

Mince království Českého
za panování
rodu Habsburského
od roku 1526.

Sešit 1.

Mince FERDINANDA I. a MAXIMILIANA II.
(1526 - 1576.)

SEPSAL

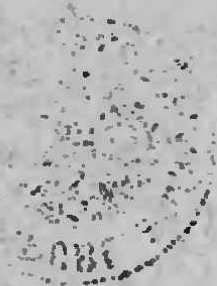
KLIMENT ČERMÁK,

c. k. konservátor a předseda musejního spolku „Včela Čáslavská.“

59 obrazy minci a 21 znamení mincmistrů.

1046754

Titulní list dříve.

ČESKÉMU NÁRODU

A

DRAHÉ VLASTI

VĚNUJÍ

ODDANÍ SYNOVÉ.

NÁRODNÍ KNIHOVNA

1000997156

PŘEDMLUVA I.

Dílo toto jest pomníkem přátelství. Když jsem roku 1888 vydal spisek „O českých penězích do r. 1526“, nabádali mne přátelé, abych pokračoval v popsání českých mincí. Přítel a předseda „Včely Čáslavské“ p. Jan Hendrich půjčil mi dílo Adaukta Voigta, sbírka „Včely Čáslavské“ a přítele pana Jana Nováka byla k dispozici, blízký archiv horní v Kutné Hoře mne lákal k práci, i dal jsem se hned r. 1888 do díla. Počátky byly velice skromné; neměl jsem odborné literatury, neměl jsem potřebných mincí k vyobrazení, když však nakladatel p. F. Hoblík v Pardubicích dílo mé v náklad přijal, koupil jsem některé potřebné mince a zase po uveřejnění je se ztrátou prodal. Než i v tom se poměry zlepšily. Můj obětavý spolupracovník p. Bedřich Skrbek, účetní knihtiskárny fy F. Hoblík a kustos numismatické sbírky městského musea v Pardubicích, od počátku stále půjčoval ze své soukromé sbírky, čeho bylo právě potřeba, rovněž p. Eduard Haisl, ředitel cukrovaru v Libici nad Cidl., ze své bohaté sbírky od Rudolfa II. do Josefa I. zapůjčoval mi ochotně některé pěkné originály. Když pak osobním stykem s řediteli a kustody mincovního kabinetu Nejvyššího císařského domu ve Vídni, slov. pp. Drem Bedřichem Kennrem, prof. Drem. Robertem Schneidrem a Drem Karlem Domanigem dobrotivě půjčovány mi knihy a časopisy odborné a poskytovány odlitky a otisky některých vzácnějších mincí a medailí, mohlo býti dílo prohlubováno a okrášleno pěknými obrazy, jež pan nakladatel pořizoval v litografickém závodě svém za stálého pečlivého dozoru p. Bedřicha Skrbka.

Také Česká Akademie mi jednou poskytl pomoc 200 K na cesty do Prahy, Brna, Vídně, Vratislavi, Berlína i do Zhořelce, odkud snesl jsem mnoho užitečného materiálu.

S vděčností musím uznati laskavost některých ústavů a mnohých sběratelů a vlastnilů našich i zahraničních, z nichž jmenuji následující, ač i zde asi mnohého ochotného pomocníka bezděky nevzpomenuto. Jsouť to výše jmenovaní slovutní páni ředitelé a kustodi mincovního kabinetu Nejvyššího císařského domu ve Vídni, slovutný pan Dr. Hugo Seger, ředitel musea slezských starožitností ve Vratislavi, slavná správa sbírky městské knihovny ve Frankfurtě nad Moh., velectění pp.: Frant. Dvorský, adjunkt král. čes. zem. archivu v Praze, F. K. Frýba st., městský radní v Příbrami, Frant. Hanák, obecní starosta v Horní Moštěnici, Eduard Haisl, ředitel cukrovaru v Libici nad Cidl., Jan Hrabák, c. k. vrchní báňský rada a Eduard Hofmeister, c. k. báňský rada v c. k. puncovním úřadě v Praze, Jan Kotal, řídicí učitel v Lukavci, Florian Koudelka, c. k. okresní vrchní zvěrolékař ve Vyškově na Moravě, Jan Kučera, učitel v Uher. Brodě, Jan Novák, c. k. finanční revident v Čáslavi, Eduard Peck, učitel na odpočinku v Dejvicích, Václav Pokorný, c. k. báňský rada v Příbrami, Rudolf Scheuner ve Zhořelci, Adolf Straka, ředitel kůru v Kvasicích na Moravě a mnozí jiní.

Zejména však jest mi upřímně se poděkovati za stálou a obětavou pomoc spoluautoru tohoto díla, svému milému příteli p. Bedřichu Skrbkovi, účetnímu knihtiskárny fy F. Hoblík v Pardubicích, který jako pilný a vytrvalý pracovník nesl břímě horka i dne, mnohé části popisné obšírně a pečlivě zpracoval, redakci obrazové části stále vedl a řídil, většinu mincí, kterých se nedostávalo, se vzácným sebezapřením vždy ze svých prostředků opatřil a nesčetné úmorné a namáhavé korektury ponejvíce sám s obdivuhodnou trpělivostí obstarával a o vydání díla tohoto vůbec a v takovém rozsahu zvláště zásluh velikých si získal. Bez jeho ochotné pomoci finanční i zdatné účasti v práci, spojené s houževnatou vytrvalostí a řídkou trpělivostí, by dílo toto při těch nesčetných překážkách, jež bylo stále překonávati, snad ani k dokončení svému nedospělo.

Jsme si ovšem vědomi mnohých nedostatků v díle. Budiž nám omluvou, že práce vědecká na venkově zajisté ztížena jest, a kde není podpory vědeckých ústavů, tam svépomoc, oddanost a láska k dobru našeho národa nahraditi musí fondy podpůrné. Naši vlastimilové nechť přijmou shovívavě a vlídně toto prvé zevrubné dílo o mincích českých, jež obětavý nakladatel p. F. Hoblík v Pardubicích vydal v rouchu nákladném a hojnými obrazy zdobeném.

Kliment Čermák.

V Čáslavi dne 30. listopadu 1913.

PŘEDMLUVA II.

Dokonáno jest! Po 23leté práci můžeme konečně odevzdati dílo toto šťastně dokončené přátelům českého mincovnictví. V okamžiku tak významném budiž mi dovoleno nastíniti poněkud tu trnitou cestu, po níž bylo se mi celou tu dobu ubíráti. Jenom bezděky stal jsem se spoluautorem tohoto díla. Když v září r. 1890 můj vážený p. kollega Kliment Čermák nabídl rukopis svého chystaného spisu knihtiskárně p. F. Hoblíka ku vydání, byl mi chefem, jenž věděl z mé činnosti v musejním spolku, že se numismatikou od svého mládí se zvláštní zálibou obírám, rukopis ten svěřen, abych podal o něm svůj úsudek. Vítal jsem, že k vydání českého spisu numismatického dojíti má, neboť cítil jsem již dávno v naší literatuře jeho potřebu, a protož, ač se mi svou přílišnou stručností plně nezamlouval, pomyslíl jsem si, že lepší něco nežli nic. Spis ten měl býti vlastně pokračováním r. 1888 vydaného stručného populárního spisku páne Čermákova „O českých penězích do r. 1526“ a měl obsahovati jen něco málo nejtýpčtějších vyobrazení českých běžných mincí. Doporučil jsem proto p. nakladateli, aby spis ten do nákladu přijal, požádal však p. autora, by popisnou i obrázkovou část značně ještě rozšířil, přepracoval a též mincovnictví Moravy a Slezska do něho pojal. Co se posledního přání týkalo, p. spisovatel vyhověl a dílo ještě přílohami listinnými doplnil. Část popisná, ač ještě do ní něco medailí přibráno, i část obrazová (ve skutečnosti bylo připojeno zatím jen několik vyobrazení dílem tuší kreslených, dílem z Kupferových tabulek vystřihaných) zůstaly ale vzdor tomu přece jen ještě chudě zastoupeny. Mně bývala by se zamlouvala spíše popisná část, aby byla psána ne povšechně, stereotypně, způsobem tak široce populárním, ale raději formou katalogickou s připojenými čísly, na něž by se odvolati mohlo, což jest mnohem praktičtější. Nechtěl jsem však o tom sám rozhodovati, poněvadž by se byla touto změnou celá stavba spisu zřítíla, a znamenalo by to stavěti od počátku znova. Pan autor napsal patrně svůj spis pro široké vrstvy lidové, kdežto já měl na zřeteli, aby to byla kniha, jež by byla poučnou příručkou každému, kdož se numismatikou českou chce zabývat, neb již obírá.

Pro první sešit zaal p. autor k vyobrazení několik mincí a obrázků méně zdařilých. Zapůjčil jsem proto sám k zobrazení ze své sbírky hlavně drobnější mince, kterých jsem měl dosti, kdežto velkými mincemi měl jsem tehda zastoupeny panovníky teprve po 1 neb 2 kusech. Litografové dali se do práce, leč seznal jsem záhy, že bez stálého dozoru a vysvětlivek by to nešlo, a že by se dílo z neznalosti rytců jak v opisech tak i v kresbě chybami jen hemžilo, pročež jsem jim radou byl nápomocen. Čekali jsme od p. autora další zásilku mincí k reprodukci, ale když nepřicházela, upozornil jsem jej na pěknou expozici českých mincí a medaillí v retrospektivním oddělení zemské jubil. výstavy, aby si vyžádal od správy její svolení, by si směl z některých pořídit otisky, ale bylo mu to, bohužel, odepřeno. Též sbírka Musea království Českého zůstala mu dlouho nepřístupna, až teprv po letech dovoleno mi otisknouti si některé. Za to s uznáním dlužno zde uvést, že zahraničné ústavy i jednotlivci projevíli nám, kromě skrovných výjimek, ve všem více ochoty, laskavosti a blahovůle než ústavy domácí.

Za těchto okolností byl jsem si vědom, že první sešit bude jsk textem tak obrazy tuze stručný a neúplný, ale p. autor nechtěl děle čekati, až potřebný materiál se opatří, a naléhal stále na jeho vydání. Vydán tedy o vánocích r. 1891 první sešit.

Do druhého a dalších sešitů až do Josefa I. zapůjčoval ochotně p. Eduard Haisl, ředitel cukrovaru v Libici n. Cidl., některé vzácnější originály k okreslení, rovněž několik rarit zapůjčil mi p. Fr. R. Chaura a pp. Eman. a Rudolf Mikš v Praze a něco staniolových otisků poskytl mincovní kabinet Nejev. cis. domu ve Vídni i sem tam nějakou minci některý ochotný pan sběratel, a vše ostatní, co se nedostávalo, obstaral jsem vždy na svůj vrub sám, by dílo vycházeti mohlo.

Do druhého dílu však dostalo se nám pomoci vůbec jen pranepatrné. Poněvadž jeden litograf přijat byl do závodu p. Hoblíkova výhradně pro stálé rytí mincí, bylo nutno starati se, aby měl vždy dostatek práce, a opatřovati mu (mnohdy i pro dva) mince k rytí do zásoby, tak že často se stalo, než p. kollega některé otisky, de kterých neradi litografové pracovali (že si kazí zrak), opatřil, byly mince dle originálů maou zakoupených dávno vyryty. Ale k tomu bylo třeba neskonalých obětí peněžních, o jichž výši svědčí sbírka, k jejímuž prohlédnutí přátele české numismatiky odkazují, kterou jsem, aby zůstala navždy v celistvosti zachována jako základ k tomuto dílu a sloužila zároveň za podklad pro další bádání, přenechal se značnou ztrátou Městskému museu v Pardubicích.

Vedle netušených obětí finančních vyžadovalo vydávání díla toho i nezměrných obětí na čas. Věnoval jsem mu po těch 23 let jeho vycházení většinu svého volného času, sbíral i porovnával pilně materiál a obstarával od počátku pořádání a korektury části obrazové i několikrát korektury každého archu textového od prvního kartáčového oklepu počínaje, až do posledních revísi z rychlolu. Byla to práce úmorná, zrak i nervy velice namáhající, zvláště když mnohdy trvala do pozdních hodin nočních, ale konal jsem ji ochotně pro dobro věci.

Při prvním sešitu neosmělil jsem se sám p. autorovi na textu vůbec něco měniti neb něčeho přičiňovati, pouze pořídil jsem seznam vyobrazených mincí. Do druhého však sešitu počal jsem též k části popisné některými dodatky přispívati, až konečně od Fridricha Falckého počínaje až do konce část tuto samostatně jsem zpracovával. Činil jsem to dlouho skrytě, a teprve k zakročení mých přátel, najmě prof. Č. Ibla, kteří byli svědky mé úmorné práce a velikých obětí, objevilo se moje jméno proti mě vůli jako spolupracovníka na obálce 5. sešitu. Jestliže již dříve věnoval jsem dílu veškeré své síly, činil jsem tak od té doby tím více, poněvadž z dřívější mé ochoty stala se nyní jakási morální povinnost, ježto převzal jsem za část popisnou a obrazovou veškeru zodpovědnost. Činil jsem, co se v rámci, v němž dílo bylo již začato, k jeho zvelebení dělati dalo, což i odborníky bylo uznáváno. Jenom v jednom denním listě bylo mi vytknuto, že dílo jest tuze obsáhlé a rozvláčné, že přináší vyobrazení mincí málo oděsebe se různících a že by stačilo podati jen jeden typ. Na omluvu toho uvádím, že chtěl jsem obrazy nahraditi nedostatky v části popisné, která po stereotypních opisech v prvních sešitech více katalogicky psána býti nemohla, zvláště když naskytila se někdy řídká příležitost podati vyobrazení různých variantů. Též poukazováno tamtéž, že prý v díle zobrazeno jest nadbytečně mnoho medaillí, jež zevrubně jsou popisovány, a uváděny varianty opisů na různých běžných mincích. Musím k tomu uvést, že naopak numismati byli tomu povděční, že dílo vyzdobeno jest četnými obrazy a přináší v poslednějších sešitech vyobrazení a popis skoro veškerých pamětních mincí a medaillí, a že i popis mincí běžných jest obšírnější než s počátku, v čemž znamenati jest valný pokrok. K učiněné pak tamtéž výtce, že mezi vyobrazenými pojaty též tři mince cizí (dvacetník Marie Terezie pro Štýrsko, záslužní medaille téže panovnice za zvelebení hedvábnictví v Lombardsku a jiná Ferdinanda Dobrotivého z výstavy vídeňské), připomínám, že dvacetník zobrazen byl docela snadným přehlédnutím levharta za lva v prvním štítku orla, a druhé dvě medaille staří vyškolení numismati pražští, pp. Fr. R. Chaura a Eman. Mikš mně výslovně jako české označili, ale o jich omylu jsem se teprv po zobrazení přesvědčil a onu nesprávnost pak ihned opravil.

Na nesnázích s opatřováním originálů k zobrazení nebylo dosti. Bylo zápasiti od počátku též s mnohými technickými obtížemi, neboť nedostávalo se různých znamének numisma-

tických a mnohdy i jiných typů. Haasovská knihtiskárna a písmolijna v Praze, která krátce před tím tiskla německý popis sbírky Donebauerovy a kníž. Windischgrätze, odepřela dodání jich, ač znaménka i vhodné matice hotové měla. Objednány tedy u ní některé značky dle nově zhotovených matic, ale přišlo to tuze drzho, a provedení nevyhovovalo. Musil tudíž nejnútnejší znaménka udělati zdejší ryjec p. Albert Eckart. Když se však z Pardubic odstěhoval, vyřezával si nejpotebnější znaménka sazeč sám z liteřny, což bylo velmi pracné a obtížné, než se mi podařilo nalézt berlínskou písmolijnu Ferd. Theinhardtta, která mnoho numismatických znamének na skladě měla, jiné pak za mírnou cenu nově zhotovila, čímž se nám značně práce usnadnila. Ve velkém městě jest pomoc snadná, na venkově však někdy nepatrná věc činí velké obtíže. Jiné překážky vznikly s dodávkou papíru, mnohdy též při prasknutí litogr. kamene v lisu s vyřtými mincemi, pak úmrtím a změnami zapracovaného personálu litografického, sazečského a tiskařského atd. Než na těchto technických nesnázích, jež mému panu kolegovi zůstaly neznámy, nebylo ještě dosti.

Když byl sešit již rozeslán, nastaly starosti nové. Mezi vydáním jednotlivých sešitů mnoho odběratelů zemřelo, nebo někteří zase přestali odbírat, když sešitů proti prvnímu rozvrhu přibývalo. Musil jsem tedy v náhradu za ubylé hledati zase odběratele nové, aby počet jich neklesl, a náklad aspoň částečně byl uhrazen. Seznav z neochoty, jež nám na mnohých místech v Praze byla projevena, že pracuje se tam, aby vydávání díla našeho bylo co nejvíce ztíženo neb vůbec znemožněno, nebo aby zůstalo prací bezvýznamnou, umínil jsem si pevně, že se tím více zasadím a napnu všechny své síly tělesné, duševní i finanční, aby dílo i bez oné pomoci se zvelebovalo, zdárně pokračovalo a dospělo šťastně k svému ukončení. Spartánské heslo „Buď pod štítem neb na štítě“ měl jsem stále před sebou. Tak došel jsem konečně po 23 letech svého cíle.

Budíž zde vděčně vzpomenu mých milých, vždy velice úslužných přátel, velectěných pp. Fr. R. a Karla Chaury, Eman. a Rudolfa Mikše v Praze, Frant. Vambery, ředitele cukrovaru a Karla Schücka, úředníka továrny Jindřicha Francka synové v Pardubicích, kteří mi mnohé zvláštnosti ze svých sbírek zapůjčili, Jana Sýkory, profesora c. k. vyšší reálky v Praze v Ječné ulici a Antonína Nováka, korektora Ottova Slovníku Naučného († 8./4. 1913), kteří mi s největší ochotou a laskavostí latinské legendy do českého jazyka překládali, jakož i všech pracovníků knihtiskárny a litografie firmy F. Hoblík, kteří se na díle tom účastnili, neboť při různých technických nedostatcích a obtížích, které bylo překonávati, snažili se, seč mohli, přáním mým s obdivuhodnou trpělivostí co nejvíce vyhověti, přispívajíc tak ku zdaru díla. Z faktorů-korrektorů byli to pp.: Vilém Cernstein a Bohumil Turek; z metteur-en-pagesů Josef Petrlík, Antonín Janeček († 26./2. 1906), František Kořínek, Jaroslav Ruml, Jaroslav Schmidt a Jan Volák; ze sazečů Josef Steiner-Poděbradský († 19./6. 1907), Vladimír Švec, Rudolf Jirman, Josef Dlabal, Václav Koros, Karel Petr a Ludvík Bytešník; ze strojmistrů knihtiskařských Josef Bubák († 23./3. 1911), Eman. Příbyl, Josef Duda, Bedřich Pazderka a Eman. Chalupecký; z litografů Josef Ryšavý, Frant. Růžička, Frant. Bender, Jan Prouza († 18./3. 1911) a Frant. Másio; z přetiskařů Josef Sýkora, Josef Flek, Josef Rousek, Karel Jäger a Karel Jirásek; ze strojmistrů kamenotiskařských Frant. Wolf, Václav Smrček a Josef Smeták.

Podávajíc toto dílo šťastně dokončené přátelům českého mincovnictví, prosíme, aby přijali je s tou pietou, s jakou láskou jsme je vytvořili. Není dílo to naším ideálem, jsou v něm mnohé mezery a nedostatky jako v každém lidském díle. Snaha a vůle naše byla zajisté nejlepší, však bylo nám zápasiti s těžkými poměry. Nicméně naplňuje nás radostí, že podařilo se nám zbudovati vlastní dlouholetou práci a z finančních, námi přinesených obětí, za přispění a ochoty několika upřímných přátel, takřka beze vši cizí pomoci dílo, jakáž jinde buď vědeckými ústavami a korporacemi neb ze štědrých jich podpor jsou vydávána. Podán tím důkaz, že idealismus v národě našem i v nynější materialistické době nevyhynul, ale dosud žije.

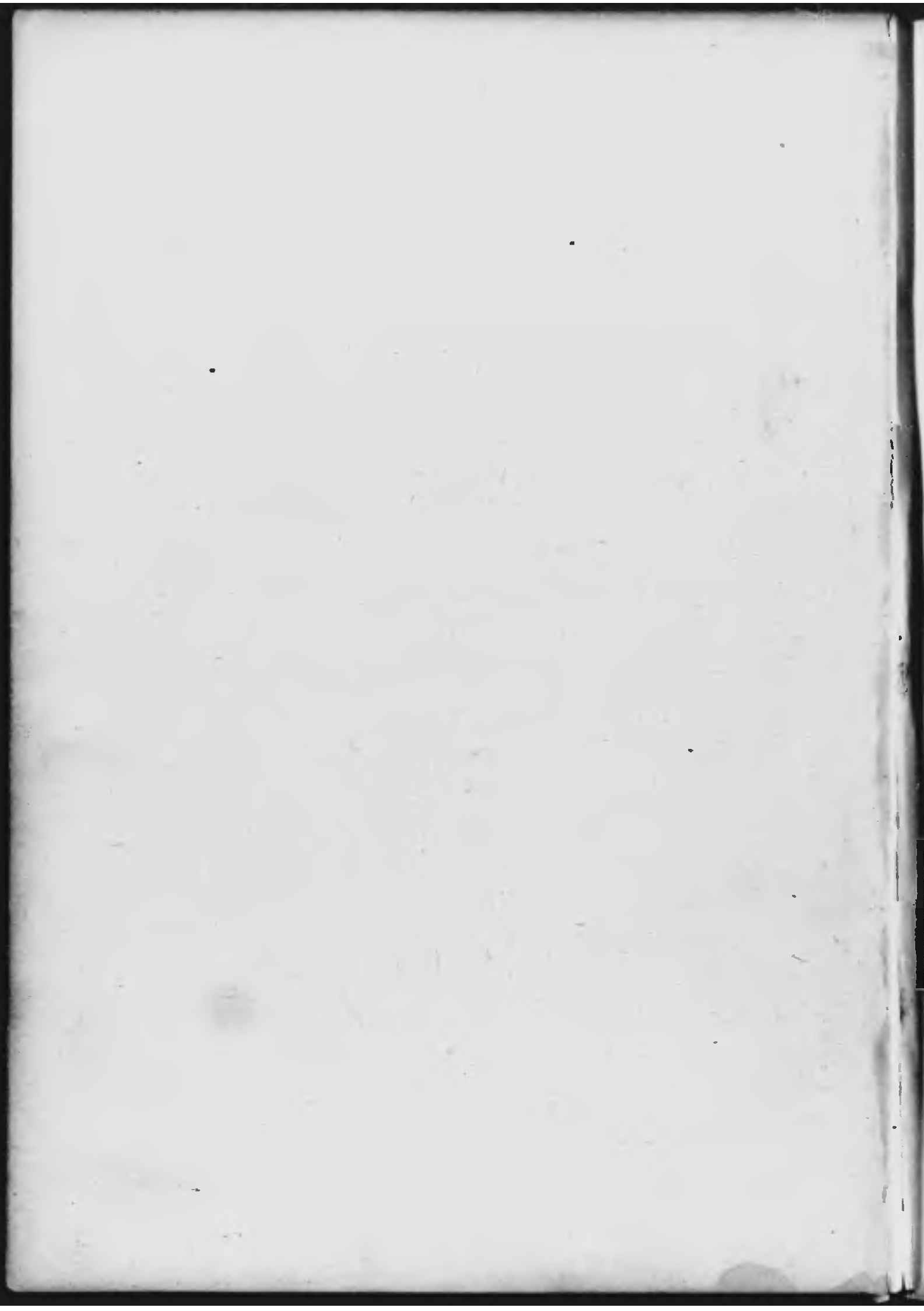
Bedřich Skrbek.

V Pardubicích dne 2. prosince 1913.

MINCE KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO

ZA PANOVÁNÍ RODU HABSBURSKÉHO

OD ROKU 1526.

Nejvyšší mincmistři království Českého.

Správu mincovnictví vedli nejprve za krále Václava I. královští urburoři, kteří od času Václava II. r. 1300 mívali stálé sídlo na Horách Kutných. Poněvadž pak správa mincovnictví mnohé opravy žádala, ustanovil vlastimilovný národní hospodář císař Karel IV. r. 1361 měšťánka Kutnohorského Endrlína řečeného Versucher za nejvyššího mincmistra. Byly povinnosti toho úřadu znamenité, neboť byly jemu všechny hory, kovy, úředníci, dělníci a důchody horní poručeny v zemích koruny České. Při něm měli nápravy hledati všickni úředníci horní, správcové hor, těžšíři a nákladníci. Viděl-li se kdo soudem horním stížena, tedy se odvolání díti mohlo jedině před nejvyššího mincmistra, když v zemi krále nebylo, a jemu povinni byli zachovávatí veškeru poslušnost jako králi samému veškerí úředníci horní, horníci, nákladníci a všichni, kdo pod právo horní náleželi. On měl právo veškeré úředníky a služebníky horní v jich úřady ustanoviti a z nich sesaditi, přísahy jim ukládati a na místo krále přijímati. Jemu příslušelo, aby ve všech horních městech v království Českém konšely sadil a všecky pořádky havířské a hutnické podle svého uznání volil, sadil a přísahy jim vydával.

Po obnovení rady na druhý den měli býti povinni v každém horním městě, aby předešlý úřad a konšelé u přítomnosti obecních starších ze všech svých důchodů a vydání činil pořádné účty, jakož podobně i starší nad havíři a hutníky zachovati se měli, aby mincmistr nejvyšší věděl, jak všickni obecního dobrého dbají. Shledal-li jakýs nedostatek, měl napraviti aneb na krále neb v jeho nepřítomnosti na zřízené rady v království Českém vzuésti.

Pod správou nejvyššího mincmistra razila se mince královská, těžilo z hor královských, vybírán dvacátek drahých kovů dobytých v horách soukromníků, skupovány drahé kovy pro potřeby v mincovně a týž bděl nad zachováváním horního zákona.*)

*) Povinnosti a práva nejv. mincmistra šířeji vymezena v obnovených právech horních roku 1579 sjednaných, pak napravených, ale nikdy nepřijatých pro odpor Horských. (Sněmy České V. str. 563—628, pak výtky Horských na str. 750—802.) Ta práva sepsal Ludvík Karel z Řásné a nejvyšší mincmistr Vilém z Oprštořa je na sněmu r. 1579 předložil, kde dne 6. října 1580 za přítomnosti delegátů Kutnohorských měla býti korigována, ale v platnost ani potom nevešla.

První královští nejvyšší mincmistři byli obyčejně stavu městského a někdy též cizinci; později zastávali úřad ten osoby stavu rytířského. Při rozdělení úřadů zemských mezi stav panský a rytířský r. 1497 králem Vladislavem II. bylo jediné o úřadu nejv. mincmistra ustanoveno, že záleží zcela na vůli králově, jest-li přáti chce úřadu toho pánu, zemanu neb měšťanu. Na sněmu zemském r. 1532 sneseno, že má nejv. mincmistr vždycky býti Čechem rozeným.

Král Ferdinand I. listem daným ve Wormsu dne 23. června 1545 při ustanovení Jana Vítence nejv. mincmistrem, ustanovuje služné jeho na 200 kop grošů českých; mimo to aby požíval z důchodů mincovních úřadu kutnohorského světla, dříví, uhlí, ovsa, sena i steliva pro potahy.

V XVII. století pozbyl úřad tento významu a byli mnozí jen podle jména nejvyššími mincmistry, až r. 1783 císař Josef II. úřad týž zrušil.

Seznam nejvyšších mincmistrů království Českého.

Za Ferdinanda I.:

Jindřich Tunkl z Brněčka a ze Zábřehu (za předchozích panovníků 1513—1514, 1514—1515, 1518, 1521—1522), 1526—1528.

Jan z Vartmberka 1528—1532.

Erazim ze Švamberka 1532.

Albrecht z Guttenštejna 1533—1542.

Šebestián z Vajtmile 1542—1545.

Jan Vítenc z Tochovicích 1545—1551. († 1560.)

Jan mladší z Lobkovic 1551.

Vilém z Oprštorfa 1552.

Petr Hlavsa z Liboslavě (správce) 1553—1561.

Jan Erazim ze Švamberka 1562—1564.

Za Maximiliana I. (jako císaře něm. II.):

Jan Erazim ze Švamberka 1564—1566.

Karel z Bibrštejna 1566—1572.

Zdislav Bořita z Martinic 1572—1575²²₄.

Jindřich z Kurepachu 1576.

Za Rudolfa II.:

Zdislav Bořita z Martinic 1576.

Jindřich Kurepach z Trachmberka a z Miliče na Ronově 1576¹₁₁—1577.

Vilém z Oprštorfa 1577—1587.

Karel z Bibrštejna 1588—1590.

Správce: hofmistr Tobiáš Schaffer, úředník mince Jiří Šatný z Olivetu a císař. rychtář Mikuláš Vodňanský z Čazarova 1591—1595.

Fridrich hrabě Šlik 1595—1599.
Krištof Želinský ze Sebusína 1601—1607.
Hannibal z Valdštejna 1607—1611.

Za Matyáše II.:

Hannibal z Valdštejna na Hostinném 1611.
Vilém Vřesovec z Vřesovic 1612—1618.

Za stavovské vlády:

Václav Chotouchovský z Nebovid, † 1619 v září.
Albrecht Klusák z Kostelce
Pavel Škreta Šotnovský ze Závonič } 1619—1620.
Radslav Hlavsa z Liboslavě }

Za Fridricha Falckého:

Jiří Klusák z Kostelce
Pavel Škreta Šotnovský ze Závonič } 1619—1620.
Radslav Hlavsa z Liboslavě }
Zikmund Kozel z Ryzntalu }
Albrecht Klusák z Kostelce 1620.

Za Ferdinanda II.:

Vilém Vřesovec z Vřesovic 1620—1628.
Štěpán Benk z Petrkova (správce) 1629—1630.
Oldřich Adam z Lobkovic 1630—1636.

Za Ferdinanda III.:

Oldřich Adam z Lobkovic 1637—1649.
Mikuláš ze Schönfeldu 1650—1657.

Za Leopolda I.:

Mikuláš svob. pán ze Schönfeldu 1657—1663 $\frac{12}{1}$.
František Arnošt hrabě z Paaru 1660.
Vilém Vřesovec z Vřesovic 1671—1672.
František Arnošt hrabě z Paaru 1672—1676.
Antonín z Janinalli (správce) 1676—1678.
Jan Václav z Reinburka 1678 $\frac{20}{7}$ —1681.
Antonín z Janinalli (správce) 1681 $\frac{28}{11}$ —1685.
Jindřich Burkhard ze Schneidova 1686 $\frac{0}{2}$ —1688.
František Karel Přebořovský z Kvasejovic 1688 $\frac{11}{5}$ —1699.
Petr hrabě z Kokořova 1699—1705.

Za Josefa I.:

Petr hrabě z Kokořova 1705—1710.

František Karel hrabě z Pöttinka 1710—1711.

Za Karla II. (jako císaře něm. VI.):

František Karel hrabě z Pöttinka 1711—1721.

Jan František z Laueru (zástupce) 1721—1732.

Filip hrabě Kolovrat Krakovský 1732—1740.

Za Marie Teresie:

Filip hrabě Kolovrat Krakovský 1740—1748.

Jan Nep. svob. pán Mitrovský (zástupce) 1748—1749.

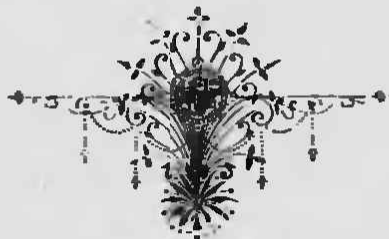
Jan Nep. svob. pán Mitrovský 1749—1755.

František Josef hrabě Pachta z Rájova 1755—1774.

Karel Ignác hrabě Clary-Aldringen 1774—1780.

Za Josefa II.:

Karel Ignác hrabě Clary-Aldringen 1780—1783, kteréhožto roku úřad nejvyššího
ministrů v Čechách dekretem císařským zrušen.

FERDINAND I. (1526 – 1564).

Dne 24. října 1526 zvolen a dne 24. února 1527 korunován za krále českého; dne 3. listopadu 1527 korunován za krále uherského a dne 11. ledna 1531 za krále římského; léta 1556 po zřeknutí se trůnu svého bratra Karla V. zvolen za císaře německého, přijal však tento titul teprve po smrti jeho léta 1558. Zemřel dne 25. července 1564. Léta 1521 vstoupil v sňatek s Annou Jagellonskou, doourou českého a uherského krále Vladislava II.

Mincovníctví české za Ferdinanda I.

Ferdinand I. obecně jmn jest zakladatelem říše rakouské. S obdivuhodnou pevností počal prováděti sjednocení zemí svých a překonal odpor stavů rakouských a českých, kteří podle starých práv zemských samostatně si vedli. Zřízením rozličných komisí zjednal platnost myšlenkám svým, jež dále rozvinuli teprve císařovna Marie Teresie a Josef II.

Když Ferdinand I. králem byl zvolen, nalezala se královská mincovna v Hoře Kutné, kde hlavně české groše a drobná mince tepány, a pak od r. 1519 mincovna hrabat Šliků z Pazouna v Jáchymově. Hojnost stříbra z dolů Jáchymovských lépe zpeněžena ražením peněz, k němuž se bohatí Šlikové svolením zemského sněmu r. 1520 dostali s výhradou sněmovní, „pokud právům a svobodám zemským nebude věc ta na újmu“. Starší povolení k mincování již z r. 1437 prý od císaře Zikmunda dané Šlikům bylo podvrženo.

Brzo po své korunovaci sadil král Ferdinand dne 27. března 1527 českou komoru, jejíž představeným byl Jan z Vartmberka.

Nelíbilo se Ferdinandovi, že Šlikové užívají též výhradního práva královského, pročež působil na stavy, že na sněmu v Budějovicích r. 1528 právo ražení mince Šlikům vzato, ze zemských desk vymazáno a král Ferdinand usadil v Jáchymově úředníky sobě přísahou zavázané. Šlikům z milosti dne 13. září 1528 dovolil, že směli raziti minci zemskou pod obrazem královským a dle stanoveného zrna. Král si též vyhradil kupování stříbra čili pagamentu, pročež stříbro dolů Jáchymovských mělo býti za přiměřenou cenu prodáváno mincovnímu úřadu královskému.*) Tak počato ražení v říjnu 1528 jménem královským.

*) Podobně obmezoval minci Jana z Pernštýna v Kladsku, až zanikla.

Posavadní Šlikovský mincmistr Oldřich Gebhardt vzat do přísahy královské a vrchní správa svěřena české komoře. Dle nařízení královského zůstalo se při dosavadní jakosti mince, totiž aby groš tolský čili tolar platil tolik jako zlatý rýnský, protože jich mělo býti raženo 8 z erfurtské čili kolínské hřivny, tak aby sazená (mincovní) hřivna obsahovala 15 lotů bez 2 grénů ryzího stříbra (zrna), a poněvadž lot dělen v 18 grénů, obsahovala sazená hřivna 268 grénů stříbra.*)

Gebhardt nepobyl zde dlouho, neb brzy následoval Klaus Kraus, jenž sesazen 17. března 1535, načež uveden ze Štyrského Hradce Hanuš Weizelmann. Při té změně dotčeno v instrukci, že nemá již užívati kadeří (Krause), mincovního to znaménka svého předchůdce, nýbrž růžice.

Dlužno tedy šetřiti sběratelům mincí znaménka téhož na mincích, jež jim udává nejen místo mincovny, odkud peněz vyšel, ale též jméno mincmistra. Za tím účelem připojen bude za popisem mincí seznam mincoven a mincmistrů a znázorní se znaménka jejich obrázkem, čehož pro stručnost v popisu mincí nebylo lze provésti všude. (Tab. I.)

Někdy též jako z milosti zvláštní povolili panovníci zmincovati stříbro jistým osobám, jako r. 1538 svoleno Zdislavu Berkovi z Dubé a z Lipého, nejv. hofmistru království Českého, který ze 3000 hl. stříbra směl v Jáchymově vybíti peněz, zajisté znamenaných nějakým znaméním zvláštním, snad ostrví (sukovitými větvemi na kříž přeloženými).

Pro nesprávnosti bývalo při mincovnách častěji vyšetřování, jakož i Weizelmannovi uloženo složiti kauci 20.000 tolarů, kteréhož způsobu při osazování úřadů pak hustěji upotřebováno. Také se Šliky bylo mnoho nesnázi, až konečně mincovnu v Jáchymově zcela ztratili r. 1528.

Drobná mince v Čechách i v okolních zemích byla velmi rozmanitého zrna i rázu. Do Čech pak vtírala se zlehčená cizí mince, že ani časté zákazy sněmů nestačily. Nebylo lze najednou také srovnati drobnou minci, neboť starý zvyk obyvatelstva držel se houževnatě svých zemských mincí.

Mincovnu v Praze znova zařídil r. 1537 král Ferdinand I. a jmenoval mincmistrem Konráda Sauermanna star. z Gelče, který dříve působil ve Vratislavi. Příčinu k jmenování mincmistra v Praze zavadlo několik Staroměstských měšťanů, kteří r. 1536. objevili a naložili hory stříbrné u městečka Skalice na potoku Vyžlovce v kraji Pražském. Ti žádali Ferdinanda I., aby hory ve Skalici z daru Pána Boba všemohoucího zjevené a vyzdvižené k užitečnému lidu obecného byly prohlédnuty a měšťanům týmž aby dáno bylo povolení, těmi stříbry minci zakládati a v Starém městě ta stříbra mincovati dáti. I položil král věc tu

*) Tudíž obsahoval tolar 33.5 grénů stříbra; počítáme-li dle nynější ceny kolínskou hřivnu za 21 zl. rak. čís., má tolar Jáchymovský cenu 2 zl. 44 $\frac{1}{2}$ kr. Jinak počítáno též na penízky čili pfenniky, jichž bylo 16 do lotu, tedy v kol. hřivně 256, kdežto grénů 288. Pražská hřivna čítala jen 231 víd. pfenniků. Vídeňských 5 hřiven rovnalo se 6 kolínským hřivnám, česká hřivna = 1.082522 hřivny kolínské. Více o tom ve spise Jana Newalda „Das österreichische Münzwesen unter Ferdinand I.“ Wien 1883.

ku sněmu ze dne 5. března 1537*) a jmenoval pak Sauermana listem ku komoře české ze dne 21. října t. r. minemistrem v Praze.**)

Ale ještě ani r. 1538 v prosinci neměl Sauermann dovolení komory české, aniž nařízení k mincování a neobdržel mincovního řádu, protože se založení nové mincovny v Praze neshbilo. Konečně jmenován listem královským ze dne 28. června 1539 Oldřich Vogelhaimber zkoušečem či vardajnem s ročním platem 50 kop grošů českých a doručen Sauermannovi dne 31. prosince 1539 mincovní řád smluvený s komorou českou. Když najatá mincovna v Celetné ulici v místech nynějšího obchodního soudu***) opravena i dostavena r. 1540, skupováno zde zlata lot praž. za 6 zl. rýn. a stříbra čistého hřivna za 10 zl. rýn., každý zlatý po 24 bílých groších počítaje. Raženo z pražské hřivny 71 dukátů a čtvrt tolaru. Širokých či čes. grošů, jako v Hoře, vybijeno $208\frac{1}{2}$ kusů z hřivny čisté jakosti, 6 lotů 3 kvintlíky, tolarů po 1 zl. rýn. z pražské hřivny feinu $9\frac{1}{4}$ kusů a sazená hřivna měla býti jakosti 14 lotů a 16 grénů.†) Tolary byly sice rázu Jáchymovského, ale od nich liší se znaménkem Sauermannovým, lilíí. (Tab. I. značka 2.) Z počátku (1540) v Praze jen skrovně mincováno.

Nejznamenitější mincovnou byla na ten čas Jáchymovská, kam povolán zkušený minemistr Ruprecht Puellacher léta 1544. Sněm český zvýšil tehdy cenu tolských grošů z 24 čes. bílých grošů na 30 takovýchž. R. Puellachra následoval po úmrtí jeho r. 1563 bratr jeho Wolfgang a potom Jiří Geitzkofler z Gailenbachu, jehož znamení jest kamzičí hlava. (Tab. I. značka 16.)

Před r. 1547 vybijeno grošů českých jakosti $\frac{418}{1000}$, bílých peněz jakosti $\frac{339}{1000}$ a halířů či malých peněz $\frac{176}{1000}$, avšak od r. 1547 měl nový groš pražský obsahovati sice $\frac{422}{1000}$ stříbra, ale váha jeho zlehčena; neboť dříve z hřivny tepáno 89 grošů a budoucně mělo býti vybijeno 126 grošů a 2 peníze. Tak stal se zlehčený groš neoblíbeným a zanikl docela týž rokem. Nejlépe rozuměti mincovnictví tehdejšímu ze sněmovního snesení k r. 1547 učiněného:

„Grošů, kteříž toho času platí po 9 penězích českých, vchází na 1 hřivnu pražskou neb horskou sazenú (mincovní) 89 kusů; drží 1 hřivna čistého stříbra 6 lotů, 9 kvintlíků a 3 peníze“ (Kventlík = 4 peníze bílé.)

„Bílých peněz vchází na hřivnu sazenú 84 groše české a každý groš po 7 penězích bílých (tedy 588 kusů); drží jedna hřivna čistého stříbra 5 lotů 3 kvintlíky.“ (Kdo měnil groše za peníze dostal však 2 peníze nádavkem.)

„Malých peněz vchází na hřivnu saz. 46 gr. čes. a každý groš po 14 penězích malých (halířů); drží jedna hřivna čist. stříbra 2 loty 3 kvintl. a 1 peníz. Tak se nyní na Horách Kutných mincovalo.“

*) Sněmy české. I. 399. (Vydává Výbor zem. král. Českého.)

**) Jahrbuch der kunsthistorischen Sammlungen des Allhöchsten Kaiserhauses. Díl 10. 1889, č. 5991, 6002, 6020 a 6022.

***) Tam trvala mincovna skoro 230 roků.

†) Ze sazené hřivny o 288 grénech raženo jich tedy jen 8608 kusů. Cena jejich tedy rovná se nynížain 2 zl. $45\frac{1}{2}$ kr. Nynější hřivna dle rakouské měny platí 21 zlatých a rovná se tudíž 256 pfennikům. Staročeská hřivna vážila 253-1722 gr.

V pokračování sneseno: „Od r. 1547 má se do 15 let pořád sběhlých mincovati takto: Grošů na hřivnu i s minekoštem má vcházeti 126 kusů a 2 peníze bílé; hřivna čist. stříbr. má držeti 6 lotů a 3 kventlísky. Bílých peněz má na hřivnu jíti 659 a má hřivna držeti čist. stříbr. 5 lotů. Malých peněz má na hřivnu jíti 733 a má hřivna čist. stříbra 2 loty a 3 kventlísky držeti.“

Mincovním řádem z léta 1561 zaveden zlatý říšský či šedesátník o 60 krejcarích, kterýž se rovná 180 bílým penězům. Bílý peněz držel 2 halfe, jichž 6 dalo jeden krejcar. Český dukát (zlatý) brán po 104 kr.

V mincovně kutnohorské vydávány hlavně české groše a teprve vedle nařízení z 17. června 1543 též tolary. Zanikající mincovnu zdejší zvelebil nejvíce nejvyšší minemistr Petr Hlavsa z Liboslavě, který vlastním nákladem užitečnější tavení postavil a již leta 1560 vytěžil více než 20.000 tolarů užitku. Dočkal se však za práci svou již r. 1561 nevděku. Také mnohé nesprávnosti shledány v účtování, pročž nařízeno r. 1560 královským listem minc. úředníku Matyáši Lidlovi z Myslova, aby výtěžek odváděl jen komoře české v Praze.

Přihledněme nyní k mincím. Tolary vedle instrukce z 30. listop. 1528 vytepané váží pravidlem 29·2362 gr, kdežto jiné z dědičných zemí dle instrukce z r. 1524 vážívají 28·786 gr, váží-li některý více, sluší ho pokládati za výrobek mincovny Jáchymovské. Tamější tolary z let 1528—31 mají rozčtvrcený štít na rubu, od r. 1531, kdy 5. ledna zvolen Ferdinand I. králem římským, přijat na rub jako znamení jednoty jednohlavý orel. K nejhojnějším tolarům a půltolarům náležejí ony Pražské z let 1557—61, na nichž se pod poprsím vidí v štítku korunované F, což i na zlatnících a částech jeho se opakuje. (Tab. III. obr. 14.)

Na pražských tolarech s dvojitou lilí nebývá zhusta letopočtu a na konci opisu bývá pouhá ozdoba trojlístek. Na tolarech a půltolarech bývá poprsí v levo obráceno, na čtvrttolarech častěji v pravo. Ku přání stavů českých nařídil Ferdinand I., aby na tolary kutnohorské, od r. 1543 vydávané, přišel pod poprsí český lev ve štítku a místo trojlístku vidí se na konci opisu ozubené kolečko neb polovina jeho; ale ony z let 1559—1561 se lvem ve štítku a pěti-listou růžicí nahoře kladou se do Pražské mincovny.

Dobrym vodítkem pro sběratele jest též váha tolarů, jež se shoduje se známými nařízeními, z nichž vzpomínáme kromě uvedených z let 1524 a 1528 ještě řád mincovní pro nově zřízenou mincovnu v Praze ze dne 27. ledna 1540, dle něhož tolar měl vážit 29·4202 gr, což dá cenu 2 zl. 45 $\frac{1}{2}$ kr. r. č. Pak instrukce z 28. července 1551 o ražení tolarů po 72 krejcarech váhy 31·1853 gr a ceny 2 zl. 47 kr. r. č. Naposledy instrukce daná 19. srpna 1559 o zlatnících tolarových (šedesátnících) váhy 24·62 gr a ceny 2 zl. 5 $\frac{1}{2}$ kr., podle níž v Čechách počalo se vlastně raziti až po svolení sněmu r. 1562 a to ještě se zjevnou škodou pro výtěžek stříbra z domácích dolů. Byloť to nařízení též pro říši německou platné a škodilo jako u nás horám i obchodu.

Přece však vybjšen týž peněz až ku snesení sněmovnímu roku 1573, kdy opět podržen tolar staršího rázu.

Popis mincí krále Ferdinanda I.

Rázný panovnk tento změnil prodlením vlády své také minci.

Starý český groš pomínl za něho rokem 1547, kterýž rok naznačuje vůbec mez vážných změn ve státních věcech království Českého.

Grošů českých raženo z hřivny 90 mezi lety 1538—1547 a byly jakosti 420 tisícin; jeden vážívá průměrně 2·6 gr. Jsou buď s letopočtem aneb bez něho; tyto pokládáme za starší, a vynikají širšími, vkusně provedenými okrasami nade lvem. Písmo na nich jest veskrze latinské. Na líci vidí se uprostřed koruna česká královská aneb císařská svrchu obloukem přepažená. (Tab. II. obr. 1.—5.)

Na grošien bez letopočtu (před r. 1533) na líci kolem koruny v obvodku vnitřním čte se mezi o-o (též ;, někdy neb čtyrlístá růžice s tečkou uprostřed): FERDINANDVS : (aneb; též · aneb vůbec bez znaménka rozdělovacího) PRIMVS V obvodku vnějším: (čtyrlíst) DEI · GRATIA (čtyrlíst) REX : BOEMI (také BOEM neb BOEME aneb bez rozdělovacího znamení BOEMIE); v slově Ferdinandus bývá též druhé N obrácené (ll). Slovo primus bývá též zkráceno PRIMV nebo PRIM neb jen P.

Na rubu kolem lva ukazují groše takové okrasu C—C (neb čtyrlíst aneb dva velké listy stopkami k sobě obrácené) a opis: GROSSI (čtyrlíst) PRAGENSES (Tab. II. obr. 1., 2. a 3.)

Průměr 25—27 mm. Váha 2·58—2·9 gr.

Jako zvláštnost zmiňuji se o vzácném groši čes. Ferdinanda I., kde na líci lev s opisem: Ⓢ (růžice) GROSSI (čtyrlístá růžice) PRAGENSES a na rubu nápis v šesti řádcích: · DEI · |GRATIA · R|EX · BOEMI |E · FERDINA |NDVS · PRI |MVS: ←

Groše s letopočtem (Tab. II. obr. 4.) raženy buď v Hoře Kutné jako prvé neb v Jáchymově, kteréž poslední mají pode lvem štítek s trojúhelníkem a třemi kolečky, totiž znak Šlikovský. Popíšeme jeden takový z roku 1527. (Tab. II. obr. 5.)

Na líci v obvodku zevnějším: FERDINANDVS · PRIMVS · DEI · GRACI Ⓢ
V obvodku vnitřním: REX · BOEMIE · M · D · XXVII · a uprostřed koruna česká.

Na rubu lev český a v obvodku REGNI · BOEMIE · (štítek se znakem Šlikovským) GROSSVS · NOVVS ·

Mimo tento (Šlikovský) království českého groš nový z r. 1527 a 1528*) vybijen zemský groš s letopočtem až do r. 1547. Starší mají vyraženo na líci v obvodku vnitřním kolem koruny perličkovým kruhem vroubené: (růžička neb trojlíst) FERDINANDVS (trojlíst neb tečka neb nic) PRIMVS (též zkrácené) a v obvodku zevnějším: (růžička) DEI (růžička) GRACIA (starší C nikoliv T); (štítek se lvem) REX (růžice) BOEMIE

Na rubu: (čtyrlíst neb lilie) GROSSI (čtyrlíst neb růžička) PRAGENSES (nic nebo růžička) a letopočet ku př. 1528. U grošů z pozdějších let předchází

*) Léta 1528 spadly doly Jáchymovské na komoru královskou a teprve za sto let dostali se hrabata Šlikové zase k razítku. Vzácný jest groš s letopočtem M † D † XXVIII na líci a 1528 na rubu.

před letopočtem ještě písmeno A (anno). Vedle jmenovaných již znamének rozdělovacích střídávají se na líci a rubu ještě jako dělidla ×, +, °, : neb × Průměr 25—27 mm, váha 2·25—3·15 gr.

Nejnovější lehký (jen 1·75 gr t. j. z hřivny 126 grošů) groš (Tab. II. obr. 6.) má na líci královskou korunu s opisem vnitř: FERDINAND × PRIM a zevnitř DEI × GRATIA × REX × BOEMIE (čtyřlíst). Někdy též čte se PRIMV

Na rubu ve čtverci na koso postaveném jest korunovaný český lev mezi letopočtem 15—47 (vzácně 48), v horním a dolním úhlu po jetelovém lístku, strany čtverce jsou šikmo čárkovány. Opis rozdělen v úsečkách zevnitř čtverce: × GRO° | × PRA × | × GEN × | SES Bity ze stříbra jakosti 420 tisícín.

Týž peníz lze pokládati za poslední groš český, jenž vytlačen tolařem lážovým, kterému zprvu Tolský groš říkáno, až pojmenování dle původitého prvního Joachimsthaler či tolar zvítězilo. Tolar vážil původně unci neb dva loty, bylo jich tedy z hřivny 8.

Na tolařech Ferdinandových (Tab. III. obr. 13.) vidí se na líci korunované poprsí v levo obrácené mezi rozděleným letopočtem (ku př. 15—48 aneb × 1 × 5 × × 5 × 7 ×) držící v pravici žezlo a v levici meč, jindy též državu či říšské jablko. (Tab. IV. obr. 18.) Opis: FERDINAN · D · G · ROM (rakouský štítek s břevnem příčným, někdy jako příznak Jáchymovský) BOEM · HVNG · & · REX ·

Na rubu bývá jednohlavý orl v pravo hledící s obroučkou kolem hlavy a s rozčtvrceným štítkem na prsou, v jehož 1. a 3. poli vidí se lev český a v 2. a 4. příčné břevna uherská. Uprostřed jest malý štítek rakousko-kastilský, totiž příčné břevno a vížka.

Nejdůležitější pro sběratele jest však pozorovati v líci nad poprsím neb na konci opisu aneb na rubu nad orlem mincmistrovské znaménko (na tab. III. obr. 11. a 13. ku př. velbloudí hlava), o čemž zvláště se ještě pojedná. V opisu orla se čte: INFANS : HISPANLAR (na tab. III. obr. 11. s vynechaným S pouze HIPANLAR) : ARCHIDVX · AVST to jest: infant*) španělský, arcivévoda rakouský. Jsou též tolaře s říšským orlem dvouhlavým počínaje r. 1558., pak se štítem korunovaným (Tab. IV. obr. 19.) a jiné, mající na každé straně po dvou obvodcích. Ročník 1529 vyražen na rubu někdy též zkrácený z obou stran koruny z—9 (Tab. IV. obr. 20.) Tolaře s letopočtem běží až do r. 1561.

• Tlustý tolar s nápadně vypouklým korunovaným poprsím panovníka sáhajícím až k pasu a třímajícím v pravici o rameno opřené žezlo a v levici državu a s opisem FERDINAND : PRI : REX : ROMANO : VNGA : BOEMIE Ж na líci a s českým lvem a s opisem MONETA : MAIOR : REGNI : BOEMIE : AN : 1535 Ж na rubu lze za nepřijatý vzorek mincovny Horské pokládati.

Od r. 1551 do r. 1561 raženo z hřivny $8\frac{3}{4}$ tolarů jakosti 14 lotů 1 kvintlík a 1 penízek; každý tolar platil 30 grošů čes. čili 70 kr. Páltolarů téže jakosti tepáno $17\frac{1}{2}$ z hřivny a brány po 15 groších.

*) Název infant příslušel princům domu Habsburského ve Španělsku, bylo ho však již v X. věku tam užíváno.

Jáchymovské tolary (lážové) počínají letopočtem MDXX VIII, který se nalezá z obou stran poprsí; na Horských tolarech vystupuje poprvé ročnák 1543 a na Pražských 1557.

Sběratelům českým zvláště doporučuji, aby bedlivě si povšimli vždy štítku středního. Tolary s pouhým břevnem příčným (rakouským znakem) raženy byly ve Vídni a nenáleží k českým mincím, třeba lev se v rozčtvrceném znaku na prsou orla opakoval v 1. a 4. poli.

Tolary váživají 27·2—29·46 gr a měří v průměru 38—42 mm.

Mimo tolary, půltolary a čtvrttolary byly v oběhu od r. 1561 zlatníky (říšské) či šedesátníky, jež brány po 60 krejcarech. (Tab. IV. obr. 22.) Mívají průměr 38 mm (půlzlatníky 17 mm) a váživají 24·65 gr. Na líci vidí se korunované obrněné poprsí k levé straně obrácené s žezlem v pravici a državou v levici. V državě napsáno GO. Opis: ⚔ FERD : D : G · RO : IMP · S · AV (štítek se lvem českým) GER · HVNG · BOE · RE ⚔ Φ (znamení Harderovo).

Na rubu: Korunovaný dvojhlavý říšský orl s korunovaným štítem na prsou, v němž, jak výše uvedeno, vidí se znaky české a uherské a přes ně uprostřed ve štítku český lev. Opis: · INF : HISP : ARCHID : AVST : DVX : BVRG : (vévoda Burgundský) 156Z (aneb 2 a jiný letopočet od r. 1561 až 1564).

Půlzlatníky (Tab. IV. obr. 23.) mívají podobný ráz, však v državě čte se 30. I na nich sáhá někdy jako na některých zlatých korunované poprsí až za obrouček do opisu.

Zlatníky či lehké tolary (šedesátníky) vybijeny podle instrukce z r. 1559, a to po bezděčném svolení sněmu českého léta 1562, a jdou pak ještě za Maximiliana II. až k r. 1573. Zlatníky platily 60 kr., kdežto tolary 70 kr., stoupujše v ceně, aby se vyrovnaly původně stejnocenným zlatým říšským po 72 kr.

Tolar brán za 30 grošů bílých či půl kopy české, tedy platil jednu kopu grošů míšenských.

Dle mincovního řádu Ferdinandova z roku 1561*) (viz str. 18.) vybijeno bylo zlatníků z hřivny kolínské 9¼ kusů, jakosti 14 lotů 16 grůň (1 lot = 18 grůň); z pražské hřivny bylo tedy tepáno 10 šedesátníků (zlatníků či říšských zlatých) a 17 krejcarů.**)

R. 1562 a 1563 vydány též v Jáchymově desítikrejcarey podobného rázu s 10 v državě, však bez lvíčka pod poprsím.***)

Desítikrejcarey raženy také r. 1562—1564 v Praze i v Hoře Kutané a nesou v líci pod poprsím korunované F aneb českého lva jako znamení. (Tab. II. obr. 9.)

Dvoukrejcarey mívají průměr 20 mm široký.

*) Tisíc v Praze u Jirího Molantricha z Aventinu.

***) Protože tolary od šedesátníků málo se rozeznávaly, byly příčinou k podvodům, když někdo 60 neb 30 v državě vyškral. Lid obecný mohl jimi snadno býti řízen.

****) Zlaté říšské čili zlaté groše říšské, půlzlaté, desítikrejcarey a pětikrejcarey obsahovaly v sazené hřivně 14 lotů 16 grůň, „sejná“ (lot = 18 grůň), byly tudíž jakosti 980‰ tisícin.

Na lici vyražen na nich pod korunou v štítku ze stran vykrojeném český znak, vedle něhož bývá někdy zkrácený letopočet, ku př. (15) 6—3. V opisu: FERD : D : G : RO : IM · S · AVG · GER · HV · BO · REX* (nebo též ve zkratkách jiných.)

Na rubu má korunovaný říšský orl na prsou okrouhlý štítek državy s číslem Z ve spodní polovici. Opis: INF · HISP · ARCHID · AVS : D : BVR a buď letopočet, ku př. 1561, aneb kratěji se znaménkem mincovním Φ aneb i bez něho. Obyčejně bývá zkrácený letopočet na lici, když mezi ARC a AVS vybit štítek s českým lvem. (Tab. II. obr. 10.)

Mnohem vzácnější hývaj v nálezech jednostranné české krejcarey, ukazující na lici jen 17 mm dlouhý průměr, a mající kříž dělový s kosmo podloženým křížkem stejnoramenným, přes co uprostřed ve štítku lev. Opis: · FERD : D · G · RO · IMP · S · AVG : GER · H : B : R :

Jiné krejcarey české podobají se úplně dvoukrejcarům svrchu dotčeným, jen v državě vybita I, t. j. jeden krejcar. Pro zavedení krejcarů r. 1561 mnohé nevole byly se stavy českými.

Velmi oblíbeným penízem za Ferdinanda I. byly české penízky (střížky) bílé, též jednostranné (Tabulka V. obr. 32.—36.) s obrazem lva, a těch šlo do groše 9 (7). Starší jsou bez letopočtu, od r. 1560 čte se na konci opisu buď celý neb zkrácený letopočet. | Bílé peníze bez letopočtu nesou opis: (růžička) FERDINANDVS : PRIMVS (též zkráceně) aneb (růžice) FERDI · D · G · EL · RO · IMPE nebo IMP Φ a též (růžice) FERDI · RO · HVN · BOE · REX Kousek váží průměrně 0·36 gr a jsou jakosti $\frac{321}{1000}$, průměr 14 mm. Bílé peníze s letopočtem úplně mívají císařskou korunu v obvodu, kde je opis: FERDI · D · G · EL · (ectus) RO · IM · 1561 nebo 1562, 1563 (Tab. V. obr. 35.) a 1564. Jsou sice lehčí, ale lepší poněkud jakosti. Na jiných letopočet zkrácen, že se čte za IMP jen 6Z, (t. j. 1562), 63 a p. (Tab. V. obr. 36.) Letopočet zkrácený mezi tlapami lva čte se vzácně k r. 1563 a pod ním malý štítek rozčtvrcený.

Rovněž české halíře čili černá mince neb peníze malé (Tab. V. obr. 24.—30.) jsou jednostranné a ne vždy s letopočtem. Na nich vyraženo písmeno F v rozličných tvarech, a ony bez letopočtu mají vedle písmeny R—P, což vykládají Rex Ferdinandus Primus. Nad F bývá korunka. Takých 59 přijde na 20 gr a jsou jakosti $\frac{163}{1000}$.

Halíře s letopočtem (Tab. V. obr. 31.) začínají rokem 1531, který vždy čte se nad R—P vedle zdobného F, které korunováno svrchu. Starší kusy mívají takovouž korunu nad F bez letopočtu; od r. 1561 mizí R—P, letopočet však nahoře i dole dvěma růžicemi provázen. Halířů s letopočtem jde průměrně 56 (z r. 1535) až 64 (z r. 1548) na 20 gr a jsou jakosti $\frac{177}{1000}$; průměr 12½ mm. Halířů šlo na groš 14, tedy dva za bílý peníz.

Dukáty čili zlaté vybíjeny dle výslovného přání stavů českých v stejné hodnotě jako za starodávna, totiž ze zlata 23 karátového a mohly i vně Čech v zemích koruny České raženy býti, což při groších a haléřích výslovně zamezeno. Známe tyto rázy:

Dvoudukát.

Na líci poprsí korunované s žezlem v pravici, levice spočívá na jilei meče. Z obou stran letopočet 15—60. Opis: FERDIN : D · G · EL · RO : IMP : S A · G H (t. j. Ferdinand z Boží milosti vyvolený římský císař, povždy panovník Německa, Uher), pak znamení mineovní a dole štítek rakouský. Vopisu rubním pokračuje legenda: BOHE (miac) & REX · INF : HIS : AR : A : & · Koruna říšského orla jde až do obvodu, na prsou orla vidí se v 1. a 3. poli štítku znak český a v 2. i 4. uherský (tři břevna příčná), přes to uprostřed štítek rakousko-kastilský. (Adauktus Voigt klade tuto minci k českým (III, 172.), doznává, že byla třeba ražena v Rakousku, ale českým rázem vyniká).

◀ Dukáty čili zlaté české tepány za krále Ferdinanda I. jediné v Praze.

Popíšeme tři rozdílné kolky:

Dukát Tunklův (Tab. II. obr. 7.) má v opisu obrácené C místo D, jako se na tolařech Ludvíkových zhusta spatřuje.

Líc: Uprostřed český lev v obvodu perličkovém. Opis: FERDINANDVS PRIMVS D G REX BOEMIE ·

Rub: Svätý Václav obrněný sahá dole i nahoře až za obvod perličkový, třímaje v pravici prapor s orlicí; při opásaném meči zavěšen při levici štít s orlicí. Opis: S · WENCESLA mezi obuví sv. Václava kolmo rozpučený štítek nejvyššího mincmistra Jindřicha Tunkla z Brněska i ze Zábřehu (1526—1528); pak pokračování VS · DVX · BO · nebo na jiném S : WENCESLAVS (štítek) DVX · BOEMIE · Průměr 22 mm; váha 3·55 gr.

Dukát Guttenštejnův.

Líc: Český lev v obvodu perličkovém. Opis: FERDINANDVS · PRIMVS · D G · REX · BOHE (H s E spojeno) ☉

Rub: Sv. Václav podobně vyzbrojený, jen v levo příčně obrácený a nad jilcem meče vzadu šikmo položeného letopočet 1537 při levici. Za obvodkem perličkovým, hlavou i obuví přetrženým, opis: S · WENCESLAVS štítek nejv. mincmistra Albrechta z Guttenštejna (1533—1542), totiž tři dvojité parohy mezi obuví sv. Václava, pak DVX · BOHE

Dukát s letopočtem 1547 bez znamení. (Tab. II. obr. 8.)

Líc: Český lev v obvodu perličkovém. Opis: FERDINAND ✕ PRI ✕ D ✕ G ✕ REX ✕ BO ✕

Na rubu sv. Václav jako předešle, jen poboční štít uprostřed vykrojený a nad ním souběžně s obvodkem perličkovým vedle levice letopočet 1547. Opis: S ✕ WENCESLAV | S ✕ (mezi obuví) | DVX ✕ BO ✕ Průměr 22 mm; váha 3·5 gr.

Obraz našeho zemského patrona jde na dukátech českých až k r. 1612, jak na svém místě doloženo bude.

Na zlatém (dukátu) z r. 1543 vidí se jako znamení Sauermannova dvojitá lilie. >

Dukátů vybijeno z hřivny r. 1538 72³/₄ kusů, pak v letech 1551—1561 71¹/₄ kusů, tak že platil dukát český i uherský 45 bílých grošů *) aneb 1¹/₄ kopy

*) Stoupla tedy cena dukátů od krále Vladislava II., když r. 1474 kladen 1 zlatý uherský za 30 gr. českých čili půl kopy.

míšenské čili $\frac{3}{4}$ české aneb 105 krejcarů, kdežto rýnský dukát platil 72 kr. aneb 24 grošů bílých. Tolar byl roven půl kopě čes. grošů neb kopě míšenské; tolarů raženo z hřivny mineovní do r. 1547 $8\frac{3}{4}$ kusů.

Též památných mincí zlatých i stříbrných s obrazem panovnicka, manželky jeho Anny Jagellonské a syna jeho Maximiliana ražena čtená řada.

Tak na památku krále Ferdinanda I. a manželky jeho Anny Jagajlovny ražena medaille stříbrná (Tab. IV. obr. 21.) 25-95 gr těžká v průměru 30 mm.

Líc: Korunovaná poprsí krále a královny z pravé strany. Okraj věncem lemován.

Na rubu nápis na sedmi řádcích ve věnci: FERDI · | NANDVS · ET · | ANNA · ROM · HU · | NG · BOHE · REX · E · REGINA · ARCHI · D · AVST · DVC · | BVRG · Z & ·

Za Ferdinanda I. vybito též ve Slezsku a to ve Vratislavi mincmistrem Hanušem Krappem (1539—1544) a Vavřincem Westermeierem (1544—1555) a v Krňově mincmistrem Hanušem Endresem (1561—1566) haléřů a grošů.

Vedle nich raženy též pro Slezsko zvláštní dvoukrejčary a krejčary.

Na haléřích slezských knížectví Zahaňského (Tab. V. obr. 40.) spatřuje se na lici písmeno F pod velkou korunou, na rubu S (Saganum). Jsou buď bez leto-počtu neb bývá tento buď na lici po stranách F neb na rubu po stranách S vyznačen. Průměr 11 mm, váha 0.26 gr. Jsou jakosti 164 tisícin.

Jednostranný haléř slezský ukazuje Tab. V. obr. 39.

Groše slezské (Tab. V. obr. 38.) mají na lici českého lva v kruhu a v opisu FERDINAND · RO · HVN · BOEM · REX*: Na rubu nalezá se slezská orlice v perličkovém kruhu a v opisu DVX · SILESIAE · MARC · MORAVI · 1547.

Opis přihází se i v jiných zkratkách. Průměr 21 mm, váha 2 gr.

Dvoukrejčar slezský (viz str. 17 obr. A.).

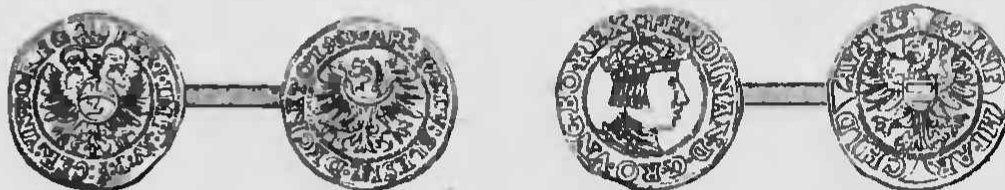
Líc: Říšský orl korunovaný v kruhu perličkovém nese na prsou državu s křížkem, v jejíž dolejší polovici jest číslice (hodnota) Z. Opis: FER · I · IMP · AV · P · F · GER · VN · BO · REG · (t. j. Ferdinandi I. imperatoris augusti, pii felicitis Germaniae, Ungariae, Bohemiae regis).

Rub: Slezská orlice s příměsícem na prsou rovněž v perličkovém kruhu; opis: AR · AVS · DV · SLESIAE · DECRETO · 1563 * (t. j. archiducis Austriae, ducis Silesiae decreto). Průměr 19 mm, váha 1.63 gr.

Krejčar slezský (Tab. V. obr. 37.) má na lici na prsou korunovaného říšského orla državu, v jejíž spodní části nalezá se číslice I označující hodnotu; opis: FERDINA · I · IMP · AUG · P · F · DEC · Na rubu spatřuje se na velkém kříži, protínajícím perličkový kruh a dosahujícím rameny až k okraji peníze, štítek se slezskou orlicí, pod kterým vycházejí ramena menšího kříže šikmo položeného, jehož ramena svírají s rameny většího kříže úhel 45°. V úhlech či koutech hořejších mezi rameny obou křížů číslice 1 | 5 a v dolejších 6 | 3 vyznačující leto-počet 1563. Opis: ARCH · | AVST · D · VX · SI · LESIAE

Též za Maximiliana II. rovnost v minci zachovávala se jen na Moravě; ve Slezsku a obou Lužicích něco výše větší mince platila (1574).

Také v arciknížectví Rakouském nebylo rozdílu s měnou naší, tam tak dobře platil jako v Čechách jeden tolar sedmdesát, český groš tři krejceary a krejcar tři bílé peníze. Velmi obecnou mincí v Čechách byly rakouské groše Ferdinandy, tak zvané hubáčky (viz obr. B.), jež brány za 9 penězů bílých.

Obr. A. Dvoukrejcar slezský z r. 1563.

Obr. B. Groš rakouský či hubáček z r. 1549.

V mincovnách upotřebovány od času Ferdinanda I. a pravdojatečně již dříve měděné groše a peníze početní (Raitgroschen a Rechenpfennige). Byla totiž tabule rozdělená v příhrádky dle hodnoty peněz. Peněz početní položený na čáru jistou hodnotu naznačující počet až do pěti, kteráž hodnota též naznačena jinak položením peníze mezi dvě čáry, ku příkladu mezi čáru jednotky a desítky znamenající, načež platil peněz ten za $\frac{1}{2}$ desítky = 5 a p. Jednotky naznačeny na spodní čáře, pak byla čára pro desítky, sta, tisíce atd., jak potřeba ukazovala.

Příkladem znázorní se počet takový lépe.

Tolary	Kopy grošů	Groše	Peníze
1,000.000			
100.000			
10.000	o		
1.000 — o—o—o	o—o—o—o		
100 — o—o	o—o—o		
10 — o	o—o	o	
1 — o—o—o—o	o	o	
		o	o—o—o

To jest 8264 $\frac{1}{2}$ tolaru; 14826 kop; 55 $\frac{1}{2}$ groše; 3 $\frac{1}{2}$ peníze.

Podobně i zlaté rýnské a krejceary převáděny na vyšší hodnotu; jen měnitele (ku př. 60 kr. na zlatý) musil si počítat pamatovati. I v krámech obchodních počítadla takového užíváno.

Na početních groších vidělo se na líci počáteční písmě korunované jména panovníkova, tedy za Ferdinanda I. F v rozvilinách a vedle rok, ku př. 15—61, pak v obvodku RAIT · GROSCH · DER · BEHMISCHEN · KAM & a na rubu lev český a v opisu obvodovém: GROSS · POCZETNI · KOMORY · CZIESKE & Opis lícní i rubní jevívá se i jinaký. Průměr 22—24 mm, váha 1·80—3·90 gr. (Tab. V. obr. 41. a 42.)

Počtení peníze počínají rokem 1561. Na lici mají korunované **F** a opis **RAITPFENNIG:DER:KAMMER:PUECH**: Na rubu jest dvojhlavý orl s rak.-burg. štítkem na prsou a opisem **IN:KUNIGRAICH:BEHAIMB**: Minc. znamení nebývá vždy. Též u nich bývá opis obvodový jak na lici tak i na rubu rozmanitý. (Tab. V. obr. 43. a 44.)

Počtení groše i počtení peníze bývají mince velice sličné a začasť k navlékání proraženy. Od r. 1551 vyšíjeny až do časův Leopolda I. počtem ovšem nepřilíš hojným. Někdy mívají znamení mincovní.

Drobnosti historické. Tehdy na Horách Kutných veselo bylo, však ale začasť zjevona faleš při kladení zrna do peněz, pro kterou faleš Opl Fictum ze země ujel a což se léta 1551 zase při tolařích opakovalo. Nejvíce popudilo Horské děláni tolarů grošů, kteréž z rozkázání krále r. 1545 nějaký Němec Mertl mincoval, o což se mincíři Horáci zasadili, tak že t. r. zase jim puštěno. První toлары vybity v Hoře léta 1543. — Rokn 1545 v ponděli den po sv. Petru přijeli do Hor Kutných páni radi komory krále J. Msti. totiž: p. Jiří Gerštof, podkomolí král. českého, p. Křištof Gendorfer, p. Florián Gryspok, p. Jan z Vítence. Ti páni komisaři oznámili nejprve na Vlaském dvoře, že král JMt. doty stříbrné pouští a jich držeti nechce, ale že je pouští Horníkům. A rozličné o to jeduajice, prodaj rud, erckauf v Vosle dole zdvihli králi k ruce na ujmu nákladníkům a erckaufům. S mincíři a pregýři jednali, aby jim, králi k ruce, luny mincovské a stolice pregýřské prodali; potom jim mincování z zágrovný stříbra na toлары odhali a najednali k tomu Němce jakési, a ti počali v prenárně toлары děláti. A toho také roku učiněn jest p. Jan z Vítence nejv. mincovníkem v král. Českém.

(Paměti Mikuláše Dačického z Heslova.)

Ferdinanda I. řád o minci,

kterýž k několikere žádosti stavův pro země koruny České vydán a vyhlášen byl I. 1561. *)

(Tisk v archivu král. hlavního města Prahy.)

Císaře římského, uherského a českého oc. krále J. M. nové o mincech v království Českém, markrabství Moravském, knížetství Slezském a markrabství Horních a Dolních Lužic zřízení, vuobee vydané a vyhlášené léta božího 1561. Při tom jsou proti české minci zlaté a stříbrné oizi mince, jakby v své hodnosti brány býti měly, valvovány.

My Ferdinand oc. Osvíceným, urozeným, statečným, slovutným, poctivým a opatrným knížatuom, pánuom, rytířuom, vladykám, Pražanuom, městuom i jiným všem obyvatelům a poddaným našim ze všech stavův království našeho Českého, milost naši císařskou a všecko dobré vzkazujem. Věrní milí! Věděti Vám všem vuobee dáváme, že jsme mnohokrát v svaté římské říši na sněmích obecních a jiných obzvláštních sjezdích rozličná jednání a rozvažování mívali, zvláště pak na minulém říšském sněmu v Augšpurce léta padesátého devátého, jak by věci mincovní v nějaký jistý řád uvedeny býti mohly, o to jsme s pilností pracovali a rady bedlivé drživali; až po mnohé práci a bedlivém uvažování (ač s nemalým ublížením

*) Sněmy České od léta 1526 až po naši dobu vydává král. český archiv zemský. III. díl str. 75. atd. v Praze 1884.

a škodou naš) s stavy svatě římské říše o obecné mincovní zřízení, jak by to po vši říši a zemích německých, královstvích, knížetstvích a zemích našich ode všech vůbec držáno býti mělo, jsme se konečně sněsti a srovnati ráčili. A poněvadž jsou stavové království našeho Českého tolikéž na některých obecních sněmích nás pouzřené za to prosili, abychom ty cesty a prostředky obmysliti ráčili, aby skrze jinou dobrou minci na zrnú i střízi ty zlé a lehké cizí mince, jimiž království naše České a země k němu připojené na znamenitú škodu a záhubu poddaných našich naplněny jsou, vybyty a vyplněny býti mohly: protož na takovou jejich žádost a slušnou ztížnost pro budoucí obecní dobré království Českého mince s tou novou říšskou mincí a zrnem jsme srovnati ráčili, a jaké by budoucné mince v království Českém a v zemích k němu připojených dělány býti měly a jaký při tom řád držeti by se měl, to všecko v tomto nařízení pořádně se klade a vypravuje.

Najprvé, vědomo každému býti má, že jsme v říši nové mince všecky na váhu kolínskú zaraziti dali, kteroužto kolínskou váhu jsme s hřivnou pražskou srovnati poručili, a tak všecky mince nové, které v království Českém a zemích k němu připojených mincovati a dělati se budou, proti též kolínské váze na pražskou srovnány jsou, jakž tomu každý po pořádku doleji bude moci vyrozuměti.

Předkem a najprvé, má býti dělána mince, kteráž bude platiti zlatý říšský, totiž za šedesát krejcaruov, a má na hřivnu kolínskou těch grošuov vcházeti kusuov puol desáta, a fejnu stříbra čtrnácte lotuov a šestnácte grenuov držeti. A tak z hřivny stříbra fejnu se zmincuje deset zlatých, puol třinácta krejcaru a pět jedno sto třidceti a čtyři dílův jednoho krejcaru. Takových zlatých stříbrných vcházeti bude na pražskou hřivnu deset kusuov, sedmnácte krejcaruov, sedmi třidceti dva díly jednoho peníze, a hřivna stříbra se vymincuje za čtyři kopy čtyři a čtyřidceti grošuov tři čtvrti jednoho peníze, anebo devět kop dvadceti osm grošuov puol čtvrtá peníze. A takový groš nebo kus má ve vši říši jmenován býti říšský groš zlatý.

Druhé, dva kusy nebo groše za zlatý, kteréž budou platiti po třidceti krejcařích, a má jich vcházeti na hřivnu kolínskou devatenácte a fejnu držeti čtrnácte lotuov šestnácte grenuov, a tak hřivna fejnu v mincování vynese, jakž svrchu dotčeno. A na hřivnu pražskou má jich vcházeti dvadceti kusuov, sedmnácte krejcaruov, sedmitřidceti dva díly malého peníze. A tak pražská hřivna stříbra vynese, jakž svrchu dotčeno. A takový grošové mají polouzlatí grošové v říši jmenování býti.

Třetí, mají se také dělati grošíkové, kterýchž šest za zlatý a každý deset krejcaruov platiti bude, a na hřivnu kolínské váhy jich vcházeti má padesácte a sedm, a fejnu držeti čtrnácte lotuov šestnácte grenuov. A tak se z hřivny namincuje, jakž svrchu dotčeno. Těch kusuov neboližto grošuov vcházeti bude na hřivnu pražskou šedesácte jeden kus, sedm krejcaruov, sedm třidceti dva díly malého peníze; a tak hřivna vynese, jakž svrchu dotčeno. Takový grošíkové mají v říši jmenování býti desíti krejcarové.

Čtvrté, mají se také dělati grošíkové, kterýchž dvanácte za zlatý, a každý po pěti krejcařích platiti bude, a na hřivnu kolínské váhy vcházeti jich má sto

a čtrnácte, a fejnu držeti čtrnácte lotuov a šestnácte grennov, a tak z hřivny se namincuje, jakž svrchu dotčeno. Těch kusuo na pražskou hřivnu vcházeti bude sto třideceti dva kusy, dva krejcarey, sedm třideceti dva díluov malého peníze. A tak hřivna pražská vynese, jakž svrchu dotčeno. Takoví grošíkové mají v říši slouti pětikrejcaři.

Páté, mají dělání býti grošíkové, jichž za zlatý, totiž za šedesáte krajcaruov, třideceti, a ten každý po dvou krejcařích platiti bude, a na kolínskou váhu jich vcházeti bude sto padesáte a půl šesta, a fejnu stříbra držeti osm lotů, a tak z hřivny fejnu se namincuje deset zlatých a dvamceřtma krejcaruov. Těch grošíkův po dvou krejcařích má z pražské hřivny mincováno býti kusuo sto šedesáte puol deváta. A tak hřivna vynese čtyři kopy, čtyřidceti osm grošuov, puol páta bílého peníze, anebo devět kop třideceti sedm grošuov, dva peníze malý. Ta mince po říši bude jmenována dvakrejcaři.

Šesté, mají také dělání býti grošíkové, totiž šedesát za zlatý, a ten každý má platiti jeden krejcar, a bude jich vcházeti na hřivnu kolínské váhy dvě stě čtyřidceti půl čtvrtá, a fejnu stříbra držeti šest lotův čtyři greny. A tak z hřivny fejnu se namincuje deset zlatých, dvaceti šest krejcaruov a sedmý díl jednoho krejcaru. Těch krejcaruov na pražskou váhu vcházeti bude dvě stě šedesáte a půl čtvrtá kusuo, a z pražské hřivny stříbra přijde čtyři kopy, padesáte grošuov, čtyři peníze české anebo devět kop, čtyřidceti jeden groš, jeden peníz malý. Taková mince po říši slouti a jmenována býti má krejcarové.

Při nadepsaných větších mincích budou se také dělati a mincovati bílé peníze, a těch za zlatý říšský, totiž za šedesáte krejcaruo, platiti bude sto osmdesáte, a na kolínskou hřivnu jich vcházeti šest set dva kusy, a fejnu stříbra držeti pět lotuov, namincuje se z hřivny stříbra fejnu deset zlatých, čtyřidceti dva krejcarey. Na pražskou pak hřivnu jich bude vcházeti a též toliko pět lotův stříbra držeti, šest set padesáte jeden a tři čtvrti jednoho bílého peníze. A tak z pražské hřivny stříbra těch bílých peněz namincuje se čtyři kopy, padesáte osm grošuov vše českých, anebo devět kop, padesáte šest grošuov míšenských.

Naposledy budou také dělány malé peníze české, dva za jeden bílý peníz a šest jich za krejcar platiti, těch bude na kolínskou hřivnu vcházeti šest set osmdesáte pět a pět sedm díluov jednoho peníze, a hřivna dva loty tři kventlíky fejnu stříbra držeti, přijde z hřivny fejnu patnácte zlatých pět krejcaruov. Takových malých anebo drobných českých peněz bude vcházeti na pražskou hřivnu sedm set čtyřidceti, puol třetího kusu. A tak z hřivny pražské fejnu namincuje se pět kop osm grošuov, čtyři peníze české, aneb deset kop, sedmnáct grošuov, jeden peníz míšenský.

Jakým pak způsobem nadepsané mince v své širokosti, velikosti a okrouhlosti, s jakým rázem a okolním textem dělány a pregovány býti mají, to se z zadu při konci a závěrku tohoto našeho rozepsání a mandátu najde a ukáže. (Tam připojena vyobrazení mincí.)

Kteréžto svrchu jmenované naše a říšské mince mají ode všech vuobec po všem království našem Českém a k němu připojených knížectstvích a zemích v kupo-

vání i zase v prodávání za hodnou minci povinně vydávány a brány býti až do toho krajearu. Však co se dotýče těch grošův po pěti krajeařích nemá tím žádný závazn býti, aby jich při placení více nad dvadecti a pět zlatých bráti měl, než což prvé mezi kým na placení zlatými zapsáno a smluveno jest, aneb cožby ještě tím způsobem na zlatě snešeno a srovnáno bylo i při jiném placení, jak od starodávna obyčej býval na zlatě platiti, těm toto zřízení na žádné ublížení býti nemá, ale při tom se toho zuostavuje a zanechává.

Také jest na žádost některých z stavuov říšských k tomu svoleno a dopuštěno, aby mimo tyto některé mince v zemích německých se mincovaly; však tak aby těch malých a drobných mincí více se nedělalo, než pokudžby podle obyčeje a náležitosti té každé krajiny vedle větších mincí dobře bez nich býti nemohlo. A to jmenovitě tyto mince býti mají:

Najprvé, mají děláni býti groškové říšští, za zlatý, totiž za 60 krajearuov, aby jich platilo jedenmccitna; a na hřivnu kolínskú váhy jich veházeti má sto a puol deváta, a fejnu stříbra držeti osm lotnov, a tak se z hřivny fejnu namínuje deset zlatých dvadecti jeden krajear.

(Následuje seznam cizí mince říšské, v jaké hodnotě se bráti má.)

A jakož jest znamenité mnoho cizích a lehkých mincí do království našeho Českého a zemí k němu náležitých vnešeno a proti tomu dobré stříbrné mince ven z země se vyvozovaly a v jiné lehčejší a horší předčlávaly; i aby poddaní naši věrní takovými cizími lehkými dále obtěžováni nebyli, protož ustanovujeme a chceme, jakž brzo tento mandát náš po všem království a zemích vuobec vyhlášen bude, aby ty všecky cizí mince stříbrné ještě do vyjítí tohoto roku šedesátého prvního a dáleji nie platily, brány a zase vydávány byly. Než po vyjítí tohoto roku nemají více a dále takové mince v království našem Českém a v zemích k němu připojených jináč brány býti, než-li podle osazení a valvací, kterouž před vyjítím tohoto roku 61. dvě neděle napřed skrze mandáty vyhlásiti ráčíme, a dále nie, nežli na dva měsíce pořád zběhlá, totiž do posledního dne měsíce února léta 62. a potom nemají docela více a dále brány býti, ale jakž hodnoti nalezeny a valvovány budou, mají se do měn a mincí našich k přemincování dodávati, a to pod pokutou ztracení té mince, kteréž každá vrchnost v každém kraji a místě nám k ruce vzíti bude moci a za to nie neztratí. — —

Přikazujeme, aby žádný pod způsobem každého kupectví aneb jináč takových stříbrných cizích mincí tajně neb zjevně do téhož království a zemí nikoli nevozil a nenosil; byl-li pak který v tom postižen, ti a takoví netoliko ty vznešené peníze, ale hrdlo i statek ztratiti a propadnouti mají.

Také nemá žádný v tom času až do posledního dne měsíce února žádné domácí i říšské a jiných zemí našich mince ven z země voziti, než jestližeby kdo v handli svém ven z země jaké peníze poslati neb vézti chtěl, má minci domácí za cizí vyměnití a tu cizí ven vyslati neb vynésti. — —

(Dále o lehké cizí minci a jiné u výňatcích.)

Co se zlatých mincí dotýče zlatých rýnských, dva a sedmdesáte aby na jednu kolínskú hřivnu veházelo a fejnu zlata aby držely 18 karatův a 6

grenuov, t. j. 12 lotuov a 6 grenuov. Takových zlatých rýnských vchází na pražskou hřivnu $77\frac{17}{80}$ dobře a pěkně vypravených — — a ti zlatí rejnští vejše vydávány býti nemají nežli za 75 krejcaruov.

Dále, jakož někteří stavové v říši v svých zemích a na gruntích lepší a těžší zlato mají, jakož pak předešle za tou příčinou jsou v říši i dukáty mincovali; a protož takoví dukátové v svaté říši, tolikéž v království našem Českém ještě mincování býti mohou; však aby jich šedesáte a sedm dobře a na čisto vypravených na jednu kolínskou hřivnu vcházelo, a na pražskou hřivnu kusuov $72\frac{351}{640}$ díluov jednoho dukátu a fejnu zlata aby drželi 23 karaty a 8 grenuov. A žádný člověk nemá v koupí nebo prodaji dukátu z mince neb jináč vekslovati, přijímati nebo vydávati, než za 104 krejcaru.

Co se pak dotýče těch dukátuov, kteréž jsme předešle před tímto novým mincováním a zřízením v království našich Uherském a Českém i zemích našich dědičných Rakouských dělati dali, ty tolikéž vedle těchto nových dukátuov jináč a vejše bráni býti nemají, nežli též po 104 krejcařích.

(Pak zase uvádějí se zapověděné, lehké zlaté mince cizí.)

I poněvadž nám, jakožto králi českému, náleží, abyhom nad tímto ustanovením a zřízením mincovním, uváživše je prvé s radami našimi dostatečně, pro věrných poddaných našich dobré a užitečné, ruku drželi; protož to v království Českém a v zemích k němu připojených naříditi ráčíme, aby v jistých místech, jak by kdy toho potřeba ukazovala, mince království našeho Českého ohledávány a probovány byly, jakož pak o takovém probování zvláštní psané zřízení udělati a nad tím ruku držeti ráčíme. I ačkoli takové probování, zvláště pak pro uvarování falše a podvoduov, potřebné bude, však proto se to přihází, že při mincování i jináč všelijací obmyslové, fortelové a oklamání jedni druhých se dějí, by pak i toho probování se neužívalo, jako že někteří zlatých a stříbrných mincí ujímají, lehčí, ostříhují, přelívají, vyvážují, překontrfetují a jináč nenáležitě s tím nakládají a z země ven, hledajíce v tom zisku, vozí; protož ustanovujeme, aby takoví lidé, ježto mince lehčí, ostříhují, přepalují, šmelcují, přelívají, vyvažují, na zisk mění neb jakkoli falšují na hrdle a statku podle jednoho každého provinění bez milosti a odpuštění trestáni byli a žádný aby v té věci šanován nebyl. — — —

A jakož také mnozí lidé z král. Českého a z zemí k němu náležitých tajně a pod rozličnými způsoby a obmysly zlato a stříbro nezdělané vozí, nosí a vysílají na znamenitou naši a všech věrných poddaných našich škodu a záhubu; protož poroučeti ráčíme, aby po dnešní den žádné nezmincované a nezdělané zlato a stříbro, tolikéž ani stříbrné nádoby, leč by poalaceno bylo, ani dukáti ani zlatí rejnští z král. Českého do jiných cizích zemí, kromě svaté říše a zemí Německých se nevozili atd.

Také ustanovujeme, aby každý pod pokutou upálení, zrnění, sagrování, falšování a jiných podvoduov strany starých dobrých mincí se nedopouštěl. —

Než měl-li by kdo jaké staré neb jiné mince, ježto vuobec jednostajně se neberou a nevydávají, a chtěl-li by je dáti spustiti a zrniti, ten neb ti mají je do našich mincí donésti a tu spustiti a zrniti dáti a potom v slušnosti prodati.

Také jestliže by zlatníci k založení svého řemesla a živnosti zlata neb stříbra potřebovali a skrze to minci zlámati a spustiti musili, nemají po opovědění své vrcnosti více tó mince lámati a spouštěti, nežli což by k řemeslu svému potřebovali; ale prodávati neb jinam vysylati toho zlata ani stříbra nemají pod pokutou a trestáním svrchu oznámeným. — — —

A tak toto naše nařízení a ustanovení mincovní všem vuobec z mocnosti naší císařské, jakožto král český, vydávám, písně poroučejíce, aby v království našem Českém a zemích k němu připojených vsudy vuobec vyhlášeno bylo, nad tím aby se ruka držela a koncěně, což se v něm píše, řídí a poroučí, aby se tak a nejináč stalo. Kteří by pak proti tomu co učinili a tento rozkaz a nařízení naše přestoupili, k těm abyšte se podle vyměření pokuty zachovali a toho ovšem neobmeškávali a neopomíjeli, ač se chcete nemilosti naší a skutečného trestání našeho a pokuty svrchu oznámené uvarovati.

Mincmistři v českých a slezských mincovnách a jich znamení za Ferdinnnda I. (1526—1564).

(Tab. I. č. 1.—12.)

Mincovna v Praze:

- Rozpůlený svismo štítek, totiž znak nejvyššího minemistra Jindřicha Tunkla z Brněčka 1526—1527.
- Značka 1. Tři páry parohů v štítku, znak nejvyš. minemistra Albrechta z Guttenštejna 1533—1542.
- Značka 2. Dvojitá lilie: Kunrát Sauermann star. z Gelče jmenován 1537²¹/₁₀, skutečně však úřad nastoupil teprve od 1540—1554.
- Značka 3. Trojlístek s řapíkem dole: Ondřej Hartmann 1554—1557.
- Značka 4. Pětিলistá růže s třemi bodci, s 2 čárkami a stopkou: Ludvík Nenfahrer, zatímně od 1557¹/₈, definitivně od 1558¹⁸/₁—1560²/₈.
- Značka 5. Lístek trojlaločný, každý lalok o 3 vroubcích: Úřad minemistra neobsazen od 1560²/₈ až na počátek 1561.
- Zn. 6. a 7. řecké φ: Hanuš Harder 1561—1564.

Mincovna v Hofe Kutné:

- Neměli znamení. Úředníci mince: Jan Jeptiška z Běšína 1522—†1539 a Pavel z Podivie 1527—1534.
- Neměli znamení. Úředníci mince: Pavel z Podivie 1540 a Jakub Hubáček 1534—1545.
- Neměl znamení. Úředník mince: Matyáš Lidl z Myslova 1545—1564. Mince hrubé (t. j. tolary a jich díly) za správy jeho ražené nesou pod poprsím panovnickým štítek s českým lvem.

Mincovna v Jáchymově:

Zprvu dělový křížek nad půlměsícem , potom pohár neb štok k ražbě (značka 8.): Oldřich Gebhardt 1527—1531.

Snad značka 8. též: Zástupce Merten (Martin) Kempf 1532.

Značka 9. Kadeř (Krause): Klaus Kraus 1533—1535¹⁷/₃.

Značka 10. Růžice šestilistá: Hanuš Weizelmann 1535¹⁸/₈—1542³/₇.

Značka 11. Srpek měsíce s tvář jako v člunku: Wolfgang Roll 1543—1544.

Značka 12. Hlava velbloudí s uzdou: Ruprecht Puellacher 1544—1563¹⁵/₆.

Zástupce bratr jeho Wolfgang Puellacher 1563—1564.

Jiří Geitzkofler z Gailenbachu, účetní mincovny od r. 1564, jenž na početních penězích užíval za značku písmeny G neb písmen I a G do sebe postavených na způsob monogramu.

Mincovna ve Vratislavi ve Slezsku:

Hanuš Krapp 1539—1544.

Vavřinec Westermcier 1544—1555.

Mincovna v Krňově ve Slezsku:

Hanuš Endres 1561—1566.

Seznam vyobrazených mincí Ferdinanda I. (1526—1504).

Z mincovny pražské = P., kutnohorské = K. H., jáchymovské = J., vratislavské = V.; mincmistr = m.

- Tab. II. obr. 1. Groš Pražský bez letopočtu. K. H. Jan Jeptiška z Běšina a Pavel z Podivic.
- " " " 2. Groš Pražský bez letopočtu. K. H. Jan Jeptiška z Běšina a Pavel z Podivic.
- " " " 3. Groš Pražský bez letopočtu ozdobný (nalezen v Čáslavi). K. H. Jan Jeptiška z Běšina a Pavel z Podivic.
- " " " 4. Groš Pražský z r. 1539. K. H. Pavel z Podivic a Jakub Hnbáček.
- " " " 5. Groš nový (Šlikovský) z r. 1527. J. m. Oldřich Gebhardt.
- " " " 6. Lehký groš Pražský z r. 1547. P. m. Kunrát Sauermann st. z Gelče.
- " " " 7. Dukát či zlatý bez letopočtu. P. se znakem nejvyš. mincmistra Jindřicha Tunkla z Brněcka.
- " " " 8. Dukát či zlatý z r. 1547. P. m. Kunrát Sauermann st. z Gelče.
- " " " 9. Desetník z r. 1564. P. m. Hanuš Harder.
- " " " 10. Dvoukrejcar z r. 1564. P. m. Hanuš Harder.
- Tab. III. obr. 11. Tolar bez letopočtu. J. m. Ruprecht Puellacher (1544—1563).
- " " " 12. Tolar bez letopočtu. J. m. Hanuš Weizelmann (1535—1542).
- " " " 13. Tolar z r. 1548. J. m. Ruprecht Puellacher.
- " " " 14. Půltolar z r. 1558. P. m. Ludvík Neufahrer.

- Tab. III. obr. 15. Půltolar z r. 1528. J. m. Oldřich Gebhardt.
 " " " 16. Čtvrttolar či ort bez letopočtu. P. m. Ondřej Hartmann (1554—1557).
 " " " 17. Čtvrttolar či ort z r. 1548. J. m. Ruprecht Puellacher.
 Tab. IV. " 18. Tolar z r. 1551. K. H. Matyáš Lidl z Myslova.
 " " " 19. Tolar z r. 1529. J. m. Oldřich Gebhardt.
 " " " 20. Tolar z r. 1529. J. m. Oldřich Gebhardt.
 " " " 21. Pamětní medaille Ferdinanda I. i Anny Jagellovny.
 " " " 22. Tolar lehký či šedesátník (zlatník) z r. 1562. P. m. Hanuš Harder.
 " " " 23. Půltolar lehký (půlzlatník) z r. 1562. J. m. Ruprecht Puellacher.
 Tab. V. obr. 24. —30. Halíř (mince černá, jinak šart aneb kačenka) bez letopočtu. K. H. Jan Jeptiška z Běšina a Pavel z Podivie.
 " " " 31. Halíř (mince černá, jinak šart aneb kačenka) z r. 1548. K. H. Matyáš Lidl z Myslova.
 " " " 32.—34. Penízek bílý (mince bílá) bez letopočtu. K. H. Jan Jeptiška z Běšina a Pavel z Podivie.
 " " " 35. Penízek bílý (mince bílá) z r. 1563. K. H. Matyáš Lidl z Myslova.
 " " " 36. Penízek bílý (mince bílá) z r. 1563. K. H. Matyáš Lidl z Myslova.
 " " " 37. Krejcar slezský z r. 1562.
 " " " 38. Groš slezský z r. 1547. V. m. Vavřinec Westermeier.
 " " " 39. Haléř slezský z r. 1528. V.
 " " " 40. Haléř slezský knížectví Zahaňského z r. 1548. V. m. Vavřinec Westërmeier.
 " " " 41. Groš početní komory české z r. 1561.
 " " " 42. Groš početní komory české z r. 1554.
 " " " 43. Peníz početní komorní úřárny z r. 1564. J. Jiří Geitzkofler z Gailenbachu.
 " " " 44. Peníz početní komory české z r. 1561.
 Str. 17. obr. A. Dvoukrejcar slezský z r. 1563.
 " 17. " B. Groš rakouský či hubáček z r. 1549.

MAXIMILIAN I.*) (1564—1576).

Narodil se dne 1. srpna 1527 ve Vídni; dne 19. února 1549 zvolen a dne 20. září 1562 korunován za krále českého; římským králem ode dne 22. listopadu 1562; německým císařem ode dne 25. července 1564; zemřel dne 12. října 1576. Dne 23. září 1548 pojal za choť svou sestřenicí Marii, nejstarší dceru císaře Karla V.

Mincovníctví české za Maximiliana I. (II.)

Snášeclivý Maximilian I. zachovával zprvu mincovní řád svého otce z r. 1561, zakázal také zejména židům měnění staré mince domácí, tavení peněz, prodej zrněné mědi stříbro obsahující i koupi pagamentů čili skvostů stříbrných. Poněvadž sledal sněm, že vydáváním a měněním tolarů po 68 kr. zcmě ku škodě přichází, vynesl sněm český dne 28. ledna 1573 artikule o zrně a minci (viz „Jednání sněmu českého léta 1573“ na str. 33) a tu potvrdil l. 1573¹⁷ král Maximilian, aby budoucně tolar měněn byl po 70 krejcarech, což aby se rovnalo 30 grošům českým po 7 bílých penězích. Za to ražení zlatníků či říšských zlatých aby úplně pominulo, jako i dílů jeho a krejcarů i dvoukrejcarů jak v mincovně Pražské, tak v Kutné Hoře, v Jáchymově a v Českých Budějovicích, kdež mincoval Tobiáš Gebhart v letech 1569—1578.

Pro mor v Praze zuřící nařídil totiž císař Maximilian dne 12. září 1568, aby se mincovna přestěhovala do Budějovic, kde léta 1569 počala vybijeti zlaté a po r. 1573 tolary, a to se znamením Tobiáše Gebharta, totiž tlamou lví, ale též beze znamení, což zhusta na mincích Maximiliana I. znamenáno. Ku přání české komory r. 1573 vyslovenému nebyla mincovna budějovická spojena s pražskou, kde beztoho více stříbra nakoupeného než dolového zmincováno. V Praze raženy tolary kolky, které kutnohorský Jiří starší z Řásné vyřezal, a na nichž znamení Harderovo se vidí. V dotčených dvou mincovnách a v Hoře Kutné dle nařízení z r. 1574 raženo ze 100 hřiven stříbra váhy pražské 875 tolarů, kdežto v Jáchymově ze 100 hřiven kolínských 810 tolarů vybijeti se mělo.

Na Horách Kutných bylo toho času dosti nesnázi a posílány tam komise vyšetřovací, až konečně i mincování na Vlašském dvoře od správy horní odděleno r. 1573 a stříbro z dolů v minci v jisté ceně kupováno. Bratr úředníka mince

*) Jako císař německý toho jména II.

Ludvíka Karla z Řásné, Jiří, řezal též kolky zlatých, půlzlatníků a 10tikrejcarů do mince zdejší, jáchymovské i pražské.*) Poněvadž skoro současně užíval pražský mincmistr Harder hlavy supí (s ušima) jako znamení a podobně Ludvík Karel z Řásné hlavy orlí, dlužno na otřených mincích jen s ohledem na letopočty přidělovati ráz té neb oné mincovně.

V Jáchymově počali raziti tolary pod obrazem a titulem krále Maximiliana až r. 1567. Zde se jmenuje k r. 1573 Mikuláš Niliš řezačem kolků. Zajímavé, že na Horách Kutných ještě r. 1577 (tedy po smrti králově) vybějeli tolary s obrazem a titulem krále Maximiliana. Na sněmu léta 1574 (14.—22. června) zvolili všickni tři stavové král. Českého zemským průběřem Pavla Grymillerera z Třebeska († 1593) i smluven řád o zkoušení mince domácí a cizí i jak by průběř zemský po zvyklosti z mince na Horách Kutných placen byl. (Viz „Akta o jednání sněmovním l. 1574 od 14. do 22. června“ na str. 35).

Sněm léta 1575 ustanovil zvýšiti cenu dobytého stříbra i zlata. Kdežto v horním narovnání z léta 1534 mělo se platiti za praž. hřivnu ryzího stříbra (fejnu) osm zlatých (dukátů), pět grošův a čtyři peníze české, tedy byla od r. 1575 brána v mincovnách pražská hřivna stříbra po desíti zlatých českých, zlatý za 24 grošův a groš za 7 peněz českých neb bílých počítaje a lot zlata též fejnu a pražské váhy po sedmi zlatých dvanácti groších českých.**)

Na sněmu r. 1576 přijato, že dukátů má býti raženo $72\frac{3}{4}$ kusů z hřivny pražské,***) aby obsahovaly 23 karatů 8 grenů zlata jako uherské zlaté a platily 108 krejcarů. Tolarů $8\frac{3}{4}$ z pražské hřivny budíž vybějeno, bílých grošů 126 $\frac{2}{7}$ kusů, jež platiti mají po 7 penězích malých, kterých 733 kusy z hřivny tepáno; bílých peněz má vyjít z hřivny 659 kusů. Ku zkoušení zrna a stříže ustanoven od císaře průběř císař., mincmistr pražský Hanuš Harder, a stavové volili zase, jak dotčeno, zemského průběře. (Viz „Akta o jednání sněmovním léta 1574 dne 13. října“ na str. 36 a „Usnesení sněmu všech zemí koruny České l. 1576“ na str. 37).

Vnitřní řeč mezi mincovnami byla německá; též tak dopisy komory české k minci a k horám. Z dopisů vyšlých z mincovny Kutnohorské bylo rokn 1571 německých 45 a českých 36; roku 1572 německých 15, českých 19; r. 1573 německých 6, české 4; r. 1574 něm. 7, čes. 3; r. 1575 něm. 2, české 2 a r. 1576 německých 15, české 4. Podobně došlých dopisů německých bývalo pětkrát více než českých.

*) Za pár želez dostával 12 tolarů i pracoval o nich 14 dní; z dílny jeho vycházely téhodně 3—4 železa na zlatníky a 20—24 kusů na bílé groše.

**) Sněmy České. IV. 277.

***) Hřivna pražská vyceněna na sněmu r. 1574 v 8 zlatých, 5 groších a 4 penězích českých; lot zlata stál 7 zlatých 12 grošů čes.; zlatý po 24 groších.

Popis mincí Maximiliana I. (II.)

Kabinety mincovní zdobí z času Maximiliana unční milovného celá řada vkusných hranáčů a medailí zlatých i stříbrných.

Není účelem spisu tohoto popsatí všechny medaille a peníze památní, nýbrž zůstaneme hlavně při vyličení obyčejných běžných mincí každého panovníka.

Vzpomínáme zde jen některých význačnějších.

Záhy staral se horlivý král Ferdinand I. o zvolení syna svého nejstaršího Maximiliana na království České, což sněm l. 1549 vykonal, právě když zvolence ve Španělsích meškal. Na památku toho ražena medaille na líci s podobiznou Ferdinanda I. v poprsí obráceném na pravo obráceném mezi rozděleným letopočtem 15—49 s opisem vně kolem obvodku dvojité perličkového: FERDINAND^{us} · D · G · RO · HVNG · BO · REX · ARCHIDVX · AVS · 1549 · a na rubu mající v pravo obrácené poprsí holobradého králevice s rozděleným po stranách letopočtem 15—49. V opisu se čte: MAXIMI · D · G · REX · BOHE · ET · ARCHIDVX · AVSTRIA (e) · ETA (aetatis) SV t. j. Maximilian z Boží milosti král český a arcikníže rakouský, stáří svého 21 roků, kterýž věk číslicí 21 pod ramenem vybitou naznačen.

Stříbrnou pozlacenou medaili ovroubenou stříbrným jako z drátků pleteným rámečkem kruhovým, k němuž přivěsena tři řetízky svrchu spojené do kroužku, aby se dala upevniti, znázorňují obr. C na str. 29. Na líci vidí se císař Ferdinand s hlavou nepokrytou v poprsí obráceném na levo obráceném a zlaté rouno na prsou nesoucím. Opis: Ⓕ FERD · D · G · EL · RO · IM · S · AV · GE · HV · BO · R · 1563 Ⓕ t. j. Ferdinandus Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus Germaniae, Hungariae, Bohemiae Rex. Na rubu dvě na pravo obrácená poprsí krále Maximiliana v brnění a pod korunou ostnitou a manželky jeho Marie. Opis: Ⓕ MAXIMILIAN · D · G · RO · HVN · BO · REX · 1563 Ⓕ Průměr bez rámečku 34 mm. Visutá na řetízkách nosena jako vyznamenání.

Některé varianty této medaille mívají na rubní straně vyznačený rok 1577 místo 1563 a bývají též bez rámečku, někdy i ze zlata raženy.

Na jiné medaili spatřuje se na líci vedle sebe zoubkovanou korunou korunované poprsí krále a královny z levé strany a kolem opis DIVA · MARIA · DIWS · MAXIMIL · REG · BOHE · CONIVG · Na rubu buď Apollo s lyrou bez opisu neb dva geniové držící korunovaný český štít a opis A · CONCOR · DIBVS · MAIORA ·

Též vyskytují se podobné jednostranné medaille s kolkem lícní strany.

Pamětní peníz na korunovací za krále českého ve stříbře ražený má vytepáno na líci poprsí z levé strany v brnění, s řádem zlatého rouna, s korunou ostnitou na hlavě a opisem MAXIMILI · D · G · ROM · BOHE · REX Na rubu korunované M mezi žezlem z pravé a mečem z levé strany, jež ovinuty jsou stuhou, na níž čte se heslo DOMINVS PROVIDEBIT Dole pod M pak jest říšské jablko. Průměr 23 mm.

Takové peníze rozhazovány o korunovací mezi lid.

Jiný peníz na korunovaci za krále římského ukazuje Tab. VI. obr. 48.

Zdobný peníz s pávem nese na líci v levo obráceného císaře v plnovousu v plném ornátě a s řádem zlatého rouna na prsou, jak sedí na trůně pod korunovaným baldachynem a třímá v pravici žezlo a v levici državu. Po pravé straně trůnu zosobněna jest spravedlnost s mečem a z levé strany mír s olivovou ratolestí, jež krále korunují. V opisu z pravé strany čte se ve dvou řádcích: IVSTICIAM | VINDICA · (t. j. zachovej spravedlnost) a z levé rovněž tak DAPACEM PATRIAE (t. j. dej vlasti mír), vespod pak distichon: VNO ANNO REGEM BOHEMIA | MAXIMILIANUM · | VNCTVM ROMANVM VIDIT ET | VNGARICUM | M · D · LXIII · (t. j. Čechy viděly v jediném roce svého krále Maximiliana zároveň k římskému i uherskému království pomazaného).

Obr. C. Medaille sloužící za vyznamenání z r. 1563.

Okraj jest perličkový. Na rubu rovněž s okrajem perličkovým vidí se páv, mající rak.-burgund. štítek na prsou, s roztaženým vějířovitě chvostem, na jehož brcích ve dvou řadách 22 znaků zemí českých, německých, španělských a dědičných rakouských zobrazeno jest. Pod ním mezi korunovanými znaky uherským a českým korunovaný štít s říšským orlem obepnutý řetězem řádu zlatého rouna. Dole v pravo žezlo a država, v levo pak meč ovinutý olivovou ratolestí.

Týž páví tolar jest dílem norimberským a nepatří k mincím král. Českého.

Výrazem obecného smutku z úmrtí císaře Maximiliana II. vidí se četné pamětní peníze, z nichž se zde tři vyobrazují. (Tab. IX. obr. 84., 85. a 86.)

Úmrtní medaille (obr. 84.) ukazuje na líci obraz císaře v pravém profilu v brnění, s korunou císařskou na hlavě a řádem zlatého rouna kolem krku. Opis DIVVS · MAXIMILIANVS : SECVNDVS : CAES · P · F · Na rubu vidí se pyramida s půlměsícem svrchu a na přední straně její nápis v pěti řádcích:

A | NI | MÆ | A · E | TERNÆ t. j. zvěčnělé duši. V opisu kolem AVGVSTI · OBT · PRIN · RATISB · XII · OCTO · A · LXXVI · což vadné a má rozum: Zvěčnělé duši nejjasnějšího a nejlepšího císaře. Umřel v Řezně dne 12. října 1576. — Zlatý originál chová se v císařském kabinetě numismatickém; jsou ale též stříbrné otisky.

Obr. 86. ukazuje na lici podobné poprsí císařovo s opisem rovněž stejným. Na rubu vidí se uprostřed vzhůru k oblakům letící orel, na zemi pak klenoty korunovační a hrobka nějaká. Opis NIL · HVMANA · MOROR · DVM · SVPER · ASTRA · FEROR · (t. j. Neváším si teď věcí pozemských, poněvadž nad hvězdy spěchám). Na tabulce v dolní úseči ve třech řádcích: OBIIT · RATISB | 12 · OCTOB | AN · 1 · 5 · 76 · Jsou též medaile takové bez dotčeného spodního nápisu. Není jisto, jsou-li obě zmíněné medaile rázu českého.

Za to pohřební peníz (obr. 85.) ražen v Praze a při pohřbu císařově rozhazován mezi lid ve zlatých i stříbrných otiscích.

Na lici: Korunované poprsí císařovo v levo obrácené jako prve. Opis: DIVI · MAXIMILI (ani) · II · CAESAR (is) · AVG (usti) · P (ii) · F (elicis) · Na rubu ve věnci vavřínovém v pěti řádcích: MEMORIA | FVNEBRIS | PRAGÆ | BOH (emorum) ANN · | LXXVI Stříbrný peníz má průměr 14 mm a váhy 3·05 gr. Náleží ve sbírkách k velkým vzácnostem.

Běžná mince zemská podobna zůstávala úplně penězům vydaným Ferdinandem I.

Na tolarích vybito na lici do opisu sáhající poprsí královo s korunou, jak obrácen na levo drží pravici žezlo a v levici třímá jilec meče a vedle letopočet rozdělený ku př. 15—7Z až 15—77. (Tab. VI. obr. 45. a 47.) Nejdůležitější jest pozorovati znamení mincovní pod poprsím neb i nad ním aneb na konci opisu rubního. Tak spatřuje se na Tab. I. znamení čís. 6. a 7., 13. až 17., jež na mincích Maximiliana II. shledáváme. Opis lici MAXIMILIA · II · D · G · EL · RO · IM · S · AV · GER · HV · BO · REX · neb zkratky téhož, ač na některých i BOHE · EC · REX · na rub přechází, kde se vidí orel říšský s korunou říšskou a rozčtvrceným štítem českouherským na prsou (totiž s českým lvem v 1. a 3. poli a příšnými břevny v 2. a 4. poli) a buď s českým neb rak.-burg. štítkem uprostřed. Opis ARCHI · DVX · AVS · DVX · BVR · MA · MORA (markrabí moravský) a na konci opisu letopočet 1573 až 1577, není-li totiž již na lici straně vyznačen. (Tab. VI. obr. 46. a Tab. VII. obr. 53.) Je-li letopočet na straně rubní, pak poprsí do opisu nezasáhá. Opis rubní jeví se též i jinak zkrácen.

Podobného rázu jako tolarý jsou také půltolarý i čtvrttolary.

Půltolarý (Tab. VII. obr. 55.) vydány v letech 1573, 1574, 1576 a 1577. Průměr tolarů 40—42 mm, váha 28·35—28·89 gr, půltolarů průměr 33—35·5 mm, váha 13·75—14·5 gr.

Čtvrttolary Jáchymovský ukazuje Tab. VI. obr. 49. a Horský z r. 1576 Tab. VI. obr. 50.

Zlaté říšské od r. 1564 do r. 1572 (Tab. VII. obr. 52., 54. a 57.), půl-zlaté (Tab. VII. obr. 56.), desítikrejčary (od r. 1565—1577) (Tab. VI. obr. 51.),

dvoukrejcarey (Tab. VIII. obr. 58., 60. až 63.), české peníze bílé (Tab. IX. obr. 74.—77.) a halíře (Tab. IX. obr. 78.) podobají se celým rázem stejnojmenné minci Ferdinanda I.

Dlužno tedy dbáti znamení mincovního na líci pod poprsím aneb pod lvem, někdy též na konci opisu na rubu, kde se vidí říšský orel korunovaný se štítkem dotčeným jako při tolarech aneb rakousko-burgundským. Letopočet bývá vedle poprsí rozděleně aneb na konci opisu před korunou.

Za Maximiliana II. zavedeny nově groše bílé neb české a vydávány v letech 1573—1577. Popis jejich podáváme níže a vyobrazení na Tab. VIII. obr. 64. až 73.

Bílý groš Pražského rázu.

Na líci v kruhu perličkovém český lev. Kol něho opis MAXI · II · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX *

Na rubu v perlovité obrubě korunovaný dvojitý orel s rakouským štítkem na prsou. V opisu ARC · DV · AV · DV · BV · MA · MO · 73 (znamení Hanuše Hardera). Na líci i na rubu obruba perličkovitá. Průměr 21—22 mm; váha 1·9 až 2·2 gr.

Bílý groš Horského rázu.

Na líci lev jako na předešlém. Opis MAXI · II · D · G · RO · I (křídlo levé v kruhu) M · S · AV · G · HV · B · E · R *

Na rubu říšský orel s opisem ARCHID · AVST · DVX · BVR · MA · M · 1576 — Obvodek perličkový oboustranně.

Dvoukrejcarey (Tab. VIII. obr. 58., 60.—63.) byly lepšího zrna $\frac{504}{1000}$ a letopočet na nich jeví se zkrácený nejčastěji s obou stran štítu, ku př. 6—5 t. j. 1565, 6—6 t. j. 1566, 6—7 t. j. 1567, pak 6—8, 7—0, 7—1, až sněmem léta 1573 ražení jich zastaveno.

Krejcarey (Tab. VIII. obr. 59.) ukazují na líci říšského orla korunovaného s říšským jablkem na prsou, v němž spatřuje se I. Opis MAX · II · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX Na rubu vidí se kříž stejnoramenný, v koncích sesílený, až k okraji a kosmý křížek v úhlech jen k obvodu sáhající, přes něj položen štítek se lvem; v úhlech při kolmém břevnu čte se rok $\frac{1}{7} | \frac{1}{1}$ i jiný. Opis: ARC | DV · A | DV · B | MA · M |

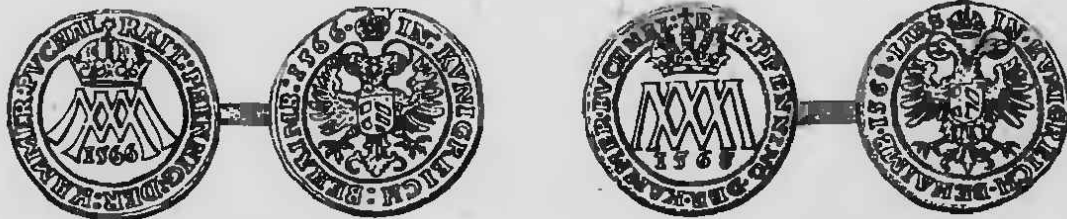
České bílé peníze (Tab. IX. obr. 74.—77.) raženy v letech (1564—1577) jakosti $\frac{522}{1000}$ a jde jich průměrně 54 na 20 gr. Jsou vesměs jednostranné a nesou na sobě korunovaného českého lva obyčejně pod císařskou korunou v obvodku postavenou neb vzácněji i bez ní. V opisu čte se buď MAXI · SECVN · a letopočet od 1564—1577 (Tab. IX. obr. 75.); neb · MAX · SE (značka Gebharta) CVN 75 · a i jiný letopočet (Tab. IX. obr. 77.); neb MAXI · II · BO · REX · 73 Φ (Tab. IX. obr. 76.); neb MAXI · II · BO · (značka Geitzkoflera) REX · 74; neb · MAXI · D · G · EL · RO · IMP · 64 * a MAX · II · EL · RO · IMP · 64 * bez koruny v obvodku. (Tab. IX. obr. 74.) Průměr 11—14 mm, váha 0·2—0·45 gr.

Halíře či černé peníze jsou též jednostranné a mívají na sobě buď českého lva a opis jako bílé peníze neb řídčeji písmenu M pod korunou mezi rozděleným letopočtem s obou stran (Tab. IX. obr. 78.). Mají jakost $\frac{175}{1000}$ a 63 kousky váží průměrně 20 gr.

< Dukátů Maximilianových bito poskrovnu; proto náleží k velkým vzácnostem numismatickým. Raženy vesměs v Praze minemistrem Harderem. Popíšeme jediný, vyobrazený na Tab. IX. obr. 83.

Na líci panovník obrněný v celé postavě na levo obrácený. Korunovaná hlava i nohy sáhají v opis. Král třímá v levici državu a v pravici žezlo, maje při levém boku meč s křížovým jilcem. Kolem třikrát přetrženého obvodku kruhového a druhého perličkového čte se **MAXI · II · D · G · E · R · O · I · M · S · AV · H · B · R** :

Na rubu štít dole zaokrouhlý, korunovaný svrchu a rozčtvrcený, se znakem českým v 1. a 4. poli a uherským ve 2. a 3. poli, a přes ně položen uprostřed štítek s českým lvem. Perličkovým obvodkem doplněna okrouhlost po stranách štítu, nad nějž sáhá koruna v opis **ARCH · DV · AV · DV · BV · MARM · 1566** Průměr 20 mm, váha 3·45 gr. >

Obr. D. Peníz početní z r. 1566.

Obr. E. Peníz početní z r. 1568.

Velmi umělým rázem vynikají měděné početní groše a početní peníze Maximilianovy; groše poznáme dle lva na rubu, kdežto peníze či pfennigy mají říšského orla.

Na groši početním vidí se na líci korunovaný monogram ze dvou M, totiž začátečních písmen krále a královny Marie a vespod letopočet ku př. 1571; za obvodkem opis **RAIT · GROSCH · DER · BEHMISCHEN · KAM** * Na rubu český lev zadní tlapou levou na obvodku opřený. Opis **GROSS · POCZETNI · KOMORY · CZIESKE** * Průměr 22—24 mm, váha 2·35—3·87 gr. Jiné na Tab. IX. obr. 79. a 80.

Početní peníz (Tab. IX. obr. 82.) má na líci též dvojité M pod korunou zasáhající do opisu a ještě zdobné tkanice vlnící se po stranách jeho i dole. Opis **· RAIT · PHENIG · DER · CAMMER · PVECH** (halterei) ·, totiž početní peníz komorní účtárny). Na rubu orl říšský korunovaný se znakem rakousko-burgundským na prsou, v němž uprostřed štítek český. Pokračování opisu **IM · KHVNIGREICH · BEHAIMB · 1 · 5 · 6 · 8 · G ·** (Geitzkofler). Průměr 23—24 mm, váha 2·3—3·9 gr. Jiný z r. 1565 ukazuje Tab. IX. obr. 81.

Jiným rázem než vyobrazené dva na Tab. IX. obr. 81. a 82. vynikají početní peníze s letopočtem pod monogramem jako při početních groších. Popíšeme zde takové dva pro komoru účetní v Jáchymově bité:

Jeden (viz str. 32 obr. D.) má na lici v kruhu monogram ze dvou M korunou svrchu ozdobený; pod ním letopočet 1566. Kolem opis RAIT : PHENNIG : DER : KAMMER : PVCHAL. * Na rubu říšský orl v obrubě šikmo čárkované, k níž dosahují kroužky kolem obou hlav orlích. Na prsou orla ve štítku rozdvojeném rakousko-burgundský znak. Opis IN : KVNIGREICH : BEHAIMB : 1566. Pak v opisu koruna nad orlem, až sem sáhající. Průměr 24 mm, váha 3.2 gr.

U druhého (viz str. 32 obr. E.) spatřuje se na lici monogram ze dvou nižších M, nad ním koruna, sáhající vrchem a křížkem v opis, a pod tím 1568, vše v kruhu šikmo čárkovaném a nahoře pro korunu otevřeném. Opis RAT : PFENNING : DER : KAMMER : BVCHHAL. Na rubu orl jako prve, jen hlavy něco výše až v kruh šikmo zubatě čárkovaný. Nad orlem korunka v opisu IN : KVNIGREICH : BEHAIMB : 1568 : IARS. Vzácnější tento peníz má průměr 23 mm, váhu 2.54 gr.

Jednání sněmu českého léta 1573, dne 28. ledna. *)

O zruu a minci.

A jakož jest J. M. C. v často psaném předložení sněmovním naposledy stavím strany mince milostivé připomenutí něiniti ráčil, že jsou přes jistá nařízení a zapovědění od některého času až posavad ještě kupci a handléři, zvláště Vlaši a židé, zlé mince do království tohoto náramně mnoho navezli, tu za dobrou vyvexlovali, potom zas touž dobrou minci do Vlach i do jiných zemí zanesli a dále na lehčejší minci s nemalým ziskem svým zvxlovati dali a čím dále vždy více se to rozmáhá, čemuž aby dále překaženo a k vybytí takové zlé mince, dobré pak v tomto království zachování pomoci se mohlo, J. M. C. některé prostředky a zdání J. M. stavím v spisu podati jest ráčil: kdež pak stavové to všecko v pilném a bedlivém uvažování mezi sebou majíce, ačkoli to J. M. C. v obzvláštním spisu milostivé zdání dostatečné příčiny, kterýmiby takový neřád v vezení a vnášení zlé mince do království tohoto a proti tomu dobré a hodné vynášení i také pakamentův vyvozování přetržen a dokonce zastaven býti mohl, v sobě obsahuje, ale aby tak to všecko předsevzato, na to ve všech příčinách nastoupeno býti mělo a dobrý průchod svůj vzíti mohlo, na tento čas stavové toho při sobě jsou najíti nemohli.

Avšak nicméně znajíce toho čas a velikou potřebu J. M. C. a tohoto království i také jiných zemí J. M. býti, aby vždy nějaký skntečný začátek toho, kudyby se takové zlé mince sem do země vnášení, jiné pak dobré i také stříbra a zlata do cizích zemí vynášení a vyvozování překaziti mohlo a zastaveno bylo, na tom jsou se všickni tři stavové snesli: předkem, poněvadž se to zřetelně shledává, že od toho času snížení tolského groše dvěma krejcary méně z tohoto království do cizích zemí čas po času skrz kupce a handléře rozličných národův se vynášejí a jinde dražěji vydávají, protož aby ihned ode dne zavření sněmu

*) Dle rukopisu v král. českém archivu zemském. Sněmy České III. str. 740 a 741.

tohoto vedle prvního způsobu zase takoví groši tolstí podle zrna a stříže císaře Ferdinanda J. M., slavné paměti, též také i jiní tolaři, kteříby se v hodnotě stříbra, zrna a stříže s výš dotčenými císaře Ferdinanda J. M. srovnávali, jakožto J. M. kurfiřta saského, biskupa salepurského a jiní, jeden každý po třiceti groších českých, každý groš po sedmi penězích bílých počítajíc, platili, vydávání a bráni byli. A J. M. C. stavové poníženež za to prosí, aby J. M. C. se s stavy tohoto království sněsti a k tomu milostivě dovoliti a skrze mandáty J. M. to, kteří by tak jiní tolaři v hodnotě a v zrna, jakž dotčeno, těm císaře Ferdinanda J. M. rovní byli, vysvětliti a vyhlásiti, též také po všech mincích v království tomto a zemích k němu příslušejících naříditi ráčil, aby po tento čas zase již mince, totiž tolar, na jmenované zrno a stříž v takové hodnotě po třiceti groších českých a puol tolaru po patnácti groších českých, též čtvrt tolaru po puol osmu groši českém, menší pak mince, jako groše po sedmi penězích bílých, bílé a malé peníze, bita byla, a jiná pak, jako po šedesáti krejcařích, po třiceti, po desíti, po dvou a po jednom krejcaru, více vnově mimo první, již po tento čas vyšlou, se nedělala; než což takové mince, tak na šedesáti, třiceti, desíti, dva a jeden krejcarův v království tomto až posavad zděláno jest, a tolikéž groše saské po desíti krejcařích, na nichž ráz anjela stojí, ty předce tak při tom zůstati a v té míře, nicméně groš široký starý český a tolikéž groš rakouský, kteříž v hodnotě groši českému rovní jsou, po devíti penězích bílých, i také peníze bílé a malé, v tomto království první bité, brány býti mají.

Jiné pak všeckny a všelijaké cizí mince, mimo ty výš jmenované, aby od žádného více v tomto království brány a vydávány nebyly, ale ty od jednoho každého z obyvatelův království tohoto, kdož by té co měl, konečně do sv. Jakuba nejprv příštího ven z země vybyty byly. Pakliby kdo přes ten čas sv. Jakuba takovou cizí minci, po kterémžto času již nic více platiti a vydávána býti nemá, co za sebou a za jakýmižkoli příčinami zachoval, tehdy bude jí moci do mince J. M. C., buďto v Praze neb na Hory Kutny, aneb do Jochmstala, též na Budějovice české donésti, která jednomu každému vedle hodnotě a valvování dobrou bernou minci zvezlována a tu v jedné každé J. M. C. minci na tu nahoře jmenovanou minci zmincována býti má.

Mimo tu pak minci cizí až posavad do tohoto království vnešenou, po dnešní den kdožbykoli buď z obyvatelův království tohoto aneb jiných cizozemcův, kupcův a handlérův, jakéhokoli národu, tolikéž židův domácích i z jiných zemí, takovou zapověděnou a cizí minci pod jakýmkoli způsobem a obmyalem neb ukrytím vezl nebo nesl a s ní na očíhž koli gruntech postižen byl, tomu každému aby pobrána a díl té jeden do komory J. M. C. české, druhý pánu toho gruntu, na kterýchby kdo tak postižen byl, a třetí tomu, kdožby jej v tom vyhledal a postihl, náležel a toho tak se beze všeho odpuštění užiti mohlo.

Nicméně také co se vození ven z země pagamentu dotýče, kdožbykoliv také v tom, žeby co toho od stříbra a zlata ven z země vezl aneb nesl, byl postižen, aby se k němu vším tím způsobem vedle předešlého o tom s jistými pokutami nařízení skutečně zachováno bylo.

A také všickni tři stavové J. M. C. ponížně prosí, aby J. M. C. to všeckno, což se strany mince i také pagamentu nadpisuje, skrze mandáty J. M. po království tomto i jiných zemích k tomu příslušejších, pokudž nejdříve býti může, rozepsati a vyhlásiti, a tak to škodné J. M. C. království tohoto a jiných zemí J. M., nežliby to dokonce nejvýš se rozmohlo a země takovými zlými mincemi naplněna byla, přetrhnouti a skutečně zastaviti ráčil. — — —

Akta o jednání sněmovním l. 1574 od 14. do 22. června. *)

... Což se průběře zemského dotýče, uznávajíce stavové toho, aby ten nařízen byl, velikou potřebu býti, neb pomíjením takového průbování skrze vnášení cizích lehkých, rozličných mincí do tohoto království velikú škodu J. M. C. a stavům jest přineslo: protož všickni tři stavové za téhož průběře zemského volili jsou Pavla Grymillera z Třebska, a poněvadž předešle vždycky od starodávna každému průběři zemskému služba a záplata z mince na Horách Kutnách jest šla a pro nevydávání takové služby předešlému průběři takového průbování škodně (jakž dotčeno jest) pomíjeno bylo, J. M. C. stavové ponížně a poddaně prosí, aby J. M. C. pro dobré a užitečné J. M. a tohoto království to, aby služby a záplaty odtud, z mince Hor Kuten, jakž prvé bývalo, týž průběř zemský časné docházeti mohl, milostivě naříditi ráčil. A často jmenovaný průběř aby každého času na to pozor měl a jakžby která jakákoli mince v zemi se okázala, tu ihned tolikéž všeckny mince nové v království tomto bité průboval. A nicméně osoby z stavuov i jeden každý a zvláště pak ouřad jednoho každého města i jiné osoby na to zvláštní také pozor msti mají, jakby která cizí mince a jiná mimo tu v tomto království bitou a předešlými sněmy i také mandáty vyhlášenou vydávati se začala a do země se vnáseti chtěla, aby ta ihned každého času nahoře jmenovanému průběři k průbování odsýlána a dodávána byla. A J. M. C. stavové také poddaně prosí, aby J. M. C. to naříditi ráčil, aby ze všech mincí v království tomto, každá ta mince, která se vnově dělá, každého téhodne, takž jakž od starodávna to jest zachováváno, nadepsanému průběři k valvování také podávána byla, a což by při tom a kterékoli té minci za nedostatek týž průběř našel, to aby při každém soudu zemském Jich M. přednášel a oznamoval. Kdež také J. M. C. skrze jisté mandáty J. M. podle pomínulého na sněmu obecním snešení všecky cizí mince pod jistými pokutami zapověditi jest ráčil, však přes to předce netoliko ty lehké cizí mince v zemi zuostávají, ale ty i jiné vždy čím dále více se vnášejí, nad čímž nemalá ztížnost a skrze to opět očekávání z toho škody J. M. C. i obyvatelův tohoto království býti chce: protož J. M. C. stavové ponížně prosí, aby nad tím, což tak J. M. C. s stavy na plném sněmu obecním naříditi a nicméně skrze mandáty J. M. C. po zemi (jakž dotčeno) vyhlásiti ráčil, ruka držána a kdožby

*) Sněmy České. IV. str. 85 a 86. Rukopis v král. archivu českém s nápisem „Červení sněmové od r. 1541 do 1582.“

proti takovému nařízení a mandátuom, že jakou cizí zapověděnou buď na tolařích neb jinou minci do země vnáší, postížen byl, k němu se vedle pokut na to uložených zachováno bylo; ano také i za to stavové tohoto království J. M. C. poddaně prosí, aby J. M. C. v markrabství Moravském, v knížetství Slezském a markrabství Horních i Dolních Lužic, jakožto oudech království tomuto příslušejších, také to nařízení učiniti ráčil, aby v týchž zemích strany mince ve všem podle toho, takž jakž v království tomto, se chovali a žádné mince výšeji a draže, než jakožto v koruně této jest svoleno a nařízeno, nebrali. — — —

Akta o jednání sněmovním l. 1574. *)

Páni a vladyky na soudu zemském císaři Maximilianovi, aby minulým sněmem ustanovenému prubýři zemskému P. Grymillerovi od úředníků mince všecky pruby zemské vydány a služba každého týhodne vydávána byla; že by zapotřebí bylo, aby mandáty proti cizí lehké, sněmy zapověděné, minci (kteréz seznam zasílají) opět vydány byly.

NA HRADĚ PRAŽSKÉM. 1574, 13. října. — Desky zemské, kvatern žlutý listův pos. Č. 128. K. 7.

Nejmilostivější císaři! V. C. M. ponížně oznamujem, že jest Pavel Grymillar z Třebska, nynější prubýř zemský na sněmu obecním minulém od stavovův království Českého nařízený, nám do plného soudu zemského suplikací podal, kterouž na nás vznáší a sobě ztěžuje: předně, když jest úředníkuom V. C. M. mince na Horách Kutných psaní učinil, žádaje, aby mu pruby mince a což více k úřadu jeho prubýřství zemského náležitého jest, každého týhodne vydávali, na takové jeho psaní a žádost že mu toho nic vydáno není, než tu odpověď, že jsou mu tíž úředníci dali, že toho bez povolení V. C. M., aneb pánuov komorratuov V. C. M. v království Českém, učiniti nemohou; i toho v též suplikací své dokládaje, že nějaký Tomáš z Dražova, místodržící někdy předešlého prubýře zemského pana Jana Bohmického a potom teď i jeho Pavla Grymillera, z tohoto světa teď nyní náhlou smrtí jest sešel, a za ním že jsou pruby zemské zuostaly, z kterýchž více nežli ode dvou let žádného počtu předešlému prubýři ani také jemu neučinil, s tím doložením, poněvadž mu těch věcí posavad postoupeno není, a zvláště pak, kdyby se tím prodlévati mělo, že by povinnosti své při tom úřadu náležitě vykonávati nemohl, podavši nám při tom 31 kusů mincí cizí a lehké, kterážby se s zrnem V. C. M. srovnávati neměla, kterouž na svůj náklad shledavši jest sprůboval, a my ji teď také V. C. M. i s tím jeho spisem a suplikací, zažby která v své hodnosti byla, při tomto psaní našem odsíláme, žádaje nás týž prubýř zemský v tom i také odkudby záplaty své očekávati měl, za opatření (jakž táž suplikací jeho plněji svědčí a v sobě zavírá).

I nejmilostivější císaři! Znaje my žádost jeho býti slušnou i také to uvažujíc, že ta věc spěšného opatření potřebuje a toho že potřebí jest, aby každého času

*) Sněmy České IV. str. 108 a 109.

všelijaké mince, kteréž se do tohoto království z rozličných zemí zhusta vnášejí, prubřovány a dokonce v ven z země, což nejdříve možno, vybyty byly, V. C. M. poníženě žádáme, že o tom milostivě poručiti ráčíte, aby jemu Pavlovi Grymillarovi všecky průby zemské a což více k úřadu jeho prubýřskému náleží, bez dalších odtahuov vydány a každého týhodne k průbám též i služba jeho, jakž od starodavna bejvalo, slušná, na kterýžby přestati mohl, z mince V. C. M. na Horách Kutnách od úředníkuov vydávány bývaly, tak aby on prubýř také tím lépeji povinnost svou při těch průbách cizích mincí každého času vykonávati a se nač vychovávati měl a mohl.

Co se pak těch cizích zapověděných lehkých mincí dotýče, poněvadž předešle na sněmích obecních to zavřino, nieméně i mandáty V. C. M. pod jistými pokutami, aby jich do času jistého a již pomínulého nebrali a nevydávali, zapovědino jest, za to též V. C. M. poníženě žádáme, že ještě mandáty V. C. M. po krajích, městech a městečkách, což nejdřív bejti můž, rozepsati a přísně poručiti ráčíte, kdožbykoli takové zlé lehké zapověděné cizí mince do tohoto království vnášel, neb jich komužkoli v jakýchkoli vydáních nebo koupích odbývati chtěl, aby tomu každému pobrány byly a k němu, kdožby se toho dopustil a takové lehké cizí mince do země vnášel, podle předešlých sněmy a mandáty vyměřených pokut, aby se zachovali, nebo těmi příčinami a vexly naše dobré mince skrze kupce a židy i jiné handlíře ven z země se vynášejí a na to místo zlé a lehké cizí i zapověděné mince do země se vnášejí a k tomu mnohem výšeji, nežli v své hodnosti a váze jsou, se vydávají, skrze co V. C. M. i všem obyvateluom království tohoto znamenitá ujma, škoda a záhuba se děje; neb již opět těch zlých a lehkých cizích mincí znamenitě mnoho do tohoto království vnešeno a mezi lidi vtroušeno jest, a kdyby to časně a brzo přetrženo nebylo, čím dále tím větší škoda, záhuba a ztíznost V. C. M. i všech obyvateluov království tohoto býti by musela. Čehož jsme, znajíc toho důležitou potřebu býti, V. C. M. tejna učiniti nechtěli. S tím se V. C. M. pánu svému nejmilostivějšímu poručena činíme. Dán na hradě Pražském v středu po svatém Diviši léta 674.

Usnesení sněmu všech zemí koruny České,

jenž zahájen byl dne 17. května a zavřin 11. července 1576 na hradě Pražském. *)

O minci.

Což se pak cizích zlých a nehodných mincí, kteréž přes nejedna o tom jistými sněmy nařízení a záповědi vždy předce do království tohoto k veliké škodě J. M. C. a tohoto království se vnášeti nepřestávají, dotýče: protož J. M. K. na místě J. M. C., jakožto krále českého, s stavy tohoto království též posly markrabství Moravského na tomto jest se sněsti a konečně zuostati ráčil, aby mince tohoto království podle zrna a stříže, jakž tuto doleji pořád položeno jest, dělána a bita byla.

*) Sněmy České IV. str. 564—566. Z rukopisu „Červení sněmové od 1541 do 1582“ v král. českém archivu zemském.

Totíž: zlatý dukát český, těch 72 kusův $\frac{33}{64}$ díluov dobře na čisto vypravených na jednu hřivnu pražskou vcházeti má, a fejnu zlata aby 23 karaty a osm krejnuův držela; kterýžto dukát český, též uherský, kterýžby se v zlatě, zrnů a stříži s českým dukátem srovnával, platiti a brán býti má po 108 krejearích.

Co se pak zlatých Salepurských a korun všelijakých, též zlatých rejských dotýče, k tomu od J. M. K. na místě J. M. C., jakožto krále českého, a od všech tří stavuov tohoto království nejvyšším úředníkům a soudcům zemským, též radám J. M. C. soudu dvorského a komorního království Českého moc tímto sněmem se dává, aby jakž nejdřív možné bude, to předsevzali a nadepsané mince zlaté cizí skrze prubýře J. M. C. a prubýře zemského, coby která ta jedna každá platiti a po čem brána býti měla, proti dukátům českým a uherským zprubovati dali, a tak dále o to s J. M. K. na místě J. M. C. se snesouce, podle toho uvážení, aby skrze mandáty J. M. C. ihned to, jako strany mince stříbrné publikováno, nieméně také stavuom markrabství Moravského v známost uvedeno bylo.

Tolarův pak na hřivnu pražskou vcházeti má kusuov osm a tři čtvrti a hřivna fejnu držeti čtrnácte lotův jeden kventl a jeden peněz.

Grošův bílých též na hřivnu vcházeti má sto a dvaceti šest kusuov dva peníze bílé, a držeti má hřivna fejnu šest lotuov a tři kventle.

Item, puol groše bílého na sedm peněz malých též bito býti má, o čež se dále strany zrna a stříže úředníci mince, aby proti zrnů výš nadepsanému náležitě srovnati se mohlo, budou věděti jak narovnati.

Bílých pak peněz na hřivnu pražskou má vcházeti 659 kusuov a hřivna fejnu držeti pět lotuov.

Malých peněz na hřivnu pražskou má vcházeti 733 kusův a hřivna fejnu má držeti dva loty tři kventle.

Kteréžto mince z jednoho každého verku jeden celý tolar napoli rozdělen býti a jedna polovice J. M. C., jakožto králi českému, zůstati a druhá polovice hned také na dvě rozdělena a jedna čtvrt prubýři J. M. C. a druhá čtvrt prubýři zemskému dána aby byla a však prubýř J. M. C., cožby jemu mimo zpruobování zuostalo, to hned zase do mince má navrátiti, než prubýři zemskému druhá čtvrt zůstati má. *)

Též z grošův bílých a peněz bílých i malých, jakž od starodávna bývalo, dodáváno býti a on prubýř to proti prubýři od J. M. C. v minci J. M. C., v království tomto nařízené, prubovati má.

Té pak vši mince, tak k průbě podané, polovice jedna témuž prubýři zemskému a druhá J. M. C. zuostati má.

Také úředníkuom v minci na hřivně výš jmenovaného zrna a stříže, aby nic více na jedné hřivně celých, puol neb čtvrti tolařích nežli jeden peněz a na bílých celých i puol groších, tolikéž bílých i malých penězích z jedné hřivny toliko puol druhého a nejvýš dva peníze abganku má pasírováno býti. Pakliby

*) Taktéž sneseno, prubýři zemskému dáti k polepšení jeho služby 100 kop g. č. ze sbírky léta 1575.

při kterém verku příhodou co výše se našlo, tedy ihned při nejprvnějším verku aby úředníci mince to nahražovali povinni byli.

Jestližeby pak ještě nad to větší abgang mimo to, jakž se svrchu píše, při které koli minci na hřivně se našel, to také úředníci mince aby J. M. C. a stavuom tohoto království ihned zase navrátiti povinni byli; a pakli by se toho nestalo, tehdy průbýř zemský to na nejprvnější soud zemský vznésti má, a jakžby od soudu zemského J. M. C. i budoucím kráľuom českým o tom zpráva dána byla, to J. M. C. každého času bez odtahuov aby k nápravě přivozovati ráčil.

Jestli by pak také týž průbýř zemský, kterého koli času, při té minci jaký koli neřád a nedostatek našel, tolikéž o tom hned při nejprvé příštím soudu zemském podle povinnosti své aby zprávu dal; a což by tu tak neřádného se našlo a od soudu zemského na J. M. C. vzneseno bylo, J. M. C. ráčí povinen býti bez prodávání takový nedostatek a neřád k nápravě poručiti přivesti i také osobu tu, skrze kterou by se takový neřád a zlehčení mince stalo, skutečně trestati.

Tolikéž také ze všech jiných mincí v tomto království mince zlatá a stříbrná na jedny každé časy a verky tím vším způsobem, jakž strany mince i jiného starobylého způsobu na Horách Kutnách výše jest nařizeno, často psanému průbýři zemskému aby odvozovány a od něho průbýře průbovány byly. A poněvadž by týž průbýř sám osobně ke všem těm mincím odjížděti a každého času dohlídati nemohl, protož bude moci v těch místech, kdežby toho potřeba kázala, místo sebe jinou osobu k tomu hodnou naříditi, kteráž to všecko při průbování, takž jakž nahoře obsaženo, zachovati má. Jestli by pak tou osobou od něho průbýře nařizovanou v tom, což povinně vykonávati má, kdy co sešlo, bude povinen sám on průbýř za to odpovídati a zase k tomu, kohož jest tak sobě nařídil, hleděti. A tak průbýř zemský bude se věděti strany zrna a stříže čím spraviti a vedle toho jak zachovati.

A poněvadž také mimo ty tolary v tomto království bité, jiné cizí tolary jdou, kteréž v hodnosti stříbra, zrna a stříži s tolary císaře Ferdinanda J. M., slavné paměti, a tolikéž J. M. císaře Maximiliana v tomto království se srovnávají, jako předkem kurfirštův svatě říše, duchovních i světských, arciknížat Jich M. rakouských, falkrabí Georg Honza, falkrabí Rejcharta, knížete Hanuše Fridricha saského staršího, knížete Hanuše Fridricha prostředního synův, knížete Hanuše Fridricha staršího, knížete Hans Viléma též saského, markrabě Joachyma Fridricha, administrátora magdeburského i jiných markrabuov brandenburských, knížat braunšvických, knížat grubenhofenských, knížete klevského, landkrabě heského, knížat meklburských, knížat z Anhaltu, arcibiskupa saleburského, biskupa vircpurského, biskupa minsterského, biskupa kamerychského, biskupa artichského, opata fuldeckého, opata kornejského, opata stabelského kláštera Tornu, hraběte z Henneberku, hraběte z Hornberku, hraběte z Oldenburku, hraběte ze Švarcenburku, hraběte z Mansfeldu, hrabat ze Štalberku a Kynigštejnu, hrabat z Hauštajnu, hraběte z Montfurten, hraběte z Osfrylantu, hraběte z Regenštajna, hraběte z Moers, hrabství Kladského, města Kolína při Rejně, města Achu, města Libeku, města Vurmusu, města Frankfurtu, města Norumberku, města Hamburku,

města Kostlaru, města Halle v Švábích, města Issen, města Nisy, tři měst Kampten, Švalen a Deventer, města Kampten, města Konstancí, města Najmagen, města Bremen, města Luneburkn, města Roztoku, města Magdeburku, města Brunšvejku, města Erfurtu, města Vratislavě. Jakž pak dále, aby se jeden každý v tom věděl dostatečněji jak spraviti a cizí nehodné mince se uvarovati, takové tolary, kteréž se tak po sedmdesáti krejcařích bráti mají (a mimo ty žádné jiné), k zřetelnému spatření a tím se od jednoho každého spravení vytištěny a ode dne zavření sněmu toho ve dvou nedělích konečně podle mandátuo v J. M. C. rozeslány po krajích a vůbec vyhlášeny budou.

Těž také mince po šedesáti krejcařích po třidešti a po desíti, což té již prvé v tomto království zdělané a bité jest a tolikéž groše saské po 10 krajcařích, nu nichž ráz anjela stojí, ta předece tak při tom zůstati a v té míře, nieméně groš široký starý český a též groš rakouský starý, kteříž v hodnosti a rovni groši českému jsou, po devíti penězích bílých bráni býti mají.

Jiné pak všecky a všelijaké mince cizí, mimo ty výš jmenované a položené, buď na tolařích anebo menší, kdožby koli té co měl, tu aby předkem komora J. M. C. v tomto království Českém a dále jeden každý kteréhožkoli stavu mezi tímto časem a novým letem nejprvé příštím konečně vybyl. A po vyjití téhož času hned nic dále taková cizí mince, veliká aneb malá, buď v trzích neb v puojčkách a v jakýchkoli příčinách platiti a od nížádného vydávána a brána býti nemá.

Pakliby kdo přes tento čas nového léta nejprvé příštího takové cizí mince a již tehdaž neplatné co za sebou za jakýmikoli příčinami zachoval, tehdy bude jí moci do mincí J. M. C., buďto v Praze neb na Hory Kutny aneb do Jochmstálu, též do Budějovic Českých dodati, za kterouž jednomu každému vedle hodnosti a valvací jinou dobrou bernou mincí zvezlována a ta cizí zlá v jedné každé J. M. C. minci na tu nahoře nařízenou a jmenovanou českou mincí zmincována býti má.

Po vyjití pak toho výš psaného času nového léta, kdožbykoli buď z obyvatelův království tohoto a zemí k němu příslušejících neb jiných cizozemcův, kupcův a handléřův jakéhokoli stavu a národnův, tolikéž židův domácích i z jiných zemí, takovou zapověděnou a cizí minci pod jakýmžkoli obmyslem a způsobem neb ukrytím do země této vezl nebo nésl a s ní kdežkoli a na číchkoli gruntech postižen byl, ten každý, kdož by jej tak v tom vyhledal a postihl, bude jemu moci takovou minci pobrati a k užitku svému, daouc jí do mince proti náležité (vedle hodnosti její) záplatě, obrátiti. Pakliby ten s tu osobu, kterážby s takovou zapověděnou mincí se najíti dala, býti nemohl, tehdy bude jej moci právem toho města, městečka neb vsi obstaviti a to právo povinno jest jemu na něm toho, jak se nadpisuje, dopomoci.

A toto nařízení strany mince, aby skutečně beze všeho přerušení stále držáno bylo má v městech Pražských i jiných královských, též panských a rytířských, v království tomto vždycky ve čtyřech nedělích jednou ve dni trhové o tom voláno a vůbec obnovováno býti, aby jeden každý nejnak než vedle toho nařízení pod pokutou na to uloženou se choval.

A kdež také jistá zpráva toho jest, že židé i jiní někteří pagament skupují a do mincí v tomto království dodávají, a tudy pro vlastní své zisky dobré přední mince zapamentují a ven z země nesou, pod tím přikrytím to činíce, jakoby na to nějaké povolení míti měli: protož aby nižádný, jak z židův tak z křesťanův, jakékoli povahy člověk by byl, toho se více po dnešní den nedopouštěl a kdožby pak v tom, an s takovou měnou a pagamentováním tak handleje a vškol jde, od kohokoli bylby postižen, tolikéž jemu to pobrati a tak se v tom, jakž výše strany mince cizí nařízeno jest, zachovati bude moci, a k tomu každý v tom postižený aby na hrdle trestán byl.

Nicméně také, což se vezení pagamentův ven z země dotýče, kdožbykoli buďto z obyvatelův tohoto království aneb cizozemcův v tom, žeby co od stříbra a zlata ven z země vezl aneb nesl, byl postižen, ten každý aby v pokutu zřízením zemským v artikuli V. 17. vyměřenou upadl.

A jakož také nynější průběh zemský o minulém sněmu sněšením stavů strany některých průb zemských, kteréž po někdy Janovi Bohemickém, předešlém průběhí zemském, tolikéž místodržícím jeho Tomášovi z Drosova za devadesáté a některých téhodnuův s některými pilnými a potřebnými registry po smrti jich obou za úřednicky mince na Horách Kutných zapečetěné, též potomně zinventované a zase spečetěné zůstávají, připomenutí jest učinil s tou při tom žádostí, aby jemu průběhí zemskému to v moc jeho vydáno bylo: i poněvadž strany takových průb s složenými při tom registry to ne jinám než stavům tohoto království, jako jich vlastní věc, náleží, protož stavové k tomu, aby jemu takové po nadepsaných Janovi Bohemickém a Tomášovi z Drosova průby pozůstalé i s registry dotčenými vydány a odvedeny byly, své povolení dávají a J. M. C. aneb J. M. K., na místě J. M. C., o tom nynějším mincemajstru království Českého, aby jemu to vydati nařídil, poručení učiniti ráčí.

Mincmistři českých mincoven a jich znamení

za Maximiliana II. (1564—1576).

(Tab. I.)

Mincovna v Praze:

Značka 13. Hlava supova v štítku od 1574¹⁵/₈, též značka 6. a 7.: Hanuš Harder 1564—1576.

Mincovna v Hoře Kutné:

Český lev ve štítku: Úředník Matyáš Lidl z Myslova 1564—1565.

Značka 14. Hlava orlí v štítku: Úředník Ludvík Karel z Řásné 1565—1568 († v Hoře 1588).

Značka 15. Levé křídlo orlí v kruhu: Úředník Jiří Šatný z Olivetů 1566—1576.
Růžice šesti- neb pětistá s kroužkem v středu: Úředník Samuel Vodolánský z Vodolína 1569—1576.

Mincovna v Jáchymově:

Značka 16. Hlava kanzičf v kruhu: Jiří Geitzkofler z Gailenbachu, od 1564 účetní mincovní, od 1568—1576 pak mincmistrem. Početní peníze jím ražené nesou zhrsta místo znamení písmenu G neb monogram z písmen I a G. Jiří Kadner z Greifencecku od r. 1576¹¹ užíval jako znamení svinutého delfína (viz bílý groš na Tab. VIII. obr. 67.), o čemž později ještě při mincích Rudolfa II. se promluví.

Mincovna v Budějovicích:

Značka 17. Tlama lví v štítku: Tobiáš Gebhart 1569—1576.

Zkoušeči mince a řezači želez při mincovnách českých za vlády Ferdinanda I. a Maximiliana II. *)

Zkoušeči mince v Praze: Oldřich Vogelheimer 1539²⁸—1544, Ludvík Neufahrer kolem 1550, Michal Hohenauer 1554—1558, Hanuš Harder 1558—1561, Tobiáš Gebhart 1562—1569, s ním Kašpar Freund do r. 1565¹⁰, Jáchym Haunschilt 1569—1578 († 1579).

Řezači želez pro Pražskou mincovnu: Mistr Jakub 1538—1541, Michal Hohenauer 1557, Hanuš Hummer 1559, Matěj Doctor z Lince 1559—1563 a 1564 až 1566, Erhart Reuter z Vídně 1563, Jan Schwender z Jáchymova 1563, Jiří st. z Řásné z Kntné Hory 1566, 1573, 1574 a 1581, Mikuláš Milič z Jáchymova 1568; týž řezal též pro Jáchymov.

V mincovně Kutnohorské skoušeč Křištof Lengholzer 1566 a **řezači želez:** Zlatník Jan († 1557) a Jiří st. z Řásné 1557—† 1599.

V mincovně Jáchymovské zkoušeči: Petr Tunkherr 1528—1544, Oldřich Vogelheimer 1544 († 1559), Jiří Geitzkofler 1559¹⁴—1563, Jiří Hochreutter 1563 až 1564,**) Jakub Wolgemüt 1564 († 1566³⁰), Mikuláš Stumpfelt, nakupovač stříbra pro mincovnu 1559, zkušebníkem od 1567¹⁵—1590 († okolo 1600).

Řezači želez v Jáchymově: Oldřich Gebhart do 1531, Wolfgang Roll, Št. Zeller 1550, Mich. Hohenauer z Prahy 1557, Hanuš Schwender 1563, Mikuláš Milič 1573, Kašpar Ulrich do 1576, Jiří st. z Řásné.

Zkoušečem v Budějovicích byl Daniel Lehner 1578.

*) Die Ed. Fialy, Josefa Neumanna a Jana Newalda.

***) Katalog retrospektivní výstavy str. 93 má však léta 1573—1578.

Seznam vyobrazených mincí Maximiliana II. (1564—1576).

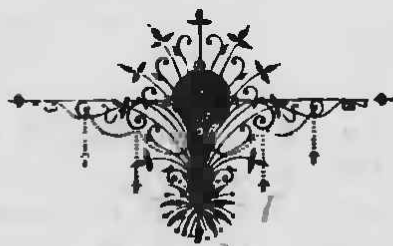
Od r. 1569 vybijeno v mincovně budějovické = B.

- Tab. VI. obr. 45. Tolar z r. 1573. J. m. Jiří Geitzkofler z Gailenbachu.
 " " " 46. Tolar z r. 1575. K. H. Jiří Šatný z Olivetu (znamení nahoře).
 " " " 47. Tolar z r. 1573. P. m. Hanuš Harder.
 " " " 48. Pamětní medaille na korunovaci za císaře římskoněmeckého z r. 1568.
 " " " 49. Čtvrttolar z r. 1573. J. m. Jiří Geitzkofler z Gailenbachu.
 " " " 50. Čtvrttolar z r. 1576. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
 " " " 51. Desetník z r. 1570. P. m. Hanuš Harder.
- Tab. VII. obr. 52. Tolar lehký či šedesátník (zlatník) z r. 1566. K. H. Ludvík Karel z Řásné.
 " " " 53. Tolar z r. 1576. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
 " " " 54. Tolar lehký či šedesátník (zlatník) z r. 1570. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
 " " " 55. Půltolar z r. 1577. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
 " " " 56. Půltolar lehký (půlzlatník) z r. 1568. P. m. Hanuš Harder.
 " " " 57. Tolar lehký či šedesátník (zlatník) z r. 1571. B. m. Tobiáš Gebhart.
- Tab. VIII. obr. 58. Dvoukrejcar z r. 1567. P. m. Hanuš Harder.
 " " " 59. Krejcar bez letopočtu. P. m. Hanuš Harder (1564—1576).
 " " " 60. Dvoukrejcar z r. 1571. P. m. Hanuš Harder.
 " " " 61. Dvoukrejcar z r. 1573. P. m. Hanuš Harder.
 " " " 62. Dvoukrejcar z r. 1572. P. m. Hanuš Harder.
 " " " 63. Dvoukrejcar z r. 1565. P. m. Hanuš Harder.
 " " " 64. Groš bílý z r. 1574. P. m. Hanuš Harder.
 " " " 65. Groš bílý z r. 1574. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
 " " " 66. Groš bílý bez letopočtu. B. m. Tobiáš Gebhart (1569—1576).
 " " " 67. Groš bílý z r. 1576. J. m. Jiří Kadner z Greifenecku.
 " " " 68. Groš bílý z r. 1574. J. m. Jiří Geitzkofler z Gailenbachu.
 " " " 69. Groš bílý z r. 1576. P. m. Hanuš Harder (znamení obráceno).
 " " " 70. Groš bílý z r. 1573. K. H. Samuel Vodolínský z Vodolína.
 " " " 71. Groš bílý bez letopočtu. (V opisu na lici vyraženo nesprávně BV místo BO) B. m. Tobiáš Gebhart (1569—1576).
 " " " 72. Groš bílý z r. 1574. J. m. Jiří Geitzkofler z Gailenbachu.
 " " " 73. Groš bílý z r. 1575. P. m. Hanuš Harder.

- Tab. IX. obr. 74. Penízek bílý (mince bílá) z r. 1564. K. H. M. Lidl z Myslova.
 " " " 75. Penízek bílý (mince bílá) z r. 1565. K. H. M. Lidl z Myslova.
 " " " 76. Penízek bílý (mince bílá) z r. 1573. P. m. Hanuš Harder.
 " " " 77. Penízek bílý (mince bílá) z r. 1575. B. m. Tobiáš Gebhart.
 " " " 78. Halíř (mince černá) z r. 1564. K. H. M. Lidl z Myslova.
 " " " 79. Groš početní komory české z r. 1567. K. H. Jiří Šatný z Olivetn.
 " " " 80. Groš početní komory české z r. 1573. P. m. Hanuš Harder.
 " " " 81. Peníz početní komorní účetny z r. 1565. J. Jiří Geitzkoffler
 z Gailenbachu.
 " " " 82. Peníz početní komorní účetny z r. 1568. J. m. Jiří Geitzkoffler
 z Gailenbachu.
 " " " 83. Zlatý český či dukát z r. 1566. P. m. Hanuš Harder.
 " " " 84. Pamětní peníz na úmrtí Maximiliana II. z r. 1576.
 " " " 85. Pamětní peníz pohřbu Maximiliana II. r. 1576.
 " " " 86. Pamětní peníz na úmrtí Maximiliana II. r. 1576 dne 12. m. října
 v Řezně.

Na str. 29. obr. C. Medaille sloužící za vyznamenání z r. 1563.

- " 32. " D. Peníz početní komorní účetny z r. 1566. J. Jiří Geitzkoffler
 z Gailenbachu.
 " 32. " E. Peníz početní komorní účetny z r. 1568. J. m. Jiří Geitzkoffler
 z Gailenbachu.

Popis minci Rudolfa II.

Tolary čtverého rázu mívají průměr 39—42 mm a váživají 27·82—29·32 gr : I. ráz (Tab. XII. obrázy 96.—100., tab. XIII. obr. 101.—104. a tab. XV. obr. 113. a 114.) ukazuje na líci obrněné poprsí v levo hledící. Na krku okruží, vlas krátce ostřížen. Pod poprsím široce rozkročený lev český v levo obrácený bez obruby. Opis: RVDOLPHVS · II · D · G · RO · IM · S · AV · G · H · BO · REX ·

Na rubu říšský orel v levo přě postavený a nad obvodkem korunovaný. Orel na prsou nese říšské jablko (državu) a v levém drápu žezlo, kdežto meč ku pravému křídlu postaven. Opis: (koruna) ARCHIDVX · AUSTRIAE (znamení mincmistrovské,*) ku př. křídlo orlí v štítku oválném) DVX · BVR · MAR · MOR · a ročník, ku př. 1579. Jdou od r. 1578 do r. 1611.

V líčení i opisech tolarů Rudolfových jsou hojně odchylky.

Od roku 1583 raženy též tolary II. rázu (dukátového) (Tab. XIII. obr. 105.) s postavou korunovaného panovníka na líci s državou v levici a žezlem v pravici mezi dvěma zaaky, z nichž pravý jest český, levý uherský. Vespod mezi nohama znamení lilie.

Na rubu přímý orel říšský, korunovaný, maje na prsou řetězem zlatého rouna ovroudený štít rakousko-burgundský (přóné břevno a tři kosmá břevna). Podobné též nesou letopočet 1592, 1594, 1597 a 1600.

Rázu II. užito též na tolary r. 1600, 1601, 1602, 1605 (znamení dole: tři hvězdičky ve štítu) a 1606 (znamení: kolmý srpek a hvězdička v něm).

Hlavně však tolary rázu II. (dukátového) s postavou panovníka bili Lazar Ercker ze Schreckenfelsu i Hanuš Lassanz z Freidenecku a podobně i díly tolarové vydávali. Za krále Matyáše tohoto II. typu na stříbrných mincích od r. 1615 užito, ale zřídka;** pak obnoven na dukátech a desítidukátech pražských rázu Hübmerova r. 1621 a vytlačil na čas poprsí z tolarů po celý čas panování Ferdinanda II. od r. 1623 až do r. 1637, načež Ferdinand III. zase poprsí až k obrubě sáhající na tolary uvedl.***)

Ráz II. s celou postavou panovníka uveden na mince hlavně řezákem želez

*) Seznam znamení, mincoven a mincmistrů následuje. Mincovní značky na tabulce I. a XI.

***) Adauctus Voigt a St. Germano: Beschreibung der bisher bekannten Böhmischen Münzen. V Praze 1774. Díl III. tab. VI. obr. IX. ukazuje zlatý hranáč rázu tolarového z r. 1615.

***) Lící strana tohoto typu sloužila za vzor též řezači želez na tolar Fridricha Falckého rázu pražského z r. 1620.

Hanušem Kounrádem Greutterem (1601—1625), ale přiházívá se i dříve k r. 1588, 1592, 1593 (Tab. XIII. obr. 105.) a 1594.

Od r. 1602*) přijat na tolary ráz III., totiž v líci pod poprsím obručeným a s širokým okružím malý český lev až v opisu a na rubu přímý orel říšský korunovaný se štítkem rakousko-burgundským na prsou zlatým rounem obklíčeným (Tab. XIII. obr. 106. a tab. XIV. obr. 107.—111.).

Na obrázku 112. tab. XIV. vidí se kutnohorský dvoutolar se štítem česko-uherským na prsou orla pod velkou korunou, v jehož středu štítek rakousko-burgundský.

Ráz IV. vidí se jedině na tolaru arcivévodkyně Alžběty z r. 1587 a znázorněn obrazem 115. na tab. XV. (Ráz šedesátníků Ferdinanda I. a Maximiliana II.).

Tyto vzácné tolary z r. 1587 a 1594 se znamením francouzské lilie pocházejí z věna ovdovělé francouzské královny, arcikněžny Alžběty, sestry císa. Rudolfa II.

Tyž panovník dal bítí též 1½-, dvou- i třítolary, jež se rázem i průměrem svým s tolary shodují a pouze flouštkou a vahou je předělí.

Dvoutolary váhy 56·65—58·15 gr vydány z r. 1579, 1594, 1596, 1603, 1603 (1)603 (Tab. XIV. obr. 112.), 1604 (Tab. XIV. obr. 111.) až 1611.

Půltolary (Tab. XV. obr. 116.—118. a tab. XVI. obr. 119.—121.) o průměru 34—36·5 mm mají rázy I., II. a III. výše dotčené a stejné s tolary opisy. Známé ročnicky: 1580, 1581, 1583, 1584, 1585, 1587, 1588, 1590 (hranáč), 1592, 1593, 1595, 1597, 1599, 1602—1611. Váží 14·14—14·57 gr. Sluší na nich a na následujících pozorovati znamení mincovní.

Čtvrttolary či orty (Tab. XVI. obr. 122.—124.) rázu I. a vzácněji rázu III. (orel přímý na rubu) vytepávány o průměru 29—31·5 mm. Váží 6·8—7·35 gr.

Čtvrttolar platil 18 malých grošů a půltolar 18 bílých grošů čili 36 malých grošů.

Půltolary a čtvrttolary z posledních let panování Rudolfa II. náležejí ku vzácným; vždyť ku př. r. 1608 v jednom týdnu raženo 1506 tolarů a jen 3 půltolary, v jiném z 1290 tolarů jen 6 půltolarů a čtvrtníků.

Léta 1578 pustil císař mincovnu vídeňskou Bartoloměji (Bartlu) Albrechtovi z Norimberka i příbuzným, který mincoval r. 1580 též v Praze a později též v Kutné Hoře. Ráz jeho mincí, zejména rubu, jest hrubý. Razil hlavně tolary (Tab. XV. obr. 113. a 114.), půltolary a něco grošů (Tab. XVIII. obr. 143. a 144.), všechny se znamením buď hlavy psí s vyplazeným jazykem aneb prstenem v tru zakončeným (Tab. XI. značky čís. 34., 35. a 36.). Žádal též za výhradní právo ražby pro sebo a dědice své, ale císař nepovolil toho r. 1588. Také nesvoleno mu skupovati nehodnou minci.

České bílé groše (Tab. XVII. obr. 125.—139. a tab. XVIII. obr. 140. a 141.) o průměru 21—23 mm ukazují na líci korunovaného českého lva. Opis: RVDOL · II · D · G · RO (znamení minemistra, ku př. křídlo orla, hlava lva, noha supí, hlava kamzičí, plískavice, atd.) IM · S · AV · G · H · B · R ☉

*) Vyskytuje se sic již před r. 1594 v Pražské mincovně (Ercker), však pod poprsím panovníka s úzkým okružím na vysoce obručeném krku vidí se značka dvojitá lilie a ne český lev.

Na rubu korunovaný přímý říšský orel s korunovaným štítem rakousko-burgundským na prsou. Opis: ARCHID · AVST · DVX · BV · MA · M · a leto-počet ku př. 1580, aneb letopočet korunou rozdělený 15—80, 15—81, 15—83, 15—86 atd. Opis bývá i v jiných odchylkách. Hlavní zřetel máti sluší též k mineovným znaménkům.

Také jsou bílé groše bez letopočtu (Tab. XVII. obr. 125. a 126. a tab. XVIII. obr. 141.); pak mezi lety 1595 a 1598 raženy též dvojité čili tlusté groše bílé. Jednoduché váživají 1·42—2·37 gr, ale dvěma malým grošům se nevyrovnají vahou.

Obr. 143. a 144. na tab. XVIII. ukazují groše Bartla Albrechta, obr. 142. pak na téže tabulce groš zvláštního rázu Bartla Albrechta.

Památka mince s českým nápisem malý groš (Tab. XVIII., XIX., XX. a XXI. obr. 145.—197.) má na líci též českého lva korunovaného a to vzácněji bez opisu prostým kruhem a perličkovitým okrajem vroubeného (Tab. XIX. obr. 162.), aneb obyčejně v kroužku, za nímž čte se v opisu RVDOL · II · D · G · R · I · S · A · G · H · B · R (někdy též BO · a RE neb REX). Opis ten bývá přerušen minc. znaménkem buď za písmenou G neb R neb I. Při malých groších se značkou Pavla Hofmana nalezá se tato vždy v opisu nahoře před jmenem panovníka (Tab. XIX. obr. 174. a tab. XX. obr. 175.—178.).

Na rubu vidí se uprostřed svrchu korunované R okrášlené mezi dvěma růžicemi, listy, lilicemi a jinými ozdobami; pod tím ve třech řádcích nápis · MALEY · | GROSS · | · 15 · 93 · aneb jiný letočet.

Velmi vzácně přihází se v slově MALEY na konci I.

Různost rázu malého groše od r. 1578 až 1611 jest značná. Čelnější znamení jsou: nahoře plískavice (delfín) od r. 1577—1584; nahoře hvězda nad půlměsícem v kruhu od r. 1584—1600; nahoře růžice, křížek, tři tečky neb hvězdička, dole lví hlava v oválu neb bez něho od r. 1577—1599 a 1606—1611; nahoře růžice, dole hvězda nejčastěji v kruhu od r. 1578—1583; nahoře růžice, křížek neb hvězdička, dole dvojitá lilie s obrubou neb bez ní od r. 1583—1600, pak 1600 až 1604 a 1608—1611; nahoře růžice neb hvězdička, dole levé křídlo orlí v oválu od r. 1579—1592; nahoře růžice, dole supí noha v obrubě s drápy vzhůru obrácenými r. 1592—1594, s drápy dolů obrácenými od r. 1593—1600; nahoře růžice, dole hlava kamzičí bez obruby r. 1599 a 1601, v oválu od r. 1600—1602; nahoře křížek neb růžice, dole hlava orlí v štítku r. 1603, 1604, 1605 a 1607; nahoře hvězdička neb tečka, dole tři hvězdičky v štítku r. 1600, 1601, 1602 a 1604.

Táž sličná mince i na rubu jeví velikou rozmanitost. Tak kromě uvedených již grošů s růžicemi (Tab. XIX. obr. 173. a 174. a tab. XX. obr. 175.—179. a 182., 183., 185. a 186.) vedle R korunovaného přihází se ještě květiny se stopkami (Tab. XVIII. obr. 145.—147. a tab. XX. obr. 184.) neb šestipaprskové hvězdičky (Tab. XIX. obr. 160.), při čemž Y ve slově MALEY mívá na sobě dvě tečky; též ozdobné křížky (Tab. XXI. obr. 193.), dále lilie o dlouhých stopkách (Tab. XIX. obr. 161., 170., 171., 172. a tab. XXI. obr. 195. a 196.), vinné, javorové (Tab. XVIII. obr. 152.), dubové, fíkové (Tab. XVIII. obr. 148. a 149.)

a lípové listy, jetelové trojlístky se řapíky (Tab. XVIII. obr. 151. a tab. XX. obr. 188. a 189.) i bez nich (Tab. XX. obr. 187.) a jiné listy přerostaných tvarů, buď zpřímá postavené neb ohnuté, se řapíky a větvičkami do vnitř neb na venek obrácenými.*)

Velmi vzácně se vyskytují malé groše, u nichž s koruny nad písmenou R splývají dolů dva ozdobné třapce, rovněž i ony, jež mají písmenu R v paprskovitě osloně (Tab. XXI. obr. 197.) neb ověncenou řetězem řádu zlatého rouna (Tab. XVIII. obr. 153.).

Také bývají malé groše beze všech ozdob po stranách s prostým R (Tab. XX. obr. 181.), aneb vidí se R v rozděleném letopočtu (ku př. 16 R 04 [Tab. XX. obr. 180.], 16 R 05, 16 R 06) a značka mincmistra Hanuše Gipfela (Tab. XI. čís. 31.) dole na straně rubní mezi dvěma větvičkami.

I před nápisem MALEY GROSS a letopočtem i za nimi a též mezi číslicemi letopočtu bývají rozmanitě postavené tečky, kroužky a hvězdičky. Kutnohorské malé groše z let 1·5·7·8 a 1·5·7·9 mají v lici většho lva českého bez opisu a pod ním minc. znamení křídlo orlí v oválu (Tab. XIX. obr. 162.).

Malý groš měří v průměru 15·5—18 mm a váží 0·7—1·37 gr.

Krejcarey raženy jinde a nenáleží ani k české minci. Vidí se na nich na lici poprsí na levo obrácené, kolem něhož opis a na rubu orel říšský s opisem kolem a s 1 dole rozpoltnou v prsním štítku.

Český bílý peníz (Tab. XXI. obr. 199.—201.) jest jednostranný a má na lici pod císařskou korunou korunovaného lva českého, kolem něhož kruh perličkový, nahoře pro korunu otevřený. Za ním opis: RVDOL · SECVN · (dus) 1587; někdy též RVDO · SE (minc. znamení hvězda) ČVN · 79 s letočtem zkráceným (15) 79 (Tab. XXI. obr. 199.). Váží 0·27—0·55 gr; průměr 12·5—14 mm.

Malý peníz, denár čili (černý) halíř**) jednostranný (Tab. XXI. obr. 202. a 203.) nese na lici buď ozdobné korunované R mezi rozděleným letopočtem ku př. 15—85, nad nímž s každé strany jest po růžici. Okraj perličkový. (Tab. XXI. obr. 202.)

Též bývá pod letopočtem s obou stran ještě čtyřhranná tečka.

Jiný ráz ukazuje korunovanou iniciálku R (Rudolphus) mezi písmeny R (Rex) a B (Bohemiae) a dole letopočet ku př. 1606. Někdy bývá nad písmeny R a B ještě po hvězdičce. (Tab. XXI. obr. 203.)

Váží 0·25—0·45 gr a v průměru mívá 10·5—13 mm.

*) Ozdoby ony jsou často v jisté souvislosti s mincovnou a také s erbem mincmistrovým, jak zvláště vidí se na liliích se znaku Škretova, růžice souhlasí častěji se značkou Hofmanovou; s mincovny Horské mívají lístek srdčitý s řapíkem, z Jáchymovské růžičku beze stopky, z Pražské růžici, list lalčnatý se stopkou, a p.

**) Lid obecný jmenoval malé peníze též šarapatkami (šarapatka znamená něco málo cenného), šarty aneb dle Pavla Stránského také kačenkami podle nějaké hospodské v Praze. Dostí často slýchati také bylo název babka, jak říkávalo u nás malým penízům a haléřům uherským, a jenž se posud zachoval ve rčení: „Nestojí ani za babku“; „koupil za babku“ (lacino). Přezdívkou „dudek“ čte se v sněmovním snesení z r. 1544 a vykládá se tam jako groš polský po dvou krejcarech.

Halfce čili denštry raženy v týden před vánoce, ačkoli v Hoře je razívali ku př. r. 1608 ve 52 téhodnech 51krát.

< Zlaté čili dukáty Rudolfovy jsou hlavně dvou druhů.

1. (Tab. XXI. obr. 204. a 205.). Líc: Císař obrněný stojí, ohlížeje se v levo a máje na hlavě korunu a po boku meč. V pravé ruce drží žezlo, v levé říšské jablko. Opis: RVDOL · II · D · G · R · I · | (mezi nohama znamení: hlava lví neb lilie dvojité) | S · AV · G · H · B · RE · aneb S · A · G · HV · B · REX · i jinak.

Rub: Štít rozčtvrcený česko-uherský pod korunou; v něm uprostřed štítek rakousko-burgundský. Štít jest buď se stran vykrojený (Tab. XXI. obr. 204.) aneb rovný a řetězem zlatého rouna ověšený (Tab. XXI. obr. 205.) z r. 1585, 1586, 1587 a 1588). Opis: · ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · MO · 1580 · či 1581, 1582, 1584 aneb 1583, 1587, kdy na konci jen M. (Tab. XXI. obr. 204.) Vážívaj 3·36—3·46 gr; průměr jich 21—22 mm.

2. Líc: Postava panovníka jako prve, ale u pravé nohy ještě korunovaný štít český a při levé korunovaný štít uherský. Dole mezi nohama dvojité lilie. Opis podobný.

Rub: Říšský orel korunovaný nese na prsou štítek rakousko-burgundský. Opis stejný. Letopočet 1592, 1593 a 1594 (Tab. XXI. obr. 206.). Jiný variant, na němž štíty český a uherský dole do špičky vybíhají a značka Samuela Salvarta z Falkenberka jest na straně rubní, ukazuje tab. XXI. obr. 207.

Také vybijeny zlaté peníze s rázem tolarů, půltolarů, jakož i r. 1587 (v podobě hranolce) a 1604 malé groše ve zlatě, ovšem nikoliv jako mince běžná. Za dárek minemistra Hanuše Lassünze z Freidenecku dlužno považovati zlatou medailku váhy $\frac{1}{2}$ dukátu s rázem malého groše na lici a 4řádkovým nápisem ZUM NEVEN JAHR | 1606 na rubu. (Tab. XXI. obr. 198.) >

Vzácně shledáváme desítidukáty (tolar ve zlatě) a pětidukáty (půltolary ve zlatě vybité).

Veliká rozmanitost spatřuje se na početních groších (Tab. XXII. obr. 208.—219., tab. XXIII. obr. 220.—222. a tab. XXV. obr. 244.). Nejobecnější typ má na lici uprostřed zdobné R pod korunou a vedle něho rozdělený letopočet 15—77 až 16—10. Opis: RAIT · GROSCH · DER · BEHMISCHEN · KAM (růžice); někdy též KAMER, CAMMER, CAMER, CAMR, CAM neb CA bez růžice.

Na rubu českého lva a opis: GROSS · POCZETNI · KOMORY · CZESKE neb CZIESKE (růžice, křížek neb květina se stopkou). Ve slově POCZETNI a CZESKE bývá někdy Z obráceno Σ (Tab. XXIII. obr. 220.) a slovo KOMORY někdy psáno s I (Tab. XXII. obr. 219. a tab. XXIII. obr. 220.). Ony z pražské mineovny vyšlé nesou na rubu v opisu minc. znamení dvojitou lilii (Tab. XXII. obr. 208.—212.). Odchytku od početního groše výše popsaneho číť onen na tab. XXIII. obr. 221., jenž nese na lici opis: RAITPFENIG DER CAMER IN BEHEM + a na rubu GROSS POCZETNI KOMORV CZESKE +

Početní groš z mineovny budějovické má opis s obou stran německý a v opisu rubním znamení lví hlavu. (Tab. XXV. obr. 244.)

Jako vzácnost přilázejí se početní groše též ve stříbře a zlatě vybity.

Mívají průměr 20·5—25 mm a váhu mědi 1·85—4·85 gr (obvyčejně 2·5 gr).

Vzácnější než groše jsou početní peníze (Raitpfennig).

Leč bývá jako u grošů, jen v opisu · RAIT · PHENNIG · DER · CAMMER · na rubu však vytepán říšský orel pod korunou s korunovaným štítkem rakousko-burgundským na prsou. V opisu pokračování: · IM · KHVNIG · RE (mincovní znamení) ICH · BEHAIM · Takového rázu početní groše ukazují na tab. XXIII. obr. 227.—231. a na tab. XXIV. obr. 232.—242.

U početních peněz v mincovně budějovické bitých jeví se orel na straně lícni a písmeno R na straně rubni (Tab. XXIV. obr. 243. a tab. XXV. obr. 245. až 247.).

Vedle tohoto rázu vybity vzácněji v Kutné Hoře početní peníze s českým lvem buď na rubu, jež srovnávají se buď po obou stranách s opisem jiných početních peněz (Tab. XXIII. obr. 223.), neb mají s obou stran opis: IM KYHIGREICH · BEHAIM s odchylkou na rubu: IM KHVNIGREICH · BOEHAIM (Tab. XXIII. obr. 226.), aneb bývá lev na lici, kdež čte se pak v opisu: RAITPFEHIG DER CAMMER :· (řížice) neb RAITPFEHIG · DER CAMMER (řížice) a na rubu IM KVNIGREICH · BEHAIM · neb IM KYHIGREICH & BEHAIM (Tab. XXIII. obr. 224. a 225.).

Zvláštním rázem vyniká budějovický početní peněz Krištofa Mattigkhofra z r. 1588, kterýž letočet čte se zkráceně 88 na konci opisu rubniho, a kolem prostého R vybit rámeček štítkový tvaru srdčitého (Tab. XXV. obr. 245.). Jiný početní peněz téhož mincmistra ukazuje obr. 246. na tab. XXV., na němž jest písmeno R zlatým rounem ověněno.

Početní peníze měří v průměru 21—24 mm a váživají 1·76—3·87 gr.

V Kutné Hoře měli se s nechtí k ražbě této mince s německým nápisem, a bylo jim komorou českou r. 1608 přísně přikázáno také početní peníze dodávati; odtud známe ony z r. 1610 a 1611 (Tab. XXIII. obr. 223.—226.).

Početní groše i peníze bývají velmi často probity dírkou k navlékání. Obvyčejně razívali na počátku roku 2000—3000 penězů početních, jež komoře české a účetně z Hory Kutné a z ostatních mincoven posílány.

O slezských mincích za Rudolfa II.

Za císaře Rudolfa II. šly tolary slezské rázu dvojitého. Na oněch bez letopočtu (Tab. XXV. obr. 248.) vidí se v líci panovník na levo obrácený bez koruny, s okružím a brněním na poprsí. Za obvodkem opis: RVDOLPHVS · II · ROM · IMPERA · HVN · BO · REX (znamení: malá lilie dvojitá).

Na rubu říšský orl s korunovaným rozčtvrceným štítem na prsou, uprostřed něhož štítek se slezskou orlicí. Koruna císařská sáhá za obvodkem v opis: · ARCHIDVX · AVSTR · DVX · BVR · ET · SILESIAE · Průměr 42 mm.

Tolar z roku 1587 (Tab. XXV. obr. 249.) podobá se šedesátníkům. Má v líci korunovaného panovníka až po pás s državou v levici a žezlem v pravici. Za obvodkem opis: RUDOLPHVS · II · D · G · RO · IM · S · A · GE · HV · BO · REX ☉

Na rubu říšský orl s štítem korunovaným, ověšeným zlatým rounem, na rozčtvrceném česko-uherském znaku v prostřed umístěna ve štítku slezská orlice. Nad obvodkem sáhá koruna císařská v opis: ARCHIDVX · AV · DVX (znamení: dvě sekery skřížené a pod nimi ležatý křížek) BV · ET · SILESIAE 1587 Průměr 41·5 mm.

< Dukát (Tab. XXV. obr. 250.) ukazuje v líci postavu panovníka obráceného v levo v přič až do opisu sáhajícího a vedle rozdělený letopočet 15 | 87. Opis: RUDOL · II · D · G · R · I · | (mezi škorňemi znamení dvou seker skřížených a pod nimi ležatý křížek) | · S · | A · G · H · B · REX

Na rubu korunovaný, rozčtvrcený štít česko-uherský, dole zaokrouhlený a zlatým rounem lemovaný. Opis za obvodkem od koruny: ARCHID · AVS · DV · | · B · E · SILESIAE · Průměr 24·5 mm. >

Počtení peníze komory slezské známe z let 1584 (se známkou MK), 1585 (s toutéž), 1588 (Tab. XXV. obr. 251.), 1604 a 1607.

Popíšeme vyobrazení, který odchyluje se od onoho v díle Hugona svob. pána ze Saurmy-Jeltsch *), že koruna lícní v opis vyniká. Byl objeven v Čáslavi a uložen ve sbírce p. officiala Jana Nováka.

*) Schlesische Münzen und Medaillen. Namens des Vereins für das Museum Schlesischer Alterthümer herausgegeben von Hugo Freiherrn von Saurma-Jeltsch. Breslau 1883. Text a LV tabulek. Na tab. XXXVII. obr. 29. jest dotčený počtení peníz. Dílo toto obsahuje též slezské mince městské, biskupské i jiných k ražbě oprávněných držitelů zloží.

Týž ukazuje v lici ve štítku srdčitém pod knížecí korunou slezskou orlici a kolem perličkovitý obvodek nahoře pro korunu otevřený. Opis: +RAIT-PFENNIG · DER · CAMER · BVCHALT+ Obruba rovná a vroubkovitá.

Na rubu ozdobné R korunované císařskou korunou a s obou stran písmene 8|8 to jest 1588; kolem routovitý obvodek nahoře otevřený pro korunu, jež sáhá svrchu v opis: IM · FVRSTENTVMB · SCHLESIEN (trojlístek bez řapíku). Obruba jest soustředně perličkovitá. Tento početní peníz komorní účetny slezské jako mnohé české na obvodku probit dírkou. Průměr 24·5 mm.

V Kladsku byla obvyklá mince slezská.

Synové Jindřicha staršího, knížete Münsterberského a hraběho Kladského, prodali hrabství Kladské se svolením stavů Českých rakouskému pánu Oldřichu z Hardecka za 70.000 zl. rýn., načež podědil je bratr jeho Hanuš, od něhož r. 1534 dostalo se králi Ferdinandu I. a r. 1537 Janu z Pernštýna. Když synové tohoto pána r. 1548 se svolením krále i stavů českých prodali je solnohradskému arcibiskupu Arnoštovi a když měl poděditi po něm Kladsko r. 1560 falckrabí rýnský Albrecht, opřeli se tomu stavové čeští a nepřijali falckraběho za obyvatele země České. Císař Maximilian II. učinil s vévodou r. 1569 narovnání, ve kterém tento upustil od nároků na Kladsko za náhradu 150.000 zl., a stavové kladští, přispívající značnou částkou k vyplacení svému ze zástavy, vymohli sobě na císaři Rudolfu II. dne 11. února 1578 majestát, že nemají nikdy od koruny a komory království Českého býti odcizováni, a tak stalo se opět Kladsko „zevnějším krajem“ země České. *)

Když r. 1587 komora dvorská a česká podaly zprávu z nařízení císařského k úradě nejv. úředníkům zemským, vytčeno v příčině mince v Kladště, jaká potíž tam jest. V Kladště nešla jiná mince než jako ve Slezsku, proti tomu česká mince nebyla v oběhu, a proto žádán císař, aby při minci běžné zůstalo se jako ve Slezsku, rovněž i při slezském groši, který vždy po dvou krejcařích počítán a platil dvanáct halířů. Jeho Milost neví, proč by krajina, vnitř koruny České ležící, neměla mítí mincí v České zemi obyčejných. Jeho Milost uváží, jak by se tento nepořádek zastavil a rovnost v minci zjednána byla jako na jiných místech koruny České. Nejvyšší úředníci měli podati císaři návrh ku nápravě mince v Kladště. **)

*) Ottův Slovník Naučný. Díl VI. str. 488.

**) Sněmy České od léta 1586—1591. Díl VII. str. 174.

Usnešení sněmu obecního,

jenž zahájen byl dno 5. února 1577 a uzavřen dne 2. března na hradě Pražském.

(Rukopis v král. archivu zemském.)*)

O minci.

Co se mince v království tomto dotýče, ačkoli JMCská, slavné paměti, s stavy tohoto království uznavše při těchto cizích, lehkých a nehodných do toho království vnášených mincích velikú a znamenitú škodu v tom býti, o tom, která mince cizí brána býti má a které dokonce zapovědiny pod jistými pokutami, kdoby je přes to více do království tohoto vnášel, jsou, více než jedním sněmem, obzvláště pak tím, kterýž léta pominulého 76 držán a v outerý po sv. Kyliánu (10. července) zavřín byl, vyměřeno a skrze mandáty JMCské, s vytisknutím při tom takových hodných a berných mincí, po krajích všibec rozhlášeno, i také po městech na jisté časy o tom voláno a obnovováno býti jest mělo; ale že vedle takového JMCské, slavné paměti, s stavy snešení a nařízení, za jinými znamenitými JMCské zaneprázdněními, to k vykonání svému posavad přivedeno není, a pod tím vždy k další a větší škodě JMCské a tohoto království netoliko ty zlé mince v zemi zůstávají, ale vždy ještě více se vnášejí: i aby již skutečně tomu škodnému dále překaženo a to zlé zastaveno býti mohlo, JMCská s stavy tohoto království na tomto jest se konečně sněsti ráčil, aby všechny a všelijaké ty cizí, mimo ty v artikuli o minci v výš dotčeném obecním sněmu léta 76, které brány býti mají, zejména položené, předkem komora JMCské a dále jeden každý, kteréhokoli stavu, kdožby té co měl, mezi tímto časem a svatým Jiljím nejprvé přístím konečně vybyl, a po vyjití téhož času hned již dále taková cizí mince veliká neb malá, buďto v trzích neb v půjčkách a v jakýchkoli příčinách, nic platiti a od žádného vydávána ani brána býti nemá. Pakliby kdo přes tento čas sv. Jiljí nejprvé přístího takové cizí mince a již tehdaž neplatné co za sebou za jakými pak koli příčinami zachoval, tehdy bude ji moci do mince JMCské buďto v Praze neb na Hory Kutny, anebo do Jochmsthalu, též do Budějovic Českých dodatí, za kterouž jednomu každému vedle hodnosti a valvací jinou dobrou mincí bernou zvexlována, a ta cizí zlá v jedné každé JMCské minci na tu v předešlém sněmu nařízenou a jmenovanou českou minci zmincovaná býti má.

Což se pak zlatých salepurských, též hišpanských, portugalských i jiných dukatuov, k tomu všelijakých korun a zlatých rejských dotýče, JMCská vedle

*) Sněny České. Díl IV. str. 106—108.

jistého sněšení s stavy, po čemby ta jedna každá zlatá mince podle průby a zvalvování proti uherskému a českému dukátu brána býti měla, o tom skrze mandáty JMCské, o čemž doleji položeno, jak i strany jiných mincí vůbec po krajích vysvětliti pomínouti neráčí.

A jakož také strany puol groše bílého, který na sedm peněz malých bit býti má, v předešlém sněmu, jako o jiné minci, coby držeti měl, toho vyměřeno jest nebylo: protož takového groše malého podle rozvržení již také zrna držeti má hřivna šest lotuov a jeden kventl fejnu a kusuov 240 na hřivnu veházeti má. A JMCské stavové poddaně žádají, aby JMCská to naříditi a poručiti ráčil, aby menší mince, to jest groše bílé, též i groše po sedmi penězích malých, malé peníze bílé i malé ve všech minech JMCské, pokudž nejvíce možné a zvláště tohoto roku, bita byla.

Jestliby pak po vyjití toho času sv. Jiljí kdožkoli buď z obyvateluov království tohoto a zemí k němu příslušejících, aneb jiných cizozemcuov jakéhokoli stavu, řádu a národu, kupcuov, tolikéž židuov domácích i cizích, takovou zapověděnou a cizí minci pod jakýmžkoli obmyslem, způsobem neb přikrytím do země vnášel a v tom kdežkoli postižen byl, toho se při tom při všem, jak by se k jednomu každému takovému, i také kdožby pagamenty skupovali neb ven z země vezli, pod jistými pokutami předešlými sněmy a zvláště 76 léta vyměřenými, zachováno býti mělo, a cožkoli strany mince v jiných artikulech a jistých příčinách nařízeno jest, ovšem zůstavuje.

A to všecko, předešlého sněmu i tohoto, strany mince nařízení, aby již skutečně beze všeho přerušeni stále držáno a zachováno bylo, a jeden každý v tom věděl se jak dostatečněji spraviti, a cizí nehodné mince se vyvarovati: předkem JMCská od zavření sněmu tohoto v měsíci pořád sběhlém takové tolary, kteréž se tak po 70 krejcařích bráti mají (a mimo ty žádné jiné), též také zlaté všelijaké, mimo dukáty české a uherské, po čem který ten brán býti má, k zřetelnému spatření vytisknouti a podle JMCské mandátuov po kraji rozeslati a vůbec vyhlásiti pomínouti neráčí. A dále to nařízení mince také má v městech Pražských i jiných královských, též panských a rytířských, v království tomto, vždycky při nejmenším ve čtyřech nedělích jednou v trhové dni o tom voláno a vůbec obnovováno býti, načež také hejtmané krajští a v městech Pražských JMCské hejtmané, aby se to tak bez přetržení po všech městech dalo, zvláštní pozor míti mají. A jestližeby v kterém městě purkmistr a konšelé toho zanedbali a tak se vedle předešlým i tímto sněmem o tom vyměření nechovali, to hejtmané nejvyšším ouředníkuom zemským, kteřížby tehdaž v Praze byli, ihned v známost uvésti mají; a tíž nejvyšší ouředníci zemští, obešlíc ty purkmistra a konšele toho města, veť jim to obráceno a jaké trestání uloženo bude, tím aby se spravili.

A poněvadž pak prubíř zemský, ode všech tří stavův předešlým sněmem volený, k tomu ke všemu vedle povinnosti své dohlídati a bedlivost nad tím míti musí, za práci jeho z berně jest jemu jedno sto padesáte kop grošův českých svoleno. — — — — —

Mandát císaře Rudolfa II., kterýmž nařizuje se, aby cizí, nehodná mince podle usnešení sněmovního vybyta byla, domácí stará i nová mince aby za jinou směněna a ze země vyvozována nebyla, stříbro aby nebylo prodáváno, těžší mince aby nebyly zlehčovány, vše ustanovuje se, po čem cizí mince brány býti mají. Přiložen seznam tolarů berných, dobrých i neberných, grošů, dukátů, korun.

NA IIIADĚ PRAŽSKÉM. 1577, 25. dubna. — Tisk v knih. kníž. Jiřího z Lobkovic v Praze.

JMti císaře římského, uherského a českého krále oc. mandát a nařízení strany mince, která v království Českém a zemích k němu přináležejících, podle sněmovního v pondělí po hromnicích léta tohoto 1577 na hradě Pražském vyhlášeného sušení, jíti a která podle vyměřeného času a terminu, totiž po svatém Martinu, brána býti nemá.

My Rudolf Druhý, z boží milosti volený římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše, a uherský, český, dalmatský, chorvatský oc. král oc. arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže, lužický markrabě oc. Osvíceným, vysoce urozeným, urozeným a statečným, slovutným, poctivým a opatrným, knížatům, pánům, rytířům, vladykám, Pražanům, horníkům a městům, i jiným všem obyvatelům a poddaným království našeho Českého a zemí k němu náležejících, duchovním a světským, věrným našim milým, milost naši císařskou a všecko dobré vzkazujíc, milostivě věděti dáváme: jakož o tom všickni vřibec dobrou vědomost máte, kterak někdy císař Ferdinand oc. pan děd náš, potom i císař Maximilian oc. pan otec náš najmilejší, slavných pamětí, skrze zřízení mincovní a mandáty otevřené dostatečně a pod jistými pokutami všecky zlé, lehké a nehodné mince po všem království Českém a zemích k němu náležejících vyzdvihnúti a přísně zapověděti ráčili; však přes to všecko zprávy nás docházejí, že se dosti dlouhý čas a až posavad netoliko ty prvě zejména zapověděné, ale také i jiné nové, zlé, lehké a nehodné mince do nadepsaného království Českého a zemí, k našemu a věrných poddaných našich k velikému ublížení a škodě i záhubě zhusta, vtrusují, proti tomu pak zase naše i jiné povolené a dopuštěné dobré mince ven z země vynášejí. Což jest nám příčinu dalo, že jsme k přetržení takové zemím i lidem škodlivé věci nemohli pominouti předně všecky dobré mince, kteréž jsou na stříž a zrno dotčených někdy císaře Ferdinanda oc. a císaře Maximiliana oc. bité a brány býti mají, totiž celý tolar za třiceti grošův bílých, půl za patnácte grošův bílých a čtvrt za půl osma groše bílého, potom také říšské celé a polou zlaté groše po desíti krejcařích, kteréž prvě v království Českém bité jsou, nicméně i saské groše po desíti krejcařích s obrazem anděla, též také staré české a rakouské groše, kteréž se s českými groši srovnávají, za devět peněz bílých, jakž jsou se o to všickni stavové předepsaného království Českého na dvou sněmích obecních, kteříž jeden minulého sedmdesátého třetího a druhý tohoto sedmdesátého sedmého léta držáni byli, jednomyslně srovnali, a proti tomu také i ty jiné cizí zlé, nehodné, lehké a neberné mince zase znovu valvovati, co neb po čem jedna každá platiti a brána býti má, do dvou rozdílných poznamenání uvésti a aby se tím jeden

každý spraviti mohl a spravil, vedle tohoto mandátu našeho císařského přibiti rozkázati ráčili. Avšak aby se takové zapověděné zlé mince tím snáze vyhýti, a zase naše a jiné berné dobré mince do země nescny býti a v zemi zuostati mohly, a žádný sobě neměl a nemohl, žeby na něho ukvapeno bylo, slušně co ztěžovati: protož k vybývání, vyvexlování a prohandlování často psaných zapověděných zlých a nehodných mincí čas a lhůtu, jmenovitě do svatého Martina nejprvé přištiho, dávati a při tom všem vuobec i jednomu každému obzvláště, pod ztracením též zlé mince, poroučeti ráčíme, abyšte ty všecky zlé, lehké, nehodné a zapověděné mince v oznámeném času ven z země dokonce vybyli, vyplnili a od sebe odvedli, a dále žádných takových lehkých a zlých mincí do země nevozili, nenosili, nepřijímali ani nevydávali. Pakliby by komu mimo a přes ten čas co té cizí, zlé, nehodné a zapověděné mince přebývalo, že by ji v tom čase bezelstně vyvexlovati a prohandlovati nemohl: taková má do měst našich, kdež mince své míti a držeti ráčíme, totiž do Prahy, na Hory Kutny, Joachymstalu a Budějovic dodávána a jednomu každému za ni podle svrchu dotčené valvací zaplaceno býti. A jakož také při nadepsaném a nedávno minulém sněmu na tom zuostáno i od nás k tomu milostivě dovoleno jest, že již potomně český a uherský dukát sto a osm krejcaruov platiti a po čemby jiné cizí zlaté, totiž dukáty, rejské zlaté, koruny a jiné zlaté mince jíti měly, valvovány býti mají, ráčili jsme to též milostivě naříditi takové cizí zlaté mince zvalvovati a na obzvláštním poznamenání pro zprávu jednomu každému a vědomost, jak a po čemby každá brána býti měla, vedle tohoto mandátu našeho přibiti poroučiti. Napomínajíc všech vůbec i jednoho každého obzvláště, abyšte se podle tohoto našeho milostivého nařízení poslušně a poddaně chovali; zlých, nehodných a zapověděných mincí do často psaného království Českého a zemí našich dále zjevně ani tejně, nad to pak dobré mince ven z země nevozili a nenosili; neb jestliby se kdo toho dopustil a v tom postižen byl, ten nebo ti mají netoliko o tn všecku minci přijíti, ale i k tomu a nad to výš podle provinění a přestoupení bez šanování skutečně přísně trestáni býti. Ty pak pokuty a mince nám do komory naší připadnouti a třetí díl tomu, kdožby o takových přestupech oznámil, dán býti má.

Ažkoli jsou pak svrchu psaní někdy, slavné paměti, císař Ferdinand oc a císař Maximilian oc mezi jiným také i to v mandátech svých přísně zapověditi ráčili, aby žádný předně dobrých a starých mincí neměnil, stříbra nekupoval, ven z země nevozil, nepálil, nepřeháňel, nepagamentoval, těžších mincí nevystřeloval, neostřihoval, neupilovával ani nezrnil; však přes to se nachází, že někteří křesťané a zvláště pak židé proti tomu činiti, starých předně dobrých a vážných mincí měniti, lámati, páli, pagamentovati, ostřihovati, stříbra kupovati, ven z země voziti a v tom nenáležitých kontrabantaov a škodlivých forteluov a obmysluov provozovati nepřestávají, což na znamenitou škodu a ublížení nám, království, zemím a věrným poddaným našim (jakž jsou toho i stavové království našeho Českého nemalé ztížení před nás předstřáli) jest: i poněvadž jsme se na tom ustanovili, abychom nad těmi předešlymi císaře Ferdinanda a císaře Maximiliana oc vydaným mincovním zřízením a vuobec vyhlášenými mandáty milostivú ruku držeti

rščili a proti tomu činiti nikoli nedopouštěli, protož vás všech vuobce i jednoho každého obzvláště napomínati, vystřihati a přísně prikazovati ráčíme, abyšte naše a říšské, též i české staré i nové mince nevexlovali, stříbra nekupovali, neprodávali, nepálili, nepřeháněli, těžších mincí nevystřiclovali, neostřihovali, neupilovávali, nepagamentovali, ven z země nevozili a v tom škodlivých forteluov a obmysluov, zvláště pak falš při mincích, neužívali a se nedopouštěli. Jakož pak při tom všem, kteříž panství a statky své máte, též v městech a v městečkách všem vrchnostem od nás, neb na místě našem, i od jiných ustanoveným poroučeti ráčíme, abyšte nad těmi vyššími mandáty a zřízením mincovním skutečnú ruku drželi, kteřížby pak přes toto milostivé napomenutí a výstrahu naši takových věcí se dopouštěli a postiženi aneb usvědčeni byli, k těm nebo k tomu každému pod kterýmžkoli právem, neb na čím zboží, kdo takové zapověděné věci činíce, postiženi budou, podle provinění a vyměřené pokuty odnětím statku a spálením ohněm aby se přistupovalo a žádnému takovému nie nepromějelo, ani jeden mimo druhého v tom šetřín a šanován nebyl. Na tom jistou a konečnou vuoli naši císařskou naplníte. Dán na hradě našem Pražském ve čtvrtek den sv. Marka, evangelisty Páně, léta oc sedmdesátého sedmého, království našich římského druhého, uherského pátého a českého též druhého.

Ad mandatum dom. electi imperatoris proprium.

Berné tolary, kteréž v království Českém a zemích k němu přináležejících jíti a brány býti mají.

1. Císaře Maximiliana Prvního tolary, trojsho rázu.	15. Kurfištuov Saských tolary staré i nové, jednoho rázu.
2. Císařské tolary, dvojsho rázu.	16. Saské tolary, dvaadvaceterého rázu.
3. Císaře Karla V. tolary po 72 kr., jednoho rázu.	17. Kurfiršt z Brandenburku, jednoho rázu.
4. Císaře Ferdinanda tolary, 11. rázu.	18. Administr. v Magdeburku, markrabě Joachym, jednoho rázu.
5. Císaře Maximiliana Druhého, dvojsho rázu.	19. Biskup Saleburský, čtverého rázu.
6. Krále Hispanského tolary s Burgundským křížem, trojsho rázu.	20. Biskup Wireburský, jednoho rázu.
7. Staré Joachymstalské tolary, trojsho rázu.	21. Administrator Minsterský, jednoho rázu.
8. Jana krále Švedského tolary, jednoho rázu.	22. Biskup Minsterský, jednoho rázu.
9. Kurfiršta Mohutského [sic] tolary, jednoho rázu.	23. Biskup z Kammerichu, jednoho rázu.
10. Mohutský tolar, trojsho rázu.	24. Biskup z Lutichu, trojsho rázu.
11. Kurfiršta Trierského tolary, dvojsho rázu.	25. Biskup Řezenský, jednoho rázu.
12. Kurfiršta Kolínského tolary, patera rázu.	26. Falckrabě Fridrich na Rýnu, jednoho rázu.
13. Čtyř kurfištuov na Rejně tolary, jednoho rázu.	27. Falckrabě Rejehart, jednoho rázu.
14. Falckrabské tolary, jednoho rázu.	28. Kníže Hanuš Fridrich Saský starší, jednoho rázu.
	29. Kníže Hanuš Fridrich Saský prostřední, jednoho rázu.

30. Kníže Hanuš Fridrich a Jan Vilém, knížata Saská, jednoho rázu.
31. Knížete Hanuše Fridricha Saského synové, jednoho rázu.
32. Knížete Hanuše Viléma Saského synové, jednoho rázu.
33. Markrabě z Brandenburku, jednoho rázu.
34. Brandeburský tolar, trojího rázu.
35. Markrabě Hanuš z Kystrýnu, jednoho rázu.
36. Kníže Hendrych z Braunšvejgu, čtver. rázu.
37. Kníže Erich z Braunšvejgu, patera rázu.
38. Knížete Juliusa Braunšvického, dvojího rázu.
39. Braunšvejcký tolar, dvojího rázu.
40. Knížata z Graubenhagu a Braunšvejgu, jednoho rázu.
41. Knížata z Julichu, jednoho rázu.
42. Julišský tolar, trojího rázu.
43. Landkrabové Hessští, trojího rázu.
44. Knížata z Meckelburgu, jednoho rázu.
45. Meckelburský tolar, trojího rázu.
46. Knížata z Anhaltu, jednoho rázu.
47. Anhaltský tolar, dvojího rázu.
48. Hrabata z Henneperku, jednoho rázu.
49. Henneperský tolar, dvojího rázu.
50. Opat z Fuldy, jednoho rázu.
51. Opat z Korveku, jednoho rázu.
52. Opat z Stabelu, dvojího rázu.
53. Opat z Morpachu, jednoho rázu.
54. Torské abatyše tolar, jednoho rázu.
55. Hrabě z Hernberku, jednoho rázu.
56. Hrabě z Oldenburku, jednoho rázu.
57. Hrabata z Švarcenburku, čtver. rázu.
58. Hrabata z Mansfeldu, jednoho rázu.
59. Mansfeldský tolar, patera rázu.
60. Hrabata z Štolperku a Kinigšteínu, jednoho rázu.
61. Štolperský tolar, čtvera rázu.
62. Kníže Ludvík z Perlamontu, jednoho rázu.
63. Hrabata z Honštejnu, trojího rázu.
64. Hrabata z Ottinku, jednoho rázu.
65. Hrabě z Montfortu, dvojího rázu.
66. Hrabě z Ostfridlandu, jednoho rázu.
67. Hrabě z Regenštejnu, jednoho rázu.
68. Hrabě z Mersu, jednoho rázu.
69. Hrabství Glaeské, jednoho rázu.
70. Město Kolín, dvojího rázu.
71. Město Ach, jednoho rázu.
72. Město Lubek, dvojího rázu.
73. Město Wurts, jednoho rázu.
74. Město Frankfurt, jednoho rázu.
75. Město Nornberk, jednoho rázu.
76. Město Řezno, dvojího rázu.
77. Město Ulm, jednoho rázu.
78. Město Goslar, jednoho rázu.
79. Město Eimbek, jednoho rázu.
80. Město Švabská Heil, jednoho rázu.
81. Město Išen, jednoho rázu.
82. Město Neumagen, jednoho rázu.
83. Město Erfurt, jednoho rázu.
84. Reichcimské tolar, jednoho rázu.
85. Města Kampen, Švoln a Deunteru, šest: rázu.
86. Město Kampten, jednoho rázu.
87. Město Kostnie, jednoho rázu.
88. Město Tannen, jednoho rázu.
89. Město Premen, dvojího rázu.
90. Město Lunenburk, dvojího rázu.
91. Město Rostoky, jednoho rázu.
92. Město Magdeburk, jednoho rázu.
93. Město Braunšvejg, jednoho rázu.
94. Braunšvický tolar, dvojího rázu.
95. Město Kolmar, jednoho rázu.
96. Město Vratislav, dvojího rázu.
97. Město Nyssa, dvojího rázu.

Tyto tolar, se k dobrým a berným tolaruom připojují.

1. Císaře Ferdinanda tolar, čtver. rázu.
2. Císaře Maximiliana tolar, jednoho rázu.
3. Arciknížete Ferdinanda tolar, jednoho rázu.
4. Arciknížete Karla tolar, jednoho rázu.
5. Kurfiršta Mohutského tolar, jednoho rázu.
6. Kurfiršta Trierského tolar, jednoho rázu.

7. Kurfiršta Kolínského tolary, patera rázu.

8. Kurfiršta Fridricha falekraběte při Rýnu tolary, jednoho rázu.

9. Kurfirštské Saské tolary, jednoho rázu.

10. Saské tolary, dvojího rázu.

11. Kurfirštské Brandenburské tolary, jednoho rázu.

12. Gustava krále Švédského tolary, jednoho rázu.

13. Biskup Vireburský, jednoho rázu.

14. Biskup Saleburský, jednoho rázu.

15. Biskupa Minsterského tolary, jednoho rázu.

16. Falekraběte Jiřího Hanuše z Feldensu tolar, jednoho rázu.

17. Trojřeh pánuov bratruov knížat Saských tolary, jednoho rázu.

18. Fridricha Viléma a Jana, obojřeh mladých knížat Saských tolary, jednoho rázu.

19. Jan Casimirus a Jan Arnošt, knížata Saská, jednoho rázu.

20. Hrabat Mansfeldských tolary, jednoho rázu.

21. Mansfeldské tolary, jednoho rázu.

22. Hraběte z Hernberku tolary, jednoho rázu.

23. Hraběte z Oldenburku tolary, jednoho rázu.

24. Opat z Stabelu, jednoho rázu.

25. Tornske abatyše tolar, jednoho rázu.

26. Hrařství Glacské, jednoho rázu.

27. Hraběte z Stolperku tolary, jednoho rázu.

28. Štolberkské tolary, jednoho rázu.

29. Hrabě z Moersu, jednoho rázu.

30. Město Kolín, jednoho rázu.

31. Město Ach, jednoho rázu.

32. Město Štrasburk, jednoho rázu.

33. Město Hamburk, jednoho rázu.

34. Město Embek, jednoho rázu.

35. Město Dortmund, jednoho rázu.

Poznamenání neberných tolaruov a jiných cizích, lehkých a nehodných mincí, kteréž po vyjití terminu svatého Martina podle valvací a jich hodnoti do mince JMCské dodávány a měněny býti mají, a dáleji brány a vydávány býti nemají.

1. Španělské krále Filipa tolary, platí šedesát pět grošuov jeden peníz mišenský, jednoho rázu.

2. Krále Kristiana v Denmarku tolary, padesát sedm grošuov jeden peníz mišenský, jednoho rázu.

3. Krále Fridricha v Denmarku tolary, padesát sedm grošuov dva peníze mišenské, jednoho rázu.

4. Denmarské tolary, padesát osm grošuov mišenských, jednoho rázu.

5. Krále Ericha Švédského tolary, padesát sedm grošuov pět peněz mišenských, jednoho rázu.

6. Švédské tolary, dvaceti grošuov mišenských čtvrt: rázu.

7. Kardinála z Lotrinku tolary, padesát sedm grošuov tři peníze mišenské, jednoho rázu.

8. Arcibiskupa Mohutského tolary, padesát sedm grošuov pět peněz mišenských, jednoho rázu.

9. Arcibiskupa Kolínského tolary, padesát osm grošuov jeden peníz mišenský, jednoho rázu.

10. Biskupa Wirepurského tolary, padesát sedm grošuov šest peněz mišenských, jednoho rázu.

11. Biskupa z Lutichu tolary, padesát pět grošuov dva peníze mišenské, jednoho rázu.

12. Biskupa z Lutichu tolary, padesát tři grošův šest peněz mišenských, jednoho rázu.
13. Biskupa z Lutichu tolary, padesát sedm grošův tři peníze mišenské, jednoho rázu.
14. Biskupa z Kammerichu tolary, padesát pět grošův čtyři peníze mišenské, jednoho rázu.
15. Biskupa z Kammerichu tolary, padesát tři grošův pět peněz mišenských, jednoho rázu.
16. Biskupa v Brixelu tolary, třiceti devět grošův mišenských, jednoho rázu.
17. Biskupa z Bremu tolary, padesát šest grošův dva peníze mišenské, jednoho rázu.
18. Biskupa Mindenského tolary, padesát šest grošův pět peněz mišenských, jednoho rázu.
19. Administratora Minsterského a Osnabruckého tolary, 57 grošův šest peněz mišenských, jednoho rázu.
20. Jana falckraběte v Simmeru tolary, padesát dva grošův mišenských, jednoho rázu.
21. Falckraběte Wolfganga tolary, padesát šest grošův tři peníze mišenské, jednoho rázu.
22. Markraběte Albrechta z Brandenburku tolary, 57 grošův tři peníze mišenské, jednoho rázu.
23. Knížete Hendrycha a Ericha z Braunšvejku tolary, 57 grošův 5 peněz mišenských, jednoho rázu.
24. Knížete v Sofoji tolary, padesát čtyř grošův mišenských, jednoho rázu.
25. Knížete v Virtsenberku tolary, padesát čtyř grošův 6 peněz mišenských, jednoho rázu.
26. Knížete Mechlburškého tolary, padesát osm grošův jeden peněz mišenský, jednoho rázu.
27. Knížete Mechlburškého tolary, padesát sedm grošův šest peněz mišenských, jednoho rázu.
28. Knížete Mechlburškého tolary, padesát šest grošův pět peněz mišenských, jednoho rázu.
29. Knížete z Kurlandu tolary, padesát grošův mišenských, jednoho rázu.
30. Knížete Fridricha z Lehnice tolary, padesát šest grošův tři peníze mišenské, jednoho rázu.
31. Knížete Těšnického tolary, padesát sedm grošův jeden peněz mišenský, jednoho rázu.
32. Landkraběte z Leichtenburku tolary, padesát sedm grošův šest peněz mišenských, jednoho rázu.
33. Markraběte v Masu tolary, čtyřiceti devět grošův šest peněz mišenských, jednoho rázu.
34. Opata Korvejského tolary, padesát pět grošův šest peněz mišenských, jednoho rázu.

35. Tornské abatyše tolary, padesát šest grošnov jeden peníz mišenský, jednoho rázu.
36. Tornské abatyše tolary, padesát tři grošnov jeden peníz mišenský, jednoho rázu.
37. Hraběte z Henneberku tolary, padesát sedm grošnov jeden peníz mišenský, jednoho rázu.
38. Hrabatův Mansfeldských tolary, padesát šest grošnov čtyři peníze mišenské, jednoho rázu.
39. Mansfeldské tolary, padesát sedm grošnov šest peněz mišenských, a tytéž za padesát sedm grošnov dva peníze mišenské, jednoho rázu.
40. Hraběte z Švarcenburku tolary, padesát sedm grošnov, jednoho rázu.
41. Hraběte z Štolberku tolary, padesát sedm grošnov tři peníze mišenské, jednoho rázu.
42. Hraběte z Hagenau tolary, padesát sedm grošnov pět peněz mišenských, jednoho rázu.
43. Hrabat z Štolberku tolary, padesát šest grošnov pět peněz mišenských, jednoho rázu.
44. Hrabat z Hornu tolary, padesát tři grošnov dva peníze mišenské, jednoho rázu.
45. Gronsfeldské tolary, padesát sedm grošnov tři peníze mišen., jednoho rázu.
46. Pánuov z Pretarotu tolary, padesát tři grošnov čtyři peníze mišenské, jednoho rázu.
47. Pánuov z Pretarotu tolary, padesát dva grošnov mišen., jednoho rázu.
48. Pánuov z Pretarotu tolary, padesát tři grošnov dva peníze mišenské, jednoho rázu.
49. Reychaymerské tolary, padesát čtyř grošnov čtyři peníze mišenské, jednoho rázu.
50. Friszlandské tolary, padesát pět grošnov mišenských, jednoho rázu.
51. Friszlandské tolary, padesát dva grošnov pět peněz mišen., jednoho rázu.
52. Friszlandské tolary, padesát dva grošnov čtyři peníze mišen., jednoho rázu.
53. Friszlandské tolary, padesát čtyř grošnov čtyři peníze mišen., jednoho rázu.
54. Rygské tolary, čtyřiceti devět grošnov pět peněz mišen., jednoho rázu.
55. Torské tolary, padesát šest grošnov pět peněz mišenských, jednoho rázu.
56. Torské tolary, padesát dva grošnov mišenských, jednoho rázu.
57. Reychamerské tolary, čtyřiceti osm grošnov mišenských, jednoho rázu.
58. Město Geneff tolary, padesát pět grošnov jeden peníz mišen., jednoho rázu.
59. Geneffské tolary, padesát sedm grošnov tři peníze mišenské, jednoho rázu.
60. Kauffpejrské tolary, padesát osm grošnov jeden peníz mišen., jednoho rázu.
61. Kauffpejrské tolary, padesát sedm grošnov tři peníze mišen., jednoho rázu.
62. Město Vismar tolary, padesát šest grošnov dva peníze mišen., jednoho rázu.
63. Města Vismaru tolary, padesát sedm grošnov šest peněz mišenských, jednoho rázu.

64. Města Kampten tolary, padesát tři grošův jeden peníz mišenský, jednoho rázu.
65. Hamburské tolary, padesát šest grošův tři peníze mišen., jednoho rázu.
66. Města Lubeku tolary, padesát sedm grošův tři peníze mišenské, jednoho rázu.
67. Města Hammel tolary, padesát sedm grošův čtyři peníze mišenské, jednoho rázu.
68. Ober-Hammelské tolary, padesát sedm grošův, jednoho rázu.
69. Města Verdy tolary, padesát osm grošův jeden peníz mišenský, jednoho rázu.
70. Herfurdský tolar, padesát šest grošův šest peněz mišen., jednoho rázu.
71. Herfurdský tolar, padesát šest grošův čtyři peníze mišen., jednoho rázu.
72. Pryzacheřský tolar, padesát osm grošův mišenských, jednoho rázu.
73. Triburkské v Priskavě tolary, padesát sedm grošův šest peněz mišenských, jednoho rázu.
74. Město Cyrch tolary, padesát sedm grošův jeden peníz mišenský, jednoho rázu.
75. Cyrchské tolary, padesát sedm grošův jeden peníz mišen., trojího rázu.
76. Cyrchský tolar, padesát sedm grošův mišenských, jednoho rázu.
77. Cyrchský tolar, padesát sedm grošův dva peníze mišenské, jednoho rázu.
78. Města Lucerny tolary, padesát šest grošův šest peněz mišenských, jednoho rázu.
79. Města Solodornu tolary, padesát sedm grošův, jednoho rázu.
80. Šaffhauzerské tolary, padesát sedm grošův šest peněz mišen., jednoho rázu.
81. Města Churu tolary, padesát sedm grošův tři peníze mišen., jednoho rázu.
82. Města Galn tolary, padesát sedm grošův čtyři peníze mišen., jednoho rázu.
83. Města Untervalden tolar, padesát šest grošův pět peněz mišenských, jednoho rázu.
84. Untervaldské tolary, padesát šest grošův tři peníze mišen., jednoho rázu.
85. Města Nejmagu tolary, padesát čtyř grošův tři peníze mišenské, jednoho rázu.
86. Nevmagské tolary, padesát čtyř grošův šest peněz mišen., jednoho rázu.
87. Nevmagské tolary, padesát čtyř grošův tři peníze mišen., jednoho rázu.
88. Nevmagské tolary, padesát osm grošův dva peníze mišen., jednoho rázu.
89. Pánuov z Pretarotu tolary, čtyřiceti šest grošův jeden peníz mišenský, jednoho rázu.
90. Battenberské tolary, padesát šest grošův tři peníze mišen., jednoho rázu.
91. Battenberské tolary, padesát jeden groš tři peníze mišen., jednoho rázu.
92. Battenberské tolary, padesát sedm grošův pět peněz mišenských, jednoho rázu.
93. Battenberské tolary, padesát sedm grošův jeden peníz miš., jednoho rázu.
94. Battenberské tolary, padesát jeden groš tři peníze mišenské, jednoho rázu.

95. Battenberské tolary, padesát dva grošův pět peněz mišen., jednoho rázu.
96. Battenberské tolary, padesát grošův jeden peněz mišen., jednoho rázu.
97. Battenberské tolary, čtyřiceti dva grošův dva peníze mišen., jednoho rázu.
98. Battenberské tolary, čtyřiceti osm grošův mišenských, jednoho rázu.
99. Battenberské tolary, padesát tři grošův tři peníze mišen., jednoho rázu.
100. Battenberské tolary, čtyřiceti tři grošův mišenských, jednoho rázu.
101. Battenberské tolary, třiceti devět grošův dva peníze mišen., jednoho rázu.
102. Hernberské tolary, padesát sedm grošův tři peníze mišen., jednoho rázu.
103. Hernberský tolar, padesát jeden grošův šest peněz mišenských, jednoho rázu.
104. Hernberské tolary, padesát dva grošův šest peněz mišen., jednoho rázu.
105. Hernberský tolar, čtyřiceti šest grošův dva peníze mišen., jednoho rázu.
106. Hernberské tolary, čtyřiceti jeden groš pět peněz mišen., jednoho rázu.
107. Hernberské tolary, čtyřiceti osm grošův čtyři peníze mišen., jednoho rázu.
108. Hernberské tolary, čtyřiceti osm grošův tři peníze mišen., jednoho rázu.
109. Hernberský tolar, čtyřiceti pět grošův čtyři peníze mišen., jednoho rázu.
110. Hernberský tolar, čtyřiceti pět grošův pět peněz mišen., jednoho rázu.
111. Hernberské tolary, čtyřiceti tři grošův čtyři peníze mišen., jednoho rázu.
112. Hernberský tolar, čtyřiceti grošův šest peněz mišen., jednoho rázu.
113. Niderlandské tolary, čtyřiceti dva groše šest peněz mišen., jednoho rázu.
114. Niderlandské tolary, čtyřiceti pět grošův mišenských, jednoho rázu.
115. Niderlandské tolary, padesát jeden groš jeden peněz mišen., jednoho rázu.
116. Niderlandské tolary, čtyřiceti devět grošův pět peněz mišenských, jednoho rázu.
117. Niderlandské tolary, třiceti tři grošův pět peněz mišen., jednoho rázu.

Tyto poznamenané groše jsou valvované a neberné.

1. Niderlandský groš po desíti krejcařích, platí osm grošův mišenských, dvojitý rázu.

2. Začínají se groše po třech krejcařích:

Šafbauzerský groš, patnáct peněz malých. Bernerské groše, patnáct peněz malých. Cyreberský groš, patnáct peněz malých. Cyrské groše, patnáct peněz malých. Churerské groše, patnáct peněz malých. Solodornské groše, patnáct peněz malých, Untervalenské, uryšské a švejské groše, patnáct peněz malých.

3. Začínají se groše po dvou krejcařích:

Polské groše, jedenáct peněz malých. Polský groš, jedenáct peněz malých, dvojitý rázu. Pruský groš, jedenáct peněz malých. Biskupa Vratislavského groš, jedenáct peněz malých. Vratislavský groš, jedenáct peněz malých. Lehnický groš, jedenáct peněz malých. Mansfeldský groš, jedenáct peněz malých. Slezské groše se sv. Jakubem, devět peněz malých. Braunšvejské groše s Marií, deset peněz malých. Empekské groše s Marií, deset peněz malých. Goszlarské groše s Marií, deset peněz malých. Hannoverské groše s Marií, deset peněz malých. Oberhamliské

groše s Marií, deset peněz malých. Northcimiské groše s Marií, deset peněz malých. Gottinské groše s Marií, deset peněz malých. Herfortské groše s Marií, deset peněz malých. Hiltenshajmerské groše s Marií, deset peněz malých. Hoxerské groše s Marií, deset peněz malých. Regenštejnské groše s Marií, deset peněz malých. Niderlandské groše s Marií, sedm peněz malých. Niderlandské groše s Marií, pět peněz malých. Tešniské groše, pět peněz malých.

4. Začínají se zlé krejčary:

Polský krejcar, pět peněz malých. Churerský krejcar, čtyři peníze malé, 4 rázu. Untervaldeský, uryský a švejcarský krejcar, čtyři peníze malé. Rotvilenský krejcar, čtyři peníze malé. Goszlarský krejcar, čtyři peníze malé. Šafhuscrský krejcar, čtyři peníze malé. Thoryšský krejcar, čtyři peníze malé, dvojitý rázu. Niderlandský krejcar, čtyři peníze malé. Lucernenský krejcar, čtyři peníze malé, dvojitý rázu.

5. Zlatá mince, jak a po čem, když vážná jest, v království Českém a zemích k němu náležejících brána a zase vydávána býti má.

Dupldukáty hispanské platí tři kopy, jeden groš, čtyři peníze mišenské, jednoho rázu. Salcburské tři kopy mišenské, trojitý rázu. Ferraské tři kopy mišenské, jednoho rázu. Mirandulandské tři kopy mišenské, trojitý rázu.

Dukáty uherské, jedna kopa třiceti dva grošův čtyři peníze mišenské, 4 rázu. Hispanské, jedna kopa třicet dva grošův čtyři peníze mišenské, jednoho rázu. Tyrolské, jedna kopa třiceti dva grošův čtyři peníze mišenské, jednoho rázu. Korytanské, jedna kopa třicet dva grošův čtyři peníze mišenské, jednoho rázu. Polské, jedna kopa třiceti grošův pět peněz mišenských, dvojitý rázu. České, jedna kopa třiceti dva grošův čtyři peníze mišenské, jednoho rázu. Štyrské, jedna kopa třiceti dva grošův čtyři peníze mišenské, jednoho rázu. Benátské, jedna kopa třiceti grošův pět peněz mišenských, jednoho rázu. Vejdovy, jedna kopa třicet grošův pět peněz mišenských, trojitý rázu. Falekrabovy, jedna kopa třicet grošův pět peněz mišenských. Glacské, jedna kopa třiceti grošův pěti peněz mišenských. Salcpurkské, jedna kopa dvaceti devět grošův šest peněz mišenských, trojitý rázu. Biskupa Vratislavského, jedna kopa třicet grošův pět peněz mišenských. Reichštejnské, jedna kopa třicet grošův pět peněz mišenských. Minsterberkské, jedna kopa třiceti grošův pět peněz mišenských. Vratislavské, jedna kopa třiceti grošův pět peněz mišenských. Turecké, jedna kopa třiceti grošův pět peněz mišenských.

Dukáty s křížem, jedna kopa dvaceti pět grošův tři peníze mišenské. Dukáty s křížem, jedna kopa dvaceti čtyři grošův čtyři peníze mišenské.

6. Koruny:

Papežské, jedna kopa dvaceti jeden groš mišenský, sedmera rázu. Hispanské, jedna kopa dvaceti jeden groš mišenský, dvojitý rázu. Niderlandské, jedna kopa dvaceti jeden groš mišenský. Francouzské slunečné koruny, jedna kopa dvaceti dva grošův jeden peněz mišenský. Slunečné koruny, jedna kopa dvaceti dva grošův jeden peněz mišenský, 3 rázu. Francouzské, jedna kopa dvacet jeden groš mišenský. Englické, jedna kopa dvacet jeden groš mišenský. Florcutinské,

jedna kopa dvaceti jeden groš mišenský, 3 rázu. Mantuanské, jedna kopa dvaceti jeden groš mišenský. Ferrarské, jedna kopa dvaceti jeden groš mišenský, 2 rázu. Sofoiské, jedna kopa dvaceti jeden groš mišenský. Parmské, jedna kopa dvaceti jeden groš mišenský. Benátské, jedna kopa dvaceti jeden groš mišenský. Majlandské, jedna kopa dvaceti jeden groš mišenský. Lombardské, jedna kopa dvaceti jeden groš mišenský. Mirandulanské, jedna kopa dvaceti jeden groš mišenský. Švejcarské, jedna kopa dvaceti jeden groš mišenský.

7. Rejnské zlaté na zlatě.

Všecky dobré rejnské zlaté, kteréž mnoho rozdílných rázů jsou, když svou váhu zouplna mají, platí jednu kopy šest grošův pět peněz mišenských.

Jak mandáty o minci vyhlášovány, ukazuje toto nařízení komory České šepmistrům a radě Kutnohorské:

(Original v archivu kr. hor. města Hory Kutné č. 2876.)

Svrchu: Slovným a poctivým šepmistrům a konšelům na Horách Kutnách, přátelům milým.

Slovní a poctiví přátelé naši milí. Na jaký způsob J. M. císařská pán náš nejmilostivější s stavy strany mince, která by vůbec brána býti měla, naročnati se ráčil, z příležitých mandátův a rozdílných poznamenání berných a neberných mincí šfeji porozumíte, protož Vám na místě J. M. císařské poroučíme, abyšte takový mandáty a poznamenání ihned na vratech rathauzních, a kdež toho sice obyčej jest, přibíti a vuobec, jakž nyní, tak potom každé čtyry neděle v trhový den až do sv. Martina nejprve příštího vyhlásiti rozkázati a nad tím, aby se rozkazu a jisté vůli J. Mti císař. zadosti dalo, skutečnú ruku drželi, jináče nečině.

Dán na hradě Pražském v středu po sv. Vítu léta 1577.

Císaře J. Mti rady zřízené komory v království Českém.

Obnovená práva horní,

kteráž osoby sněmem zvolený s radami komory české a mincmistrem přehlédnouti a uvážiti měly.

1579. Souč. opisy v měst. arch. Hor Kutn.*)

Práva horní

nejjasnějšího a velikomocného knížete a pána, pana Rudolfa, toho jména Druhého, římského císaře, uherského a českého krále, s uvážením a snešením všech tří stavův království Českého horníkům starobylých a svobodných hor na Horách Kutnách, i jiným všechněm horníkům království Českého, **) kteří by je sobě koliv též i na nových horách při začátku oblíbili a zvolili, aby se jimi spravovali a řídili, znovu napravena a vydána.

Za ouřadu nejvyššího mincemejstrství urozeného pána, pana Vilma staršího Oprátorfa z Dubu a Fridštejna a na Slavčicích, císaře JMti rady, a hofmistra na Horách Kutnách Ludvíka Karla z Řasné.***)

Rudolf Druhý z boží milosti volený římský císař, po všechny časy rozmnožitel říše, a uherský, český, dalmatský, chorvatský oc král, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužický markrabě oc.

Jakož jsou na dobré a svaté paměti nejjasnějšího knížete a pána, pana Maximiliana, toho jména Druhého, voleného římského císaře, uherského a českého krále, pana otce našeho nejmilejšího, všiekni tři stavové, též nejvyšší mincemejstr náš, vše království Českého, i naši ouředníci horní na Horách Kutnách, nejednou vznášeli, oznamují, kterak že v právech jejich horních, která jsou jim od nejjasnějšího knížete a pána, pana Václava, toho jména Druhého, ale v počtu šestého krále českého a též krále polského, někdy předka našeho vydána, mnozí artikulové s nynějšími časy a obyčejí se srovnati nemohou a velicej nedostatkové při nich se nacházejí: i prosili jsou JMti též potom i nás snažnou žádostí, abychom jim práva horní nová a světlá, kteráž by se k těmto nynějším časům, obyčejům a zvyklostem lépe hoditi mohla, vydati ráčili. My pak znajíce jejich prosby slušné, spravedlivé a netoliko těm Horám Kutnám, ale i tomuto všemu království Českému a zemím k němu připojeným potřebné, s dobrým a zdravým rozmyslem naším, s uvážením a snešením všech tří stavův království Českého a radou rad našich, i nejvyššího mincemejstra a jiných našich ouředníků v horních, věrných milých, mocí královskou, jakožto král český, vydali jsme

*) Za základ položen jest v publikaci naší současný opis z archivu města Hory Kutny jakožto úplnější a správnější, srovnán však bedlivě s opisem, jenž naznačen jest letopočtem 1579 a chová se tamtéž v Hore Kutné. Různá čtení, odchylky, doplňky jmenovaného rukopisu s letopočtem 1579 naznačeny jsou pod čarou. Tiskem proloženým naznačena jsou v textu slova vět, odstavců, na kteráž se dobré zdání Horníků, kterýmž bránili práv, řádů svých proti těmto obnoveným právním, vztahuje. Dobré zdání šepmistrů a rady na Horách Kutných vytištěno při sněmu 1580, kamž náleží.

**) Současný rukopis těchto práv horních s letopočtem 1579 má čtení: „v království Českém.“

***) Odstavec tento nenachází se v zmíněném již exempláři práv horních s letopočtem 1579.

jim tato práva horní nová, jimižby se všickni nynější i budoucí naši ouředníci, horníci, kverci, nákladníci, jejich správcové i dělníci, jak při týchž Horách Kutných, tak také kdež by se koliv v království Českém a zemích k němu připojených staré hory vyzdvihovaly anebo nové zjevily a rozmáhaly, řídili, tehdy týmž horníkům a nákladníkům na vůli dáváme, aby sobě hned při počátku, berouce propůjčku, buď tato práva Hor Kuten anebo Jochemstálská, která jsme také znovu napravili, snesouce se jednomyslně, zvoliti a jich pokojně užívati a jimi se spravovati a řídití mohli na časy budoucí, a to bez jich kverkův proměnění.

A protož všem našim horníkům na Horách Kutných i jiným, kteří by sobě tato práva oblíbili, zvolili, a jim vydána byla, přísně prikazovati ráčíme, abyste je všickni ze spolka i jeden každý, kdož na těch horách kde jich užívají, náklady činí, buďto domácí nebo přespolní, pavuje, spravuje anebo dělá, podnikli, jimi se spravovali a vedle nich živi byli, a to pod uvarováním nemilosti naší a přísného trestání i pokut těmito právy vyměřených, kteréž žádnému v ně upadlému bez vědomosti a vůle naší, a budoucích králův českých, prominuty hejti nemají.

1. Ouřad nejvyššího minomejstra.

Ale nejprvé sluší věděti o osobách k těmto právním náležících: nebo by práva žádnému neprospívala, kdyby k tomu osoby zřízeny nebyly, které by na místě našem nad nimi ruku držely a jiné pod ně příslušející vedle nich řídily, soudily a spravovaly.

Protož jsme předně nařídili našeho minomejstra nejvyššího v království Českém, kterémuž jsme, na našem místě, podle jisté instrukce od nás jemu vydané všechny hory kovové a lidi horní v témž království k spravování poručili. K tomu se mají všickni naši ouředníci, horníci, kverci, správcové i dělníci v potřebách horních utíkati a nápravy při něm hledati. A vidělo liby se komu, že by od soudcův horních ortelem neb vejpovědí, anebo ófmkoliv jiným, obtížen byl, tehdy se všemi ztížnostmi svými i odvoláními od práva nikam jinam než před osobu naši, a kdybychom my v zemi nebyli před nadepsaného nejvyššího minomejstra se odvolávati mají; tu se jednomu každému podle téhož práva, pod kterým jest mu se bezprávi stalo a od kterého odvolání vzal, a žádného jiného rozsuzování i napravení státi má.

A těmž minomejstru nynějšímu i budoucímu mají všickni jiní ouředníci horní, horníci, kverci, jejich správcové, dělníci i jiní všickni, kteříž pod tato práva příslušejí, všelijaké náležité poslušenství zachovati, jako i nám.

Také nejvyššího minomejstra ouřadu náleží, aby, vymieňujíc nejvyššího perkmistra v království Českém, hofmistra na Horách Kutných, a jestli bychom mu koho více k radě horní přidali, i všechny ty, kteří jsou nám do naší komory peněžnými počty povinni a zavázáni, a důchody naše k sobě přijímají a z toho odpovídati povinni jsou, všechny jiné ouřednícky a služebnícky horní jako perkmistry, vrchní štejgře a jiné, též hutní i při jiných k horám přísluše-

jších věcech zřízené, aby moc měl na ouřady i z ouřadův a služeb saditi, přísahy jim vedle uznání potřeb vydávati i napravovati; však bylo by jakého nového prvce nebývalého ouřadu naříditi potřebí, toho nemá bez našeho vědomí a povolení učiniti.

Ale jestli by se kde na našich panstvích, nebo jiných královských svobodných i také duchovních gruntech, anebo na stavův gruntech, jaké hory zjevily a rozmáhaly, tak že by obzvláštního perkmistra zapotřebí uznal, má to na nás, a v nepřítomnosti náš na naše rady komory v království Českém vzněsti: a nebudeli ve čtyrech nedělech pořad zběhlých na své vznešení, buďto v takových neb jiných pilných potřebách horních, odpovědi míti, poněvadž takové věci protahův míti nemohou, tehdy bude moci s uvážením nejvyššího perkmistra a jiných rozumných horníkův, našich ouředníkův horních, a kde jest na stavův gruntech také s radou pána gruntu, osobou hodnou, která by se k tomu ouřadu perkmistrskému hoditi mohla, i jiné potřeby horní naříditi a opatřiti.

A pokudž by ty hory na našich panstvích, neb gruntech, byly a ještě tak mnoho oužitkův nevynášely, aby perkmistru mzda odtud vycházeti mohla, tehdy nejvyšší mincemejstr má moc míti jemu z jiných našich, neb na duchovních gruntech, hor, kterým by bez ublížení bylo, placení mzdy, z počátku po třidešti groších českých a potom, jestli by se hory rozmáhaly a práce jemu přiběžovalo, vedle uznání naříditi a to potud, pokudby ty nové hory tak mnoho užitku, aby mu odtud jíti mohlo, nevynášely.

Pakli by na stavův gruntech byly, tehdy, poněvadž my, vedle o hory a kovy s týmiž stavy snešení, toliko jeden díl desátku do jistých let bráti máme a stavové tři díly a perkmistr má jak nám, tak také pánu gruntu, přísahou zavázán býti: protož my také do těch let toliko jeden díl a pán gruntu tři díly služby neb mzdy perkmistrovi dávati máme. Ale kdyžby ta léta vyšla a ta druhá čtvrt desátku nám se zase navrátí, tehdy my polovici a pán gruntu druhou polovici dávati budeme.

Jestliže by v nepřítomnosti nejvyššího mincemejstra některej z ouředníkův skrze smrt aneb jakkoliv z ouřadu neb služby sešel, a s dosazením protahu míti nemohlo: tu má hofmistr neb perkmistr těch hor s jinými ouředníky horními jinou hodnou osobu do příjezdu nejvyššího mincemejstra na to místo opatřiti, ale nepotvrzovati. A uznali potom nejvyšší mincemejstr tu osobu k tomu ouřadu neb službě za hodnou, bude míti vůli ji k tomu ouřadu neb službě potvrditi, anebo jinou naříditi.

Též nejvyššímu mincemejstru náleží, aby v městě Hoře Kutné, i všech jiných našich horních městech v království Českém, konšely sadil, a při sazení tento způsob zachovával: aby jeden každy z konšelův na Horách Kutnách dvě osobě, a při jiných horních městech nejmín po jedné osobě, jakž kde od starodávna obyčej jest, na svém místě jmenoval; a nejvyšší mincemejstr má z těch osob poznamenaných na ouřady konšelské saditi. Pakli by mimo ty poznamenané osoby některé jiné dobře zachovalé sousedy, kteří při nejmenším tři léta s městem trpěli by byli, k těm ouřadům hodnější býti uznal, toho při vůli

naší a nejvyššího mincemejstra zanecháváme, aby je k tomu, ač by koliv poznamenání nebyli, na místě našem voliti mohl.

Potom má také i jiné všecky pořádky havířské, hašplířské, hutnické, šlechťácké, trejvířské, a jak ty při každých horách obzvláštní jména mají a potřeba ukazuje, podle svého uvážení a uznání voliti, saditi a přísahy jim vydávati.

A po obnovení rady, hned druhého dne v každém městě horním, mají bejti povinni předešlej ouřad města a konšelé před nejvyšším mincemejstrem v přítomnosti obecních starších, a potom též i starší nad havěři, hašplíři i jiní všickni pořádkové, kteří na našem místě od nejvyššího mincemejstra sazeni bejvají, též druhého dne po obnovení jich ouřadův nejvyššímu mincemejstru z všech svých důchodův, příjmův i vydání pořádné počty činiti, tak abychom věděti mohli,*) jak jsou obecní dobré a starší své pořádky spravovali a opatrovali; a najdli v čem jaký nedostatek, má to k nápravě přivesti, anebo na nás a v naší nepřítomnosti na naše rady zřízené komory v království Českém vzněsti.

3. Ouřad a povinnost hofmistra.

A při Horách Kutnách, jakožto v tomto království Českém předních a jedněch z nejstarších hor stříbrných, jest od předkův našich nařízen hofmistr; ouřad a povinnost jeho jest, aby všecky jiné nižší ouřednicky řádně spravoval, nebo on tu na Horách Kutnách po nejvyšším mincemejstru přední ouřad na sobě má. A protož má k tomu ouřadu obrána býti osoba rozumná, v horních věcech zkušená, střídma, dobrého a pokojného obcování, nezuřivá, aby přílišnou přísností lidí od sebe neodháněl, nýbrž každého volně vyslejšal, a když toho koliv potřeba, aby sám také dolův lezl, jak se jiní při svých spravování chovají přihlídal, a žádnému neslušných věcí netrpěl, ale, pokud nejvejš možné, ve všem mírnost a prostředek zachoval.

A toho má obzvláštně se vši pilností šetřiti, aby ouřadové všickni dobrými a hodnými osobami ctného obcování, při kterých se vážnost, pilnost a věrnost by nalezala, osazeni byli; a má je často napomínati, aby jeden každý ouřadu a povinnosti své dosti činil. A kteří by z dobrého řádu vystupovali a proti závazku svému činili, takových nemá trpěti, ale však s vědomostí nejvyššího mincemejstra ouřadu zbaviti a jinou hodnou osobu na to místo posaditi.

Též jemu náleží o všecky věci k horám potřebné pečovati, aby, pokudž možné, v ničemž žádného nedostatku při horách ani při hutech nebylo, zvláště z ochoby našemu užitku ujma přijíti mohla; ale aby každá věc časem svým opatřena býti mohla, dříví, kože, provazy, loje, obroky, uhlí, olovo, popely a cožkoli potřebí, aby, skrze nečasné jednání a příhodných časův zmeškání, nákladové naši i kverkovští nebyli zvejšeni.

Ale že sám osobou svou toho všeho stihnouti nemůže, protož jsou jiní ouředníci k tomu nařízeni, skrze které to jednáno bejvá, má je k tomu přidržeti

*) Rukopis druhý z r. 1579 má: „aby věděti mohl.“

a napomínati, aby, která věc kterého ouřadu a povinnosti přísluší, toho ničímž neobmeškával; však to vše s vědomostí nejvyššího mincemejstra.

Také má hofmistr o každém nákladu našem horním i hutním věděti, a od písařův horních i hutních týhodní košty, totiž počet vydání, nákladův přijímati a přeslejšati; najde-li co nepořádného toho nedopouštěti, nýbrž před vydáním zastaviti, a když takové košty přeslejšne a za pořádné uzná, má se v nich také sám vlastní rukou podepsati, a písař, kterej ty košty spisoval, též podepsati se má křtěným jmenem i přijmí. A podle toho má ouředník mince na tak podepsané košty peníze z naší mince vydávati a jinak nic. A tak všecky věci při týchž horách a hutech, i coby nejvyššímu mincemejstru náleželo, v nepřítomnosti jeho, a k našemu i obecnému dobrému a rozmnožení hor přijíti mohlo, věrně a upřímně spravovati a opatrovati má.

Byli by pak co tak těžkého, že by sám s radou i jiných příssežných ouředníkův napravití nemohl, má to vznésti na nejvyššího mincemejstra a od něho naučení bráti. Má taky každého času, když soud horní držán bejvá, osobně v soudu seděti, leč že by pro jiná pilnější zaneprázdnění, nebo pro nemoc, což každého vymlouvá, přijíti nemohl.

3. Ouřad a povinnost urburéře.

K ouřadu urburéře náleží, aby o každém díle horním i dolovém věděl, také aby vrchní štejgře, kteří při Horách Kutných perkmistři jmenováni bývají, k ustavičnému do dolův a na vorty lezení přidržel, a o jejich lezení, co jsou spatřili a vyřídili, má každého času o každém dolu neb vortu zprávu přijímati, aby o tom o všem, jak v dolích a na vortích stojí, věděti mohl; a poználi z jich zprávy v čem jakej nedostatek, má to hned skrze tyž vrchní štejgře, anebo sám svou osobou, pakliby co tak těžkého bylo, tehdy s radou hofmistra a všeho ouřadu horního napravití. Ale kdeby pilnější potřeba byla, a že by se našich neb kverkovských velkých nákladův dotejkalo, nebo že by odpor mezi kverky o meze, jak se maršejdy jmenují, vznikl, nebo jiné velké příhody byly, tehdy pro jistší pravdy poznání a vyrozumění má sám také dolův lézti a očitě spatřiti.

A jakož urburéř o těch věcech, které na dni jsou, jako o stavení všelijakém, o čeledi, kde, kdo a jak dílo své vykonává, též o štolmejštrův čeládce koňské, o koních, aby jimi děláno a nezaháleno bylo, také jak se při kavkách čeledi a v maštálích koním v potravách a jiných potřebách a úprava děje, nicméně než jako o dolových věcech věděti má. Protož má sám taky ke všemu přihlídati aniž se má ve všech věcech na vrchní štejgře a štolmistra bezpečiti, a nemá na jejich opatrování, poněvadž se také při některých nedostatkové a nepilnosti nacházejí, spolíhati a se bezpečiti.

Urburéři také náleží vedle hofmistra o všecky jiné horám a dolům potřebné věci při Horách Kutných pečovati, aby skrze nedostatky potřeb díla horní, užitkové naši i kverkovští nebyli obmeškáni; a čehoby sám opatřiti nemohl má oznámiti nejvyššímu mincemejstru a v nepřítomnosti jeho hofmistrovi, a společně sobě mají

radni a pomoci býti, neb tak přísahy, které jsou nám učinili, bez poškrvny zachovají.

Též má o všech nákladích horních i dolových věděti, jako i hofmistr, a obzvláštní zření míti, aby zbytečných a nepotřebných nákladův neopouštěl; také má vedle hofministra v soudn seděti a v nepřítomnosti hofministra místo jeho zastati atd.

Tito všickni napřed oznamení ouředníci, totiž nejv. minemejstr, hofmistr, urbureč, vrchní štejgří a písař urburní příslušejí k těmto právům a ti slovou ouřad horní.

Císařská odpověď stavům českým na sněmu shromážděným na předložené mu některé artikule sněmovní v příčině zlé mince, vyvážení stříbra a pagamentů.

Bez datum. [1580, v únoru.] — Konec v arch. čes. místodrž. *)

JMCská, pán náš nejmilostivější, ráčil jest v artikule ty, které jsou JMti od stavuov strany mince podány, bedlivě nahlídnouti a jich povážiti.

A předně, kdež stavové na JMt vznášejí, kterak proti jistému stavuov s JMCskou císařem Maximilianem, toho jména Druhým, slavné a svaté paměti, na sněmu obecním, kterýž držán byl na hradě Pražském ve čtvrtek po neděli jubilate léta 76, strany vybejvání všelijakých zlejš a lehkejch mincí, (které téhož času vmnoze do tohoto království šou vnešeny byly, jakby z tohoto království vybyty a zase proti tomu dobrá mince mohla uvedena býti, a která nebo jaká mince brána býti má, kterážto také v týž sněm zejména vložena a dostavena byla, kteráž v hodnoti stříbra, zruu a stříži s tolary císaře Ferdinanda JMti, slavné paměti, tolikéž císaře Maximiliana v tomto království se srovnává) zřítání, snešení a srovnání, a vyšlým od JMti záповědém a mandátuom nyní opět takovej dobrej a všeho království tohoto vysoce potřebnej řád, nařízení a snešení skrze kupce a jiné handléře a obzvláštně skrze národ židovský k protržení přišlo, a z toho sešlo, tak že již zase takových zlejš, nehodných a prvé zapověděných mincí, a to vše proti jistému obecnímu sněmovnímu snešení, k nemalé škodě tohoto království, v velikém počtu a sumách vnešeno jest: nad čímž všickni stavové nemalé ztíženosti slušně majíc, JMti poníženě žádají, aby nad takovým s JMti, slavné paměti, císařem Maximilianem snešení a sněmovní nařízením milostivou a ochrannou ruku držeti ráčil, aby toliko ty od stavuov v předešlých sněmích i tomto jmenované mince a žádné jiné v tomto království vydávány ani brány nebyly od žádného, pod žádným způsobem neb obmyslem, jakby to koli se jmenovati nebo vykládati mohlo. A takové lehké, nehodné a zapověděné mince, aby mezi tímto časem a sv. Bartolomějem pod jistými pokutami vybyty a vyplněny byly, a od žádného víceji se nebraly a nevydávaly, jakž týž artikul JMti

*) Sněmy České. Díl V. str. 670 a 671.

od stavuov podaný to v sobě šířeji obsahuje a zavírá. I znajíc JMCská takové stavuov vznešení slušné, spravedlivé a tomuto království vysoce potřebné býti, na jiném býti neráčí, než aby nad takovým s JMti sněšení a předešlymi sněmy nařízení strany záповědi jiných lehkých a nehodných mincí, buď na tolařích neb menších, z tohoto království vybytí a vyplnění, ruka ochranná držána byla, ano i vedle ponížené žádosti stavuov, aby toto nařízení o minci skutečně a bez přerušení a stále držáno bylo, skutečně naříditi a skrze mandáty své vyhlásiti dáti ráčí, a aby nevědomostí nikdo se nevymlouval, aby taková o minci lehké a nehodné a v sněmích neobsažená záповěď o každých suchých dnech vůbec po městech Pražských i všech jiných, tak JMti jako Její Mti císařové, jakožto králové české, též panských a rytířských, provolávána byla, rozkázati, pod pokutou v artikuli sněmovním od stavuov doloženou.

Druhé, co se žádosti stavuov, aby JMCská ráčil s jinými zeměmi, k tomuto království připojenými, o to tak se sněsti a je k tomu přivésti, aby se v tom artikuli strany mince o všem s královstvím Českým snesly, aby to všecko budoucně v tím trvanlivějším, dobrém a potřebném řádu státi mohlo, dotýče: JMCská takovou stavuov slušnou a potřebnou žádost v milostivé paměti své míti a o to s jinými zeměmi k tomuto království připojenými se vši snažností jednati dáti, a pokudž jen možné bude, i je, aby se v tom s stavy království tohoto srovnaly, přivésti ráčí.

Třetí, i nad tím podle předešlých sněmuov ruku ochrannou držeti ráčí: aby všem i jednomu každému, tak křesťanu, jako židu, pod pokutou zřízením zemským vyměřenou, vezení ven z země stříbra a pagamentuov, tolikéž i skupování a zase prodávání, zastaveno a zapovědino bylo.

Čtvrté, kdež také stavové na JMti i tu žádost s ponížeností vzkládají, aby na tento čas více mince drobnější, totiž hřlejš a malejš grošuov, a hřlejš peněz bito bylo: JMti takovou jich žádost v paměti majíce, tak to naříditi ráčí, že nad tím stavové dobře spokojeni budou.

Páté, co se ztížnosti od průbšře zemského na stavy vznešené dotýče: JMCská na jiném býti neráčí, než na takovou ztížnost s nejvyššími úředníky zemskými, a lidmi těmi, kteří tomu dobře rozumějí a v tom jisté zkušenosti mají, bez dalších odkladuov zasednutí, a s radou jich tu věc vedle sněmovního sněšení tak na místě postaviti, aby sobě stavové neměli dáleji v tom co ztěžovati.

Usnesení sněmu léta 1580. *)

O vybývání mincí lehkých z království Českého, a která mince brána býti má.

Jakož jsou stavové království tohoto s JMCskou císařem Maximilianem, slavné a svaté paměti, na sněmu obecném, kterýž držán byl na hradě Pražském ve čtvrtek po neděli jubilate léta Páně 1576, strany vybývání všelijakých zlých

*, Sněmy České. Díl V. str. 682—684.

a lehkých mincí, kteréž toho času vmnoze do tohoto království vnešeny byly, jakby z tohoto království vybyty, a zase proti tomu dobrá mince uvedena býti mohla, a která anebo jaká mince brána býti má, se o všem sneali, a v ten sněm zejména dostavena a jmenována jest: předkem všelijaká zlatá mince v témž JMCské s stavy na předešlých sněmích snešení v té hodnoti se zůstavuje, a dále mince na tolařích, kteréž v hodnoti stříbra zrnů a stříži s toлары císaře Ferdinanda JMti, slavné paměti, a tolikéž JMti císaře Maximiliana v tomto království se srovnávají; jako předkem kurfirštů svatě Říše, duchovních i světských, arciknížat JMti rakouských, falckrabí Georg Honza, falckrabí Rycharta, knížete Hanuš Frídricha saského staršího, knížete Hanuš Frídricha prostředního synův, knížete Hanuš Frídricha staršího, knížete Hons Viléma též saského, markrabí Joachyma Frídricha, administratora Magdeburského, i jiných markrabův Brandenburských, knížat Brunšvických, knížat Grubenhagenských, landkrabí Heského, knížat Mechlberských, knížat z Anhaltu, arcibiskupa Salepurského, biskupa Virepurského, biskupa Minsterského, biskupa Kamerychského, biskupa Artychského, opata Fuldockého, opata Kornejského, opata Štabelského, kláštera Tornu, hraběte z Henneberku, hraběte z Hornberku, hraběte z Oldenburku, hraběte z Švorcenberku, hraběte z Mansfeldu, hrabat z Štolherku a z Kynigšteinu, hrabat z Haušteinu, hraběte z Montfurtu, hraběte z Ostfrislantu, hraběte z Regenšteina, hraběte z Moers, hrabství Kladského, města Kolína při Rejně, města Achu, města Libeka, města Vurmusu, města Frankfurtu, města Nornberku, města Hamburku, města Kostlaru, města Halle v Švábsích, města Issen, města Nissy, tři měst Kampten, Švalen a Deventer, města Kampten, města Konstancí, města Nejmagen, města Bremen, města Luneburku, města Rostoku, města Magdeburku, města Brunšveiku, města Erfurtu, města Vratislavě. Též také mince po šedesáti krejcařích, po třideti a po desíti, což té již prvé v tomto království zdělané a bité jest, a tolikéž groše saské po desíti krejcařích, na nichž ráz anjela stojí, ta předce tak při tom zůstati a v té míře, nicméně groš široký starý český a též groš rakouský starý, kteříž v hodnoti rovni groši českému jsou, po devíti penězích bílých bráni býti mají, a groš bílý po sedmi penězích bílých, a groš malý za půl čtvrtá peněze bílého; též bílé a malé peněze. A mimo ty aby žádná jiná mince v tomto království vydávána ani brána nebyla, tak jakž týž artikul v témž sněmu to o všem dále v sobě obsahuje a zavírá. Z kteréhožto sněmovního snešení a s JMCskou srovnání jest se to zřetelně a patrně našlo a shledalo, že takové zlé a nehodné mince, téměř na větším díle z tohoto království jsou vybyty a vnešeny byly: než že již těchto časův takové dobré a všemu království tomuto platné a vysoce potřebné snešení jest v zlehčení skrze kupce a jiné handléře, zvláště pak skrze národ židovský k protržení přišlo, z toho sešlo, že již zase takových zlých, nehodných a prvé zapověděných mincí, a to vše proti jistému sněmovnímu obecnému snešení, k nenabyté škodě tohoto království v velikém počtu a sumách vnešeno jest, nad čímž všickni stavové nemalou ztížnost slušně mají. Protož jsou se tiž stavové s JMCskou konečně na tomto sněmu snesli, tak aby toliko ty nahoře jmenované mince a žádná jiná v tomto království vydávána

ani brána nebyla od žádného pod nižádným způsobem anebo obmyslem, jakby to koli se jmenovati anebo vykládati mohlo; nýbrž jiné všecky a všelijaké mince, mino ty výše položené, buď na tolařích, anebo jaké jiné menší minci, kdožby co měl, předkem JMCské komora v království tomto Českém, a tak dále i jeden každý, kteréhožkoli stavu, mezi tímto časem a svatým Matoušem nejprvé příštím konečně aby vybyl, a po vyjití toho času hned nic dále taková zapověděná nehodná mince, buď veliká aneb malá, v trzích, v půjčkách, v jakýchkoli způsobech a příčinách platiti a od nižádného vydávána ani brána býti nemá. Pakliby kdo přes tento čas svatého Matouše, nejprvé příštího, takové cizí mince, a již tehdaž neplatné, co za sebou za jakýmižkoli příčinami zachoval, tehdy bude ji moci do mince JMCské, buďto v Praze neb na Hory Kutny, aneb do Jochemstátn, též do Budějovic Českých dodatí; za kterouž jednomu každému vedle hodnoti a valvací jiná dobrá berná mince vyměněna, a ta cizí zlá v jedné každé JMCské minci zmincována býti má. Po vyjití pak toho výš psaného času svatého Matouše, kdožby koli z obyvatelů království tohoto a zemí k němu příslušejících, aneb jiných cizozemcův, kupcův a handlérův, jakéhožkoli stavu a národu, tolikéž židuv domácích a z jiných zemí, takovou zapověděnou a cizí minci pod jakýmkoli způsobem a obmyslem, aneb ukrytím do země této vezl, aneb nesl, a s ní, kdežkoli na čichžkoli gruntech, přistížen byl: ten každý, kdož by jej tak v tom vyhledal a postihl, bude jemu moci takovou minci pobrati a k užitku svému, dadouc jí do mince, proti náležitě (vedle hodnoti její) záplatě, obrátiti: pakliby ten s tu osobn, kterážby s takovou zapověděnou minci se najíti dala, býti nemohl, tehdy bude jej moci právem toho města, městečka, aneb vsi obstaviti, a to právo povinno jest jemu na něm toho, jakž se nadpisuje, dopomoci. A toto nařízení strany mince, aby skutečně beze všeho porušení stále držáno bylo, má v městech Pražských i jiných královských, též panských a rytířských v království tomto, vždycky ve čtyrech nedělích a při každých suchých dnech, ve dni trhové a při jarmarech o tom voláno a obnovováno býti, aby jeden každý nejinak, než vedle toho nařízení pod pokutou na to uloženou se choval. A kteréby koli město tak se nezachovalo, a toho provolání při každých čtyrech nedělích a suchých dnech, jakž svrchu dotčeno, se nevykonávalo, ta aneb takové jedno každé město má propadnouti puol třetího sta kop grošuv českých, a to polovici do komory JMCské, a druhá polovice k zemi. A stavové JMCské za to ve vsí poddanosti žádají, aby konečně ve dvou nedělích po zavření tohoto sněmu mandáty po všech krajích království tohoto to všecko, jakž na předešlých, tolikéž na tom nynějším sněmu, jest sneseno a zavřeno, zase obnoviti a milostivě rozepsati dáti ráčil. A obzvláště pak stavové za to prosí, aby JMCská ráčil s jinými zeměmi, k tomuto království připojenými, o to tak se sněsti a je k tomu přivesti, aby se v tom artikuli strany mince o všem tolikéž s královstvím Českým snesly, tak aby to všecko budoucně tím v trvanlivějším dobrém a potřebném řádu zůstati mohlo.

O pagamentích.

A kdež toho také jistá zpráva jest, že židé i jiní někteří pagament skupují a do mincí v tomto království nedodávají, a tady pro vlastní své zisky dobré a přední mince spagamentují a ven z země nesou a vezou, pod tím přikrytím to činíce, jakoby na to nějaké povolení míti měli: protož aby nižádný jak z židův, tak z křesťanův, jakékoli povahy člověk by býti mohl, toho se více po dnešní den nedopouštěl; a kdožby pak v tom, an s takovou měnou a pagamentováním tak handluje a vůkol jde, buď dobrou minci za lehkou mění, a od kohokoli byl postižen, tolikéž jemu to pobrati, a tak se v tom, jakž vejšě strany mince cizí nařizeno jest, zachovati bude moci, a k tomu každý v tom postižený aby na hrdle trestán byl. Nieméně také, což se vezení ven z země pagamentův dotýče, kdožbykoliv, buďto z obyvatelův tohoto království aneb cizozemcův, v tom, žeby co od stříbra a zlata ven z země vezl aneb nesl, postižen byl: ten každý aby v pokutu zřízením zemským v artikuli V. XVII. vyměřenou upadl.

O minci drobnější.

Těž také stavové toho potřebu velikou z mnohých příčin poznávají a JMCské za to ponížně prosili, aby na tento čas více mince drobnější, totiž bílých a malých grošův a bílých peněz bito bylo: a na tom jsou se s JMCskou snesli, že do roka pořád zběhlého ve všech mincích v království Českém toliko polovice stříbra na tolary, a druhá polovice na touž drobnější minci se mincovati má.

O průběři zemském.

Na tom jsou se také stavové s JMCskou snesli, což se ztíznosti průběřc zemského na stavy vznešeuó dotýče: že JMCská na jiném býti neráčí, než v takovou ztíznost s nejvyššími ouředníky a soudci zemskými bez dalších odtahův nahlédnouti, a s radou jich tu věc, vedlé předešlého sněmovního snešení, tak na místě postaviti, aby sobě stavové neměli co v tom dáleji ztěžovati.

O hledání hor v království Českém.

Také jsou se stavové mezi sebou snesli, poněvadž z požehnání pána Boha v tomto království mnohé jsou případnosti a příležitosti k horám: že chtějí k ruce stavům do tisíce kop grošův českých na hledání a šorfování caukův a kovuův všelijakých naložiti, té víry ku pánu Bohu jsouce, že pán Bůh z požehnání svého božského něco užitečného a dobrého naděliti ráčí; tak že bohdá bez takových stavům i lidem chudým ztízných prostředků, jak jsou těchto let z poddané lásky činili a činí, něco platného a užitečného JMCské a tomuto království se způsobiti bude moci. A jakým způsobem a skrze které osoby to bude míti řizeno býti, to stavové tímto sněmem nejvyšším ouředníkuom a soudcům zemským v moc dávají, aby o tom při nejprvnějším soudu zemským nařizení učinili mohli.

Komora dvorská žádá jmenem císaře Rudolfa II. komoru českou za dobré zdání, zdali by nebylo s prospěchem, aby česká drobná mince na zrnú zlehčena byla, tak aby do ciziny vyvážena nebyla, ale v zemi zůstala.

V Praze, léta 1581., 12. ledna. — Německý koncept v archivu c. a k. říš. ministerstva financí ve Vídni.

Jeho římsko císařská Milost, náš nejmilostivější pán, dává milostivě oznámiti české komoře k její obšírné zprávě ze dne 17. prosince, týkající se české mince, že to Jeho Milost při takové zprávě a k tétož přičiněném dobrém zdání zůstává; poněvadž ale ukazuje každodenní zkušenost, že se děje ku škodě Jeho Milosti a vši zemi, poněvadž tatáž česká hrubá i drobná mince ztrácí se skoro všecka mimo zemi a zajisté pro svou vnitřní dobrou hodnotu na jiných místech se láme a zase na horší minci zminčuje, aby komora téhož bedlivá byla a Jeho Milosti dále radou a míněním svým sloužiti, jak by se to zastavilo, a jest-li by nebyla pomoc proti tomu, aby aspoň mince drobná, jež hlavně zemi a obyvatelům k dennímu pohodlí určena jest, poněkud v zrnú i stříži zlehčena byla a tím se v zemi udržela, aby také nebyla v odporu k říšské měně, protože drobná mince tato beztoho ne dále jen v království Českém a přivtělených zemích běžna jest, jakož k takové potřebě určena jest, jak oznámeno, čímž by všecko lámání a zapověděné vyvážení zamezeno bylo a země k potřebě všední stále drobnou mincí byla opatřena. Na to má komora pomýšleti a Jeho Milosti oznámiti, co by v té příčině bylo činiti.

Dáno v Praze, dne 12. ledna 1581.

Pavel Griemiller z Třebaska, nejvyšší průbýř království Českého, podává nejvyšším úředníkům, soudcům zemským a všem třem stavům na sněmu obecním v Praze shromážděným zprávu ostříži i zrnú, a povinnostech průbýře zemského.*)

1583, 25. listopadu. — Orig. v arch. Treboňském.

„Mtem nejvyšším pánům, pánům ouředníkům a soudcům zemským a všem třem stavům království Českého, nyní na sněmě obecním sbromážděným, zpráva strany stříže a zrna, též povinnosti průbýře zemského, ode mne Pavla Griemillera z Třebaska, nejvyššího průbýře zemského království Českého.“

Krátké poznamenání povinnosti průbýře zemského strany stříže.

Předkem, průbýř zemský podle povinnosti, závazku a přísahy své, kterouž jest zavázán stavům království tohoto, stříže a zrna domácích mincí všech stříbrných i na zlatě tak se dotýkati a opatrovati má, jakž od starodávna na Horách Kutných toho dobrý obyčej byl jest a posavad trvá, to také starobylými privilejemi a majestáty králů Českých a nyní mnohými sněmy stvrzeno jest.

*) Sněmy České. Díl VI. str. 420—423.

Item, přítomný jsa průběř zemský aneb místodržící jeho s pomocí mince-
mistra a gvardeina JMCské každý verk na tolařích celých, půlky i čtvrti, nej-
prvé pláty černé, nežli se lorují aneb bílí, 1 m. *) jich se odvážiti má, nachází-li
se jich 8 kusů a $\frac{3}{4}$, potom na menších pořádných a dobře zpravených vážkách
závažím jich každý kus obzvláštěně bedlivě se též kořtovati a vyvážiti má, tak
aby již nejvíce o perlu těžký a zase lehký nebyl. Našly-li by se více lehké o půl
druhé perly nebo dvě, každý se vyvře a mincířům navrátí, což někdy z jednoho
verku ze 200 marek 50, 60 kusů, více míně, jakž kdy pilně nebo nepilně dělají,
se jich nachází; z těch musejí znovu zase půlky nebo čtvrti k druhému verku
se dělati, a to jest škoda jich, kdyby se pouštěly byla by škoda země a vyšli
by tolaři leheí na váze, jakž toho mnoho nyní se trefuje. Z toho pak žádný jiný
VMtem odpovídati povinen není nežli průběř zemský, načež jsou pokuty těžké,
VMtem dobře vědomé. Což se pak na druhou stranu mimo perlu půl druhé více
těžkých dotýče, to jsou na škodu JMCské, ty se zase snadno ujíti a opravití mohou,
však obojího se ušetřiti musí.

Item, podle toho jeden tejden vychází druhý verk na Horách Kutnách, buď
od bílých grošů, malých grošů, bílých peněz někdy ztíží 100 neb 150 m. více
a méně, ty se též z té jedné hromady, plátové černí váží na 1 m. půl a čtvrt
a každé odvážení jich vyčítá se, bílých grošů na m. vcházeti musí 127 kusů,
polougrošík **) 240 kusů. V tom pak obojím verku pasíruje se mincířům vajše
i méně 4 kusy, nebo se to tak zouplna na míru nemůže rovnati, než bylo-li by
opět více kusů nad ty 4 jako 6, 7, 8, 10, to by bylo zemi na škodu, a o to
lehčejší zase JMCské na škodu; tolikéž v bílých penězích tu se jim propouští
i v malých penězích 10 kusů, mimo to což jich taktéž na marku vcházeti má,
ale těch toliko v roce jeden verk při vánocech se mincuje, a tak cožby se tu již
vejše na škodu při kterém tom verku které těžké nebo lehké našlo, žádný se ten
verk nepouští ale ihned zase navrátiti musí, to oni zase brakovati a přebíratí
musejí, ažby na tu váhu přišlo, jakž náleží. Pakli by vajše se předce lehký
nacházel, zouplna jej zkaziti, šmelcovati a znovu mincovati musejí, a to jest škoda
mincířův těch, i JMCské žádného to užitku nenese. O to já v těch místech mnohé
a časté odpory, nesnáze až do zošklivení nésti a snášeti musím, načíž pak ode
mne a místodržícího mého zvláštní bedlivost se drží, to jest z strany stříže nyní
až posavad na Horách Kutnách má obzvláštní práce a povinnost, což se každého
týhodne to tu dvakrát řídí; na to chovati musím místodržícího svého, osobn
hodnů, a zvláštní službu jemu platiti, ten také, potřebí by bylo, aby přísězný byl
a, bedlivěji opatrovati by to musil, žádného se v tom neostejechajíc. Z toho pak
a z té stříže opatrování, zemi vysoce záleží, průběři zemskému nejmenšího užitku
nebolížno jaké kořfsti nejde, než ústavná práce, outraty nemalé a nejvyšší oškli-
vost.

Co se zrna dotýče.

Z též mince Hory Kutny každý týden jse mi od gvardejna JMCské skrze

*) 1 marka čili 1 hřivna.

**) malých grošů.

místodržitelého mého z každého verku telarového jeden celý ort již sprekovany od nich poznamenany, při tom z druhého verku buď grošů bílých, grošů malých, peněz bílých i malých, z tykle slitý canek, z kteréhož potom stříž se dělá, $\frac{1}{2}$ lotu ztříží, a též mince vyšlé 3 gr. č. a to k průbě zrna do domu mého odsylá; ačkoli nyní skrze zlý fedrunk při komoře nedávají mi se než tři grošky malých grošů, a ty sotva na jednu průbu průběři zemskému postačí, jestližeby kdy z potřeby druhá se vzítí měla, není odkud, protož v tom artikuli potřeba nápravy, aby ještě tři grošky přidány byly, bez čehož nemůže býti, a tak by se s jinou mincí srovnalo, za tři gr. č. by se do roku sešlo okolo 18 nebo 20 gr. č. nejvíce; a tak všeho toho, což se nyní od Hory z mincí všech strany zrna průběři zemskému by sjíti mohlo i s tím, což se od starodávna od krále Českého průběři zemskému s tou se jeho i vši mince k průbám okolo padesáti kop gr. č. dává a více nic. A což se pak kusů rozdílných mincí z každého verku k průbě zrna vydávání průběři zemskému dotýče: nic více nežádám, než což k tomu zapotřebí jest, a což od starodávna na Horách Kutnách se dává, ačkoli něco toho krátce v sněmč jednom jest dotčeno, ale bude potřeba pro budoucí o to nespáze a odpory ššřeji vyspecifikovati.

Jaké pak při této povinnosti mé strany též stříže a zrna i v jiných artikulech tu na Horách Kutnách s některými osobami odpory a ztížnosti jsou, kteréž brzkého opatření potřebovati budou, to dále, když páni komisaři strany hor k tomu nařízení v těch místech, kdež náleží, spraveni ode mne budou, slušně-li se o povinnost svou k dobrému zemi zasazují anebo nic, vyrozuměti ráčí.

Strany jiných mincí tří v tomto království.

Co se pak mince Pražské, Jochumstálské a Budějovské, též stříže a zrna jich na zlatě a stříbře k opatrování průběře zemského dotýče, v dobré paměti stavům království tohoto zůstává, že jest mi z počátku na to všecko vysoká povinnost dána, kteréžto chtíc já rád v těch místech zadosti činiti pro dobré země, toho se jest mi hned z počátku povoliti nechtělo, pročíž sem na stavy to vzněsti a nemohu-li v tom fedrován býti, abych takového závazku těch tří mincí propuštěn a toliko při povinnosti Hory Kutny samé zůstaven byl, žádal, ale toho jest mne od VMtí potkati nemohlo; ale ihned s JMCskou jest ten artikul před osmi lety s VMtmi snešen, vyhlášen, abych já se těch všech mincí, jakožto i na Horách Kutnách, strany stříže a zrna náležitě dotýkal. Jakož pak JMCská o tom pánům komorátům jedním i druhým psaním, aby se tomu všemu zadosti stalo, dostatečně poroučeti ráčil, ale až posavad nic toho se jest nevyřídilo. Ale cizozemci a odpornci moji všelijak jsou toho bránili a na zošklivení mé mnohé pšstranní zprávy pánům komorátům i někdy VMtem dávali, žeby to byly nějaké nové věci, prvé v těch místech nebývalé, JMCské na škodu a já že toliko tu svých kořistí hledám. Nejsouce tak daleko proti tomu, abych já zrna opatrovati neměl, než stříže se mně dotekati všelijak brání, jakož mi před třemi lety z komory na samo zrno bez stříže dvoje poručení dáno bylo, k tomu i průby verkovní z Jochumstálu jsou mi odsylány byly, kteréhožto takového nedostatečného poručení, ani týchž průb samých sem k sobě přijíti nechtěl a posavad proti po-

vinnosti své a na škodu zemi přijíti nemohu, ale to vše až posavad při komoře České zůstává. Nyní pak také i to se od strany odporné mluví, že já o to vše zbytečně zaneprázdnuji a na stříž nastupuji, bez kteréž žeby průběř zemský dobře býti mohl, poněvadž JMCská své tu také přísežné mincmistry a gvardejny má, a chcili o stříži věděti, že ji vždycky dostanu, m. tolarů nebo pfl (jakoby cizí mince byla) uptati se mohu. Což pak mnozí z prostředku VMtí, na takové jejich lstivé a nepravdivé zprávy, nedobře vyrozumějí a rozdílů činí mezi stříží domácích mincí a cizí z jiných zemí mincí, zdáloby se jedno býti, což býti nemůže; nebo již z této napřed dotčené mé o stříži zprávy dobře a snadno vyrozuměti se může, že průběř zemský každý verk jakkoli velký anebo malý, prvé než se zminuje, vyvážití a zkusiti musí do nejmenšího kusu všech mincí. Ale k valvování cizích mincí jest veliký rozdíl, k tomu se přijíti nemůže, než na tom dosti jest, když se toliko stříž do hřivny vyhledá i zrno její najíti a potom proti stříži a zrnu českému srovnati a zvalvovati se může. Sumou toliko od těch cizozemců toho se hledá, aby, jakož předešlá léta VMtem stavům království tohoto do sněmu takové osoby širokých spisů v německém jazyku podaly, a mezi jinými tento starý Hans Harder, kterýž nyní při puchhalterii jest, těch věcí s jinými původ byl, VMtem to předkládajíc, že průběře zemského zbytečně chovati ráčíte, bez kteréhož žeby dobře bejti mohlo, načež pak od VMtí náležitou odpověď jest vzal, tak také tuto o to se všelijak starají, aby již průběři zemskému stříž z rukou toliko, nemůželi více, vzata byla; a že po jich vůli ještě vše to nejde, všelijak mne postranně mezi VMtmi voškliviti nepřestávají. Jakož pak tento Harder nenáležité a nepravdivé řeči o mně mezi lidmi rozsívá, že bych já povinnosti své zadosti činiti neměl a mince cizí lehké valvovati se vzdaloval: čemuž já světle odpírám a VMtí služebně prosím, že takovým nepravdivým a zbytečným toho člověka řečem a zprávám na ublížení povinnosti mé a osoby mé nikoli místa dáti neráčíte; nýbrž v tom artikuli jest má stížnost do osoby jeho i před pány komoráty byla, že jest se on, bez osoby mé a mně o tom oznámení, sám o své ujmě, této poslední valvací dotýkati neměl, kterážto ne v čas předsevzata a publikována jest obecnému lidu více ke škodě nežli k prospěchu s velikým jich nařkáním po krajích byla, což že sem já jemu té valvací jeho naposledy podepsati nechtěl ke mně zvláštní nelibost jest vzal, a kdyby se mně i to bylo v známost uvedlo, ani bych tehdy bez dovolení VMtí toho se co dotejkati mohl, neb o tom prvé již sněmem strany všech cizích mincí, jak se při tom chovati mělo, jisté vyměření jest a také i předešle ode mne takové mince menší na díle všecky na můj vlastní groš valvovány byly. A tak mne v té příčině tento Hadr nebo-ližto Harder neslušně, nevinně a nenáležité stiehá; a nežlibych v těchto příčinách, jak strany stříže a zrna, ve všech těch místech proti závazku a povinnosti své, proti svědomí svému, starobylým privilejům VMtí, svobodám, sněmům, na škodu zemi co toho od osoby své jinačiti, umenšiti, zlehčiti měl a dopustil, raději všecka ta nejvyšší ošklivení s nasazením života svého k dobrému VMtí a vlasti své podstoupiti, anebo s poctivostí časem svým vši této práce časně se zbaviti chci. Jestliže mi pak to od VMtí sněmem zjevně nařízeno a, já snad že bych tomu

tak daleko nerozuměl, ukázáno bude, abych od takové strážce v dotčených mineech upustil a toliko zrno opatroval i v jiných artikulech se spokojil: v tom ve všem jakožto povolný služebník VMtí poslušně chovati se chei. A poněvadž jest to nyní sněmem tímto posledním na tom VMtmi postaveno, aby páni komisari VMtí na Hory nařízení při komoře české mezi tímto časem a budoucím sněmem všecky tyto ztíženosti mé k místu a konci přivedli, toho již já očekávati budu, toliko kdyby to již jednou k své exekuci šťastně přivedeno bylo; by pak z týchž pániův komisařův, nemohlo-liby více, toliko dvě nebo tři osoby k tomu obrány a to prvé, než tento sněm k zavření svému přijde, byly. Mám tu naději, že všechněm těmto ztíženostem a nedostatkům mým za některú hodinu spomněno bude a býti může. Čehož sem pro zprávu těchto věcí VMtem, milostiví páni, v spis uvéstí, což nejkratěji býti mohlo, pominouti nemohl. Datum v pondělí den sv. Kateřiny léta 83.*)

Rozkaz císař. dvorní komory, aby od hor psáno bylo jen německy.**)
(Sbírka horních zákonů od Schmidta IV. str. 55.)

(V překladu): Poněvadž Jeho Římská Katolická Milost, náš nejmilostivější pán učinil nařízení, aby expedice horní dala se v německé řeči, tudíž bylo nám nařízeno J. Cís. Milostí, aby všecky zprávy a žádosti psány byly každého času v jazyku německém k vyplnění této nutné potřeby. Čímž se umějte spravovati.

Dáno v Praze, dne 3. července 1587.

Císařská dvorní komora.

Mandát císaře Rudolfa II. po všech zemích koruny České rozeslaný, v příčině neuvození do země a vybytí zlé, nehodné mince do času sv. Václava.

NA HRADĚ PRAŽSKÉM, 1588, 13. června. — Opis souč. v MS. arch. města Prahy, č. 1080, f. 998.

My Rudolf Druhý oc. Osvíceným, vysoc urozeným, urozeným, statečným, slovutným, poctivým a opatrným, pániům, rytířům, vladykám a měšťm, i jiným všem poddaným našim a obyvatelům království našeho Českého, markrabství Moravského a obojích knížetství Slezských a markrabství Horních i Dolních Lužic, jakéhož ti koli řádu a povolání jsou, milost naši císařskou a všecko dobré vzkazujem. Věrní milí! Jakož o tom všickni vůbec dobrou vědomost máte, kterak, slavné paměti, císař Maximilian, toho jména Druhý, pan otec náš nejmilejší, i my také potom a obzvláště léta pominulého sedmdesátého šestého s stavy království tohoto Českého na sněmích obecních strany zlých a lehkých mincí, kteréž od některých časův do tohoto království se vtrousily, jak by zase ven z země vy-

*) t. j. 1583.

**) Žádoucí by bylo naléztí original rozkazu, poněvadž jest poněkud slohem svým polezřelý, ač není pochybnosti, že podobný byl vydán.

byty a proti tomu dobrá mince brána a v týchž zemích zachována býti měla, srovnati a na to i mandáty naše otevřené a obzvláště dvacátého pátého dne měsíce dubna, jinak ve čtvrtek den svatého Marka evangelisty, léta sedmdesátého sedmého a potom v pondělí den svaté Barbory [4. prosince] osmdesátého prvního léta, vůbec vydati a pod skutečným trestáním zapověděti ráčili, aby žádný žádné jiné mince, než jakž v témž mandátě zejména a specifice doložena jest, proti sněmovním sněžením do země neuvozoval, nevnášel ani nevydával. I poněvadž nyní opět netoliko taková zlá nehodná a zapověděná mince, ale také všelijaká sfalšovaná, jako tolary, puoltolary, bílé groše, poloupaci a krejčary, k zvláštní království tohoto škodě, do země se uvozuje a vnáší, nad čímž nemalou stížnost jniti ráčíme; i jsouce té konečné vůle nad nařízeními našimi skutečně ruku držeti, ráčili sme předešlé mandáty zase obnoviti dáti, a aby se žádný nevědomím nevymlouval, všechny takové předešle vyhlášené, i nyní vnově do země vnešené, zle valvované a lehké mince, kteréž se bráti i nebráti mají, na zvláštní tabuli a knížec vytiisknouti dáti. A aby takové zlé a nehodné a zapověděné mince tím snázeji z země vybyty býti mohly, a naproti tomu naše a jiné dobré mince zase do země se vnesly a v ní zůstaly a žádný aby sobě, že naň tím uspišeno bylo, stěžovati přičiny neměl, protož k vybyvání, vyvexlování a prohandlování často psaných, zapověděných, zlých a nehodných mincí čas a lhůtu jmenovitě do svatého Václava, nejprve příštího, dávati a při tom všem vůbec i jednomu každému obzvláště, netoliko pod ztracením takové zlé, zapověděné a nehodné mince, ale také statku, a kdyby toho neměl, hrdla, poroučeti ráčíme, abyste ji v oznámeném času ven z země dokonce vybyli, vyplnili, od sebe odbyli a odvedli, a dále žádných takových zlých a lehkých mincí, na mnoze ani na mále, tejně ani zjevně nevozili, nenosili, nepřijímali ani nevydávali. Jakož pak při tom všem, kteříž panství a statky své máte, též v městech a v městečkách všem vrchnostem od nás, neb na místě našem, i od jiných ustanoveným poroučeti ráčíme, abyste nad těmi vyššími mandáty a zřízením mincovním skutečnou ruku drželi, a aby se žádný nevědomím slušně vymlouvati nemohl, vůbec každého téhodne provolati a jednoho každého před škodou vystřáhnouti dali. Na tom jistou a konečnou vůli naši císařskou naplušte. Dán na hradě našem Pražském v pondělí po svaté Trojici léta osmdesátého osmého ec.

Sněžení sněmovní léta 1595 v pátek po sv. Dorotě.

(Vytištěno v Starém Městě Pražském u M. Daniele Ad. z Veleoslavína.)

O prubíři zemském (str. F. 11.)

Co se prubíře zemského dotýče uznávajíce toho stavové, aby ten čas nařízen byl (poněvadž předešlý prostředkem smrti této časné z tohoto světa vykročil) velikou potřebu býti; nebo ponížení takového prubování skrze vnášení cizích lehkých, rozlišených mincí do tohoto království velikou škodu Jeho Milosti císařské i stavům přineslo; protož všickni tři stavové za téhož prubíře zemského

na milostivou J. M. Císa. příměluvu volili jsou Jiříka Heydelia z Rassenštejna, nyní kancléře Starého Města Pražského, kterýžto jakby se podlé povinnosti a instrukcí sobě od stavů dané chovati měl, to jemu v známost uvedeno bude.

**Z artikulů, které by měly býti předloženy stavům koruny České na sněmu zemském.
1595, 27. prosince.**

Německý koncept v archivu c. a k. Říšského ministerstva financí ve Vídni (Čechy).

2. Poněvadž teď v říši a jiných zemích veliká rozdílnost se nalzvá při valvací mincí, jakož tolar obecně se bere za 72, též tři a 74 krejcarů, dukát (zlatý) za 114, 116 a též docela za 120 krejcarů se přijímá a vydává: tudíž dobré tolary a dukáty v zemi vyměňují a tam vezou, kde nejvíce platí, a proti tomu dvoukrejcarý, třikrejcarý, groše a jiná drobná mince se vnášejí. Což v přítomných válečných časech na hranicích nedá se zameziti a Jeho Milost jakož i země velikou škodu trpí. Žádá tudíž potřeba nutná stavům tuto ujmu oznámiti, aby se poradili, jak na ten čas věc onu staviti, narovnat a v zemi dobrou minci udržeti.

„Tito artikulové na sněmu obecném, kterýž držán byl na hradě Pražském léta Páně tisícího pětistého devadesátého šestého v středu po neděli, jenž slove Devětník, (14. února) a zavřín téhož léta v středu po neděli Reminiscere (13. března) při přítomnosti nejjasnějšího knížete a pána, pana Rudolfa II., Římského císaře, Uherského a Českého krále, ode všech tří stavův království Českého svolení a zavříní jsou.“

Z knihovny Lobkovicé v Praze.

O horách a minci.

Dále pak také jest JMCská stavům to milostivě k uvážení podati ráčil, kterak by hory, z nichž předešle užtkové mnozí vycházeli, v tomto království zase k vyzdvižení přijíti mohly, tolikéž i, jak by mince dobrá v zemi zachována a zlá ven vybyta býti mohla, i šetřice toho stavové, že ti dva artikulové bedlivého uvážení a toho, co prvé o takových věcech rozjímáno a uvažováno bylo, pilného vyhledání potřebují, volili jsou z prostředků svého z stavu panského:

Jana nejstaršího z Valdštejna oc, Adama z Šternberka oc, Adama Slavatu z Chlumu a z Košmberka oc, Hertvíka Zejdlice z Šenfeldu oc; z stavu rytířského:

Václava Plesa Heřmanského z Sloupna oc, Jana z Vřesovic a z Doubravské Hory oc, Radslava Vchynského ze Vchynic oc; z stavu městského:

Jiříka Heydelia z Rašenštejna, purbře zemského a kancléře Starého města Pražského; Matouše Žlutického, měšťánina Nového města Pražského; Martina

Fogle, měšťanina Starého města Pražského, a Zikmunda Kozla z Rejsentálu, primasa na Horách Kutných, jsou volili.

Ti aby s nejvyšším minemistrem království Českého aneb správcem téhož úřadu a jinými horám rozumějícími osobami na to zasedli, všecko to, což tak prvé v těch artikulech obou uvažováno a na sněmích zavíráno bylo, rozvážili, v spis to uvedli a JMCské a nejvyšším úřednickým zemským toho podali, a jakkoli dále JMCská s radou týchž nejvyšších úředníkův a soudečův zemských to uváží, a o tom vyměřiti ráčí, to své místo míti má.

O nápravě mincovnictví v Čechách a zemích přivtělených sdělení české komoře.

V Praze, 4. ledna 1597.

Německý koncept v c. a k. říšském ministerstvu financí ve Vídni (Čechy). Paračtní kniha z let 1596 a 1597.

Rudolf atd. Poněvadž rozhodli jsme se v minci nejen v říši ale také v našich královstvích a dědičných zemích staviti mnohé neřády, podvod a nehodné měnění dle všeobecné změny a reformy mincovnictví a proto nejen v říši a v krajích mandát o minci byl vyhlášen (jakož se i zde jeden exemplář přičiňuje) a dle rad našich k vykonávání jeho se přistoupí a poněvadž se těšíme, že stavové a města všude ho ohlásiti dali v koruně České a zemích přivtělených a též v jiných tyrolských a rakouských dědičných zemích a tím rovnost v minci všude šetřiti se má, jak jen možno na všech místech a zvláště v koruně České v množství nastrkané a teď v oběhu jdoucí zlé, lehké mince, a proti tomu ze země vynášené dobré, stříbrné mince též nemírné zvyšování téže velice žádá dle vědomí vašeho v mnohých předešlých sněmích o tom uzavřeno bylo.

Ale přece nebylo posud exekuce a vyplňování řádu mincovního dosaženo.

Aby se tedy zamezil neřád tento a z toho povstávající zkáza země, ukládáme, aby opětně o věci nutné bylo jednáno, a přejeme si, aby k držení řádu všude se hledělo a nám rady dobré v krátkce byly podány. Chtějte toto ještě o nejbližším sněmu zemském fedrovati, jak dobře umíte. V tom jest naše milostivá vůle a jsme Vám milostivě nakloněni.

V Praze, dne 4. ledna 1597.

Zpráva král. komory císaři o člancích, které bylo by sněmu předložiti.

V Praze, 1597, 10. ledna.

Německý original v archivu c. a k. říšského ministerstva financí ve Vídni (Čechy).

— — — Co se týče mince, jakož Vaše Milost zvláště nařídila 4. t. m. raditi se o předmětu tomto, jak a jaká reformace mincovnictví podle mandátu Vaší Milosti pro říši chystaného také v koruně české zavřeno by mělo býti k udržení dobré mince. V této věci sneseno v předešlém sněmu zemském, že věci o dolech

a minci zvláště k tomu povolanými komisary vedle nejvyššího mincmistra i jiných lidí horních věcí povědomých mají býti uváženy, písemně složeny a Vaší Milosti a nejvyšším úředníkům a soudcům mají býti odevzdány. Jest vše obecně zemská a ačkoliv započato v říši s opravou, tedy pokládáme s naší strany za nejvhodnější cestu, že takové uvažování nejlépe se hodí nejvyššímu mincmistru vedle jiných mincovnictví povědomých a zemí k těmž zvolených, kteří dle nařízení Vaší Milosti od české dvorní kanceláře v krátkce se sejdou za předsednictví nejvyššího komorníka od stavů k těmž ustanoveného, načež zpráva se podá.

J. H. z Kolovrat m. p.

St. G. H. ze Šternberka m. p.

Humprecht Černín m. p.

Žádost Maří Majdalény z Řásné, vdovy po Jiříkovi starším z Řásné, kolků řezači r. 1599. zemřelém, ku dvorské komoře v příčině odměny za práce čtyřicetileté pro mincovny České, když dle nařízení komory dvorské z dne 15. dubna 1600 měla vdova býti zbavena výroby kolků pro nedostatečnost nástrojů a tovaryšů, a dílo toto svěřeno býti mělo Hanuši Klementu, druhdy tovaryši Jiříkovu, který měl vzory vyřezati a dvorské komoře zaslati. (Numism. Zeitschrift 1889: H. Rappe, Die Münzstätte Kuttenberg. Str. 305.)

„Já ubohá, hluboce zarmoucená vdova, která teď kromě Boha a J. Cís. Milost k nikomu nemá útulku než jen k Jich Milostem páním radám, prosím pro Boha, abyste ráčili mě v milosti vyslyšeti, by Bůh sám Vaše Milosti také chtěl vyslyšeti. Pokud se týče řezání želez (kolků), v čemž jsem nyní, Bohu buď žalováno, zcela opuštěna, ana dívati se musím, jak se na mém štoku razí a jinému, ne mně se mzda vyplácí.

Já ubohá vdova musím teď v mém stáří od domu k domu vypůjčovati, běhati a vynášeti, což mi denně mnoho hořkých chvil působí.

Vaše Milosti nechť ráčí laskavě si připomenouti, jak drahý čas můj milý hospodář zesnulý jeho římsko-katol. Milosti ne s obyčejnými, ale vysoce důležitými věcmi sloužil.

Protože vždy při vysokém cí. dvoře obyčejem bývá, že věrné služebníky pro stáří, když sloužiti již nemohou, ze služby propustivše, vždy těmto osobám udělí milost aneb provisi.

Tak můj milý hospodář také krátce před svým z života sjítím, zasloužil si vždy příznivé náklonnosti Vašich Milostí za své dlouholeté práce s pochvalou, a mě a mé dítky velice napomínal, abychom za dlouhé žití Vašich Milostí důvěrně se Bohu modlili, aby Vaše Milosti nás neopouštěli, nýbrž spíše byli našimi věrnými patrony a orodovnicí, poněvadž Vaše Milosti těmž lépe pomoci vědí, než umím prosebně přednésti a žádati. Žádám tudíž ještě za vyslyšení mé úpěnlivé prosby, aby mé věci příznivého vyřízení se dostalo, abych tedy cí. milost a provisi k vychování mému a mých dítek obdržela.

• Milý Bůh to Vaším Milostem lépe odplatí, zač chci vždy pilně prositi a modliti se.

Čiňm se Vaším Milostem k milostivému vyslyšení zcela poslušně doporučena.
V Kutné Hoře, dne 12. máje 1600.

Mandaléna star. Jiřka z Rásné, řezače želez,
pozůstalá vdova v Hoře Kutné.“

K této německé žádosti následovalo komorní nařízení císa. Rudolfa II. ze dne 23. července 1600, že vdově má se dostati za dlouholeté a dobré služby jejího manžela až k dalšímu nařízení měsíční provise (pense) 15 bílých grošů, t. j. ročních 3 kopy grošů českých, v našich penězích asi 15 zl. r. č.

Vdova tato zemřela roku 1612.

Tito artikulové na sněmu obecném, kterýž držán byl na hradě Pražském léta Páně tisícího šestistého prvního v pátek po Obrácení sv. Pavla na víru křesťanskou (26. ledna) a zavřín téhož léta v pondělí po sv. Valentinu (19. února) při přítomnosti nejjasnějšího knížete a pána, pana Rudolfa Druhého, Římského císaře, Uherského a Českého ac krále ac ode všech tří stavův království Českého svolení a zavříni jsou.

Archiv zemský v Praze. Stavovský archiv. Kvatern „Bílej“ sněmův od l. 1583—1602. Fol. O. 4.

— — — (Fol. O. 25. b.) O vyzdvižení hor a uvažování mince.

Jakož jest opět JMC. při stavích milostivě vyhledávati ráčil, aby na prostředky, kderýmiž by hory v tomto království zase vyzdviženy býti mohly, pomysliti a takovou tomuto království velmi potřebnou věc k místu a konci přivedli: to sou stavové v uvážení své vzali, a poněvadž tento artikul obšírného uvážení potřebuje, na tom sou se snesli, aby se osoby, kteréž jminulého sněmu k tomu volené sou, konečně v pondělí po svatým Kylianu nejprve příští do Prahy sjeli a nazejtří na to zasedli, mezi sebou to vše, jakž předešlý sněm ukazuje, i také zlé a nehodné mince, kderéž se do království Českého přinášejí, jak by ty vybyty býti mohly, uvážili, a to předně JMCské a potom stavům při nejprve příštím sněmě k dalšímu toho na místě a konci postavení přednesli, a JMC. nařízeným k tomu komisařům svým o tom časně věděti míti dáti ráčí, tak aby oni, k témuž dni nahoře jmenovanému na hradě Pražském časně se najíti dali, a osoby na místě osob z tohoto světa sešlých volené sou tyto: Frydrych Šlik z Holejčc hrabě z Pasaunu a z Lokte, Václav Ples Heřmanský z Sloupna na Stolanech a Bystřici purkrabě Karlštejnský, Kryštof Purgentreych. A kdyby se všickni k tomu času sjeti nemohli, tehdy osoby ty, kteréž se tak sejdou, to uvážiti mají. Však co se tolarů širokých a dukátův dotejče, na tom sou se stavové s JMCskou snesli, aby tolar široký po sedmdesáti třech krejcařích a dukát po dvou šedesátnicích za tento rok toliko vuobec brány a vydávány byly.

Tito artikulové na sněmu obecném, kterýž držán byl na hradě Pražském léta Páně tisícého šestistého druhého v pondělí po svatém Antonínu (21. ledna) a zavírán téhož léta v pondělí po Hromnicích (4. února) při přítomnosti nejjasnějšího knížete a pána, pana Rudolfa Druhého, Římského císaře, Uherského a Českého se krále se ode všech tří stavův království Českého svolení a zavírání jsou.

Zemský archiv v Praze. Stavovský archiv. Kvatern „Bílej“ sněmův obec. od l. 1583—1602. Fol. P. 24.

— — — (Fol. Q. 10. b.) O vyzdvižení hor a uvažování mince.

A jakož jest opět JMC. při stavích milostivě vyhledávati ráčil, aby na prostředky, kterýmiž by hory v tomto království vyzdviženy býti mohly, pomyslili a takovou tomuto království velmi potřebnou věc k místu a konci přivedli, to jsou stavové v uvážení své vzali. A poněvadž tento artikul obšírného uvážení potřebuje, na tom jsou se snesli, aby se osoby níže psané konečův v pátek před křížovou nedělí nejprve přišli do Prahy sjely a nazejtří ráno v zeleném pokoji na to zasedli, mezi sebou to vše, jakž předešlý sněm ukazuje, i také zlé a nehodné mince, kteréž se do království Českého přinášejí, jak by ty vybyty býti mohly, uvážili a to předně JMC. a potom stavům při nejprve přišším sněm k dalšímu toho na místě a konci postavení přednesli a JMCské nařízeným k tomu komisařům svým o tom časně věděti míti dáti ráčí, tak aby oni k témuž dni nahoře jmenovanému na hradě Pražském také časně se najíti dali. A osoby k tomu volené jsou tyto:

Z stavu panského:

Petr Vok z Rožmberka se, Krystof z Lobkovic se, Zdeněk z Lobkovic se, Volf Novohradský z Kolovrat se, Adam mladší z Valdštejna se, Hertvík Zejdlic z Šenfeldu se, Jan Rudolf Trčka z Lípy se, Frydrych Šlik z Holejče hrabě z Pasaunu a z Lokte se, Leonhart Colon z Felzu se;

z stavu rytířského:

Jan z Klenového a z Janovic se, Václav Ples Heřmanský z Sloupna se, Jan z Vřesovic a z Doubravské Hory se, Krystof Vratislav z Mitrovic se, Krystof Fictum z Fictum se, Karel Kokořovec z Kokořova se, Krystof Václav Kapoun z Svojkova se, Volf Gothart Perklar z Perklasu;

z stavu městského:

Jiřík Heydelius z Rassenštejna se, Václav Kundrat, Mistr Tomáš Koehan, Albrecht Ecker, Volf Švorc, Krystof Purkatreych.

A kdyby se všickni k tomu času sjeti nemohli, tehdy osoby ty, kteréž se tak sjedou, to uvážiti mají. Však co se tolarů širokých a dukátů dotýče, na tom jsou se stavové s JMC. snesli, aby tolar široký po sedmdesáti třech krejcařích a dukát po dvou šedesátnicích za ty dvě léta pořad zběhlá vuobce brány a vydávány byly.

Mincmistři českých mincoven a jejich znamení za Rudolfa II. (1576—1612).

(Tab. I. a XI.)

Mincovna v Praze:

- Značka 13. Hlava supova v štítku od 1574 $\frac{15}{2}$: Hanuš Harder 1576—1578 $\frac{20}{10}$.
 „ 18. Šestipaprsková hvězda v kruhu: Tobiáš Gebhart 1578—1583.
 „ 19. Lilie dvojitá: Lazar Ercker ze Schreckenfelsu 1583—1594.
 „ 19. „ „ Zuzana Erckrová ze Schreckenfelsu 1594—1600 $\frac{22}{9}$.
 „ 20. Tři hvězdy v štítku: Hanuš Lassanz z Freidenecku 1600—1609.
 „ 21. Rozpjaté pravé křídlo sokolí: Samuel Salvart z Falkenberka 1609—1610 $\frac{30}{6}$.
 „ 22. Srpek měsíce pod hvězdou šestipaprskovou: Benedikt Hübner ze Sonnleithenu 1610—1612.

Mincovna v Hoře Kutné:

- Značka 15. Levé křídlo orlí v oválu: I. úředník Jiří Šatný z Olivetu 1576—1592.
 Růžice šesti- neb pětistá v kroužku: II. úředník Samuel Vodolínský z Vodolína 1576.
 Značka 23. a 24. Noha supí v obrubě: Zástupce mincmistra Vlk (Wolf) Herolt z Oupy 1592—1594.
 „ 23. a 24. Noha supí v obrubě: Úředník Vlk (Wolf) Herolt z Oupy 1594—1597.
 „ 23. a 24. Noha supí v obrubě: Jiří Dominig, zástupce, 1598—1599.
 „ 25. Hlava kamzíka v oválu neb bez něho: Úředník Hanuš Špis z Hartenfelsu 1599—1603.
 „ 26. Hlava orlí na pravo obrácená v obrubě: Úředník David Enderle z Burgstattu 1603—1608. Potom průběhem zemským.
 „ 27. Dvojitá lilie s přeponou v obrubě nebo bez ní: Úředník Pavel Škreta Šotnovský ze Závořic 1608—1612 $\frac{1}{5}$.

Mincovna v Jáchymově:

- Značka 16. Hlava kamzíčí v kruhu: Jiří Geitzköfler z Gailenbachu 1576—1577 $\frac{14}{7}$.
 „ 28. Plískavice (delfín) v kruhu: Jiří Kadner z Greifenecku 1577 $\frac{11}{11}$ —1582 $\frac{29}{7}$.
 „ 28. „ „ „ Lucie Kadnerová z Greifenecku, správkyně mincmistrovství, 1582 $\frac{29}{7}$ —1584 $\frac{4}{6}$.
 „ 29. Pálměsíc pod růžicí nejčastěji v kruhu: Pavel Hofman 1583 $\frac{10}{7}$ —1599 $\frac{17}{2}$.
 „ 30. Dvojitá lilie s ostnem dole v oválu: Krištof Taubenreutter z Taubenreutu 1600 $\frac{15}{1}$ —1604 $\frac{13}{8}$.
 „ 31. Hvězda v první čtvrti měsíce: Hanuš Gipfel 1604 $\frac{13}{8}$ —1606 $\frac{11}{8}$.
 „ 32. Hlava lví v obrubě nebo bez ní: Centurio Lengfelder 1606 $\frac{11}{8}$ —1612.

Mincovna v Budějovicích:

- Značka 17. Tluma lví: Tobiáš Gebhart 1576—1577 $\frac{13}{0}$.
" 17. " " Zástupce správce mincovny Kristof Mattigkhofer ze Sternfelsu 1577—1582.
" 33. Tluma lví buď prostá neb v kruhu: Kristof Mattigkhofer ze Sternfelsu 1582—1612.
Roku 1612 mincovna v Budějovicích zrušena.

Na mincích Bartlem Albrechtem vydaných:

- Značka 34. Hlava psí v pravo obráčená
" 35. a 36. Prsten s trnem nahoru neb dolů } Bartl Albrecht 1580—1609.

Zkoušeči mince (gvardajni) a řezači želez při českých mincovnách za vlády Rudolfa II.

Zkoušeči mince v Praze: Jáchym Haunschilt —1578 († 1579), Šimon Harder 1578—† 1582 $\frac{6}{9}$, Hanuš Röder 1582—, Petr Keckh —1591 $\frac{20}{10}$, David Enderle 1591—1606, Petr Keckh 1606—1610, Hanuš Ereker 1610—1615 $\frac{16}{2}$.

Řezači želez pro Pražskou mincovnu: Antonio Abondio dodával vzorky od r. 1576, Michal Stolz 1578—1593, Hanuš Schneider 1578, Vlk (Wolf) Wert 1588, Petr Styx dělal dřevěné vzorky k památním mincům 1592 $\frac{31}{12}$, David Engelhart 1593—1601, zlatník Hanuš Konrád Greutter 1601—1612.

Zkoušeči mince v Hoře Kutné: Jan Kavka 1588, Václav Vocelovský, prubír horní, 1594, Petr Keckh ze Švarepachu 1604—1606, Václav Kavka z Tolněstějna 1610—1612.

Řezači želez pro mincovnu Horskou i jiné: Jiří st. (Ludvík) z Řásné 1576—† 1599, Václav Vodička 1591—1599, Hanuš Klement 1599—.

V Jáchymově zkoušeči: Mikuláš Stumpfheldt 1576—1590 († okolo r. 1600), Bcneš Hübner 1590—1610 $\frac{31}{5}$, David Knobloch 1611 $\frac{13}{9}$ —1612.

Řezači želez v Jáchymově: Kašpar Ulrich —1576, Jiří st. z Řásné v Hoře Kutné 1576—1599.

V Budějovicích zkoušeči: Daniel Lehner 1578, Kristof Mattigkhofer 1581—1584, Kašpar Khol, mistr zmítač, 1594.

Řesač želez v Budějovicích: Bonifác Riedell 1594.

Úřednictvo slezských mincoven za Rudolfa II. (1576—1612).

Mincovna ve Vratislavi:

Šalamoun Lev, gvardajn, 1587—1600.

Mincovna v Krňově:

Značka obrněná ruka s paličkou: Leonard Emich, minemistr, 1586.

„ F. V. C. též V. C. F. 1610—1612.

V mincovně v Reichensteinu,

kde mincovali Vilém z Rožmberka (1581—1592) a Petr Vok z Rožmberka (1592—1599) dukáty a početní groše:

Značka M. A. v monogramu 1584 a 1585.

Basilius ze Sonnu, minemistr, 1608—1612.

Mincovna v Těšíně:

Značka H. T. v monogramu 1608—1611.

Seznam vyobrazených mincí Rudolfa II. (1576—1612).

Tab. XII.	obr.	95.	Pamětní medaille na korunovaci za císaře německého z r. 1590 od Valentina Malera, řezače želez v Norimberce (1560—1603).
„	„	„	96. Tolar z r. 1579. P. m. Tobiáš Gebhart.
„	„	„	97. Tolar z r. 1579. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
„	„	„	98. Tolar z r. 1593. K. H. Vlk (Wolf) Herolt z Oupy (znamení obráceno drápy vzhůru).
„	„	„	99. Tolar z r. 1596. K. H. Vlk (Wolf) Herolt z Oupy.
„	„	„	100. Tolar z r. 1602. K. H. Hanuš Špis z Hartenfelsu.
Tab. XIII.	obr.	101.	Tolar z r. 1578. J. m. Jiří Kadner z Greifenecku.
„	„	„	102. Tolar z r. 1588. J. m. Pavel Hofman.
„	„	„	103. Tolar z r. 1600. J. m. Krištof Taubenreutter z Taubenreutu.
„	„	„	104. Tolar z r. 1588. B. m. Krištof Mattigkhofer ze Sternfelsu.
„	„	„	105. Tolar z r. 1593. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfelsu.
„	„	„	106. Tolar z r. 1610. P. m. Samuel Salvart z Falkenberka.
Tab. XIV.	obr.	107.	Tolar z r. 1610. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
„	„	„	108. Tolar z r. 1608. K. H. David Enderle z Burgštattu.
„	„	„	109. Tolar z r. 1605. J. m. Hanuš Gipfel.
„	„	„	110. Tolar z r. 1606. J. m. Centurio Lengefelder.
„	„	„	111. Dvoutolar z r. 1604. P. m. Hanuš Lassanz z Freidonecku.
„	„	„	112. Dvoutolar z r. 1603. K. H. Hanuš Špis z Hartenfelsu.

- Tab. XV. obr. 113. Tolar Bartla Albrechta z r. 1591.
 " " " 114. Tolar Bartla Albrechta z r. 1600.
 " " " 115. Tolar arcivévodkyně Alžběty z r. 1587. P.
 " " " 116. Páltolar z r. 1603. P. m. Hanuš Lassünz z Freidenecku.
 " " " 117. Páltolar z r. 1588. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
 " " " 118. Páltolar z r. 1602. K. H. Hanuš Špis z Hartenfelsu.
 Tab. XVI. obr. 119. Páltolar z r. 1611. K. H. Pavel Škreta Šotnovský ze Závošic.
 " " " 120. Páltolar z r. 1585. J. m. Pavel Hofman.
 " " " 121. Páltolar z r. 1606. J. m. Centurio Lengefelder.
 " " " 122. Čtvrttolar z r. 1589. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
 " " " 123. Čtvrttolar z r. 1595. K. H. Vlk (Wolf) Herolt z Oupy.
 " " " 124. Čtvrttolar z r. 1594. J. m. Pavel Hofman.
 Tab. XVII. obr. 125. Bílý groš bez letočtu. P. m. Tobiáš Gebhart.
 " " " 126. Bílý groš bez letočtu. P. m. Tobiáš Gebhart.
 " " " 127. Bílý groš z r. 1580. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
 " " " 128. Bílý groš z r. 1581. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
 " " " 129. Bílý groš z r. 1594. K. H. Vlk (Wolf) Herolt z Oupy.
 " " " 130. Bílý groš z r. 1595. K. H. Vlk (Wolf) Herolt z Oupy (znamení obráceno drápy vzhůru).
 " " " 131. Bílý groš z r. 1598. K. H. Jiří Dominigk.
 " " " 132. Bílý groš z r. 1599. K. H. Hanuš Špis z Hartenfelsu.
 " " " 133. Bílý groš z r. 1602. K. H. Hanuš Špis z Hartenfelsu.
 " " " 134. Bílý groš z r. 1603. K. H. David Enderle z Burgštattu.
 " " " 135. Bílý groš z r. 1580. J. m. Jiří Kadner z Greifenecku.
 " " " 136. Bílý groš z r. 1581. J. m. Jiří Kadner z Greifenecku.
 " " " 137. Bílý groš z r. 1583. J. m. Pavel Hofman.
 " " " 138. Bílý groš z r. 1586. J. m. Pavel Hofman (znamení na rubní straně).
 " " " 139. Bílý groš z r. 1584. B. m. Krištof Mattigkhofer ze Sternfelsu.
 Tab. XVIII. obr. 140. Bílý groš z r. 1594. B. m. Krištof Mattigkhofer ze Sternfelsu.
 " " " 141. Bílý groš zvláštní bez letočtu se značkou C S.
 " " " 142. Groš Bartla Albrechta z r. 1585.
 " " " 143. Groš Bartla Albrechta z r. 1593.
 " " " 144. Groš Bartla Albrechta z r. 1600.
 " " " 145. Malý groš z r. 1579. P. m. Tobiáš Gebhart.
 " " " 146. Malý groš z r. 1579. P. m. Tobiáš Gebhart.
 " " " 147. Malý groš z r. 1580. P. m. Tobiáš Gebhart.
 " " " 148. Malý groš z r. 1580. P. m. Tobiáš Gebhart.
 " " " 149. Malý groš z r. 1581. P. m. Tobiáš Gebhart.
 " " " 150. Malý groš z r. 1583. P. m. Tobiáš Gebhart.

Tab. XVIII.	obr.	151.	Malý groš z r. 1583. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfeldu.
"	"	"	152. Malý groš z r. 1584. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfeldu.
"	"	"	153. Malý groš z r. 1585. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfeldu.
"	"	"	154. Malý groš z r. 1586. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfeldu.
"	"	"	155. Malý groš z r. 1590. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfeldu.
"	"	"	156. Malý groš z r. 1591. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfeldu.
Tab. XIX.	obr.	157.	Malý groš z r. 1593. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfeldu.
"	"	"	158. Malý groš z r. 1594. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfeldu.
"	"	"	159. Malý groš z r. 1599. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfeldu.
"	"	"	160. Malý groš z r. 1600. P. Zuzana Erckrová ze Schreckenfeldu.
"	"	"	161. Malý groš z r. 1604. P. m. Hanuš Lassänz z Freidenecku.
"	"	"	162. Malý groš z r. 1579. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
"	"	"	163. Malý groš z r. 1582. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
"	"	"	164. Malý groš z r. 1583. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
"	"	"	165. Malý groš z r. 1591. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
"	"	"	166. Malý groš z r. 1593. K. H. Vlk (Wolf) Herolt z Oupy (znamení obráceno drápy vzhůru).
"	"	"	167. Malý groš z r. 1595. K. H. Vlk (Wolf) Herolt z Oupy.
"	"	"	168. Malý groš z r. 1597. K. H. Vlk (Wolf) Herolt z Oupy.
"	"	"	169. Malý groš z r. 1601. K. H. Hanuš Špis z Hartenfeldu.
"	"	"	170. Malý groš z r. 1604. K. H. David Enderle z Burgštattu.
"	"	"	171. Malý groš z r. 1609. K. H. Pavel Škreta Šotnovský ze Závěřic.
"	"	"	172. Malý groš z r. 1611. K. H. Pavel Škreta Šotnovský ze Závěřic.
"	"	"	173. Malý groš z r. 1582. J. m. Jiří Kadner z Greifenecku.
"	"	"	174. Malý groš z r. 1586. J. m. Pavel Hofman.
Tab. XX.	obr.	175.	Malý groš z r. 1586. J. m. Pavel Hofman.
"	"	"	176. Malý groš z r. 1587. J. m. Pavel Hofman.
"	"	"	177. Malý groš z r. 1587. J. m. Pavel Hofman.
"	"	"	178. Malý groš z r. 1588. J. m. Pavel Hofman.
"	"	"	179. Malý groš z r. 1602. J. m. Krištof Taubenreutter z Taubenreutu.
"	"	"	180. Malý groš z r. 1604. J. m. Hanuš Gipfel.
"	"	"	181. Malý groš z r. 1606. J. m. Centurio Lengfelder.
"	"	"	182. Malý groš z r. 1607. J. m. Centurio Lengfelder.
"	"	"	183. Malý groš z r. 1610. J. m. Centurio Lengfelder.
"	"	"	184. Malý groš z r. 1578. B. m. Tobiáš Gebhart.
"	"	"	185. Malý groš z r. 1579. B. m. Tobiáš Gebhart, zastoupen Křišt. Mattighoferem ze Sternfeldu.
"	"	"	186. Malý groš z r. 1580. B. m. Tobiáš Gebhart, zastoupen Křišt. Mattighoferem ze Sternfeldu.

- Tab. XX. obr. 187. Malý groš z r. 1580. B. m. Tobiáš Gebhart, zastoupen Křiřt. Mattigkhoferem ze Sternfelsu.
- " " " 188. Malý groš z r. 1581. B. m. Tobiáš Gebhart, zastoupen Křiřt. Mattigkhoferem ze Sternfelsu.
- " " " 189. Malý groš z r. 1583. B. m. Křiřtof Mattigkhofer ze Sternfelsu
- " " " 190. Malý groš z r. 1584. B. m. Křiřtof Mattigkhofer ze Sternfelsu.
- " " " 191. Malý groš z r. 1586. B. m. Křiřtof Mattigkhofer ze Sternfelsu.
- " " " 192. Malý groš z r. 1596. B. m. Křiřtof Mattigkhofer ze Sternfelsu.
- Tab. XXI. obr. 193. Malý groš z r. 1589. (Znamení nezřetelné.)
- " " " 194. Malý groš z r. 1599. K. H. Hanuš Špis z Hartenfelsu.
- " " " 195. Malý groš z r. 1603. K. H. David Enderle z Burgštattu.
- " " " 196. Malý groš z r. 1609. K. H. Pavel Škreta Šotnovský ze Závořic.
- " " " 197. Malý groš z r. 157.. (rok nezřetelný). J. m. Jiří Kadner z Greifenecku.
- " " " 198. Zlatá medailka novoroční z r. 1606. P. m. Hanuš Lassänz z Freidenecku.
- " " " 199. Bílý peníz (mince bílá) z r. 1579. P. m. Tobiáš Gebhart.
- " " " 200. Bílý peníz (mince bílá) z r. 1587. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
- " " " 201. Bílý peníz (mince bílá) z r. 1597. K. H. Vlk (Wolf) Herolt z Oupy.
- " " " 202. Haléř, denár či malý peníz (mince černá) z r. 1585. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
- " " " 203. Haléř, denár či malý peníz (mince černá) z r. 1606. K. H. David Enderle z Burgštattu.
- " " " 204. Dukát z r. 1583. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfelsu.
- " " " 205. Dukát z r. 1588. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfelsu.
- " " " 206. Dukát z r. 1594. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfelsu.
- " " " 207. Dukát z r. 1610. P. m. Samuel Salvart z Falkenberka.
- Tab. XXII. obr. 208. Groš početní komory české z r. 1586. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfelsu.
- " " " 209. Groš početní komory české bez letopočtu. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfelsu.
- " " " 210. Groš početní komory české z r. 1586. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfelsu.
- " " " 211. Groš početní komory české z r. 1590. P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfelsu.
- " " " 212. Groš početní komory české z r. 1597. (Vopisu lícím čte se BEHMICHEN místo BEHMISCHEN). P. m. Lazar Ercker ze Schreckenfelsu.

- Tab. XXII. obr. 213. Groš početní komory české z r. 1577. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
- " " " 214. Groš početní komory české z r. 1579. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
- " " " 215. Groš početní komory české z r. 1579. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
- " " " 216. Groš početní komory české z r. 1589. K. H. Jiří Šatný z Olivetu.
- " " " 217. Groš početní komory české z r. 1594. K. H. Vlk (Wolf) Herolt z Oupy.
- " " " 218. Groš početní komory české z r. 1604. K. H. David Enderle z Burgštattu.
- " " " 219. Groš početní komory české z r. 1605. K. H. David Enderle z Burgštattu.
- Tab. XXIII. obr. 220. Groš početní komory české z r. 1606. K. H. David Enderle z Burgštattu.
- " " " 221. Groš početní komory české z r. 1608. K. H. Pavel Škreta Šotnovský ze Závořic.
- " " " 222. Groš početní komory české z r. 1610. K. H. Pavel Škreta Šotnovský ze Závořic.
- " " " 223. Početní peníz komory české z r. 1610. K. H. Pavel Škreta Šotnovský ze Závořic.
- " " " 224. Početní peníz komory české z r. 1611. K. H. Pavel Škreta Šotnovský ze Závořic.
- " " " 225. Početní peníz komory české z r. 1611. K. H. Pavel Škreta Šotnovský ze Závořic.
- " " " 226. Početní peníz komory české z r. 1611. K. H. Pavel Škreta Šotnovský ze Závořic.
- " " " 227. Početní peníz komory české z r. 1578. J. m. Jiří Kadner z Greifenecku.
- " " " 228. Početní peníz komory české z r. 1581. J. m. Jiří Kadner z Greifenecku.
- " " " 229. Početní peníz komory české z r. 1585. J. m. Pavel Hofman.
- " " " 230. Početní peníz komory české z r. 1588. J. m. Pavel Hofman.
- " " " 231. Početní peníz komory české z r. 1589. J. m. Pavel Hofman.
- Tab. XXIV. obr. 232. Početní peníz komory české z r. 1593. J. m. Pavel Hofman.
- " " " 233. Početní peníz komory české z r. 1594. J. m. Pavel Hofman.
- " " " 234. Početní peníz komory české z r. 1598. J. m. Pavel Hofman.
- " " " 235. Početní peníz komory české z r. 1601. J. m. Krištof Taubenreutter z Taubenrentu.
- " " " 236. Početní peníz komory české z r. 1602. J. m. Krištof Taubenreutter z Taubenrentu.

- Tab. XXIV. obr. 237. Početní peníz komory české z r. 1602. **J. m.** Krištof Taubenreutter z Taubenreutu.
- " " " 238. Početní peníz komory české z r. 1605. **J. m.** Hanuš Gípfel.
- " " " 239. Početní peníz komory české z r. 1608. **J. m.** Centurio Lengefelder.
- " " " 240. Početní peníz komory české z r. 1609. **J. m.** Centurio Lengefelder.
- " " " 241. Početní peníz komory české z r. 1610. **J. m.** Centurio Lengefelder.
- " " " 242. Početní peníz komory české z r. 1611. **J. m.** Centurio Lengefelder.
- " " " 243. Početní peníz komory české z r. 1578. **B. m.** Tobiáš Gebhart.
- Tab. XXV. obr. 244. Početní groš komory české z r. 1579. **B. m.** Tobiáš Gebhart, zastoupen Krišt. Mattigkhoferem ze Sternfelsu.
- " " " 245. Početní peníz komory české z r. 1588. **B. m.** Krištof Mattigkhofer ze Sternfelsu.
- " " " 246. Početní peníz komory české z r. 1589. **B. m.** Krištof Mattigkhofer ze Sternfelsu.
- " " " 247. Početní peníz komory české z r. 1592. **B. m.** Krištof Mattigkhofer ze Sternfelsu.
- " " " 248. Tolar slezský bez letopočtu.
- " " " 249. Tolar slezský z r. 1587.
- " " " 250. Dukát slezský z r. 1587.
- " " " 251. Početní peníz slezské komorní účtárny z r. 1588.

MATYÁŠ I.^{*)} (1612—1619).

Syn císaře Maximiliana II. a Marie, infantky španělské, dcery císaře Karla V., narozený dne 24. února 1557. Korunován za krále českého dne 23. května 1611, římsko-německým císařem dne 24. června 1612. Zemřel dne 20. března 1619.

Manželka: Anna, dcera arciknížete Ferdinanda Tyrolského, zasnoubena dne 4. prosince 1611, zemřela dne 14. prosince 1618.

Mincovnictví české za Matyáše I.

Noblahé rozbroje náboženské staly se národu našemu velmi osudnými. V těch roztržkách počaly u nás bídné peníze, kterým říkáno *ky pry* a *vi pry*, podle dolnoněmeckého *kippen*, *nitkippen* (*auswechseln*) to jest vyměňovati, vybírati aneb vyměšovati. Vyměňovali totiž kupci k tomu nařízení, když zaplatili jistý značný obnos komoře, dobrou minci a stahovali staré dobré peníze, tavili je, lehké vybijeli a vydávali směnou. Tak stávaly se dobré dukáty, tolary a zlaté vzácnými a místo nich mezi lidem kolovala poloměděná mince, která obchodem za hranicemi nešla. Nic nespomáhalo, že ustanoveni byli dva prubři. Léta 1615 ustanovili stavové zvláštní komisi, která pečovati o to měla, aby dosti dobré drobné mince na groších a bílých penězích bylo vydáno, cena dukátů a tolarů v království aby nestoupala, aby cizí mince, zvláště tříkrejčary některé, ze země pužena byla. Dukát platil 112 kr., avšak v Německé říši stouply ceny veliké mince nesmírně, což ukazuje tato tabulka, ze spisu *Adaukta Voigta* vyňatá.**)

Roku	Dukát	Zlatý duk. rýn:	Tolary	Zlatý rýnský
1612	144 kr.	108 kr.	88 kr.	76 kr.
1614	144 „	107 a 108 kr.	90 „	78 „
1615	140 „	105 kr.	84—90 kr.	75—80 kr.
1616	150 „	112 „	90 kr.	80 kr.
1617	—	—	100 „	80 „
1618	152 „	120 „	92 „	82 „

^{*)} Jmenuje se sice obyčejně jako král uherský Matyášem II., než jako král český byl I.; neboť Matyáš Korvin nebyl legitimním králem Českým. Jako císař německý byl Matyáš také I.

^{**)} Beschreibung der bisher bekannten Böhmischen Münzen nach chronologischer Ordnung von Adauctus Voigt a St. Germano. Praha 1774. Díl III. str. 284.

Německá mince „Batzen“ rovnala se 4 kr. čili 1 zlatý měl 15 Batzenů (paců).

Klesajícímu hornictví v Hoře Kutné chtěl r. 1614 sněm pomoci, povolil 15.000 kop mš. (45.000 zl. rýn.) podpory a osvobodil Horu i jiná horní města berně zemské. Však blahobytu nepřibýlo.

Mince jako předůležitá věc zemská zaměstnávala zhusta sněmy království Českého.

Brzy po nastoupení krále Matyáše vyslána sněmem zvláštní komise ku obhlédnutí hor a mince na Horách Kutných. Podrobná zpráva téže komise sepsána i králi zaslána dne 5. června 1612.

Zlá i nehodná mince jak by ze země vybyta byla, o tom jednáno na sněmě obecném v Českých Budějovicích, dne 29. ledna 1614 zahájeném, i zvolena k ruce nejvyšším úředníkům a soudcům zemským i radám cís. soudu dvorského a komorního komise osob, které by předem k důležité věci zemské hleděly. Tehdy také doznaní stavové, že na prubíři zemském pro nařízení dobrého řádu o minci v král. Českém mnoho záležití, a žádali krále, aby v povinnosti jeho žádná překážka se mu neděla, a tudíž aby opatroval stříž i zrno v minci Horské, Pražské i Jáchymovské, a jemu povoleno roční služby z berně zemské půl druhého sta kop gr. č. Zápis o tom na sněmu učiněný uveden na str. 131.

Také generální sněm, kterýž držán na hradě Pražském léta 1615 od úterka po sv. Trojici, uvažoval o minci a jmenoval z obce jisté osoby, jimž starost o zvelebení mince svěřil. Tehdy žádali stavové císaře, aby v zemi drobná mince, totiž groše bílé a malé, též peníze bílé a malé bity byly. Osoby zvolené uvažovaly také o pomoci, aby tolary a dukáty zbytečně zvyšovány nebyly. Dopuštěno, aby groše některé zvláště po třech krejcarech až do vyjití soudu zemského postního nejprve příštího dovoleno bylo vydávati a bráti. Také stížnosti prubíře zemského o cizí lehké minci v moc dány plnomocníkům a nejvyšším úředníkům.*)

Neutěšené poměry při minci Kutnohorské na počátku panování krále Matyáše vypisuje Mikuláš Dačický z Heslova ve svých pamětech**) takto:

„Komissí opěty na Hory Kutné k přetržení neřádův horních nařízena jest; kteréžto neřády až posavad a již zjevně se provozovaly a skrze to nemalé dluhy se na minci královskou, prve zadlužilou, vzdělávaly. Auředníci pak horní, zvláště cizozemci, tu sobě naháněli a bohatli a sami se někteří mezi sebou v nevěrnosti a zlodějství nařikali a se vinili, však žádný až posavad z něčeho nevyvedl a vždycky vše do dlouhé truhly zavřeno. Auředníci mince drobné dělati dáti nechtěli, samé toliko celé tolary, a ty se toliko auředníkům a od nich vechslířím dostávaly, kterýmžto vechslím sami sobě oužitky provozovali; skrze což nejhorší mince cizozemská houfně se do Čech, a naproti tomu česká, domácí, dobrá mince nová i stará ven z země dostávala na velikou škodu a posměch král. Českého. Z mince král. na Horách Kutných zlau, falešnou minci, kteráž za předdotčené nové, celé, dobré tolary zvechslována byla, nákladníkům horním platili a bezděk strkali; obec

*) Zápis sněmu z r. 1615 otištěn u výňatku na str. 132.

**) Vydání Dra. Ant. Rezka. Díl II. str. 122. a 123.

města minci zakládali a na to se dlužití musila. Kdo ví, kdy a kde svého dostanau! — K té komissí nařízení byli tito: pan Adam st. z Waldšteina na Žehušicích, pan Adam Slavata, kterýž tu při Hoře až posavad bytem zůstával, pan Pavel Hrabaně z Přerubenic na Pečkách, a jakýsi doktor Nicolaus, přijmím Majus, Němec, a ten nic české řeči neuměl a nerozuměl, však horlivě šibaly a zloděje vyhledávati počal, až se o to, nebo sobě v něčemž na odpor nastoupili, svadil s dotčeným pánem Slavatan. Náklad nemalý z mince vycházení musel na ty pány komissaře, čehož týž pan Slavata nejlépe užil a k němu se tu jiní, a kdo se v těch příčinách potřeboval, nacházení dali. Nejv. minemejstr pan Hannibal z Waldšteina, ten zůstáváje minemejstrem toliko jménem a ne skutkem nic také opatřiti nechtěl, jen také svého hledíce, něchož přítomen nebyl, všeho se vzdaloval, toliko jalovými řečmi a trošty auředníkův se hojiti dal a s nimi držel, a maje je spravovati, nimi se spravoval a sám na ty hory se nedostavoval, a také těm horám a na nich šibalů naprosto nic nerozuměl. Auředníci toliko se projížděli v drahých šatech s ženami a dětmi svými dostavše se tu někteří od polu nazí a hladovití jako vlcí, se procházeli a hoklovali, nic neopatřovali, jen stance uesmírně, kterýchž hodni nebyli a nezasluhovali, brali a ještě na tom nepřestávajíce, kde mohli víceji sobě přidělávali a naháněli. Když na ně lid obecní horní nařikali, toliko se smáli a vrchnost přelhávajíce a kojíce, předece brali a svou nevěrnost a šibalství novými tolary a dary zastíňovali, podle toho přísloví: Mlě ty a já taky.“

Potom ještě přijela dvojí komise na Hory Kutné: Prokop Dvořecký z Olbramovic všecko vyšetřiv, úřad horní dal obnoviti. S hofmistrovství složen Šebestian Hölzl, Mikuláš z Řásné s urburčství, Pavel Škreta sprostěn ouřednictví mince, při kterémž dlouhý čas měněním tolarů si naháněl a odebral se pryč. Na závazek vzati Hans Špis, puchalter, a Šebestian Hölzl, jemuž pak i stráž ku dveřím postavena.

Přední městský pisař Jan Piscis učiněn hofmistrem a Jan Šoltys Slánský z spoluradních mezi šepmistry jmenován ouředníkem mince; Ludvíkovi Kavkovi na Kaňku, kterýž štolmistrem zůstával, poručeno urburčství. *) Mikuláši Vodňanskému dáno vedení knih.

Léta 1614 vády povstaly mezi lidmi v Čechách o malé, falešné penízky, kteréž se houfně do Čech dostávaly, a z mince císařské na Horách Kutných jimi čeládec horní a dělníkům placeno bylo, od nichž zase žádný jich na potřeby bráti nechtěl. Mince drobná česká žádná se nedělala, samé toliko tolary široké a ty se po 36 groších bílých braly a vydávaly. Dostávaly se toliko bohatým a šly na větším díle ven ze země.***) Za tím následovala záповěď císařská, aby se v Čechách malé peníze více nebraly.***)

Též léta 1615 vřava a nesnáž byla o falešné cizozemské groše po 3 kr., kteréž se houfně do Čech dostávaly, čímž vini byli dle Dačického sami domácel

*) Dačický-Rezek. Díl II. str. 125. a 126., též 129.

***) Dačický. Díl II. str. 144.

****) Beckovský v „Poselkyni“ díl II. str. 56. svazku 2.

šejdíři, ti, kteříž drobnou českou minci na Horách Kutných dělali zastavili pro své toliko užitky. Dobrá česká mince ven ze země se nesla a za ní všelijaká falešná mince a šarapatky*) na velikou ujmu král. Českého se dostávaly.

R. 1616 rozepsání jsou mandátové ošarštití, aby širocí tolarové po 90 kr. a zlatí dukátové po 2 kopách mš. a po 10 kr. vydávání a brání byli; drobné české mince se nedělalo.**)

Rada horní a minemistr v Praze dopsali o Novém roce 1615 úředníku mince Aug. Šmilauerovi na Horách Kutných list, kterým upozorňují ho, aby všecko stříbro z Ratibořických dolů do Prahy zasýlal. Rovněž tak veškeré stříbro, jež má zrno horší než tolar, tam odváděno bylo, a to jak zlomky, tak i klenoty.

Již za císaře Matyáše působil v Praze jako řezač kolků Hanuš Konrád Greutter, J. M. C. zlatník, a stěžoval si k minci na Horách Kutných do zámečnicka Šebestiana Hošpa, také Němce, ustanoviv svým zmocněncem zlatníka Matěje Schlegla.***)

Řeč německá byla při úřadech naskrze obvyklá. Jen nejvyšší minemistr Vilém z Vřesovic rád upotřeboval mateřské řeči a velmi pilně spracovával české úřední podání, i hájil sněmovní snesení obšírnými výklady, když z vůle Pražských rad komory České a úředníků mince tamní vybočovala ze snesení sněmovních. Pozoruhodnou zprávou jeho radám komory české z r. 1616, v níž neschvaluje proměny v zrně drobné mince české, uvádíme doslovně na str. 133.

Vzdor častým výnosům sněmovním o vynášení mince dobré za hranice a hrozným trestům, které stihaly provinilce, vyskytli se odvážní cizinci, kteří vývoz takový jako obchod po několik let provozovali.

Cizinec Petr des Plank vyměňoval dobrou, hodnou, bernou minci na škodu král. Českého, nádavky na ni dával a ven z země na mnoho tisíc vysýlal, než ho popadli. Za dvě léta (1613—1615) vyslal do Hanu (Hanavy) přes 85.000 rozličné drobné mince: „dudky, groše, dvoukrejcarsky, krejcarsy, trojnky a na takové peníze jest na sto zlatých od tří do sedmi zlatých nadával“. Když ho dostihli r. 1617, neodsoudili ho k spálení, jak bylo obyčejem, než vypověděli ho ze země.†)

Za dobrou minci zase vnášena hlavně židy do země cizí mince nehodná. Na sněmích činěna často proti těmž opatření, však byla málo platna.

O minci nebernou bývaly hojné soudy i „bitvy“.

Pořád ještě byla mince česká lepšího zrna než v zemích sousedních, jak doznal zemský prubř Šustr z Goldperka, rka r. 1617, že „žádná mince s zrnem českým rovna není“.††)

Ačkoliv vydáním groše malého valně pomozeno nedostatku drobné mince, přece se k nám tlačily polské groše Sigmunda III. Vasy (1587—1632), jak do-

*) šarapatky čili nehodné peníze. Dačický. Díl II. str. 151.

***) Dačický. Díl I. str. 317.

***) Archiv kr. horního města Hor Kutných k 17. červnu 1616.

†) Dr. Zik. Winter: Kulturní obraz českých měst. Díl II. str. 144. Dle archivu pražského č. 1069, 397 a knihy č. 324, 57.

††) Archiv pražský č. 1069, 397.

ložiti lze mnoha nálezů „pokladů“. Z těchto zřítí pestrost běžné mince za doby krále Matyáše a pozdější; kromě bílých a malých grošů zřídka se uhodí na nález, v němž by hromadně byly tolary a půltolary české téhož panovníka, kdežto pestré směsi cizozemské až i ze Švýcar a z Hollandu dosti jest.*)

Podle Dačického (díl II. str. 99.) dosti bývalo malých pruských měděných a železných penězů, které i zámečníci robili. Tak nadělal léta 1615 jakýs Michal Hazler dle žaloby císařského rychtáře staroměstského z cínu na malé mince za mnoho tisíc. Když na pouti u sv. Prokopa vyměňoval, popadli ho.**)

Židé uměli mistrně obřezávati dobrou minci, ačkoli byly na to těžké tresty. Obřezaných peněz nechtěli lidé v trzích než s libovolnou srážkou neb na váhu.***)

Komora česká, pozorujíc vluzování cizích mincí, zejména dukků polských, a ztrácení se veliké, hodné mince za hranice, radila králi, aby věc zařídil jako král polský, který razí z tolaru 18 až i 20 dukků, a to dá, když se sto tolarů vyrazí, padesát procent. †)

Všude byla doba panování císaře Matyáše trdnou předebranou ku tragedii, jejíž jovištěm stala se po r. 1620 celá naše vlast.

Úřad nejvyššího minemistra byl skoro bezvýznamný, tak že císař Matyáš doznal, že neobsazením jeho aspoň se zbytečných výloh ušetří. Za to obrácen zřetel ku zkoušení mince vybité v mincovnách i cizí mince v Čechách obfhajce, aby komoře české vnitřní cena jich byla oznamována. K důležitému úřadu povolán Augustin Šmilauer ze Šmilova z patricijské rodiny jihlavské, kterýž jmenován nejvyšším prubéřem od císaře dne 3. srpna 1611, a přesídliv do Hory Kutné, vykonával zde nařízené rozbory prubných grošů, jakož i dohlížel při přijímání kyzův a k celé správě hutí znalecky přihlížel. Ku zkouškám svým mohl upotřebovati uhlí ze zásob mincovny horské.

Záhy však rozhodl se král Matyáš jinak a jmenoval opět nejvyšším mincemistrem pověstného potom Viléma z Vřesovic, ††) jehož přičinění též se neslo, aby leštěnce z Ratibovic taveny byly v Hoře, k čemuž císař nepřistoupil.

*) V zápisech dosti často jest zmínka o pacu (batz) co platil 4 kr.; šilink platil 2 groše a 4 denáry míšenská. Léta 1619 groš bílý brán za 7 bílých peněz, krejcar platil 3 bílé peníze čili 6 malých peněz. Denní plat dělníka byl toho času 12—14 grošů mís., vinaři dostávali 16—17 bílých peněz za den, chtěli však 3 bílé groše čili 21 bílých peněz, a ženy 6½ kr. čili 19 bílých peněz a 1 malý.

**) Dr. Zikmund Winter: Kulturní obraz českých měst. Díl II. str. 455. Archiv král. hlav. města Prahy č. 1292, 83.

***) Tamtéž str. 443. Čte se v Karchesiovi r. 1602 str. 84.: „Jako židé savi obřezání jsouco každou dobrou minci stříhati obyčej mají“. U Lazara Tinkasa našel tesar pod podlahou v komoře r. 1581 „hrnec s vosťřížky a vopilky grošů českých“, což vážilo 7 hřiven! Archiv král. hlav. města Prahy č. 1059, 282.

†) Mittheilungen für die Geschichte der Deutschen in Böhmen. Roč. 1886 str. 197.

††) Manželkou jeho byla N. Hrušovská z Hrušova. Léta 1598 byl výběřím posudného v Žatci, od r. 1612 nejv. mincemistrem král. Českého. Před tím r. 1607 zdvižen do stavu panského a r. 1628 do stavu hraběcího. Původní znak Vřesovcův byl zlatý půlměsíc v modrém poli, kterýž polepšen r. 1622, aby v horním poli byl nad červeným břevnem v bílém poli císařský orel s písmeny P II. na prsou. (Viz na tab. XL. pečeť č. 14.)

Falšování mince stalo se již za dob knížecích nekalým řemeslem, zejména pak za krále Ferdinanda stiháno často, a dalo se buď okrajováním okrajů neb vyškrabováním 60 na zlatých, aby se podobaly tolarům, pak též předěláváním halířů na peníze bílé jich rozplacetením a vbitím nového rázu, naposledy pak soustavným vybíjením mince lehké ze špatných plátů pod kolkem nápodobným neb z mincoven odeizeným, což se někdy podtají dalo i v preghauze, nebylo-li náležité dohlídky. Nejpopověstnějším „falešníkem“ za času Matyášových stal se v severovýchodní Moravě cizozemec Kašpar Roth a soudruzi, kteří r. 1614 falešnou minci dělali v okolí Nového Jiřína a Meziříčím. *)

Léta 1613 popadli v Kutné Hoře Erazima Mara z Valkrsdorfa, mincíře falešných eínových tolarů, u něhož jich 12 nalezeno jest. Úředníci mince doptávali se komory České, co by s ním činiti měli. I psali potom radové komory České, aby falešníka vězením opatřeného ve voze dobře opatřeném odeslali ku právu Starého Města Pražského. **)

Na padělatele mince zemské byl starodávňý trest upálení; však některému prošlo také mírněji, měl-li mocné přímluvce jako Kateřina Odolenoiva, která r. 1451 „vůkol šla s falešnou mincí a měla hrdlem trpěti; ale konšelé, hledíce k milosrdenství, učinili jí milost a dům její v Praze na ryňku s pivovarem za tu vinu vzali“. Na přímluvu pana Jiřika z Kunštátu dali ho Janu Čechovi, manželu té Kateřiny a služebníku dotčeného správce království. ***)

V mincovně pražské působil od 10. května 1610 známý nám již mincmistr Benedikt Huebmer ze Sonnleithenu, kterýž razil korunovační peníze k rozhazování ku korunovaci králeviče Ferdinanda II. r. 1617. Týž oznámil téhož roku se svým zkoušečem Řehořem Steinmüllerem, že toлары nyní jdou po 90 krejcarech, a poněvadž se jich razí 9³/₄, z hřivny sazené v 14 lotech a 1 kventlíku, že dlužno položiti hřivnu vídeňskou za 16 zl. 25 kr. a 1 penízek. Také na groše sluší hřivnu ryzí na 16 zl. 49 kr. zvýšiti, aby byly jakosti 7lotové 3 kventlů 2 pen., a tudíž by se jich z vídeňské hřivny sazené razilo 165¹/₄ kusu.

Za Huebmera řezal kolky zlatník Hanuš Konrád Greutter, a na těch vidí se znamení mincmistrovské ležící srpek měsíce a nad ním šestihrotá hvězda. První mince se znaméním Huebmerovým a poprsím krále Matyáše raženy r. 1611, a to na tolarích znak ovinutý zlatým rounem, kterýž r. 1612 po korunovaci císařské ustupuje říšskému dvojblavému orlu; na lícu je pak buď poprsí aneb obrněná postava. V Praze také vybity sličné toлары s poprsími tří císařů Maximiliana I., Karla V. a Ferdinanda I. na jedné a císaře Matyáše na druhé straně, kde též někdy jen říšský orl vytepán (Tab. XXVI. obr. 255.).

Na Horách Kutných bývaly častější změny v úřednictvu. Hory zdejší dobře nešly. Za úředníka mince na Vlaský dvůr povolán Jan Šultys z Fels-

*) Sem snad sluší klásti pláty vystříhané a odstřížky měděné z jeskyň na Kotouci u Štramberka, kde je objevil zahrabané professor Karel J. Maška.

**) Archiv král. horního města Hor Kutných č. 5445.

***) Manual novoměstský č. 83. str. 667. Dr. Zikmund Winter: Kulturní obraz českých měst. Díl II. str. 454.

dorfu znal dobře poměry zdejších hor, kterých si již jako učitel zdejší partikulární školy všiml a úcty týdenní při některých dolech psával. Roku 1604 jmenován konšelem a příštího roku dostalo se mu od císaře Rudolfa II. německého přídomku šlechtického „z Felsdorfu“, ačkoliv německého jazyka mocen nebyl. Zaměstnán byl již v letech 1609—1612 při mincovně, ustanoven pak po Pavlu Škretovi dne 1. května 1612 úředníkem mince,^{*)} kterýž úřad zastával jen do 2. prosince 1613, kdy složen s úřadu pro stáří a vetché tělo své. Přes to povolán léta 1614 za primasa kutnohorského a súčastnil se reformační komise horní. Přistoupil ku stavům pozdvíženým a zvolen jedním z 30 direktorů zemských, pročež po bitvě na Bílé Hoře dne 25. listopadu uvězněn a naposledy při žalostné exekuci na Staroměstském náměstí dne 21. června 1621 sťat a hlava jeho na Kolínskou bránu v Hoře zavěsena v koši.^{**)}

Mince za času jeho ražené mají v ellipse znamení tři kolků (poupat), dvou nahoře a jednoho dole v trojúhelník postavené, jak se vidí na mincích z r. 1614 a na některých s letopočtem 1615; neboť bývalo obyčejem již o Všech svatých vydávati vzácnějším osobám mince s letopočtem příštího roku, jak také na mincích Fridricha Falckého z r. 1621 znamenáme.

Po Šultysovi ujal teprve dne 8. máje 1614 mincovní úřad vrchní prubíř Augustin Šmilauer ze Šmilova.^{***)} Stavové čeští nepřáli si vrchního prubíře a tak zůstal tento úřad delší dobu neobsazený.

Ku zažehnání smutných poměrů v dolech Horských povolána komise vedením Vojtěcha Popela z Lobkovic a na Chlumci, která podala sněmu českému návrhy, aby hory byly na několik let pronajaty. Sněm byl ochoten k tomu přistoupiti, zejména když nejvyšší minemistr Vilém z Vřesovic a jiní svědkové doznali, že za posledních 10 let prokutáno zde 800.368 kop gr. mš. Nájmů ale neprovedeno. Šmilauer zemřel náhle dne 17. listopadu 1615. †) Mince jeho se znamením kohoutu hládku držícího na rubu pod orlem dosti hojny jsou ve sbírkách. Pozdější mince z r. 1616 mívají za znamení dvojitou lilii, připomínající správcovství Škretovo, neb prázdný kroužek, protože v úřad mincovní uveden Šebestian Hölzl ze Sternsteiu až dne 17. března 1617. Týž býval na Horách již od r. 1605 do r. 1612 horním hofmistrem, ale složen s úřadu, potom však se ospravedlnil. Nepobyl zde

*) Za jeho úřadování vyslal sněm obecní v Praze na Hory Kutné k jich vyzdvižení komisi, která podala dne 5. června 1612 králi Matyášovi zprávu o stavu hor a zřízení horním a mincovním. Opis této zprávy nalezá se v archivu Horském.

***) Zanechal čtyři syny: Mikuláše, r. 1627 z Kolína odešlého do vyhnanství, mistra Jirího, Jana a Bohuslava, oba poslední žili ve Slaném.

††) Týž pocházel z Jihlavy. Otec jeho Jirí vychován v Hoře u Dačických, kam dán výměnou, aby se češtině přiučil. Augustin zemřel náhle r. 1615 u věku 47 let. Vdova pak měla některé potíže se zadržnými úcty svého manžela. Léta 1623 pajal vdovu tuto Jirí Follí, účetní z lepší mince a pravá ruka Vřesovcova.

†) V knihách mincovních zůstal zapsán dluh r. 1614 jím učiněný, když na zaplacení olova polského do mince J. M. Cís. 150 kop gr. čes. u Jana Pygle, gegenreijbera v oboře, pod úrok se vydlužil. Zpráva Jana Prunse, písaře mince, ze dne 24. února r. 1616 v archivu arch. sboru „Vocel“ v Hoře Kutné.

dlouho, neboť dne 25 června 1618 vypudili Pavel Škreta a Radslav Hlavsa z Liboslavě horní úředníky, zmocnili se účtů i knih, a na Vlaském dvoře usadil se Václav Chotouchovský z Nebovid jménem stavů podobojí. Hölzl dával vybijeti na rub mincí pod orlu šestipaprskovou hvězdu.*)

Za krále Matyáše, zejména v posledních letech jeho panování raženy mince v Hoře Kutné v této jakosti:

	Obsah ve hřivně:	Z 1 hřivny:	Cena:
Tolary a části:	14 lotů 4 grény	8 $\frac{1}{4}$ kusu	90 kr.
Bílé groše	6 " - 3 "	167 "	3 "
Malé groše	6 " 1 "	312 "	1 $\frac{1}{2}$ "
Bílé peníze	4 " — "	700 "	— "
Malé peníze či halíře	2 " — "	800 "	— "
Dukáty	23 karatů 8 gr.	72 $\frac{1}{2}$ "	150 "

Pokud lze vyrozuměti ze seznamů bylo vybito v Hoře Kutné:

R.	Tolarů:	Bílých grošů:	Malých grošů:	Bílých peněz:	Malých peněz:
1612	za 27.370 kop	— kop	4115 kop	1557 kop	90 kop
" 1613	" 33.567 "	— "	927 "	— "	56 "
" 1614	" 28.336 "	— "	— "	— "	1072 "
" 1615	" 24.938 "	— "	— "	— "	139 "
" 1616	" 30.471 "	— "	— "	— "	134 "
" 1617	" 34.512 "	6965 "	3902 "	1741 "	694 "
" 1618	za 54.082 "	6241 "	7328 "	1140 "	609 "
" 1619					

Za 2 měsíce roku 1615 není výkazu.

Budiž nám dovoleno podrobněji zmíniti se o hospodářství v nejstarší mincovně této na Vlaském dvoře.

K dohledu nad dělníky minceřskými a pregířskými sázení bývali za přítomnosti nejvyššího mincemistra i šepmistrů král. horního města Hor Kutných starší čili konšelé na Vlaském dvoře, kteří záplatu svou tam brali od starodávna.

Konšelům minceřským a pregířským slušelo přihlížeti k práci v mincovně a pozorovati formování plátů i ražbu peněz. Přes nej přísnější dohled stávalo se, že některý nepoctivec „způsobem neupřímným a nevěrným“ odcizil pláty k ražbě přichystané, aneb cizury čili odpadky při stříhání plátů povstalé. Tak stalo se též v červenci roku 1612. Konšelé minceřští pátrali v městě i okolí a konečně „taková cizura na právě města Kolína nad Labem se našla a jednomu židu, Josefa Poláčka synu, se dostatí měla a jemu prodávána byla.“**) Konšelé minceřští a pregířští vznesli vyhledanou věc na úřad horní v Kutné Hoře a na pány šepmistry a ti oznámili komisi z Prahy právě na hory přijevší. Po té na-

*) Velmi obsírně a důkladně líčí činnost této mincovny dílo c. k. setníka m. sl. Jindř. Rappe „Die Münzstätte Kuttenberg“ (Numism. Zeitschrift 1889). Zde také na str. 331. seznam, kolik kterých mincí raženo v Hoře od r. 1578—1611, jakož i jiné původní zprávy z horního archivu někdejšího čerpané. Zprávy tyto jsou úplně spolehlivé.

**) Archiv horní v Kutné Hoře č. 5376.

řízeno, aby se dotčení židé před horní úřad dostavili. Než místo nich přišli starší židů z Kolna. Těm nařizeno, aby do jistého času Poláčka se synem před úřad mince postavili, což starší učiniti připověděli; „ale toho se nestalo, nébrž ani na Horách Kutných ani před Jich Cís. Mti pány komoratory ti židé postaveni nejsou“. Poněvadž se to týkalo regalíí císařských o minci, žádali konšelé hofmistra, urburéře i ouřednsky horní a mincovní za připomenutí pánuům radám a místodržícím, aby nařídili, by se dosti právu učinilo.

Není však dalších dokladů v archivu Horském, kdo dotčené odstřížky prodával, a záležitost tato způsobila jen zjevnou nechuť mezi minečři a pregífi, jejich konšely, jak se dále doloží.

Když byl roku 1613 Jan Šultys z Felsdorfu úředníkem mince a Mikuláš Vodňanský z Čazarova účetním, provedena inventura kolků a shledáno:

14	štoků	a	25	svrchních	želez	na	tolary,		
6	„	a	4	svrchní	železa	na	půltolary,		
2	„	a	3	„	„	na	čtvrttolary,		
20	„	a	10	vrchních	želez	na	bílé	groše,	
29	„	a	69	„	„	na	malé	groše,	
10	„					na	bílé	peníze,	
40	„					na	malé	peníze	a
107	želez	bez	rytby	na	bílé	a	malé	groše.	

Poněvadž neubývalo potrzek mezi minečři a jich konšely, vydal jim úřad mincovní tento řád neb správu, jak by se při mincovní chovati měli:*)

„Konšelé minečřští na místě jiných všech minečřův povinni jsou k vážení cánů do mince se dáti najíti, aby odvážené cány buďto na drobnou nebo na velkou minci v své opatrování přijíti, a tu v minci do truhly je sobě schovati, a jest-liže by ne vždyekny všickni se tu dali najíti, tehda aby dvěma nebo jednomu od jiných tu bylo pomozeno, však jakoby tu všickni přítomni byli, z toho odpovídati povinni budou.

Když by pak takové cány z mince vyneseny a do šmitery k mincování vneseny byly, tu konšelé jakožto šmitmejstři aby při všem pilností a bedlivostí zdržána a zachována byla, přičiniti se mají. Předně k řezání mincí naříditi mají minečře umělé a pilné, kteříž by z jedné každé hřivny uměli, což náleží, řezati jeden kus s druhým rovný, aby jeden kus hrubě těžký a jinej hrubě lehký nebejval, ale rovností aby v tom zachována byla, tak aby mimo remedium**) buďto méně nebo více, nic se nenacházelo.

Dále což se tu toho zřeže, to ihned má se zmínčovati, pláty***) mírné, aby ani velmi široké, ani hrubě ouzké nebejvaly, ale pěkně okrouhlé a všelijak ozdobné se minceovaly, kteréž by od jiných ku poehvale se spatřovati mohly. A ty také

*) Archiv král. horního města Hory Kutné; horní spisy čís. 5565 - II.

***) Povolená odchylka.

***) Plíšky.

dobře a náležitě vyhlítni se mají, tak aby potom v loru*) bělost tím lépeji chytiti mohly.

Takové pláty černé do mince zase vněsti a k vohledání pánům ouředníkům mince postaviti. Našlo-li by se co toho nemírného, páni ouředníci vedle instrukcí od Jeho Mti Císařské sobě vydaných, budou věděti, jak se v tom zachovati. Pak-li to v mírnosti se najde, tehdy jakž jsou podle váhy eány z mince přijali, tak zase též konšelé podle též váhy povinni budou pláty černé s eizuron**) z ouplna do mince odvésti, toliko pomoe, kteráž jim od JMti C. povolena jest, té což mohou, zdržeti a zachovati, to při nich zůstati má.***)

A jakož každého týhodne z mince peníze se vydávají od mincování a pregování, tu opět konšelé mincířští společně, eo se kterému mincíři za práci jeho má dáti, mají to rozdělití.

Jest-li by se pak kterému z konšelů přitrefilo, že by pro svůj odjezd aneb jinou slušnou příčinu k mincování se postaviti nemohl, tehdy u pana ouředníka mince, v nepřítomnosti jeho u gvardejna bude se moci opověditi a druhému konšelu při mincování poručiti, aby v jeho nepřítomnosti skrze druhého vše opatřeno mohlo bejti.

A tak všelikou pilnosť konšelé mincířští při každém mincování potřebnou zachovati povinni jsou (pozn. neboť jménem konšelů slovou, ale povinnost šmitmejstra na sobě mají). Též také jiné mincíře a dělníky v dobrém řádu při mincování řídití a spravovati mají, a čímž by sami při kterékoli věci zvládnouti a jí dosti učiniti nemohli, to vše na Jeho Milost nejvyššího pana minemejstra království Českého anebo na pány ouředníky mince vzněsti budou moci.

Což by pak ještě víceji jmenovaným konšelům mincířským potřebného bylo, čeho by v tomto sepsání pomínuto bylo, v tom ve všem pány ouředníky mince spraviti se mají, poněvadž oni páni ouředníci instrukcí obšírné o mincování od J. M. C. sobě vydané mají, jakož se vše vedle týchž instrukcí řídití a vykonávati má.

Co se dotýče vyřízení konšelů pregéřských, poněvadž nyní žádný z nich pregování se sám skutečně nedotýká, ani při pregování žádný nebývá, to se nyní do jiného času a dalšího J. M. C. anebo jich milostí páni rad komory království Českého k vyřízení a opatření odložiti musí a odkládá.

Příjmy konšelů mincířských, což se do obce scházelo, záležely (1582—1613) v pomoci, v koštu od tolarů, v koštu od grošů a od peněz, z jámy†) (jen 26 kop) z dluhů vyupomínaných a eo po rozdělení černého zůstalo (za ta léta 76 kop 52 groše 1 denár); celkem 1418 kop 13 gr. 1½ den. českých.

Z těchto příjmů, hlavně z pomoci, nakládali konšelé mincířští každého týhodne na nádobí 20 grošů bílých (od r. 1600—1612 193 kopy 52 gr. 6 den.), a to hlavně zaplaceno kováři a zámečnicku, pak za máslo, trůčky, šterce, brusy a koštišle.

*) v luhu.

**) Odstrážky.

***) Té pomoci bývalo mezi léty 1582—1613 16—34½ kopy gr. čas. ročně.

†) Konšelé měli zvláštní právo vybrati z jámy v preghauzu zapadlé kousky. Více při r. 1620.

Léta 1612 vynaloženo na nová kladiva 7 kop 50 gr. čes. Mimo to platilo se dle register šafářů mince každý téhoden minciřům pomoci na nádobí po 20 gr.

Dělníci minciřští nechtěli dopustit, aby na mzdě (luonu) byli zkráceni, hůjše se, že „ne z nějaké zoumyslnosti, ale z nevyhnutelné a bezelstné potřeby, nemohouce v tom nikterakž právi býti, kdyby proti předešlé míře jim snáto býti mělo, a při tak těžkém a krvavém dle o hladu trvati a sebe s manželkou a dětmi svými vyživiti; tedy by zase k svým řemeslům a obchodům se navracovati a sobě chleba a vyživení jinde hledati musili.“*)

V Jáchymově též pokleslo hornictví a s tím mincování; ani hojně komise nic nespravily. Za císaře Matyáše zde nepřetržitě působil minemistr Centurio Lengefelder, vydávaje mince s poprsím královským a se znamením lví hlavy s vyplazeným jazykem (značka čís. 32. na tab. XI.). Tolary jeho nebývají vzácné.

Budějovickou mincovnu jmenuje sice ještě král Matyáš roku 1611³₈, avšak jsou důkazy, že běhy válečnými zanikla ku konci vlády Rudolfovy a před rokem 1615, kdy dle nařízení komory České výše doloženého stříbro z Ratibořie a vůbec z jižních Čech dodáváno býti mělo do Pražské mincovny. Než nedálo se tak pořádk, jak níže uhlídáme.

Mincovna Budějovická vystavěna r. 1569 blíže Dominikánského kláštera.

Toho času velmi čile mincováno v tyrolském Hallu, kde Krištof Oerber (značka C Ö) řídil ražbu mincí Matyášových pro Tyrolsko.

*) Archiv horní č. 5565—IV. K roku 1613; však zpráva tato patrně již táhne se k pozdější době; neboť se tu mluví o čtyřkrejcarech, za něž teď sotva tolik lze koupiti, co před pěti lety za krejcar. Hodí se nejlépe do času dlouhé mince léta 1622.

Popis mincí Matyáše I.

Počneme popisem korunovačnických mincí. V zlaté i ve stříbře ražen peníz s dvojnásobným rozličným rubem.

Na líce 26 mm širokém a oběma rázům společně vidí se uprostřed vavřínového věnce poprsí králova na levo obrácené, v kroji uherském a čapkou, zdobenou volavčími pery. Na prsou zavěšen panovníku řetěz zlatého rouna. Opisu není.

Rub první ukazuje čápa požirajícího na zemi hada, k čemu vztahuje se opis: SALVTEM EX INIMICIS NOSTRIS · t. j. „Zdar z nepřátel našich“.

Jiný rub má svrchu českou korunu nad dvěma palmovými větvemi a pod tím v šesti řádcích: MATTHIAS II · | D · G · HVNG · REX CO · RONAT · IN REG · | EM BOHEMIÆ · | AN · 1611 · DIE · 23 · MAY (aneb MAIL · též jiný ORONATUS). Kolem věnce vavřínový (Tab. XXVI. obr. 252.).

Rázy naskytují se rozmanité i oba ruby; ve stříbře raženy na tlustých plíškách až 29·5 gr váhy, ve zlatě váhy dvou dukátů. Jiný korunovační peníz má též nápis na jedné a čápa na druhé straně (Tab. XXVI. obr. 254.) i váží 6·92 gr.

Mnohem hojněji přihází se zlatý i stříbrný korunovační peníz, ve zlatě 1·7 a 3·42 gr a ve stříbře 1·63 gr těžký a jen 17 mm široký (Tab. XXVI. obr. 253.).

Líce má monogram králova jména pod českou korunou s dvěma palmovými větvicemi, vespod římskou číslici · II · a kolem vavřínový věnec.

Na rubu čte se v podobném věnci pětiřádkový nápis: CO · RO · NAT · BO · | HEMIÆ · | REX · | 1611 ·

Takové mince rozhazovány při korunovaci mezi lid. *)

K upomínce na slavné císaře z rodu Habsburského, Maximiliana I., Karla V. a Ferdinanda I., raženy častěji mince vzpomínkové zvlášť tolaru neb dvou-tolaru ve stříbře i ve zlatě; takové váhy pěti neb desíti dukátů. Starší sběratelé jmenovali je nummi restituti. Též v Pražské mincovně Benediktem Hübmerem vybit vzpomínkový tolar tohoto rázu (Tab. XXVI. obr. 255.):

Na líce obrácené poprsí císaře Matyáše v okruží a bez koruny. S prsou splývá zlaté rouno. Pod poprsím český lev s pravé strany. Za perlovým obvodkem, dole přetrženým, opis zdola počínající: + MATTHIAS D · G · ROM · IMP ·

*) Pavel Skála ze Zhoře píše v dílu I. str. 324.: „Když z kostela šel král Matyáš, házena mezi lid mince zlatá i stříbrná, mající na jedné straně obraz královský se dnem korunování, a na druhé čápa, držícího v noze hada s nápisem takovým: ‚Salutem ex inimicis nostris‘ (zdraví a vzrůst náš z nepřátel našich)“. První to mince zvlášť ke korunovaci ražena. Dříve mezi lid metány peníze berné, české i míšenské, menší a větší, jak píše „Starší letopisové“. Jen při korunovaci krále Ludvíka r. 1509 peněz mezi lid nesypali.

S · A · G · H · BO · REX Na konci opisu pod poprsím značka Hübnerova, totiž srpek měsíce a nad ním hvězda.

Na rubu tři za sebou řaděná korunovaná a zlatým rounem zdobená poprsí v levo obrácená. Prvé přioděno v kožich, ostatní v brnění. Za perlovým obvodem opis: MAXI · (milianus) I · CARO · (lus) V · ET FERD · (inandus) D · G · ROM · (anorum) CÆS · (ares) REG · (es) HISP(aniae) ☉

Ve zlatě obražený nalezá se v mincovním kabinetě císařském ve Vídni.

Z běžné mince vážily pětitolary až 145·2 gr a byly 11 mm z tloušti, pak třítolary 87·8 gr a 7 mm tlusté, dvoutolary 58 gr (Tab. XXVI. obr. 256. a tab. XXIX. obr. 272. a 274.) a 1½ tolary váhy 43 gr. Ráz jejich jest týž jako na tolarech níže popsaných.

Tolary (Tab. XXVI. obr. 257., tab. XXVII. obr. 260.—265. a tab. XXVIII. obr. 266. — 271.) až 42 mm široké, mají též ráz rozličný. Buď vidí se na líci korunované poprsí v levo obrácené, s krátce přistřiženým vlasem, s kníry a kozí bradou, v krunýři s hladkým úzkým límcem neb širokým a vysokým okružím, v převěsném plášti, na rameni páskou připjatém. Na hrdle řetěz zlatého rouna a pod poprsím český lev s pravé strany. Kolem v opisu čte se: MATTHIAS II · D · G · HV (lev) NG · ET · BOHE · REX · S tím lícem bývají dvojí ruby, a to prvý nese štít korunovaný, řetězem řádu zlatého rouna ovroubený, s mnoha znaky a v úsečkách vedle rok 16 | 11 neb 16 | 12 (Tab. XXVI. obr. 256.), aneb druhý rub se znakem rozětvceným, kde v 1. a 3. poli vidí se uherská břevna a v 2. a 4. český lev a uprostřed rakousko-burgundský štítek; to vše pod korunou, od níž běží toasonový (zlatého rouna) řetěz. V úsečkách rok 16 | 12 a kolem opis jako na předešlém: ARCH · AVST · DVX · BV (znamení tři poupata neb štoky v ovalu) RG · MAR · MO · CO · TY nebo TI (Tab. XXVI. obr. 257. a tab. XXVII. obr. 260.—263.). Nejčastěji bývá však mince. znamení na konci opisu.

Tolar s mnoha znaky popisujeme tu zevrubněji:

V líci obrněné poprsí královo s pravé strany, s českou korunou na hlavě, s krátkým kadeřavým vlasem a vousy, jak výše uvedeno; okruží hladké, s ramen splyvající pláště a na hrdle zavěšen řád zlatého rouna. Pod poprsím český lev sáhající dole v opis: MATTHIAS II · D · G · HV (lev) NG · ET · BOHE · REX ·

Na rubu korunovaný štít s mnoha znaky ovinutý řetězem zlatého rouna. S obou stran rozdělený letopočet 16 | 11. Znaky ve štítu jdou tímto pořadem: 1. Uherská břevna, 2. český lev; mezi nimi na čestném políčku 3. rak.-burg. znak, 4. věž kastilská, 5. lev leonský, 6. aragonský, 7. sicilský znak, 8. lev habsburský, 9. korutanský, 10. kraňský znak, 11. parohy württemberské, 12. hornorakouský, 13. portenavský znak, 14. moravská orlice a 15. orel tyrolský. Kolem opis: ARCH · AVST · DVX · BV | RG · MAR · MO · CO · TY (znamení hvězdička nad půlměsícem).

Pokládá se za nejprvnější tolarový ráz tohoto panovníka. Týmž rázem vydány též dvoutolary (Tab. XXVI. obr. 256.) se zkratkem B | VR · v opisu rubním.

Kdožto v těchto rázech držel se řezák kolků typu za císaře Rudolfa II. Ant. Abondiem navrženého, tedy nejpozdější tolary (hranáče) Matyášovy, navržené pražským řezačem kolků Hanušem Konrádem Greutterem, představují krále v celé postavě, kterýž ráz udržel se pak skoro po celou dobu panování císaře Ferdinanda II.

Pozdější ráz tolaru (Tab. XXVII. obr. 264. a 265., tab. XXVIII. obr. 266.—271. a tab. XXIX. obr. 272. a 274.) zameněn na lici, že poprsí nekoronováno a má široké okruží na krku. V opisu za kruhem šňůrovitým neb perlovitým, ode lva dole v pravo začínajícím, čte se: MATTHIAS · D · G · ROM · IMP · S · A · G · H · BO · REX · (český lev k levé straně obrácený). Někdy také končívá opis pouze B · REX · jindy BOE · REX ·

Na rubu v šňůrovitém neb perlovitém kruhu korunovaný říšský orel, nahoře korunou v opis sáhající, na jehož prsou spočívá pod korunou arcivévodskou rak.-burg. štít řetězem zlatého rouna ověněný. Od koruny vede opis: ARCHID · AVSTR · DVX (značka hvězdička nad půlměsícem) BVRG · MAR · MOR · 1613 · neb jen MAR · MO · a letopočet 1614 (se znamením týmž, neb s kohoutem s hříbkou, neb lví hlavou), 1615 (značka kohout neb lví hlava), 1616 (značka kohout, prázdný kroužek, dvojitá lilie neb hvězda), 1617, 1618 a 1619 (značka hvězda neb lví hlava).

Průměr $39\frac{1}{2}$ — $41\frac{1}{2}$ mm, váha 28·58—30·15 gr.

Hranáče čtyrboké mívají ráz tolarů takovýchž na rubu, ale na lici zobrazenou postavu obrněného panovníka v levo obráceného.

V c. a k. dvorním museu ve Vídni uložen zlatý hranáč rázu tolarového z Pražské mincovny (Tab. XXIX. obr. 275.).

V kosmém čtverci 44 mm širokém vyražen v lici panovník korunovaný v brnění, jenž drží v levici državu a v pravici žezlo, jak se na dukátech vídá. Hlava i nohy sáhají v opis. Mezi nohami značky. Po levém boku štít uherský, pod korunou dole nevkusným výběžkem zakončený, a po pravém korunovaný štít český, též nepěkně dole protažený. Za šňůrovitým obvodkem opis: MATTHIAS · D · G · R · I · S · | · A · | GER · HVN · BOHE · REX Kolem obvod šňůrovitý a rovný.

Na rubu podobně omezeném korunovaný říšský orel, korunou v opis sáhající, s korunovaným štítem rakousko-burgundským, řetězem zlatého rouna ovinutým, na prsou. Za korunou opis: ARCHID · AVSTR · DVX · (značka Bened. Hübmera) BVRG · MAR · MOR · 1615 ·

Jsou též dvoutolary podobně ražené.

V rázu tomto vidíme předchůdce tolarového rázu Greutterova za Ferdinanda II. přijatého.

Půltolary (Tab. XXIX. obr. 273. a 276.) mívají ráz podobný tolarům, avšak mají průměr jen 34—37 mm a váhu 13·65—15·41 gr; čtvrtníky (Tab. XXVI. obr. 258. a 259.) pak průměr jen 29—31 mm a váhu 6·65—7·32 gr.

České tolary Matyášovy a jich díly patří k mincům vzácnějším.

České čili bílé groše (Tab. XXX. obr. 277.—288.) ukazují na lici 19—20 mm širokém českého lva s opisem: MATTHIAS · D · G · (znamení minc.)

· R · I · S · A · G · H · B · REX · neb BO · REX · a na některých jméno panovnicka v zkratku MATTHI · Mine. znamení bývá umístěno někdy též za R neb za I.

Na rubu říšský orl pod korunou sáhající v opis se štítkem rakousko-burgundským na prsou. Opis: ARCH · AVST · DVX · BVR · M · M · (Marchio Moraviae) a letopočet 1617, 1618, 1619 aneb zkráceně 19. Váha 1—1·6 gr.

Malý groš (Tab. XXX. obr. 289.—292. a tab. XXXI. obr. 293.—303.) zůstal v pěkné podobě za císaře Rudolfa II. přijaté, a to na líci český lev a opis buď totožný jako na bílých groších, neb vzácně ⚔ MATTH · II · D · G · (značka Šultysova) HVNG · BOH · REX · neb jen R a konečně s úplně vypsaným jménem krále MATTHIAS · II · (znamení lví hlava) D · G · HV · E · BO · REX* Opis končíva tečkou, pětipaprskovou hvězdičkou neb pětilistou růžicí.

Na rubu korunované M buď mezi rozděleným letopočtem (16 | 17, 16 | 18, 16 | 19) aneb mezi dvěma ornamenty, lilijemi neb růžicemi; pod tím ve dvou řádcích MALEY | GROSS a případně na třetím řádku letopočet 1612, 1613, 1614 neb 1616. *)

Průměr 15—18 mm, váha 0·43—1·12 gr.

Šlo jich 7 do bílého groše neb 3 do krejcaru.

Peníze bílé (Tab. XXXI. obr. 304.—310.) jednostranné srovnávají se též s Rudolfovými, mívají však někdy českého lva v opačnou stranu (v levo) obráceného. Na některých selhává též vnitřní kruh kolem lva, podobně jako se to někdy vidí na bílých a malých groších téhož panovnicka. V opisu čte se buď MATHI · SECVN · 1612, neb MATTHIAS · R · B · a letopočet, neb MATTHIAS · R · H · B a rok. Průměr 11¹/₂—13 mm, váha 0·26—0·43 gr.

Halířky, malé peníze neb denáry (Tab. XXXI. obr. 311. a 312.) jen 11—12 mm v průměru a vždy jednostranné mají korunované M, vedle něhož vyraženo písmeno R (ex) s jedné a B (ohemiae) s druhé strany a nad každým z nich po hvězdičce. Vespod vytepan letopočet 1614, 1615 neb 1617. Jsou též halíře bez písmen R a B. Váha 0·25—0·32 gr.

Sedm jich platilo malý groš, 6 krejcar.

< České zlaté čili dukáty (Tab. XXXII. obr. 315.) mají na líci panovnicka v brnění v levo přič obráceného a štítky, jak výše při hranáči dotčeno. Opis: MATTHIAS · D · G · R · (znamení mincmisterské: půlměsíc s hvězdou) I · S · A · G · H · B · REX

Na rubu pod korunou, jež do opisu zasahuje, říšský orl na prsou se štítkem rakousko-burg. zlatým rounem ověčeným a svrchu arcivévodskou korunou pokrytým. Pokračování opisu: ARCHID · AVST · DVX · BVRG · MAR · MO · 1613 neb 1614, 1615 neb 1618.

Zvláště památný jest druhý ráz (Tab. XXXII. obr. 314.) ukazující na líci též panovnicka obrněného, ale místo štítků letopočet rozdělený 16 | 11 aneb 16 | 12**)

*) Nejobyčejnější jsou se znamením hvězdičky v opisu pod lvem a rozděleným letopočtem 16 | 17, 16 | 18, a 16 | 19. Vzácnější náleží Šultysovi z Felsdorfu se znamením tří poupat v oválu a letopočtem 1612 neb 1613 vespod. — V Kutné Hoře roku 1615 a 1616 nevybývá malých grošů, ač Donebauer ve své sbírce uvádí jako zvláštnost malý groš z r. 1615 se značkou Hülzlovou.

***) Na tab. XXXII. na obr. 313. jest také zlatý bez letopočtu, ostatně uvedenému podobný.

a v opisu MATTHIAS · H · D · G · (znamení jako prve Benedikta Hübnera z mincovny Pražské) HVN · ET · BO · REX

Na rubu pak naposledy na mincích českých vidí se postava zemského patrona sv. Václava v pravo přič postaveného a přímo hleděcího, v pravici třímajícího prapor s orlicí a při levé noze štít s orlicí přidržujícího. V opisu: S · WENCESLAVS | PAT · BOHEM (Patronus Bohemiae). >

Průměr 22 mm; váha 3·4—3·45 gr.

Vedle dukátů raženy též dvoudukáty (čtvrtolar ve zlatě) a pětidukáty (tolar ve zlatě); prvnější váhy 6·8 gr, tyto 17·25 gr.

V stejném způsobě zůstávaly též měděné groše početní (Tab. XXXII. obr. 316., 320., 321. a 324.). Na oněch z let 1612, 1613, 1614 a 1619 vyraženo na lici jediné korunované M a vedle letopočet rozdělený; na jiných pak monogram z jmen krále a královny Anny, jakž se jeví na groších z let 1615 a 1616—1618. Opis lici: GROSS POCZETNI (někdy s obráceným H) a na rubu pokračování KOMORY CZESKE. Méně hojně vyráženy v Praze s českým nápisem dotčeným kolem lva a na rubu kolem korunovaného M neb monogramu s opisem IM KVNIGREICH · BEHAIM · neb IM · KVNIGREICH · BEHAIM (Tab. XXXII. obr. 316. a 320.). Průměr 20—22½ mm; váha 2—3·26 gr.

Horské početní groše mají na obou stranách pouze český nápis.

Na lici korunovaný monogram z písmen M a A v perlovitém neb hladkém obvodu; koruna sáhá v opis: GROSS * POCZETNI ·

Na rubu český lev v perlovitém neb hladkém obvodu a opis KOMORY * CZESKE * 1616 * (též 1617). Okraj oboustranně čárkovaný.

Váha 2·5—3·3 gr. Průměr 22 mm.

Horské početní groše Hölzlovy z r. 1619 (Tab. XXXII. obr. 324.) mají obvodok hladký a v lici korunované M. Váží vají 2·3 gr, průměr 21 mm.

Na početních penězích (Tab. XXXII. obr. 317.—319., 322., 323. a 325.) bývá buď lev s pravé neb s levé strany, nebo dvojhlavý orel. Opisy mají vesměs německé, ježto bity byly pro Jáchymov. Podrobnější popisy podáváme níže.

Početní peněz bez letopočtu má na lici v kruhu korunované M; koruna svrchu sáhá v opis: RAIT · PFENIG · DER · CAM ·

Na rubu v poli korunovaný český lev s pravé strany. Opis: IM KVNIGREICH BEHEM · Okraj perličkovitý s obou stran.

Váží 1·94—2·65 gr; průměr 20—21 mm.

Početní peněz s orlem (Tab. XXXII. obr. 318.) nese na lici monogram z písmen M a A a po jeho stranách letopočet 16 | 13; koruna sáhá v opis RAITPFENNIG DER CAMER

Na rubu korunovaný říšský orel se znakem rakousko-burgundským na prsou; koruna jeho sáhá v opis IM KVNIG · REICH BEHAIMB · Obvodku není ani na lici, ani na rubu.

Váží 2·65 gr; průměr 23 mm.

Takový ráz ročníku 16 | 14 (Tab. XXXII. obr. 319.) má kruhy kol hlav orlicí a bývá větší (25 mm).

Vzácnější je početní peníz z roku 1616 (Tab. XXXII. obr. 322.), který ročník vidí se pod monogramem; opis končí CAMR

Na rubu v kruhu český lev a opis: IM KVNIGREICH BEHAIMB +
Váží 2 gr; průměr 21½ mm.

Ročník 16 | 17 má monogram v lici; na rubu lva a opis: IM KVNIGREICH BEHEM s ozdobou (Tab. XXXII. obr. 323.); kdežto ročník 16 | 18 má na rubu orla dvojhavého a opis končí BEHAIMB Na rok 1619 bity s initialou M v lici, vedle níž letopočet 16 | 19. Opis: RAITPFENIG DER CAMR neb RAITPFEN- NIG · DER · CAMR Na rubu český lev s levé strany a opis IM KVNIGREICH BEHEM. Váží 2·8 gr; průměr 20½ mm. (Tab. XXXII. obr. 325.)

Početní groše i peníze Matyášovy nemívají znamení mincmisterských, jen okrasy květinové a růžicovité ornamenty; proto nelze přesně určit, z které mincovny každý jednotlivý kus pochází.

Které mince byly vybity za krále Matyáše I. v českých mincovnách.*)

V Pražské mincovně za správy mincmistra Beneše Hübmera ze Sonnleithenu pod znamením šestírohé růžice nad srpkem měsíce vybity:

r. 1611: dvoutolary, tolary, půltolary a dukáty;

r. 1612: dvoutolary, tolary, půltolary, čtvrttolary, malé groše, dukáty a groše početní;

r. 1613: tolary, čtvrttolary, bílé groše a dukáty;

r. 1614: dvoutolary, tolary, půltolary a dukáty;

r. 1615: dvoutolary, dvojnásobné hranáče, tolary, půltolary, čtvrttolary, bílé peníze a dukáty;

r. 1616: třítolary, dvoutolary, tolary, půltolary a čtvrttolary;

r. 1617: čtvrttolary a bílé groše;

r. 1618: čtvrttolary, bílé a malé groše, bílé peníze, dvoudukáty a dukáty;

r. 1619: pětínásobné tolary, tolary, bílé groše a pětidukáty.

V mincovním kabinetě v klášteře na Strahově nalezná se tolar krále Matyáše s ročníkem 1620, ražený asi za stavů českých. Též ražený v Pražské mincovně dukáty bez letopočtu, pak desítidukáty, pětidukáty, dvoutolary a tolary tří císařů, vesměs bez letopočtu.

V Kutnohorské mincovně vybity za Pavla Škrety se znamením lilie v kruhu r. 1612: tolary a bílé peníze; pak s mincovní značkou Jana Šultyse z Felsdorfu o třech poupatech (kolkách) v kruhu: tolary, malé groše a bílé a malé peníze;

r. 1613: tolary, čtvrttolary, malé groše a malé peníze;

*) Dle rozličných sbírek a katalogů. Seznam tento ovšem není úplný.

r. 1614: tolary a malé peníze; pak se znamením Augustina Šmilauera (krouhem s hůlkou v nožce): tolary, čtvrttolary, malé a početní groše;

r. 1615: dvoutolary, tolary, půltolary, čtvrttolary, malé peníze a početní groše;

r. 1616: tolary a malé peníze; pak s prázdným kroužkem jako značkou za provisoria pod správou Pavla Škrety Šotnovského ze Závotic: dvoutolary a tolary; se znamením dvojité lilie v ovalu za téhož: dvoutolary a tolary; s hvězdou v kruhu jako znamením minemistra Šebest. Hölzle ze Sternsteinu: tolary a početní groše;

r. 1617: s prázdným kroužkem jako znamením za provisoria pod správou Pavla Škrety: bílé groše a se značkou hvězdy v kruhu neb bez kruhu za minemistra Šebest. Hölzle ze Sternsteinu: dvoutolary, tolary, půltolary, čtvrttolary, bílé a malé groše a bílé a malé peníze;

r. 1618: dvoutolary, tolary, půltolary, bílé a malé groše a bílé a malé peníze;

r. 1619: tolary, bílé a malé groše, bílé a malé peníze a početní groše.

V Jáchymovské mincovně razil minemistr Centurio Lengfelder se znamením hlavy lví:

r. 1612: tolary, půltolary, čtvrttolary (jednoduché i trojnásobné) a malé groše;

r. 1613: početní peníze;

r. 1614: tolary a početní peníze;

r. 1615: tolary a čtvrttolary jednoduché a trojnásobné;

r. 1616: tolary, půltolary a čtvrttolary jednoduché a dvojnásobné;

r. 1617: tolary, malé groše a početní peníze;

r. 1618: tolary, čtvrttolary a malé groše;

r. 1619: tolary a početní peníze.

K dějinám cen.

Příspěvky k dějinám cen v městě Čáslavi zachovány v registrech na příjem peněz a vydání všelikého při dvoře Tupallském z roku 1594.*)

Za loch (sklep) prodaný v Ledčarovsku 10 kop grošů čes. Koně po 16—18 kopách gr. č., volí po 5 kopách až 5 k. 30 gr., ovce po 16 gr., skopci po 43 gr., jehně za 7—8 gr., telata po 20—40 gr. (do Prahy vždy dražší), vepří po 1 kopě, hrnec másla za 35 gr., sýrce na strouhání po 8 gr., sýry po 15—20 gr.; korec žita po 44—55 gr., ovesa po 14 gr., pšenice po 35—40 gr., ječmen po 32 gr., hrachu starého 21 korečů na Horskou míru po 44 gr., na Čáslavskou odměřeno jest 24 korečů, činí 15 kop 24 gr., korec hrachu za 40 gr., letní vlny čisté kámen za 2 kopy a 2 gr., jarní vlny po 1 k. 54 gr., kůže ovčí po 5 gr., volská 15 gr., loje kámen po 30 gr., žitné slámy kopa otepí 26 gr., dříví sáh po 18 gr., hlávka soli ovčím 5 gr., bečka Šemberku soli po 1 k. 8 gr., bečka Prachatické soli po 47 gr., lot šafránu 12 gr., sud piva zadního za 9 gr., sud piva bílého 50 gr., nové podkovy po 9 denárech, za kolo k vozu 12 gr., kopa šindele za 2 gr., pár střevíků 7½ gr.

Mzda: tesaři za den 3 groše, mlataům za týden 6—9 grošů, od sečení luk 1 groš za den, korec žaludů 8 gr., za žetí žita 3 denáry od záhonu, žetí pšenice 4 den. od záhonu, Jan Žiželický, mlynář, zjednan do mlýna pod dubem na týden po 7 gr., šafář dostal za rok 8 kop gr. č. a boty za 40 gr., přední pluhař ročně 6 kop 45 gr., druhý pluhař 6 kop 45 gr., špitální pluhař 5 kop 8 gr., přední pohůnek ročně 6 kop 40 gr., špitálník ročně 4 kopy 38 gr., řezač 6 kop 30 gr., nádvorník 6 kop 5 gr., pastucha tolikéž, přední ovčák 7 kop 15 gr., druhý ovčák 3 kopy 45 gr., sviňák 3 kopy; šafářka ročně 3 kopy 30 gr., přední děvka 2 kopy 40 gr., Káči, třetí děvce, 2 kopy 40 gr., v témž účtováno za nové boty pro ni 18 gr., za kytli 45 gr. a od podšití bot 6 gr. —

V Praze prodáván polský vůl roku 1610 po 20—40 kopách, český vůl po 10 až 15 kopách; téhož roku stála libra hovězího masa 28 malých peněz čili 2 gr. č.; před tím r. 1600 libra hovězího byla za 3 groše české; vepřové, telecí a skopové za 3 groše míš. Tehdy byl korec žita za 2 kopy, ječmene za 1 kopy 52 gr., obojí tedy po čtyrech tolařech čili asi po 9 zl. 50 kr. r. č. neb za 19 korun; tak se drželo až k r. 1623, pak r. 1624 stoupilo žito na 3 kopy a r. 1629 až na 5 tolarů.

*) Archiv „Věchy Čáslavské“ čís. II.a 850.

Krmná husa stála v Lounech r. 1607 již 16 gr., kdežto v Praze byla roku 1624 po 42 kr., slepice po 21 kr. a kachna po 18 kr. Vola koupils v Čáslavi r. 1623 po 15 kopách čes. ěili za 30 tolarů, krávu po 20 kopách, vepře po 8 kopách ě., ovcí po 5 kopách gr. ěes. ěili za tolikěž dukátů neb desetkrátě tolik korun.

Ceny potravin více kolísaly než za našich časů za příčinou špatnějšiho spojení. Celkem stoupaly ceny za století ětverou i paterou hodnotou, a ceny peněz ubývalo v poměru k nemovitostem. Tak korec žita byl r. 1433 po 5 gr., r. 1536 po 20 gr. a 1629 již za 5 tolarů ěili 150 grošů aneb 450 krejcarů. Lěta 1495 bylo 7 liber ehleba za míšenský groš; kdežto již r. 1624 libra stála 3½ kr.; ovšem platil na počátku XVII. století ěeský groš jen asi 8 kr. r. ě. a míšenský jen 4 kr. r. ě. aneb 1½ kr. starých.

K dějinám cen roku 1614 a 1615 poskytují mnohé příspěvky počty dvorů města Čáslavi.*)

Příjem důchodu dvoru Řečice jinak Koudelovského vykazuje: za koně 21—27 kop, hřebec roční 10 kop, tele za 1 kopu až 1 k. 15 gr., ovee a skopci po 1 k. 4 gr., jehňata po 20 gr., kámen vlny 2 kopy 20 gr. ě., ovčí kůže 7 gr. 3½ denárů, cent sýra za 1 kopu 55 grošů, libra za groš, žejdlík másla za 2 gr. 3½ den., korec pšenicě za 50 gr. až 1 kopu 7 gr., kámen loje 40 gr., kachna za 3 gr., za sud piva předního 55 gr. až 1 kopu 15 gr., sud zadního piva 8 gr., sůl ěsařská bečka 1 kopu 45 gr., libra svíceek 4 gr., za novou podkovu 1 gr. 3½ den., kosa 16 gr., radlice po 18 gr.

Mzda: tesaři mistru 5 gr., tovaryšům po 4 gr. denně, nádenníku 3 gr. 3½ den. denně, mlateci tébodně 12 gr., od sekání a hrabání 2 gr. denně, šafářů ročně 10 kop gr. ě. a 45 gr. na boty, pluhař 7 kop 40 gr., nádvorník 6 kop 40 gr., ovčák 6 kop, ovee 12 a jehně, pacholek 4 kopy 30 gr., skoták 4 kopy 45 gr. a s košili (5 loket) plátna, malé prase sviňákovi a 5 loket plátna, šafářka 4 k. 30 gr., děvky 3 kopy 30 gr., kuchařka 3 k. 30 gr., řezníku za poražení krávy neb býka 5 gr., podšití bot 7 gr., boty 45 gr.

Zajímavě stopovati, jak ceny od r. 1594 stoupily.

*) Archiv „Věely Čáslavské“ ěís. II.a 815 a ěís. 831.

Artikule sněmovní, kteréž na sněmu obecním v Budějovicích Českých 29. ledna 1614 zahájeném a 27. února t. r. zavřeném ode všech tří stavů království Českého u přítomnosti císaře Matyáše svoleny a zavřeny jsou.

Zemský archiv království Českého. Archiv stavovský. Kvatern „Černý“ sněmův obecních od r. 1611 do 1615. Fol. A. 29.

(Fol. B. 12.) O uvažování mince.

A jakož JMC. toho při stavích v proposicích při to[m] sněmu obecním z strany vybytí ven z království tohoto zlé a neberné mince předněti ráčil, poněvadž tento artikul vysoce platný a potřebný jest tomuto království, i také bedlivého uvážení potřebuje, na tom jsou se stavové s JMCskou snesli, a to předně JMC. nejvyšším ouředníkům a soudečům zemským, radám JMC. soudu dvorského a komorního a osobám k tomu z obce voleným, totiž:

Rudolfovi z Štubenberku oc, Joachymovi Ondřejovi Šlikovi z Holejčce, hraběti z Pasaunu oc, Václavovi ze Vchynic a z Tetova oc, Jaroslavovi mladšímu Libštejnskému z Kolovrat oc, Albrechtovi Václavovi Smiřickému z Smiřic oc, Vilfmovi Vratislavovi z Mitrovic oc, Mikulášovi Gerštorfovi z Gerštorfu oc, Zachariášovi Kábovi z Rybčan oc, Václavovi Boryňovi ze Lhoty oc, Janovi Vostrovcevi z Kralovic oc, Adamovi Ryzmberskému z Janovic oc, Janovi Kyrechmajerovi z Reychwicz oc, Janovi Hynclšteynovi z Nového města Pražského, Joachymovi Meindlovi oc tu moc dali, aby ty osoby konečně mezi soudem zemským letničným nejprve přístím, totižto v pátek po s. Filipu a Jakubu na hrad Pražský žádným vymyšleným způsobem toho neodkládají, se sjedouc, se vši pilností to vyhledali, v jaké hodnosti která mince se býti vynachází, to vše aby v tom čase opatřili, a co se tak o té věci od nich nařídí, to aby skrze jisté mandáty JMC. neprodleně vůbec znáti se dalo, aby jeden každý věděl se v tom čím spraviti.

V artikulích téhož sněmu:

(Fol. B. 21.) O prubří zemském.

A poněvadž prubř zemský ode všech tří stavův sněmem léta 1610 volený k tomu ke všemu vedle povinnosti své dohlídati a bedlivost nad tím míti musí, za práci jeho sněmem léta 1577 jistá suma nařízena jest:

I prohlédajíce stavové k tomu, že stavům na prubřii zemském pro nařízení dobrého řádu o minci v království tomto nemálo záležití a zvláště těchto nynějších časův mnohem více práce a nákladův přichází, J. M. Cskou poddaně prosí, aby J. M. Cská o tom poručiti ráčil, jestliže by jemu od kohožkoliv v prubách mince i jináč v povinnosti jeho překážka dáti chtěla, toho aby dopuštěno nebylo.

A podle předešlých sněmův mince jak u Hory Kutny, tak Pražské, Jochmstalské opatrování stříže a zrna jak zlaté tak stříbrné prubř zemský podle povinnosti své aby se dotýkati mohl, milostivě to aby J. M. Cská naříditi ráčil.

A co se služby jeho dotýče, na tom jsou se všichni tři stavové snesli, aby téměř prubřii zemskému každého roku z berně zemské půl druhého sta kop grošův českých dáváno bylo, tak kdy by koliv dotčený prubř zemský k nejvyšším berníkům přišel, dotčení berníci proti kvitančí jeho takovou službu svrchu jmenovanou jemu vydati moei budou a to jim za pořádné vydání pasyrováno býti má. A co se reštu za půl druhého léta jemu na službu jeho dodati pozůstává, tu jemu prubřii zemskému nařizují, aby mu zouplna zaplacena byla.

Artikule sněmovní, které na sněmu obecném generálním znhájeném na hradě Pražském 15. června 1615 a zavřeném 3. října t. r. u přítomnosti císaře Matyáše ode všech tří stavů království Českého svoleny a zavřeny jsou.

Zemský arch. král. Českého. Stavovský archiv. Kvatern „Černý“ sněmů od l. 1611—1615. Fol. C. 3. Srovnáno s přepisem v archivu muzejního spolku „Věcla Čáslavská“ z archivu někdy Leženského, odkud přivezen byl do Čech dědem dvojčet. p. Pavla Nešpora, evang. ref. faráře v Čáslavi, jenž rukopis museu „Věcla Čáslavské“ věnoval r. 1865.

(Fol. E. 21. b.) O minci.

K uvažování toho artikule o minci nejvyšším ouředníkům a soudcům zemským, JMC. radám soudův dvorského a komorního a osobám z obce těmto:

Rudolfovi z Štubnberku oc, Jancovi Albrechtovi Křineckému z Ronova oc, Joachymovi Ondřejovi Šlikovi, hraběti z Pasaunu oc, Jaroslavovi mladšímu Libštejnskému z Kolovrat oc, Albrechtovi Jancovi Smiřickému z Smiřic oc, Vilémovi Vratislavovi z Mitrovic oc z pánův; Mikulášovi Gerštorfovi z Gerštorfu oc, Albrechtovi Pfeřkornovi z Ottopachu oc, Václavovi Borinovi ze Lhoty oc, Humprechtovi staršímu Černínovi z Chudění oc, Adamovi Ryžmberskému z Janovic oc, Jancovi Bukovanskému Pinthovi z Bukovan oc z rytířstva; Jancovi Kyrchmayerovi z Reychwicz primasu St. m. Pražského, Jancovi Hymléteynovi z Nového m. P., Jancovi Čzapovi primasu Menšího m. P., stavové tu moc dávají, aby ten artikul uvážiti a na místě postaviti mohli.

A poněvadž J. M. Cské a království tomuto mezi jinými předními věcmi téměř nejvíce na tom záleží, stavové ponížně žádají, že tuto tak velice potřebnou věc tím dříve a to nejdéleji mezi tímto časem a soudem zemským postněm nejprve přístím k skutečnému místu a konci přivesti ráčí. Jakož také i J. M. Cské a oby-

vatelům království tohoto nemálo na tom záležít, aby v zemi mince drobná, totiž groše bílé a malé, též peníze bílé a malé bité a mincované býti: tolikéž aby jisté vyměření se stalo, po čem by tolar široký a dukát brán a vydáván býti měl, dávají stavové tolikéž tímto sněmem nejvyšším ouředníkům a soudcům zemským, J. M. C. radám soudu dvorského a komorního, též osobám z obce svrchu jmenovaným tu moc, aby v pondělí po svatém Martinu nejprve příštím na hrad Pražský se sjeli, to uvážili a J. M. C. přednesli, toho však při tom šetříce, aby tolar a dukát (pokudž nejvejš možné bude) vysoce zvyšován nebyl. A co tak s milostivou vůlí J. M. C. v tom uváženo a na místě postaveno bude, posíženě stavové J. M. Cskou žádají, že to vůbec stavům království tohoto skrze mandáty své v známost uvéstí poručiti ráčí.

A poněvadž některé groše zvláště po třech krejcařích až do vyjití tohoto sněmu generálního bráti zapověděny jsou, na tom jest se J. M. Cská s stavy snéstí ráčil, aby taková mince až do tohoto času, totiž do vyjití soudu zemského postního nejprve příštího vydávána a brána byla.

A kdež jest prubíř zemský některé stížnosti své vznášel, co se cizí lehké mince dotýče, to stavové k uvážení a na místě postavení J. M. C. nejvyšším ouředníkům, soudcům zemským, radám J. M. Cské soudův dvorského a komorního a osobám svrchu jmenovaným, kteří k uvažování mince voleni jsou, tolikéž v moc dávají.

Zpráva nejvyššího minemistra Viléma z Vřesovic radám komory České o proměně na drobné minci.

V Hoře Kutné 1616, 28. prosince. — Archiv král. hor. města Hor Kutných čís. 5933 (koncept)

Jakož jste mně nejv. mincmejistru poznamenání toho, kterak by J. M. Cís. a ouředníkům mince Pražské drobnou minci zdejší českou, zvláště bílé a malé groše, též bílé peníze proti tolarům, tak jakž tu nyní po 90 kr. jdou, v zrnu i šrotu srovnati chtěli, a jak vysoko by stříbro při takovém mincování přicházeti mohlo, odeslali a ve jmeně i na místě J. M. C. v tom poručiti ráčili, abych do téhož poznamenání s pilností vzhledl a na tom, mělo-li by toho při tom zůstaveno či něco při tom napraveno býti, zprávu a dobré zdání své učinil, jakž též psaní Vašich M., jehož datum v Praze 9. Decembris 1616 v sobě zavírá:

Vedle kteréhož psaní V. M. neopomenul jsem k sobě J. M. C. vrchního pergmistra v král. Českém Jana Erckera z Šreckenfelsu, Pavla Škretu Šotnovského z Závořic s ouřednisky horními a mincovními na Horách Kutných povolati a s nimi též poznamenání se vši pilností přehlédnouti a je vypočítati dáti, a v něm to nacházíme, že by oni ouředníci mince Pražské, (z kterých však žádný jse v témž poznamenání nepodepsal), aby těmi napřed oznámenými dobrými českými mincemi všemi, netoliko na zrnu, ale i na stříži se proti jistému na onen čas l. P. 1576 a 1577 sněmovnímu nařízení počlo.

Což s nemalým od týchž ouředníků mince Pražské podivením jest.

Nebo aby jim v tom jaké poručení kdy se státi mělo, o tom žádná vědomost nemáme.

Jest-li pak kdy co toho stalo, V. M. služebně a ponížně žádáme, že nám také v tom, abychom se čím spraviti věděli, v známost uvéstí ráčíte. Ačkoliv nyní tolary vejšejí proti předešlému sněmu, když po 70 kr. toliko šly, způsobu vyšly, že po 90 kr. podle milostivého J. M. C. otevřenými mandáty o tom poručení brány a vydávány býti mají.

Však aby pro tu příčinu zrno drobné mince též lehčeno býti a na zrnu v těchž dobrých mincích, zvláště na bílých a malých groších se padnouti mělo, toho žádná taková potřeba nepoznáváme, a k tomu J. M. Cís., pánu svému nejmilostivějšímu, raditi nemůžeme za těmito příčinami:

Jedno, že by téhož zrna v bílých a malých groších zlehčení proti vejš připomenutému sněmovnímu l. 1576 a 1577 nařízení se státi muselo. Nebo týž sněmem 1576 od J. M. C. sl. a svatě paměti cís. Rudolfa a ode všech stavů král. Českého spolu s vyslanými z markrab. Moravského toho, jaké zrno anebo jak mnoho fejnu stříbra v hřivně každé té mince býti má, jisté vyměření učiněno jest a posavád při tom zůstává.

Druhé, že žádný z kurfirštův a z knížat sv. říše i jiných, kteříž mince své jmají, zrna v mincích svých nezlehčují a v něm nepadají. Kdyby pak J. M. Cís. nejprve na své v království tomto minci to učiniti dopustiti ráčil, to by k zlému příkladu jiným sloužilo a na jiné toho přestupnsky, kdyžby kteří zrno v svých mincích lehčili, se domlouvati a přetrhovati nemohlo.

Třetí. Poněvadž podle sněmovního na jenerál. sněmě leta 1615. zavření a toho artykule z strany mince ode všech pánův stavů v moc J. C. M. i jich nejvyšších p. ouředníkům a soudcům zemským, J. M. C. pánům radám daní, J. Mti chtějí ten artykul v uvážení své s pány vyslanými z mark. Moravského vzíti, ráčili jsou všech mincí J. M. C. přední ouředníky před sebe obeslati a od nich o tom o všem správu a dobré zdání jich, (kterého V. M. přispis sub *A B* přednášim), při čemž také obadva ouředníci mince Pražské byli, k tomu se přimlouvali, s jinými na tom se snášeli, zavírali, až to podepsali, (a to vše u nich v minci Pražské leta tohoto 1616 25. Junii se jest dále) slyšeti, to přijíti a schváliti, i podle toho se s J. M. Cou a pány vyslanými z markrabství Moravského, zaš by tolar vydáván a brán, a proti takovému vertu tolarovému jistá valvatí drobné zlejší české mince, avšak aby se nepadlo, ale to zachováno bylo, předsevzato a nařízeno bylo, se snéstí ráčili. Pročež kdyžby vedle toho jiných ouředníkův mince Pražské poznamenání na zrnu bílých a malých grošův se padnouti mělo, to by také proti těmž J. M. C. a nejv. úředníkům a soudcům zem. snesení bylo a čelilo. V čemž opěty se čemu diviti, že oni ouředníci mince Pražské tak pojednou na to, na čem jsou s jinými se snesli, a spolu s jinými J. M. za zprávu a dobrozdání od sebe dali (pozn. „však bez podpisu“) a nyní jináče zprávu o tom postavují.

Protož nám se vidí, že zrno těch dvou mincí bílých a malých gr. lehčeno býti nemá. Však na šrotu (střížii) více přidáno býti a kusův více stříhnouti se může.

Co se pak bílých a malých peněz, o kterýchžto malých penězích v tom poznamenání ouředníkův mince Pražské žádné zmínky není, tkne, poněvadž kdyby ti vedle předešlého způsobu mincování býti měli, hrubě by tencí býti museli, a se i v dile, když se časem tvrdší měď (pozn. zvláště když se málo pozamentu v tu měď dá) trefila, lámati mohli. Jakkoli ta oboje mince zrno své míti a co z hřivny kusův mincováno, i nač stříbro v každé té minci čtveré, proti tomu, jak nyní tolaři jdou, přičázeti mohlo, toho všeho jisté rozvrhnutí a rozpočítání sub C a při tom každé té mince (NB obzvláště za 1 kopu mš. k nynějšímu vertu tolarovému) po listu tohoto ukazateli odesyláme a vedle kteréhož, ač by bílých peněz na hřivnu více o 10 kusů a malých o šestnácte kusův, nežli v tom vypočítání, který in Junio 1616 v minci Pražské se počítalo, se nalézá; na tom se žádný pozastavovati nemá, nebo k dobrému J. M. C. přichází a podle instrukcí ouředníkům mince dané tolik kusův na té každé minci jest za remedium pasiruje. A poněvadž v tomto spočítání (náklad mincovní z nadepsauých mincí v poznamenání se nalézá u mince Pražské) toho všeho při dalším milostivém J. M. C. pana uvážení zůstavujeme a za to služebně žádáme, poněvadž toho pilná a vysoce důležitá potřeba ukazuje, aby co nejdříve dobrá, hodná, drobná mince česká zase v království tomto proti nynějšímu tolarovému vertu bita a mincována, nehodné pak a lehké cizí mince vybývány býti mohly, že se k J. M. C. přimluvíti a od Vaší Mti k tomu laskavě nakloniti ráčíte, aby to co nejdříve možné uváženo a na místo postaveno a my, jak bychom se v tom chovati jměli a sněmovnínou snešení, milostivému J. M. C. nařízení i obecnému všech na to očekávání již jednou dosti se činilo, brzo zpraveni býti mohli.

Toho my se V. M. šetrně a ponfženě vždycky odsluhovati budeme.

Datum na Horách Kutných v středu den pam. Mladátek 28. Decembru letu 1616.

Mincmistři českých mincoven a jich znamení za Matyáše I. (1611—1619²⁰).

(Tab. XI.)

Mincovna v Praze:

Značka 22. Srpek měsíce pod hvězdou šestipaprskovou: Beneš Hübmer ze Sonnenlithenu 1611—1619.

Mincovna v Kutné Hoře:

Značka 27. Dvojitá lilie s přeponou v obrubě neb bez ní: Pavel Škreta Šotnovský ze Závořic 1611—1612¹/₂.

„ 37. Tři poupata neb dle jiného výkladu tři štoky k ražbě v obrubě: Jan Šultys z Felsdorfu 1612—1613²/₁₂.

„ 38. Kohout s hůlkou v levé noze vztyčenou: Augustin Šmilauer ze Šmilova 1614¹⁴/₁ — † 1615¹⁷/₁₁.

„ prázdný kroužek ○ neb značka 27. (dvojitá lilie): Místo mincmistra neobsazeno; úřad spravoval Pavel Škreta Šotnovský ze Závořic 1615¹⁷/₁₁ až 1617¹⁷/₈.

„ 39. aneb 40. Hvězda šestirohá s obrubou neb bez ní: Šebestian Hölzl ze Sternsteinu 1617¹⁷/₈—1619.

Mincovna v Jáchymově:

Značka 32. Hlava lví s vyplazeným jazykem v obrubě: Centurio Lengfelder 1611—1619.

Mincovna v Českých Budějovicích:

Značka 33. Tlama lví: Krištof Mattigkhofer 1611—1612.

Roku 1612 mincovna zdejší zanikla.

Zkoušeči mince (gvardajni) a řezači želez při českých mincovnách za vlády Matyáše I.

Zkoušeči mince v Praze: Hanuš Erckher 1611—1615¹⁸/₂, Řehoř Steinmüller 1615—1619.

Řezač želez pro Pražskou mincovnu: zlatník Hanuš Konrád Greutter 1611 až 1619.

Zkoušeči mince v Hoře Kutné: Václav Kavka z Tollnštejna 1611—1617, Samuel Kavka 1617—1619.

Zkoušeč mince v Jáchymově: David Knobloch 1611¹⁸/₉—1619.

Úřednictvo slezských mincoven císařských
za císaře Matyáše I. (II.) (1612—1619).

Mincovna ve Vratislavi:

Značka **HR** neb monogram **HR**: Hanuš Kieger, gvardajn, 1615—1619.

Mincovna v Opavě:

Značka **IZ** neb monogram z těchže písmen: Jan Zieszler, minemistr, 1616 a 1617.

" **CC**: Krištof Cantor, minemistr, 1617.

Mincovna v Lehnici:

Značka **CC**: Krištof Cantor, minemistr, 1612—1617.

" **GH**: Jiří Heinecke, minemistr, 1612—1619.

Mincovna v Reichensteinu:

Značka **HT** neb monogram **HT**: Hanuš Tuchmann st., minemistr, 1615.

Mincovna v Krňově:

Značka **CP** neb monogram z těchto písmen, 1615—1619.

Mincovna v Nise:

Valentin Janus, minemistr, 1613.

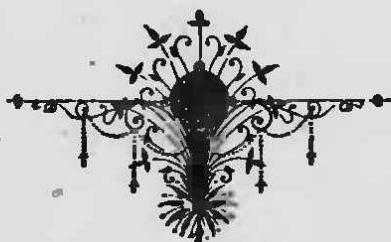
Seznam vyobrazených mincí Matyáše I. (II.) (1611—1619).

Tab. XXVI. obr.	252.	Pamětní peníz na korunovaci za krále Českého z r. 1611.
"	"	" 253. Malý peníz na památku korunovace za krále Českého z r. 1611.
"	"	" 254. Pamětní peníz na korunovaci za krále Českého z r. 1611.
"	"	" 255. Tolar tří císařů bez letopočtu. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
"	"	" 256. Dvoutolar z r. 1611. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
"	"	" 257. Tolar z r. 1612. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
"	"	" 258. Čtvrttolar z r. 1612. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
"	"	" 259. Čtvrttolar z r. 1616. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
Tab. XXVII. obr.	260.	Tolar z r. 1612. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
"	"	" 261. Tolar z r. 1612. K. H. Pavel Škreta Šotnovský ze Závovic.

- Tab. XXVII. obr. 262. Tolar z r. 1612. K. H. m. Jan Šultys z Felsdorfu.
 " " " 263. Tolar z r. 1612. J. m. Centurio Lengfelder.
 " " " 264. Tolar z r. 1613. K. H. m. Jan Šultys z Felsdorfu.
 " " " 265. Tolar z r. 1613. K. H. m. Jan Šultys z Felsdorfu.
 Tab. XXVIII. obr. 266. Tolar z r. 1616. (Nápadný letopočet.) K. H. m. Augustin Šmilauer ze Šmilova.
 " " " 267. Tolar z r. 1616. K. H. za provisoria pod správou Pavla Škrety Šotnovského ze Závořie (značka ○).
 " " " 268. Tolar z r. 1616. K. H. za provisoria pod správou Pavla Škrety Šotnovského ze Závořie (značka dvojité lile).
 " " " 269. Tolar z r. 1616. (Nápadný letopočet.) K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 270. Tolar z r. 1617. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 271. Tolar z r. 1615. J. m. Centurio Lengfelder.
 Tab. XXIX. obr. 272. Dvoutolar z r. 1616. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
 " " " 273. Páltolar z r. 1612. J. m. Centurio Lengfelder.
 " " " 274. Dvoutolar z r. 1616. K. H. za provisoria pod správou Pavla Škrety Šotnovského ze Závořie (značka dvojité lile).
 " " " 275. Zlatý hranáč rázu tolarového z r. 1615. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
 " " " 276. Páltolar z r. 1615. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
 Tab. XXX. obr. 277. Bílý groš z r. 1617. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
 " " " 278. Bílý groš z r. 1618. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
 " " " 279. Bílý groš z r. 1618. (Lev bez obruby.) P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
 " " " 280. Bílý groš z r. 1617. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 281. Bílý groš z r. 1617. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 282. Bílý groš z r. 1617. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 283. Bílý groš z r. 1617. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 284. Bílý groš z r. 1618. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 285. Bílý groš z r. 1618. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 286. Bílý groš z r. 1618. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 287. Bílý groš z r. 1619. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 288. Bílý groš z r. (16)19. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.

- Tab. XXX. obr. 289. Malý groš z r. 1618. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
- " " " 290. Malý groš z r. 1618. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
- " " " 291. Malý groš z r. 1618. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
- " " " 292. Malý groš z r. 1612. K. H. m. Jan Šultys z Felsdorfu.
- Tab. XXXI. obr. 293. Malý groš z r. 1612. K. H. m. Jan Šultys z Felsdorfu.
- " " " 294. Malý groš z r. 1613. K. H. m. Jan Šultys z Felsdorfu.
- " " " 295. Malý groš z r. 1617. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 296. Malý groš z r. 1617. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu. (Značka mimo opis.)
- " " " 297. Malý groš z r. 1617. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 298. Malý groš z r. 1618. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 299. Malý groš z r. 1618. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 300. Malý groš z r. 1618. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 301. Malý groš z r. 1619. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 302. Malý groš z r. 1612. J. m. Centurio Lengfelder.
- " " " 303. Malý groš z r. 1618. J. m. Centurio Lengfelder.
- " " " 304. Peníz bílý z r. 1612. K. H. Pavel Škreta Šotnovský ze Závoric.
- " " " 305. Peníz bílý z r. 1615. (Lev s pravé strany bez kruhu.) P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
- " " " 306. Peníz bílý z r. 1616. (Lev s pravé strany bez kruhu.) P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
- " " " 307. Peníz bílý z r. (1)616. (Lev s pravé strany v kruhu.) P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
- " " " 308. Peníz bílý z r. 1618. K. H. m. Šebest. Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 309. Peníz bílý z r. 1618. (Lev s pravé strany v kruhu.) K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 310. Peníz bílý z r. 1619. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 311. Haléř z r. 1614. K. H. m. Jan Šultys z Felsdorfu.
- " " " 312. Haléř z r. 1615. K. H. m. Augustin Šmilauer ze Šmilova.
- Tab. XXXII. obr. 313. Dukát bez letopočtu. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
- " " " 314. Dukát z r. 1611. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
- " " " 315. Dukát z r. 1613. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
- " " " 316. Groš početní komory české z r. 1612. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.

- Tab. XXXII. obr. 317. Peníz počtetní komory české z r. 1613. J. m. Centurio
Lengefelder.
- " " " 318. Peníz počtetní komory české z r. 1613. J. m. Centurio
Lengefelder.
- " " " 319. Peníz počtetní komory české z r. 1614. J. m. Centurio
Lengefelder.
- " " " 320. Groš počtetní komory české z r. 1615. P. m. Beneš Hübmer
ze Sonnleithenu.
- " " " 321. Groš počtetní komory české z r. 1616. K. H. m. Šebastian
Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 322. Peníz počtetní komory české z r. 1616. J. m. Centurio
Lengefelder.
- " " " 323. Peníz počtetní komory české z r. 1617. J. m. Centurio
Lengefelder.
- " " " 324. Groš počtetní komory české z r. 1619. K. H. m. Šebastian
Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 325. Peníz počtetní komory české z r. 1619. J. m. Centurio
Lengefelder.

DIREKTORIUM STAVOVSKÉ r. 1619.

Císař Matyáš zemřel dne 20. března 1619 ve Vídni. V Čechách nepokoje prve tajeně vypukly ve zjevný odpor. Králové čeští od starodávna vycházeli z hlasů všech tří stavů zemských, což bylo základem veřejné svobody národu, tak že všickni králové vládu nastupující, musili se zavázati ve všech kapitulacích královských a při korunovaci slavně přísahati. Pomýšlel tedy Ferdinand II. Štýrský časně na to, aby zvolen byl ještě za živobytí Matyášova králem českým. Císař Matyáš jednal r. 1616 o to se stavy, ale protestanté nepřáli Ferdinandu. Odkládáno tedy zúmyslně, až měly nastati žně, a protestantští stavové domů odjeli, načež spěšně volba od připravených stavů katolických vykonána, i slavně Ferdinand korunován dne 29. června 1617. Na to 23. května 1618 následovalo vyhození místodržících z hradu Pražského a volba 30 direktorů (po 10 z každého stavu), načež po úmrtí císaře Matyáše ohlásil se Ferdinand místodržícím a radám jako nástupce v král. Českém. Zároveň potvrdil stavům všechna privilegia i císař Rudolfa majestát na svobodu náboženství. Direktori však svolali hotovost ku hájení země, a Slezáci, Lužičané i Rakušané přistoupili k odboji, k němuž pak i Moravané pohnuti. Hrabě Thurn se po té obrátil k Vídni, kterou oblehal, když však pomocník Bethlen Gabriel od Vídně se vzdálil, nechal Thurn sevřené Vídne. Velitelé cizinci s vojskem českým pak ustupovali před císařskými. V tak povážlivé době svolali direktori obecný sněm v Praze dne 23. června 1619. Stavové čeští, moravští, slezští a lužičtí rokovali zde, má-li země zůstatí republikou, k čemuž nebylo přistoupeno. Po té přišla otázka, má-li se zvolený Ferdinand přijati za krále, či jiného voliti jest? Většina hlasů přála si nové volby, a tu po některém jednání přijat za krále Fridrich Falcký, pro nějž 36 pánů, 91 rytířů a téměř všechna města hlasovala. Stavové protestovali též proti volbě Ferdinandově za císaře německého, neboť i tato provedena bez zástupce král. Českého, a Ferdinand dne 10. září ve Frankfurtě korunován. Ku konci téhož měsíce přijel slavně Fridrich s chotí svou Alžbětou z Heidelberku do Prahy, aby zde jen přes jedinou zimu panoval. Čtyři dni po ročnici svého korunování opustil neslavně Prahu a království.

Stavové čeští

čili direktorové, správcové a raddy zemské ode všech tří pánův stavův království Českého, tělo a krev Pána Ježíše Krista pod obojí přijímajících, nařízení:

Jáchym Ondřej Šlík z Holejče (Holiče), hrabě z Pasaunu a z Lokte, na Svijanech a Rovni.

Václav Budovec z Budova na Hradišti nad Jizerou, Klášterci, Zásadce a Kočňovicích.

Vilém starší Popel z Lobkovic na Tejně Horšově a Čechovicích, nejvyšší hofmistr království Českého.

Václav starší Berka z Dubé a z Lippého na Dčátné, Loučeni, Vidimi, Housce, Novém Berštejně a Bezdězi.

Bohuchval Berka z Dubé a z Lippého na Bělč, Kuřivodech, Chyšech a Loukoveci nad Jizerou.

Petr ze Švamberka na Třeboni, Vorlíku, Ronšperce, Zvíkově a Kestřanech.

Václav Vilím z Roupova na Trnovanech a Žitěnicích.

Jan Albin Šlík z Holejče (Holiče), hrabě z Pasaunu a z Lokte, na Falknově a Doupově.

Pavel z Řičan a na Dubu.

Albrecht Jan Smřický ze Smřic na Černém Kostelci, Náchodě atd. (zemřel již ¹⁸/₁₁ 1618).

Radslav mladší ze Vchynic a z Tetova.

Kašpar Kaplíř ze Sulevic na Neustupově a Miličíně, purkrabí kraje Hradeckého.

Prokop Dvořecký z Olbramovic na Vršovicích a Kystře.

Fridrich z Bílé na Řehlovicích a Chotomšři.

Bohuslav z Michalovic na Rvenici a Novém Sedle, místokancléř král. Českého.

Jindřich Otta z Losu a na Komárově.

Jan Vostrovce z Kralovic na Vlašimi a Novém Domašíně.

Albrecht Pfefferkorn z Ottopachu na Jinonicích a Butovicích.

Šťastný (= Felix) Václav Pětipeský z Chyšce a z Egerberku na Byšicích, Bosyni a Obříství.

Petr Mylner z Milhausu a na Zvoleňovsi.

Martin Fruweyu z Podolí.

Jan Theodor z Ottersdorfu.

Daniel Škreta Šotnovský ze Závořic, sekretář komory České.

Jan Oršínovský z Hirštenfeldu.

Valentín Kochan z Prachové.

Tobiáš Šteffek z Koloděj.

Václav Pisecký z Granichfeldu.

Krištof Khober z Khoberšperku.

Jan Šultys z Felsdorfu, primator Kutnohorský.

Maximilian Hošťálek z Javořice, primator Žatecký.

Mincovníctví za direktoria stavů českých.

Nejvyšší mincmistr Vilém z Vřesovic ujel z Kutné Hory ku konci června 1618 do Jihlavy. Odtud oznámil dne 27. června 1618 královské dvorní komoře do Vídně, jak byla mincovna Horská stavů českými osazena. Dne 25. června 1618 o 11. hodině dopolední byl kutnohorský účetní mince Jiří Fulda (Folld) překvapen, jeho kancelář násilně otevřena a všechny knihy zabaveny. Potom odebrali se Pavel Škreta i Radslav Hlavsa z Liboslavě do císařské mincovny, klíči se násilně domohli a mnohé zabavili.*)

Přes to psal Vilém z Vřesovic dne 14. července 1618 z Jihlavy úředníkům mince Šebestianu Hölzlovi a Jiřímu Folldovi, aby k ruce J. M. C. vedli správu mince a hor v Hoře Kutné a v Ratibořicích a veškeren výtěžek aby císaři zasílali. Peníze měli přijímati, však nikomu nevydávati bez nařízení císařského, aniž měli dovoliti, aby cožkoliv bylo z mince odstraněno. Kdyby ale k tomu nuceni byli, mají výtržníky označiti, jsouce pamětlivi povinnosti a přísahy své.**)

Úředníci dopisem ze dne 21. července 1618 odmítali od sebe, že se mincovny zmocnili, dokládajíce, že po odchodu nejv. mincmistra ustanoveni byli správci téhož úřadu, k nimž byli odkázáni a jichž rozkazy poslouchati musili. Dopis nejvyššího mincmistra byl pryč v přítomnosti všech správců, úředníků, šepmistrů a obecních starších otců, uložen ke spisům pro věčnou paměť a zapsáno, že nikomu nemůže z toho býti těžkostí, protože nejv. mincmistr svůj úřad opustil. Doznávali, že jsou si svých povinností vědomi a jako věrní poddaní J. M. C. a služebníci zdejších hor, tohoto klenotu král. Českého, mají teď správce jako představené, s nimiž se radí, a kterým zavázali se poslušností, jakož i direktorům.***)

Když se direktori zmocnili vlády, uvedli v úřad nejvyššího mincmistra Václava Chotouchovského z Nebovid, a když v Čáslavi r. 1618 zastřelen, usadili zaň Albrechta Klusáka z Kostelec. Týž byl nejprvnější ze správců úřadu nejvyššího mincmistrovství, k němuž též obráti hned na počátku července 1618 Pavel Škreta ze Závovic, Radslav Hlavsa z Liboslavě a Zikmund Kozel z Reizenthalu.

Čeští stavové obmysleli úplně zaměnění českou mincí, chtějíce ji nejen u vnějšku proměnití, ale také tak zříditi, aby zemi byla k užítku.

Vyzváni tedy přední znatelé měny posavadní, úředníci mince Horské a Pražské, a uloženo jim raditi se o těchto †) čtyřech kusech :

„Jich Milosti páni direktorové, správcové a rady zemské ráčí (při) Janovi Šustrovi z Goldperka, prubýři zemskému, Benediktovi Hubnerovi, mincemejstru pražskému, a Eliášovi Šramfovi, služebníku nad poděty (!) při buchalteriji komory České, Šebestiánovi Helclovi, ouředníku mince, Davidovi Endrlovi, probationmistru, Gregorovi Stegmillerovi (sic), gvardajnovi pražskému, Jiříkovi Folldovi,

*) Archiv c. k. dvorní komory fascikl 16.360.

***) Horní archiv č. 6053.

***) Tamtéž č. 6050.

†) Archiv horní č. 6057. Přepis poněkud vadný.

puchalterovi na Horách Kutných, Samuelovi Kavkovi, gvardejnovi, Janovi Prunsovi, písari, písari mince, obouch (sic) na Horách Kutných, nařizovati, aby neprodleně společně na to zasedli, a tu předně rozvrhli, poněvadž široký tolar po půl-druhý kopě má brán bejti, zanechajce ho při předešlém zru a stříži, co hřivna fajnu v mincování kop mšenských vynese.

Druhé, poněvadž grošové po dvaceti a deseti krejcařích dělání a bití býti mají, srovnajce vedle starobylého způsobu a řádu mince, co a jak hřivna fejnu se vymincovati, též na stříži a zru se vynášeti má.

Třetí, kdyby taková grošová desítkrejcarní na dvanáct, a dvacetikrejcarní na čtyřmccitma krejcarův zvejsení bejti jměli, co a na mnoho-li na sto neb tisíce kopách zvětšení vynésti by mohlo.

Čtvrté, pozlaceného běžného (?) stříbra, jakž na tu svrchu jmenovanou minci, též bílého, nepozlaceného co nejlépeji k užitku z hřivny vymincováno a přivedeno a jak by dáleji této vlasti na minci v dobrém poslouženo býti mohlo, též to bedlivě poručili a dobré zdání své o tom neprodleně učinili. Actum in consilio directionis 15. dne Junii léta Páně šestnáctého (sic) devatenáctého.

*Vilím z Roupova,
Václav starší Berka,
Kušpar Kaplíř,
Prokop Dv. z Aumbramovic (sic),
Bohuslav z Michalovic,
Jan Vostrovce,*

*Štastný Pětipeský,
Petr Mülner z Melhauzu,
Daniel Škreta,
Valentin Kochan,
Tobiáš Štefan (sic).“*

Horští úředníci mince výše dotčení byli té doby již v Praze přítomni a nejprve dostavili se k členu direktoria Danieli Škretovi. Druhého dne (ve středu) navštívili Jana Šustra z Goldperka, zemského pruběře, a pražského mincmistra Benedikta Hübmera, a s nimi se o minci radili, zvláště o stříbře, aby země žádnou škodu neutrpěla, o čemž dobré zdání direktorům podáno. Při tom však různila se mínění zem. pruběře a mincmistra pražského. Také nebylo lze bez plné moci a dekretu direktorského něco platného zavíratí.

Konečně si všickni došli pro psaný poručení, jež jim nevydána. Při tom cosi jiného direktorům na mysl přišlo, a úředníci znovu odešli. Naposledy rozkazy dostali a v pátek počali se raditi a na čem se snesli, zapisováno. Než hned zase povolání k audienci u direktorů.

Poněvadž zde se mínění rozcházela, sneseno konečně bítí 24- a 12krejcarey, groše po třech krejcařích a bílé peníze, a kdyby se nutným ukázalo, také malé peníze mají se mincovati. Však pro potřebu a rychlost více grošů. Kolik by měl tolar obsahovati, nebylo sneseno; dle obecného mínění mělo se při 45 českých groších zůstatí.

O placení za stříbro mělo býti snesení až druhého dne učiněno, také o zru nové mince.

Konečně sdělují ouředníci Horští s místodržícími mince Horské, aby zatím nebylo hnuto stříbrem, které pan Škreta od pana Trčky přivezl.

Co se týče převodu služného na novou měnu, o tom také že bude jednáno.

Ku konci připomenuli ouředníci mince noviny z Prahy, že u Budějovic lid se silně sbírá. Jak byl hrabě Mansfeld poražen, o tom slibovali budoucně zpravití. *)

Z porad mincovních úředníků vzešlo snesení v tato slova:

„Poněvadž se JMti páni a páni direktori a radové země v plné radě snesli k návrhu pana zemského prubéře, že místo bílých a malých grošů vybijeti se má jiná mince, jako čtyřřadvacetníky, dvanáctníky a třikrejarové groše, krejcarey, bílé a malé peníze v tomto království Českém budoucně vybijeny býti mají, tak aby Pražská hřivna zmincována byla na 17 kop 35 krejcarů.

Jakož učiněno od Vašich Milostí v neděli dne 15. června 1619 ústní sdělení, aby tyto kusy výše dotčené vypočítány byly dle stříže i zrna, aby stříbro dle úmyslu Jich Milostí zmincováno bylo.“

O čemž potom poznamenáno:**)

„Kusy po čtyřřadvaceti krejcarech.

Těchto 24krejcarů má jíti na Pražskou hřivnu 31 $\frac{3}{4}$ kusu, jakosti 10 lotů — kv.; bude zrna při mincování vyměřeno na 17 kop 35 kr. a 3 peníze.

Dvanáctikrejcarey.

Takových dvanáctikrejarových grošů má vjíti v Pražskou hřivnu 54 $\frac{1}{2}$ kusu jakosti 8lotové a 2kv. Tak že hřivna zrna vynesé 17 kop 35 kr. a 3 peníze.

Třikrejcarey.

Takových třikrejarových grošů vyjde z Pražské hřivny 172 kusů jakosti 6 lotů 3 kventlky. Zmincuje se tedy z hřivny za 17 kop 31 kr. a 4 peníze.

Krejcarey.

Nově nařízené krejcarey přijdou na Pražskou hřivnu 302 kusy jakosti 5lotové; vydá se hřivna ryzí v 17 kopách 32 kr. a 2 penězích.

Bílé peníze.

Těchto kousků má býti z hřivny 717 jakosti 3 loty a 2 peníze; zmincuje se tedy hřivna fejnu za 17 kop 33 kr. a 4 peníze.

Malé peníze.

Takových nově zavedených malých peněz bude z hřivny Pražské 828 kusů jakosti 1 lot 3 kv. a 1 peníz, tak že hřivna fejnu vybije se za 17 kop 28 kr. a 2 peníze.

Následuje, jak zříditi nakupování stříbra, aby dle úmyslu J. M. pánů direktorů každá hřivna fejnu vynesla 3 až 3 $\frac{1}{2}$ kopy.

Stříbra pánů direktorů, jež z direkce ku zmincování se dodají, mají placena býti, poněvadž na nich se zisku nehledí, hřivna fejnu s výlohami za ražbu za 17 kop.

*) Horní archiv č. 6104. Original německý.

**) Archiv horní č. 6099—II.

Jiným dodavatelům za dodané zlomky a pagamentní stříbro, aby na těchto stranách i s výlohami za ražbu bylo získáno 3 $\frac{1}{2}$ kopy míš. na hřivně fejnu, bude tato placena po 13 kopách 35 kr.

Stříbro z rud, které na vlastní náklad kverků (těžřů) dobyto, taveno a beze vsí nábrady za zmincování bude přijímáno.

Rovněž stříbro z rud má se bráti až do změny nařízené kverkům, když sami platiti chtějí náklad a vrchnosti dají desátek, každá hřivna Pražská fejnu za 9 celých tolarů; ale zůstavujeme si, aby se těžarstva ku oilé práci v horách pohnula, že co nejvíce obdrží.

Rudné stříbro, které na Horách Kutných se prodává.

Poněvadž při horách v Kutné Hoře jsou rudy málo vydatné, bylo sjednáno, že často ve 20 centech sotva tolik stříbra se vytěží, co jinde z jediného centu, protože veliké náklady jsou při tavení, musí taxa placení stříbra dle toho býti zřízena. Ješto však nyní stříbro se má na větší hodnotu zmincovati a laciné stříbro nevedlo by ku zvelebení těžarstva i hor, bude se museti plat zvýšiti. Jak mnoho a v jaké způsobě zůstavuje se místodržícím nejvyššího mincmisterství, a Jich Milosti chtějí o tom úředníci zdejší zvláště zpraviti.

Co se týče placení za stříbra z hor Ratibořických.

Poněvadž tyto rudy poněkud vysoko se cení a proti Horským rudám skrovnějším nákladem se taví, mohou proto udělati se rozpočty, zaš kverkům každá hřivna fejnu stříbra z rud Ratibořických by mohla býti placena a co by zbylo po zaplacení výloh za tavení a zmincování, totiž když by se zmincovaly ze tří hřiven 2 na 24- a 12krejcarey, třetí ale pro výtěžek na tolary, tak že by vynesly 2 hřivny 35 kop a třetí z tolarů 9 kop 45 grošů; tudíž dohromady 44 kop 45 grošů českých.

Kdyby tedy těžřům (jichž v zemi větší počet jest) za každou hřivnu stříbra fejnu 9 kop míš. dle ratifikace Vašich Milostí bylo placeno, tedy vynesly by ony 3 hřivny dohromady 27 kop, k tomu výlohy za tavení 3 kopy, činí dohromady 30 kop. Tyto odpočítány od zmincovaných 44 kop 45 gr. vykážaly by užitek 14 kop 45 gr., a bez výloh za zmincování v obnosu 45 gr. zbylo by 14 kop zisku, a mohla by tudíž každá hřivna tohoto stříbra přiněsti zemi užitek 4 kopy 40 gr. míšeňských.

Kdybychom tedy vzali průměr jednoho čtvrtletí ke druhému v 450 hřivnách (jak se posud dělo), tedy by mincování vyneslo užitku každého čtvrtletí 2100 kop míšeňských.

Poněvadž ale výtěžek sklesl, tedy při mincování lze očekávati ještě větší užitek.

Tak předkládáme Vašim Milostem naše dotyčné dobrozdání, abyste ráčili zase mincování a placení stříbra naříditi, jak potřebí pánům místodržícím úřadu nejv. mincmejstrství a podřízeným horám na Horách Kutných a úředníkům mince tamtéž, jakož i Pražské a Jáchymovské minci a v milosti vydali jenerální pořádná nařízení, aby se mohlo v brzku k mincování přikročiti k užitku Vašich

Milostí a všeobecné vlasti a k urychlení téhož. Při čemž V. Mti poroučíme ochraně Nejvyššího a znamenáme se jako nejposlušnější nařízení Vašich Milostí.

Vašich Milostí nejposlušnější

Jan Schuster z Goldperka, zemský prubět,
Jiří Schuman, rada komory České,
Benedikt Hübner, mincmistr,
Hanuš Erker, nejv. perkmistr,
Helia Schrempf, služebník účetní komory České,
Šebestian Helel, úředník mince,
Řehoř Steinmüller, gvardajn,
Jiří Fold, účetní,
Samuel Kavka, gvardajn,
*Hanuš Pruns, písař mince. *)*

Usnesení mincovních úředníků uvažováno v direktoriu a vydáno konečně vymeření pro jednotlivé mincovny.

Tolary, půltolary a čtvrttolary zůstaly dle starého zrna a stříže, ale celý tolar měl býti vydáván a přijímán za 45 čes. neb bílých grošů aneb 105 krejcarů, tak že se vyrovnal v ceně dukátu. Při tom není zmínky o osmačtyřicátníku, který také vydáván později za krále Fridricha. Patrně raženy za stavů českých tolary pod obrazem císaře Matyáše.

Klademe níže celý tento památný list dle německého originalu poslaného na Hory Kutné a spečetěného 28 pečetidly českých direktorů a opatřeného 17 podpisy jejich v tomto pořádku: 1. pečeť přitištěná a podpis: Gottlob Berka m. p., 2. pečeť Viléma st. z Lobkovic, 3. pečeť a podpis: Paull von Ryschan, m. p., 4. pečeť a podpis: Petter Herr vom Schwambergk m. p., 5. pečeť a podpis: Wentzl Wilhelm Jar. von Rup m. p., 6. pečeť Jáchyma Rud. Šlika hraběte z Pazouna, 7. pečeť a podpis: Václav Berka m. p., 8. pečeť Jana Albina Šlika z Pazounu, 9. pečeť a podpis: Wentzl Bhon von Budova, 10. pečeť a podpis: Kasper Kapler m. p., 11. pečeť a podpis: Prokop D. z Olbramovic, 12. pečeť Bedřicha z Bělé, 13. pečeť a podpis: Bohuslav von Michalowitz m. p., 14. pečeť a podpis: Jindřich Otta m. p., 15. pečeť Jana z Vostrovce, 16. pečeť a podpis: Albrecht Pfefferkorn, 17. pečeť Felixe Václava Pětipeského, 18. pečeť Petra Müllnera z Mühlhausu, 19. pečeť a podpis: Martin Fruweyn m. p., 20. pečeť a podpis: Jan Theodor z Ottersdorfa m. p., 21. pečeť a podpis: Daniel Sskreta, 22. pečeť Jana Auřinovského z Hirštenfeldu, 23. pečeť a podpis: Valentin Kochan, 24. pečeť a podpis: Tobias Steffek, 25. pečeť Václ. Píseckého z Kranichfeldu, 26. pečeť Kristofa Kobra z Kobsberku, 27. pečeť Jana Šultyse z Felsdorfu, primatora Kutnohorského, a 28. pečeť Maximiliana Hošťálka z Javořice, primatora města Žatce. **)

*) Německý přepis v archivu král. horního města Hory Kutné č. 6099—II.

**) Archiv král. horního města Hory Kutné; oddělení horní č. 6099 (německé).

Vyměření obšírné provázeno tímto listem svědčícím místodržcím nejvyššího minemisterství na Horách Kutných:*)

„N. N. N. direktorové, správceové a rady zemské ode všech tří pánův stavův království Českého tělo a krev Pána Ježíše Krista pod obojí příjímajících nařízení. —

Službu svou vzkazujeme urozený a statečný, stateční a urození páni přátelé naši milí, zdraví i jiného všeho dobrého přejeme vám věrně rádi. Odesíláme vám příležitostě vyměření, jakým by způsobem mince nová v minci Hory Kutny na ten čas dělána a bita býti jměla, z kteréhož, nač se vztahuje, obšírněji vyrozuměti moci budete.

Za kteroužto příčinou jménem a na místě všech tří pánův stavův království Českého při vás to nařizujeme, abyšte odvedouce takové vyměření auřednským mincovním, aby se vedle toho tak a ne jinak zachovati, takovou minci ihned jak z stříber nepozlacených, tak z rud domáších i Ratibořských dělati dáti, k tomu se přičinili, nad tím, aby z toho užitek mincovní k dobrému země vycházel, ruku držeti. S tím milost Boží rač s námi se všemi býti. Dán na hradě Pražském 29. Junii léta 1619. —

Urozenému statečnému rytíři panu Albrechtovi Jiřímu Klusákovi z Kostelce atd. a urozeným panu Pavlovi Škretovi Šotnovskému z Závořic, panu Radslavovi Hlavsovi z Liboslavě a panu Zikmundovi Kozlovi Reyzentolu, správceům ouřadu nejvyššího minemejstrství na Horách Kutných, panu ujci, švagru a přátelům našim zvláště milým společně neb rozdílně k dodání.“

Vyměření dodané minci Kutnohorské v jazyku německém čte se v tento rozum:

„MINCOVNÍ ŘÁD STAVŮ ČESKÝCH,
daný v Praze na Hradčanech dne 28. června 1619.**)

My direktorové a rady zde v Praze na zámku zřízení od všech tří stavův evangelických království Českého dáváme zřízeným úředníkům mince zde v Praze toto věděti:

Poněvadž nalezeno zvláště potřebným, aby na prospěch země místo drobné mince, bílých a malých grošů jiné druhy bity byly; totiž čtyrmečítmáky, dvánáctníky a třikrejčary, jakož i krejčary, vedle toho bílé a malé peníze: tedy udali jsme nové druhy našemu zemskému pruběři, a takto dali ustanoviti skrze přidané jemu komisary, jakého obsahu v zrně i střížii měly by býti. Poněvadž k udržení správnosti při úřadech mincovních nutno dokonalé ustanovení učiniti, tedy mají říčení úředníci mince zde podle tohoto našeho nařízení při mincování se držeti dle následujících kusů:

Předně celé, poloviční a čtvrttolary. Tyto mají zůstati ve starém zrně

*) Tamtéž č. 6101 (české).

***) Archiv kr. hor. města na Horách Kutných č. 6099 s „pečeťmi a podpisy některých direktorův.“ Beschreibung der bisher bekannten Böhmischen Münzen von Adauctus Voigt a St. Germano. Praha 1774. Díl III. str. 310.—315.

a střížní; avšak přístě celý tolar v 45 bílých groších aneb 150 krejcarech dáván i příjmán býti má.

II. Čtyrmešťt máky. Takových grošů po 24 krejcarech má jíti na pražskou hřivnu $31\frac{3}{4}$ kusu a to držeti fejnu 10 lotů.

III. Dvanáctníky. Těch grošů po dvanácti krejcarech má vcházeti do pražské hřivny $54\frac{1}{4}$ kusu a míti fejnu 8 lotů a 2 kventlíky.

IV. Groše o třech krejcarech. Takových grošů má býti z pražské hřivny 176 kusů jakosti 6 lotů a 3 kventlíky.

V. Krejcarů vchází na praž. hřivnu 388 kusů jakosti pětilotové.

VI. Bílých peněz z pražské hřivny 717 jakosti třílotové.

VII. Malých peněz z pražské hřivny 828 kusů jakosti 1 lotu 3 kventlíků a jednoho peníze.

Co se týče kupování stříbra, tedy mají pagamenty a jiné stříbro, co z berně neb direktoria do mince přijdou, aby z nich drobné raženy byly, při čemž není hledati výtěžku z mince, po srážce výloh za mincování placeny býti mají hřivna fejnu za 17 kop míšeňských (42 zl. 2 kr.). Stříbra špatného zrna, co se hodí jen na drobné za hřivnu fejnu $13\frac{1}{2}$ kopy mš. (37 zl. 17 kr.). Co se týče přepáleného stříbra, jehož se může užiti k děláni tolarů, pokud bude dodáváno, platiti se má hřivna fejnu jako posud za 9 tvrdých tolarů (24 zl. 54 kr.).

Stříbra dolového, které kverci na vlastní náklad sdělávají a taví, z tobo vrchnosti má náležeti úplný desátek bez výloh hutních a takového platiti se má hřivna fejnu po devíti tolarech, aby domácí ani cizí nákladníci k děláni hor byli naváděni a hornictví se zvelebilo.

Jest-li dolového zlata něco se vytěží, tedy mají úředníci horní dle předešlého nařízení platiti.

Schodkové při slévání. Aby pro schodky při slévání účty byly v dobrém pořádku a zamezil se nepořádek pokud možno nejvíce, tedy má se počítati úředníkům mince schodek při slévání dle rozličnosti veliké a drobné mince takto:

Ze 100 hřiven tolarového stříbra	3 až $3\frac{1}{2}$ lotu,
" " " 24- a 12grošů	5 " $5\frac{1}{2}$ "
" " " tříkrejcarů a krejcarů	podobně
" " " bílých a malých peněz	7 až 8 lotů.

Zkoušení v kelmkách a v groších. Má se dáti zkoušeči z každého verku na zkoušku, kolik dříve ukázáno; ku zkoušení grošů pak:

z každého verku tolarů	celý tolar
" " 24níků	dva kusy
" " 12níků	čtyři kusy
" " tříkrejcarů	osm kusů
" " krejcarů	dvacet kusů
" " bílých peněz za 20 krejcarů	
" " malých peněz za 20 krejcarů	

Takové průby grošů má zkoušeč ze šmitny (z stolu) z vybitých peněz vzíti, a poněvadž nejen jím, ale též zemským průběhem každý verk se zkouší, má se vše náležitě rozdělit.

Schodek ve šmitně. Také správci šmitny má se dáti ze všech druhů mincí vývažek jako dříve, a to tímto řádem:

ze 100 hřiven cání na tolary	1 lot 1 kventlík
" " " na 24krejcary	3 loty
" " " 12krejcarů	5 "
" " " 3krejcarů	11 "
" " " krejcarů	14 "
" " " bílých neb malých peněz .	16 "

Úředníci mince však mají k tomu přihlížeti, aby správce šmitny po shotovení verku aneb aspoň po skončení kvartalu všecko, co mu převáženo bylo v černých plátech a ve stříži, odvedl, a nic za ním nezůstávalo.

Plat z díla. Co se dotýče platu z díla, tedy se má platiti ze starých druhů jako posud, a z nových jak následuje:

Za kus dukátu 3 malé peníze, což dělá za 140 kusů .	1 kopu mš.
" 14 hřiven černých plátů na tolary	1 " "
" 12 " " " " 24níky dobře opravených .	1 " "
" 10 " " " " 12níky " " .	1 " "
" 5 " " " " 3krejcary, krejcary a peníze 1	" "

Aby minceři při dělání peněz a jich opravování ve váze měli větší pilnost, tedy mají úředníci mince odnímati z platu za všechny cizury čili cisalie,*) které znovu slíti se mají, co se činí každého čtvrtletí.

Mají se tedy zachovati dle těchto kusů, a co v nich není pojato, dle předešlých nařízení a instrukcí.

Dáno na hradě Pražském dne 28. června 1619.

Bohuchval Berka z Dubé.

Pavel z Řičan, Petr ze Švamberka,

Václ. Vil. z Roupova, Václav Berka z Dubé, Václav Budovec, Kašpar Kaplíř, Prokop Dvořecký z Olbramovic, Bohuslav z Michalovic, Jindřich Otta z Losu, Alb. Pfefferkorn, Martin Fruweyn z Podolí, Jan Theod. z Otršdorfa, Daniel Skreta, Valentin Kochan z Prachové, Tobiáš Stefek z Koloděj."

K tomu 28 počtů na papíře přitištěných, jak svrchu uvedeny.

Dějepisec Pavel M. Stránský nehrubě chválí tento nový řád a spravedlivě touží ve spisu „Respublica Bojema“ v XVIII. kap. na str. 548. do stavů českých, říka: „Když zemřel král Matyáš, odevzdali stavové čeští, poněvadž u nás válka zuřila, péči o ražení mince vyvoleným ze sebe (1619) a přimísivše

*) Cisalie jsou kousky z mincí seřezané aneb peníze ve stříži lehké aneb zkaženého rázu, jež zase slíti nutno. Mathesiova Sarepta XIV. str. 249.

ke stříbru 7/16*) mědi, opatřili peníze dle způsobu našich předků korunou královskou a lvem korunovaným. Při tom zpronevěřili se sami sobě, když penězům těm přisoudili platnost cizí, která od předků jejich za Maximiliana sněmovním směrováním byla zapovězena; neboť nepočítali jako předkové na groše nebo peníze české, nýbrž na krejcarey německé! A tu se nám zdá, že tento nerozum nelze omluviti, vždyť nevšímáno si ustanovení majestátního a zařízení předků, nýbrž dokládáno, že proto potřebí jest, aby mince v Čechách byla stejné měny jako v Němcích, aby se mohl žold cizím vojákům vypláceti! Jest však známo, že Němci jsou ve francouzské a nizozemské službě, a přece nepočali ani Francouzové ani Nizozemci jiné měny raziti peníze . . .“

V téže kapitole (str. 550. a 551.) kárá své současníky, kteří na zlaté a krejcarey počítají a nepamatují se, že otcové jich počítali na „velké peníze“.

Protože nebyli s takovou náhradou spokojeni ani konšelé a správci šmiten, ani minciři se mzdou, oznámili to direktorům mincemistr v Praze Hübner ze Sonnleithenu a úředník téže mince Řehoř Steinmüller. Direktori nařízením ze dne 30. července 1619 učinili takovou nápravu: Minciři v Praze i v Hoře mají dostati za 1 hřivnu černých plátův na 24níky 7 krejcarů a z hřivny plátů dvanácti-krejcarových 8 krejcarů; náhrady ze 100 hřiven cínů na 24níky dostane se 5 lotů a ze 100 hřiven cínů na 12níky 8 lotů.

Potom zase psaním ze dne 15. října 1619 nařídili direktori býti drobnou minci dle tohoto předpisu: Poněvadž ze 24níků, jichž $31\frac{3}{4}$ kusu ze sazené hřivny se bije, a to jakosti 10 lotů, z hřivny fejnu vybijí se peněz za 17 kop $35\frac{1}{2}$ kr., tedy přístě má se vybíti $32\frac{1}{4}$ kusu z hřivny a obsahovati $9\frac{1}{2}$ lotu fejnu, čímž se z hřivny vybijí peněz za 18 kop $43\frac{1}{2}$ krejcaru. Dvanáctníků $54\frac{1}{4}$ z hřivny, fejnu 8 lotů 2 kventlíky, čímž z hřivny vybijí se peněz za 17 kop 31 kr. a 4 peníze. Budoucně však $54\frac{1}{4}$ kusů z hřivny jakosti slotové, aby se z hřivny vybil za 18 kop 42 kr. Hřivna stříbra má býti měněna za 18 kop. Tříkrejcarey a malé i bílé peníze zůstanou při své valvací, poněvadž se jich beztoho málo bije a nadto se z každé hřivny proti dřívějšímu mincování vybijí více o 3 kopy 30 grošů. Poněvadž tolarý zase stouply o 5 kr. (celkem 150 kr.), tedy se má placení dle toho zaříditi a na oněch 9 tolarů, za něž hřivna stříbra se bere, ještě se 5 kr. (dohromady 45 kr.) přidává.**)

Zatím zase vyskytly se spory mezi minciři a konšely minciřskými při minci Horské. Minciři nechtěli dávatí svědectví nepřisežným písařům z knapů ustanoveným, proč konšelé vyžadovali si k zapisování svědomí písaře od úřadu horního.***)

*) Stránský, jsa v cizině, patrně jen z paměti udává zrnko těch mincí devítilotních, ačkoliv první 24níci byli dle stavovského mandátu 10lotoví a 12níci $8\frac{1}{2}$ lotoví. V Německu, ve Švýcarsku a v Nizozemí šly podobné mince ještě horšího zrna a platily 24 krejcarů čili 6 paců po 4 krejcarích, a dvanáctníkům říkali v cizině Dreibätzner (o třech pacech).

**) Archiv horní č. 6108 v německém prvopisu. Na druhé straně poznámka česká „Nebylo čteno“.

***) Tamtéž č. 6112.

Velmi poučny jsou zápisy správy horní, zejména štolního písaře, když úředník mince Šebastian Hölzl složil příspěvek na podíly čili tále J. M. Císařské, a to na 1 kukus po 30 gr. č., tedy za 116 kukusů 58 kop grošů des. Šetřeno ještě v září léta 1619 soukromého majetku dynastie Habsburské. Podivno, že se zde jmenuje Šeb. Hölzl úředníkem mince J. M. císařské.

Navštívíme také mincovnu Pražskou. Zde počali vybiti dle výše uvedeného řádu čili vyměření ve čtvrtletí Crucis*), a sice vybito ze 4096 hřiven 7 lotů 3 kv. stříbra čtyřmécťmáků 31 $\frac{3}{4}$ kusu z hřivny Pražské jakosti desílotové, což vyneslo mincí za 44.693 tolary (kop mš.) 46 grošů 2 peníze. Průběh grošů zůstaveno 9 tolarů 36 gr. a na cisalích zbylo za 154 tolarů 20 gr. 4 peníze.

Drubé mincování čtyřmécťmáků stejné jakosti předsevzato v kvartalu Luciae. Vylito do barchanů 692 hřiven 13 lotů zrna, z něhož vybito peněz za 7597 tolarů 22 gr. 2 peníze. Avšak ještě v témže čtvrtletí sníženo dle nařízení stavů zrna na 9 lotů 2 kv. a vybito 32 $\frac{1}{2}$ kusu z hřivny zrna, čímž zmínováno ze 2658 sazených hřiven 2 kv. stříbra za 29.464 kop 58 gr. 2 peníze. Průběh grošů dáno za 6 kop 10 gr. 2 peníze a cisalí uschováno za 147 kop 5 gr. 1 penz.

Dukátů raženo bylo v prvním půlletí 13.403 kusy, jest tudíž s podivením, proč nyní jsou tak vzácné.

Na počet kolků lze sonditi ze želez hladkých, jak je dodával do mince Pražské kovář Oldřich Helbig. Účtoval za toto půlletí

za 11 nových štoků na 24nísky po 2 kop mš.	22 kop	
" 3 " " " 12nísky " 2 " "	6 "	
" 2 " " na malé král. peníze korunovační po $\frac{1}{2}$ k.	3 "	
" 187 nových želez svrchních na 24nísky po 18 gr. bšl.	112 "	12 gr.
" 9 svrchních želez na 12nísky po 18 gr. bšl.	5 "	24 "
" 1 svrchní železo na tolary (snad jen na zkoušku?)	1 "	
" 6 svrchních želez na nové peníze korunovační po 12 gr. b.	2 "	24 "

Kočky pro zdejší mincovnu řezal zlatník Hanuš Konrád Greutter a účtoval za ně od 1. června do 31. prosince 1619 takto**):

Štoky a svrchní železa na 24nísky a 12nísky, dohromady 120 kusů. Dále želez ke korunovací král. na groše k rozhazování při korunovací 12 kusů. Dohromady 202 kusy; činí v penězích 101 kopu míšeňských. K tomu přitížena šestihranná pečeť, jak se dle autografu 19. na tab. XLI. spatřuje. Týž dílem také dělal na dukáty, dílem Vratislavský řezáč želez Belstadt.

Jak již řečeno, působil v Pražské mincovně jako minemistr horlivý Beneš Hübmer nebo Hübner ze Sonnleithenu, který před tím od r. 1590—1610 byl

*) V mincovnách a při horách účtováno dle čtvrtletí, a to kvartal Reminiscere (leden—březen), Trinitatis (duben—červen), Crucis (červenec—září) a Luciae (říjen—prosinec).

**) Zde následují zprávy snesené panem Ed. Fialou ve článku „Die Münzungen der ständischen Directoriums etc.“ v „Numismatische Zeitschrift“ Wien 1892. Díl XXIV. str. 119 atd.

gvardajnem v Jáchymově. Těž přeložen k horám Jáchymovským jako horní hejtman dne 11. listop. 1619. Byl sousedem Jáchymovským a měl zde dům. Manželka jeho Lucie byla dcerou Krištofa Hartleba.

Jako správný úředník dobyl si záhy důvěry stavů českých i krále Fridricha Falckého, který mu poslal, když se dcera jeho dne 8. srpna 1620 v Jáchymově vdávala, stříbrné náčiní a 20 kop mš. jako svatební dar. Ale ke konci r. 1620 opět vrátil se jako mincmistr do Prahy, kde působil do r. 1623. Potom byl císař. radou a horním komisařem; než již r. 1625 zase ujal mincmistrovství, jsa též nejv. horním komisařem. Zde působil až do r. 1630.

Původní značka jeho byla květina se třemi květy; ale jako Pražský mincmistr užíval znaku bojovníka s tasenou šavlí nad hlavou, což se z poloviny vidí mezi křídly nad helmem.

Hübmerovi k ruce byl od r. 1615 gvardajna a gegenhändler Řehoř Steinmüller. Správu přegovny vedl šmitmistr David Schubart, maje k sobě tři minceře: Abrahama Fridricha, Pankráce Preilinga a Valentína Dietricha. Účty mincovní vedl nejvíce rada komorní Eliáš Schrempf a registraturu spravoval Zachariáš Rosenberger. Pak zaměstnán zde důchodní Hanuš Matyáš z Glauchova a zkoušený minceř vykonával Jan Schuster z Goldburka. Účty podepisoval Simeon Brzolius Strakonický.

Za první půlletí r. 1620 dostal šmitmistr David Schubart a dělníci v Pražské minci za ražbu dukátů a 24níků 1224 kopy 14 gr. 4 peníze. Řezač kolků H. K. Greutter vydělal za kolky a jiné potřeby k minci 205 kop mš. Kovář O. Helbig dostal za železa a j. práce 216 kop 21 gr. 6 pen. Za 8 prostic soli po $3\frac{1}{4}$ kopách mš. k vyvažování dukátů dáno vozkovi Štěpánovi Sommererovi z Mělníka 28 kop. Do šmitny koupeny dva koše a 5 dřevěných štoků k ražbě za 1 k. 15 gr. a kůžec k ražbě za 3 k. 25 gr. 5 p.

Mincmistr Hübmer dostával služného ročně 400 kop míšeňských čili tolarů a gvardajn i gegenhändler Řehoř Steinmüller 150 tolarů.

Z těchto důchodů zaplaceno Štěpánu Benškovi z Petrkova, hornímu hofmistru v Jílovém, 55 kop, a pense Matyáši Prixlovi, býv. hornímu hofmistru tamtéž, 8 kop, též vdově po předešlém horním hofmistru v Příbrami, Řehoři Behemovi, 60 kop na plat jemu zadržaný.

Správci, písaři mince, šmitmistru, třem tovaryšům a třem mladším za to, že vybíjeli groše korunovační, na nové šaty po 16 zl. rýnských, tedy dohromady 123 kopy 25 gr. 5 pen. mš. Probationmistru král. Českého Davidu Enderlovi za komisi a pojižďky 48 kop 42 gr. 6 peněz.

Chatrná stará mincovna byla r. 1619 dle přestavěna i opatřeny nové nástroje.

Záhy po korunovaci krále Fridricha nastoupil dne 11. listopadu 1619 v Pražské mincovně jako mincmistr Pavel Škreta Šotnovský ze Závotic. Poněvadž nebyly ještě nové kolky s obrazem krále hotovy, vybíjeny mince starými kolky stavovskými v předešlé způsobě.

Škreta měl ročního platu 400 kop gr. mš., gvardajn Ř. Steinmüller 150 kop gr. míšeňských.

Půlletní účet uzavřel minemistr Pavel Škreta touto bilančí: Když výlohy odečteme od příjmu 147.039 tolarů 27 grošů 1 malý peníz, zbývá užítku z mince komoře České se zbytkem v pokladně i s oněmi 3000 tolary, jež minemistr Pavel Škreta půjčil k zakupování stříbra, 37.849 tolarů 50 malých grošů.

Za další dvě čtvrtletí nemáme podrobného účtu z mincování za času krále Fridericha, poněvadž vše účtováno půlletně, když již mincovna ujata císařem Ferdinandem II.

Pavel Škreta zastával úřad minemistra v Praze do konce června 1620, ale vedl účet do konce roku. Po jeho odstoupení dostal místo minemistra Beneš Hübner ze Sonnleithenu. Škreta přestěhoval se do Kutné Hory, kde pobyl do r. 1626, načež se odstěhoval nejdříve do Přerova, pak do Brna, kde přijat do služeb Karla st. ze Žerotína, u kterého byl do r. 1630 ředitelem hospodářství. Po bitvě na Bílé Hoře byl sice uvězněn, ale podařilo se mu dokázati svou nevinu, načež propuštěn. Poněvadž byl pod obojí, měl dle nálezu knížete Lichtensteina opustiti vlasť i s manželkou. Aby zachránil aspoň jmění, postoupil svůj majetek v Hoře Kutné svému švakru Oldřichu Byšickému z Byšic. Ale nařízením král. komory ze dne 17. srpna 1628 byl mu tento statek konfiskován.

Byly to v Hoře dům Chyžderovský po první manželce Kateřině z Holtendorfu, dům Loskotský se zahradou, dům Pařízkovský se zahradou, dům náležející jeho manželce druhé, Alžbětě Šatné z Olivetu, a 200 kop grošů míšenských.

Ve znaku Škretově nalezá se heraldická lilie ve štítu a podobná jako klenot nad helmem.

Z účtů Škretových v Praze za čtvrtletí Crucis patrno, že král Fridrichi dodával faleké stříbro váhy 931 hř. 4 loty, z něhož fejnu bylo 526 hř. 8 lotů 2 kv. 3 pen., za kteréž musilo se platiti po 25 kopách za hř., tudíž 13163 kop 34 gr.

Také páni stavové měli zvláštní výhodné ceny při dodávkách stříbra, jehož dodali 553 hřiven 8 lotů, z čehož fejnu 369 hřiven 1 lot 1 kv. po 25 kopách. Dalšími dodavateli stříbra byli židé i křesťané, též Kristof Harant, Purkhart Štřela z Rokyc, zemský pruběť Hanuš Schuster a j.

Z toho stříbra bity první 48níky Fridrichovy, a to z kelímku vyšlo 2971 hřiven 8 lotů stříbra, z něhož naděláno bílých plátů 2302 hř. 5 l. 2 kv. a vyraženo z Pražské hřivny 16½ kusu 48níků jakosti 9 lotů 2 kv. Bylo z toho peněz za 32481 kop 51 gr. 3 pen., po vydání průbných grošů za 9 hř. 25 gr. 5 pen. a 69 hřiven 51 grošů 3 pen. cisalí.

Pozdější slitek 6082 hřiven dal 4056 hř. 10 lotů bílých plátů na 48níky, jichž vybito za 70.546 kop 21 gr. 3 pen., po vyplacení 18 kop průbných grošů a 221 hř. 38 gr. 4 pen. bylo odstřížků. Rovněž patrno, že hned počátkem čtvrtletí Luciae bylo přijato do mince 483 hř. skonfiskovaného stříbra falekého, 1281 hř. 8 lotů stříbra pánu stavů, z něhož již raženy šedesátníky a dvouzlaté s obrazem císaře Ferdinanda II. *) Uvádíme zde z úmysla, nechtějíce účtu trhati.

Stavové starali se, aby získali hodné a způsobilé osoby k mincovnám, rozeslavše za tím účelem posly do Jáchymova, Vratislavi i Brunšvíka.

*) Ed. Fiala: Die Münzungen des ständischen Direktöriums str. 153.

S Jáchymovskou mincovnou srostl Centurio Lengfelder. Byl tu mincemistrem od r. 1606 do 1621 a jako rodák Jáchymovský zanechal městu rozličné památky, epitaphium dítek svých v kostele a skleněný pohár tovaryšstva horního tamtéž. Pojal r. 1617 Markétu, vdovu po Pavlu Bährovi, za manželku.

Měl mnohé potíže, poněvadž vydal r. 1621 hraběti Mansfeldovi z donucení z mincovní pokladny 7100 zl.

Ve znaku jeho vidí se stříbrný štít, v kterém kosmo postaveno břevno modré, o něž opírá se zlatý lev ve skoku. Na korunovaném helmě péro modré, bílé a modré vyčnívá.

Téhož času působil zde jako gvardajn a od r. 1611 gegenhendler David Knobloch z Vidštejna, též Jáchymovský syn. Byl původně úředníkem komory České. Léta 1619 jmenován úředníkem mince a gvardajncem a od r. 1637 do 1649 spravoval Jáchymovskou minci. Za manželku měl Annu, dceru šmitmistra Křištofa Hartleba z Angershausenu. Ve znaku měl štít s kolmým břevnem a vedle v prvním poli česnek a v druhém vztyčeného lva.

Šmitmistr Ondřej Eberle měl ku pomoci Jiřího Herzra. Zdejší méně dovedný řezač želez a zlatník Benedikt Hendtschel ml. řídil se vzornými kolky, jež posýlal Jan Konrád Greutter z Prahy. Stroje ve šmitně spravoval zbrojář Hanuš Seeling, a strážcem mince a tavnírnou byl Jiří Hainel, jinak Haněl.

Z úctů Jáchymovských málo zachováno; požáry vše zhubily, zvláště onen r. 1868.

Stavové čeští psali sem 15. srpna 1619, že zavedou místo bílých grošů 24ňsky, 12ňsky a groše o třech krejcarích; krejcare a peníze bílé i malé.

V tomto nařízení uvedeno, aby 24ňsků raženo bylo z Erfurtské hřivny 29 $\frac{1}{4}$ kusu, 12ňsků 50 $\frac{1}{4}$ kusu, tříkrejcarých grošů 163 kusy a krejcarů 360 kusů. Kverkům za hřivnu stříbra (v 15 lotech 3 kv. počítáno) mělo býti placeno 8 tolarů, aby měli chuť ke kutání. Za skoupená stříbra jakosti horší než tolar měla býti placena hřivna po 5 $\frac{2}{3}$ tolaru, stříbro tavené, k ražbě tolarů způsobilé, hřivna fejnu po 8 $\frac{2}{3}$ tolaru.

Nařízením stavovským ze dne 8. října 1619 zrno zdejší mince pohoršeno, takže bito pak z hřivny Pražské 24ňsků 32 $\frac{1}{4}$ kusu, 12ňsků 54 $\frac{1}{4}$ kusu a grošů, krejcarů i penězů mělo býti málo raženo, aby hřivna vynesla 3 kopy 30 gr.

Poněvadž tolarům připlaceno 5 kr., byla cena kupovaného stříbra s cenou jeho srovnána. Mluví se tu o „nových tolarech“, jež vybity za vlády stavovské snad ještě pod obrazem krále Matyáše.*)

Ve snesení sněmu českého r. 1620 čteme stanovení cen jistých peněz v tato slova:

O minci.

A poněvadž stavům království Českého, jako i jiným přivtěleným zemím na tom nemálo záležiti chce, aby mince ve všech těch zemích v jednorovněné ceně šla, protož J. M. Kr. a stavy král. Českého též s vyslanými z přivtělených zemí

*) Skutečně nalezá se tolar pod obrazem krále Matyáše vybitý s ročníkem 1620 v bibliotheca klášterní na Strahově.

na tom se jest sněsti ráčil, aby se v týchž všech přivtělených zemích neměně než jako v tomto království větší mince stříbrná a zlatá takto brala, totiž:

Dukát uherský po 3 kopách	(8 zl. 18 kr.)
Koruna " 2 " 35 kr.	(6 " 55 ")
Rejnský zlatý " 2 " "	(5 " 55 ")
Tolar široký " 2 " čes.	(5 " 32 ")
Šedesátník celý po 120 kr.	(4 " 45 ")
Groše po 24 krej. bíti po 30 kr.	
Groše po 12 " " " 15 "	
Dudci po 7 1/2 kr.	

Drobných peněz raženo pořádku a tříkrejcarů vybito z Pražské hřivny 176 kusů jakosti 6 lotů a 3 kvintle, krejcarů 388 obsahu pětilotového, halířů 828 jakosti 1 lot 3 kvintle a 1 haléř. — Podle zprávy úředníků mince horské byl roven třígrošák 7 kr.; tudíž

20 kusů činily kopu českých grošů	= 60 bílých gr.	= 140 kr.
10 " " " bílých " "	= 30 " "	= 70 "
8 " " na 1 zl. čes.	= 27 " "	= 56 "

Kdežto v Praze vybity z mincí stavovských B. Hübmerem a Pavlem Škretou jen čtyřmccítmáky (24níky) s letopočtem 1619 a 1620, a vzácně za minemistra Bencše Hübmera dvanáctníky s letopočtem 1619, mincováno v Kutné Hoře podle vyměření hořejšího mnohem rozmanitěji; známe odtud z r. 1619 čtyřmccítmáky, dvanáctníky, dvojí groše, krejcarey rázu dvojího a haléře, pak čtyřmccítmáky s letopočtem 1620, všecky se znamením hvězdy minemistra Šebestiana Hölzla ze Sternsteinu (značka 39. a 40. na tab. XI.).

V minci Jáchymovské razili čtyřřadvacetníky a dvanáctníky dvojího rázu s letopočtem 1619 a 1620 a znamením minemistra Centuria Lengfeldra (značka 32. na tab. XI.). — Jáchymovské mince jsou vzácnější ostatních.

Popis mincí stavů českých z r. 1619 a 1620.

Stříbrná ovalná pamětní medaille české konfederace (Tab. XXXVI. obr. 351.) má na líci na vysokém čtverhranném podstavci na pěti sloupech vytýčených v rozích jeho a uprostřed, z nichž jsou tři hladké a dva točité (jež asi země ke koruně české náležejší, totiž Čechy, Moravu, Slezsko, Horní a Dolní Lužici představovati mají), položenou českou korunu, na jejíž obroučce jest nápis: VNG · | · MOR · Mezi patkami předních dvou sloupů čte se: BOEMIA Z podstavce vine se vzhůru s každé strany řídká vavřínová větev, kteráž nahraňuje vnitřní kruh (obvodek). Kolem povstalé takto kapličky jsou roztroušena různá slova, a sice na podstavci kapličky čte se PRO a pod ním dole A | R | A, po pravé straně sloupů vzhůru LEGE, nad korunou RE | GE a po levé straně dolů GREGE to jest: „Za oltář (náboženství), zákon, krále a národ.“ Při obrubě medaille ruka z oblak vyčnívající a za ní list a opis s chronogramem *): PIA ET RELIGIOSA ORTHODOXORVM LIGA · t. j.: „Nábožná a k obraně náboženství jednota pravověrných.“

Na rubu vyraženy v hladkém ovalu (ellipse) ve směru kratší osy z oblak vyčnívající dvě ruce držící draperii, na níž uprostřed připevněn jest okrouhlý štít se slovy: VER | BVM | DEI (Slovo Boží). V hořejší polí medaille spatřují se dva oltáře tvaru sloupovitého, z nichž na onom s pravé strany plamen ze zápalné oběti vzhůru k nebi plápolá, s oltáře levého pak dým po zemi se válí. Kolem obou oltářů táhne k pravé straně tlupa bojovníků, mající nad sebou vlajčí prapor s nápisem: SVB | VTRA | QVE (Pod obojí). V dolejší části medaille postupuje jiný oddíl bojovníků k levé straně pod praporem s heslem: S · (ub) VNA (Pod jednou).**) Nejdoleji v úseči: · PRIV · R · M · t. j. Privilegium Regiae Majestatis (Výsada královské Výsosti), a kolem obruby medaille opis s chronogramem ***): SI DEVS PRO NOBIS · QVIS E HOMINIBVS CONTRA · NOS ☉ t. j.: „Když Bůh s námi, kdo proti nám?“

Medaille ta nosena dle tehdejšího zvyku na řetízku na prsou jako válečný

*) či nápisem letočtným, v němž větší písmena naznačují zároveň římské číslice, jejich součet dává letočet 1619.

***) t. j. pod jednou způsobou přijímající.

***)) Velká písmena v nápisu tom značí opět římské čísly, které, jsouce sečteny, poskytují letočet 1620.

odznak stavů českých protestantských i katolických spojených v odboji proti Ferdinandu II. Ražena byla nejspíše až po zvolení Fridricha Falckého.

Jiný variant její ukazuje na tab. XXXV. obr. 350.

Čeští stavové nerazili tolarů ani půltolarů vlastního rázu.

Nejhojněji z mincí stavovských přibízávají se stříbrné čtyřřadvacetikrejčary či čtyřřadvacetníky, jinak čtyřmecníčky neb čtvrttolary (Tab. XXXIII. obr. 326.—333. a tab. XXXIV. obr. 334.—338.), na nichž jest v líci v obvodku perlovitým, šňůrovitým nebo hladkém obroučková koruna, jejíž žebra bývají někdy perlami poseta, a pod ní letopočet 1619 neb 1620, kolem pak opis: MONETA REGNI BOHEMIAE (Peníz království Českého) a na konci opisu znamení mincovní, buď srpek měsíce a nad ním hvězdička (Tab. XXXIII. obr. 326.—328.), aneb dvojitá lilie (Tab. XXXIII. obr. 330. a 331.), nejčastěji pak hvězda v kruhu (Tab. XXXIII. obr. 332. a 333. a tab. XXXIV. obr. 334. a 335.), vzácněji hlava lví v obrubě (Tab. XXXIV. obr. 336.—338.). Na obr. 329. na tab. XXXIII. umístěna značka v opisu dole.

Na rubu v kruhu perlovitým, šňůrovitým nebo hladkém korunovaný český lev a v opisu: IN DEO FOR TITVDO ❁ (V Bohu síla jest). Dole v přerušném opisu čte se v polšöku závorkami ohraničeném číslice 24, cenu peníze naznačující.

Váží 6·98—7·87 gr a měří v průměru 30—30½ mm.

Podobného rázu avšak vzácnější jsou též dvanáctikrejčary či dvanáctníky (Tab. XXXIV. obr. 339.—341. a tab. XXXV. obr. 342., 344., 345. a 347.) průměru 26½—28 mm a váhy 4·23—4·35 gr, mající pode lvem vyraženou číslici 12.

Tečky vedle letopočtů · 1619 · a · 1620 · ukazují na zvláštním emisím čtyřmecníčků a dvanáctníků; při tom obyčejně bývá rozdělen tečkami též opis lícní.

Groše (Tab. XXXV. obr. 348. a 349.) jsou také podobně raženy, mají ale pode lvem v obrubě vyznačenou cenu číslicí 3.*) Obvodku na lícní straně kolcem koruny někdy nebývá. Průměr 19—19½ mm, váha 1·29—1·46 gr.

Popíšeme zevrubně groš v Hoře Kutné bitý (Tab. XXXV. obr. 349.):

V líci koruna bez obvodku, pod ní letopočet 1619. Opis: MONET REGNI BOHEMIAE (znamení šestipaprsková hvězda v obrubě).

Na rubu v kruhu korunovaný lev český a kolem opis: IN DEO FOR (3) TITVDO ❁ Okraj s obou stran perličkovitý.

Váží 1·46 gr, průměr 19 mm.

Jiné groše z r. 1619 ukazují korunu v kruhu (Tab. XXXV. obr. 348.).

Krejčary (Tab. XXXV. obr. 343.) podobají se rázcm svým grošům, nesou však pode lvem J neb I, naznačující cenu peníze. Měří v průměru 15½ mm a váží 0·6 gr.

Podáváme popis krejčaru z mincovny Kutnohorské (Tab. XXXV. obr. 343.),

*) Českými stavy r. 1619 zavedený groš po 3 krejčarech udržel se v mincovnictví našem ještě do častí císařovny Marie Teresie, za níž vybijeny poslední české grošky.

jenž má v lici korunu v kruhu a pod ní letopočet 1619. Opis: MONE · REG · BOHEMI (značka hvězda v kruhu).

Na rubu v kruhu jest korunovaný český lev v levo obrácený a opis: IN DEO FOR (I) TITVDO * S obou stran perlovitý okraj.

Jindy bývá opis lici MONET · REGNI · BOHEMIAE a lev na rubu v pravo obrácený.

Peníze, halšře či půlkrejcary (Tab. XXXV. obr. 346.) jsou jednostranné s opisem IN · DEO · F · T · T · DO · 1619 kolem korunovaného lva českého v kruhu a pod korunou českou, do opisu sáhající, postaveného. Váha 0·37 gr, průměr 13 mm.

Groše i krejcary stavovské náležejí k mincím vzácným; nejvzácnějšími pak z mincí stavovských jsou halšře.

Těž moravští a slezští stavové razili toho času mince, kteráž se přizpůsobovala rovněž jako česká rozmanitým mincím v Německu. Popis oněch mincí podáváme dále.*)

*) Mincovníctví slezské této doby málo prozkoumáno, takže ani nejlepší znalec slezských mincí E. Friedensburg v Steglici nemohl mně nic podstatného poskytnouti. Ze starších spisů nejčennější jest „Silesia numismatica oder Einleitung zu dem Schlesiſchen Muntz-Cabinet“ od M. Gottfrieda Dewerdecka, archidiacona a bibliotekáře u sv. Petra i Pavla v Lehnici. Vydáno v Javoru roku 1711 s 368 mědirytinami. Za půjčení tétož jsem sl. p. Dr. F. Kennerovi díkem zavázán.

Stavové moravští.*)

„Poněvadž p. Lad. z Lobkovic, nynějšímu hejtmanu mark. Moravského, ne-
všelijak důvěrovati bezpečné jest a správy jeho nad námi déleji trpěti nemožné“,
my všiekni stavové a obyvatelé markrabství moravského k řízení správy
zemské volili a nařídili jsme:

Dyrektoři z stavu panského (29):

- * Pana *Pertolta Bohobudu z Lippého* a na Mor. Krumlově, nejv. dědičného
maršálka král. Českého, J. M. Uher. a Čes. krále radu a komorníka,
- * p. *Vilima z Roupova* na hradě Znojenském i Kyjovících, nejv. komorníka
markrabství Moravského,
- * p. *Jiřího z Vrbna* na hradě Helfenštejně a Kvasičích, J. M. Uherského
a Českého krále radu a komorníka,
 - p. *Krištofa z Řižan* na Budišovicích a Červoném Hrádku,
 - p. *Rudolfa Šlejnice ze Šlejnice* a na Nov. Mezcříčku; * Ladislav ustanoven
k správě peněz zemských,
- * p. *Jana Albrechta Sedlnického z Choltic* a na Čechách pod Kosřtem,
 - p. *Zdeňka Brtnického z Waldštejna* na Brtnici, Sádku, Heralticích a Morav.
Budějovicích,
 - p. *Fridricha z Kaunic* na Slavkově a hradě Lomnici,
 - p. *Jindř. Václ. hraběte z Turnu a Wallesasiny*, svob. p. v Krejcu, na hradě
Letovicích, Borotíně a Letovicích,
 - p. *Jana Bernarta z Kunovic* na Ostroze, Lance, Kunovicích a Hluku,
- * p. *Jindř. z Zuhrádek* na Jemnici, Višnovým, Krhově a Hobzi, a
 - p. *Václ. Molle z Modřelic* na Hranicích a Drahotauších.

Z stavu rytířského:

- * Pana *Jana Čejku z Olbromovic* na Nových Syrovicích a Bystřici, nejv. písaře
mark. Moravského,
 - p. *Hanuše Petřvaldského z Petřvaldu* na Kačicích, hradě Goldštejně a velikém
Petřvaldu,
 - p. *Krištofa Blektu z Autěchovic* a na Beranově,
 - p. *Viktorina Žernovského z Žernovi*,
 - p. *Krištofa Ulrštorfara z Němčiči* a na Žernovicích,
- * p. *Václava Bítovského z Bítova* a na Bystřici pod Hostejnem,
 - p. *Hons Ludvíka Krokvicara z Nové Vsi* na Písečným a Slavětíně,
- * p. *Jiříka Zahraděckého z Zahradek* na Aujezdci a Hrotovicích, sudšho práva
menšího zemského mark. Moravského v kraji Brněnském,

*) Artykule sněmu moravského v Brně 1619 ve čtvrtek po sv. Filipu a Jakubu. B. III—B. IV—C
Vytiskáno v Olomouci u Pavla Šramma.

* p. *Jana Skrbenského z Hřiště* na Fulnece a Dřevohosticích, sudího práva menšího mark. Mor. v kraji Olomauckém,

* p. *Vilíma Muňku z Ejvančic* na Moravci, Radlasy a Nov. Ořechovím,
p. *Pavla Volbrama z Štěkře* na Frisperce blíže města Ejvančic, purkrabího zem. mark. Moravského,

a pana *Jindřicha Vodického z Jemník.*

Z města Olomauce *Václava Lužického,*

* z města Brna *Elidše Netoličku,*

z města Znojma *Fridricha Majurodta,*

z města Jihlavy *Jana Hynka z Velínova,*

z města Hradiště *Fridricha Mužika.*

Kterýmž osobám plnou moc dali ke cti Pána Boha k zachování vlasti naší milé a vzděláním prospěchu obecného dobrého činiti a pomáhati. Na vychování jich dáno každému z stavu panského 160 zlatých, stavu rytířského 140 zl. a z měst pak 55 zlatých na měsíc z peněz zemských.

Tito direktori zemští propuštění sněmem v Brně r. 1619 po 2. neděli adventní z povinností svých a jmenováno 20 defensorů: 8 ze stavu panského, 8 z rytířského a 4 z městského.

Tito vyznačení napřed * a k nim přidání z pánů: Zikmund sv. p. z Třim-pachu na Majerhofích a Veverří, z rytířstva: Jan st. Kobylka z Kobylího a na bradě Sovinci, Bernart z Zástřízl a na Haňovicích, Beneš Pražma z Bílkova, na Lišně, Horní Slatině a Kyjovicích, z města Olomouce Vilím Lermocht, z Jihlavy Martin Leypolt a Tobiáš Reymund z Hradiště.

Popis minci stavu moravských z r. 1619–1621.

Tolar (Tab. XXXVI. obr. 355.) má na líci v obrubě perlové šachovanou korunovanou moravskou orlici. Opis: MONETA * NOVA * MARCHIO * MORAVIAE * t. j. Peníz nový markrabství Moravského.

Na rubu v perlovce a v kruhu na podstavci s nápisem VNIO jehlan révou zdobený z pohledu perspektivního, nahoře i dole do opisu sáhající, mezi písmeny B a Z (Baltazar Zwierner). Opis: * TE * STANTE * | * VIREBO * 1620*

S obou stran na okraji peníze obruba ze spletených lilií.

Průměr 39 mm, váha 28·14 gr.

Stejným rázem též vybity převzácné desítidukáty (35 gr) a pětidukáty (17·5 gr).

Osmačtyřicetníky (Tab. XXXVI. obr. 353. a 354.), čtyřmécítmáky či čtyřriadvacetníky (Tab. XXXVII. obr. 361.) i dvanáctníky (Tab. XXXVI. obr. 352., 356. a 357.) mívají tentýž ráz, jen mezi slovem MA () RCHIO vidí se v závorce (48), aneb (24), neb (12) podle ceny, jež při čtyřriadvacetníku a dvanáctníku odpovídá též vahou a velikostí českým penězům; půltolary čili osmačtyřicetníky moravské mají průměr 36 mm a váhu 13·8–15·3 gr.

Čtyřriadvacetníky mívají po stranách jehlanu značku C | C (Christ. Cantor), u dvanáctníků pak bývá značka B | Z neb C | C po stranách jehlance, neb značka Hemova na konci lícního opisu.

Zvláštní opis vidí se na rubu dvanáctníku obr. 357. na tab. XXXVI.

Groše (Tab. XXXVII. obr. 358.—360. a 364.) ražené nejvíce v Olomouci Petrem Hemou mají v líci korunovanou moravskou orlici s opisem: · MO · NO · MA (3) RC · MORA (znamení H P ve spojení, čís. 42. neb 43. na tab. XI.) neb i v jiných zkratkách.

Na rubu zase jehlan ovinutý révím neb lípovým listím s nápisem VNIO na podstavci a po stranách letopočet 1619. Opis: · TE · STANT · | · VIREBO ·

Též jsou groše ročníku 1620, při němž v opisu na rubu jeví se jen · STAN ·

Groš má průměr 18—20 mm a váhu 1·35 gr.

Dvanáctníky i groše mají v opisu lícním rozličné zkratky slova MORAVIAE, buď MORAVIA ·, MORAVI ·, MORA · až jen MO ·

*) Nápis VNIO TE · STANTE · VIREBO · značí po česku: Stojíš-li spolu, budu silen.

Popis mincí stavu slezských z r. 1620—1621.

Ze slezských stavovských mincí známe především útesy či hranáče díla Jachtmannova (se značkou čís. 44. na tab. XI.) z r. 1621 váhy $\frac{3}{4}$, $1\frac{1}{2}$, 3 a 6 tolarů (čili 3, 5·9*), 20·23, 23·22 gr) a průměru 20, 24, 26 a 35 mm. Ač tyto hranáče jsou z velmi čistého stříbra, přece lze z toho posouditi, jak stísněné časy tenkrát býti musily, když lot čistého stříbra na 3 toлары ceněn byl.

Vzácný hranáč $\frac{3}{4}$ tolarový ze stříbra (Tab. XXXVIII. obr. 371.) má na lici v kruhu slezskou orlici mezi rozděleným letopočtem 16|21 a kolem opis: MONETA · ARGENTEA · SILESIAE · $\frac{3}{4}$ · TALERO (rum) ⊕ t. j. Slezský stříbrný peníz $\frac{3}{4}$ tolarový. V horním rohu (úhlu) hranáče jest vyražena značka mincmistra Matouše Jachtmanna, v dolním rohu značka mincíře Zachariáše Petzolda Ⓕ.

Rub jest prázdný.

Podobného rázu jsou i větší stříbrné hranáče $1\frac{1}{2}$, 3 a 6 tolarové lišící se v opisu pouze cenou · $1\frac{1}{2}$ · aneb · III · neb SEX t. j. šest (Tab. XXXVII. obr. 362., 363., 365. a 366.), a že mívají někdy místo obvodku kruhového perlový a opis bez rozdělovacích znamének (teček) a v ocasu orlice pak méně znatelná písmena H|R jako značku gvardajna Hanuše Riegra.

Zlatý hranáč $12\frac{1}{2}$ tolarový (Tab. XXXVIII. obr. 368.) srovnává se v rázu s popsanými právě hranáči stříbrnými, jen v opisu nese vyznačenou cenu · $12\frac{1}{2}$ ·.

Též raženy ve Slezsku okrouhlé peníze a sice zlaté 25 toлары a $12\frac{1}{2}$ -tolary a stříbrné třicetikrejcarey velmi sličného rázu.

Zlatý 25 tolar (Tab. XXXVIII. obr. 370.) má na lici v kruhu hladkém na ozdobné tabulce 5řádkový nápis: MO · (neta) AVRE (a) | SILESIAE | XXV · IOA | CHIMIC | ORVM · t. j. Slezský zlatý peníz 25 tolarový. Pod tabulkou se stran rozdělený letopočet 16 21 a nejniže H R (Hannš Rieger). Kolem perlové obruby peníze vine se vavřínový věnec, v němž na čtyřech místech, nahoře, dole, v pravo a v levo jsou pětisté růžice.

Na rubu v podobném věnci za perlovým obvodkem slezská orlice mezi písmeny H a R (Hanuš Rieger).

Zlatý $12\frac{1}{2}$ tolar (Tab. XXXVIII. obr. 369.) nese v lici v perlovitém obvodku ozdobnou tabulku, na níž čte se ve 4 řádcích nápis: MONETA | AVREA · | SILESIAE | $12\frac{1}{2}$ · TALE: t. j. Slezský zlatý peníz $12\frac{1}{2}$ tolarový. Pod

*) čili 1 lot.

ním v oblouku rovnoběžně s obvodkem s obou stran letopočet 16 | 21, nahoře po stranách tabulky písmena B | H, která co by znamenala, určitě není zjištěno.

Rub jest týž jako na 25tolaru, jen písmena H a R se stran ehybí.

Podobným rázem a v téže velikosti bity ze stříbra špatné stříže i zna třicetikrejeary či třicetníky (Tab. XXXVIII. obr. 367.) různící se od výše popsaného zlatého 12 $\frac{1}{2}$ tolaru hlavně 4řádkovým nápisem: MONETA | ARGENTEAE | SILESIÆ | XXX CRVC (igerorum), jindy též pouze v zkratkách ARGENT a XXX · CRV, což značí: Slezský stříbrný peníz 30krejearový. Letopočet postaven vodorovně.

Ku převzatým medaillím té doby náleží ona od rytce Kristiana Malera z Vratislavi (Tab. XXXVIII. obr. 372.), na níž v líci vidí se v obvodku řetíz-
kovém kniha s nápisem CO DEX (kniha), na ní křížem položené desky desatera Božích přikázání s nápisem RE | LI | GI | O (náboženství) a nahoře svazek šípů. Pod tím vším skřížená ratolest palmy a vavřínu v rukou z oblaků si podávavých. Opis: PRO ARIS · ET FOCIS ✱

Na rubu znázorněna krajina s dvěma strmými skalami; na oné v pravo stojí kostel a nad ním nápis TEMPL ·, na levé skále pak radnice pod nápisem CVRIA ·. Mezi skalami vznáš se orel, sápal se s mečem a žezlem, jež ve spárech drží, na huda vztýčeného dole, pod nímž v úseči malé čte se ve dvou řádcích: C · PRI-
VIL · CÆ · | C · M · t. j. Cum Privilegium Caesarei. Christianus Maler. (S výsadou císařskou. Kristian Maler.) Opis po obou stranách TVTATVR · VIRVMQVE · *)

Průměr 39 mm, váha 22·9 gr.

*) Nápis na líci i rubní straně dlužno čísti v této souvislosti: PRO ARIS ET FOCIS TVTATVR TEMPL · (um) CVRIA VIRVMQVE, což v překladu znamená: Pro oltáře a krby zachraňují chrám, radnici a muže.

Mincmistři českých mincoven a jich znamení za stavovského direktoria (1618—1620).

(Tab. XI.)

Mincovna v Praze:

- Značka 22. Srpek měsíce pod šestírohú hvězdou: Beneš Hübner ze Sonnenleithenu 1618—1619.
„ 27. Dvojitá lilie s přeponou v obrubě: Pavel Škreta Šotnovský ze Závohře 1620.

Mincovna v Kutné Hoře:

- Značka 39. aneb 40. Šestírohá hvězda s obrubou neb bez ní: Šebastian Hölzl ze Sternsteinu 1618—1620.

Mincovna v Jáchymově:

- Značka 32. Hlava lví s jazykem vyplazeným v obrubě: Centurio Lengefelder 1618—1620.

Zkoušeči mince (gvardajni) a řezači želez za stavů českých.

Zkoušeč mince v Praze: Řehoř Steinmüller 1618—1620.

Řezač želez v Praze: zlatník Hanuš Konrád Greutter 1618—1620.

Zkoušeč mince v Hoře Kutné: Samuel Kavka 1618—1620.

Zkoušeč mince v Jáchymově: David Knobloch 1618—1620.

Úřednictvo mincoven moravských a slezských za direktoria stavů moravských a slezských (1618—1621).

Mincovna v Olomouci:

- Značka C C: Krištof Cantor, mincmistr, 1619—1620.
„ 42.: Petr Hema, mincmistr, 1619—1620.
„ B Z nebo růžička: Baltazar Zwierner, mincmistr, 1620—1621.

Mincovna v Hlohově ve Slezsku:

- Značka 44.: Matouš Jachtmann, mincmistr, 1621.
„ : Zachariáš Petzold, mincář, 1621.
„ H R: Hanuš Rieger (Rydell), gvardajn, 1618—1621.

Mincovna ve Vratislavi:

- Značka B Z: Baltazar Zwierner, mincmistr, 1620—1621.
„ H R: Hanuš Rieger (Rydell), gvardajn, 1618—1621.

Seznam vyobrazených mincí stavů českých (1619—1620).

- Tab. XXXIII. obr. 326. Čtyřiadvacetník, čtyřiadvacetikrejcar či čtyřmceřtmák z r. 1619. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
- " " " 327. Čtyřiadvacetník, čtyřiadvacetikrejcar či čtyřmceřtmák z r. 1619. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
- " " " 328. Čtyřiadvacetník, čtyřiadvacetikrejcar či čtyřmceřtmák z r. 1619. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
- " " " 329. Čtyřiadvacetník, čtyřiadvacetikrejcar či čtyřmceřtmák z r. 1619. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu. (Značka v opisu dole.)
- " " " 330. Čtyřiadvacetník, čtyřiadvacetikrejcar či čtyřmceřtmák z r. 1620. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závorič.
- " " " 331. Čtyřiadvacetník, čtyřiadvacetikrejcar či čtyřmceřtmák z r. 1620. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závorič.
- " " " 332. Čtyřiadvacetník, čtyřiadvacetikrejcar či čtyřmceřtmák z r. 1619. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 333. Čtyřiadvacetník, čtyřiadvacetikrejcar či čtyřmceřtmák z r. 1619. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- Tab. XXXIV. obr. 334. Čtyřiadvacetník, čtyřiadvacetikrejcar či čtyřmceřtmák z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 335. Čtyřiadvacetník, čtyřiadvacetikrejcar či čtyřmceřtmák z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 336. Čtyřiadvacetník, čtyřiadvacetikrejcar či čtyřmceřtmák z r. 1619. J. m. Centurio Lengfelder.
- " " " 337. Čtyřiadvacetník, čtyřiadvacetikrejcar či čtyřmceřtmák z r. 1620. J. m. Centurio Lengfelder.
- " " " 338. Čtyřiadvacetník, čtyřiadvacetikrejcar či čtyřmceřtmák z r. 1620. J. m. Centurio Lengfelder.
- " " " 339. Dvanáctník či dvanáctikrejcar z r. 1619. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleithenu.
- " " " 340. Dvanáctník či dvanáctikrejcar z r. 1619. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 341. Dvanáctník či dvanáctikrejcar z r. 1619. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- Tab. XXXV. obr. 342. Dvanáctník či dvanáctikrejcar z r. 1619. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 343. Krejcar z r. 1619. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 344. Dvanáctník či dvanáctikrejcar z r. 1619. J. m. Centurio Lengfelder.
- " " " 345. Dvanáctník či dvanáctikrejcar z r. 1619. J. m. Centurio Lengfelder.
- " " " 346. Haléř z r. 1619. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.

- Tab. XXXV. obr. 347. Dvanáctník či dvanáctikrejar z r. 1620. J. m. Centurio Lengefelder.
- " " " 348. Groš z r. 1619. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 349. Groš z r. 1619. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 350. Pamětní medaille české konfederace s chronogramem 1619 na lici a 1620 na rubu.
- Tab. XXXVI. obr. 351. Pamětní medaille české konfederace s chronogramem 1619 na lici a 1620 na rubu.

Seznam vyobrazených mincí stavů moravských (1619—1621).

Z mincovny olomoucké = O.

- Tab. XXXVI. obr. 352. Dvanáctník z r. 1620. O. m. Krištof Cantor.
- " " " 353. Osmačtyřicetník z r. 1620. O. m. Baltazar Zwierner.
- " " " 354. Osmačtyřicetník z r. (1)621. O. m. Baltazar Zwierner.
- " " " 355. Tolar z r. 1620. O. m. Baltazar Zwierner.
- " " " 356. Dvanáctník z r. 1620. O. m. Baltazar Zwierner.
- " " " 357. Dvanáctník z r. 1620. O. m. Petr Hema.
- Tab. XXXVII. obr. 358. Groš z r. 1619. O. m. Petr Hema.
- " " " 359. Groš z r. 1619 bez značky mincovní.
- " " " 360. Groš z r. 1620. O. m. Petr Hema.
- " " " 361. Čtyřadvacetník z r. 1619. O. m. Krištof Cantor.
- " " " 364. Groš z r. 1620. O. m. Petr Hema.

Seznam vyobrazených mincí stavů slezských (1621)

Z mincovny hlohovské = H; vratislavské = V.

- Tab. XXXVII. obr. 362. Hranáč třítolarový ze stříbra z r. 1621. H. m. Matouš Jachtmann.
- " " " 363. Hranáč šestitolarový ze stříbra z r. 1621. H. m. Matouš Jachtmann.
- " " " 365. Hranáč třítolarový ze stříbra z r. 1621. H. m. Matouš Jachtmann.
- " " " 366. Hranáč 1½tolarový ze stříbra z r. 1621. H. m. Matouš Jachtmann.
- Tab. XXXVIII. obr. 367. Třicetník ze stříbra z r. 1621. V. gvardajn Hanuš Rieger.
- " " " 368. Zlatý hranáč 12¼tolarový z r. 1621. H. m. Matouš Jachtmann.
- " " " 369. Zlatý 12¼tolar z r. 1621. V.
- " " " 370. Zlatý 25tolar z r. 1621. V. gvardajn Hanuš Rieger.
- " " " 371. Hranáč ¾tolarový ze stříbra z r. 1621. H. m. Matouš Jachtmann.
- " " " 372. Medaille Kristiana Malera z Vratislavi bez letopočtu.

Ukázky podpisů a pečetí z mincoven a hor českých.

Řada prvá. (Tab. XXXIX., XL. a XLI.)

1. Hanuš Harder připomíná se r. 1558 jako gegenhendler při Pražské mincovně. Od r. 1561 do 1578 $\frac{20}{10}$ byl mincemistrem této mincovny a pak účetním radou komory České. Zemřel r. 1589. Ve znaku jeho vidí se rozkřídlený noh či sup, z něhož hlavu přijal za značku mincovní. Pečeť i autograf ze žádosti za vyplacení služného ze dne $\frac{21}{12}$ 1581.

2. Podpis téhož z kvitance za pagament ze dne $\frac{20}{11}$ 1563.

3. Ludvík Karel z Řásné od léta 1565 až 1568 úředníkem mince; léta 1568 učiněn horním hofmistrem. R. 1578 vstoupil v stav manželský s paní Annou Zygelkou z Chocevic, jež zemřela morem r. 1582. Potom r. 1586 složen s hofmistrství. Zemřel r. 1588, byv primatorem města, a u chrámu Matky Boží na Náměstí pohřben. Podpis na partikuláři z r. 1577.

4. Mikuláš Vodňanský z Čazarova a od Zlaté husy byl r. 1581 rychtářem cís. v Hoře Kutné a svěřeny mu r. 1592 hory, aby je s jinými spravoval. Zemřel r. 1597 a v kostele sv. P. Barbory pochován. Podpis z r. 1579.

5. Pečeť mincovny Horské z r. 1564, kterou úředníci mince přitiskovali za panování krále Maximiliana I. k jistotám, kvitancím a p. Podobná krásná pečeť spatřuje se též s R z časů Rudolfových; ryta byla nejspíše dovedným řezákem želez Jiříkem st. z Řásné. Obě vtiskovány na papír s podloženou oplatkou.

6. Jan Dačický, jinak Křivoláček, psal účty horní dolu havířského r. 1566.

7. Jiří Kadner z Greifenecku byl dle instrukce vydané $\frac{20}{12}$ 1554 písařem při výběru desátků v Jáchymově, pak německým účetním při komoře České, načež po smrti Jiřího Geitzkoflera stal se 1577 $\frac{11}{11}$ mincemistrem v Jáchymově, kdež setrval až do své smrti 1582 $\frac{20}{7}$. Za manželku měl Lucii Hartlebovu z Ernfriedesdorfu, kteráž po jeho smrti vedla správu úřadu mincemistrovského až do 1584 $\frac{4}{6}$. Autograf na kvitanci ze dne $\frac{14}{2}$ 1565.

8. Krištof Taubenreudter z Taubenreuttu byl do r. 1591 výběrčím desátků v Jáchymově, načež jmenován německým účetním při komoře České. Později vrátil se zase do Jáchymova, kdež od 1600 $\frac{15}{1}$ až do 1604 $\frac{13}{8}$ byl mincemistrem. Zemřel r. 1607. Podpis na stvrzence na svíce ze dne $\frac{21}{4}$ 1599.

9. Tobiáš Gebhart byl dle výkazu mincovních účtů v letech 1562—1568 gvardajnem a gegenhendlerem při Pražské mincovně, pak od r. 1569 do r. 1577

mincmistrem v Budějovicích a posléze v Praze od r. 1578 do r. 1583. Autograf a pečeť na dopisu o zásluce mědi do Budějovic ze dne $\frac{24}{12}$ 1570.

10. Krištof Matigkofer ze Sternfelsu byl od r. 1577 do r. 1582 zástupcem mincmistra Tobiáše Gebharta v Budějovicích, od r. 1582 do r. 1612 mincmistrem tamtéž. Zemřel $\frac{19}{7}$ 1613. Podpis a pečeť na kvitanci ze dne $\frac{20}{3}$ 1588.

11. Jan Šultys z Felsdorfu narodil se okolo r. 1560 ve Slaném a vzdělával se v Praze, byl nějaký čas učitelem na venkově, načež r. 1589 působil jako kantor na škole Vysokokostelské (u sv. Jakuba) na Horách Kutných, kdež se oženil s Alžbětou roz. Holoubkovou, vdovou po Janu Čechtickým z Kranichfeldu. Léta 1593 učiněn rychtářem městským poprvé a r. 1596 opět podruhé. Zbohatl nemálo šenkováním vína a stal se r. 1604 konšelem. Dne 23. října téhož roku nadán také od císaře Rudolfa II. erbem a přídomkem šlechtickým „z Felsdorfu“. Působil již v letech 1609—1612 při mincovně Horské, ustanoven $\frac{1}{3}$ 1612 úředníkem mince této, leč již r. 1613 $\frac{2}{12}$ „pro stáří, vetché tělo a nedostatečnou znalost němčiny“ sesazen. Zdá se však, že důvody tyto, pro něž s úřadu propuštěn byl, byly asi jen liché, neboť již $\frac{23}{7}$ 1614 dosazen byl zase za primatora tamtéž. V bouřích stavovských zvolen ze stavu městského jedním z 30 direktorů zemských, načež po bitvě Bělohorské uvězněn, ku ztrátě hrdla odsouzen a dne 21. června r. 1621 sťat na Staroměstském náměstí v Praze. — Podpis z účtu dolu Pňova z r. 1605.

12. Pavel Hofman byl mincmistrem v Jáchymově od r. 1583 $\frac{10}{7}$ do r. 1599 $\frac{17}{2}$. Měl za manželku Salomennu Hartlebovu z Angelshausenu. Zemřel r. 1599 a pohřben v presbyterii špitálního kostela v Jáchymově. Mincovní značka jeho půlměsíc a růžice vidí se také ve znaku jeho. Podpis a pečeť z dopisu o peníze za olovo ze dne $\frac{26}{7}$ 1588.

13. Jan Špis z Hartenfelsu byl, jak vysvětluje z listin archivu Kutnohorského, v letech 1591—1599 mincovním písařem a od r. 1599 do r. 1603 úředníkem mince na Horách Kutných. Léta 1601 obdarován štítem, z něhož přijal hlavu kamzka jako značku na mince. Učiněn r. 1604 konšelem, r. 1608 puchalterem mince, a s toho složen r. 1612. Podpis i pečeť ze dne $\frac{11}{1}$ 1620.

14. Vilém z Vřesovic byl nejvyšším mincmistrem krále Českého od r. 1612 do r. 1618, pak 1620—1628. Na pečetě jeho vidí se polepšený znak císaře Ferdinandem II. mu udělený, jak popsán na str. 115. Zápisy jeho jsou nejvíce české. Od r. 1632 psáti se směl „Vysoce urozeným hrabětem.“ Není zjištěno, kdy zemřel. Podpis ze dne $\frac{13}{2}$ 1613.

15. Zikmund Kozel z Reyzentolu byl r. 1585 písařem urbátním na Horách Kutných a měl dům proti staré radnici. Léta 1586 učiněn hofmistrem místo Ludvíka Karla z Řásné, s čehož r. 1592 složen. Zbohatl v dole Štěstí. Roku 1595 zvolen primatorem a zemřel r. 1598, zanechav statku za 30.000 kop, ale to manželka jeho, Anna Dítětová, prohodovala.

16. Augustin Šmilauer ze Šmilova pocházel z patricijské rodiny Jiblavské a vyučil se na školách v Kutné Hoře. Zde učiněn úředníkem mince r. 1614 $\frac{13}{1}$ a spravoval ji do smrti své, dne 17. listopadu 1615. (Více v líčení mincovnictví za krále

Matyáše I. na str. 117.). Syn jeho Karel pojal za manželku Marianu, dceru Šebest. Hölzle. Podpis z r. 1615 v městském archivu Horském č. 5766.

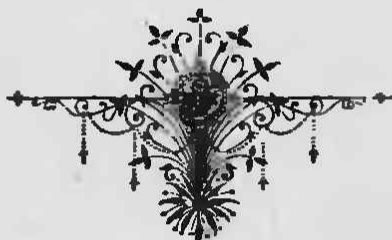
17. Šebestian Hölzl ze Sternsteinu narozen r. 1603 podhofmistrem horním v Kutné Hoře, r. 1606 pak po Janu Kavkovi hofmistrem horním, s něhož léta 1612 složen. R. 1617¹⁷/₉ jmenován mincemistrem v Kutné Hoře, v kterém úřadě setrval až do smrti své r. 1632. Horník nesoucí hvězdu v pravici na štítě jeho poskytl hvězdu jako značku na mince jím ražené. Manželkou jeho byla Barbora Schopfova. Podpis a pečeť jeho z dopisu úředníků mincovních ze dne ¹⁰/₆ 1619 v Praze na poradách o stavovské minci prodlévajících.

18. Jiřík Follid (Fulda), účetní mince Horské r. 1619—1630, pojal jako vdovec za manželku dceru Aug. Šmilauera. Podpis z dopisu úředníků mincovních ze dne ¹⁰/₆ 1619 v Praze na poradách o stavovské minci prodlévajících.

19. Hanuš Konrád Greutter, císař. zlatník v Praze a řezák želez za poslední doby Rudolfovy, za Matyáše, za stavů, krále Fridricha a za Ferdinanda II. od r. 1601—1625. Jiným mincovnám poskytoval vzorné kolky. Podpis a menší pečeť z dopisu k Horám ze dne ²/₈ 1616.

20. a 21. Jan Pruns, písař mince Horské po dlouhá léta. Podpis 20. z mincovních účtů ze dne ²⁴/₂ 1616. Podpis 21. z dopisu úředníků mincovních ze dne ¹⁰/₆ 1619 v Praze na poradách o stavovské minci prodlévajících.

22. Samuel Kavka, gvardajn mince Horské od r. 1617 do r. 1629.

FRIDRICH FALCKÝ (1619—1620).*)

Narozen 1596, nastoupil ve Falci 1610, zasnoubil se r. 1612 s Alžbětou, dcerou Jakuba I., krále anglického, dne 26. srpna 1619 zvolen a dne 4. listopadu 1619 korunován za krále Českého, opustil zemi dne 9. listopadu 1620, zemřel r. 1632.

Mincovnictví české za Fridricha Falckého.

Froud protestantský nabyl vrchu volbou Fridricha, kurfirsta čili palatina Falckého, za krále Českého; neboť Fridrich pokládán hlavou protestantské unie v Německu. Neschopen ku vládě v tak těžké době, zůstavil pánům značný vliv při vládě, pojistil následnictví šestiletému synu svému Fridrichu Jindřichovi, avšak po bitvě na Bílé Hoře, dne 8. listopadu 1620, opustil království s celou rodinou, poněvadž byl cizinec. Ztratil i dědičné země své ve Falci a dokončil v Mohuči léta 1632. Rodině jeho dostalo se útulku v Nizozemí, kdež „česká královna“, vysoce vzdělaná Alžběta, dostávala velikomyslné podpory od stavů hollandských a hlavně výchově své rodiny se věnovala.

V nešťastné době té zavlékla česká šlechta s cizinskými spojenci protestantskými národ na pokraj záhuby. Prof. Dr. Ant. Rezek soudí o národním neštěstí onom takto:

„Boj dávno připravovaný konečně vzplanul. Rozbroje v domě panovnickém za Rudolfa II. a slabost vlády Matyášovy dodávaly stavům chuti a naděje, že zvítězí a provedou převrat ve svém smyslu i co dynastie i co politického zřízení se týkalo. Nescházelo však mužů, kteří viděli hlouběji a netušili z toho nic dobrého, hlavně pro nejasné cíle a nedostatek pevné jednoty u stavů. Byli sice umlčeni, ale měli pravdu. Oligarchové čeští ve slověch plní odhodlanosti a sly, ve skutečích ukázali se, až na nepatrné výjimky, liknavými a zbabělými. Proto také po jedné (a k tomu ještě dosti nepatrné) ztracené bitvě ztratili vše.“

„Že vítězná moc státní po bitvě bělohorské užije šťastného obratu k politickým proměnám ve prospěch zmohutnění koruny a moci panovnické, bylo nepochybné; tragika události spočívá však v tom, že při této příležitosti za hříchy stavovské oligarchie byl odsouzen celý národ! — Ale i to vysvětluje se, máme-li na paměti, že šlechta, povstavš v boj proti dynastii pro oligarchické své snahy, vedla jej pod praporem náboženství. Když pak prohrála šlechticko-protestantská

*) Mince Zimního krále sem vlastně nepatří, ale pro úplnost pojaty v tento spis.

strana, vítěz absolutisticko-katolický způsobil nejen převrat politický, ale i náboženský. Tím se stalo, že za stavy vytrpěl celý národ, a že utrpení jeho přeneslo se u českého obyvatelstva také na stránku jazykovou a národní.“*)

Že páni stavové na sebe pamatovali, pozorujeme ze snesení generálního sněmu r. 1620 za krále Fridricha, o němž sdělováno minci Jáchymovské dne 20. dubna 1620 takto: „Stříbro přijaté z berní stavovské, které oni ve vysoké ceně přijímali musejí, placeno budiž hřivna po 23 kopách mš., avšak od jiných privátních osob po 18 kopách; a obyčejný pagament za 17 kop 30 gr. mš. až k dalšímu rozhodnutí, a placeno býti má čtyřnadvacetinsky, které vycházejí z mincovny Pražské, Horské neb Jáchymovské, každý po 30 kr. počítaje.“

Zmatky při častých změnách ceny stříbra a z výhradního užívání hřivny Erfurtské v Jáchymově, při zdejší minci vzniklé, chtěl opravit Centurio Lengefelder a napsal svému kolegovi Beneši Hübmerovi dne 10. července 1620 zprávu, jak by se dle Erfurtské hřivny mincovalo, s přáním, aby komora Česká zavedla v Jáchymově také hřivnu Pražskou.

Tolarů z Pražské hřivny fejnu vyjde 9 kusů 44 gr. 4 pen., což vynáší v Erfurtské hřivně 9 tol. 1 gr. 4 pen. Každý tolar po 140 krejcarech, počítaje dle mandátu královského činí 18 kop 3 gr. 1 pen. Čtyřmnoštmačky dle nařízení stavů z 2. dubna 1620 mají se počítati po 30 kr. a vycházeti jich má z Pražské hřivny $32\frac{3}{4}$ kusu, tedy z Erfurtské $30\frac{1}{3}$, tak že hřivna vynese 21 kop 53 gr. 4 pen. Tudíž mincují se tolary při každé hřivně Erfurtské proti čtyřnadvacetinským se škodou 3 kop 50 gr. a 3 pen..

Přes to dostal C. Lengefelder rozkaz, aby k vůli kverkům jen dále dle Erfurtské hřivny mincoval. Pagamenty necht počítají se však 17 kop 3 gr. za Pražskou hřivnu a tavené stříbro po 18 kopách.

Král Fridrich brzy po svém nastoupení vydal k podnětu Pavla Škrety a stavů tento patent:**)

My, Fridrich z Boží milosti král Český, hrabě na Rýně a kurfirst — vévoda Bavorský a markhrabě v Horní a Dolní Lužici atd., vzkazujeme každému a všechném poddaným a obyvatelům, jakéhokoli stavu, hodnosti všude v Našem království Českém a zemích přivtělených, kterým tento otevřený mandát se dostane, Naši královskou Milost a dáváme tímto nejmilostivěji na vědomí: Ačkoliv dostatečně předešlými mandáty a řády našich předchůdců a králů v Čechách, zvláště císaře Ferdinanda I., též císaře Maximiliana a potom císa. Rudolfa II., nejslavnější paměti, více než jednou všechna stříbra i peníze, zrněné stříbro, zlomky a pagamenty v řečeném král. Českém a v přivtělených knížetstvích a zemích, zapovězeno a zastaveno do cizích zemí voziti každému pod vysokým trestem, což si máte poslušně připomínati. Nalezeno však, že prodlením doby zapomíná se na uveřejněné mandáty, nýbrž nehledíce k nim, dovolují si rozličné ziskuchtivé osoby kupovati

*) Dr. Ant. Roska: Dějiny Čech a Moravy nové doby. Kniha I. str. 24. a 25.

***) Numismatische Zeitschrift. Vídeň 1892. Díl XXIV. str. 136—138. Vzácný ten mandát jest ve sbírce pana inženýra Ed. Finly v Praze.

zlato i stříbra a to nejen na hřivny, ale také na mnoho centů to ze země vyvázejí za účelem, aby nehodné peníze z nich dělníky byly, a k tomu ještě tato nehodná mince do země se vluzuje všelijakými fortely. Vedle toho také od zlatníků, stříbrníků, židů a jiných v zemi za všelijaký šmejd stříbrný, který nemá zrna k průbě potřebného, mění se a dělí, k čemuž si židé již několik veřejných krámků zřídili, které ale pro žaloby na to došlé mají býti zrušeny. Poněvadž takové jednání směřuje ku zmenšení Naší král. Výsostí a regalií, také ku škodě našich zemí a poddaných, protož napomínáme každého a všechny, aby si připomínali mandáty uveřejněné, a dáváme toto poslední nařízení, abyste se docela zdrželi kupování, vyměňování, ze země vyvážení peněz, stříber tavených, zrněných, zlomků a pagamentů, a jak se ještě jmenuje, a že žádný, ať křesťan nebo žid, potom více se toho nedopustí, nýbrž takové věci, jedny i druhé, jakož hlášeno, co komu do ruky přijde, odvede do Naší Pražské mincovny za hotové zaplacení, kde jest stále potřebná záloha peněz a za každý druh její dle shledané zkoušky dle následné taxy se vymění. Když však někdo neb více jich bude proti tomu jednati a v to zasahovati, a peníze i stříbra, ať jsou řetězy, klenoty, stříbrné náčiní, tavené, zrněné stříbro, zlomky, pagamenty by kupoval, aneb za jiné stříbrné věci, klenoty vyměňoval ku svému prospěchu a ku zlehčení naší královské mince je ze země vyvážel a rozdělával, tedy ti a ton mají přijíti o všecko zlato a stříbro, ještě k tomu pro strach jiným na hrdle trestání mají býti, nevyjímaje a šetře žádného, ať jest kdokoli, ani těch, kteří od Našich předků císaře Rudolfa a krále Matyáše k tomu měli nejmilostivější povolení, kteréž tímto docela zrušíme.

Jakož jsme k tomu účelu zřídili dohlázkáře a dali nařízení, že takoví, kteří takové kupovače peněz a stříber zaváděče a vyměňovače udají, dostanou dar peněžitý. Co pak jeden neb mnozí zlatníci, obchodníci se stříbrem a jiní ku práci své potřebují peněz a stříbra, mají za to při mincovně žádati a lacině je obdržeti. Aby se žádný zase nemohl vymlouvati, že o záповědi nevěděl, nařizujeme všem vrchnostem, správcům, soudům aneb zástupcům jich, taktéž purkmistrům a radám v Našich Pražských a jiných městech přísně, aby ku výstraze tento náš mandát a záповěď veřejně dali vyvěsiti a častěji ohlásiti, jakož aby pilně pozorovali a konečně pevně a věrně se dle něho zachovávali, aniž proti němu čeho činiti dovolili, chtějí-li se Naší nemilosti uvarovati.

To jest naše skutečná vůle a poručení.

Dáno na Našem král. zámku v Praze, dne 30. prosince 1619, Naší říše České roku prvního.

V. Budovec.

Fridericus

ad Mandatum Domini Regis proprium.

Dle účtů mincovny Pražské vybito zde v prvním čtvrtletí r. 1620 ze sazených 7476 hřiven 11 lotů 2 kv. stříbra 5783 hf. 5 lotů 3 kv. bílých plátů na čtyřiadvacetníky; 32¼ kusů z Pražské hřivny jakosti 9 lotů a 2 kv., z kterých vyraženo peněz za 63740 kop 18 gr. 6 pen. mince, 15 kop 46 gr. a 2 pen. dány pruběřům a 660 kop zbylo cizury (císalí).

K tomu poznamenal gegenhendler: „Dle nařízení pánů direktorů a radů v Čechách z 28. června 1619 povolen jest při slévání stříbra takový schodek:

Na 100 hřiven tolarů 3 až $3\frac{1}{2}$ lotu,

na 100 „ čtyřřadvacetníků a dvanáctníků 5 až $5\frac{1}{2}$ lotu,

na 100 „ tříkrejcarů a krejcarů 7 až 8 lotů.

Podobně z bílých a malých peněz“.

Ve šmitnách povolen schodek 22 hřiven, 14 lotů, 1 kven. Bylo totiž dle nařízení direktorského ze dne 31. července 1619 povoleno šmitmistřovi ze 100 hřiven čtyřmecníků 5 lotů.

Ve čtvrtletí Trinitatis opět bity čtyřřadvacetníky stejné jakosti, jichž vybito z Pražské hřivny zase $32\frac{1}{4}$, jakož i dle nového nařízení $32\frac{3}{4}$ kusu. Jsou tudíž čtyřřadvacetníky novější oblehčeny. Sazeno bylo 7071 hř. 6 lotů 3 kv., z kterých zhotoveno po všech schodecích 5432 hř. 4 loty 2 kv. bílých plátů a vybito 70.442 kopy 44 gr. 4 pen. minef, na průby dáno 19 kop 53 gr. 1 pen. a cisalif zůstalo 319 kop 6 gr. 6 den.

Na zlaté peníze skoupeno od křesťanů i židů lehkých dukátů a j. váhy 182 hř. 9 lotů 3 kv., z čehož ubyl 1 lot při slévání, načež vybito 13246 dukátů jakosti 23 karatů 8 grenů, $72\frac{1}{2}$ z Pražské hřivny. Z toho dostal probationmajstr a zemský prubřf 8 dukátů průbných grošů. Poněvadž za každý dukát králi k dobrému $1\frac{1}{2}$ kr. účtováno, dostal 283 kopy 59 kr.

Dne 14. března 1620 přišlo nařízení komory České, aby mincovali též to-lary v Pražské mincovně s podobou krále dle nových obrazů. Tuším, že jich raženo jen velmi málo, více na zkoušku, protože v nálezech jen dva zjištěny se znamením lilie Škretovy a jsou to spíše desítidukáty ve stříbře obražené. Jeden z nich má znamení růžici, což upomíná s ostatním rázem na mince Falcké a někteří ho k Heidelberské ražbě přiřadí (Tab. XLIX. obr. 421.).

Návrhy k novým tolarům kreslil malíř Jakub Schubart, a řezák Hanuš Konrad Greutter účtoval si za čtyry štoky a 2 svrchní železa na čtvrttolary 3 kopy 2 gr.

Tehdy také koupili do šmitny dvě náše, pět dřevěných štoků k pregování za 1 kopu 15 gr., osm kůží k ražbě od žida za 3 kopy 25 gr. 5 pen. mš. a za zocelování pěti perlů Jiřimu Schlanovi, kováři na Kaňku, 10 kop gr. mš. Mine-mistr Pavel Škreta bral roční služby 400 kop mš. ůili tolarů a gvardajn Řehoř Steinmüller též jako mincovní gegenhendler 150 tolarů.

Z účtů mincovny královské v Praze učinil velmi užitečnou snůšku výpisků ingrosator účetní komory české Jan Ignác Prinz, jež se nalezají v rukopise c. a k. dvorního archivu ve Vídni. Chceme se častěji ku zprávám těmto odvolati.

Podle zápisek těchto obsahoval osmačtyřicetník od 7. srpna 1620 ražený 9 lotů zrna, pročež jich šlo $16\frac{1}{2}$ na Pražskou hřivnu a platily toho času 60 kr.; ale již od 30. září raženo jich 17 jakosti 8 lotů 2 kventle, načež ony chystané na rok 1621 zlehčeny, že jich bylo $27\frac{1}{3}$ na hřivnu jakosti 4 loty a 2 kventlsky.

Čtyřřadvacetníky bity stavy českými jakosti 10 lotů počítaje z hřivny fejnu $31\frac{3}{4}$ kusu; pohoršily se ke konci roku o dva kventlsky a bity jich $32\frac{1}{2}$ kusu; načež za vlády Fridrichovy k 7. srpnu bity 33 kusy jakosti devřtilotové a 30. září

jen jakosti 8 lotů 2 kv. 34 kusy z Pražské hřivny, což se v oněch na rok 1621 pohoršilo až na 4 loty 2 kv. a vyšlo jich z hřivny $54\frac{2}{3}$, tak že byly horší než dvanáctnicky stavovské z r. 1619, jichž vyběženo $54\frac{1}{2}$ z hřivny o zrnů 8 lotů a 2 kventl., což záhy pohoršeno. Když potom v srpnu r. 1620 stouply v ceně čtyřřadvacetníky na 30 kr. a dvanáctníky na 15 kr., zlepšeno sice zrno na 9 lotů, ale bito 68 dvanáctníků z hřivny, což zůstalo, i když se zrno zhoršilo od 30. září na osmilotové. Dvanáctnicky s letopočtem 1621 prý raženy jakosti 4 lotů a 2 kv. $109\frac{1}{3}$ z hřivny.

Za času Fridricha, potupně „zimní král“ nazývaného, sneseno na sněmu zemském léta 1620 se stavy a poslanci zemí českých, aby peníze v takovéto ceně vydávány a přijímány byly:

Uherský neb český dukát	za 3 kopy mš.
Koruna v Nizozemí obvyklá „ 2 „	35 kr.
Rýnský zlatý	2 „ 10 kr.
Tolar	2 kopy mš.
Zlatník	120 kr.
Čtyřřadvacetník	30 kr.
Dvanáctník	15 kr.

S tím snášel se poněkud, co poznamenal Mikuláš Dačický v „Pamětech“ svých.*)

Svémi paměti psanými zůstavil Mikuláš Dačický z Heslova pravdivý obraz vlasti a domoviny své Kutné Hory. Chceme tudíž z těchto uvést některé doklady, jak zvýšování mince a předělávání pagamentů na současně působilo.

K roku 1620 píše Dačický: „Mince peněžité opěty zveřejněna a skrze mandáty, patenty otevřená, vyhlášena, tak aby dukát zlatý platil a vydáván byl po půl druhé kopě grošů čes., tolary stříbrný po 1 kopě gr. čes. a 15 krejcařích, rejské zlaté po jedné kopě grošů čes. a 10 kr., šedesátníky po 1 kopě mš. a 50 gr., poloutolary po 30 gr. čes., orty po 15 groš. čes., čtyřmestmakrejcarníky po 30 krej., dvanáctníky po 15 krejcařích, dudky polské po půl osmu krejcarn. A ještě na tom lakomci a dráči nepřestávají (sic), vechaly a jináč, jak mohli, zvejšovali. A to vše dalo se pro ty války vojenské a peněz se nedostávalo, že cizozemci dobrou minci starou, zvláště českou, na svou lehkou, nehodnou minci předělávali a tak nabejvali. —

Když tak mince peněžité velice mimo první předešlá léta zveřejněna byla a platila, jak přízeji poznamenáno, a se na v nově nařízenou lehkou minci předělávala, z čehož byl zisk veliký, i dali se vůbec do vyzdvihování a vyhledávání mince peněžité staré, dobré, vážné, kdo měl a jak se bejtí mohl, vechaly i jinak; netoliko pak minci peněžitou starou, ale i mnohé staré pěkné klenoty houfně vezli, nesli a k předělávání na minci dobrou peněžitou dodávali — zvláště do mince na Horách Kutných — začez novou minci placeno bylo. A to sloulo za pagament; čímž mnozí nemálo nabyli a sobě nahnali, na dobré svědomí nedbajíce,

*) Vydání Dra. A. Rezka. Díl I. str. 264. a 265.

nebo i na předešle před lety nehodných a neberných, zapověděných penězích se vydělávalo a vyzejskalo. Malá drobná mince se na ten čas nedělala a staré se nenacházelo, v čemž soužení bylo chudým lidem. Jakési toliko po třech grejcařích grošičky nehodné falešné — nevědomo bylo, kde se a od koho dělaly — boufně se v Čechách nacházely, brány a vydávány byly. Praveno, že by je s dovolením vrehnosti židé dělali, čmž bez pochybnosti také sobě naháněli. Tož ta mamona, pro niž se zle v světě děje. Vojna tím vinna.

Septembris, září, p. Jan řeč. Schuster, zlatotepec z Prahy, probít mince zemský, přijel do města Hory Kutny s pagamentem stříbra a vzav za to z mince do jednoho tisíce kop gr. čes., vracující se pak zase, vynikli na něj v cestě loupežní zloději, jimž se on bránil, jednoho zastřelil; ostatním nemoha odolati, jest od nich zastřelen a tak zrádcovsky, nešlechetně zamordován a ob-loupen pro ty žádostivé a světu milé peníze.* *)

Tak šlechtická republika s králem dle jména v čele připravovala půdu minci dlouhé.

Lakomství a ziskuchtivost nezachvátila jen sobecké jednotlivce, ale i vládu zemskou. Místo, aby povzneseny byly finance a blahobyť národní, rval jednotlivce prospěch na úkor celé vlasti a chvat zemské správy Fridrichovy ukazoval, že věci tohoto království svěřeny nezkušeným rukám, které národ zavedly, až se sřítíl v propašť, jak osvícení vlastimilové předzvíдали.

Počátkem roku 1620 byla v minei nouze o stříbro rudné i pagamenty. Nerozpakovalo se tudíž tovaryšstvo pořádku havířského, starší jich a přísední sáhnouti k některým klenotům starodávným tohoto pořádku, aby je jako pagament do mince zimního krále dali, poněvadž zvláštní a veliká vydání na výpravu lidu vojenského byla. Vzali tedy z truhlice léta 1620 dne 20. března pět erbů stříbrných sem darovaných, a to: erb Jana Šchelky z Varvažova z r. 1570, erb Jana Kavky z r. 1578, Martina Turka z r. 1596, Bartol. Štěrby z r. 1598 a Jana Hlasy na místě Sigmunda syna r. 1501 sem darovaný. Zůstalo tedy erbů 18, z nich Jindř. Šatného z Olivetu z r. 1575, Lazara Erkera z r. 1582, Zikm. Kozla z Rejzentolu z r. 1591, Tomáše Herolta z Oupy z r. 1592, dva Daniele Kavky z r. 1599 a 1600 a dva Václ. Kavky z Tolněstějnu z r. 1602 a 1606 atd., pak z devíti kalichů stříbrných tři a ploten stříbrných na kalichy šest. Kam poděly se asi ostatní klenoty, nádoby, knihy a zbroje v domě havířském dříve chované a ještě r. 1608 inventované?

Počátkem léta 1620 spolčilo se sedm dělníků pregířských a podali stížnou žádost radám zemským proti konšelům mineiřským a pregířským i vůči obci dvora Vlaského na Horách Kutných, stěžující sobě do nich, že by peněz z stolic a z lunů pregířských, což by se jim za jejich práce od vybějení peněz z mince J. M. C. dávalo a platilo, toho jim nenáležitě ujímali a sobě osobovali, prosíce správu

*) Po Janu Schustrovi z Goldpurku následoval v úřadě zem. prubíře dle zprávy archivu Horského vnuk jeho Karel Felix Schuster z Goldpurku. — Zem. prubíř měl v letech 1618—1628 ročního platu 150 zl. rýn. Jan Schuster bral z mince Horské téhodní plat 48 grošů bílých.

zemskou za opatření. Konšelé minciřští podali své zprávy a odpovědi, žádosti oněch dělníků odepřeli, dokládajíce, že jim ničeho neujímají, ale že jim peníz náleží dědičně z každé hřivny mince vytepané. Což se dotýče také záduší Horského, vdov a sirotek. Správa zemská, chtějíce spravedlivě rozsouditi, povolala místodržící nejvyššího mincejměstra a některé jiné osoby hodné jako komisaře, kteříž tuhý odpor konšelů vyslyšeli a zaslali spisy správě zemské se zprávou, načež nejvyšší úředníci a soudci zemští dali výpověď, že podle majestátu císaře Zikmunda z r. 1437 minciřům, pregiřům a prunarům dáno právo k lůnům i stolicím i s dědičným právem nápadu, což od mnoha let beze všech překážek držel každý zápisník.

Což opětně stvrzeno pod pečeti císařskon Natanaelem Hložkem z Krskavic léta 1599, když dáno konšelům minciřským a pregiřským na místě vši obce proti dělníkům pregiřským za právo, tak že jich při těch lůních a stolicích zůstávají, však proti tomu mají býti povinni a „jsou při přegování a dělání mincí sami svými osobami podle jiných dělníkův pracujících zastupovati, takového díla s pilností a užitečně vyhledávati a to tak opatrovati, aby se tudy císaři žádná škoda a ublížení ani hindruňku nedálo.“*)

Tato resoluce císa. Rudolfa II. chována v truhle minciřské a pregiřské dobře opatřena. Také Jan Vopenda, kysař, Vít Trnka a Jakub Křenecký, barchančí, protestovali u místodržících úřadu nejvyššího mincejměstrství dne 21. ledna 1620 pro zadržování peníze z vymincování jedné hřivny a žádali za vydání zadržovaných peněz.**)

Konečně se smluvili pregiři, ač nějak neradi, a vyčítajíce konšelům, že jsou vždycky žádostivi nevole a soudu a ohrazujíce se, že by povinni byli na nějaké stolice a za jakési lůny z své práce krvavě zasloužené peníz dávat. „Nemajíce odnikud takové nejmenší pomoci, jakouž oni mají, předně z mince JMC. a nad to vejšje jakousi jámu, do které se jim mnoho utrušuje, že časem po mnoha kopách z ní se dělá, a kolací ještě, co jim zbejvá, sobě strojí a na to hodují, proti kteréžto žalobě pro veliký nepořádek jejich mohli bychom slušně neodpovídati, však nejsouce žádostivi soudu, toto jim na tu jejich spletenou žalobu za odpověď dáváme, že poručení Jeho M. Císa. z r. 1603 a pak páni stavů poslednější jest, než-li jejich vejpověď, s níž se oni honosí s strany J. M. císaře Rudolfa strany dělníků pregiřských.“***)

Konečné dobrovolné narovnání obsaženo ve spise, který přičiňujeme doslovně na str. 195.

Aby nebyli vykládáni za nějaké buřiče, povolili dne 21. února, by snímán byl peníz z mince, kterou právě bili, totiž ze 24krejcarních grošů, ale jen z oněch, které ze stříbra domácího, co se na Horách Kutných taví, a ne tedy z pagamentů se dělají. Zápis tento uveden již.

*) Archiv král. horního města Hor Kutných č. 6134 (česky).

***) Archiv horní č. 6135.

***) Tamtéž č. 6136.

Přední konšelé nad minceři bývali v XVI. století i na počátku XVII. čtyři, tak roku 1558: Lukáš Labuška, Jan Žlutický, truhlář, Václav Zvoník a Burjan z Hloušek; potom roku 1620 17. listopadu Václav starší Labuška, Jindřich Skřivan, Václav z Bořetína a Jan Šreter.*)

Knapů minceřských napočítáno r. 1558 patnáct, v počtu těch: p. Václav Vočko, hofmistr, pan Adam Zykcl z Chocemic, Kašpar Fifek, kožešník, a mistr Václav, písař. Léta 1620 bylo jich jen 9, a to: Pavel Škreta (pryč odjel), Ludvík Veverin (též odjel), Jan Klatovský, Pavel Wagner, Lorene Rcadnický (pryč odešel), Jan Henrychův, Karel Labuška, Petr Svoboda a Jak. Perníkář.

Konšelé nad pregíři bývali tři. Léta 1558: Jiřík, kožešník, Jiřík Labotovský a Tomáš, konvář, známý zvonář, který také často vedl účty téhodní při horách. R. 1620: Jan Openda, Václav Hodovník (odešel) a Jiřík Hrůza.

Knapů pregířských napočítáno r. 1558 čtrnáct, mezi nimi: Jan Chyzdera, JMC. rychtář, Jan Bohnický z Bohnic, Vilém z Semřna, Jan a Václav z Podivic, Rafael, konvář, Wondřej Krivoláček (Dačický), Abraham Pampa z Vickovic, pan Václav, hofmistr, Bořek z Lípy a Burjan od Sactorinu; léta 1620 zase Pavel Škreta (pryč odjel) a Václav Zatecký, též odjetý.

Patrně z téhož, že mezi konšely obojími bývali přední měšťané Horští.

Kolik dělníků bylo, není v poznamenání z r. 1558; seznam z r. 1620 vykazuje dělníků minceřských pět, z nichž Jakub Zyvalda odešel, a dělníků pregířských šest.

Důležité, ač nyní valně rozmetané příspěvky k dějinám kulturním, hlavně pak mineovníctví a hornictví na Horách Kutných, obsahují účty dolové téhodní a výroční, pak účty z plavení dříví, skupování uhlí a ovsů. Jimi dokládá se, že obživu při Horách měli mnozí měšťané, kteří vedle toho ještě jinou hlavní živnost provozovali. Mužové i ženy nejpočetnější v dějinách Hory Kutné psávali jistým dolům havířské košty a příspěvky lintšaftův i poznamenávali rudy svezené do hutí.

Tak Jan Dačický, jinak Krivoláček, vedl účet v dolu havířském r. 1566, dle něhož zaplaceno Pavlovi, hutmanu, za týden 24 groše mzdy, osmi havířům po 20 groších (asi 3 koruny 40 halířů r. m.) a výčepného užitku zbylo 1 kopa 8 gr. $\frac{1}{2}$ denáru. Mikuláš Vodňanský z Čazarova, později správce úřadu nejv. mine-mejstrovství a císař. rychtář (1591—1595), byl r. 1579 písařem lintšaftním a spisoval košty dolu „Vlku“ na Kuklíku roku 1598; tu se již počíná jeviti zhusta položka „nedostalých“, totiž hory se nevyplácely. Primator Zikmund Kozel z Rejzentalu vedl košty dolu „Štěstí“ na Kuklíku léta 1596, však vykázal nedostalých 1120 kop 44 gr. 1 den., že mu ani kopy gr. čes. za psaní nebylo dáno. Paní Fortuna hrubě od držitelů podílů (tálů) se odvracela. Čtoucejmu staré zápisy vidí se zhusta přispívání na další pavování jako hra v loterii, které i měšťanky

*) Archiv horní čís. 6177 a 6177-II. Psáno a spečetěno Lukášem Labuškou, užívajícím ve štítě znamení W, z něhož svrchu vystřeluje šíp a po jeho stranách písmeny S—L zavěseny.

horské rúdy se účastnily, majíce tále a platíce na těžení cupusy (příspěvky dílné). Primator Jan Šultys spisoval r. 1603 košt dolu Pňova účtuje si za písářství 20 grošů téhodně, tedy o 5 gr. více než dostal havří.

Také známý zvonář Tomáš, konvář, Dorota Štolcova z Heslova a jiné osoby z dějin Hory známé psávaly účty dolové a měly odtud příspěvky na výživu.

Podílníky dolů byli též úředníci horní a mincovní, jak se vidí ze seznamu tálů všech nákladníků a kverků z r. 1613*) a jindy.

Z úředníků mince jmenují se tu vrchní perkmistr Mat. Jilovský z Vráčova s 268 kuksy čili podíly, hofmistr Jan Piscis s 237 podíly, úředník mince Jan Šultys z Felsdorfu 49 $\frac{1}{3}$, puchalter Mik. Vodňanský z Čazarova se 178 podíly, gvardajn Václav Kavka z Tolněstějna s 18 pod., 1. písář mince Jan Pruns 106 podílů, 2. písář mince Jan Glager 54 pod., šafář mince Šebestian Dynnes 37, 1. mistr prubířský Lukáš Portendorfer 4, 2. mistr prubířský Václav Šafařík 8, 3. mistr prubířský Mates Endrle 8 a Adam Šverida, pomocník prubířský, měl 7 podílů.

Šebestian Hölzl ze Šternsteina skupoval velmi horlivě pagamenty, tak do konce dubna 1620 skoupil 914 hřiven 6 lotů 1 kventlík, z čehož ryzího stříbra vytěženo 399 hřiven 2 loty 3 kventle. Stavové skoupili od židů 148 hřiven 6 lotů, z čehož zrna 100 hř. 14 lotů; mimo to 375 hř. zrněného stříbra. Tyto zásoby přijal mincmistr Pavel Škreta k ruce své a znovu pokračováno v koupi zásob stříbra.

Ze seznamu z roku 1664 patrno, že všech mincí za krále Fridricha v Hoře Kutné ražených bylo as za 140.000 zl. Dukátů ani tolarů zde neraženo.

V Praze vybity r. 1620 Fridrichem Falckým za mincmistra Pavla Škrety desateronásobné dukáty, dukáty s letopočtem 1620 (dvoji) a 1621, osmačtyřicetníky, čtyřmccetníky a dvanáctníky.

V mincovně Horské bity osmačtyřicetníky a čtyřiadvacetníky několikerého rázu, dvanáctníky, krejcarey (troje) a malé peníze, vesměs za mincmistra Šeb. Hölzle, hrubší mince s jeho značkou č. 39. a č. 40. na tab. XI.

V Jáchymově razil r. 1620 Centurio Lengfelder jen osmačtyřicetníky a čtyřiadvacetníky rázu dvojitěho.

Drobná mince stavovská i Fridricha Falckého náleží ke vzácnostem.

*) Archiv horní č. 5430.

Popis mincí Fridricha Falckého.

Mince korunovační a pamětní.

Korunovační mince k rozhazování mezi lid vydány v dvojí velikosti, stříbrné i zlaté.*)

Menší (Tab. XLII. obr. 377.) mají průměr 17—18 mm, váží půl dukátu čili 1·72 gr zlata neb ve stříbrě 1·3, 1·4, 1·8 a 3·35 gr, a vidí se na nich v lici korunované FRI ve věnci vavřínovém; na rubu nápis otočený podobným věncem v pěti řádcích: CORO | NAT · BO | HE · REX | 4 · NOV · | 1619

Větší mince (Tab. XLIII. obr. 378.) měří v průměru 26—27½ mm.

Na lici ve věnci vavřínovém čte se v 7 řádcích: FRIDE | RICVS ELEC · | BOHEMIAE | REX CORONA | TVR DIE 4 · | NOV · ANO · | 1619 t. j. Fridericus electus Bohemiae Rex coronatur die 4. Novembris Anno 1619 (Fridrich, zvolený český král, korunován dne 4. listopadu 1619).

Na rubu pět z oblak vynikajících ruk (t. j. stavův českých, moravských, slezských a horno- i dolnolužických) od spodu držících perlemi posetou korunu obroučkovou, kterouž shora paprsky ozařují. V opisu: DANTE DEO ET ORDINVM CONCORDIA · t. j. Za pomoci Boží a stavův svornosti.

Okraj s obou stran perlovitý. Stříbrná vážívá 3·1, 3·6, 5·5, 5·8, 6, 6·75 a 7·11 gr, zlatá 6·7 gr.

Jiné varianty liší se poněkud od právě popsané v umístění rozdělovacích znamének (interpunkce) v legendě strany lici, pak že mívají větší neb menší korunu a ANNO se dvěma N psané. Na jiných opět vidí se na rubu nahoře v malém ovalu v hebrejském jazyku jméno Hospodinovo יהוה (Jehovah), z něhož vycházejí široké paprsky, a okraj na lici perličkovitý, na rubu pak čárkovaný (Tab. XLIII. obr. 380.). Váží 7·15 gr.

Oboje korunovační peníze, menší i větší, vyskytují se též jako hranáče.

Královská tři města Pražská věnovala k upomínce na korunovaci a na důkaz své oddanosti a holdu královským manželům 100 pa-

*) O korunovaci Fridricha Falckého, již vykonal administrator a senior konsistoře pod obojí, zapsal Pavel Skála (III. 378.): „Za králem pak z kostela jdoucím házela se mezi lid větší a menší mince zlatá a stříbrná. Na větších groších po jedné straně byla koruna královská, kterouž drželo pět ruk na znamení pěti provincií přivtělených, z jejichžto snešení společného falckrabě za krále zvolen a korunován, a okolo kraje nápis latinský: Dante Deo et ordinum concordia (z daru Božího a svornosti stavův). Na druhé straně: Fridericus Elec. Bohemiae Rex Coronatur die 4. Nov. Anno 1619. Na menší minci s jedné strany spatřovaly se tři přední litery FRI jména královského a nad nimi koruna; s druhé slova ta: Coronat. Boh. Rex 4. Nov. 1619.“

mětních penězů zlatých, které náležejí k největším numismatickým vzácnostem. Popíšeme jeden z nich, chovaný v uměl.-histor. sbírkách Nejvyš. domu císařského ve Vídni (Tab. XLIII. obr. 381.).

Na lici ve věnci vavřínovém svrchu operlená koruna, s jejíž stran po ratolesti palmové. Pod tím v šesti řádcích: FRIDERICO REGI | ET ELISABETHÆ | REGINÆ BOHEMIÆ | ILLI 4 · HVIC 7 · NOV · | ANO · 1619 · FELIC · | CORONATIS · t. j. Friderico Regi et Elisabethae Reginae Bohemiae, illi 4., huic 7. Novembris anno 1619 feliciter coronatis (Fridrichovi, králi, a Alžbětě, královně České, onomu dne 4., této dne 7. listopadu roku 1619 šťastně korunovaným).

Na rubu: V takovémž věnci nápis v sedmi řádcích: · S · P · Q · | TRI VRBIS | PRAGAE GRA | TITVDINIS AC | HVMILLIMAE | DEVOTI · ERGO | OFFERT · t. j. Senatus Populusque tri urbis Pragae gratitudinis ac humillimae devotionis ergo offert (Rada a lid tří měst Pražských z nejponosnější vděčnosti a oddanosti věnuje).

Váží 17·08 gr; průměr 39½ mm.

Mimo tyto mince ražena na památku korunovace i jiných událostí ještě celá řada nádherných medailí.*) Nelze pochybovat, že přičinila se o vydání rozmanitých těchto peněz hlavně královna Alžběta, která přála lesku dvorskému, ani v cizině neodloživši titulu královny České.

Z medailí na památku korunovace vydaných uvádíme:

Ovalný peněz (Tab. XLII. obr. 376.) v zlatě i stříbře ražený, měřel na výš 51 mm a v menší ose 40½ mm.

Na lici vyražena v levo obrácená poprsí královských manželů podle sebe. Kurfirst má oděti římské a věnce vavřínový na hlavě, u obou pak vidí se široké okružní na krku. Při okraji ote se: FRIDERICVS · ET · ELISABETHA · D · G · CORON: RR: BOEMIAE ⊕ t. j. Fridericus et Elisabetha Dei gratia coronati Rex et Regina Bohemiae (Fridrich a Alžběta z Boží milosti korunovaní král a královna Česká). Uvnitř nad poprsími v polokruhu: VIVANT FLOREANT t. j. Necht žijí a kvetou (jsou šťastni)! V úseči pod poprsími: C PRIVIL | S R M t. j. Cum privilegio suae Regiae Majestatis (Se svolením Jeho Královské Milosti).

Na rubu vyražen kvetoucí keř růžový v 5 větví vyběhající. Za střední větví stojí na jehlanci država, ostatní pak zakončeny jsou šestilistými růžemi. Pod keřem leží český lev s levé strany, avšak přímo hledící, drže v pravé přední tlapě vzhůru meč a levou zaškrcuje hada pod keřem dotčeným dole v úseči se plazícího, což vyloženo opisem vnitřním: · VT ROSA INTER SPINAS · t. j. Jako růže mezi trnami. Okraj medaile otočen páskou anglického řádu podvazkového s přeskou vespod a heslem: HONY SOIT QVI MAL Y PENSE t. j. Hanba tomu, kdo zle o tom smýšlí.**)

*) S jakou honosností hleděli dvořané korunovaci a rozličné pamětihodnosti ze života zimního krále mincemi zvětšiti, vyzráá již z toho, že jen ve sbírce bývalé Max. Donelauera bylo 28 jetonů a medailí k těmž králi se nesoucích.

***) Anglický řád podvazkový založen byl králem Edvardem III. r. 1349.

Ve stříbře váží 20·3 gr.

Jiná medaille různá se od této tím, že má na lici v nápisu v odkrojku rozdělovací znaménka C. PRIVIL · S · R · M · Na rubu pak umístěny jsou na keři ve 4 různých a v državě písmena: V., D., M., I., Æ., jež značí: Verbum Domini Manet In Æternum (Slovo Páně trvá na věky). Velkost její jest 54/43 mm a váha stříbra 26·5 gr.

Elipitičn, velmi krsn pracovan medaille od Krist. Malera (Tab. XLII. obr. 373.) nese na lici plasticky proveden poprsí krále s pravé strany, dole až k okraji shajci s kadeřavými, hladce uesanmi vlasy, kníry a kozí bradou v bohat vynořenm brnění, s vysokm širokm okrum, s plstm přes ramena pechozenm a na prsou s medailí podvazkového řádu s obrazem sv. Jiří. Pod ramenem slab znal jméno rytce v zkratku C. M. Opis: FRID. D. G. REX BO. C. PAL. ELECT. D. BA. M. MOR. D: SIL. M. a na konci opisu pod písmenem M drobnjm psmem LVS. t. j. Fridericus Dei gratia Rex Bohemiae, Comes Palatinus, Elector, Dux Bavariae, Marchio Moraviae, Dux Silesiae, Marchio Lusatiae [Fridrich z Boží milosti král esk, falckrab, volitel (kurfirst), vévoda Bavorsk, markrab Moravsk, vévoda Slezsk, markrab Luick].

Na rubu uprostřed v ovalnm štítku stejn lícení jako na rubní straně většího korunovačního peníze, toti v paprskovit oslon npis םׁׁׁ, pod tm koruna dren 5 rukami z oblak vystrenmi a kolem na okraji šttku opis: DANTE DEO ET ORDINVM CONCORDIA Ostatn prostor na medail kolem šttku vyplnn jedenctřdkovou legendou tohoto znn: FRIDERI : | D : G : COM : PALAT : | RHENIS. R. I. ELEC : | DVX BAV | CORON : | ET CRE : | IN REG : | BOHE : | MARCH | MORA : | DVCEM | SIL : ET | MARCH | VTR : | LVSAT : | ANNO CIOIOCXIX | DIE IV NOVEM : t. j. Fridericus, Dei gratia Comes Palatinus Rheni, sacri Romani Imperii Elector, Dux Bavariae, coronatus et creatus in Regem Bohemiae, Marchionem Moraviae, Ducem Silesiae et Marchionem Utriusque Lusatiae Anno 1619 die IV. Novembris [Fridrich z Bo milosti falckrab Rnsk, svat ře Řmsk volitel (kurfirst), vévoda Bavorsk, korunovan a nastolen v království eskm, markrabství Moravskm, vévodství Slezskm a markrabství obojí Lužice roku 1619 dne 4. listopadu]. Dole svazek střel.

Medaille ta jest velikosti 35/41 1/2 mm a vi ve stříbře 20·1 gr.

Poprsí a štítek s korunou bývají někdy pozlaceny. Shledáváme však ve sbírkách medailí tu raenou t ve zlat.

Na jin, stejn velik, také elipitin medailí od téhož rytce vidí se na lici podobn poprsí královo v jiném poněkud odn a vedle něho poprsí královně, rovněž s pravé strany. (Tab. XLII. obr. 375.) Královna m daleko odstvajci límec z krajk a na krku šperk z perel. V uei pod ramenem drobnm psmem C · M · (Christian Maler). Opis: FRIDERICVS ET ELISABETHA D. G. R. R. BOHEMIÆ t. j. Fridericus et Elisabetha Dei gratia Rex et Regina Bohemiae (Fridrich a Alžběta z Boží milosti král a královna esk).

Rubní strana jako na pedel medailí.

Stříbrn vi 14·8, 17, 24·85 a 25·2 gr.

Korunovační okrouhlá medaille (Tab. XLII. obr. 374.) vyniká zvlášť uměleckou rytbou. V líci spatřuje se zimní král obrácený v levo s korunou na hlavě, límcem přilehlým a pláštěm přehozeným na zdobném krunýři. Opis zevnější jest: FRIDERICVS · D · G · BOHEM · REX · COM · PAL · S · R · I · P · ELEC · DVX · BAVARI · M · MORAV · D · SIL · M · LVŠĀ · Jako pokračování opisu tohoto jest na provazcovém obvodku na pásece či bláně z maličkého písma opis druhý, vnitřní, k prvému obráceně položený, v němž čte se od poprsí v pravo s hlavy dolů: · ELECT · 26 · AVG · a v levo zdola nahoru CORON 4 NOVEM · A° 1619 · a za tím mimo blánu ještě jednou letopočet 1619 · V souvislosti zní celý opis následovně: Fridericus Dei gratia Bohemiae Rex, Comes Palatinus, sacri Romani Imperii Princeps Elector, Dux Bavariae, Marchio Moraviae, Dux Silesiae, Marchio Lusatiae, electus 26. Augusti, coronatus 4. Novembris Anno 1619 (Fridrich z Boží milosti Český král, falckrabě, panovnicka svaté říše Římské volitel, vévoda Bavorský, markrabě Moravský, vévoda Slezský, markrabě Lužický, zvolen 26. srpna, korunován 4. listopadu roku 1619). *)

Na rubu korunované poprsí královny Alžběty v pravo obrácené v nádherně vyšivaném oděvu, v krajkovém okruží vysoce zdviženém a bobatě zdobeném. Ve vlasech spatřují se růžice jako hlavice jehlic, náčelenka, v uše naušnice a na hrdle perle, jakož i řetěz dvojitý na prsou zavěšený. Opis: ELISABETHA · D · G · BOHEM · REGI · MAGNAE · BRIT · PRIN · PALATIA · RHE · NI · ELE · CTRIX · t. j. Elisabetha Dei gratia Bohemiae Regina, Magnae Britanniae Principissa, Palatina Rheni, Electrix (Alžběta z Boží milosti Česká královna, Velkobritanská princezna, falckraběnka Rýnská, kurfirstka).

Váha stříbra 23·19 gr, průměr 39 mm.

Jednodušší jsou korunovační medaille elliptické, v zlatě i stříbře ražené, které ve dvou variantech znázorněny jsou na tab. XLIII. obr. 379. a 382.

Na prvé jest v líci panovnickovo poprsí v levo obrácené s vavřínovým věncem na hlavě. Široké, řasnaté okruží kryje krunýř s přehozeným pláštěm, na rameni sponkou v podobě šestilisté růžice připjatým, kde též ozdoba na způsob zvířecí tváře se jeví. Poprsí sahá dole ku okraji a v půlkruhu čte se shora: FRI · DERICVS · D · G · REX · BOHE · ELECT · PALAT · t. j. Fridericus Dei gratia Rex Bohemiae, Elector, Palatinus (Fridrich z Boží milosti král Český, kurfirst, falckrabě).

Na rubu vidí se pět ruk z oblak vyčnívajících a držících korunu, představujících stavy pěti zemí ke koruně české přivtělených. Pod tím ležící korunovaný lev s levé strany s blavou přímo obrácenou se žezlem v pravé a državou v levé přední tlapě.

Ruby obou variantů se téměř shodují, ale na líci obr. 382. jest krunýř Fridrichův ozdobnější, plášť bez sponky na rameni a čte se kolem hlavy půl-

*) Václav Hanka popisuje v „Časopisu Českého muzea“ roč. XI. (na r. 1837) ve svaz. 3. na str. 328. podobnou medaili, v jejíž léním opisu vynechán titul markrabě Moravského (FRIDERICVS · D · G · BOHEM · REX · COM · PAL · S · R · I · ELEC · DVX · BAVARI · D · SIL · M · LUSAT atd.).

krubem FRIDERICVS (dířka přes D.) G. REX BOHE A: 1619 t. j. Fride-
ricus Dei gratia Rex Bohemiae Anno 1619 (Fřidřich z Boží milosti král Český
roku 1619).

K medailli dřívě popsané přiléhá svrchu kroužek ve výsadci zavěšený.

Stříbrná medaille obr. 379. váží 15.5 gr; velká osa měří 45 mm a malá 35 mm.

Ve zlatě obražená medaille obr. 382. váží 24.5 gr a má průměry 43/35 1/2 mm.

Z pamětních peněz v cizině bitých vynikají některé velmi pěknou prací ry-
teckou a obsahují líčení tendenční.

Na tab. XLIV. obr. 384. podáváme pamětní medailli od Krist. Ma-
lera, v jejíž líci jeví se dva znaky pod kloboukem kurfirstským a sice trojdílný
falcký (lev falcký, kosá šachovnice bavorská a država, jako odznak úřadu truk-
sasa německé říše) a čtyřdílný anglický. Kolem ovinut řád podvazkový s heslem
⊗ HONI · SOIT · QVI · MAL · Y · PENSE, které počíná pětistou řížicí na Heidel-
berských mincích tak obyčejnou. V opisu zevnějším čte se: ⊗ QVAM BENE CON-
VENIVNT ⊗ ANNO · M · D · C · XIX · (t. j. Jak dobře se shodují. Roku 1619).

Na rubu sedí lev z předu a stojí s levé strany, nad prvním vznáší se
koruna v ruce z oblak vyčnívající. Opis: QVI DAT, TVEA | TVR ET ORNET
t. j. Kdo dává, ať chrání a zdobí.

V úseči dole ⊗ IN MEMORIAM (t. j. Na památku) a pod tím ⊗ · ⊗

Vyskytuje se ve zlatě i stříbrce. Stříbrná váží 9.7 a 12 gr. Průměr 32 1/2 mm.

Ve sbírce nedávno zesnulého pana Alb. Mayse v Heidelbergu naležala se
stříbrná mělce rytá pamětní medaille znázorněná na tab. XLIV. obr. 385.
patrně cizího původu, mající v líci panovnicka prostovlasého, v plášti a rozkro-
čeného v pravo přič, držícího pravice křížový jilec meče. Za postavou v blánce
elliptické, kterou drží dvě nahých dětí, čte se FRIDERICVS · DE | GRA · BO |
HEMIA · REX ·

Na rubu ve štítku český lev pod korunou ovinutý řádem podvazkovým
se známým heslem HONI · SOIT | QVI MAL Y PENSE · a v opisu při okraji
medaille VERBVM · DOMINI ⊗ | MANET · IN · ÆTERNVM t. j. Slovo Páně
trvá na věky.

Průměr 27 mm.

V paměť odboje ryl umělec Kristian Maler pěkné medaille na tab.
XLIV. obr. 386. a 387. znázorněné.

Na prvé jest v líci na koni dlouhou pokrývkou postřené a v pravo
klusajícím panovnick s korunou a žezlem v pravici, v oděni a dlouhém ozdobném
plášti. Opis od úseče počínající čte se ⊗ FRIDERICVS REX BOHEM · COM ·
PAL · RHENI · Dole v úseči ANNO 1619

Na rubu dva oděnci, z nichž jeden druhému oděni připíná, přední v hel-
mici vedle děla stojí třímá pravice dřevce. Vedle levého prostovlasého oděnce
leží rukávec z brnění a na zavazadlech Pappenheimská lebka s chocholem. Opis
⊗ PATRIAM TVEARE FIDEMQVE! t. j. Vlast i věru chraň! V úseči dole
CVM PRIVI: CÆ · t. j. Cum privilegio caesaris (Se svolením panovnicka) a pod
tím C · M · (Christian Maler).

Stříbrná váží 11.43 neb 16 gr. Též ražena byla ve zlatě. Průměr 36 1/2 mm.

Druhá na obr. 387. má v lici tři allegorické postavy v antiokém kroji, z nichž prostřední s helmí v levici hada a v pravici oblouk třímá, levá, mající též hlavu helmou pokrytou, stojí podle stojanu s různými zbraněmi, nad nimiž drží v levici palmovou ratolesť, kdežto postava s pravé strany má v pravici větev olivovou a opírá se o štít, na němž vidí se srdce planoncí, dvě rukou se tisknoucích a pár holoubků se cukrujících. Opis: **PRVDENS CONCORDIA VICTRIX** t. j. Opatrná svornost vítězí. V úseči dole **C:PRIVIL:CAE** t. j. Cum privilegio caesaris (Se svolením panovníka). Pod tím **C. M.** (Christian Maler).

Na rubu též výjev s oděnci jako na předešlé medaili, toliko jiné poněkud kresby a opis **PRO | ARIS ET FOCIS** t. j. Pro oltáře a krby. Dole v úseči jinéno mistrovo **C: MALER**

Stříbrná váží 12 gr, průměr obnáší 36 mm.

Mince běžné z mincoven českých.

Z mincí běžných známy jsou:

Tolary, jež vybity rázem dvojím se znamením dvojité lilie.

Na jednom (Tab. XLIII. obr. 383.) jeví se na lici rozkročená obrněná korunovaná postava krále v pravo přě obráceného, opásaná mečem, kteráž má v levici državu a pravici drží při rameně žezlo. Vedle v pravo znak lucemburský (lev na třech břevnech příčných) a v levo trojdielný znak falcký; oba znaky pod korunou vévodskou. Opis: **FRIDERICVS D G BOE · | RE | X CO · PA · RH · S · R · I · P · E** t. j. Fridericus Dei gratia Bohemiae Rex, Comes Palatinus Rheni, sacri Romani Imperii Princeps Elector (Fridrich z Boží milosti Český král, falckrabě Rýnský, panovníka svatě říše Římské volitel).

Na rubu pět znaků zemí koruny české, a sice nahoře český a moravský, dole slezský a obou Lužic. Pokračování v opisu z předešlé strany: **DVX BAVA · MAR · MO · DV** (znamení minemistrovské: dvojité lilie) **X SILE · MAR · LVSA · 1620** t. j. Dux Bavariae, Marchio Moraviae, Dux Silesiae, Marchio Lusatiae 1620 (vévoda Bavorský, markrabě Moravský, vévoda Slezský, markrabě Lužický 1620).

Váha 28.5 gr, průměr 41 1/2 mm.

Tolary takové jsou velice vzácné. Také známy jsou téhož rázu zlatáky (desítdukáty) 34.65 gr těžké.

Obyčejnější ráz tolaru, připomínající na ražbu Heidelberskou, znázorněn na tab. XLIV. obr. 388.

Na lici český lev s levé strany. Za obvodkem opis: **FRIDERICVS * D * G * REX * BOHEMIAE** (znamení minc.: dvojité lilie).

Na rubu tři šikmo k sobě skloněné a stuhami třapci končícími vespolek spojené znaky pod kloboukem kurfirstským, totiž falcký, bavorský a kurfirstský (država), vedle něhož rozdělený letopočet · 16 | 21 · (Raženy byly pro příští rok, kdy krále v zemi České již nebylo!) Pokračování v opisu: **COMES * PALA * RHENI * ELECTOR * DVX * BAVA** (pětiletá růžice). Okraj po obou stranách čárkovaný. Váha 29.3 gr, průměr 40 1/2 mm.

Osmačtyřicetnísky či půltolary (Tab. XLIV. obr. 389., tab. XLV. obr. 390.—395. a tab. XLVI. obr. 396.—399.). Přihlížejíce ke straně lícni, pozorovati můžeme na nich hlavně dva rázy.

Na rázu prvním vidí se v obvodu dole a někdy i nahoře přerušeném korunované poprsí krále s pravé strany s velkou hlavou, s vysokým, širokým, daleko odstávajícím okružím, v brnění a s pláštěm na rameni přehozeným. Opis zní: FRIDERICVS · D · G · (48) BOHE · REX CO · PA · RH · Číslice 48 postavena k ostatnímu opisu obráceně.

Na rázu druhém shledáváme hlavu mnohem menší, okruží užší, řasnaté a více přilehlé a krunýř bez pláště. Opis stejný jako na předcházejícím neb přerušený číslicí hodnotu peníze naznačující ve slově BO (48) HE ·

Strana rubní jeví se také hlavně ve dvou patrně od sebe se rýznících kolecích.

Kolek první představuje pod širokou českou korunou v obvodu hladkém, perlovitým neb šňůrovitým sedm znaků ve třech řadách nad sebou v tomto seřazení: V první řadě znak český a trojitý falcký, v druhé (prostřední) moravská orlice, lev lucemburský a orel slezský. V třetí (spodní) řadě hračka, jako znak Horní a býk, jako znak Dolní Lužice.

Na druhém kolků jsou znaky v tomto pořádku umístěny: nahoře český a moravský, v prostřední řadě slezský, falcký a lucemburský, dole horno- a dolno-lužický. Pokračování opisu na obou kolecích následující: DVX BA · MAR · MO · DVX (znamení mine.: dvojitá lilie, hvězda šestipaprsková neb lví hlava). SIL · (nebo SILE ·) MAR · LVSA · 1620 Někdy však znaky nejsou pokryty korunou svrchu, a pak bývá znamení mincovní až za letopočtem nahoře.

Níže podáváme popis některých.

Pražský osmačtyřicetník škrétař (Tab. XLIV. obr. 389.) má líc dle rázu I., totiž v šňůrovitém dole otevřeném kruhu korunované poprsí krále s pravé strany s okružím vysokým a v krunýři, přes nějž plášť přehozen. Opis FRIDERICVS · D · G · (48) BOHE · REX CO · PA · RH ·

Na rubu dle kolků II. jest v šikmo čárkovaném kruhu 7 znaků: Čech, Falcka, Moravy, Lucemburku, Slezska, Horní a Dolní Lužice. Nad nimi sáhá veliká koruna v opis DVX BA · MAR · MO · DVX (dvojitá lilie, značka č. 27. na tab. XI.) SIL · MAR · LVSA · 1620

Oboustranný okraj šikmo čárkovaný.

Váží 13·8—14·92 gr; průměr 36 $\frac{1}{2}$ —37 mm.

Jiný osmačtyřicetník z mincovny Pražské znázorněn na tab. XLV. obr. 390.

Líc jeví se skoro totožný s předcházejícím, jen v kruhu hladkém hlava poněkud menší, na koruně pouze jablko bez křížku a v opisu D · G ·

Rub vybitý rázem I. má pod korunou menší sedm znaků s falckým uprostřed a opis DVX BA · MAR · MO · DVX (dvojitá lilie) SILE · MAR · LVSA · 1620

Váha 14·1 gr, průměr 35 mm.

Na jiných zase vidí se nepatrné odchylky v znaménkách rozdělovacích.

Jako zvláštnost sledáváme někdy ve sbírkách Pražské osmačtyřicetníky ve tvaru hranáčů.

Kutnohorský osmačtyřicetník Hölzlov (Tab. XLV. obr. 391., 392. a 393.) lícem srovnává se s předešlým. Na obr. 391. jest jen obvoděk nahoře i dole otevřený, obr. 392. má v opisu FRIDERICVS DG (48) BOHE · REX CO · PA · RH ·, obr. 393. FRIDERICVS D · G · atd. a korunu bez křížku, jindy čte se v opisu pouze BOH ·.

Na rubu sedm znaků seřazených dle kolku I. se lvem lucemburským uprostřed a v opisu mezi DVX a SILE značka Hölzlova, šestipaprsková hvězda v kruhu (obr. 391. a 392.) neb obruby prosta (obr. 393.).

Váha 13·85—15·2 gr, průměr 35 $\frac{1}{2}$ —36 mm.

Někdy bývá líce tentýž (neb jen hlava u poprsí menší, majitel na koruně jabličko s křížkem) a na rubu skupina 7 znaků s falekým uprostřed, jak se vidí na tab. XLV. obr. 394. a 395. Vážívaj 12·3—15·25 gr a měří v průměru 35 až 36 mm.

Jáchymovský vzácný osmačtyřicetník Lengefeldrův (Tab. XLVI. obr. 396. a 397.) má podobný líce, jen někdy v opisu nepatrné odehylky v interpunkci a na rubu sedmero znaků s prostředním falekým a dole v opisu za slovem DVX znamená lví hlavy v závorkách (č. 32. na tab. XI.).

Váží 15—15·25 gr a měří v průměru 35—35 $\frac{1}{2}$ mm.

Na jiných vybit líce dle rázu II., totiž poprsí s hlavou menší, v bruční bez pláště, s řasnatým, přilehlým okružím a s opisem jako při předešlých neb FRIDERICVS D · G · BO (48) HE · REX CO · PA · RH ·.

Na rubu 7 znaků s falekým v prostředku, však bez koruny nahoře, a opis DVX BA · MAR · MO · DVX SIL · MA · LVS · 1620 a za ním lví hlava v ovalu jako znamení mincovní.

Vyobrazení jich podáváme na tab. XLVI. obr. 398. a 399. (poslední chová ve své sbírce p. Fr. R. Chaura v Praze).

Váha 14·6 gr, průměr 32—33 mm.

Čtyřadvacetníky či čtyřmestmáky (čtvrttolary) mají na líci korunované poprsí královo s pravé strany v bruční, bez pláště, s okružím úzkým buď vysoko zdviženým neb řasnatým a přilehlým a pod poprsím v závorkách číslici 24 (někdy obráceně vyraženu), kteráž značí hodnotu peníze 24 krejcarů.

Na rubu pak buď sedm znaků s falekým uprostřed, bez koruny svrchu, 1) neb velký v půli rozpoltěný štít s českým lvem v pravo a znakem falekým 2) v levo. Popíšeme některé blíže.

Pražský čtyřadvacetník Škretův (Tab. XLVI. obr. 400.). V líci v kruhu šikmo čárkovaném obrněné korunované poprsí panovnickovo v levo obrácené bez pláště s úzkým přilehlým okružím. Opis: FRIDERICVS D · G · BO (24) HE · REX · CO · PA · RH ·. Vzácněji čte se v něm: FRIDERICVS · D · G · BO (24) HE · REX CO · PA · RH · neb FRIDERICVS · D · G · atd.

s obrácenými D, jak se vidí na čtyřiaadvacetníku na tab. XLVI. obr. 402., který nalézá se ve sbírce p. Fr. R. Chaury v Praze.

Na rubu sedm výše dotčených znaků s falekým uprostřed v kruhu šikmo úhrkovaném. Pokračování opisu: DVX BA · MAR · MO · DVX SIL · MA · LVS · 1620 (znamení minc.: dvojité lilie), neb končí opis MA · LIS · jako na tlustém čtyřiaadvacetníku ze sbírky p. Rudolfa Scheunera ve Zhořelci, kterýž podáváme na tab. XLVI. obr. 401.

Obyčejný váží 7·55—7·75 gr, tlustý 10·25 gr a měří v průměru 30—31 mm.

Jiný Pražský čtyřiaadvacetník (Tab. XLVII. obr. 403.) nese v lici v obvodku šňirovitým neb perlovým korunované poprsí královo v levo obrácené v krunýři s vysokým úzkým okružím a opisem jako na předešlém, též někdy FRIDERICVS.

Na rubu v podobné obrubě velký štít na dvě rozdělený, s českým lvem v páli pravé a trojitým falekým znakem v levé. Opis pokračuje: DVX BA · MAR · MO · DVX SIL · MA · VT · LV · 1620 (znamení minc.: dvojité lilie). Okraj s obou stran mince šňirovitý neb perličkový.

Váha 7·6—8 gr, průměr 30 $\frac{1}{2}$ —31 mm.

Horské čtyřiaadvacetníky bity týmž rázem, totiž na lici s korunovaným poprsím majícím na krku okruží zdvižené neb přilehlé a na rubu sedm znaků a na konci opisu jako znamení minc. šestihrotou hvězdu v obrubě neb bez ní (Tab. XLVII. obr. 404. a 405.). Takové váží 7—7·5 gr a mají průměr 30 mm.

Neb s týmž lícem a českofalekým štítem na rubu (Tab. XLVII. obr. 406. a 407.). Někdy jeví se na nich letopočet zkrácený jen ·620, ale ty bývají řídkěji k vidění. Váží obyčejně 7—7·9 gr neb tlustý vzácný 15·05 gr, průměr jejich obnáší 30—30 $\frac{1}{2}$ mm.

Jáchymovské čtyřiaadvacetníky Lengefeldrovy mají líc totožný s ostatními a na rubu rozpoltěný štít se znakem českým a falekým. Opis rubní končí buď MA · VT · LV · 1620 (značka minc.: lví hlava bez obruby) neb MA · VT · L · 620 (znamení minc. stejné), jak se vidí na obr. 408. na tab. XLVII., neb MA · VT · LV · ✱ (táž značka minc.) a po stranách štítu zkrácený letopočet 210, jako na obr. 409. na tab. XLVII.

Váha 7·25 gr, průměr 31—32 mm.

Dvanáctníky či dvanáctikrejcary (Tab. XLVII. obr. 410.) jsou vzácné a mají na lici v obvodku korunované obrněné poprsí královo s pláštěm a širokým okružím s pravé strany a opis FRIDERICVS · D : G · BO (12) HE · REX CO · PA · RH.

Na rubu v kruhu nahoře i dole otevřeném korunovaný štít španělský na dvě rozpoltěný, ve kterém jest v pravé polovině český lev a v levé trojdílný štít faleký. V opisu DVX BA · MAR · MO · DVX SIL · MA LV · 1620 (znam. minc.: hvězda v obrubě neb dvojité lilie).

Váha 3·35 gr, průměr 27 mm.

Dvanáctikrejcar Horský, podobný jako na tab. XLVII. obr. 410.

V lici korunované poprsí v levo obrácené s vysokým okružím a pláštěm na rameni pravém, přes krunýř připjatým. Obvodek perlovitý třikrát přetržen, dvakrát pláštěm, na rameni a prsou, i křížkem koruny svrchu v opisu: FRIDERICVS · D · G · BO (12) HE · REX CO · PA · RH Okraj perlovitý jen dole vybit, svrchu mizí.

Na rubu v korunovaném španělském štítu lev český a trojený znak falckého kurfirsta. Obvodek přetržen dole štítem a svrchu korunou s třemi lillemi a dvěma obroučkami svrchu. Opis: DVX · BA · MAR · MODVX · SIL · MA · L · V · 1620 znamená hvězdy Hölzlovy v kroužku jako na tabulce XI. čís. 40. právě nad korunou. Okraj perlovitý jen dole a značně setřený.

Váží 3·69 gr, průměr 27 mm.

Tato vzácná mince nalézá se ve sbírce pana Ed. Haisla, ředitele cukrovaru v Libici nad Cidlinou, kterému náleží i značná část v tomto díle vyobrazených mincí.

Jednostranné haléřky mají uprostřed korunovaného českého lva s pravé strany buď v obvodu (Tab. XLVIII. obr. 411.) neb bez něho (Tab. XLVIII. obr. 412.), nad nímž jest větší korunka zasahující do opisu, v kterém čte se v prvním případě: FRIDER · REX · BO 1620, v druhém FRIDE REX BO · 1620 neb letopočet zkrácený 620

Váha 0·23—0·35 gr, průměr 12—13 mm.

Malý peníz Horský má v lici korunovaný monogram FRI (Fridericus) mezi písmeny R (Rex) a B (Bohemiae); dole letopočet 1619

Rub jest prázdný.

Váží 0·3 gr a měří v průměru 11 mm.

Malé peníze i haléře Fridrichovy jsou velice vzácné.

Dukáty vybity v mincovnách českých rázem dvojnásobem.

První ráz (Tab. XLVIII. obr. 414.) ukazuje v lici postavu korunovaného obrněného krále, nahoře i dole do opisu sáhající, v levo v přič rozkročeného, držícího v pravici o rameno opřené žezlo a v levici državu. Opis FRI · DERI · D · G · BOH · | (mezi nohama minc. značka Škretova: dvojitá lilie) · R · EX · CO · PA · RH

Na rubu v kruhu hladkém, nahoře otevřeném korunovaný štít se dvěma řadami znaků, totiž v horní řadě 1. český lev a 2. lev falcký, država kurfirstská a šachovnice havorská; dole: 1. orlice moravská, 2. orel slezský, 3. cimbuř hornoluzické a 4. býk dolnoluzický. Opis pokračuje: DVX BA · MAR · MO · DVX · SI · MA · L 1620

Váha 3·4 gr, průměr 22 mm.

Druhý ráz dukátu (Tab. XLVIII. obr. 415.) ukazuje v lici poprsí korunované, v levo obrácené, s vysokým okružím a brněním v obvodu hladkém a opis: FRIDERICVS · DG · BOHE · REX CO · PAL · RH

Na rubu v kruhu hladkém český lev, přes nějž uprostřed položen na třé dělený štít falcký a pod ním rok 1620. Pokračování v opisu: DVX BAV · MAR · MO · DVX · SILE · MAR · VT · LV (znamení minc.: dvojitá lilie, ač někdy totéž vynecháno). Okraj s obou stran perličkový. >

Váha 3·43 gr, průměr 22 mm.

Jako vzácnost chovají se v kabinetech mincovních veliké zlaté peníze tíže 6, 8 a 10 dukátů s rázcem tolarovým.

Početních grošů Fridrichových posud neznáme.

Mince Fridrichova z mincoven moravských a slezských.

V Olomouci bil Krištof Cantor (1619—1621) osmačtyřicetníky a čtyřiadvacetníky podobného rázu, jako byly v Čechách; mělkou rytbou pak podobají se polským mincům.

Olomoucký osmačtyřicetník či pětolar (Tab. XLVIII. obr. 416.) nese v líci v obvodu poprsí krále s korunou operlenou s pravé strany se širokým přilehlým okružím v brnění, přes něž splývá plášť. Vlasy dlouhé, zakroucené, sčesány tak, že zakrývají ucho docela. Opis ☉ FRIDERICVS D : G : BO (48) HE · REX · CO · PA · RH ·

Rub. V kruhu sedm známých znaků s falokým uprostřed, nad nimiž malá koruna síhá v opis: DVX · BA · MAR · MO · DVX (znam. minc. čís. 41. na tab. XI.) SILE · MA · LVS · 1621

Váží 14·75 gr; průměr 36 mm.

Jiný osmačtyřicetník Olomoucký znázorněný na tab. XLVIII. obr. 417. liší se od předešlého poprsím s vlasem krátce přistřiženým a opis a sice na straně lící: · FRIDERICVS · D : G · BO (48) HE · REX · CO · PA · RH · ☉ a straně rubní DVX · BA · MAR · MO · DVX · SIL · MA · LVS · 1621 · bez značky mincovní.

Váha 12·75 gr, průměr 35 mm.

Čtyřiadvacetník Olomoucký (Tab. XLVIII. obr. 419.) má na líci v kruhu perličkovém poprsí podobné jako na českých čtyřiadvacetníčích a opis až na interpunkci jako na právě popsaném osmačtyřicetníku s proměnou pouze číslice 48 za 24 hodnotu peníze značí.

Rub nese v perlovce sedm znaků zemí ke koruně české tehdejších s falokým uprostřed a kolem nich opis DVX · BA · MAR · MO · DVX · SIL · MA · LVS · 1620 (minc. znamení: dvě skřížené sekery mincířské mezi dvěma C, jak se vidí na tab. XI. čís. 41.)

Váží 7·25 gr, průměr obnáší 30 mm.

Jiný čtyřiadvacetník Olomoucký (Tab. XLVIII., obr. 420.) nese na lící straně v obvodu rovněž perličkovém nahoře pro korunu otevřeném korunované obrněné poprsí s okružím vysoko zdviženým. Vlasy dlouhé, kadeřavé, dle polského zvyku sčesány přes ucho. Opis: FRIDERICVS D : G · BO (24) HE · REX · CO · PA · R^{II} :

Rubní strana jako na předešlém, jen malé odchylky v opisu v rozdělovacích znaménkách.

Váha 6·5 gr, průměr 30 mm.

Čtyřiadvacetník Olomoucký na tab. XLIX. obr. 422. znázorněný má na lici na obrněném poprsí ještě plášť s ramen splývající a kolem opis: FRIDERICVS · D · G · BO (24) HE · REX · CO · PA · R" †

Rub jako na čtyřiadvacetníku podaném na obr. 419., toliko letopočet 1620 s římskou jedničkou.

Váha 6·9 gr, průměr 30 mm.

Ve Slezsku byla v činnosti při ražbě mincí Fridrichových mincovna ve Vratislavi (kdež raženy hlavně dukáty jednoduché i dvojité města Vratislavi s obrazem krále) a v Bernštatě.

Mincovna ve Vratislavi. Mince se znamením pětilisté růžice, připisované obyčejně Balt. Zwiernerovi, mincmistru ve Vratislavi, popisujeme sice na tomto místě mezi mincemi slezskými, klouíme se však spíše k nejnověji proslavené domněnce, že mince ty vybité byly v Heidelbergu, a to z důvodů, jež později uvedeme. Týče se to tolarů, čtyřiadvacetníků, dvanáctníků a dukátů.

Tolary (Tab. XLIX. obr. 423.) velmi vzácné ukazují na lici v perlovce českého lva s opisem: FRIDERICVS * D * G * REX * BOHEMIÆ · ☉ · (totiž pětilistá růžice jako znamení minc.).

Na rubu v dvojitém obvodu tři falcké znaky na ozdobných štítech k sobě skloněné pod kurfirstským kloboukem, vespolek spojené šňůrami s klobouku splývajícími a trápci končícími, a sice nahoře v pravo lev lucemburský, v levo šachovnice bavorská, dole država. Po stranách dolejšího štítu s državou v obloučku letopočet 16 · | · 21 Opis: COMES * PALA * RHENI * ELECTOR * DVX * BAVA ☉ Okraj oboustranně perlovitý.

Váha 28·79 gr, průměr 42 mm.

Jiné varianty (Tab. XLIX. obr. 421.) mají na lici v zkratku slova Dei D obrácené, totiž C, což prý Fridricha při spatření jako znamení osudné zarazilo.*) Štíty na rubu pak jsou větší a jiného tvaru.

Váží 27·5—29 gr a měří v průměru 41 1/2—42 mm.

Čtyřiadvacetníky či čtyřmeciřmáky (Tab. XLIX. obr. 425. a 426. a tab. L. obr. 427.) jsou obyčejnější; líc na nich jest jako na tolaru a rovněž i rub. Opis lícni odchyluje se jen v znaménkách rozdělovacích, rub však má opis ještě zkrácenější: CO : PALA · RHENI · ELECTOR · DVX · BA ☉ Tvar štítků bývá různý, někdy vyběhají do špičky, jindy jsou dole úplně zaokrouhlené. Letopočet podle štítku s državou postaven buď rovně neb v obloučku rovnoběžně s obvodkem.

Váha 4·9—5·4 gr, průměr 28—29 mm.

Od těchto čtyřiadvacetníků liší se patrně onen vzácný zobrazený na tab. L. obr. 428. Na lici vidí se sice opět český lev jako na ostatních, ale opis jest zkrácen: FRID : * D * G * REX * BOHE : ☉ Na rubu štítů menší a kolem

*) Ostatně vidívá se obrácené D též na starších mincích falckých.

opis pokračuje: CO : PALA : RHENI : ELECTOR : DVX : BAVA : 88 Letopočtu není.

Váží 6·27 gr a má průměr 29 mm.

Nedávno zesnulý pan rada Alb. Mays v Heidelbergu měl ve své hojné sbírce falečných mincí též čtyřřadvacetník z r. 1620 ve zlatě obražený, 3 dukáty těžký.*)

Dvanáctníky mají na obou stranách stejné líčení se čtyřřadvacetníky. V opisu líčením spatřují se někdy místo teček malé kroužky jako znaménka rozdělovací (Tab. L. obr. 430.). Některé nesou na rubu po stranách štítku s državou letopočet 16121 a někdy pod ním ještě po tečce, kdežto ony bez letopočtu mají někdy po pětিলisté růžici s každé strany. Opis rubní zní: COMES · PAL · RHENI · ELECTOR · DVX · BAVA (12), jindy též končí BA (12) neb B : (12) (Tab. L. obr. 429. a 430.) neb CO · PALA · RHENI · ELECTOR · DVX · BA (12) neb B : (12) (Tab. L. obr. 431. a 432.).

Jiný dvanáctník shoduje se v líčení i v opisu s obou stran se čtyřřadvacetníkem znátorněným na tab. L. obr. 428., nenesse tedy na sobě žádného označení hodnoty své.

Váží 2·6—3·3 gr a mají průměr 24—27 mm.

Titulu slezského a lužického na nich ani na čtyřřadvacetnících není, a můžeme je tudíž pravděpodobně k Heideberským přiřaditi.

↳ Dukáty (zlaté) raženy dvoje.

Dukát (Tab. L. obr. 434.) nese v líci českého lva v obvodu perličkovém. Opis: F · D · G · REX · BO : C · P · R · EL : D · B · * (růžice pětिलistá s lístky zevně při obvodu dvojlaločnými) t. j. Fridericus Dei gratia Rex Bohemiae, Comes Palatinus Rheni, Elector, Dux Bavariae.

Na rubu v obvodu rovněž perličkovém tři znaky falečné (lev, šachovnice a država) v ozdobných štítkách pod vévodským kloboukem zavěšené na stužkách, jež s něho splývají. Opis: MONETA * NOVA * AVREA * 16·21 * (růžice pětिलistá s lístky dvojlaločnými jako na lícní straně) t. j. Mince nová zlatá 1621. Oboustranně obruba perličkovitá.

Váží 3·44 gr, průměr 22½ mm.

Vzácný tento dukát nalézá se ve sbírce městské knihovny ve Frankfurtě nad Mohanem.**)

Jiný dukát (Tab. L. obr. 433.) má na líci českého lva, kolem něhož obvodkem perličkovým běží opis: F : D : G : REX : BO : C : P : R : EL : D : B : *

Na rubu v obvodu perličkovém nahoře otevřeném korunovaný ozdobný štít tvaru srdčitého na třech dělených se lvem lucemburským, državou a bavorskou kosou šachovnicí. V opisu MONETA : NOVA · AVREA : 1621 ·

Váha 3·14 gr, průměr 22 mm.

*) Sbírká tato nachází se nyní v městské bibliotece v Heidelbergu.

***) Správě této sbírky a p. Rud. Scheunerovi ve Zhořelci za ochotnou pomoc numismatickou upřímně děkujeme.

Jsou též varianty lišící se od právě popsaného v znaménkách rozdělovacích. Že tato mince ražena v Heidelbergu, k tomu poukazuje bledší zlato, z jakého falcé a bavorské dukáty často vybijeny. >

V mincovně Bernštatské vybijel Hanuš Tuchmann st. pod znamením W osmačtyřicetníky a čtyřiadvacetníky rázu polského, teď vzácné.

Na osmačtyřicetníku takovém (Tab. XLVIII. obr. 418.) vidí se na líci v perlovce dole otevřená korunovaná obrněná poprsí s pravé strany s vysokým okružím a přehozeným pláštěm. Opis: FRIDERICVS · D · G · (48) BOHE · REX · CO · PARH : W

Na rubu v perlovém obvodku nahoře otevřeném korunovaný španělský štít se znakem českým, falcským, moravským, lucemburským, slezským a obou Lužic (tento trochu přemístnutý). Po stranách štítu letopočet 1611. Koruna sáhá až ku okraji oboustranně perlovitěm v opis: DVX BA MAR M DVX SILE MAR LVSA W (t. j. značka Hanuše Tuchmanna st.).

Váha 14·8 gr, průměr 37 $\frac{1}{4}$ mm.

Čtyřiadvacetníky Bernštatské (Tab. XLIX. obr. 424.) srovnávají se s popsaným právě osmačtyřicetníkem až na to, že na líci jest u nich obvoděk též nahoře otevřen a poprsí korunou svrchu okraje se dotýká. V opisu lícním čte se: FRIDERICVS · D · G · (24) BOHE · REX · CO · P · RH · a na rubu DVX BA · MAR · MO · DVX · SIL · MAR · LVSA W .

Váží 5·75—6·57 gr; průměr 29 $\frac{1}{4}$ mm.

Vyobrazený nalzá se ve sbírce „Včely Čáslavské“.

Ražba Heidelberská.

Nověji proslovil Alfred Noss domněnku pravdě podobnou,*¹) že mince Fridrichovy se znamením pětিলisté rážice a letočty 1621 a 1622 klásti sluší do Heidelbergu, kde byl sídelní zámek kurfirsta Falcckého, a kam se vypuzený zimní král záhy odebral. Dříve kladeny tyto mince do mincovny Vratislavské. K domněnce této vedla krátká zpráva hlavního zemského archivu v Karlsruhe (Mince, 4846.), daná v Heidelbergu dne 20. července 1620 v příčině stavby mincovny v domě minemistra Jana Eichelsteina, dříve (1605) Meisenheimského minemistra Hornorýnského kraje ve Zweibrückenu. Po vyčtení nutných změn stavebních žádá se za naučení, v jaké formě minci vybijeti. Ve výnosu ze dne následujícího uvádí se velikost tří a šestipaců (dvanácti- a čtyřiadvacetníků); o zlatých a tolarech říšských praví se, aby k nim pláty byly tepány ve Wörthu v Elzasu, kde byla hraběcí Hanavsko-Liechtenberská mincovna, s níž měl Eichelstein styky; avšak dříve aby zde učiněn byl výkres obou druhů. Na jedné straně budiž obraz krále, jenž může býti vzat s dukátů a na druhé straně budiž vybit český a falcský znak. — Obraz krále s dukátů ovšem nehodil se na tolary a proto konečně učiněno jinak.

*¹) Numismatische Zeitschrift. Ve Vídni 1889. Díl XXI. str. 327—334.

Ráz těchto mincí liší se od slezských, ale podobá se velmi falckým. Znamení rúžice pětistá vidí se též na mincích poručníka Fridrichova, falckého hraběte Jana II. z Zweibrückenu, z let 1610—1612. Je-li tato znamením mince-mistra nebo řezače kolků, není na ten čas rozřešeno. Znaky bavorské a falcké mluví též pro přidělení jich do Heidelberku. Také není na těchto mincích titulu vévodství slezského ani obou Lužic, což bývá na mincích, jež pro jistou zemi bity, jak se na jiných slezských mincích vidí. Podstatným důvodem kromě jich falckého rázu nejzávažnějším jest pozdní letopočet 1621, ba i 1622. Z dějin známo, jak vlažně přijat byl Fridrich na ústupu z Čech ve Slezsku a že se tu zdržel jen do 3. ledna 1621. Na některých mincích (jako na Bernštatském osmačtyřicetníku a čtyřiašedesátníku) vyložiti možno ročník 1621, že byl ražen podle zvyku na konci roku 1620. Ale kterak vyložiti též rok 1622 na dvanáctníku, který Exter uvádí ve svém díle?*) Fridrich Falcký držel se s vojskem svým až do 13. července 1622 v Dolním Elšanu, kdy z návodu diplomatických zápletek vojsko rozpustil, načež Tilly vtrhl do bezbranné Falce Porýnské a oblehal Heidelberg. Teprve dne 16. září 1622 vzdalo se město a 19. též zámek Heidelberg, jehož obsádce povolen čestný odchod. Zde také nejkrasnější doba, v níž mince pod obrazem Fridrichovým tepána býti mohla.

Také na váhu sluší položití ono obrácené \square tolarů Fridrichových s rúžicí, jež neprávem kladeny do mincovny Pražské. Vždyť také falcký hrabě Ludvík Jindřich ze Simmern razil mince s nápisem: LVD · HEN · \square · G · COM · PALAT · RHEN ·, a nestihlo ho pro obrácené \square žádné neštěstí, jak prý si vykládal Fridrich, když uzřel obrácené \square a zatím snad opravený kolek se správným D. Podstatným důvodem jest též okolnost, že mince Fridrichovy s rúžicí také nejvíce nalezeny bývají v krajinách při Rýnu, kde bity, a dukáty že jsou z rýnského zlata bělavého. Z těch Heideberských mincí starší jsou dvanáctníky dobrého zrna bez letopočtu a pak teprve ony s letopočtem 1621.

Všecky tyto mince ukazují v lici českého lva a na rubu bývá obyčejně trojitý znak kurfirstský ve zdobných štítkách pod vévodským kloboukem. Popis tolarů, čtyřiašedesátníků, dvanáctníků i dukátů podali jsme již při mincích Vratislavských, zde uvádíme toliko ještě popis krejcaru.

Krejcar za 4 peníze. Na lici v pravo obrácený korunovaný lev český.

Na rubu ve španělském štítku s bavorskou šachovnicí číslo 4 mezi dvěma pětistými rúžicemi. S obou stran štítu letočet 16|21.**)

*) Versuch einer Sammlung von Pfälzischen Münzen und Medaillen, 1775. Dva díly. Dotčený dvanáctník v II. díle na str. 374.

***) Těž krejcar býval prý ve sbírce městské ve Frankfurtě nad Mohanem, ale nedoplati jsme se ho tam; za to byly nám odtud jiné mince Fridrichovy k zobrazení poskytnuty.

Pregíři na Horách Kutných žádají místodržitel nejv. minemejstrství, aby při starých právech jejich zůstalo a svolují platiti konšelům minciřským a pregířským 1 peníz z hřivny vybitých 24nků.

Na Horách Kutných, dne 21. února 1620. — Prvopis v archivu kr. hor. města Hor Kutných čís. 6142.

Vaši Milosti urození a stateční rytíři, V. Mti urození páni místodržitel nejvyššího minemejstrství král. Českého, Vaši Mti páni ouředníci horní a miácovní s ouřadem horním zde na Horách Kutných, V. Mtem zdraví dobrého, štěstí a požehnutí Božího při všelijakém předsevzetí Vašem podle duše i těla od Pána Boha všemohoucího za mnohá a prodloužená léta vinšující, žádati nepřestáváme. — Z důležitých příčin a potřeby naší tuto žádost v spis uvedenou před Vaši Mti předstíráme. Tak jakož léta tohoto 1620 téhodnův pominulých rozepře mezi konšely minciřskými a pregířskými s jedné, a námi dělníky pregíři s strany druhé jest se stala, a to v příčině o snímání nám pregířům nějakého peníze z každé hřivny peněz, kteréž na stolcích pregířských každého téhodne vynaložíce k tomu všecku sílu svou, čehož ruce naše nočního času nejlépe pocítují, sděláváme. Ačkoli to oni konšelé minciřští a pregířští žádné podstatné věci, aby jaké právo k snímání nám takového peníze jměli, jsou neukázali, toliko nějakými knihami svými, kteréž jim k malé platnosti slouží, jsouc z smyslu jejich pošlé, se zachovaly; my pak předkládáme jednu i druhou resoluci aneb jisté poručení, jak od slavné paměti císaře Rudolfa léta 1603, 12. dne měsíce septembris, tak také ty, roku pominulého od Jich Milostí pánův directorův král. Českého vyšlé, v kterýchž, jak v jedné, tak ani v druhé, aby nám od nich jaký peníz snímán býti měl, žádné zmínky aneb poručení není. Že pak spravedlivého úsudku a uvážení Vašich Mti vejpověď taková, aby nám pregířům od často jmenovaných konšelů minciřských a pregířských takový peníz snímán byl, jest se stala, tehdy my pregíři, abychom za nějaké buřiče aneb rušitele pokoje, k čemuž jsou oni sami příčinu dali, vykládání nebyli, k tomu aby nám takový peníz z mince té, kterouž nyní děláme, totiž po 24 krejcařích kroše (sic) snímán byl, na ten čas povolujeme, však tak a tím způsobem, jak jsou toho prvé užívali, totiž z domácího stříbra, kteréž se v hutech J. M. C. zde na Horách Kutných šmelcuje. Co se pak dotýče stříbra pagamentního aneb případného, poněvadž i za jinších let z nich se dělávalo, jako vojákům Pasovským a jinším, a takového peníze se nikdy nesnímalo. Začež Vašich Mti služebně žádáme, že k tomu, aby nám víceji, nežli z domácího stříbra snímáno býti jmělo, povoliti neráčíte, tak abychom my pregíři při své práci bez hydrunku a dalšího zaneprázdnění zůstávati mohli. V čem se předně ku Pánu Bohu a k Vaši Mti ochraně poručenu činíme a za laskavou odpověď Vašich Mti žádáme.

V službách volní

Pregíři J. M. Král. zde na Horách Kutných.

Mincmistři českých mincoven a jich znamení za Fridricha Falckého (1619—1620).

(Tab. XI.)

Mincovna v Praze:

Značka 27. Dvojitá lilie s přeponou: Pavel Škreta Šotnovský ze Závohře 1619—1620.

Mincovna v Hoře Kutné:

Značka 40. neb 39. Šestirohú hvězda v obrubě neb bez ní: Šebestian Hölzl ze Sternsteinu 1619—1620.

Mincovna v Jáchymově:

Značka 32. Hlava lví s vyplazeným jazykem v obrubě: Centurio Lengfelder 1619—1620.

Zkoušeči mince (gvardajni) a řezači želez při českých mincovnách za Fridricha Falckého (1619—1620).

Zkoušeč mince v Praze: Řehoř Steinmüller 1619—1621.

Řezač želez v Praze: zlatník Hanuš Konrád Greutter 1619—1620.

Zkoušeč mince v Hoře Kutné: Samuel Kavka 1619—1621.

Zkoušeč mince v Jáchymově: David Knobloch 1619—1620.

Úřednictvo mincoven moravských a slezských za Fridricha Falckého (1619—1620).

Mincovna v Olomouci:

Značka 41. Skřížené sekery mincovní a vedle nich s obou stran písmeno C: Krištof Cantor, mincmistr, 1620—1621.

Mincovna ve Vratislavi:

Značka růžička: Baltazar Zwierner, mincmistr, 1620—1621.

Mincovna v Bernštátě:

Značka 45. H T v monogramu, pod nímž jetelový trojlístek: Hanuš Tuchmann st., mincmistr, 1621.

Seznam vyobrazených mincí Fridricha Falckého (1619—1620).

Z mincovny v Praze = P., v Kutné Hoře = K. H., v Jáchymově = J., v Olomouci = O., v Bernštátě = Ber., ve Vratislavi = V., v Heidelbergu = H., mincmistr = m.

- Tab. XLII. obr. 373. Korunovační medaille z r. 1619 od Kristiana Malera.
 " " " 374. Korunovační medaille z r. 1619.
 " " " 375. Korunovační medaille z r. 1619 od Kristiana Malera.
 " " " 376. Korunovační medaille.
 " " " 377. Malý korunovační peníz z r. 1619.
 Tab. XLIII. obr. 378. Velký korunovační peníz z r. 1619.
 " " " 379. Korunovační medaille.
 " " " 380. Velký korunovační peníz z r. 1619.
 " " " 381. Zlatý peníz věnovaný třemi městy Pražskými král. manželům při korunovaci r. 1619.
 " " " 382. Korunovační medaille z r. 1619.
 " " " 383. Tolar z r. 1620. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závohře.
 Tab. XLIV. obr. 384. Pamětní medaille z r. 1619 od Kristiana Malera.
 " " " 385. Pamětní medaille.
 " " " 386. Medaille na paměť odboje z r. 1619 od Kristiana Malera.
 " " " 387. Medaille na paměť odboje od Kristiana Malera.
 " " " 388. Tolar z r. 1621. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závohře.
 " " " 389. Osmačtyřicátník z r. 1620. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závohře.
 Tab. XLV. obr. 390. Osmačtyřicátník z r. 1620. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závohře.
 " " " 391. Osmačtyřicátník z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 392. Osmačtyřicátník z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 393. Osmačtyřicátník z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 394. Osmačtyřicátník z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 395. Osmačtyřicátník z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
 Tab. XLVI. obr. 396. Osmačtyřicátník z r. 1620. J. m. Centurio Lengfelder.
 " " " 397. Osmačtyřicátník z r. 1620. J. m. Centurio Lengfelder.
 " " " 398. Osmačtyřicátník z r. 1620. J. m. Centurio Lengfelder.
 " " " 399. Osmačtyřicátník z r. 1620. J. m. Centurio Lengfelder.
 " " " 400. Čtyřadvacátník z r. 1620. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závohře.

- Tab. XLVI. obr. 401. Čtyřadvacetník z r. 1620. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závotic.
- " " " 402. Čtyřadvacetník z r. 1620. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závotic.
- Tab. XLVII. obr. 403. Čtyřadvacetník z r. 1620. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závotic.
- " " " 404. Čtyřadvacetník z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 405. Čtyřadvacetník z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 406. Čtyřadvacetník z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 407. Čtyřadvacetník z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 408. Čtyřadvacetník z r. (16)20 J. m. Centurio Lengfelder.
- " " " 409. Čtyřadvacetník z r. (16)20 J. m. Centurio Lengfelder.
- " " " 410. Dvanáctník z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- Tab. XLVIII. obr. 411. Halěr z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 412. Halěr z r. 1620. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 413. Malý peníz z r. 1619. K. H. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
- " " " 414. Dukát z r. 1620. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závotic.
- " " " 415. Dukát z r. 1620. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závotic.
- " " " 416. Osmačtyřicetník z r. 1621. O. m. Krištof Cantor.
- " " " 417. Osmačtyřicetník z r. 1621. O. m. Krištof Cantor.
- " " " 418. Osmačtyřicetník z r. 1621. Ber. m. Hanuš Tuchmann et.
- " " " 419. Čtyřadvacetník z r. 1620. O. m. Krištof Cantor.
- " " " 420. Čtyřadvacetník z r. 1620. O. m. Krištof Cantor.
- Tab. XLIX. obr. 421. Tolar z r. 1621. V. neb H.?
- " " " 422. Čtyřadvacetník z r. 1620. O. m. Krištof Cantor.
- " " " 423. Tolar z r. 1621. V. neb H.?
- " " " 424. Čtyřadvacetník z r. 1621. Ber. m. Hanuš Tuchmann et.
- " " " 425. Čtyřadvacetník z r. 1621. V. neb H.?
- " " " 426. Čtyřadvacetník z r. 1621. V. neb H.?
- Tab. L. obr. 427. Čtyřadvacetník z r. 1621. V. neb H.?
- " " " 428. Čtyřadvacetník bez letopočtu V. neb H.?
- " " " 429. Dvanáctník z r. 1621. V. neb H.?
- " " " 430. Dvanáctník z r. 1621. V. neb H.?
- " " " 431. Dvanáctník bez letopočtu V. neb H.?
- " " " 432. Dvanáctník bez letopočtu V. neb H.?
- " " " 433. Dukát z r. 1621. V. neb H.?
- " " " 434. Dukát z r. 1621. V. neb H.?

FERDINAND II. (1619—1637).

Syn arciknížete Karla Štýrského a Marie Bavorské; narodil se dne 9. července 1678. Nastoupil vládu r 1619, korunován za krále českého dne 29. června 1617; císařem německým zvolen a korunován dne 28. srpna 1619; zemřel dne 15. února 1637.

První manželka Marie Anna Bavorská, zasnoubena dne 23. dubna 1600, zemřela dne 8. března 1616. Druhá manželka Eleonora z Mantuy, zasnoubena dne 4. února 1622, zemřela dne 27. června 1655.

Mincovníctví české za Ferdinanda II.

Druhého dne po bitvě na Bílé hoře vstoupili císařští do Prahy, kde odporu nebylo. Polekaní stavové čeští vydali již dne 13. listopadu 1620 spis, kterým plnou věrnost zvolenému a korunovanému králi Ferdinandu slibovali. Vítězný vévoda bavorský Maximilian přijal poslušenství měst Pražských a než opustil zemi, svěřil se souhlasem císařovým vládu místodržiteli Karlu knížeti z Liechtensteina. Mnozí opouštěli vlast, bojíce se trestu, jiní pro náboženství. Příštího roku stíhání odpořilí pánové, rytíři i měšťané, a 27 jich pak hrdlo své ztratilo v osudný den 21. června 1621. K tomu pak přikvačila na nebohou zemi třicetiletá válka se všemi hroznými útrapami.

Není zde od místa smutné dějiny tyto znamenati. Budiž zde dotčeno pouze, že Ferdinand II. potvrdil teprve léta 1627 výsady království Českého, načež korunována císařovna i mladý arcikníže Ferdinand na Hradčanech dne 24. listopadu téhož roku.

Válečná doba žádala přemnoho nákladů. Hned 1. prosince 1620 ujal kníže Liechtenstein jménem císaře v Pražské mincovně 967 hřiven stříbra králem Fridrichem a stavy zde složených. Povolán minemistr Benedikt Hübner, od stavů pod obojích vypuzený, a Hanuš Ercker ze Schreckensteina jmenován gvardajnem.

Ze stříbra konfiskovaného stavům českým (1281 hřivna 15 lotů) a z „falckého stříbra“ (483 hřivny 9 lotů) nebylo raženo již v mincovně Pražské osmačtyřicetníků ani čtyřiačtyřicetníků, nýbrž dle nařízení komery České stodvaceti- a šedesátikrejcarsky, 17 dotyčně 8 $\frac{1}{2}$ kusu z hřivny, a to s obrazem císaře Ferdinanda II.

K témuž upotřebeno mincí Fridrichových nedávno ražených aneb směněných.

V účtech Pražské mincovny zapsána zpráva o dvou slitecích učiněných z vyměněných osmačtyřicetníků, čtyřiačtyřicetníků a dvanáctníků v čtvrtletí Luciae.

Přišlo do mince těch peněz za 9007 kop mš. 5 kr. a vážily 928 hřiven 6 lotů 2 kv., s čímž raženo po dvakráte mědi 17 hř. a 28 hř. 3 loty 3 kv., takže bylo v kelmku 673 hřivny 10 lotů.

Dukátů vybito v druhém půlletí roku 1620 ze 156 hřiven 10 lotů 1 kv. jakosti 23 kar. 8 gr., 72 $\frac{1}{4}$ z Praž. hřivny 11365 kusů, nevíme však, kolik za Fridricha a kolik s obrazem Ferdinanda II., protože v jednom účtováno.

Na sklonku r. 1620 nechtěli lidé bráti osmačtyřicátníků, čtyřiatvacetníků a dvanáctníků, pročez nařídil kníže Karel z Liechtensteina, J. M. C. generalní komisař, aby jich co nejvíce možno bylo v minci vyměňováno. Tak sehnáno 628 hřiven 6 lotů 2 kven. za 9007 kop 4 gr. 2 pen. *)

Již tehdy počínal kníže Karel z Liechtensteina zasahovati do mincovních záležitostí.

Z účtů Pražských za druhé půlletí r. 1620 vysvítá, že šmitmistru Dav. Schubartovi a tovaryšům dáno za ražbu dukátů, osmačtyřicátníků, stovraceti- a šedesátikrejcarů, 1800 kop 35 gr. mš. Hanuš K. Greutter dostal za kolky 235 kop 30 gr. a Oldřich Helbig, zbrojíř St. Města Pražského, za stoky a železa 487 kop 31 gr. 4 pen. Do Hory Kutné mincmistru Šeb. Hölzlovi zaplaceno za 4 centy 25 liber zrněné mědi 157 kop 15 gr., za uhlí 499 kop 25 gr., za 6 sudů tyglíků z Obern-Zellu 250 kop 11 gr. 1 pen., za vinný kámen k bělení 81 kopa 38 gr., Jakubovi Šubartovi, malíři, za výkresy na zlaté, půlzláté a čtvrtníky (Ortsgulden) s podobiznou J. C. Mti. zaplacena 1 kopa 17 gr. 1 pen. mš. K lepší jiatotě mince bylo dáno generалу Buquoyovi za křesťanskou salva guardu, která na něm vyžádána, k jeho žádosti 12 kop. Pro bezpečnost mincovny před luzou koupeno do úřadu 12 mušket od Erasma Schillera za 44 kopy 34 gr. 2 pen. a k nim $\frac{1}{2}$ lokte luntu za 5 kop. Pav. Škretovi zaplaceno úroků za půl léta z 3000 kop mš. 90 kop a Křištofu Harantovi úrok z roční pense 2000 kop. m., že je ležeti nechal.

Po bitvě na Bílé Hoře nalezalo se v mincovně Kutnohorské mincí vybitých, pagamentů i zásob stříbra dne 21. listopadu 1620 za 120.282 kopy mš. 3 gr. a 4 halíře. Dle knih mincovních vyzdviženo z mince této až do 18. ledna 1622 na kvitance úřadu rentmistrovského 111.276 zl. 38 kr. dle tehdejší vysoké měny a pak po sedmkrátě z rozkazu místodržitele Karla knížete z Liechtensteina od 12. prosince 1620 do 9. prosince 1621 celkem 6376.056 zl. 16 kr. Poněvadž však nebylo při komoře České spolehlivých přívodů k vyzdviženým penězům, žádala komora Česká r. 1660 doklady třeba jen v prepisech a makulaturách, jimiž by se mohlo dokázati místo knih, které ve švédské válce zmařeny jsou, že tyto peníze skutečně v minci byly. **)

Do mince Horské přijel brzy po bitvě na Bílé Hoře general, nejvyšší plukovník Buquoy s oddělením vojenským a zabavil všecky peníze, kteréž na hotovosti byly na Vlaském dvoře, dle zpráv úředníků asi 20.000 zl. rýnských, v minci vybité pod obrazem kurfirsta Fridricha Falckého. General Buquoy byl

*) Numismatische Zeitschrift. Wien 1892. Dfl XXIV. str. 155. a násl.

**) Zprávy komory České z let 1625—1666, list 550 a 551.

raněn do stehna, ale přece jel na koni a kázal soudky s penězi naložiti na vozy a odvésti do Prahy.

Z té příčiny stihlo vyšetřování léta 1627 syna tehdejšího místodržitele Karla Ericha knížete z Liechtensteina, jež se protáhlo až do časně císa. Leopolda I.*) a bez výsledku zaniklo. Tehdy vypovídal jistý Jan Kuchynka ze Schamfelda dle vypravování svého otce Václava, že general Buquoy zabavil 140.000 zl.

Podobně vypovídali svědkové tehdy při minci zaměstnaní, Jiří Šoška, řečený Hrtůza, i Jan Markus, řečený Procházka, přegíři.

Jan Kuchynka ještě dotvrzoval, že Josef Schragner odevzdal generalu Buquoyovi 40.000 kop čes. grošů, jež tehdy v mincovně vyzdvihl. V záležitosti této svědčil dvorní žid Lebel Mirovic v Praze na zámku, že se dobře pamatuje, jak tehdy, jsa nakupovačem u pana Petra ze Švamberka a jeho choti, odvezl ku zmincování na Hory Kutné 80.000 kusů českých tolarů ku přemincování. Po bitvě na Bílé Hoře, jsouc na útěku ze země, poslala paní Švamberková nevěrného kuchyňského písaře Josefa Schragnera s jedním trubačem k úředníku mince Šebestianu Hölzlovi na Horách Kutných, aby jí za oněch 80.000 tolarů vyplatil 40.000 kop českých grošů.

Josef Schragner z Rozenku skutečně vyzdvihl tam 40.000 kop gr. čes.***) a nevěrně odevzdal je generalu Buquoyovi, který ho přijal do služeb svých snad za sekretáře.

Zatím vrátil se podle císařského patentu z 5. prosince 1620 do Hory Kutné bývalý nejv. mincmistr Vilém z Vřesovic z Nového Zámku na Podsedicích a Chynicích. Týž sesadil místodržícího nejvyš. mincmistra Albrechta Klusůka z Kostelce a dal se na Vlaském dvoře slavnostně usaditi, kde setrval v témž úřadě do r. 1628. Úředník mince Šebestian Hölzl ze Sternsteinu a účetní Jiří Fulda byli zatímně ve svých úřadech v Hoře potvrzeni.

Poněvadž byla v minci zásoba plátů a cínů na mince Fridricha Falckého, dal Vřesovec dělati z oněch na čtyřiadvacetnísky půlzláté s vybitou 30, a z oněch na osmačtyřicetnísky zlatnísky po 60 krejcarech.

Oběh mince falckrabské povolen nejprve patentem knížete z Liechtensteina až do konce prosince r. 1620,***) pak patentem ze dne 4. února 1621 povoleno jí na dále bráti, ježto až doposud přemincována býti nemohla. †)

Před tím místodržitel zapověděl dne 21. prosince 1620 vyvážení stříbra, zlata a dobrých mincí z Čech pod ztrátou hrdla. ††)

*) Archiv král. horního města Hor Kutných; v oddělení horním čís. 7801. ze 7. března 1664. Listinu tu uvádíme dále.

**) V rukopise čís. 7801.—IV. čte se zlatých rýn. Pro důležitost přinášíme dále toto svědomí v doslovném výpisu.

***) Archiv kr. hl. města Prahy č. 1688. fol. 8.

†) Tamtéž rukopis č. 1083. fol. 15. b.

††) Tamtéž, list 10 b. Za správy tyto děkuji slovuťnému pánu Frant. Dvorskému, archiváti zemskému.

Groše tříkrejcarové od žádného neměly býti brány ani vydávány, počínaje březnem r. 1621;*) než patentem z 20. prosince 1621 jich oběh prodloužen do 22. února 1622.

Vraťmež se zase do mincovny Horské!

Brzy po převratu doptával se Karel kníže z Liechtensteina po zásobách mince, které na Vlaském dvoře po zimním králi pozůstaly.

Z účtu vysvítá jen, že dne 21. listopadu r. 1620 byla v minci zásoba peněz v obnosu 124.282 kopy čes. gr., a jež dšlem uchvátil general Buquoy a jeho sekretář Schragner.

Úředníci mince na Horách Kutných oznámili knížeti Karlu z Liechtensteina dne 18. února 1621, že plukovník general hrabě Buquoy z mince vybral 14.000 zl. rýn. a pak ještě 6000 zl. rýn., na kteréž vydal kvitance. K tomu připomínají, že zlaté na Moravě a ve Slezsku, ne jako u nás po 60 kr., nýbrž po 70 kr. se berou. Za tím účelem činí knížeti návrh, aby také zde byla mince zvýšena a to zlaté na 70 a dvouzlatníky na 140 kr.***) Tím zavdán podnět, že kníže nařídil, aby zlatníky byly raženy v ceně 75 kr. a dvouzlatníky po 150 kr. a záhy na to poslal chasu kovářskou z Němce, aby kolkem vyrážela cenu novou na minech vybitých, jak se spatřuje také skutečně na některých zlatních a dvouzlatních.

Krátká zpráva o zásobách stříbra Ratibořického v minci Horské po vítězství císa. Ferdinanda II. podána dne 21. listopadu 1620 knížeti z Liechtensteina na základě účtů zavřených ve čtvrtletí Crucis léta 1620, jak z dolů Ratibořických vytěženého, tak skoupeného pro minci. Nejdříve zásob spracovaných v minci za 18.839 kop 43 gr. 2 den. Podšly nevyplacené a zadržené nejvyššímu purkrabí a nejvyš. písaři království Českého

za čtvrtletí Reminiscere 5360 kop.

Totéž za čtvrtletí Trinitatis 1620 3308 kop.

Totéž za čtvrtletí Crucis 1620 4860 kop.

Úhrn zásob a nevyplacených výtěžků z Ratibořických zákupů rudných 32.371 kopa 43 gr. 2 den., kterýž ale není všečen v hotových penězích, nýbrž ještě dšlem vykazuje se v netavených rudách.

Co se týče Horských zásob rudných až do 21. listopadu 1620 zbývá v minci po všech výlohách dle účtů 124.282 kopy 3 gr. 2 den. Z toho jest hotových peněz, poněvadž od 31. října nebylo účtováno, 4900 kop. Ostatek jest dšlem zmincován, dšlem v zrněném a nezrněném pagamentu, v přehnaném stříbře, v tom větším dšlem, co Fridrich falckrabí na Rýně a páni stavové k zmincování koupili, ale k žádnému užitku není z téhož očekávati, jak uloženo v komoře dle nařízení císařských komisářů až k rozhodnutí J. M. C. zůstává, též bílé pláty bez rázu do zásoby dělané ve šmitnách.

Mimo to jest rudního stříbra Horského od 31. října 1620 neúčtovaného v hutích 363 hřivny 11 lotů 3 kvintle 3 pen., kteréž zmincováno, může vynést

*) Archiv král. hl. města Prahy čís. 1083, list 21.

**) Horní archiv č. 6195.

9820 kop 18 gr. mš., z čehož však uhraditi by bylo téhodní výlohy, jež nemožno napřed vypočítati a v účtech se vykážou.

Takový výčet zaslán knížeti Karlu z Liechtensteina s přispěním velmi servilním, při němž se úředníci mince omlouvají, že nemajíce zástupců do Prahy se nevydali. Při tom žádali knížete, aby se přimluvil u císaře, by dle starého obyčeje nebylo do města vojsko vkládáno, sice že by trpěly hory, hutě a mince J. M. C.; bez toho potřebují prý hory mnohých nákladných oprav, bez nichž by zapadly. Pročež doporňuje se to vše knížeti a úředníci slibují, že chtějí příchranu takovou nejpoddanější poslušností provázeti.*)

První krok ku zlehčení mince, z níž se pak vyvinula tak zvaná dlouhá mince, učiněn císařským místodržitelem Karlem z Liechtensteina záhy po ujetí mincí v zemích Českých.

Poručením vydaným Pražskému mincmistru Benediktu Hübmerovi ze Sonneleuthenu a gvardajnu tamtéž Hanuši Erekrovi ze Schreckensteina nařízeno jí zlehčiti s ohledem na to, že se dobrá mince česká vyváží za hranice a že také sousední kurfirsti a knížata minci zlehčili proti předešlému zrnu, tak aby budoucně obsahovaly dvouzlatníky a zlatníky v hřivně sazené 7 lotů stříbra a stříž aby se poměrně upravila. Poněvadž jevílo se nejvyšší potřebou bíti také drobnou minci, tedy také mají býti raženy groše po šesti a po třech krejcarech. Úředníci mince měli vypočítati, mnoho-li zrna a stříže při ražbě sedmilové dáti se má, i sestaviti rozpočet výloh ražebních, rovněž také bez prodlení bíti drobnou minci dotčenou, aby lidu do rukou se dostaly k uvarování zlé cizí mince, jež se do země vkrádá. Nařízení toto dne 11. června 1621 v Praze vydané bylo s ostatními mincemi sděleno.**)

Zvyšováním ceny a lehčením zrna připravovala se pomalu půda pověstné dlouhé minci. Kníže Karel z Liechtensteina, vévoda ve Slezsku na Opavě, říms. císař. Milosti tajný rada, komoří a plnomocný komisař nařídil mincovně Kutnohorské, aby všechny hotové peníze mu odvedeny byly.

Tímto listem ze dne 16. března 1621 nařízeno z hřivny raziti 10 dvojitých zlatníků jakosti 8 lotů a 2 kventlů a 20 zlatníků téže jakosti, aby hřivna fejnů vynesla 37 zl. 38 kr.

Vedle této hrubé mince měly býti bity ku potřebě lidu obecného tříkrejcarové groše, a to z Pražské hřivny aby vyšlo dvě stě černých plátů jakosti 4 lotů, 1 kventle a 1 peníze, aby zmincována byla hřivna fejnů na 37 zl. 50 kr.***)

Místodržitel pak dne 4. září 1621 nařídil, že raziti se má z pražské hřivny 27 $\frac{1}{3}$ osmsčtyřicetníku, aneb 54 $\frac{2}{3}$ čtyřiadvacetníku, aneb 129 $\frac{1}{3}$ dvanáctníku, vše jakosti 4lotové a 2 kventlíky; tříkrejcarů čili grošů mělo býti z hřivny

*) Horní archiv čís. 6178. Koncept s nápisem: Copie ornámení, jaké zásoby jsou při minci v Hofe po viktorii. NB. J. M. nejv. mincmistr koncem ledna 1621 do Prahy přijel.

**) Tamtéž v originalu čís. 6186, jak se uvádí dále v přílohách.

***) Horní archiv čís. 6207.

243 kusy jakosti 2 lotů a 2 kventlů. Potom přikázáno 29. října raziti z hřivny 20 zlatých, čímž jakost snížena na 5 lotů a 2 penízky, aby mincovna měla na každém díle větší zisk.

Tak počíná se utvářeti dlouhá mince, jež od tolaru až ke čtvrtkrejcaru vytepávána v dědičných zemích rakouských a nejvíce v Čechách v letech 1621 až 1623, kdy nesvědomitými nájemci zlehčena zemská naše mince. K tomu ještě přistoupilo nařízení, že na tolařech má se vyraziti místo 120 krejcarů přístě číslo 150 a na zlatnících po 60 kr. nyní 75. Tím zlehčena hrubá mince v poměru k obsahu těžce mincí za cís. Rudolfa během několika měsíců o 70%.

Dříve již zakázáno pro mincovnu přímo kupovati pagament čili klenoty stříbrné, což obstarávati měl budoucně žid Jakub Bassevi,*) starší a rychtář obce židovské v Praze, který vydělal na každé hřivně aspoň zprvu 3 zl., později 14½ zl. V mincovně mu platili za hřivnu 25 zl. v březnu 1621, ale v prosinci t. r. již 36 zl. 30 kr. Bylo mu dovoleno, že smí míti židovského nakupovače v Praze, v Kutné Hoře a v Jáchymově.

Z účtů mincovních také vysvítá, že od 21. listopadu 1620 až do 18. ledna 1622, kdy společnost počala stříbro na svůj účet kupovati, bylo dodáno do mince v Hoře stříbra v ceně 1,011.226 zl. rýn. 38 kr.

Všechny cizí groše zakázány pak mandátem císařským ze dne 1. dubna v pátek po Veliké noci léta 1622.**)

Dne 23. září 1621 vydána cís. resoluce pro všechny dědičné země, aby raženo bylo ze sazené vídeňské 9lotové hřivny 17 $\frac{31}{40}$ kusů tolaru po 150 kr., tak že vídeňská hřivna brána v ceně 79 zl. Avšak záhy vydal kníže Liechtenstein opět reskript pražské mincovně, aby budoucně z pražské hřivny jakosti 5 lotů 2 halířků raženo bylo buď 10 tolarů aneb 20 zlatníků, čímž stoupla pražská hřivna na 78 zl. 2 kr. 3 halíře.

Mince dlouhá měla ovšem již lehké předchůdce za panování císaře Matyáše.

Jak hojně mincováno tehdy v Kutné Hoře, podávají nám zápisky horního archivu tamtéž některé doklady.

Léta 1621 vybito tolarů po 120 kr., půltolarů po 75, 60 a 48 kr., čtvrtolarů po 37 a 30 kr., grošů po 3 kr. a čtvrtkrejcarů ze slitků stříbra:

dne 24. dubna	za 12.396 kop čes. grošů,		
" 1. máje	" 19.682	"	"
" 8. "	" 16.575	"	"
" 15. "	" 17.876	"	"
" 22. "	" 16.948	"	"
" 29. "	" 13.413	"	"
" 5. června	" 21.930	"	"
" 12. "	" 9.086	"	"

*) Jakuba Basseviho (šmileca) povýšil r. 1622 cís. Ferdinand II. v dědičný stav šlechtický a přídomkem „von Treuenberg“. Ve znaku užíval modrého lva a osm červených hvězd v černém poli.

**), Beckovského Poselkyně II. 2. svaz. str. 346.

dne 22. listopadu	za 22.288 kop čes. grošů,
" 27. "	" 27.374 " " "
" 4. prosince	" 28.203 " " "
" 11. "	" 23.958 " " "
" 18. "	" 26.313 " " "
" 19. "	" 20.480 " " "
" 25. "	" 22.123 " " "

Celkem za rok 1621 za 298.645 kop čes. grošů.

Ještě čileji mincováno počátkem ledna 1622, kdy vydáno v tolařech po 150 kr., v pštolarech po 48 kr., v ortech po 37 kr., v 15 kr., groších a krojcarcech ze slitku dne 1. ledna za 30.075 kop grošů čes.,

" 2. " " "	12.468 " " "
" 6. " " "	28.190 " " "

Byla to však mince již značně zlehčená.

Zatím nabízeli se nájemci, kteří chtěli ujeti za jistý plat vydávání mince v Čechách.

Před uzavřením smlouvy vyjednávalo mezi členy společenstva a zástupci koruny, a poněvadž mezi rádci císařskými byli tajní členové společenstva, byli téměř všechny návrhy přijaty, ba dostalo se společenstvu větších výhod, než očekávalo.

Návrh smlouvy zachován v opisu v horním archivu Kutnohorském (nyní na radnici jako čís. 6248. z roku 1621) dopisem Basseviho a Jana de Witte k císař. místodržiteli Karlu knížeti z Liechtensteina ze dne 2. listopadu 1621, který se otevírá výtahu takto:

„Nejjasnější, vysoce urozený kníže!

Nejmilostivější pane! Poněvadž Vaše knížecí Milost nás nejmilostivěji zpravila, že Jeho římská císařská Milost, král Český a Uherský, náš nejmilostivější pán, mincovny v království Českém nejmilostivěji opustiti má; byli jsme dotázáni, zdali bychom se jich ujmouti chtěli. K témuž konci dovoluujeme si nejposlušněji se spojeným společenstvem v těchto kusech se pronésti:

1. Že budeme usazeni předně při mincovnách království Českého v Praze, v Kutné Hoře, v Jáchymově, a kde by koliv se nalezaly, také ona v Českých Budějovicích, se všemi při nich se nalézajícími nástroji a zásobami na základě pořádných inventářů, též ve všech císařských dědičných královstvích a zemích, kde budeme moci raziti nejen všecku hrubou a malou minci, výměnu její, též obstarávati koupi zlomků stříbrných a klenotů, zač chceme mincování co nejhorlivěji vykonávati.

2. Prosí společníci, aby nikdo mimo ně povolení k mincování neobdržel, aby výhradně sami k ražbě byli zmocněni, pročež nikomu dovoleno nebude minci raziti.

3. Že všechno stříbro v kr. Českém dobyté, hřivnu fejnu po 31 zl. 15 kr. rýnských počítaje, jen jim ku zmincování bude dodáváno. Malá zá-

soba mědi (400 centů) že jim bude zdarma ponechána, jakož i jiná měď počas jejich mincování dobytá.

4. Poněvadž není dostatečně zásoby mědi ku mincování, má býti vyhlášen zákaz císařským mandátem, aby nikdo nové mědi ze země nevyvážel, i aby zmocnění byli, tutéž skupovávati.

5. Aby jim truhla uhlí v Kutné Hoře za nynější cenu 28 kr. byla zůsta-vena a při jiných mincovnách tolik dříví z nejbližších lesů císařských za „snesitelnou“ cenu se nechávalo, kolik na sdělení uhlí bude potřeba.

Proti tomu zavázala se společnost 1. lednem 1622 zaplatiti ročního nájmu 4,000.000 zl. rýn. *) a tudíž ku konci každého měsíce (s výhradou prvního, za který složí se nájem zároveň při poslední lhůtě) 307.692 zl. vypláceti. Nájem končil by 1. ledna 1623.

Při tom spoléhají na jistou ochranu a dodržení smlouvy, ohražují se napřed proti placení nájemného předem, neberou na se zodpovědnost za vydané mince, poněvadž v každé mincovně jest císařský gvardajn, který lití a zmincování řídí a ku střížbě druhů mincovních přiblíží a za ně zodpovídá.

Připovídají v potřebě raziti též groše o třech krejcařích, ale žádají, aby zapověděna byla cizí drobná mince.

Za války nejsou s to nájemní smlouvu dodržeti. Poněvadž cesty jsou nejisté, vyžadují si při dovážení svého stříbra pořádný a jistý průvod vojenský, avšak ne na svůj náklad, nýbrž na účet Jeho Císařské Milosti.“

Návrh tento odeslala česká dvorská komora vždy ochotnému nejvyššímu mincmistru král. Českého, Vilémovi z Vřesovic, s žádostí za jeho dobrozdání.

Poněvadž finanční stav našich zemí byl žalostný, odhodlal se konečně císař Ferdinand II. pronajati ražení mince v Rakouských pod Enží, na Moravě a v Čechách (ve dvou pražských mincovnách v Hoře Kutné a v Jáchymově) patnáctičlenné společnosti, v níž tajný podíl měli sami rádcové císařovi, kníže Karel z Liechtensteina, Albrecht Eus. z Valdštýna, Jan Oldř. z Eggenberga, Pavel Michna z Vacínova, české komory rada a kardinál kníže z Dietrichsteina, pak Jak. Bassevi, Vincenc Muschinger svob. pán z Gumpendorfa, rada císař. komory dvorské, Jan Unterholzer z Kranichberka, Jan Krištof Teufel, oba radové císař. komory dvorské.

Uzavřena tedy dne 18. ledna 1622 smlouva dvorní komory s veřejným přednostou ziskuchtivé společnosti, Janem de Witte, jedním z představených obchodnictva pražského, které společnosti pronajaty všechny mincovny, zásoby stříbra, stroje atd., jakož jí také kupování pagamentu vyhrazeno; dále přikázáno, aby starý dukát při těch mincovnách měněn byl za 6 zl. 45 kr., starý šedesátník za 3 zl. 52 kr. a starý tolar říšský za 4 zl. 30 kr. Stříbro dobyté z českých dolů

*) Tato část návrhu smlouvy vadně jest uvedena v monografii „Münzstätte Kuttenberg“ str. 356., jakoby se mělo zmincovati měsíčně za 400.000 zl. peněz, kdežto tam výslovně řečeno „zum Jahresfrist 40 mal. hundert Tausent fl. Reinisch gewisse und unfehlbare Münzung allezeit zur Ausgang eines Monats, doch ausser des Ersten folgen sollte die pro Rato khumbende 307.692 fl. richtig reichen und bezohlen“. Bylo tedy lhůt platebních třináct.

mělo se společnosti počítati hřivna po 32 zl. Při tom raziti se měly mince zlehčené, jak výše doloženo, totiž z hřivny čisté 79 zl. Nájemníci zase zavázali se zaplatiti za rok, totiž do 16. února 1623, nájemného 6,000.000 zl., každý po 60 kr. počítaje (za Čechy 3,000.000, za Moravu 1,800.000 a za Rakousy pod Enží 1,200.000 zl.). Vyvážení dobré staré mince přísně zakazováno častokráte.

O nesmírném výdělku souditi lze dástečně aspoň z dodaného pagamentu do mincoven, jehož dodal Albrecht z Valdšteina 5000 hřiven po 123 zl.*), Pavel Michna 2932 hř. po 248 zl., neznámých deset společníků 4848 hř. po 440 zl. a kníže Liechtenstein 797 hř. po 569 zl., Jakub Bassevi (Passeni) 145.353 hř. po 48 zl. a Jan de Witte 402.652 hřivny po 78 zl., ačkoli smlouvou bylo stanoveno přijímati stříbro po 32 zlatých do mincoven. Nejznamenitější výdělek plynul tedy z přepalování mince staré devštilové a z pagamentů sehnanych, z nichž ražena dlouhá mince jakosti až jen dvoulotové! Toť jsou ony pověstné kippy, do nichž Dačický toužil, tlumoče všeobecnou rozhořčenost lidu, jemuž se také v obchodech nedostávalo drobné mince, poněvadž nájemníci dbali jen hojně hrubé mince vydati. Tak zmincovali jen v Hoře Kutné v době nájmu za 1,011.226 zl. stříbra. Nájemníci dostali se do Hory Kutné již v únoru r. 1622 a zarazili minci velmi lehkou, zvláště grošiky po třech krejcařích, více měděné nežli stříbrné.

Zlehčením staré mince stoupala hodnota dobrých starých peněz, tak že místo stanovených 6 zl. 45 kr. placeno za dukát i 16 zl. 54 kr., a za tolar na 4 zl. 30 kr. vyceněný až i 11 zl. 15 kr., čímž povstala všeobecná dražota.**)

Poněvadž veřejní správcové komory císařské a tajní nájemníci mince byly osoby stejné, snadno pracovali si do rukou.

Proto když bylo vybito s dostatek mince lehké, zakázal místodržitel Karel kníže z Liechtensteina mandátem ze dne 1. dubna 1622 po celém království Českém veškeré mince starého dobrého rázu každému z obyvatel král. Českého jakéhokoli stavu bráti a zase vydávati. Zapověděny krejcarey, malé groše čili sedmáčky, šestáky, staré groše české, hubáčky rakouské, německé groše po třech krejcařích.

Mandát tyž způsobil ohromný zmátek po veškeré zemi, a z těch dob pochází mnoho schovaných drobných peněz starých, na nichž lpí plác lidu českého.

Mincovní společnost vyslala po krajích četné jednatele a náhončí, kteří za lehkou, dlouhou minci knpovali staré drobné peníze s velikou ztrátou lidu. Židům byl posud přístup do Kutné Hory zakazován z dobrých příčin. Ti nyní si působením Basseviho dobyli přístupu k minci a k horám, i obohacovali se skupováním staré mince a klenotů, jež v žalostné době prodávali vystěhovalci i přes zákaz, kteří pro náboženství zemi opouštěli.

Mikuláš Dačický dokládá: „Tak vše dobré v království Českém hynulo,

*) Za ně vyplaceno mu ze zisku od společenstva 617.249 zl. r., ač cena stříbra toho obnášela pouze 895.000 zl. (Gindely: Waldstein während ersten Generalats.)

**): Mikuláš Dačický: „Mince domácí zlehčená mědi platila: kusy tolarové po 2 kopách míš. a 10 krejcarech, grošiky z holé mědi po 8 kr., drobnější se nedělalo.“

ježto předešle dobrá česká mince všechny jiné předčila a pochvalu měla. Již bída bídu následuje! Drahota veliká nepřestávala, což té minci přičítáno. Při tom chudí hladem mřeli, zvláště v Praze, bohatí hodovali a cizí statky sobě osobovali, jak mohli. Práva a spravedlnosti lidské spaly a mlčely.“

Pavel Skála ze Zhoře těžce nařká na minci nehodně zlehčenou, na „měděné plíšky naprosto neužitečné a téměř zrna žádného stříbra v sobě, ale toliko jakous pěnu neb poštřejchování stříbrné zevnitř na sobě mající.“*)

Nešťastná smlouva Wittská, původně ku zlepšení důchodů císařských uzavřená s podmínkou, že nájemníci cenu stříbra čtyřikrát zvýší a že bude pohodlím pánům císaři oddaným při kupování statků skonfiskovaných a opuštěných, stala se zemi osudnou a komoře císařské nanejvýše záhubnou, nebo nevybýjeli nájemci mince v ceně zvýšené čtyřikrát, ale zlehčili ji na desetinu bez povolení a bez vědomí císaře Ferdinanda II.

Záhada tato není posud dosti vysvětlena, ale jisto jest, že teprve Ferdinand III. stáhl dědice podvodných nájemců.**)

Bassevi povýšen na šlechtictví, Michna stal se hrabětem a veřejný náčelník společenstva, Jan de Witte, J. M. C. rada, dostal přídomek z Lilienthalu a dodával k minci stříbro dále, i odebíral měď a stříbro z Kutné Hory ještě r. 1625.***)

Když pro špatnou minci udály se v Němcích mnohé bouřlivé, ano i krvavé výstupy, počali rozliční panovníci záležitosti této věnovati příslušnou pozornost, starajíce se jmenovitě, aby mince byla jistá cena vyměřena, což pak i v Čechách se stalo. V Čechách nařízeno roku 1622, aby dukát nebyl dražší ani vydán ani brán leč po 6 zl. a 45 kr., tolar po 4 zl. a 30 kr., staré groše po 2 krejcařích a to toliko do sv. Jiří nejprv příštího; potom pak aby neplatila žádná jiná mince nic, kromě s rázem císařským, jak v Čechách, tak i na Moravě a v Rakousích. S penězi, které by se ven vyvážely, byl každý povinen opovídati se na clech hraničných.†) Zatím drahota, téměř po celém křesťanstvu panující, rozmáhala se i v zemích Ferdinandových tou měrou, že císař vydal v Rakousích i v jiných zemích roku 1623 mandát nový, jímž zapovídal vůbec přísně pod ztracením hrdla, aby nikdo více mince zlaté a stříbrné ani nevydával ani nepřijal výše, nežli jakž nynější nařízení jeho vyměřuje, jmenovitě: dukát za 6 zl. 45 kr., korunu za 5 zl. 40 kr., rýnský zlatý za 4 zl. 3 kr., říšský tolar za 4 zl. 30 kr., šedesátník starý

*) V koutimském manuálu r. 1624 zachovala se ještě ráznější charakteristika té zlopověstné mince. Pravil jí tvrdě voják, rytmistr Václav Čabelický ze Soutic. Když mu koutimští měšťané tou mincí platili, odvoce rytmistr: „Musil bych já želma s býti, abych já tu sak minci falešnou bral, kterou asi tři osoby nařídily, ten sak . . . Michna asi sám třetí, který byl prve miláčkem císařským; však sám J. M. C. ji haní, že jest falešná, že ji nepovoloval“. List 192. Kulturní obraz českých měst. II. 452.

***) Ant. Gindely: Geschichte des dreissigjährigen Krieges. Leipzig 1882. I. oddíl str. 255. a 256.

***) Psal dne 25. července 1625, že mu způsobena škoda opozděným posláním mědi. Mohl prý prodati dříve cent mědi za 30 zl. rýn. a teď sotva utřít 22 zl. rýn. Slíbili mu poslati ve čtyřech nedělích 40 centů mědi. Sděloval při tom hutmistřovi Horskému, že mu nestačí téhodně 50 hřiven stříbra rýnského a chtěl si stěžovati výše.

†) Českomoravská kronika, sloupec 97.

za 3 zl. 52 kr. a jinou minci poměrně podle tohoto ustanovení. Při tom nařízena jistá taxa všelikých potravin a píce, jakož i zboží krámského. Ale mandát tento nezjednal nápravy ani polepsení.*)

Po vypršení smlouvy státu tak záhubně rozhodnul císař Ferdinand II. dne 31. března 1623, aby příště mincování uято bylo státní správou, ačkoli bití lehké mince zastaveno bylo docela teprve císař. nařízením ze dne 2. června 1623;**)

zároveň zakázáno kupovati statky skonfiskované za dlouhou minci.***)

Dne 21. dubna 1623 nalezeno při mincovně Horské po nájemcích toto náčiní:

7 holí železných, 3 cány, z jakých dělají dvouzlaté, 10 čtvrtcí soli, 33 centy vinného kamene, 180 kusů vrchních želez na dvouzlaté s vložkou, 44 spodní železa na dvouzlaté, 25 vrchních želez na zlaté, 27 spodních želez na zlaté, 11 kusů svrchních želez na čtvrti, 11 spodních želez k týmž, 66 svrchních želez na tříkrejcarů, 51 spodních želez na tytéž; 2 soudky spodních a vrchních želez na tříkrejcarové groše, dílem nové a též dílem upotřebené, 36 svrchních želez na dvouzlaté neupotřebené na rok 1622, 4 železa spodní na zlaté, 1 kus svrchní na zlaté, 2 nová železa spodní na čtvrtínky, 40 želez svrchních na dvouzlaté zaslal úředník mince do Prahy, 10 kusů každý po 1 zl. 10 kr., z nichž zhotoveny kolky, 3 páry nových rukavic, 210 kusů nových kelmků; nenalezeno však dle inven-

*) Jan Beckovský v „Poselkyni starých příběhů českých“ II. díl, vydání Dra. Ant. Rezka ve 2. svazku str. 387. líčí dobu tuto takto k r. 1623: „Velká drahoty v Čechách nastala, proto že mince, která málo dobroty v sobě měla, velmi zvejšena byla a dlouhá mince slaná; neboť tehdy platil tuplšedesátník dva rejnské 30 krejcarů, jednoduše platil 1 rejn. 15 kr., jeden groš platil 48 kr., druhý groš platil 24 kr., třetí groš platil 15 kr., čtvrtý groš platil 3 kr., dukát platil 20 rejn., rejnský zlatý platil 11 rejn., tolar platil 10 rejnských. Jak pak drazo všecky věci se prodávaly, a dle již jmenované mince se kupovaly, některé zde dotýkám, totiž: Strych žita platil 30 kop, strych ječmene 81 kop, strych ovesa 9 kop, vepř platil 90 kop, bečka vína platila 700 kop, sáh dříví platil 2 kopy, kráva 200 kop, skopek 21 kop, centnýř loje platil 100 kop, sud piva 30 kop. kůže hovzí platila 50 kop, pár bot platil 18 kop, ovce platila 6 kop, kámen vlny 52 kopy, skopová kůže 8 kopy, kožich velký 15 kop, plásek 9 kop, plátna tlustýho loket 1 kopy, tele od krávy 22 kopy, tisíc šindele platil 6 kop, pár volů 500 kop, šejdlík vína 15 grošů, šejdlík plva 6 kr. atd.“

Dačický I. 296. naříká: „Drahot převelikých ve všech věcech vždy dále přibíjvalo (v srpnu 1623). Pšenice po 15, 16, žito po 8, 9, 10, volové, krávy po stu a vejšeji kopách míš. kupováno a penězi vyvažováno býti musilo. Vína šejdlík jeden za 9, 10 grošů bíl., piva též převelmi drahá, soli bečka jedna přes 30 kop míš. — Dukátové zlaté po 15, 16 kopách míš., staří stříbrní tolarové po 8, 10 rejn. platili, avšak zřídka se nacházeli; nových, na větším díle měděných tolarů a grošů hojně vuobec bylo.“ — „Později bylo ještě dráže; chudí kn Pánu Bohu úpěli, nemohouce si za měděné, stříbrem uličené peníze nic koupiti. Ku konci roku 1623 prodávali korec čili strych žita až za 24 kop grošů míš., ječmene za 18 kop, ovesa za 8 kop. Slepičí vejce stálo 6 krejcarův, libra ořechů vlašských za 1½ kopy míš. Za boty hovzí placeno až 16 kop, za střevíce nebo podšití 4, 5 kop. Sáh dřev k palivu na trhu za 6, 7 kop míš.“ (Dačický II. 296.)

**) Účtování s císař. komorou provedeno dne 15. května, načež dostal Wittský spolek vysvědčení, že smlouvě dosti učinil a že alibných 6 milionů úplně zaplatil (v archivu c. kr. dvorské komory ve Vídni).

***) Dlouhou miací se proto nazýval peněz lehký, poněvadž (dle Voigta) dlouho vypláceti se jí musilo, když za ni chtěli dobrý tolar neb dukát vyměnit.

táře 1 stolice v mincovně, 4 železné lžice ve veliké komoře, 1 veliké kladivo, 70 pokliček na tygle, 70 podložek, 14 dřevěných necek, žádné lisy a 18 kladiv malých a velkých v preghausu.

K témuž přiložen inventář náčiní, jež v preghausu mincišti stále potřebují, totiž 1 veliké váhy, na nichž pregšři váží bílé pláty, se dvěma mosaznými miskami, 1 malé váhy s měděnými miskami, 1 kus závaží na 100 hřiven, 2 závaží po 8 hř., 2 závaží po 4 hř., 1 závaží k nasazení po 4 hř., dále 36 kladiv velikých k ražbě zlatých a dvouzlatých, 109 malých kladiv k ražbě drobných, 2 brusy, železný máz, 2 železné prorážky (Durchschlag), 4 staré trubly, v těch železa i kladiva s železnými zámkami, 1 stará pila na dřevo, 57 spodních želez na dvouzlaté, jednoduché zlaté a osmačtyřicetníky, 67 svrchních želez na tytéž, 32 pytle na peníze pro pregšře.

Navštívme mincovnu na Vlaském dvoře v Hoře! Pokoje královské z časů Václava IV. a Vladislava II. nad pregovnou zůstávaly opuštěny, až léta 1603 mincmistr David Enderle dal sobě na Vlaském dvoře nad pregovnou spraviti byt, kde obýval s ženou a dětmi jako dědičaf pán (Dačický). V přízemí ve sklípkách s okny zamřížovanými na levo z průjezdu jdouc, pracovali pregšři. Za malou uličkou dále k jihu stála šmitna, původně jen přízemní, na které zbudovány sedlové krovky s 17 žlaby, jež sneseny na konci 17. století a stavení obtíženo bylo prvním poschodím s laboratoriem, že nyní všecko rozpuháno. Za šmitnou byla prengada s pecemi, kde kysíli lili pruty čili cány. Vedle do zahrady byl byt mincmistrův. K severozápadu za pěkným loubím vystavěna velká síň raithauzu, kde v sobotu účty skládány horními úředníky, každého čtvrtku ruda dolová kupována, i kde vyhlášky lidu dělnému oznamovány. Vedle v malém sklepení býval naposledy horní archiv bídne chován a pod tím byly komory na nástroje, kolky atd. Ve Vladislavské části nejlépe zachovala se kaple sv. Václava i sv. Ladislava r. 1497 vysvěcená Gabrielem, biskupem Poznaňským. Přes pavlač přijdeme teď k bývalému bytu královskému, kde vydal Václav IV. r. 1409 pověstný dekret Kutnohorský a kde zvolen na velkém pokoji před preghausem dne 27. května 1471 Vladislav II. králem Českým. Že často trpělo stavení toto ohněm, máme svědectví v kronice Dačických; tak „r. 1585 shořely krovky velké starodávné na Vlaském dvoře na té straně proti domu Vodolínských při Rybném trhu.“ Potom stavení toto sníženo o patro a Enderle si tu byt zřídil.

„V pátek den pam. sv. Erazma 3. měs. Junii 1622... hrom udeřil na Vlaský dvůr, od čehož shořely krovky nad rejtůnkem.“ V pátek tu sedávali úředníci horní a mincovní, zvláště hofmistr a urburáci, kteří zde kverky a dělný lid soudřvali a dle Dačického též bohatli.

O stavu finančním v mincovně Horské r. 1622 nabýváme zcela určitých zpráv z účtů mincovních obchodů z toho roku zachovaných.

Dne 16. dubna 1622 zúčtován obnos pokladny a přenesen na nový účet summou 12.477 kop 21 gr. 2 peníze, za stříbro pak utrženo od společenstva 35.144 kopy 28 gr. 2 pen., průbnych grošů zbývalo za 32 kopy 50 gr. 6 pen., za měď 150 kop, celkem i s jinými příjmy 50.051 kopa 34 gr. 2 denáry.

Výloh bylo: za kutání v dolech 1322 kopy 12 gr. 1 d., za koupené rudy stříbrné 1440 kop 3 gr., za stříbro 5484 kopy 29 gr., za oves pro obchod a dolové koně 1408 kop 40 gr., za polské olovo ku shánění stříbra 1421 kopa 17 gr., za porážení a štípání dříví 1177 kop 4 gr., sem se kladou též dluhy věřitelům obnosem 98.299 kop 32 gr. 4 d.

Celkem výloh 120.924 kopy 58 gr. $\frac{1}{2}$ den. Odečte-li se od příjmu, zůstane dluh 70.873 kopy 24 gr. $\frac{1}{2}$ den., avšak v minci nalezá se na hotovosti 27.714 kop 48 gr. $5\frac{1}{2}$ den.

Z dluhů mělo se platit radám komory české 58.327 kop 18 gr. $2\frac{1}{2}$ den., za panství Trutnovské 1250 kop, za panství Malešovské 1050 kop, Maršendorfským dřevařům 1417 kop, šepmistru a radě kr. hor. města Hor Kutných 10.355 kop 59 gr. $5\frac{1}{2}$ den., Pavlu Hrabni z Přerubenic na Pečkách 1640 kop 47 gr., Jiřímu Foldtovi za Ratibořický dolový obchod 10.598 kop 56 gr., zadržného platu úředníkům a služebníkům 478 kop 2 gr., Hanibalovi z Waldětýnu, býv. nejvyš. mincmistru, 7198 kop 22 gr. 3 den., Kašparu Nüsovi, Trutnovskému lesmistru, 335 kop 47 gr., Vilému Hübmerovi, býv. lesmistru, 703 kopy 34 gr. 2 den. a j. menší obnosy, celkem dluhů 98.588 kop 12 gr. 6 den. českých. Na dlužích měl mincovní úřad k dobrému 15.471 kopy 33 gr., nejvíce u mincmistra Šeb. Hölzle 188 kop 25 gr. a mydláře Jak. Svatojanského 280 kop.

Po rozkazu císařském ze dne 1. srpna 1623 vráceno se v Čechách a na Moravě k ražení starých dobrých tolarů z hřivny čisté, totiž $9\frac{3}{4}$ kusu jakosti 14 lotů a 1 kventle, však platil každý v obchodu 8 zl. a dukátové zlatí po 13 i 14 kopách mš. Tyto mince hlavně bity pro vojsko císařské, ježto v jiných zemích lehkou minci bráti nechtěli.

Největší potíž byla však se zlehčenou mincí! Tu po radě zvláštní komise prohlášena patentem ze dne 14. prosince tak zvaná „Münz-Calada“ čili úpadek, kterým dvouzlatníky čili tolary a $2\frac{1}{2}$ zlatníky bez rozdílu sníženy na 20 dobrých krejcarů, zlatníky čili 75krejcarů na 10 kr., 48krejcarů na 6 kr., 24krejcarů na 3 kr., 12krejcarů na $1\frac{1}{2}$ kr. čili 6 vídeňských a groše neb 3 kr. o sobě na $1\frac{1}{2}$ vídeňského! Bylo tedy při každém kusu $86\frac{3}{4}\%$ ztráty.*) -

Dle pramenů listinných vrátili se v Hoře Kutné již 22. dubna 1623 k ražení dobrých mincí a na tolarech nevybíjeno již popravčí císařského, ale postava královská celá. Od 22. dubna 1623 do 13. ledna 1624 vybito zde 78.529 $\frac{1}{4}$ dvouzlatníků čili tupšedesátníků po $2\frac{1}{2}$ zl. rýn. činí 196.323 zl. 45 kr.; pak 36.160 $\frac{1}{4}$ tolarů po 8 zl. rýn. činilo 289.281 zl., potom 174.874 říšské tolary po 8 zl. 45 kr. činilo 153.013 zl. 26 kr., konečně 77.666 $\frac{1}{2}$ říš. tolarů po 9 zl. 30 kr. činilo 737.827 zl. 22 kr. 3 den.; tudíž tolarů 131.314 kusů. Dohromady cenily se tyto vybité peníze v dlouhé minci za 1,376.448 zl. r. 33 $\frac{1}{4}$ kr. Z toho vyplaceno 1,193.940 zl. 10 kr. 3 den. a zbylo v pokladně 182.508 zl. rýn. 23 kr.

*) Při osudném finančním patentu r. 1811 snížena hodnota peněz na 20%, tedy ztráta obnášela 80%. — Dlouhé dvanáctníky jsou z těchto mincí nejvzácnější. Vyobrazený darován p. řed. Ed. Hainstem Museu král. Čes.

Přechod od mince dlouhé ku nezlehčené vyvolal mnohé bouřky a drahotu potravin. Nařídil totiž místodržitel Karel kníže z Liechtensteina patentem ze dne 23. prosince 1623, aby Čechové podle stavův a obyvatelův v Rakouských minci v tom způsobu a v té ceně brali a vydávali, v jakém se tam vydává a přijímá. K témuž nebyla však přičiněna taxa potravin a měšťané i sedláci zvyšovali své výrobky a plodiny, o peníze klesly, což bylo příčinou drahoty neslýchané. V Praze lidé až do třetího dne za peníze ani chleba ani masa dostati nemohli.

O minci české ustanoveno, že v ceně výše dotčené obíhati má jen do tří měsíců od vydání patentu; po vyjítí těch tří měsíců měla pozbyti platnosti a přijímali ji jen v královské mincovně a jisté nařízené osoby.

Ve všech mincovnách měl se skládati desátek z ražby za každou zmincovanou hřivnu pagamentu a odváděti ji dvorské válečné kase. Za tím účelem měly se tolary říšské vydávati při výměně stranám v devíti zlatých 30 kr., tak aby plynulo k užtku císaři z každé vídeňské hřivny fejnu jeden tolar. Za pagamenty méně než pětilotové bylo placeno $7\frac{1}{4}$ říš. tolaru a za pagamenty obsahující 5—14 $\frac{1}{2}$ lotu stříbru bývalo dříve placeno $7\frac{1}{2}$ tolaru, od 1. října 1623 však 8 tolarů. Aby více pagamentu ze Saska a z Bavorska se scházelo, mělo se zaň platiti odtud 8 $\frac{1}{4}$ tolaru za hřivnu fejnu, poněvadž při tom se získá zmincováním přece více než tolar na Pražské hřivně. Tavené stříbro kupováno po 8 $\frac{1}{4}$ tolaru a také z téhož zmincovaného mělo se odváděti tolar desátku (Münzschlag) z každé vídeňské hřivny a ostatní užitky náležitě sčítovati.*)

Rokem 1624 stala se důležitá změna v českém mincovnictví; neboť odtud položena za základ vídeňská hřivna 280·0064 gr těžká, kdežto česká rovnala se jen 253·24 gr. Vídeňská se má ku kolínské jako 6:5.

Nové tolary byly zase bývalé jakosti 14lotové a 4 gr., 9 $\frac{3}{4}$ z hřivny a platily 90 kr.

Jak při předělávání mince účtovali, patrně ze zachovaných listin. Dne 26. listopadu 1623 dostali 138.000 kusů dvouzlatníků a zlatníků váhy 13.523 hřivny a 6 lotů, jakosti 5 lotů a 2 penězů, což hutmistr slil na 4331 hřivnu 14 lotů 1 kv. a 4 penězky fejnu, při čemž odečteno povoleného schodku 1 hřivny ze 100 hř., tak že zbylo 4288 hřiven 9 lotů 1 kv. 1 pen. Hřivnu po 9 $\frac{3}{4}$ tolaru počítaje činí 41.813 $\frac{1}{2}$ tolaru. Za měď ve dvouzlatých vahou 31 centů 110 liber po odpočítání povolené šestiny schodku, počítaje cent za 21 tolarů, činí 670 $\frac{1}{4}$ tolaru, tedy se stříbrem 42.483 $\frac{3}{4}$ tolaru. Z toho minckoštu a za přepalování za 6 hřiven fejnu zmincovaných 1 tolar, tedy 714 $\frac{3}{4}$. Dále povoleno z hřivny čisté 4 $\frac{1}{2}$ libry ztráty olova, jest ztráty 162 centy 50 lib., každý cent po 120 librách, počítaje za 5 $\frac{1}{4}$ tolaru, tedy 852 $\frac{5}{8}$ tolaru, pročež zbylo odčítaje též výlohy za ražbu 40.916 $\frac{3}{8}$ tolaru. Z toho zbylo pro směnu 3000 tolarů a 30.761 tol. posláno na pětikrátě české komoře. Hutmistřovi zůstali dlužni (počítaje ze 100 hřiven 20 rýnských hutních výloh) 866 rýn. 24 kr. čili 91 tolarů 114 kr., takže zbylo ještě 10.124 $\frac{1}{8}$ tolaru.

*) Výnos Karla z Liechtensteina, podepsaný též Vilémem Slavatou a Jar. z Martinic, pak radou komory čes. A. Bunzlem. Horní archiv č. 6324.

Patentem ze dne 28. prosince 1623 a zase jiným ze dne 21. července 1624 snižen dobrý říšský tolar před tím za 10 rýnských zl. braný na 90 grošů, dukát vydávaný prve po 20 zl. rýn. na 2 kopy a rýnský zlatý z 11 zl. rýn. snižen na 100 grošův.*) Filipstolar za 100 kr., rejnský zlatý za 80 kr., tolar říšský s cifrou 72 znamenáný za 94 kr., stříbrná koruna za 100 kr., drobnější mince pak také podle rozvržení té ceny tolarové.**) Ti té lehké české mince užili, kteříž ní, když tak draho a vysoce procházela a brána byla, dluhy své splatili, anebo statků sobě za ni nakoupili; kteříž ji pak nabyli a zachovali, ke škodám přicházeli, skrze což hadruňky a nevole vznikly o dluhy, pro nečasné jedni druhým neplacení (sic), skrze což — jakž rozprávěno — zaufale se všeti chtěli někteří. Tak sobě satan také nahání.***)

Stoupání ceny tolarové nejlépe doličují účty rozličného vydání při handli mincovním na Horách Kutných†) za léta 1622 až 1625. Tam pokládá se dne 9. září 1623 tolar za 8 zl. rýn., dne 14. října 1623 již 8 zl. r. 45 kr. a tak až do 13. ledna 1624; dne 20. ledna 1624 pokládá se tolar za 90 krejcarů a tak po celý rok 1625.

Na průby zanecháváno r. 1622 v minci $\frac{3}{4}$ tolaru a třem průběřím dávány $2\frac{1}{4}$ kusu tolaru, potom stále skrovněji, až r. 1623 jen $\frac{1}{4}$ a $\frac{3}{4}$ kusu, groše dostal každý průběř dva a krejcarů 8—12.

Jak chatrné bylo zrno lehké mince, posouditi lze také z těchto příkladů:

Dne 6. října 1623 učiněna zkouška na dvouzlatnících přivezených z komory České z Prahy Eliseem Šrempfem, a tu z 8000 dvouzlatníků váhy Horské 1765 hřiven 10 lotů vytěženo zrna 565 hř. 8 lotů, aneb od téhož z přivezených 16. října 31.947 dvouzlatníků váhy 3131 hř. obsahovalo 1003 hř., aneb 21. října z 15.000 váhy 1467 hřiven obsahovaly zrna 470 hř., na to z 27. října 1623 z 20.000 dvouzlatníků váhy 1954 hř. bylo zrna 626 hřiven.††) Pak r. 1624 po dvakrátě 21.000 dvouzlatníků váhy 2084 hřivny obsahovalo zrna 667 hř. a olova 22 hřivny. Posledně 7. srpna 1624 přijato 1617 hřiven dvouzlatníků, jež obsahovaly zrna 518 hř. 2 loty, pak pagamentu 1847 hř. a tříkrejcarových grošů u váze 118 hř. 10 lotů, pak zagrovaného olova 19 hř.†††)

Stahovány totiž také staré groše, jichž dodáno 13. července 1624 za 790 hř. 2 loty zrna 121 hř. 15 lotů 3 kv.

Od 6. října 1623 do 4. března 1624 přemincováno z Pražské mince dodaných dvouzlatníků 45.293 hřivny 3 loty, v nichž bylo zrna za 14.513 hř. 12 lotů, pak z domácí Horské mince za 6387 hřiven, zrna 2045 hř. 15 lotů a zmincováno

*) Jan Beckovský: Poselkyně starých přiběřů českých, II. díl, 2. svazek, str. 399. Místo grošů má tam býti patrně „krejcarů“.

**) Dačický-Rezek, II., str. 239. Skála, V., 281.

***) Dačický-Rezek, II., 241.

†) Archiv horní. Úís. 31—71 vytrženo za čas od prosince 1622 až do září 1623. Pro zajímavost uvádíme téhodní účet odtud dále.

††) Z hřivny fejanu vybíjeli tedy 31·3 až 31·9 dvouzlatníků čili tolarů.

†††) Zagrované čili zrněné obsahovalo podíl stříbra a přeháněno z něho ve zvláštních zagrovnácích.

dolového stříbra Horského a Ratibořského 5224 hřivny 11 lotů ryzího kovu, pak ze stříbra váhy 1861 hř. 9 lotů Janu de Witte náležejícího a z jiného od žida Israele Saula z Prahy za 468 hř. zrna.

Dle Dačického z Heslova procházel dukát za bouřky za 10 rýnských a před léty 105 kr. platil, ten brán léta 1624 za 140 kr., zlatý rýnský za 104 kr., rosenabl*) za 304 kr., šifnobl za 270, engelot za 204 kr., dukát s křížem za 130 kr., španělská a francouzská koruna za 124 kr. a vlaská koruna za 120 kr.

Výměna lebké, dlouhé mince za novou prodloužena do konce r. 1625.**)

V pobnuté době této a již dříve nebylo pořádku vždy dbáno při účtech mincovních a horních, pročež přísně nastupovala komora Česká dne 14. května 1624 na nejvyššího mincemejstra Viléma z Vřesovic, by úředníkům nařídil účty zaslati, a pokud se týče propuštěných úředníků, aby je ku složení účtů i s náležitými registry a povolením vydání i příjmů náležitě vydali a rodiny zesnulých aby k tomu přivedeny byly.***) Tak nesloženo účtů z horního a hutního hospodářství od 30. března 1614 do konce roku 1622, tedy za 8 roků a 9 měsíců. Peníze hotové nesúčtovány s komorou Českou od r. 1614 do r. 1622, tedy za 9 let a nedostatky jsou omluveny jen k r. 1605.

Účty úřadu mincovního jsou položeny jen do r. 1613 a přijaty jen do roku 1610; rovněž není omluv z výtek od r. 1606 do 1610.

Také nebyly zaslány již za dlouhou dobu týdenní partikuláře německé a české. Těmito vykazováno, kolik černého odváženo, kolik bílých plátů vyčteno na tolary, české groše, krejčary, trojníky a vídeňské, z čehož pak vybity mince.

Tak léta 1626 účtováno ke 20. prosinci, že ze 26 hřiven 9 lotů a 3 kv. bílých plátů sděláno peněz — 96 kop čes. 6 gr. $\frac{1}{2}$ denáru.

Správa mincovny Horské byla velmi drahá. Z příjmu právě dotčeného téhodne vydáno úředníku mince Šeb. Hölzlovi 1 kopa 30 gr., písařům Janu Prunsovi a Janu Glogerovi po 45 gr., gvardajnu Sam. Kavkovi 45 gr., písaři mincovnímu 45 gr., poslu mincovnímu 30 gr., vrátnému 10 gr., ponocnému na dvoře 6 gr., ženě pregířské 6 gr., tovaryšům do kyzí (kde lili cány) 30 gr., vodákovi od vod nošení 10 gr., na šmitny dělníkům 7 kop; pregířům od čes. grošů od 20 hřiven po 3 kr. — 25 gr. 5 denárů, od krejčarů od 2 hřiven po 10 den. — 2 gr. 6 den., od trojníků za $1\frac{1}{2}$ hř. — 3 gr., od vídeňských od 14 lotů po 4 den. za hřivnu 1 gr. 4 den., od tolarů od $1\frac{1}{2}$ hř. po $6\frac{1}{2}$ kr. hřivna — 3 gr. 2 den. Z lásky pregířům přidáno 24 gr. 4 den., celkem 1 kopa gr. č. Více vydáno „starého panství“ čtyřem osobám po 1 kopě a Václ. Labuškovi od chování černého 1 kopa. Bylo celkem výloh 19 kop 8 gr., což odpočítáno od vyčtených 96 kop 6 gr. a $\frac{1}{2}$ den. dalo užítku 76 kop 58 gr. $\frac{1}{2}$ den. Z toho rozděleno na 51 lůn po 1 kopě, pročež na hotově zůstalo 25 kop 58 gr. $\frac{1}{2}$ den. čes.

Císařským mandátem ze dne 17. prosince 1629 opět vyhlášeno, že mají býti

*) Rosenabl, šifnobl s obrazem lodi a engelot s obrazem anjela byly mince anglické. Dačický, II., 240.

***) Mandát místodržitele Karla kníže z Liechtensteina ze dne 24. ledna 1625 otištěn dále.

***) Horní archiv č. 6223.

brány jen domácí české groše tiskrejcarné, zakázána pak mince stavovská i Frdrichova; cizí mince vnesená do země bráti se měla jen do dvou měsíců pořád zběhlých, pak ale jen v mincovnách dle zrna přijímána bude. Rovněž zapovězeno minci ze země vynášeti aneb pokoutně pagamenty stříbrné a zlaté taviti, k čemuž vrchnosti přísně měly přihlížeti. Mandát onen uvádíme dále.

Lehká mince chvatně přemincována. Jen v Hoře Kutné staženo stříbra 59.437 hřiven 23 loty, a tamtéž od 22. dubna 1623 do 13. června 1624 dvouzlatých a říšských tolarů za 1,376.448 zl. 33 $\frac{1}{2}$ kr. přemincováno.*)

Nové tolary srovnávaly se v změ s tolary Ferdinanda I. i Rudolfa II., byly jakosti 14 lotů 4 grénů, 9 $\frac{3}{4}$ kusu šlo jich na hřivnu fejanu a platily 90 krejcarů.

Groše, krejcarey, půlkrejcarey, halíře a vídeňské vybějny od r. 1624. Jen toho roku zmincováno 35.367 hřiven 5 lotů dodaného stříbra, a to

v tolary, půltolary a čtvrtníky	za 391.985 zl. 37 kr.
v tříkrejcarey čili groše	43.486 „ 27 „
v krejcarey (po 6 penězích čili denárech)	78.461 „ 44 „
v půlkrejcarey	3.474 „ 41 „
ve vídeňské	1.433 „ 19 „

Mincíři a pregéři dostávali od hřivny zmincovaných tolarů 6 kr., od hřivny grošů 8 kr., od hřivny krejcarů 10 kr. a od hřivny trojných aneb vídeňských 12 kr. Nejvíce vybějeno tolarů; tak za rok 1624 učiněno 41 slitků na tolary z 23.976 hřiven stříbra; pak 23 slitků na krejcarey z 14.799 $\frac{1}{2}$ hřivny, 11 slitků na groše (v červnu a od srpna do prosince) z 3924 $\frac{1}{2}$ hřivny, trojnky vybějny jen 20. ledna z 541 hřiven a 15. června ze 417 hř. Vídeňské raženy jen 27. ledna ze 416 hř. a 7. prosince ze 108 hřiven stříbra. Celkem tudíž zmincováno za r. 1624 ze 44.182 hř. peněz v ceně asi 662.000 zl. rýn. dle tolarů počítaje; dle účtů však za 537.117 zl. r. Tígle k rozpouštění verkovního stříbra dodával Leopold Graimaister a vozil je z Horního Celu (Oberr-Zell, odkud posud kelímky k hutím se vozívají). Byly na 400, 200, 150, 40 a 15 hřiven, dle velikosti po 62, 45, 30, 9 a 7 krejcarech. K pálení stříbra potřebováno popele, korec po 4—12 kr., k luhování peněz kupovali vitrolin a vinštýř (skalici a vinný kámen). Davidovi, soustružníku, od tří párů rukovětí ke třem střelám, do nichž cány na drobnou minci lejí, dáno 12 kr. Na přípravy k lití cány na drobnou minci kupován barchan, loket za 28 kr. neb štika za 28 zl. 30 kr.

Kolky na Hory Kutné řezal též Jan Konrád Greutter (Krejtar) a to r. 1623 od 1. dubna do 30. září dodal 80 želez na tolary a jinou minci po 1 zl. rýn. 10 kr. kus, což činí 331 rýn. 20 kr. Pak r. 1624 za kvartál Reminiscere zhotovil 86 kolků na tolary po 1 zl., 90 kusů na groše, po 30 kr. kus, a 680 kusů na drobnou minci po 20 kr. kus. Celkem dostal 150 zl. r. a 207 zl. 40 kr.

*) Jen Albrecht z Waldstýna poslal dne 12. května 1624 podruhé 12.000 kop ve slatnicích, dvouzlatnicích, osmačtyřicetnicích a čtyřadvaceticích, aby mu byly přemincovány. Archiv horní č. 6364. Pro nové mince poslal si vlastní confci vojenskou. Archiv hor. 6360.

zůstali mu dlužni. Za kvartál Trinitatis dodal 65 kusů na tolary po 1 zl., též na groše 92 kusy po 30 kr., na krejcary a půlkrejcary 261 kus po 20 kr., činilo celkem 198 zl. rýn., na což dostal jen 9 zl. r. Týž řezal v kvartálu Crucis 46 kolků na tolary, 12 kolků na početní groše číní po 1 zl. r. — 58 zl. r., pak 21 kolek na české groše po 30 kr. kus a 182 kolky na krejcary po 20 kr. kus; zapláceno za kolky 129 zl. r. 10 kr. Za kvartál Luciae 1624 obdržel 81 zl. r. za 19 kolků na tolary, 38 na čes. groše a 129 na krejcary a půlkrejcary.

Kolky ryty do měkkého železa, a než vzaty k bití peněz, zoceloval je zámečník Šeb. Hospa, kterému dne 6. ledna 1624 zapláceno za 40 spodků a 100 svršků na krejcary, za 40 spodků na trojnky, za 22 spodků na vídeňské, za 30 svršků na drobnou minci, za 3 spodky a 6 svršků na početní groše, vše po 24 kr., jen 6 spodků na tolary po 52 kr. 3 den., celkem dostal 101 zl. 39 kr. Za nové železo svrchní na tolary dostal Jan Šmid 37 kr. 2 d.

Poněvadž doly těžila obec Horská, dodáváno rudné stříbro do mince hlavně šepmistry Horskými, z něhož vypláceti jim bylo desátek ve prospěch komory císařské. Kromě toho dodávaly hory v Ratibořicích podíl stříbra, který pravidelně sazen zároveň s Horským, že byl tavitelnější. Menší část skupována v pagamentech od Mojžíše Berana, Jana Prunse a jiných dodavatelů. Léta 1629 zmincováno 3024 hř. fejnů, a z toho bylo 1622 hř. z Hory, 224 z Ratibořic a 942 z pagamentů.

Toho času nebyly ještě doly Horské úplně spuštěné, neboť jen r. 1626 poskytly stříbra za 18.779 kop 7 gr. čes., a mědi za 3680 kop. Polského olova, k snažšímu tavení zvláště rud Ratibořických koupěno t. r. za 2580 kop gr. č.

Obec dostávala na kutání na Kaňku pomoci (cupusu) 2389 kop gr. č., pak sbírky z živností, z vinného kamene, z podruhů a z vlny.

Rozliční nákladníci kutali v Turkaňku, v couku Kralickém, v Rejzím, Grejfském a Hloušekém, v couku Kuklickém, pak též na Kaňku a v štole Maří Magdalenské a dostávali malou pomoc od obce. Kasa obecní handle horního na Horách Kutných vykazovala r. 1626 příjmů hotových peněz 31.485 kop a vydání 31.451 kopu gr. č.

Dle knihy o sazení stříbra z r. 1630 a 1631 v archivu kr. horního města Hor Kutných (oddělení horní) vybito r. 1624 z 11.748 hřiven 11 lotů fejnů 102.178 $\frac{1}{2}$ tolarů (od 1. ledna do 27. dubna), pak do konce roku z 13.105 hř. 9 lotů 114.016 $\frac{3}{4}$ tolarů, pak z 30.891 hř. 1 lotu vybito grošů za 391.986 zl. rýn. 22 $\frac{1}{2}$ kr.; ze 17.223 hř. 2 kv. krejcarů za 78.461 zl. 44 kr., z 946 hř. 3 lotů trojníků čili půlkrejcarů za 3474 zl. 41 $\frac{1}{2}$ kr. a z 516 hř. 2 lotů vídeňských za 1433 zl. 19 kr.

Roku 1625 a 1626 účtováno pohromadě, že vybito z 6342 praž. hřiven 15 lotů za 55.206 zl. tolarů, potom r. 1626 již účtováno z 1890 vídeňských hřiven tolarů za 18.321 zl., celkem za 110.093 zl. rýn. 52 $\frac{1}{2}$ kr. Grošů z 2733 pražské hřivny 13 lotů za 20.162 zl. 27 kr. a pak z 3164 vídeň. hřiven 15 l. za 25.680 zl. 39 kr. a potom zase celkem za 56.436 zl. 12 kr. Krejcarů 19.705 kusů za 9046 zl. 13 kr., půlkrejcarů z 68 hřiven 12 lotů za 398 zl. 49 kr., a vídeňských ze 54 hř. 12 lotů za 1152 zl. rýn. Léta 1627 zmincováno tolarů

z 3323 hřiven $2\frac{1}{2}$ lotů 32.243 $\frac{1}{2}$ kusu v ceně 48.365 zl. r. 15 kr., třikrejcarů z 3555 hř. $6\frac{1}{2}$ l. za 28.896 zl. $6\frac{1}{2}$ kr., krejcarů z 805 hř. 13 l. za 4067 zl. 25 kr., půlkrejcarů jednou za rok z 55 hř. 6 lotů za 229 zl. $35\frac{1}{2}$ kr. a vídeňských z 54 hř. 13 lotů za 161 zl. 26 kr.

Léta 1628 tolarů z 2776 hř. 13 lotů 26.968 $\frac{3}{4}$ kusu za 40.453 zl. $7\frac{1}{2}$ kr., grošů z 3107 hřiven 3 l. 2 kv. za 25.103 zl. 48 kr. a krejcarů z 168 hř. 4 l. za 823 zl. rýn. 25 kr.

Léta 1629 z 2294 hř. 10 l. tolarů 22.294 $\frac{3}{4}$ (v tom 2794 půltolary a 1950 čtvrtolarů) za 33.442 zl. $7\frac{1}{2}$ kr., grošů z 1897 hř. 1 lotu za 15.350 zl. $42\frac{1}{2}$ kr., půlkrejcarů ze 192 hř. 8 lotů za 771 zl. 21 kr., *) vídeňských z 49 hř. 8 lotů za 148 zl. 18 kr., **) tedy celkem za 49.712 zl. $28\frac{1}{2}$ kr., jak se dále v úhrnném výkazu uvádí.

Vídeňské vlastně byly mincí rakouskou a platily čtyry jeden krejcar. Vybičeny potom co rok, zejména před Vánocemi, jakož i trojnky.

Takové výkazy podrobné jsou pro numismaty velmi ceněny, poněvadž i z největších sbírek nelze sestavit podrobný seznam všech vybitých druhů mince, jak jsme se také o to pokusili.

Hlavní účet mincovny z r. 1631 vykazuje přijatého stříbra z hutí císa. 1578 hř., desátku 167 hř. 5 lotů zaplacených od šepmistrů a kverků, s pagamentem po 10 tolařech za hřivnu placeným přijato v minci 2912 hř. 6 lotů stříbra. Vybito z něho po sedmáctkrátě 20.139 $\frac{1}{2}$ tolaru půltolarů a čtvrtníků v ceně 30.208 zl. $57\frac{1}{2}$ kr.; grošů patnáctkrátě za 17.282 zl. r. 54 kr., půlkrejcarů vybičeny jen 12. dubna v obnosu 280 zl. 19 kr. Vídeňských vyraženo 2. srpna za 96 zl. 24 kr. Všechny mince vydáno za 47.868 zl. 26 kr. 3 den. ***) Léta 1632 dodáno dolového stříbra z hutí císa. 1092 hř., desátku 106 hř. 6 lotů 3 kv., celkem s pagamentem 1830 hř. 2 loty. Pokladní hotovost 1057 zl. 17 kr. Vybito po desetkrátě 13.640 $\frac{1}{2}$ tolaru, půltolarů a čtvrtníků. Další listy ztraceny. †) Dle téhož bral úředník mince Šeb. Hölzl roční služby 350 zl. 8 kr., gvardajn Sam. Kavka 121 zl. 20 kr. a Jan Pruns, písař, 2 kopy mš. téhodně čili 121 zl. 20 kr. ročně.

Při placení starých dluhů bývaly zmatky, protože mnohé změny v penězích dávaly věřitelům příležitost, aby se domlouvali, žádajíce minci v hodnotě dle starých zápisů, a dlužníci zase hleděli svého prospěchu.

Za tím účelem vydal císař Ferdinand II. ve Vídni dne 26. dubna léta 1625 řád, kterým oznamoval vrchnostem, úřadům a soudům v král. Českém i zemích přivtělených, jak by se spravovati měli. ††) Tištěný řád nese se k místodržiteli Karlu z Lichtensteina, který se zde nazývá „vysoce urozeným ujcem“.

*) Zrna měly 3 loty 3 kv. a 2 penízky v hřivně sazenné, z níž vybito 495 půlkrejcarů.

***) V hřivně bylo fejnu 2 loty 3 kv. a 2 pen., i raženo se sazenné hřivny 742 $\frac{1}{2}$ vídeňských.

†) Horní archiv k r. 1631 čís. 8. staré.

†) Tamtéž z r. 1632 č. 9. staré.

††) Rukopis č. 6717 v archivu horním kr. hor. města Hor Kutných.

Řečeno tam, že dlužník má platiti dotčeným druhem peněz, když tak uvedl výslovně onoho času v dlužním úpisu. Protože mnozí nakoupili si statků za dlouhou minci lacino, a teď by chtěli v téže minci spláceti, nařizuje se, aby dle měny nynější splatili. Kdo splatil (třeba v nehodné minci) a od věitele obdržel kvitanci, nemá býti nucen k jakési náhradě.

Kdyby dlužník přijal dobrou minci a chtěl nyní mincí nehodnou spláceti, tedy má k žádosti věitelově splatiti mu dobrými penězi. Však ale, kdyby věitel peníze v čas úpadku, když věděl, že nehodná mince v obyčejném oběhu jest, vypověděl a takovou výpovědí způsobil, že mince dány do deposice, tedy má přijmouti peníze, jak šly v době výpovědi; kdyby je ale po učiněné výpovědi nechtěl přijmouti, a byly by za tím účelem složeny při úřadu, tedy věitel povinen jest tyto peníze z deposice vyzdvihnouti a přijmouti.

Smlouvy lichvářské prohlášeny za neplatné, a lichváři mají býti potrestáni. Proti bývalým nájemeům zdvižen proces; neboť vypočítáno, že jediný kníže Karel z Liechtensteina zkrátil státní pokladnu, že hřivnu pražskou samovolně za vídeňskou položil a nájem dlouhou mincí splácel, celkem o 10,747.817 zl. Však proces vlekl se a bez narovnáni zanikl za času císa. Leopolda I.

Poněvadž doly Horské nenesly užitku, zůstavil je již král Matyáš r. 1616 stavům českým. Léta 1625 ujalo je kr. horní město Kutná Hora se vším erárním příslušenstvím v hutech, stoupách a staveních od české komory smlouvou na 10 roků zavřenou. *) Císař nechal si nákup stříbra a vybíjení mincí a podržení bývalí úředníci.

Po Vřesovcovi jmenován místodržícím nejvyššího minemistra v únoru 1628 Štěpán Beník z Petrkova, který v témž úřadě setrval až do r. 1633.

Mincovna Pražská srostla jest v té době se jménem Beneše Hübmera ze Sonnleuthenu, **) který potvrzen byl r. 1620 od císaře v tomto úřadě, jakož i gvardajn Pražský Lazar Ercker ze Schreckensteinu. ***)

V Horské mincovně zdomácněl od dávných let Šebastian Hölzl ze Sternsteinu jako minemistr.

Rodina jeho přestěhovala ze Solnohradska do Čech. Pro zásluby o zvelebení hor u Budějovic obdařil císař Rudolf II. jeho otce Hanuše a bratry jeho Krištofa, Kašpara a Vlka roku 1583 erbem rytířským s přídomkem ze Sternsteinu.⁴

Nařízením komorním ustanoven Šeb. Hölzl z roku 1602, dne 7. července správcem císařských dolů stříbrných v Kutné Hoře, zejména na Kaňku a Turkaňku. Po r. 1603 zatímž zastával úřad horního hofmistra a stal se jím r. 1606. Potom r. 1612 složen s úřadu pro nesprávnosti jakési, ale r. 1614 uznán ne-

*) Léta 1626 dolovalo se v couku Kralickém, Rejzím, Grejfském, Hloušeckém a Kuklickém, i prodáno stříbra fejnů do mince J. M. C. za 18.779 kop 7 gr. 6 1/2 pen. čes. a cupusu na pavování Kaňku přijato 2389 kop 53 gr. č., sbírky z živností vynesly 1449 kop a z vianného peníze 2179 kop a z podruží 80 kop 24 gr. Příjmů bylo 31.485 kop a vydání 31.451 kopa 58 grošů čes.

**) Týž měl r. 1625 roční služby 400 kop a z každé hřivny fejnů stříbra 12 kr.; pak jako horní rada 200 kop.

***) Týž měl r. 1625 služného 150 kop dle účtů Pražské mince.

vinným. Teprve léta 1617, dne 17. března jmenován Vilémem z Vřesovic prvním úředníkem mince v Hoře, v kterém úřadě upotřeboval na mincích značku hvězdy v kruhu anebo bez něho. Značka vzata ze znaku Hölzlova, v němž se vidí v 1. a 3. poli horník, držící v pravici pozdvižené hvězdu a v levici rudu; ve 2. a ve 4. poli čtyry lopaty. Z koruny nad helmem vyčnívají dvě křídla orlí a prostřed nich horník s hvězdou a rudou v rukou. (Obr. 17. na tab. XLI.)

Šeb. Hölzl oženil se s Barborou Schopfovou a měl dceru Rebeku, jež pojala dne 23. srpna 1622 podagristu Slezana Hanuše Glogera, a druhou Marjanu, s kterou se oženil téhož roku Karel Schmilauer, syn známého úředníka mince Augustina Schmilauera, rodem Jihlavana, v Horských školách vzdělaného. Karel byl prubířem mince zdejší.

Hölzl zemřel roku 1632 a vdova po něm byla vyzvána dvorskou komorou dne 4. června 1633, aby odevzdala účty po svém manželu, sice že nahraditi musí nedostatek 2408 zl. 41 kr. v pokladně. *)

Na místo Hölzlovo zatímně r. 1633 jmenován Hanuš Prunse, z dávných let jako písař horní v Kutné Hoře činný. Nejvyšším perkmistrem a místodržícím nejv. minemejstra jmenován císařem Ferdinandem II. z Vídně dne 26. dubna 1633 koncipista král. České dvorské komory Zachariáš Vogelhaupt, **) a přikázáno mu, aby zůstával v Praze při České komoře a řídil tu věci horní. V tomto úřadě zůstával vedle nejvyšš. mincmistra Oldřicha Adama z Lobkovic, který svobod horních měst velmi statečně hájil.

Na pečetích H. Prunse vidí se v poli tři kosmá břevna, z nichž vystupují na pravo tři hvězdy. Dole pod břevnem příšním skříženo kladívko a pemrice; tudíž právem pokládají se mince s ročnisky 1633—1635 znamenáné skříženými hornickými kladívky za výrobek mince Kutnohorské za správy Hanuše Prunse. Týž zemřel na počátku roku 1635 a po jeho smrti raženy mince s prázdným okrouhlým štítkem místo znamení. (Autografy jeho v obr. 20. a 21. na tab. XLI.)

Rozkazem komorním z 20. března 1635 nařízeno úředníkům mince, aby navrhli tři způsobilé muže k uprázdněnému úřadu perkmistrovskému a za správce mincmistra. Na základě téhož nařízen zatímně dne 25. dubna 1635 posavadní správce hutí Vavřinec Neumann a pak resolucí císařskou z 13. března 1636 jmenován definitivně a zároveň místodržícím mincmistra i výběřím akciisu. Úřadoval jen jediný rok 1635—1636 a neměl znaménka na mincích, kde umístěn prázdný štítek (Tab. LIX. obr. 502.).

Jeho gvardajnem byl Jan Vespasian Kouřimský. Na sklonku panování císaře Ferdinanda II. ujal mincmistrovství Daniel Kavka z Tolnětejna, který v tom úřadě i za Ferdinanda III. až k r. 1643 setrval.

Mincování však již ochabovalo následkem nepokojů válečných. Dne 7. ledna 1635 přitáhli do Kutné Hory první Švédové se spojenými Sasy a sužovali město 23 neděl, majíce též Vlaský dvůr obsazený.

*) Horní archiv čís. 6915.

**) Horní archiv čís. 6911 písmeno F.

Hospodářství v minci osvětlují nám roční účty, z nichž uvedeme stručně onen z r. 1629. Rudného stříbra z Hory Kutné přijato 1622 víd. hřivny 1 lot 3 kv. 3 den., z čehož odvedeno desátku 152 hř. 15 lotů 1 kv. Z Ratibořických dolů odvedeno 224 hř. 11 lotů 3 $\frac{1}{2}$ den. Helio Schrempf, služebník při české komoře, odvedl z Pražského zákupu 77 hř. 7 lotů 1 kv. a 1 den. Mědi černé dáno z hutí 4 hř. 7 lotů. Od židů i křesťanů*) sneseno pagamentu jakosti více než 8lotové 799 hř. 2 loty 3 kv. 3 $\frac{1}{2}$ den. a stříbra 4 až 8lotového 134 hř. 7 lotů 3 $\frac{1}{2}$ den., ještě horší jakosti 8 hř. 10 lotů 1 kv. 1 den. Celkem tedy stříbra fejnu 3024 hř. 3 den. víd. váhy. Z toho dostali 1% k novému roku úředníci a služebníci komory České 30 hř. 1 lot jako dar novoroční. Od předešlého roku zbylo v pokladně 593 zlaté 23 kr. Nově vyčteno z mincovaných tolarů, půltolarů a čtvrtníků po dvanáctkrátě 22.294 $\frac{3}{5}$ kusu v ceně 33.442 zl. 7 kr. 3 den. Grošů vybito po jedenáctkrátě za 15.350 zl. rýn. 42 kr., půlkrejcárů po třikrátě za 771 zl. 21 kr.; vídeňských dne 22. prosince vybito za 148 zl. 18 kr. Celkem vymincováno 49.712 zl. 28 kr. 3 den. Nájem z mlýna na Vrchlici 46 zl. 40 kr. a za koně při opuštění dolů na Kaňku a Turkaňku 495 zl. 50 kr. Pavel Nicefor zaplatil dluh z r. 1620 obnosem 12 kop gr. č. čili 28 zl. rýn. Všeho příjmu bylo 50.826 zl. 21 kr. a 3 den. Vydání: Těžařstvu obce Horské za 1622 hř. 1 lot 3 kv. 3 $\frac{1}{2}$ d. stříbra, každá hřivna fejnu po 10 tolarech aneb 15 zl. činí 24.331 zl. 43 kr., za Ratibořické stříbro po 9 $\frac{1}{2}$ tolarech (14 zl. 15 kr.) hřivna fejnu, činí 3590 zl. 56 kr. Za stříbro od Helia Schrempfa z Prahy ze sběrný přivezené 1259 zl. 15 kr. Z pražského veksu koupeno stříbra za 1259 zl. 15 kr., ze zrněné mědi vytěženo stříbra za 45 zl. 7 kr., za pagamenty a ostatní stříbro vydáno 43.273 zl. 59 kr. 3 den. Mincířům a pregířům dáno za 52 téhodny 1065 zl. 3 kr. 1 den. Dle téhož vybýjeny v tém dni 1. toлары, groše a půlkrejcary, v 2. podobně, 17. března toлары a groše, 21. dubna podobně, 26. května groše, 23. června toлары a groše, 31. července též, 25. srpna též, 29. září též, 27. října toлары a půlkrejcary, 24. listopadu toлары a groše, 8. prosince toлары, půltolary, čtvrtníky a půlkrejcary a 22. prosince toлары, groše a vídeňské. Úředníci dostali: úředník mince Hölzl 350 zl. 8 kr., dva písaři 242 zl. 40 kr., gvardajn S. Kavka 121 zl. 20 kr. Za stavby v mincovně 33 zl. 42 kr. Bylo všech vydání 45.076 zl. 52 kr. 4 den. Vykázán čistý užitek z mincování za tento rok obnosem 5799 zl. 28 kr. 5 den.

Z toho vyplaceno kostelům a školám Horským a pense starému služebníku 920 zl. 37 kr. 4 den.; kazateli německému při kostele sv. Jiří 15 kop každého měsíce, za koně prodané posláno české účtárně 495 zl. 50 kr. Za stravu radám komory české a správci nejv. mincmisterství, když konali v městě a při horách komisi, 48 zl. 30 kr., jiné komisi 50 zl., správce nejv. mincmisterství Štěpán Beník z Petradorfu dostal služby (ročně 600 zl.) od 20. února 1628 do 20. listop. 1629

*) Jména jich na ukázkou zde buďtež z r. 1630: Abraham, Jakub, Schwarzor, Josef a Václav Pacovský, Hons Bentler, Samuel Schreiber, Hons Čáslavský, Václav Šafatík, Jan Pruna, Felix Klainer, Felix Bautler atd.

1050 zl., stravné dne 3. prosince radovi kom. české a inspektorovi hornictva i mincovnictví v Čechách Melicharovi Pucerovi z Kirchenmeggu za 11 dní po 5 zl. činí 55 zl. Úřednictvu hornímu: Ludvíku Kavkovi, perkmistru, roční služby 233 zl. 8 kr., Petru Petridesovi, urburskému písaři, 97 zl. 4 kr., příslezným horním Martinu Nepomuckému, Matěji Paurovi a Václ. Stříbrnému téhodně 1 zl. 37 $\frac{1}{2}$ kr., činí 227 zl. 30 kr. A Křištof Veselský, vrátný na Vlaském dvoře, dostával 26 zl. 17 kr. 2 d. roční služby. Celkem nakládáno na horní úřad 583 zl. 59 kr. 2 den. Stravné na cesty úředníkům horním a mincovním 55 zl. 30 kr. S povolením komory České vyplaceno podpor a odměn těchto 3390 zl. 47 kr., pročež zbylo z užítku za r. 1629 2408 zl. 41 kr. a 5 denárů.

Mnohé výlohy při Horské mincovně byly od starodávna obvyklé a nedaly se pojednou odstraniti. Mzda dělníků nebyla veliká, ale úředníků vydržováno mnoho jako za časů, kdy hory zdejší kvetly.

Planá naděje živila podílňiky hor, že obětovali dále cupusy na své tále, avšak oběti tyto nenesly ovoce a hospodárnější podílňici jako Petr Lukavceký z Lukavce a na Klucích (1622) i jiní mnozí vzdávali se podílů svých, a kdo vytrvali, prokutávali.

Úpadkem hor také byla větší poptávka po stříbru ze starých klenotů. Ani jediné z českých mincoven nestačilo dolové stříbro vytěžené; k tomu ještě rozliční překupníci a mincovna vévody Friedlandského v Jičíně sháněli zásoby pagamentního stříbra a zlomků, tak že čes. komora dne 23. srpna 1630 stěžovala si do Gerarda z Taxisu, úředníka Waldštýnského v Jičíně, že přepláce stříbro o čtvrt říšského tolaru proti minci v Praze, a žádala ho, aby tento „škodlivý nepořádek“ odstranil.*)

Po roku 1623 až do r. 1637 bily v Hoře dvoutolary, tolary, půltolary, čtvrtňiky, groše, krejčary, půlkrejčary a vídeňské. Po zavedení krejčarů neraženo malých penězů, ale placeno rakovskými halšči „vídeňskými“, které šly 4 na krejčar.

Na tolarech vidí se celá postava panovníkova dle návrhu Pražského zlatníka J. C. M. a řezače želez při Pražské mincovně (1601—1625) Hanuše Konráda Greuttera. Český lev vybíje na prsním štítku dvouhlavého říšského orla na rubu, kdežto na groších vidí se v lici poprsí císařské a na rubu říšský orel bez lva v prsním štítku, kde znak rakousko-burgundský.

Jedny krejčary podobají se groši; mají však v prsním štítku orla číslici I, kdežto druhé z let 1624—1627 mají v lici místo poprsí českého lva; tyto nejspíše bily v Hoře Kutné.**)

Na půlkrejčarech jednostranných vidí se korunovaný štít s orlem a lvem v půlkruzích; nad korunou letopočet.

*) Archiv c. k. českého místodržitelství F. 67—5 Orig. V mincovně Jičínské vybijeno dle vůle vévodovy r. 1628 ročně 12.000 dukátů. Bývá na nich jako znamení „sluníčko“ mincmistra Tob. Sonnenscheina. Mimo to šlikové tepali své mince v Planě (1628—1664) a knížata z Eggenberka v mincovně Pražské dávali si vytepávat minci pod znamením kolkáře Husera, mincm. Schustera z Goldpurka a mincéře Elisea du Bois (lilava kaně).

**) Krejčar platil 3 bílé peníze aneb 6 malých; pinta hořkého piva stála r. 1624 v Praze 8 kr.

Halíře vídeňské také jen jednostranné mají ve čtverci na koso postaveném štít se lvem, s obou stran rozdělený letopočet a svrchu i dole po hvězdičce.

Peníze početní s německým opisem, ale s českým lvem na rubu pocházejí z mincovny v Kutné Hoře. Známe je z let 1624 a 1630.

V mincovně Horské dle J. Rappe vydáno mincí v letech 1621—1632 v tolarech, v půltolarech, čtvrtincích, třikrejcarech či groších, v půlkrejcarech a vídeňských:

roku 1621 za	739.756	zl.
„ 1622 není účtů úplných		
„ 1623 asi za	800.000	„
„ 1624 za	547.117	„
„ 1625 „	140.056	„
„ 1626 „	129.985	„
„ 1627 „	77.718	„
„ 1628 „	66.379	„
„ 1629 „	49.712	„ 28 $\frac{1}{2}$ kr.
„ 1630 „	28.804	„ za dvě čtvrtletí
„ 1631 „	47.868	„
„ 1632 „	20.460	„ za dvě čtvrtletí.

Léta 1625 koupil Jan de Witte panství Mělnické pro královou českou, i vykázala mu komora Česká 5000 zl. rýn. ze směnárny mince Pražské a 5000 zl. z užitku mědi na Horách Kutných. Než Pražská mincovna vymlouvala se, že platu tomu stačiti nemůže a naznačila, že by se náklad uhraditi měl z mince Horské jako splátka půjčky někdy Eliseem Schrempfem minci Horské poskytnuté.*)

Stříbro tehdy přijímali v minci po 9 tolarech a 40 groších hřivnu Vídeňskou.

Když komora královská minci ujala, všelijak přičiňovala se, aby staré dobré stříbro a pagamenty získala. Židé z toho mívali dobré obchody, neboť se jim za dodané stříbro zvláštní odměna (za hřivnu 10 kr. a více) z vůle královské vyplácela. Stříbra z hor domácích byl nedostatek, poněvadž mnozí horníci podoboji opustili vlast, nejvíce davše se do Saska, a hory české zapadávaly ne-hospodářstvím.

České komory rada Pavel Michna z Vacnova chlubil prý se, že zlehčením mince Čechy rychleji a vydatněji potrestal na majetku, nežli kdyby musili 10 roků vojsko vyživovati. „Ano, lidé těch věcí znalí tvrdí, že Čechy tímto způsobem větší ránu utrpěly, nežli kdyby bylo polovic země ohněm zkaženo.“**)

Dr. Ant. Gindely praví v „Dějínách třicetileté války“ (IV. díl, str. 90. něm. vyd.): „Smlouva mincovní, kterou Liechtenstein uzavřel s císařem, vzbudila v něm nenasytnou žádostivost peněz a zavedla ho na zločinnou cestu . . . Nepro-nášíme tuto obžalobu jen z pouhé domněnky, ale na základě aktů vedeného

*) Zprávy komory České 1625—1666 list 141.

***) Dr. Ant. Rezek: Kronika Českomoravská. V. str. 98.

soudu. Na Liechtensteina vznesena obžaloba a jeho syn odsouzen ku zpětnému zaplacení obnosů otcem jeho zpronevěřených.* —

Látka při vedení obžaloby sbírána v mincovnách a ze svědectví osob současně v minci zaměstnaných. Tak tázala se komora dvorská rozkazem ze dne 14. října 1631 úředníků v minci Horské po těchto věcech:

1. Kdo staršímu pražského židovstva Jakobovi Bassevimu aneb komu jinému skupování stříbra v minci povolil?

2. Jak draho bylo jemu nebo jeho zástupcům r. 1621 dodané stříbro placeno a o mnoho-li draže, než jiným dodavatelům?

3. Kolik tisíce hřiven v této době dodáno do mince Kutnohorské, a mnoho-li užitku vzešlo z toho Bassevimu?

4. Jak mnoho nákladů na minci bylo v každém čtvrtletí téhož roku?

5. Mnoho-li Bassevi aneb jeho zástupce přispěl k tomu nákladu?

6. Konečně, jest-li bylo úřadu mincovnímu potřebí nákladův Basseviho aneb jeho zástupce v oné době aneb nikoli?

Odpověď není známa. Více o tom sdělíme při mincovnictví císaře Leopolda I.

V obnoveném zřízení zemském r. 1627 věnován dolům a minci odstavec A. XXI. v tato slova:

„Co se týče lhůty na dolování, zůstavujeme Sobě, Svým dědicům a budoucím králům Českým, komu jí k nejponížší žádosti povolíme a dáti chceme. Ostatně zůstavujeme vše při řádu někdy císaře Maxmiliána II. z r. 1575. Pokud se mince týče, pomýšlíme stále na takový řád, aby obecnému dobrému pomozeno bylo, obchod a trhy se zvelebily, a blahobyť našeho království Českého zachován byl. A poněvadž v tomto Našem zřízení zemském nemůže býti všecko obsaženo, nedáme se na našem královském právu, jako každý na své spravedlnosti, obmezovati; tedy vybízíme každého Svého poslušného poddaného, našich královských regalíí, které nám jako králi Českému náleží, necht' jsou jmenovány neb ne, podle své povinnosti náležitě setřiti a tím Naši čest, užitek a pobožnosť podporovati a škody vystřhati a odvrátiti.“

Převod cen starých.

Podle usnesení sněmovního r. 1627 platil široký tolar 90 kr. a rýnský zlatý 60 kr. Poměr mezi kopou grošů míšenských, na kterou posud obecně počítáno, a krejcarey, určen sněmem roku 1637, kdy $\frac{1}{2}$ kopy aneb 30 grošů míšenských mělo platiti 35 kr., tudíž 1 kopa gr. míš. brána za 1 zl. rýnský a 10 krejcarů. Klesla tudíž cena groše míšenského proti tolaru v dobách Rudolfových, kdy tolar pokládán za 1 kopy grošů míš. čili 72 krejcarey; poněvadž tolar brán r. 1637 za 90 kr., kdežto kopa grošů míš. jen za 70 kr.

Ku konci panování císaře Ferdinanda II. rovnala se 1 kopa grošů českých dvěma kopám míšenským aneb 2 zl. 20 kr. rýn. aneb 140 krejcarům. Sluší tedy přepočítávati kopy grošů českých na kopy míšenské násobením 2; kopy české převedeme na zlaté rýnské násobením $2\frac{1}{3}$ aneb míšenské na zlaté rýn. násobením $1\frac{1}{6}$. Ku příkladu: 73.409 kop 15 grošů $6\frac{1}{2}$ denárů českých vzato dvakráté, činí 146.818 kop 31 groš 6 den. míš. (7 denárů převedše za 1 groš míšenský), činí 171.288 zlatých 17 kr. 1 denár rýn.

Starší převáděli české groše na zlaté a krejcarey rýnské, že napsali obnos dvakráté pod sebe a připočítali $\frac{1}{3}$ k tomu:

73.409 kop 15 gr. $6\frac{1}{2}$ den. čes.,
73.409 " 15 " $6\frac{1}{2}$ " "
24.469 " 45 " 2 " "
<hr style="width: 100%;"/>
171.288 zl. 17 kr. 1 den. rýn.

Při tom ovšem slušno pamatovati měnitele 7 při denárech a 60 při krejcarech a groších.

Měníme-li kopy grošů míšenských na zlaté rýnské, připočítejme $\frac{1}{6}$ z daného obnosu grošů míš. Tedy v našem příkladě:

146.818 kop 31 groš 6 den. míš.,
24.469 " 45 " 2 " "
<hr style="width: 100%;"/>
171.288 zl. 17 kr. 1 den. rýnský.

Často bývá otázka, jakou cenu měla jistá mince v staré době, počítajíce na peníze nynější. K určení téhož nutno znáti jakost kovu, počet, kolik jich z hřivny raženo, pak poměr ceny stříbra ke zlatu v oné době (což jen průměrovým počtem přibližně lze určit) a poměr nynější, pak si dlužno pamatovati měnidla nižších jednotek a vyšší.

Někdo by se tázal, jakou cenu měl tolar císa. Ferdinanda II. z r. 1623?

Ražen jakosti 14 lotů 4 grónů čili $\frac{256}{81} = \frac{64}{81}$; poněvadž má vídeňská hřivna 280·006 gr. a raženo z ní $9\frac{3}{4}$ kusu, tedy vážilo zrno každého kusu:

$$\frac{64}{81} \times \frac{280\cdot006}{9\frac{3}{4}} = 22\cdot943 \text{ gr.}$$

Zrno dukátu, jakosti $23\frac{1}{2}$ karatu $= \frac{285}{288}$, z víd. hřivny 79 kusů;

$$\frac{285}{288} \times \frac{280\cdot006}{79} = 3\cdot5074 \text{ gr.}$$

Poněvadž počítán tolar za 8 zl. a dukát za $16\frac{1}{3}$ zl. čili 14 kop gr. mš., vypočítáme poměr ceny stříbra ku zlatu, zaokrouhlivše cenu dukátu na 16 zl. čili 8×2 , t. j. za dukát dva toлары.

$$2 \times \frac{22\cdot943}{3\cdot5074} = 13\cdot08 \text{ čili okrouhle 13.}$$

Dle korunové měny nové jest relační cena stříbra ku zlatu 1 : 18·22·*)

Kilogram zlata tedy za 1639 zl. 80 kr., kdežto r. 1623 byla cena 1 kg zlata 1170 zl.

Poněvadž bylo tehdy stříbro 13krát lacinější zlata, tedy stál kg stříbra:

$$\frac{1639\cdot8}{13} = 126\cdot14 \text{ zl. r. č.}$$

Průměr mezi nynější a starou cenou kg stříbra:

$$\frac{90 + 126\cdot14}{2} = 108\cdot07 \text{ zl. a zlata } \frac{1170 + 1639\cdot8}{2} = 1404 \text{ zl. 90 kr.,}$$

$$\text{aneb též } 13\cdot08 + 18\cdot22 = 31\cdot3 : 2 = 15\cdot6 \quad 15\cdot6 \times 90 = 1404$$

$$\frac{1404}{13\cdot08} = 107 \text{ zl. 41 kr. (cena trochu nižší, že vzato též 8 setin v poměr).}$$

Známe-li cenu kilogramu stříbra i zlata i zrno tolaru i dukátu, vypočítáme si snadno cenu:

$$\text{tolaru } 0\cdot10807 \times 22\cdot943 = 2 \text{ zl. 47}\cdot55 \text{ kr. r. č.,}$$

$$\text{dukátu } 1\cdot4049 \times 3\cdot5074 = 4 \text{ zl. 92}\cdot75 \text{ kr. r. č.}$$

Zároveň též viděti, že za dukát dostal obchodník r. 1623 dva toлары.**)

*) Poměr ceny zlata ku stříbru stále stoupal.

V čase narození Krista Pána cenilo se stříbro ku zlatu jako	1 : 7·6;
roku 397	" " " " " " 1 : 14·4;
" 422	" " " " " " 1 : 18;
v letech 1493—1520	" " " " " " 1 : 10·6;
" 1621—1740	" " " " " " 1 : 14;
" 1750	" " " " " " 1 : 14 ²⁵ / ₁₃₂₂ ;
" 1791—1800	" " " " " " 1 : 15·42;
" 1866—1870	" " " " " " 1 : 15·55; v mincích,

ale v obchodě jest poměr 1 : 18. (Instrukce mincovní a Kaizla Národní hosp. str. 149.)

Rokem 1871 počíná veliká proměnlivost poměru cen a dostupuje v červenci 1876 jako 1 : 20·2, v průměru let 1879—1883 jako 1 : 18·31, klesla tedy cena stříbra v letech 1879—1883 o 15 procent; současně pak zlato o 11·8 proc. zdraženo. Poměr hodnoty zlaté a stříbrné mince r. č. byl r. 1887 asi 1 : 19·125, však tržní ceny stříbra ku zlatu 21 : 1 a teď zhoršen na 22 : 1. (K. Adámek: Z naší doby. IV. 267.) Relační cena dle korunové měny 1 : 18·22.

***) Jan z Belházy: Über die Ermittlung des Werthes alter Münzen. Numismatische Zeitschrift 1889 str. 235.—239.

Nařízení živnostníkům daná o mzdě.

(K dějinám cen.)

Správa zemská starala se vždy věrně, aby při blučných shromážděních cizinci do Prahy přišlí nebyli odírání, též stanovila několikráte ceny stravy, bytu, mzdy a obyčejných potřeb, aby lid se tím dšlem varoval přepychu, dšlem aby byl hájen před lakotnými živnostníky. Řády tyto byly sneseny od moudrých hlav, škoda však, že většinou zůstávaly na papíru; neboť živnostníci neradi spouštěli se své svobody v živnostech, a kromě toho stav řemeslnický v městech byl si jist svého významu v národě i v obci, a ceny si sám určoval a k dodržování jich svým cechovním zřízením donucoval.

Není nezajímavo stopovati řád z r. 1543 pro hostinské vydaný a srovnati ho s následujícími z r. 1570 a 1607.

Řád z r. 1543 nařizoval hostinskému poskytovatí stravy na dva groše bílé; když příchozích 10 neb 12, dá se: Polévka, maso s kořením, někdy vodvářka, někdy slepice; cožkoli s kořením pečité, hrách, maso, naposledy sejr; za 1 groš za pivo na jednu osobu. Strava na 3 gr. bílé byla hojnější o maso s kořením (zadělávané). V rybný den bylo dáti hosti na tři bílé groše polévku, troje vaření, dvoje ryby. Kdo chtěl piva mimo to mezi obědem a večerí, byl povinnován hospodáři platiti zvláště. Za pokoj a komoru ke spaní do téhodne měl host platiti 15 grošů, však host sobě sám drva (dříví k topení) kupoval. Od jedněch šatů ložních (peřin) pán měl dávatí v témdni po 3 gr. bílých; služebníci po 2 gr. Z koňů od jednoho stání za den a noc bez sena a slámy po 2 penězích bílých, se senem a slamou po 6 gr.

Usazení císaře Maximiliana II. o kupování a prodávání všelikých potrav nařízeno za příčinou sjezdu a přítomnosti císařského dvoru v Praze r. 1570.*) Překupování potrav v Praze i kolem na tři míle nemělo býti dovoleno, ale ustanoveno, že strych pšenice ne výše než za 40 gr., strych žita za 33 gr., ječmene za 20 gr. a ovsa za 14 gr. bílých má býti prodáván. Mlynáři měli z korce obilí 5 vrchovatých věrtel mouky dávatí. Libra masa hověžího nejlepšího vysazena za 11 peněz malých, lehčího kravského za 8 p. m., skopového, telecího a jehněčího též po 8 pen. m., sviňského a slanin po 10 p. m., libra kaprů za 2 kr., štik za 4, parmy a okouna po 2 kr., úhoře libra za 10 peněz a pečené ryby libra za 2 krejcarey. Zajíc neměl draže býti brán než za 8 gr. bílých, hus celá krmná, oškubaná se všemi droby za 6, kapoun za 5, slepice za 2 $\frac{1}{2}$, prase za 6 gr.,

*) Dr. Jos. Emler v „Památkách archaeol.“ VIII. str. 594.—596.

kačice za $1\frac{1}{2}$, a kopa vajec za 5 gr., vše bílých. Žejdlík másla přeponštěného za 3 gr. mš. a žejdlík sádla vepřového neb husího $2\frac{1}{2}$ gr. bíl.

Žejdlík vína uherského neb rejského měl se dávat za 9, moravského a rakouského za 8 a českého za 7 peněz bílých.

O hospodách předepsáno, jestli by kdo byl, který by si zvláštní pokoj neb hospodu najal a u hospodáře by stravy a obroku nebral, aby se s ním o nájemné shodl, jestli však bral u hospodáře stravu a obrok, měl byt zadarmo.

O předním stole předepsáno, když hospodář dával troje maso, na polévku, v koření, pečité (hus, kuře neb slepice) a potom vaření a jiné krmě, tak že všeho pět neb šest krmí bylo, aby za to dostal po 3 gr. bílých čili po 7 krejcarích a i s pitím piva po 4 gr. bílých. Od stolu služebníka, kde se dvoje maso (v polívku a pečité neb v koření) dávalo a vaření k tomu, že čtyry krmě byly, dalo se i s pitím 3 gr. bílé. V dny rybní, kde se kapři, štiky a jiné obecné ryby dávaly, které v koupí s masem téměř se srovnávaly, dávalo se tolik jako v dny masné. Když se u hospodáře netrávilo, a obrok se nebral, musilo se od líhání platiti, a to za týden od lože pauského 12 krejcarů a od lože služebníků neb služebnic krejcar za noc.

Oves se neměl od hospodáře hosti dráže platiti než o 2 gr. bílé nad kupní cenu.

Od stání koně dal host hospodáři, když odjinud všecko bral, 1 kr. za noc a za den; když od hospodáře seno a slámu bral, bez obroku 3 kr., a pakli i obrok bral, 2 krejcarey.

Drahotní poměry i mzda lišily se v Praze, pak i na venkově, podle krajů, a proto stavové snesli se na sněmu ve čtvrtek po sv. Školastice léta 1549 o řemeslnících, čeledi a mzdě nádenické velmi obšírně, z čehož vynímáme:*)

V kraji Hradeckém, Boleslavském a Chrudimském sekáčům nejvíce po 2 gr. bílých a na otavách po $1\frac{1}{2}$ gr. bílém ku stravě; sekáčům s kosou hrabišonon na podzimním obilí po $3\frac{1}{2}$ gr. bílém, na ječmeních a ovsích po $2\frac{1}{2}$ gr. bíl. až po 3 gr. bílých, žencům při žitech 2 gr. b. Tesařům a zedníkům, mistrům dobrým, po $2\frac{1}{2}$ gr. až 3 gr. b. ke stravě, tovaryšům po $1\frac{1}{2}$ až 2 gr. b. a jich přidavačům po 9 pen. bílých a v zimě po groši bílém. Místo stravy 1 gr. bílý.

Krajové Plzeňský, Podbrdský a Rakovnický snesli se dávat šafáři ročně 4 kopy gr. čes., zaplubaři $3\frac{1}{2}$ k. g. č., šafáře 1 $\frac{1}{2}$ k. g. č. a 10 gr. bíl., děveče aneb kuchaře $1\frac{1}{2}$ kopy gr. českých. Sekáčům s kosami po 3 gr. b. a na travách po 2 gr. b., na ovsu po $2\frac{1}{2}$ gr. b., řezačům v létě po 2 gr. b., v zimě po 9 p. b. Vinická čeládka v létě po $2\frac{1}{2}$ gr. b., v zimě po 2 gr. b. Poslům od mlé po 1 gr. bílém. Ovčáku se chová sedmá ovce v kmeni.

V Pracheňském, Bechyňském a Vltavském má se platiti ročně ku stravě šafáři $2\frac{1}{2}$ kopy a 7 gr. bílých, pacholku při koních 2 k. 15 gr., pacholku s voly $1\frac{1}{2}$ k. 22 gr., pohoniči většimu $1\frac{1}{2}$ kopy, šafáře $1\frac{1}{2}$ kopy 18 gr. b., děvce 1 k. 33 gr. b., nádeníku denně v zimě 5 p. b., v létě 8 p. b., sekáčům na ozimém obilí $2\frac{1}{2}$ gr. b., zedníkům a tesařům v létě $2\frac{1}{2}$ gr., tovaryšům po 2 gr. b.

*) Příběhové král. Českého za Ferdinanda I. od F. W. Zimmermanna. Dílu II. str. 373. atl.

V kraji Kouřimském a Čáslavském šafáři ročně 7 kop gr. bílých, šafářce 3 k. gr., pluhari 4 $\frac{1}{2}$ k., nádenníku 5 k., skotáku 3 k., sviňáku 1 $\frac{1}{2}$ k., děvce 2 $\frac{1}{2}$, nádenníku v létě bez stravy v neděli po 8 gr. b., v zimě po 7 p. bílých; tesuřím a zedníkům v létě po 2 gr. ke stravě a mistrům po 2 $\frac{1}{2}$ gr.

V kraji Litoměřickém, Žateckém a Slanském žencům ke stravě denně po 2 gr. b., na žitech a pšenících po 3 gr., sekáčům po 4 gr., dělníkům od hrabání sena 1 gr. b., řezačům ročně 5 k. gr. b., mlacům a nádenníkům v létě 1 gr., v zimě 5 pen. bílých. Šafáři ročně 5 kop gr. b., šafářce 2 $\frac{1}{2}$ gr. b., děvce beze všech přídavek 2 k. gr. b., sladovníku 6 kop gr. b.

Pražané v zimě bez stravy řemeslníkům 3 gr. b., přidavačům též 2 gr. bílé a v létě 2 $\frac{1}{2}$ gr. b., drvoštěpům v létě 4 k. gr. b., v zimě 3 k. gr. b. Čeládka má se jednati od sv. Martina do roka.

Živnostenský řád, r. 1603 a 1607 smluvený na suěmu,*) nařizoval mlynářům, aby z korce obilí nebrali více než 3 halfe a mimo plat šestnáctý díl. Později nařizeno každý korec odvážiti a 16. díl a otruby odraziti a stejnou váhu vrátiti.

Váha chleba řídití se měla cenou obilí; když stál korec žita 10 bíl. gr., měl vážiti bochník za 1 gr. 10 liber 14 lotů, stál-li korec 30 gr., vážil bochník 3 libry 29 lotů, byl-li korec žita za kopu gr., měl vážiti bochník 2 libry.

Řezníci v Praze měli kůži z vola prodávati za 3 kopy gr. mš., telecí za 26 gr. mš. a skopovinu za 10 gr. mš., cent loje v zimě za 9 k. gr. mš., v létě za 8 kop, cent špeku za 7 kop.

Ševcům přikázáno, aby šili boty jízdecké za 1 kopu gr. mš., boty až ke kolenům za 1 kopu, selské za 1 kopu 15 gr., telecí ženské boty za 36 grošů, boty pro děvčinky za 30 gr., pantofle za 26 gr., boty pro sloužící za 16 gr., chlapecké za 12 gr., za podrážku sedlákovi 20 gr., pro dítě čtyřleté za 12 gr., pro dvouleté za 8 gr., za střevíce panské s řemínky a vysokými podpatky 20 kop gr.

Krejčí měli žádati za kožené kalhoty 20 gr., za kabát 16 gr., za jednoduchý mužský plášť 16 gr., za selskou kazajku 10 gr., za ženskou kytli s živůtkem 16 gr., za ženskou sukni se životem 20 gr., za ženský plášť 1 kopu, za červené hedvábné rukávy 12 gr., za červený pláštík 24 gr. a za oblek z dvojí hedvábné látky 24 gr.

Povozník jest povinen dodati povoz a nesmí za 6 koní v témdni i se stravou více žádati než 6 kop gr. Kdyby však někdo déle než týden povozníka najatého měl, jest povinen ty koně po tu dobu vydržeti a 3 kopy grošů zapraviti. Než někdo z domu vyjede, jest povinen vozkovi denně za každého koně 15 grošů napřed zapraviti.

Nádenník se měl přihlásiti o práci u městského úřadu a dostával v létě denně 8 grošů, v zimě 6 gr.

Ženských se nemělo do práce bráti, poněvadž mají dosti zaměstnání doma.

*) Jan Hendrich ve „Zprávě arch. spolku Věsta Čáslavská“ za r. 1883—84 str. 17—20. Též Riegrovy „Materiály“.

Chceme také uvésti několik příkladů, jak zboží pozemskú v Čechách prodávána:

Žleby r. 1562 odprodány za 8370 kop gr. mš., avšak již r. 1615 stály 120.000 kop gr. mš. a roku 1629 koupil je Jan Rudolf hrabě Trčka z Lípy za 80.000 zl. rýn. Léta 1636 puštěny dědičně císařem za 72.453 kopy gr. mš. aneb za 84.528 zl. rýn., a r. 1662 prodány za 71.000 zl. rýn. Hrabě Breda koupil je r. 1723 za 400.000 zl. rýn. Ve dražbě koupeny Žleby r. 1736 za 370.000 zl. rýn.*)

Panství Podhořany na Čáslavsku prodáno roku 1541 Gerštorfům za 2100 kop gr. č., roku 1628 za 17.250 zl. rýn. čili 14.875 kop gr. mš. Potom r. 1786 již za 56.000 zl. rýn. a r. 1798 za 114.000 zl. rýn., r. 1840 za 160.000 zl. konv. m. a r. 1859 za 177.000 zl. r. č.

Ceny pozemků bývaly i v jedné krajině rozličny dle úrodnosti, polohy a přístupnosti. Vypsali jsme z knihy smluv města Žatce několik příkladů. Léta 1546 prodáno 30 záhonů, tedy skoro 4 strychy, za 35 gr. mš. Čtyry hony dědiny stály 203 kopy mš. (r. 1549); trojí hony jiné za 65 kop gr. mš. (r. 1546). Dědina šestery hony na dyl a každé hony ve 12 záhonech (více než 9 strychů, asi 16 měric) prodána r. 1547 za 200 kop gr. mš., za chomout a za sedlo. Výměnná tržba dílem se též vidí v zápisu z téhož roku, jímž vinice Hrachovská s polem a chmelnicí prodána za 5 liber šafránu a 200 kop gr. mš.

Chmelnice v Žatoi byly po 8—30 kopách gr. mš. Stodola koupena tam r. 1548 za 32 kopy gr. mš. Jinde prodán léta 1623 lán pole za 600 kop gr. čes. za drahoty při minci dlouhé.

Poddanost osobní, za Vladislava II. u nás nejvíce rozkvetlá, ceněna v XVI. století v Žatci, jak tyto příklady uvádějí:

Jiřík Střelčík prodal r. 1546 Vávru Koniasa, člověka svého v Čeradicích, s platem 51 kopa 5 gr. mš. se vším panstvím za 305 kop gr. mš.

Václav Urban prodal Petra Petraška v Čeradicích s platem 1 kopy 16 gr. mš. za 85 kop grošů mš. Konias byl tedy mnohem lačnější; byl snad letitý a neměl dělné rojiny.

Ceny z časů dlouhé mince.**)

Městu Čáslavi kromě jiných statků pozemských skonfiskováno šest dvorů v blízkém okolí města i postoupeny Marii Magd. Trčkové, která půjčila obci 92.310 kop 17 gr. 1 den. mš., ačkoli jen svršky při dotčených dvorech vyceněny na 146.818 kop 31 gr. 6 den. mš. Šepmistři a rada na Horách Kutných ke snažné žádosti obce Čáslavské přijali svědomí někdejších správce při dvorech a dosvědčili, že nebylo v Trčkovské taxě správně oceněno, ale že r. 1623 svršky na dlouhé minci platily, kolik se výše uvádí.

*) Hrad Žleby od Jana Hendricha.

***) Novellae declarat. v archivu kr. města Čáslavi č. 5.

Poněvadž ocenění toto poskytuje zajímavé doklady k dějinám cen, uvádíme z něho některé kusy.

Stálé platy vycházející oceněny, že každá kopa platu pokládá se jako úrok z 60 kop.

Rol' bylo 52 $\frac{1}{2}$ lánu, lán po 1200 kopách mš.

Stavení dvorů vzato za 200 až 500 kop mš., štěpnice po 150 kopách. Nájem z mlýna podle obyčeje země 50 kop. Krěmy hlavnější po 500 kopách gr. mš. položeny s ročním užitkem 60 kop gr. mš. Kostely filiální počítány po 200 kop. Seč lesa dubového oceněna ve 300 kopách mš.

Žita korec prodáván na dlouhou minci za 10 kop gr. čes., pšenice za 12 kop, ova po 5 kopách, ječmen po 6 kop. 30 gr., brachu po 7 kopách 30 gr., svazek konopí po 15 gr., semence korec po 7 kopách 30 gr. čes.

Koně tažné po 150 kopách, klisny po 120 kopách čes., dojně krávy po 35 kopách, volí po 30 kopách, osadky roční po 10 kopách čes., ovce bahnice po 6 kopách, berani po 5 kopách 30 gr., skopci roční po 4 kopách, zubáci po 4 kopách 30 gr., dvouletí vepři po 10 kopách, roční vepři po 3 kopách 30 gr. čes.

Libra másla po 15 groších; sýra po 7 gr. 3 $\frac{1}{2}$ den. Bečka soli za 21 kopy čes.

Kované vozy lesní po 35 kopách čes., obyčejné vozy po 25 kopách; pluhy čtyry okované a 8 radlic po 3 kopách, uzd 8 po 25 gr. čes.

Ceny obuvi, oděvu a látek v XVI. a XVII. věku.*)

Chceme-li znáti cenu peněz, musíme si též všimati ceny rozličných potřeb v domácnosti. Uvedli jsme již některé příspěvky na str. 129. a tyto přičiňujeme, doufajíce, že vděčně přijaty budou přátely kulturních dějin českých.

Matouš, kostelník na Kaňku, zaplatil r. 1507 za škorně 6 grošů čes. čili 12 gr. mš. Boty ženské prodávány v Kouřimi r. 1520 za 10 a 12 gr. mš.; boty mužské po 18 až 28 gr.

V polou XVI. století stály boty v Rychnově nad Kněžnou také ještě 12 gr. mš. a podšíť 8 gr. mš.; v Chocni r. 1574 placeny boty 11 gr. bílými čili českými; r. 1581 v Bělé 30 gr. mš. a za podšíť 10 grošů.

Avšak již ke konci století XVI. stály boty v Praze za kopy i za více, voskované i za 2 kopy; v Čáslavi r. 1594 ženské boty pro děvku jen 18 gr. a od podšíť bot 6 gr.

V Rakovně počátkem XVII. století byly obyčejné veliké boty za rýnský zlatník a 39 krejcarů, t. j. za 154 kr., menší boty telecí za 56 kr. i za zlatý.

Pažata obdržela v Jindřichově Hradci r. 1638 boty z pruských koží po žastí zlatých, lovecké ceněny tam r. 1564 za 40 gr.

Řád císa. Rudolfa II. nařizoval r. 1605, aby na podešvy hřbet byl za 1 kopy 15 gr., krajiny největší po 36 gr. mš., teletina nejlepší za 40 gr., skopové kůže k botkám po 12 gr. nejdražše. Kordován r. 1614 prodáván po kopě.

*) Dr. Zik. Winter: Dějiny kroje v zemích Českých. II.

Anna Mydlářka, dcera Jiřka Jirsy v Čáslavi, odkázala r. 1567 dceři své Kateřině blány na lůžce za 6 tolarů a klok harasový za 8 tolarů.*)

Košilky karmazinové prodávány ke konci století XVI. v Praze po 2 zl. 20 kr. rýn., kdežto opleční košile stála r. 1570 jen 5 gr. bílých. Kmentová ovšem stála v Plzni r. 1536 po 2 kopách a v Rakovněku r. 1570 1 $\frac{1}{2}$ kopy mš., ale obyčejná přece jen 8 gr. R. 1573 koupěn loket zeleného sukna po 7 gr. Loket plátna byl r. 1619 po 10 groších a od ušití košile mužské placeno tehdy po 3 i 4 gr. Zástěra děvce, která husy pásla, zaplácena r. 1564 v Hradci Jindř. 1 grošem a 2 denáry.

Léta 1599 stály v Praze skopové rukavice po 6 gr. a kozlové po 9 gr., s bobry po 19 gr., kdežto jiné chlupaté byly po groši. Vonné rukavice byly po 25 kr. až po 1 zl. rýn. r. 1590.

Krajkové okruží stálo až tři kopy gr. č. čili 7 rýnských r. 1575, ale bylo také po kopě, a r. 1590 po 15 kr. prodávány obojky.

Klobouky žákovské r. 1577 byly po 2 groších, střevíce po 5 gr.; loket sukna pro žáky kupován r. 1606 po 16 groších, krejčímu od ušití za pár kalhot 9 gr., za kabáty po 10 gr. a za punčochy po 4 kr.

R. 1619 úřad mladoboleslavský opatřil sirotku Přeclickovskému klobouk za 12 gr., dvě košile, pět loket sukna na župan a kalhoty za 2 kopy a zaplatil krejčímu od ušití těch šatů 16 gr.

*) Kniha káaftů 1652—1692, H 11 v c. k. listovně v Čáslavi.

Které mince vybijeny za Ferdinanda II. v mincovnách českých, moravských a slezských.

a) Mince dlouhá.

V Praze vybijel mincmistr Pavel Škreta Šotnovský ze Závořic pod znamením dvojité lilie toлары po 120 a 140 kr. a půltolary po 75 a 60 kr. s letopočtem 1620.

Mincmistr Beneš Hübner ze Sonneleuthenu vydával pod znamením šesti-paprskové hvězdy nad srpkem měsčným

r. 1621: toлары po 150 a 120 kr., půltolary po 75 kr., dvanáctníky (dvanácti-krejcarey) a groše; pak

s letopočtem 1622: toлары po 150 a 120 kr., půltolary po 75 kr., osma-čtyřicetníky, patnáctníky a groše dvojho kolku po 3 kr.;

s letopočtem 1623: toлары po 150 kr., čtyřadvacetníky a patnáctníky.

Pak mincmistr Jan Bartol. Suttner ze Suttenu pod znamením poloviny okřídleného noha

s letopočtem 1623: toлары po 150 i 120 kr. a půltolary překolkované z 60 na 70 kr. a po 75 kr.

V Kutné Hoře tepal mincmistr Šebestian Hölzl ze Sternsteinu pod znamením šestirohé hvězdy

s letopočtem 1620: půltolary po 75, 70 a 60 kr.;

s letopočtem 1621: toлары po 120 a 150 kr., půltolary po 60 a 75 kr., osmačtyřicetníky, sedmatřicetníky, třicetníky, groše po 3 kr. a čtvrtkrejcarey;

s letopočtem 1622: toлары po 150 kr., půltolary po 75 kr., patnáctníky, dvoje groše, krejcarey, půlkrejcarey a čtvrtkrejcarey; pak

s letopočtem 1623: toлары po 150 kr. a půlkrejcarey.

V Jáchymově razil mincmistr Centurio Lengefelder pod znamením lví hlavy půltolary po 60 kr. s letopočtem 1621, a mincmistr Řehoř Steinmüller pod znamením pravého křídla orlího v obrubě rovněž s letopočtem 1621: půltolary po 70 kr., osmačtyřicetníky, čtvrttolary po 30 kr. a krejcarey;

r. 1622: toлары po 150 kr., půltolary po 70 kr., patnáctníky a krejcarey;

r. 1623: půltolary po 75 kr. a patnáctníky.

V Olomouci vybijel mincmistr Petr Hema se svým monogramem (Tab. XI. č. 43.) r. 1621 hranáče tolarové a půltolary po 60 a 48 kr. a mincmistr Baltazar Zwierner pod znamením (B Z) a B—Z nebo růžičky

s roč. 1621: tolary po 150 kr., půltolary po 75 a 60 kr. a osmačtyřicetníky dvojího rázu;

s roč. 1622: tolary po 150 kr., půltolary o 75 kr. a čtyřiadvacetníky (též jako hranáče);

r. 1623: tolary o 150 kr., čtyřiadvacetníky a patnáctníky.

Ve Vratislavi bil týž se znamením B—Z a Hanuš Tuchmann st. se znamením H—T neb HT neb společně se znameními B—Z a HT r. 1623 rozličné čtyřiadvacetníky a Balt. Zwierner sám se znamením B—Z téhož roku patnáctníky.

Tamtéž vydány pod znamením dvojité lilie a jiné s růžičkou neb s prstenem s bodcem r. 1623 též rozličné čtyřiadvacetníky a s dotyčným prstenem i patnáctníky. V díle „Schlesische Münzen und Medaillen“ od Hugona svob. pána ze Saurmy-Jeltsche uveden na str. 24. dílu I. čtyřiadvacetník se znamením B—Z ještě z r. 1624.

V Hlohově razil Jan Jakub Huscr r. 1623 čtyřiadvacetníky se znamením I—I—H neb I—H a patnáctníky se znamením I—H a téhož roku Balt. Zwierner se značkou mincovny (G) a se svým znamením B—Z čtyřiadvacetníky.

V Lehnici bil Burkhard Haase r. 1623 patnáctníky pod znamením B—H

Kromě toho přiházívají se útesy se znamením G R řezače želez Jiřího Rittersa z Vídně, tolary s kohoutem mincmistra Ondřeje Händla z Vídně a s roč. 1623 s velikou lilí čtyřiadvacetníky z neznámé mincovny.

b) Mince zrna dobrého.

V Praze vybějel mincmistr Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu za časů dlouhé mince pod znamením šestipaprskové hvězdy nad půlměsícem desítidukáty s leto-počtem 1621 a pětidukáty s roč. 1622.

Mincmistr Jan Suttner ze Suttenebachu razil tamtéž pod znamením okřídleného půl noha

s roč. 1623: desítidukáty, dvoutolary, tolary, půltolary, čtvrttolary (tyto též jako hranáče);

s roč. 1624: tolary, půltolary, čtvrttolary (též jako hranáče) a groše, a

s roč. 1625: tolary, půltolary, čtvrttolary a groše.

Také přibázejí se groše s roč. 1626 se znamením týmž.

Mincmistr Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu za třetího období svého úřadování bil pod znamením šestihroté hvězdy nad srpkem měsíčním

s roč. 1624: tolary;

s roč. 1625: desítidukáty, tolary, půltolary, čtvrttolary a groše;

s roč. 1626: tolary a groše;

s roč. 1627: groše a krejčary;

s roč. 1628: tolary a groše;

s roč. 1629: dukáty a groše;

s roč. 1630: dukáty, tolary a groše.

Podobně mincmistr Tobiáš Šustr z Goldperka razil pod znamením štoka ražebního

s roč. 1630—1637: tolary a

- s roč. 1631—1637 groše (r. 1633 dvojitý kelku); pak
- s roč. 1631: čtvrttolary;
- s roč. 1632: dvoudukáty, dukáty, dvoutolary a čtvrttolary;
- s roč. 1633: pět dukáty, dvoudukáty a půltolary;
- s roč. 1634: desť dukáty, pět dukáty a dvoudukáty;
- s roč. 1635: půltolary a čtvrttolary a
- s roč. 1636: desť dukáty a pět dukáty.

Týž měl mincovnu od r. 1631 do r. 1636 najatu; směl však bít jen dukáty, tolary a groše dobrého zrna.*)

Minemistr Jakub Wernhard Wöleker bil pod znamením ruky s hvězdou s roč. 1637: desť dukáty, pět dukáty, dvoudukáty, dvou- i třítolary, tolary, čtvrttolary, groše a krejcare dvojitého kelku a

- Krumlovský minemistr Eliseus du Bois pod znamením kančí hlavy
- s roč. 1630: desť dukáty, dukáty, tolary, půltolary a groše;
- s roč. 1631: tolary a groše.

V Kutné Hoře bil úředník mince Šebestian Hölzl ze Sternsteinu pod znamením šestirohé hvězdy

- s roč. 1618: tolary;
- s roč. 1619: půlkrejcare;
- s roč. 1623: dvoutolary, tolary, půltolary a čtvrttolary;
- s roč. 1624: dvoutolary, tolary, půltolary, čtvrtníky, groše, krejcare dvojitého kelku, trojníky (greše), půlkrejcare, čtvrtkrejcare (halíře či vídeňské) a početní peníze;
- s roč. 1625: dvoutolary, tolary, půltolary, groše a krejcare;
- s roč. 1626: dvoutolary, tolary, půltolary, čtvrtníky a groše;
- s roč. 1627: dvoutolary, tolary, půltolary, čtvrttolary, groše, krejcare, půlkrejcare a vídeňské;
- s roč. 1628: dvoutolary, tolary, groše a krejcare;
- s roč. 1629: tolary, půltolary, čtvrtníky, groše, půlkrejcare a vídeňské;
- s roč. 1630: tolary, čtvrttolary, groše, půlkrejcare a početní peníze;
- s roč. 1631: dvoutolary, tolary, půltolary, čtvrtníky, groše, půlkrejcare a vídeňské, a
- s roč. 1632: dvoutolary, tolary, půltolary a čtvrtníky.

S prázdným kroužkem za interregna minemistrského jsou dukáty s roč. 1630, tolary s roč. 1630, 1633 a 1635, groše s roč. 1635 a čtvrtkrejcare s roč. 1633.

Roku 1633 razil úředník mince Jan Pruns pod znamením zkřížených kladívek tolary, půltolary, čtvrtníky a groše, pak

- s roč. 1634: dvoutolary, tolary, půltolary a groše a
- s roč. 1636: tolary **) (patrně na sklonku r. 1635 s letopočtem příštího roku ražené).

*) Adaukt Voigt: Beschreibung der Böhm. Münzen. Díl IV. str. 74.

**) V minc. kabinetě Musea království Českého.

Úředník mince Daniel Kavka z Tolnštejna vybějel groše r. 1636 a 1637 pod znamením ruky se šípy.

V Jáchymově bil mincmistr Centurio Lengfelder pod znamením lví hlavy s roč. 1618 čtvrttolary, načež mincmistr Řehoř Steinmüller se znamením pravého křídla orlího razil

- s roč. 1621: dvoutolary, tolary a čtvrttolary podobné Matyášovým;
- s roč. 1623: dvoutolary, tolary, půltolary a čtvrttolary (též jako hranáče);
- s roč. 1624: dvoutolary, tolary (dvojitý kolku), půltolary, čtvrtníky a groše;
- s roč. 1625: tolary, půltolary, čtvrttolary a groše;
- s roč. 1626: tolary a půltolary;
- s roč. 1627: tolary, čtvrttolary a groše;
- s roč. 1628: půltolary a groše;
- s roč. 1632 a 1633: groše;
- s roč. 1634: krejcary a
- s roč. 1636 a 1637: groše.

V Brně razil mincmistr Kašpar Wecker pod znamením v monogram spojeného C s W (Tab. LI. čís. 54.).

- s roč. 1623: groše;

pak buď pod znamením mincovny (B) spolu se zmíněným monogramem neb pouze s jedním z těchto dvou znamení

s roč. 1624: dvoutolary, tolary, půltolary a groše i krejcary několikerého rázu, pak s tímtéž monogramem

s roč. 1625 a 1626: groše a krejcary (tyto někdy též zároveň i se znamením mincovny) v několika různých kolech.

V Olomouci vybějel mincmistr Baltazar Zwirner r. 1621 široké tolary na podívanou a s roč. 1624 tolary, půltolary, groše a krejcary vesměs se znamením BZ.

Po něm bil mincmistr Matyáš Fellner z Feldecku se značkou MF neb M^F nebo se znamením mincovny O v kruhu neb štítku neb s obojími znameními zároveň;

- s roč. 1626: krejcary;
- s roč. 1627: krejcary (dvojitý rázu);
- s roč. 1628: tolary, groše a krejcary;
- s roč. 1629: groše a krejcary;
- s roč. 1630 a 1631: krejcary;
- s roč. 1632: groše a krejcary.

Za jeho nástupce pak, jehož jméno se nám však nezachovalo, vybějeny pod znamením mincovny s roč. 1637 groše.

Ve Vratislavi byly za mincmistra Baltazara Zwirnera s roč. 1624: pěti-dukáty se znamením BZ společně s H—R (Hanus Rieger), groše se znamením BZ společně s HT (Hanus Tuchmann) krejcary a trojnky (grešle) s BZ.

Za nástupce jeho mincmistra Ondřeje Tschorra vybějeny s roč. 1625 trojnky se znamením A—T.

Mincmistr Petr Hema tamtéž razil r. 1630 dukáty se značkou mincovny W a se svým monogramem (čís. 56. na tab. LI.)

Za tamnějšího mincmistra Hanuše Zieszlera pak vybějny se znamením jeho I—Z a se značkou mincovny W

s roč. 1630: dukáty;

s roč. 1631 a 1632: dukáty, tolary a půltolary.

Dále se znamením jeho HZ

s roč. 1632—1634: groše a

s roč. 1633: krejcary.

Konečně se znamením sekery mezi písmenami H a Z (čís. 55. na tab. LI.)

s roč. 1635: dukáty, groše a krejcary;

s roč. 1636: dukáty, půldukáty a groše a

s roč. 1637: groše.

Vardajn mincovny zdejšj Hanuš Rieger bil mince se znamením H—R a to

s roč. 1624: groše a trojníky;

s roč. 1625: čtvrttolary tlusté, groše, trojníky a halíře;

s roč. 1626: pětidukáty, dukáty, tak zvané lovecké dvoutolary, 1 $\frac{1}{4}$ tolary

i tolary a groše, a

s roč. 1627: pětidukáty a dukáty.

S toutéž značkou a se znamením mincovny W zároveň

s roč. 1625: krejcary a halíře a

s roč. 1626: dukáty.

Pak se znamením HR

s roč. 1624 a 1625: groše, trojníky a halíře a

s roč. 1626—1633: groše (z roku 1627 trojního kolku).

Konečně se znamením HR spolu se znamením mincovny W

s roč. 1624: krejcary a halíře;

s roč. 1625 a 1626: krejcary;

s roč. 1627: krejcary a halíře a

s roč. 1629: dukáty.

Mimo tuto uvedené mince raženy ve Vratislavské mincovně za úřadování různých mincmistrů ještě jiné mince pouze se značkou mincovny W a sice:

s roč. 1624: krejcary a halíře;

s roč. 1625: krejcary;

s roč. 1627: dvoutolary, tolary a krejcary;

s roč. 1629: dvoutolary a tolary;

s roč. 1632: tolary a krejcary a

s roč. 1633: dukáty, půldukáty a krejcary.

V mincovně Kladské bil vardajn Daniel z Breenu se znamením DvB

s roč. 1624: groše a krejcary a

s roč. 1625: krejcary a trojníky.

Napotom mincmistr Petra Hema s monogramem čís. 56. na tab. LI.

s roč. 1628: krejcary a

s roč. 1630: groše dvojího rázu.

V Nise za správy nájemce mincovny Jana Jakuba Husera se znamením I—I—H raženy

s roč. 1624: krejcary, trojnsky a halfře a pak za mincmistra Jana Ziezlera se znamením mincovny (N) r. 1627 a 1628 groše a krejcary několikerých kolků.

V Hlohově razil nejemce mincovny Jakub Jamnitzer r. 1625 trojníky se znamením I—I

V Opolí vybijel Šalomoun Frentzel, vardajn, se znamením SF

s roč. 1625: sličné tolary, pak groše, krejcary a trojníky.

V Ratiboru bity za úřadování vardajna Šimona Dyringera pod znamením SD

s roč. 1625: groše a krejcary.

Slezští evang. stavové razili v mincovně Hlohovské a Vratislavské (W) za mincmistra Hanuše Rydella (Riegra) pod znamením H—R s roč. 1628 a 1629 groše;

s roč. 1634 a 1635: dukáty, tolary a groše.

Popis minci Ferdinanda II.

Mince korunovační.

Korunovační tolar (Tab. LII. obr. 437.) má na lici ve věnci vavřínovém, nahoře otevřeném českou korunu, spočívající na dvou palmových větvích a pod ní nápis pětiřádkový FERDINANDUS II | CORONATUS IN | REGEM BOHEMIÆ | AN · 1617 · DIE | 29 · IVNII · t. j. Ferdinand II. korunován v království Českém r. 1617 dne 29. června.

Na rubu uprostřed otevřená koruna, nad níž polokruhem čte se LEGITIME a pod ní CERTANTIBVS t. j. Zákonitě závoděním. Kolem ovinut vavřínový věnec. Průměr 40½ mm. Váží 42·4 gr, je-li zlatý, neb 29 gr, je-li stříbrný.

Podobného lícení jest velký korunovační peníz (Tab. LII. obr. 436.), jen nápis na lici uveden v zkratkách FERDINAND · II | CORONAT · IN | REGEM BOHE | MIÆ AN · 1617 | 29 · IVNII ·

Okraj rubu ovrouben jest místo věncem vavřínovým pouze perlovkou. Mince ta vybita ve zlatě i stříbře a též jako hranáč.

Měří v průměru 28 mm a váží stříbrná okrouhlá 3·53 gr, hranáč 6·9 gr.

Malý korunovační peníz zlatý neb stříbrný (Tab. LII. obr. 435.) nese na lici korunovaně F a pod ním · II · (t. j. Ferdinand II.) ve věnci vavřínovém.

Na rubu v podobném věnci v 5 řádcích CORO | NAT · BO | HEMIÆ | REX | 1617 t. j. korunovaný český král 1617.

Průměr obnáší 17 mm, váha stříbrného 1·13 gr.

Stříbrná medaille korunovační. Líc: V eliptické obrubě na podstavci popráš královo v římském kroji s řádem zlatého rouna na prsou. Opis FERDINAND II · D · G · BOH · REX · ARCHIDV · AVSTR · t. j. Ferdinand II. z Boží milosti Český král, arcivévoda Rakouský. Nápis na podstavci CVM PRIVI · CAE · C · M · t. j. Se svolením panovnicka Kristian Maler. Na zevnitřních stranách AMORE FIDEQ (ue) — PATERNA t. j. Láskou a věrností otcovskou.

Rub: Na čtverhranném podstavci štít s českým lvem, dvěma anděly držení. Na podstavci připevněn z předu znak rakousko-burgundský. Po stranách sedí Charitas (láska) s vavřínovou a Fides (věrnost) s palmovou ratolestí. Na spodku podstavce vyraženo heslo LEGITIME CERTANTIBVS V úseči koruna, z níž vyčnívají dvě palmové ratolesti. Opis SPARTAM HIS | VIRTVTIBVS ORNO t. j. Těmito ctnostmi zdobím.

Jiný variant nese na lici ve věnci poprsí královo a opis FERDINAND · II · DEI GRAT · BOH · REX ARCH · DVX AVSTR · Zvenoš opis AMORE FIDEQ · PATERNA · C · PRIV · CAES · M ·

Jiných medailí vydáno z té příčiny ještě více.

Dlouhá mince čili klippy z mincoven českých.

Mince dlouhá vybějena v kusech o 300, 150, 140, 120, 75, 70, 60, 48, 37, 30, 24, 15, 12, 3, 1, $\frac{1}{2}$ a $\frac{1}{4}$ kr.

Znakem jejím povšechným vyjma drobnou minci (krejcarey, $\frac{1}{2}$ kr. a $\frac{1}{4}$ kr.) jest poprsí panovnickovo v levo obrácené s hlavou odkryton, věncem vavřínovým zdobenou a na rubu říšský dvouhlavý orl se bez českého štítku na prsou, ale v opisu ťte se vždy MAR · MO · neb MA · MO ·

Tolar o 120 krejcarech (Tab. LII. obr. 438. a 439. a tab. LIII. obr. 443.) s opisem v lici FERDINANDUS · II · D · G (ozl) RO · I · S · A · G · H · BO · REX · Někdy za slovem FERDINANDUS tečky nebývá, jindy na konci opisu licišho vidí se místo tečky ·.·. V obvodku perlovitém, dole otevřeném v levo obrácené poprsí císařovo, obrněné, s vysokým okružím, pláštěm a s vavřínovým věncem na hlavě. Na šji zavěsen na šňůře řád zlatého rouna.

Rub má opis ARCHID · AVST · DVX (znamení lilie, hvězda nad srpkem měsíce neb hvězda šestihrotá) BVRG · MAR · MO · 1620 neb 1621 V perličkovém obvodku nahoře pro korunu otevřeném dvouhlavý orl s rakousko-burgundským znakem, zlatým rounem vroubeným, na prsou. Okraj oboustranně perličkový.

Průměr 39—41 mm, váha 29·85, 24·65, 24·35 gr.

Tolar o 140 krejcarech Škretův, Hübmerův i Hölzlův jest téhož rázu, jen číslice dole (140) zdá se býti později na minci vyražena. Za jménem panovníka není tečky.

Průměr 40 mm, váha 29·23·gr, pozdější (Hübmerovy) jsou lehčí.

Půltolar o 60 krejcarech (Tab. LIII. obr. 446. a tab. LIV. obr. 453.).

Líc jako u tolaru, však panovník bez zlatého rouna a dole (60) a na rubu štít v orlu s podkovovou obrubou řetězovou a s letopočtem 1620 neb 1621. Znamení mincmistrovské (lilie, půl noha neb hvězda) pod orlem v závorkách.

Průměr 34—34 $\frac{1}{2}$ mm, váha 12·22—14·54 gr.

Uvádíme ještě velice vzácný Jánhymovský půltolar Lengefeldrův o 60 kr. z r. 1621.

Na lici vidí se poprsí panovnickovo jako prve a kolem něho opis FERDINANDUS · II · D · G (oz) R · I · S · A · G · H · BO · REX

Na rubu dvouhlavý říšský orl se štítem rakousko-burgundským na prsou. Od koruny nad orlem ťte se v opisu ARCHID · AVSTR · DVX (znamení: lví hlava s vyplazeným jazykem) BVRG · MAR · MO · 1621

Unikat tento prodán byl v dražbě u Otty Helbinga v Mnichově dne 6. listopadu 1893.

Tolary o 150 krejcarech (Tab. LII. obr. 440. a 441. a tab. LIII. obr. 442., 444. a 445.) ukazují v líci poprsí, někdy bez zlatého rouna, nad obvod sáhající a pod ním (150) mezi G a R. neb G a RO. Zvláštním rázem a rozdělovacími znaménky v opisech liší se od ostatních tolar na obr. 442. s vynechaným I ve slově FERDINANDVS ze sbírky pana Edv. Haisla v Libici n. Cidl. Někdy také čte se v opisu chybně FERDIANDVS Přiházejí se v ročnicích 1621, 1622 a 1623 Průměr 40—42 mm, váha 23·56—24·7 gr.

Půltolary o 75 krejcarech jsou s předešlými stejného rázu, jen pod poprsím vidí se číslice (75) mezi G. a R. neb G a R. a na konci lícního opisu bývá místo tečky též * neb ∴.

Na rubu čte se v opisu ARCHID. AVST. neb AVSTR.

Průměr 34—36 mm, váha 10·87—12·6 gr.

Na tab. LIII. obr. 447. ukazuje Pražský a na tab. LIV. obr. 450. Horský pětasedmdesátník.

Horský pětasedmdesátník (Tab. LIV. obr. 450.) popíšeme zevrubněji.

Na líci obrněné poprsí v levo obrácené s hlavou věncenou vavřínem, na krku vysoké okruží a na rameni přehozený řásnitý plášť. Za strhaným šňůrovitým obvodkem a mezi čárkovitým okrajem opis FERDINANDUS · II · D : G (S) R · I · S · A · G · H · BO · REX ∴.

Na rubu orel bez obvodků kol hlav se štítkem rakousko-burgundským, věnceným zlatým rounem, na prsou. Koruna jeho sahá svrchu v opis ARCHID. AVSTR. DVX (znamení hvězdy Hölzlovy v závorce) BVRG · MAR · MO · 1621.

Půltolary o 70 krejcarech podobají se 75 kr., jen hodnota jich vyznačena na líci pod poprsím (70). Známe ročníky 1621 a 1622 se znamením šestipaprskové hvězdy, půl noha neb křídla orlího v závorkách.

Měří v průměru 34 mm a vážívají 11·8 gr.

Osmačtyřicátníky mají v líci též ráz, jen pod poprsím jest v závorce (48) a na konci opisu tečka neb ∴.

Na rubu totéž líčení jako u předešlých, jen v opisu čte se AVST. řídkěji AVSTR. Ve sbírkách shledáváme se s ročníky 1621 se znamením hvězdy neb pravého křídla orlího a 1622 se znamením hvězdy nad půlměsícem.

Průměr jejich obnáší 32½—35 mm, váha 8·18—9·2 gr.

Na tab. LIV. obr. 449. vidí se Kutnohorský osmačtyřicátník Hölzlův a na obr. 454. Jáchymovský osmačtyřicátník Steiamüllerův.

Horský sedmatřicátník (Tab. LIV. obr. 451.) z r. 1621 náleží ku vzácnějším mincím a ryt jako všecka dlouhá mince nedbale a mělce. Opis často až přes okraj ražen. Srovnává se s obrazem ostatní dlouhé mince, jen opis líce zů FERDINAND · II · D : G (S) R · I · S · A · G · H · B · REX ·

Průměr 29½ mm, váha 6·17 gr.

Čtvrttolary čili čtvrtníky o 30 krejcarech.

Líc jako u tolaru, jen v opisu čte se G (0S) R.

Na rubu podobně však pouze MA · MO · 1621 a znamení hvězda neb křídlo v závorkách.

Průměr 28—30 mm, váha 7—8 gr.

Horský třicetník jest znázorněn na tab. LIV. obr. 452.

Podobné jsou osminy tolaru či patnáctikrejceary (Tab. LIV. obr. 448. a 455.) s (15) pod poprsím a již skoro pouhá měď.

Známý jsou ročníky 1622 a 1623 se znamením Hübmerovým, Hölzlovým a Steinmüllerovým.

Průměr měří 24—26 mm, váha 2·53—3·25 gr.

K nejvzácnější dlouhé minci patří čtyřadvacetníky a dvanáctikrejceary, pročež také se posud o nich nikde nedočítáme, ač z pramenů archívních zřejmo bylo, že byly takové mince raženy. Popíšeme je dle méně dobře zachovalých originalů ze sbírky p. Jana Nováka, c. k. fin. revidenta v Čáslavi, a p. Ed. Haisla, ředitele cukrovaru v Libici nad Cidl., který ho daroval sbírkám musea král. Českého.

Čtyřadvacetník či čtyřmecník Pražský (Tab. LXI. obr. 523.).

V líci poprsí věnčené, v levo obrácené, s vysokým límcem a pláštěm na pravém rameni přes krunýř přehozeným v obvodku kruhovém a širším šňůrovitým. Opis FERDINAND · II · D · G · (tz) R · I · S · A · G · H · B · REX · ☼ Okraj šňůrovitý májí část obvodu.

Na rubu korunovaný orel říšský s korunovaným štítem španělským na prsou. Ve štítě znak rakousko-burgundský a kolem něho řetěz rouna zlatého. Za šňůrovým obvodkem svrchu korunou přetrženým čte se opis ARCHID · AVS · DVX · (znamení Hübmerovo na tab. XI. č. 22.) BVR · MA · MO · 1623 Též jeví se rok někdy takto vybit · 625 ·

Průměr 29½ mm, váží 6·2 gr.

Dvanáctikrejcar či dvanáctník Pražský (Tab. LXI. obr. 524.).

V líci poprsí jako na čtyřadvacetníku, ale v čárkovitém obvodku. Opis FERDINAND · II · D · G · (z1) R · I · S · A · G · H · B · REX · sahá až k okraji, jen dole část obvodku šňůrovitého.

Na rubu v obvodku šňůrovitém dvoublavý říšský orel jako na čtyřadvacetníku, na koruně vidí se tři kuličky: za ní opis ARCHI · AVS · DVX (znamení Hübmerovo na tab. XI. č. 22.) BVR · MA · MO · 1621 Okraj šňůrovitý jen na pravé polovině zachován.

Průměr 25½ mm.

Groše o třech krejcarech vybíjeny rázem dvojím.

Ony z roku 1621 (Tab. LV. obr. 456. a 459.) mají na líci říšského orla v perlovitém obvodku se štítkem rakousko-burgundským na prsou. Od koruny počíná opis FERDI · II · (c) · D · G · R · I · S · A ·

Na rubu v perlovitém obvodku korunovaný český lev. Kolem něho pokračování opisu s lící strany G · H · BO · REX (znaménko mincovní) AR · AV · 1621 :

Okraj obou stran perličkovitý.

Průměr 18 mm, váha 0·69 gr.

Jiné groše dlouhé (Tab. LV. obr. 457., 458., 460. a 461.) mají v líci v hladkém obvodku prostovlasé, vavřínem věnčené poprsí v levo obrácené s vysokým

okružím a krunýřem, přes který přehozen plášť. Opis buď FERDINAND · II (☉) D · G · R · I · S · A a na konci · neb ···· nebo FERDINAN · II (☉) D · G · R · I · S · A · neb též hlava přesahuje obvodek a od ní jde opis FERDI · II (☉) DG · R · IS · A

Na rubu říšský orel se znakem rakousko-burgundským na prsou, však nevroubeným řetězem zlatého rouna. Opis G · H · BO · REX (znamení mincovní) AR · AV · 1622 neb G · H · EO · RE (znamení mincovní) AR · A · 16ZZ

Průměr $17\frac{1}{2}$ —18 mm, váha 0·91—1·03 gr.

Krejčary dlouhé Jáchymovské (Tab. LV. obr. 462.).

Na líci český lev v kruhu, kolem něhož ote se FERD · II · D · G · R · B · 1622 neb FER · D · II · DG · R · B · 1622

Na rubu korunovaný dvouhlavý orel s velikou državou na prsou, jejíž kříž vyniká mezi krky orla; v rozpůleném kruhu državy dole číslice 1 neb I

Průměr 14 mm, váha 0·7 gr.

Půlkrejčar dlouhý Horský (Tab. LV. obr. 463.) jest jednostranný.

V líci v trojlaločné kružbě dvojitě vroubené český lev. Svrchu s obou stran horního laloku F | II a dole letočet 1622 neb 1625 Obvodek kruhový.

Průměr 13— $13\frac{1}{2}$ mm, vážívá 0·35—0·45 gr.

Čtvrtkrejčary dlouhé Horské (Tab. LV. obr. 464.) jsou též jednostranné a mají v líci českého lva v obvodku a opis FER · II · D · G · R · B · 1621 ☉ neb 16ZZ ☉ Pode lvem hodnota peníze 4 t. j. 4 za krejčar.

Průměr 13 mm, váha 0·22 gr.

Drobné dlouhé mince vybito málo.

Dlouhá mince ražby Olomoucké.

V Olomouci působil jako mincmistr známý nám již z dob stavovských Petr Hema r. 1621. Týž upotřeboval na mincích znamení spojeného HP s háčkem nad H, jak se vidí na tab. XI. čís. 43.

Hranáč tolarový Olomoucké ražby Hemovy (Tab. LXI. obr. 525.) má v líci korunovanou postavu panovnickou v levo příkloněnou v plném oděně s vysokým okružím. V pravici drží žezlo, levicí državu a vzadu odtud šikmo visí meč. Perlovitý obvodek přetržen hlavou a dvakráte nohami a za ním opis FERDINANDVS · II · | D · G (pod tím obráceně GR jako značka vídeňského rytce Jiřího Rittra) | · R · I · S · A · G · H · B · REX · Kolem liliovitý obvod o průměru tolarovém (42 mm) a podobně na rubu, kde znamenitě vyryt orel říšský korunovaný s mnoha rakouskými znaky ve španělském štítě na dvě rozděleném, v jehož spodní úseči moravská orlice. Orel má v pravém pazouru meč, v levém žezlo, kolem hlav kroužky dvojitě a pod císař. korunou malou državu. Koruna sahá v opis ARCHID · AVS · DVX · (rakousko-burg. štítek korunovaný) BVR · MA · MO · (značka Hemova č. 43.) · 1621 · Průměr $42\frac{1}{2}$ mm. Váží 26·6 gr.

Tato vzácná mince náleží p. Rudolfu Scheinerovi ve Zhořelci. Podobný exemplář chová ve své sbírce též p. Fr. R. Chaura v Praze.

Ve sbírce Max Donebaurové býval vedle tohoto hranáče (nečiní se však zmínky o značce Hemově před letopočtem*) ještě takový hranáč z roku 1622 s tímto rubním opisem ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · M · 1622 · Náležela proto mince ta mincovně Vídeňské.

Olomoucké půltolary Hemovy o 48 krejcarech takto vypadají (Tab. LXII. obr. 530.).

V líci poprsí ověněné v perlovém obvodku v levo obrácené s vysokým okružím a s pláštěm přes krunýř. Opis FERDINAND · II · D (znamení mincovní čís. 43. v oválovém štítku) G · R · I · S · A · G · H · B · REX · ☼

Na rubu říšský orel se znakem rakousko-burg. v štítku španělském na prsou; nad orlem veliká koruna zavřená, sahající v opis ARCHI · AVS · DVX (država bez křížku, v jejíž nerozdělené spodní polovici 48) BV · MA · MO · 1621 · Průměr 43 mm. Majitelem této mince jest p. Fr. R. Chaura v Praze.

Půltolary Hemovy o 60 krejcarech jsou vzácné.

V líci poprsí jako u osmačtyřicátníku, ale na krunýři převěšený řetěz řádu zlatého rouna. Za perlovým obvodkem opis a cena (60).

Na rubu v perlovém obvodku korunovaný orel říšský s korunovaným znakem rakouským, řetězem zlatého rouna ovinutým na prsou. Opis ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · MO · (znamení č. 43.) · 621 · Na obou stranách čárkovitý okraj.

Váží 13·35 gr. o průměru 35½ mm.

Po Petru Hemovi působil v Olomoucké mincovně mincmistr Baltazar Zwirner dvakrát, poprvé od roku 1621 do března léta 1622**) a podruhé od 29. listopadu 1623 do 29. listopadu 1624.***) Zwirner měl znamení (BZ) neb BZ aneb růžičku.

Tolary Zwirnerovy o 150 krejcarech (Tab. LXI. obr. 528.).

V líci ověněné poprsí s pravé strany, s vysokým okružím a zlatým rounem přes krunýř, na rameni přehozený plášť, v perlovém obvodku. Opis FERDINANDVS · II · (091) D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX · ☼ Jindy bývá opis FERDINANDVS · II · (091) D · G · R · I · S · AV · G · H · B · RE ☼

Na rubu korunovaný orel dvojhlavý se štítkem korunovaným rakousko-burg., řetězem zlatého rouna ovinutým, na prsou. Koruna svrchu sahá v opis ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · MO · 1622 · Ročník 1623 má v rubním opisu BVR · CO · TYR · 1623 ·

Průměr 40 mm; váží 14·7 gr.

Půltolar Zwirnerův o 75 kr. z r. 1622 (Tab. LXI. obr. 527.) srovnává se úplně s tolarem předešlým, jen pod poprsím jest cena (75). V opisu lícní strany čte se:

*) Beschreibung der Sammlung Böhmischer Münzen und Medaillen des Max Donebauer in numismatisch-geschichtlicher Bearbeitung vom Ed. Fiala. Praha 1889 str. 206.

**) Kristian ryt. d'Elvert: Beiträge zur Geschichte der böhmischen Länder. Str. 331 a 341.

***) Tamtéž na str. 372 a 373.

FERDINANDVS · II · D (9L) · G · R · I · S · A · G · H · B · REX (růžice) neb
FERDINAN · II · D · G (9L) · R · I · S · A · G · H · B · REX (růžice) neb
FERDINANDVS · II · (9L) · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX (růžice) neb
FERDINANDVS · II · D (9L) · G · R · I · S · A · G · H · B · REX neb
FERDINANDVS · II (9L) · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX · ☉

Na rubu pak:

ARCHID · AVS · DVX · BVRG · MA · MO · 16ZZ · neb
ARCHI · AVS · DVX (ZB) · BV · MA · MO · 16Z1 · neb
ARCHID · AVS · DVX · BVR · MAR · MO · 16ZZ neb
ARCHID · AVST · VX · BVRG · MAMO · 16ZZ · neb
ARCHID · AVS · DVX · BVR · MAR · MO · 16ZZ ·

Průměr 35—36 mm, váha 7·9 gr.

Páltolar Zwirnerův o 60 kr. z r. 16ZI (Tab. LXI. obr. 529.) má v líci poprsí ověněné s vysokým okružím a na prsou řetěz zlatého rouna. Za perlovým obvodkem, svrchu temenem hlavy pancovníkovy přetrženým, opis FERDINAN · II · D · G · (99) · R · I · S · AV · GG · HV · BO · REX · ♣ Někdy na konci lícního opisu pouze tečka.

Na rubu korunovaný orel říšský s korunovaným štítkem rakousko-burgundským na prsou. Korunou přetržen obvodek a za ním opis ARCHIDAVS · DVX · (ZB) · BVR · CO · TYR · 16ZI ·

Průměr 36 $\frac{1}{2}$ mm, váha 13·9 gr.

Mince tato náleží p. Edvardu Peckovi, správci školy v Domaželicích na Moravě.

Zwirnerův osmačtyřicetník (Tab. LXII. obr. 531.) rytby chatrné, ale vzácný.

Na líci poprsí ověněné v levo obrácené s okružím vysokým a širokým i zlatým rounem sahá nad perlový obvodek v opis FERDI · II · D · G · R · (ZB) · I · S · AV · G · H · B · REX ·

Na rubu špatně rytý orel s korunovaným štítkem rakousko-burgundským na prsou. Za obvodek perlovitý sahá koruna v opis ARCHID · AVS · DV (8t) · BV · CO · TYR · I · 6 · Z · I · Okraj oboustranně perlovitý.

Průměr 34 mm; váží 21·5 gr.

Vyobrazný osmačtyřicetník tento jakož i tolar čís. 528. náležel sbírce zesnulého obecního starosty p. Frant. Hanáka v Horní Moštěnici na Moravě.

Jiný variant ze sbírky p. Edv. Haisla, řiditele cukrovaru v Libici nad Cidlinou, (Tab. LXII. obr. 532.) nese opis na straně lícní FERDINA · II · D · G (ZB) · R · I · S · AV · G · H · B · REX · a na rubu ARCHID · AVS · DV · (država s 48 ve spodní půli) BV · CO · TYR · 16ZI

Průměr 34 $\frac{1}{2}$ mm, váha obnáší 11·1 gr.

Také jsou osmačtyřicetníky, na nichž čte se v opisu na líci FERDINAN · II · D · G · (ZB) · R · I · S · AV · G · G · HV · BO · REX · ☉ · a na rubu ARCHID · AVS · DV · (8t) · BV · CO · TYR · 16ZI

Ve sbírce Max Donebauera byl osmačtyřicetník s opisem FERDINAND · II · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX · (růžice) na jedné a ARCHI · AVS · DVX

(država s 48) · BV MA · MO · 16Z1 · na druhé straně, jehož průměr obnášel 33 mm a vážil 21·63 gr.

Čtyrmečtí máky či čtyřřadvacetníky Zwirnerovy jsou stejného lícení s půltolary o 75 kr., jen pod poprsím nesou (24) označenou hodnotu mince. Na líci mají opis:

FERDINAND · II (†) D · G · RIS · A · G · H · B · R (růžice), neb

FERDINAND · II · (†) · D · G · RIS · A · G · HBR · neb

FERDINAND · II · (†) D · G · RISA · G · H · BR neb

FERDINAND · II · (†) D · G · RISA · G · H · BR

Na rubu:

ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · MO · 16ZZ neb

ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · M · 1622 neb

tentýž opis a znamení B | Z mezi křídly a prsama orla, neb

ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · M 16Z3 a znamení B | Z mezi křídly

a pazoury orla.

Průměr 28—30 mm, váha 3·91—4·38 gr nebo hranáče 7·4 gr.

Patnáctníky Zwirnerovy (Tab. LXI. obr. 526.) raženy r. 1622 a 16Z5.

V líci mají pod věncovým poprsím (15) a opis:

FERDINAN · II (†) D · G · R · IS · AGHBR · neb

FERDI · II · D · G · R · I · S (†) AV · G · H · B · REX ·

Na rubu sahá orel korunou a ocasem za perlový obvodek v opis

ARCHI · AV · DVX · BVR · MA · M · 622 neb

ARCHI · A · DVX · BVR · MA · M · 16Z5

Oboustranně čárkovitý obvodek.

Průměr 25 mm, váží 2·92 gr.

Mince dlouhá z mincoven slezských.

Ve Slezsku vybity z mince dlouhé nejvíce čtyřřadvacetníky či čtyrmečtí máky, patnáctníky a groše. Charakteristickým znakem mincí těchto, poukazujícím k jejich původu, jest u většiny buď slezská orlice neb v opisu titul panovnicka jako vévody slezského (Dux Silesiae), ač jsou mnohé slezské mince i bez těchto příznaků.

Oběma výše uvedenými znaky vyniká čtyřřadvacetník znázorněný na tab. LXIV. obr. 556.

Na líci jest poprsí nekorunované v levo obrácené s vavřínovým věncem dole s vlajkami stuhami zdobené, v brnění, pláštěm přehozené, s vysokým širokým okružím, s řetězem na prsou v dvojitém obvodku, za nímž opis FERDINA · D · G · RO · I · S · A · G · H · BO · REX · D · S *

Na rubu orlice slezská v obvodku šňůrovitém, za kterým běží opis MONETA · NOVA · (†) · ARG · SILE · 16ZZ * (totiž lístek babykový šikmo postavený). Okraj obou stran šňůrovitý. Průměr 31 mm.

Jiné čtyřřadvacetníky jeví podobnost se čtyřřadvacetníky českými a moravskými. Nejobyčejnější jsou mincemistra Balt. Zwirnera z mincovny

Vratislavské se značkami jeho B | Z neb se znamením rúžice (Tab. LXIV. obr. 557., 558. a 559.). Popíšeme některé. Na obr. 557. vidí se na líci v perlovitém obvodku poprsí panovnickovo, jak při předešlém čtyřiadvacetníku popsáno. Kolem něho opis FERDINAND · D · G · (†Z) · R · I · S · A · G · H · B · RE · D · S (rúžice). Zkratka poslední znamená Dux Silesiae, t. j. vévoda Slezský.

Na rubu v perlovitém obvodku s rakousko-burgundským prsním štítkem lemovaným řetězem zlatého rouna dvouhlavý říšský orel, jehož koruna čeká do opisu zasahuje. Od ní jde opis ARCHID · AVS · DVX · BVRG · MAR · MO · 1625 Po stranách při drápech orla značka B | Z

Také bývá opis na líci:

FERDI · D · G · RO · IM · SE · (†Z) · G · H · BO · REX · DVSI (rúžice), neb

FERDI · D · G · RO · IM · S (†Z) · A · G · H · BO · REX · DV · SI · (rúžice)

a na rubu ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · MOR · 1625 · neb jen 1625

Okraj po obou stranách perličkovitý.

U čtyřiadvacetníku na obr. 559. zasahá na líci temeno hlavy částečně v opis FERDINAND · II · (†Z) · D · G · RIS · A · G · H · B · R (dvojitá lilie).

Na rubu orel jako u předešlého, opis však ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · M · 1625 Nahoře mezi prsama a křídly orla s obou stran značka B | Z

Měří v průměru 28½—29 mm a vážívají 4—6 gr.

Vzácnější jsou Vratislavské čtyřiadvacetníky Hanuše Tuchmanna st. (Tab. LXIV. obr. 561.), které mají v líci poprsí obrněné se dvěma vlajčemi stužkami za okružím. Za obvodem šňůrovým opis FERD · D · G · ROM · IM · (†Z) · SE · A · G · H · B · REX · D · S · ☼

Na rubu říšský orel se štítkem rakousko-burgundským, věnočným zlatým rounem na prsou. Hlavy orlí bez obvodků. Vedle křídel značka Tuchmannova H | T Za šňůrovitým obvodkem, přetrženým korunou, opis ARCHID · AVS · DVX · BVR · MAR · MO · 1625 ·

Okraj oboustranně vroubkovitý.

Průměr 30 mm, váha 3·5 gr (někdy 28—29 mm a 4 gr těžký).

Jindy zní opis lícní

FERD · D · G · ROM · IM · (†Z) · S · A · G · H · B · REX · D · SI · (rúžice), neb

FERDINAND · D · G · R · (†Z) · I · SE · A · GE · H · B · REX · D · S · (rúžice)

a rubní

· ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · MO · 1625 · neb

ARCHID · AVS · DVX · BVRG · MAR · MO · 1625

Přihážívají se též společně čtyřiadvacetníky Zwirnerovy a Tuchmannovy t. j. se značkou B | Z a monogramem HT Lícní na obou stranách obvyklé, jen opis lícní

FERD · D · G · ROM · IM · (†Z) · S · A · G · H · B · REX · D · SI (rúžice), neb

FERD · D · G · ROM · IM · (†Z) · S · A · G · H · B · REX · DSI (rúžice), neb

FERD · D · G · ROM · IM · (†Z) · S · A · G · H · B · REX · DSI ☼

a rubní

· ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · M · HT 1625 · neb

· ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · MO · IT · 625 · neb
· ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · MO · IT · 625

Vedle křídel orla značka B | Z Vyobrazení jednoho podáno na tab. LXIV. obr. 560. dle originalu ze sbírky spolupracovníka tohoto díla.

Průměr mají 28½—29 mm a váží 3·45—3·96 gr.

Náleží k mincím vzácnějším.

Hlohovský čtyřadvacetník minemistra Jana Jakuba Husera vyobrazený na tab. LXIV. obr. 562. podobá se čtyřadvacetníku Zwirnerovu z mincovny Vratislavské, však mezi krky a křídly orla spatřují se po stranách písmeny I | H neb I | I | H jako znamení mincmisterské.

Hlohovský čtyřadvacetník Zwirnerův (Tab. LXIV. obr. 563.) nese na líci nad poprsím v závorkách značku mincovny (G) a na rubu pod ocasem orla v opisu pětilistou růžici v závorkách a mezi prsama a křídly orla písmena B | Z jako značky minemistra.

Čtyřadvacetníky se znamením dvojité lilie nad poprsím (Tab. LXIV. obr. 564.).

Opis líce

FERDINAND · II · (72) D · G · RIS · A · G · H · BR (znamení), neb

FERDINAND · II · (72) DG · RIS · A · G · H · B · R · (znamení), neb

FERDINAND · II · (72) D · G · R · I · S · A · G · HB · R · (znamení)

Na rubu orel se štítkem rakousko-burgundským na prsou pod vévodským kloboukem. Nad tím koruna sahá v opis

ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · M · 1625 neb

ARCHID · AVS · DVX · BVR · MA · M · 1625 neb 1625 ·

Průměr 28—30 mm, váha 3·47—4 gr.

Čtyřadvacetníky se znamením růžice nad poprsím a hrotnatým prstenem na rubu pod orlem z r. 1623 také jsou slezské (Tab. LXIV. obr. 565.).

Opis líce:

FERDINAND · II · D · G · (72) R · I · S · A · G · H · B · REX ☼ neb

FERDINANDVS · II · (72) R · I · S · A · G · H · B · REX · (růžice) ·

Opis na straně rubní

· ARCHID · AVS · DVX · (hrotnatý prsten) BVR · MA · MO · 1625 neb 1625 ·

Průměr 29 mm, váha 4·35 gr.

Jemnou, umělou a neobyčejnou rytbou vyniká čtyřadvacetník, který chová ve své sbírce p. Fr. R. Chaura v Praze. Pro zajímavost podáváme vyobrazení jeho na tab. LXVIII. obr. 618.

Na líci vidí se v obvodku kruhovitém korunovaný dvouhlavý říšský orel, jehož otevřená korunka z pola do opisu zasahuje. Na prsou orla država s vysokým křížem, vodorovně řadou perliček rozpůlena, svrchní polovina její rozdělena ještě podobným způsobem svisle, ve spodní pak vyražena Z. Hlavy orla mají nad sebou polokruhy, pod orlem pak jeví se malý křížek. Opis FERDINANDUS : D : G : RO : IM : SE : AV :

Na rubu v obvodu kruhovitém ozdobný štít, na němž korunovaný český lev v levo obrácený a pod ním malá růžice. Opis PRO ⊗ ARIS ⊗ ET ⊗ FO-CIS ⊗ A. 16ZI ⊗

Okraj oboustranně perlovitý.

Zajímavé jsou současné padělky čtyřadvacetníků z té doby do mědi odražené. Jeden takový znázorněn na tab. LXV. obr. 566. Líčení jest totéž jako na jiných čtyřadvacetnících, jen opis na straně lícní:

FERDI · D · GROMSR (†) AR · GH · REX · POPV · SI (velká lilie podobná korunce), neb

FERDI · D · G · ROM SE (†) ARG · H · REX · POPVSI (velká lilie)

Na rubu čte se v opisu:

ARGHIDAVSDVX PVR · MAMOR 1625 neb

ARCHI · DAVS · DVX · PVR MA MOR · 1625

Průměr $28\frac{1}{2}$ mm, váha 3·45 gr.

Jiné padělané čtyřmecníky mají v lícním opisu:

FERDI · D · G · RO · IM · SE (†) AG · H · BO · REX · DVXI (velká lilie), neb

FERDI · D · G · ROM I SE (†) A · G · H · PO REX · DVXI (velká lilie), neb

FERDINAND II · (†) D · G · R · I · S · A · G · HBR +

a v rubu sím:

ARCHI · DAVS · DVX · PVR MA MOR · 1625 neb

ARCHI · AVS · DVX · BVR · MA · MORI · 1 · 6 · 2 · 3 neb

· ARCHID AVS DVX BVR MA M · 162 · 5 ·

Průměr 28—29 mm, váha 2·55—4·12 gr.

Patnáctikrejcar Zwirnerův vidí se na tab. LXV. obr. 567. Znamení B | Z jest nahoře mezi prsama a křídly orla, pod ním dole značka šestipaprsková hvězda v kruhu. Opis líce FERDINAN · D · G · R · (S) · I · S · A · G · H · B · REX · D · S · a rubu ARCHID · AVS · DVX (šestipaprsková hvězda v kruhu) · BVR · MAR · MO · 625

Průměr 25 mm, váha 2·05 gr.

Patnáctikrejcar se znamením hrotnatého prstenu má opis na líci FERDINAND · II · D · G (S) · R · I · S · A · G · H · B · REX · a na rubu · ARCHI · AVS · DVX (hrotnatý prsten) · BVR · MA · MO · 1625

Průměr $24\frac{1}{2}$ mm, váha 2·95 gr.

U grošů jeví se typ dvojí.

Jedny (Tab. LXV. obr. 568.) ukazují na líci slezskou orlici, k níž dole až za obvodek vystupuje v oválu 5 Opis MONE · NOV ⊙ A · ARGENT ⊗

Na rubu država s křížkem vynikajícím v opis a ve spodní polovině její číslo 24; kolem obvodku TR · CRVCIFER · 1622 t. j. tři krejčary.

Průměr 17 mm.

Druhé groše mají na líci poprsí panovnickovo buď za obvodek sahající (Tab. LXV. obr. 569.), neb pouze obvodek vyplňující (Tab. LXV. obr. 570.) s opisem

FER · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX · D · S · neb
FER · D · G · RO · I · S · A · G · H · BO · REX · D · S ☼

Na rubu slezská orlice v obvodku, za kterým ote se opis MONE ·
NOVA · (C) · ARG · SIL · 1622 · ☼

Průměr 19 mm, váha 1·05 gr.

Jako zvláštnost zobrazujeme na tab. LX. obr. 522. grošík bez letopočtu, kterýž zdá se býti současným padělkem.

Na lici jest v jemném, perlovém, nahoře otevřeném obvodku država, v jejíž spodní polovině jest číslice 24 Ozdobný kříž državy zasahuje v opis
☼ FERD · II · R · I · S · A ☼

Na rubu rovněž v jemném, perlovém obvodku korunovaný český lev v pravo obrácený, mezi jehož zadními tlapami jest křížek. Za obvodkem opis
PRO · ARIS · ET · FO · ☼ Okraj s obou stran perličkový.

Průměr 16 mm, váha 0·75 gr.

Mince lepšího zrna z mincoven českých.

Mince lepšího zrna liší se podstatně nejen jakostí kovu (vnitřní hodnotou), leč i rázem svým od mince dlouhé. Vybíjeny pak z mince té třítolary, dvou-
tolary, tolary, půltolary, čtvrttolary, groše, krejcary, trojníky, půlkrejcary, čtvrt-
krejcary, desíti-, pěti-, dvou- a jednoduché dukáty.

Tolary jsou typu dvojího.

Starší, před dlouhou mincí ražené, podobají se tolarům Rudolfa II. a Ma-
tyáše I. t. j. mají na lici pouze poprsí panovnickovo a pod ním českého
lva v levo obráceného a na rubu říšského orla s prsním štítem rakousko-bur-
gundským.

Na novějších (mladších) po dlouhé minci vybějených tolarech vidí se
na lici panovník v celé postavě a na rubu říšský orel s českým lvem
na prsou.

Tolary starší (Tab. LVI. obr. 472.) jsou velice vzácné a známy jsou
pouze Jáchymovské Řehoře Steinmüllera z r. 1621.

Na lici jest v obvodku perlovém, nahoře poněkud otevřeném, ověncené
a obrněné poprsí panovnickovo v levo obrácené, s vysokým okružím a pláštěm.
Opis FERDINANDVS · II · D · G (český lev v levo obrácený) RO · I · S · A ·
G · H · BO · REX ·

Na rubu rovněž v perlovém obvodku nahoře i dole přetrženém koruno-
vaný dvouhlavý říšský orel, jehož koruna až k okraji dosahuje. Na prsou jeho
pod vévodským kloboukem rakousko-burgundský štít ověšený řetězem zlatého
rouna. Od koruny pokračuje opis ARCHID · AVST · DVX (znamení Steinmülle-
rovo: levé křídlo orla v závorkách) BVRG · MAR · MO · 1621

Okraj po obou stranách perlovitý.

Průměr 40½ mm, váha 28·8 gr.

Úplně stejným rázem vybějeny i dvou- a třítolary s D · G · v lícním opisu.

Jako unikum dlužno považovati čtvrttolar, vyobrazený na tab. LVIII. obr. 487. dle originalu p. Fr. R. Chaury v Praze, stejného líčení s popsaným tolařem, však různě se opisem FERDINAND · II · D : G (lvíček) R · I · S · A · G · II · BO · REX · na líci a ARCHID · AVS · DVX (orlí křídlo) BVR · MAR · MO · 1621 na rubu.

Z tolařů mladšího rázu popíšeme některé z různých mincoven.

Pražský tolař Suttnerův (Tab. LV. obr. 465.).

Líce: V dvojitém obvodu zevně perlovitém, uvnitř hladkém, korunovaná postava císaře v brnění k levé straně rozkročená, nahoře i dole do opisu sahající, s žezlem v pravici a s državou v levici. Po levé straně jest opásána mečem. Opis FERDINANDVS II · DG | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX neb

FERDINANDVS · II · D : G atd. neb

· FERDINANDVS · II · DG atd.

Na rubu dvouhlavý orel pod císařskou korunou, jež za obvedek perlový sahá; na prsou orla český lev ve štítu kloboukem arcivévodským krytém a řetězem zlatého rouna lemovaném. Opis

ARCHID · AVST · DVX (půl okřídleného noha v závorkách neb bez nich) BVRG · MAR · MO · 1625 neb

ARCHID · AVSTR · DVX (půl okřídleného noha) BVRG · MAR · MOR · 1625 neb 1624 neb 1625.

Okraj perlový míjí část obvodu.

Průměr 42—42½ mm, váha 28·5—28·82 gr.

Kolku toho použito i k ražbě dvoutolařů o průměru 42 mm a váze 59·41 gr.

Pražský tolař Hübmerův (Tab. LV. obr. 466.) jest stejného líčení jako předcházející. Obvedek na líci bývá někdy jen jednoduchý, perlovitý, na rubu pod orlem vidí se však značka ☉ buď v závorkách neb v ozdobném kruhu.

Opis líce bývá:

FERDINANDVS · II · D : G | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · D : G · | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · D G | R · IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · D | · G · | R · IM · S · A · G · H · B · REX

FERDINANDVS · II · D : G | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · D : G · | R | · I · S · A · G · H BOHE : REX ·

Opis rubu:

ARCHID · AVSTR · DVX (☉) BVRG · MAR · MO 1626

ARCHID · AVSTR · DVX (☉) BVRG · MAR · MAR · 1625 neb 1626

· ARCHID · AVSTR · DVX (☉) BVRG · MAR · MO · 1626

ARCHID · AVS : DVX (☉) BVR · MAR · MO · 1628

ARCHID · AV : DVX (☉) BVR · MAR · MO · 1628

ARCHID · AVS · DVX (značka ☉ v ozdobném kruhu) BVRG · MAR · MO : 1650

Průměr $41\frac{1}{2}$ —44 mm, váha 24·37—29·17 gr.*)

Pražský tolar Šustrův (Tab. LV. obr. 467.) má podobný líc. Na rubu však kolem hlav orlích jsou obvodky a pod orlem vidí se jako znamení štok pregfšský či razidlo v závorkách (Tab. II. čís. 47.). Týmž rázem bity i dvoutolary.

Na líci přihází se opis:

FERDINANDVS II · D · G | R | IM · S · A · G · HV · BO · REX

FERDINANDVS II · DG | R | IM · S · A · G · · HV · BO · REX

FERDINANDVS II · DG | R | IM · SE · A · GE · H · B · REX

✓ FERDINANDVS · II · D · G | R | I · S · A · G · HV · BOE · REX ·

FERDINANDVS II · D | G | R · IM · SE · A · GE · H · B · REX

FERDINANDVS · II · DG | · R · | IM · SE · AV · GE · HV · BO · REX

FERDINANDVS II · D · G | R | IM · S · A · G · HV · BO · REX (na dvou-

tolarech).

Opis na rubu:

· ARCHIDVX · AVS · DVX (razidlo) BVRG · MAR · MOR · 1652 · (též na dvoutolarech).

ARCHIDVX · AVS · DVX (razidlo) BVRG · MAR · MOR · 1652

· ARCHIDVX · AVST · DVX (razidlo) BVRG · MAR · MOR · 1655 ·

· ARCHIDVX · AVS · DVX (razidlo) BVRG · MAR · MOR · 1654 ·

ARCHIDVX · AVS · DVX (razidlo) BVRG · MAR · MOR · 1657

Průměr 44 mm, váha 28·85—29 gr.

Pražský tolar Šustrův bez titulu IMPERATOR

V líci stojí panovnk v opisu FERDINANDVS · II · D · G | R | S · A · GE · HVN · BO · REX

Na rubu koruuovaný orl s kruhy kolem hlav a s českým znakem ve štítu prsoum, zlatým rounem ovinutém. Opis ARCHIDVX · AVS · DVX (razidlo) · BVRG · MAR · MOR · 1654 neb 1652, při čemž na počátku a na konci rubního opisu tečka.

Pražský tolar Šustrův s MOA místo MOR

V líci stojí panovnk v opisu FERDINANDVS · II · DG | R | IM · SE · AV · GE · H · BO · REX ·

*) V mincovnách českých raženy za Ferdinanda II. skoro všechny mince pod kladivem. Zřídil sice Benedikt Huebner ze Sonnleithen r. 1621 ražbu na válce, jako byla v Štyrském Hradci již od r. 1614, avšak strojů těchto a průbojů jen krátce zde upotřebeno; nebylo při mincovně síly vodní a potah koňský byl drahý. Známe některé vyválené tolary ražby Huebnerovy. V líci vidí se poprsí císaře Ferdinanda II. s okružím, ale bez tetězu zlatého rouna. Pod poprsím čte se v závorkách cena 120. Na rubu vidí se dvojitý orl s rakousko-burgundským znakem na prsou; vespod vybita hvězda nad půlměsícem. V Praze nechťeli mincíři raziti na strojích; neboť jim to bylo na újmu. I vydal císař dne 3 ledna 1624 patent, v němž ujistil je, že mincování drobných na stroji taženém a pomocí průboje, čímž rychleji se mincuje, než pod kladivem, nemá býti na škodu jich starým výsadám. (Jan Newald: Beiträge zur Geschichte des österreichischen Münzwesens während der Zeit von 1622—1650. Wien 1882 str. 23.)

Na rubu orel s kruhy kolem hlav a štíhlým lvem na prsou. Opis ARCHIDVX · AVS · DVX (razidlo) BVRG · MAR · MOA 1657

Tento tolar nalézá se v e. a k. kabinetě mincí ve Vídni.

Pražský tolar Wölekerův (Tab. LVI. obr. 468.) má na lici obvoдек dvojité a na rubu hlavy orla v kruzích a jako značku ruku držící šestihrotou hvězdu v závorkách (Tab. LI. čís. 48.). Jinak srovnává se líčení s tolarý předcházejícími.

Opis líce:

· FERDINANDVS · II · DG | · R · | IM · SE · AV · GE · H · BO · REX | ·
neb bez tečky na počátku opisu.

Opis rubní strany:

· ARCHIDVX · AVS · DVX (ruka s hvězdou) BVRG · MAR · MOR · 1657 ·
neb bez tečky na počátku a na konci opisu.

Průměr 43 mm, váha 29·13 gr.

Tolar Eggenbergského mincmistra Elisea du Bois.

Líce: V perličkovém obvodku korunovaný panovník v celé postavě poněkud k levé straně obrácený a nahoře i dole v opis zasahajících. V levé ruce drží državu a v pravé o rameno opřené žezlo. Po levém boku má zavěšený meč. Opis FERDINAND · II · D : G · | · R | I · S · A · G · H · BOHE : REX · Okraj perličkový.

Rub: V perlovém obvodku korunovaný dvojhavý orel, mající na prsou korunovaný český štít, lemovaný řetězem zlatého rouna. Koruna nad orlem sahá v opis ARCHID · AVS : DVX : (znamení: hlava kančí v závorkách) BVR : MAR : MO : 1650 neb ARCHID : atd. Kolem hlav orlích kruhy není. Okraj rovněž perličkový.

Průměr 43 $\frac{1}{2}$ mm, váha 29·05 gr.

Jiný variant má v opisu líčném · R | · I · a v rubním ARCHID : AVSTR ; (hlava kančí) BVRG ; MAR ; MO ; 1651 Hlavy orla jsou ovroubeny kruhy.

Horský tolar Hölzlův má stejné líčení. Obvoдек na lici jest buď jednoduchý perlový neb dvojité (hladký a perlový) neb i trojité (hladký, perlový, hladký). Pod orlem umístěno znamení: šestipaprsková hvězda buď v závorkách neb v oválu neb počínaje ročníkem 1630 jest znamení v ozdobném štítku a spolu kolem hlav orla vidí se kruhy. Téhož rázu jsou i dvoutolary.

Opisy na líci:

FERDINANDVS · II · DG | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · D · G | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · D : G · | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX neb REX · (též na dvoutolarech)

FERDINANDVS · II · D : G | R · | IM · S · A · G · HBO · REX · (na dvoutolarech)

FERDINANDVS · II · D : G · | R · | IM · S · A · G · HV : BO · REX · (též na dvoutolarech)

FERDINANDVS + II + D ‡ G | R + | IM + S + A + G + HV + BOH + REX

FERDINANDVS · II · DG · | R | IM · S · A · G · HV · BO · REX (na dvoutolarech)

FERDINANDVS · II · D · G | R · | IM · S · A · G · HV · BOH · REX

FERDINANDVS ; II ; DG | R · | I · M ; S ; A ; G HV ; BO ; REX (na dvoutolarech).

Opis na rubní straně:

ARCHID · AVST · DUX (★) BVRG · MAR · MO · 1625 (na tolarech) neb 1626 (na dvoutolarech)

ARCHID · AVSTR · DVX (★) BVRG · MAR · MOR · 1624 (na tolarech) neb 1625 (na dvoutolarech)

ARCHIDVX · AVST · DVX (★) BVRG · MAR · MOR · 1627 (na dvoutolarech) neb 1630 (na tolarech)

ARCHIDVX · AVST · DVX (★) BVRG · MAR · MO · 1628 (na tolarech)

ARCHIDVX · AVS · DVX (značka ★ v štítku) BVRG · MAR · MOR · 1628 (na dvoutolarech)

ARCHIDVX · AVST · DVX (značka ★ v štítku) BVRG · MAR · MORA · 1650 (na tolarech)

ARCHIDVX * AVST * DVX (značka ★ v štítku) BVRG * MAR * MOR * 1651 (na dvoutolarech)

ARCHIDVX · AVS · DVX (značka ★ v štítku) BVRG · MAR · MOR · 1651 (na tolarech)

ARCHIDVX · AVS · DVX (značka ★ v štítku) BVRG · MAR · MO · 1652 (na tolarech)

ARCHIDVX * AVS * DVX * (značka ★ v štítku) BVR * MAR * MOR * 1652 * (na dvoutolarech).

Průměr tolarů 41—42 mm, dvoutolarů 41½—44 mm, váha tolarů 28·5 až 29·1 gr, dvoutolarů 57·9—58 gr.

Vzácný Kutnohorský tolar z doby provisoria z r. 1633 shoduje se líčením s tolarý jinými, jen pod orlem místo znamení jest prázdný kroužek. Hlavy orla jsou v kruzích. Opis líc FERDINANDVS · II · D · G | R · | IM · S · A · G · HV · BO · REX a rubu ARCHIDVX · AVS · DVX · ○ BVR · MAR · MOR · 1655

Průměr 41½ mm, váha 28·4 gr.

Tolar ražený za správy mincovny Horské Hanušem Prunsem, vyobrazený na tab. LVI. obr. 471. podobá se jiným tolarům, lícní obvodek však jest trojitý a zvláště zdobný (hladký, zoubkovaný a zase hladký). Na rubu pod orlem jako znamení ✕ vsrdčitém štítku. Známý jsou také dvoutolary téhož rázu.

Opis lícní:

FERDINANDVS · II · DG | R · | I · S · A · G · HV · BOH · REX

FERDINANDVS · II · D · G | R · IM · S · A · G · H · BO · REX (na dvoutolarech)

FERDINANDVS · II · D | G · | R · IM · S · A · G · H · B · REX ·

FERDINANDVS · II · D · G · R · IM · S · A · G · HV · BOH · REX ·
nebo BOH · REX ·

Opis na rubu:

ARCHIDVX · AV · DVX · (☉) BVRG · MAR · MO · 1655 ·

ARCHIDVX · AV · DVX · (☉) BVRG · MAR · MO · 1654 (na tolařech
i dvoutolařech)

ARCHIDVX · AV · DVX · (☉) BVR · MAR · MOR · 1654 (na dvoutolařech)

ARCHIDVX · AVS · DVX · (☉) BVR · MAR · MO · 1654

Průměr tolaru 42 mm, dvoutolaru 40½ mm, váha tolaru 28·8—28·95 gr.,
dvoutolaru 58 gr.

Jáchymovský tolar Steinmüllerův v pozdější ražbě (Tab. LVI.
obr. 473.) má již obecný ráz jako výše popsané tolaře, pod orlem vidí se však
jako znamení levé křídlo orlí v závorkách.

V opisu lícím čte se:

FERDINANDVS · II · DG · R · IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · D · G · R · I · S · A · G · HV · BO · REX

FERDINANDVS · II · D · G · R · I · S · A · G · H · BO · REX

Na rubní straně bývá opis:

ARCHID · AVST · DVX (orlí křídlo) BVRG · MAR · MO · 1625 nebo 1624,
1625, 1626, 1627

Průměr 42 mm, váha 28·59—28·85 gr.

Tolar dvoukolkový či křížený (Zwitterthaler) vyobrazen na tab.,
LXVIII. obr. 617. K vyražení lící strany jeho použito lícího razidla tak
zvaného „loveckého“ tolaru (Jagdthaler) Vratislavského mincmistra Hanuše Ry-
della (Riegra), rubní strana pak vyražena z rubního železa tolaru Pražského mincmistra
Beneše Hübmera. Zvláštní tento tolar býval ve sbírce proslulého numismatika
německého Adolfa Meyera, rodáka z Gdanska († 2. května 1894).

Na lici vidí se v perlovém obvodu vavřínem věncené poprsí panovnickovo
z předu (z profilu) poněkud v levo obrácené, s kníry a kozí bradou, v bohatě
zdobeném císařském ornátě s širokým, hojně řásnitým límcem a s řetězem zlatého
rouna na prsou, držící v pravici žezlo a v levici državu. Na plášti pod pravým
ramenem zcela drobným písmem monogram Hanuše Rydella HR, kolem pak opis FER-
DINANDVS · II · D · G · RO · IM · S · AV · GER · HVN · BOHEM · REX · ☉
Okraj ozdobný, řetízkový.

Na rubu korunovaný císařský orl, na jehož prsou český lev ve štítu
zlatým rounem ovinutém a kloboukem arcivévodským pokrytém. Opis ARCHID ·
AVS · DVX (☉) BVRG · MAR · MO : 1650

V díle Schulthess-Rechbergově*) pod čís. 899 a Madai pod čís. 2776**)
uveden podobný tolar s opisem FERDINANDVS · II · D · G · R · IM · S · A · G :

*) K. G. von Schulthess-Rechberg: Thaler-Cabinet. Wien 1840—1867. 5 Theile.

**) D. S. von Madai: Vollständiges Thaler-Cabinet. Königsberg 1765—1774. 3 Bände und
3 Supplem.

BO : REX . na líci a ARCHID : AVSTR · DVX · (☉) · BVRG · MAR · MO · 1626 · na rubu.

Jiný křížový tolar má líce jako Pražský tolar Suttnerův s letočtem 1624, totiž panovníka v celé postavě, na rubu však nese dvouhlavý orel v prsním štítu místo českého lva rakousko-burgundský znak, což lze vysvětliti tím, že použito k ražbě rubní strany rubního kolku z některého tolaru špatného zrna (dlouhého).

Dvoutolary i třítolary vedle obyčejného rázu tolarového (Tab. LVII. obr. 475.) raženy též, ač vzácně, kolkem desítidukátovým (Tab. LVII. obr. 474.).

Na líci jest v levo nakročený korunovaný panovník s žezlem a državou jako na tolařech, avšak mezi korunovaným štítem s českým lvem s pravé a takovýmž uherským s levé strany. Opis líce FERDINANDVS II · DG | R | IM · S · A · G · H · BO · REX

Na rubu dvouhlavý orel říšský, nad nímž koruna až k okraji sahá. Na prsou však místo štítu českého jest rakousko-burgundský. Opis ARCHID · AVST · DVX (znamení: půl okřídleného noha) BVRG · MAR · MO · 1625

Na půltolaru čili zlatníku opakuje se totéž líčení jako na tolařech, totiž na líci panovník v celé postavě a na rubu říšský orel s českým štítem na prsou.

Průměr $34\frac{1}{2}$ — $37\frac{1}{2}$ mm, váha 13·8—14·6 gr.

Níže podáváme opisy lícní i rubní, jak se na půltolarech z různých mincoven vyskytují.

Na líci mívá opis:

a) Pražský půltolar Suttnerův (Tab. LVII. obr. 476.):

FERDINANDVS · II · D · G | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · D : G | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS II · D · G · | R · | IM · S · A · G · H · BO · : REX

b) Pražský půltolar Hübmerův:

FERDINANDVS · II · D · G | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · D : G · | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

c) Pražský půltolar Šustrův (Tab. LVII. obr. 477.):

FERDINANDVS II DG | R | IM · SE · A · GE · H · B · R · EX

d) Kutnohorský půltolar Hölzlův (Tab. LVII. obr. 478. a 479.):

FERDINANDVS II · DG | R | IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · DG | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · D · G | R | IM · S · A · G · H · BCO · REX

FERDINANDVS · II · D : G · R · | I · S · A · G · H · BO · REX · D · S (růžice)

FERDINANDVS · II · D : G · | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX ·

neb REX

FERDINAND : II · D : G · | R · | I · S · A · G · HV · BO · REX ·

e) Kutnohorský půltolar Prunsov (Tab. LVIII. obr. 480.):

FERDINANDVS · II · D : G | R | IM · S · A · G · H · BO · REX

f) Jáchymovský půltolar Steinmüllerův (Tab. LVIII. obr. 481.):

FERDINANDVS II · DG | R | I · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · D · G | R | I · S · A · G · H · BO · REX
FERDINANDVS · II · DG | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

Na rubu nese opis

- a) Pražský půltolar Suttnerův (Tab. LVII. obr. 476.):
ARCHID · AVSTR · DVX (okřídlený noh v závorkách) BVRG · MAR · MO · 1624 neb 1625
ARCHID · AVST · DVX (okřídlený noh v závorkách) BVRG · MAR · MO · 1625 (místo 1623)

- b) Pražský půltolar Hübmerův:
ARCHID · AVSTR · DVX (☉) BVRG · MAR · MO · 1625

- c) Pražský půltolar Šustrův (Tab. LVII. obr. 477.):
ARCHID · AVS · DVX (razidlo) BVRG · MAR · MOR · 1655 neb 1655

- d) Kutnohorský půltolar Hölzlův (Tab. LVII. obr. 478. a 479.):
ARCHID · AVST · DVX (★) BVRG · MAR · MO · 1625 neb 1624
ARCHID · AVST · DVX (★) BVRG · MAR · MOR · 1624
ARCHID · AVSTR · DVX (★) BVRG · MAR · MOR · 1624 neb 1625
ARCHID · AVSTR · DVX (★) BVRG · MAR · M · O 1626
ARCHIDVX · AVS · DVX (★) BVRG · MAR · MO · 1627
ARCHIDVX · AVS · DVX · (značka ★ v štítku) · BVRG · MAR · MO · 1629

ARCHIDVX · AV · DVX (značka ★ v štítku) BVRG · MAR · MO · 1652

- e) Kutnohorský půltolar Prungův (Tab. LVIII. obr. 480.):
ARCHIDVX · AVS · DVX (✕) BVR · MAR · MO 1655

- f) Jáchymovský půltolar Steinmüllerův (Tab. LVIII. obr. 481.):
ARCHID · AVST · DVX (orlí křídlo) BVRG · MAR · MO · 1624 neb 1626
Rovněž i čtvrttolary či orty podobají se rázům svým zcela tolarům, různé se od nich toliko velikostí, vahou a opisem.

Měří v průměru $28\frac{1}{2}$ — $31\frac{1}{2}$ mm a váží 6·67—7·32 gr, hranáče 15·35 gr.

Na lici mívá opis:

- a) Pražský čtvrttolár Suttnerův (Tab. LVIII. obr. 482.):
FERDINANDVS II · DG | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX (též jako hranáč)

FERDINANDVS · II · D · G | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX (hranáč)

FERDINAND · II · D · G | R | I | M · S · A · G · H · B · REX

FERDINANVS · II · D · G | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

- b) Pražský čtvrttolár Hübmerův (Tab. LVIII. obr. 483.):

FERDINAN : D · G | · R · | I · S · A · G · H · B · RE :

FERDINAN · II · D : G | R | I | M · S · A · G · H · B · RE

FERDINAN : (vynechána II!) D · G | · R · | I · S · A · G · H · B · RE ·

- c) Pražský čtvrttolár Šustrův (Tab. LVIII. obr. 484.):

FERDINAND II DG | R · | I · S · A · G · H · BO · REX | ·

FERDINAND · II · D · G | · R · | I · S · A · G · H · BO REX ·

d) Pražský čtvrttolar Wölekerův:

FERDINAND II DG | R · | I · S · A · G · H · BO · REX | ·

e) Horský čtvrttolar Hölzlův (Tab. LVIII. obr. 485.):

FERDINANDVS II DG | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · DG | R · | IM · (vynecháno S!) A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · DG | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINAN · (vynechána II!) D : G · | R · I · | M · S · A · G · H · B · REX

FERDINANDVS · II · D : G | R · | IM · S · A · G · H · B · REX

FERDINANDVS · II · D : G | R · I · | S · A · GER · HV · BOH · REX

FERDINANDVS · II · D : G | R | IM · S · A · G · HV · BO · REX

FERDINANDVS · II · D : G | R | IM · S · A · G · H · BO · REX

f) Horský čtvrttolar Prunsov:

FERDINANDVS · II · D : G | R · | I · S · A · G · HV · BO · REX

FERDINAND · II · D : G | R · | I · S · A · G · HV · BO · REX

g) Jáchymovský čtvrttolar Steinmüllerův (Tab. LVIII. obr. 488.):

FERDINANDVS · II · DG | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

FERDINANDVS · II · D · G | R | I · S · A · G · H · BO · REX

Na rubu nese opis:

a) Pražský čtvrttolar Suttnerův (Tab. LVIII. obr. 482.):

ARCHID AVSTR DVX (okřídlený noh) BVRG MAR MOR 1625

ARCHID · AVSTR · DVX (okřídlený noh) BVRG · MAR · MO · 1625 neb
1624 (jako hranáče, s r. 1624 též okrouhlé)

ARCHID · AVSTR · DUX (okřídlený noh) BVRG · MAR · MOR · 1625 neb
1624 neb 1625

ARCHID · AVST · DVX (okřídlený noh) BVRG · MAR · MO 1625

b) Pražský čtvrttolar Hübmerův (Tab. LVIII. obr. 483.):

ARCHID · AVST · DVX (☉) BVRG · MAR · MO · 1625

ARCHID · AV · DVX (☉) BVRG · MA · M · 1625

c) Pražský čtvrttolar Šustrův (Tab. LVIII. obr. 484.):

ARCHI · AVS · DVX (razidlo) BVR · MAR · MO · 1652

d) Pražský čtvrttolar Wölekerův:

ARCHI · AVS · DVX (ruka s hvězdou) BVRG · MAR · MO · 1657

e) Horský čtvrttolar Hölzlův (Tab. LVIII. obr. 485.):

ARCHID · AVSTR · DVX (★) BVRG · MAR · MOR · 1625 neb 1624

ARCHID · AVST · DVX (★) BVRG · MAR · MO · 1625 neb 1624

ARCHID · AVS · DVX (★) BVR · MAR · M · 16 · 26 ·

ARCHIDVX · AVS · DVX (★) BVRG · MAR · MO : 1627 neb 1650

ARCHIDVX · AVS · DVX (značka ★ v štítku) BVRG · MAR · MOR · 1650

ARCHIDVX · AVS DVX (značka ★ v štítku) BVRG · MAR · MOR · 1651

ARCHIDVX · AVS DVX (značka ★ v štítku) BVRG · MAR · MO · 1651

f) Horský čtvrttolar Prunsov:

ARCHIDVX · AV · DVX (⌘) BVRG · MAR · MO · 1655

g) Jáchymovský čtvrttolar Steinmüllerův (Tab. LVIII. obr. 488.):
ARCHID · AVSTR · DVX (křídlo orla) BVRG · MAR MO · (1625 neb 1624
neb 1625

Obr. 486. na tab. LVIII. znázorňuje Jáchymovský čtvrttolar Lengefeldtův, jehož rubní strana odražena z kolku čtvrttolaru krále Matyáše (s orlem se štítkem rak.-burg. na prsou).

Groš český čili tříkrejcar (Tab. LIX. obr. 489.—505.) má na líci v hladkém kruhu poprsí císaře v levo obrácené a vavřínovým věncem zdobené a široké okružní kol krku. Někdy přesahuje hlava též do opisu. Mincovní znamení bývá nejčastěji pod poprsím. Vzácněji nalézá se znamení na rubní straně, jak se vidí při Pražských groších z roku 1631 až 1637 na tab. LIX. obr. 493. a 494. a obr. 505. při groši Jáchymovského mincmistra Řehoře Steinmüllera z r. 1632 a 1633 a pak při vzácném Horském groši mincmistra Daniela Kavky z Tolnějstajna (1636—1643) z r. 1636 (Tab. LIX. obr. 503.) neb 1637, kdežto místo znaménka zůstává za správy Horské mincovny Vavřincem Neumannem na groši z r. 1635 (Tab. LIX. obr. 502.) prázdný kroužek.

Na rubu v hladkém kruhu jest korunovaný říšský orl až v opis sahající, který má štít rakousko-burgundský korunovaný neb bez koruny na prsou. Kolem opisu na obou stranách obruba perličkovitá. X

Průměr $19\frac{1}{2}$ —21 mm, váha 1.27—1.95 gr.]

Na lícní straně mívá opis

- a) Pražský groš Suttnerův (Tab. LIX. obr. 489.):
FERDI · II · D · G · I (okřídlený noh) S · A · G · H · B · REX ·
FERDI · II · D · G · R (okřídlený noh) I · S · A · G · H · B · REX ·
FERDI · II · D · G · R · okřídlený noh bez závorek I · S · A · G · H · B · REX ·
- b) Pražský groš Hübmerův (Tab. LIX. obr. 490. a 491.):
FERDI · II · D · G · R · I (☉) S · A · G · H · B · REX · neb RE ·
FERDI · II · D · G · R · I (☉) S · A · G · H · B · REX ·
FERDI · II · D · G · R · (☉) I · S · A · G · H · B · REX ·
FERDI · II · D · G · R · ☉ I · S · A · G · H · B · REX ·
FERDI · II · D · G · R · ☉ I · S · A · G · H · B · REX · neb REX ·
FERDI · II · D · G · R · I (☉) S · A · G · H · B · REX ·
- c) Pražský groš Sustrův (Tab. LIX. obr. 492. a 493.):
FERDI · II · D · G · R (razidlo) I · S · A · G · H · B · REX ·
FERD · II · D · G · R (☉) I · S · A · G · H · B · REX ·
FERDI · II · D · G · R (☉) I · S · A · G · H · B · REX ·
- d) Pražský groš Wölckerův (Tab. LIX. obr. 494.):
FERDI · II · D · G · R (☉) I · S · A · G · H · B · REX ·
FERDI · II · D · G · R · (☉) I · S · A · G · H · B · REX ·
- e) Groš Krumlovského mincmistra Elisea du Bois (Tab. LIX. obr. 495. a 496.):
FERDI · II · DG · R · (hlava kančí) I · S · A · G · H · B · R · EX
FERDI · II · D · G · R hlava kančí bez závorek I · S · A · G · H · B · REX ·

- FERD · II · DGR hlava kančí bez závorek I · S · A · G · H · B · REX ·
 FERDI · II · D · G · R (hlava kančí) I · S · A · G · H · B · REX ·
 FERD · II · D · G · R · hlava kančí bez závorek I · S · A · G · H · B · REX *
 FERD · II · D · G · R hlava kančí bez závorek I · S · A · G · H · B · REX *
- f) Horský groš Hölzlův (Tab. LIX. obr. 497.—500.):
- FERDI · II · D · G · R (☉) I · S · A · G · H · B · REX ·
 FERDI · II · D · G · R (★) I · S · A · G · H · B · REX ·
 FERDI · II · D · G · R · I · S (★) A · G · H · B · REX · neb REX (růžice)
 FERDI · II · D · G · R · (značka ★ v štítku) I · S · A · G · H · B · REX ⊗
 FERDI · II · D · G · R (značka ★ v štítku) I · S · A · G · H · B · REX ⊗
 FERDI · II · D · G · R (★) I · S · A · G · H · B · REX ⊗
 FERDI · II · D · G · (značka ★ v štítku) R · I · S · A · G · H · B · REX ⊗
 FERD · II · D · GR (★) I · S · A · G · H · B · REX ·
 FERD II · D · G · R · (značka ★ v štítku) I · S · A · G · H · B · REX ⊗
 FERD II D G · R · I · (značka ★ v štítku) S · A · G · H · B · REX ·
 FERD : II · D · G (značka ★ v štítku) HV : BOH : REX · (titul římsko-
 něm. císaře a krále vynechán!)
 FERD · II · D · G · R · I (značka ★ v štítku) S · A · G · H · B · REX ⊗
 FERD · II · D · G · R · (značka ★ v štítku) I · S · A · G · H · B · REX ·
- g) Horský groš Prunsoův (Tab. LIX. obr. 501.):
- FERD · II · D · G · R (⌘) I · S · A · G · H · B · REX · neb REX *
 FERD · II · D · G · (⌘) R · I · S · A · G · H · B · RE (růžice)
 FERDI · II · D · G · R (⌘) I · S · A · G · H · B · REX ·
- h) Horský groš správce mincovny Vavřince Neumanna (Tab. LIX. obr. 502.):
- FERD · II · D · G · R · (ε) I · S · A · G · H · B · REX ·
 FERDI · II · D · G · R (ε) I · S · A · G · H · B · REX ·
- ch) Horský groš Daniela Kavky z Tolněstějna (Tab. LIX. obr. 503.):
- FERD · II · D · G · R · (ε) I · S · A · G · H · B · REX ·
 · FERD · II · D · G · R (☉) I · S · A · G · H · B · REX ·
- i) Jáchymovský groš Steinmüllerův (Tab. LIX. obr. 504. a 505.).
- FERDI · II · D · G · R · (křídlo orlí) I · S · A · G · H · B · REX ·
 FERDI · II · D · G · R (křídlo orlí) I · S · A · G · H · B · REX ·
 FERDI · II · D · G · R · I (ε) S · A · G · H · B · REX ·
- Na rubu nese opis:
- a) Pražský groš Suttnerův (Tab. LIX. obr. 489.):
- ARCH · AV · DVX (ε) BV · MA · M · 1624 neb 1625 neb 1626
- b) Pražský groš Hübmerův (Tab. LIX. obr. 490. a 491.):
- ARCH · AV · DVX (ε) BV · MA · M · 1625 neb 1626
 ARCH · AV · DV (ε) BV · MA · M · 627 neb 629 neb 630
 ARCH · AV · DV · (ε) BV · MA · M · 628 neb 629
 ARCHI · AV · DV · (☉) BV · MA · M · 628
 ARCH · AV : DV (ε) BV · MA · M · 628

- e) Pražský groš Šustrův (Tab. LIX. obr. 492. a 493.):
 ARCH · AV · DV (☉) BV · MA · M · 1651 neb 1652
 ARCH · AV · DV (razidlo) BV · M · M · 1651 neb 1652, 1653, 1654, 1655
 neb 1656
- d) Pražský groš Wölckerův (Tab. LIX. obr. 494.):
 ARCH · AV · DV (ruka s hvězdou) BV · M · M · 1657
- e) Groš Krumlovského mincmistra Elisea du Bois (Tab. LIX. obr. 495. a 496.):
 ARCH · AV · DV (☉) BV · MA · M · 1650 neb 1651 neb 651
- f) Horský groš Hölzlův (Tab. LIX. obr. 497.—500.):
 ARCH · AV · DVX ☉ BV · MA · M · 1624 neb 1625
 · ARCH · AV · DVX ☉ BV · MA · M · 1624 neb 1626
 ARCH · AV · DVX (☉) BV · MA · M · 1624
 ARCHID · A · DV · (☉) BVR · M · M · 1627 neb 1650
 ARCHID · A · DVX (☉) BVR · M · M · 1628
 ARCHD · A · DVX (☉) BVR · M · M · 1628
 ARCHD · A · DV (☉) BVR · M · M · 1628 neb 16,51
 \ ARCHID · A · D (☉) BVR · M · M · 1629
 ARCH · AV · DVX (☉) BV · MA · M · 1629
 ARCHD · A · DV · (☉) BVR · M · M · 630
 ARCHID · A · DV (☉) BV · M · M · 1651
- g) Horský groš Prunův (Tab. LIX. obr. 501.):
 ARCHID · A · D · (☉) BVR · M · M · 1653 neb 1654
 ARCHID · A · D (☉) BV · M · M · 1654
- h) Horský groš správce mincovny Vavřince Neumanna (Tab. LIX. obr. 502.):
 ARCH · AV · DV ○ BV · M · M · 1655
- ch) Horský groš Daniela Kavky z Tolněstějna (Tab. LIX. obr. 503.):
 ARCH · AV · DV (ruka s třemi šípy) BV · M · M · 1656
 ARCH · AV · DV · (ruka s třemi šípy) BV · M · M · 1657
- i) Jáchymovský groš Steinmüllerův (Tab. LIX. obr. 504. a 505.):
 ARCH · AV · DVX (☉) BV · MA · M · 1624 neb 1625, 1627 neb 1628
 ARCH · AV · DVX (křídlo orla) BV · MA · M · 1652 neb 1655
 Krejčary vybíjeny rázem dvojím.
 Na jednéch (Tab. LX. obr. 509. a 510.) shledáváme na líci v obvodku hladkém korunovaného dvouhlavého orla, jehož korunka dosahuje až k okraji mince. Na prsou orla jest štítek s římskon číslicí I V v opisu čte se:
 FERDI · II · D · G · R · I · S · A · G · H · B · R neb R · neb REX
 FER · DI · II · DG · R · I · S · A · G · H · B · R
 FERDI · II · DG · R · I · S · A · G · H · B · R neb RE
 Na rubu jest v hladkém kruhu korunovaný český lev a kolem něhož
 ARCH · AV · DVX ★ BV · M · M · 624 · neb 625 ·
 ARCH · A · V · DVX (★) BV · M · M · 624 ·

ARCHID · A · D (★) BV · MA · M · 1627 ⊕
ARCHID · A · DV ★ BV · MA · M · 1627 ⊕
ARCH · AV · DVX (křídlo orlí) BV · M · M · 654 ·
Průměr 15—16 mm, váha 0·72—0·93 gr.

Druhé (Tab. LX. obr. 507., 508. a 511.) mají na líci poprsí panovníkovo, jako na groších se vidí, a za obvodkem hladkým opis:

FERDI · II · D · G · R · (☉) I · S · A · G · H · B · REX :
FERDI · II · D · G · (☉) R · I · S · A · G · H · B · RE (růžice)
FERDI · II · D · G · R (ruka s hvězdou) I · S · A · G · H · B · REX ·
FERDI · II · D · GR (ruka s hvězdou) I · S · A · G · H · B · REX ·
FERDI · II · D · G · R (★) I · S · A · G · H · B · REX ⊕
FERD · II · D · G · R (★) I · S · A · G · H · B · REX ⊕

Na rubu spatřuje se v hladkém kruhu korunovaný dvouhlavý orel, sahající korunou do opisu a mající na prsou ve štítku tvaru oválného neb lopatovitého římskou číslici I. Od koruny čte se opis:

· ARCH · AV · DV · BV · MA · M · 627 ·
ARCHID · AV · DV · BV · M · M · 627 neb 1627
ARCH · AV · DV · BV · M · A · M · 637 neb 1657
ARCH · AV · DV · BV · M · M · 1637

Průměr 15 mm, váha 0·77 gr.

Z 1 libry sazené raženo 220 krejcarů a 150 jich šlo za dukát.

Trojníky (grešle) mají v líci říšského orla se štítkem rakousko-burgundským na prsou.

Na rubu država, v jejíž spodní části 3 a po stranách křížku rozdělený letočet ku př. 16 | 24. Také bývají po stranách državy písmena K | M t. j. Kutnohorská mince.

Šly 4 za groš neb 3 krejcarey a bývají v nálezech velmi hojny.

Půlkrejcarey jsou jednostranné a vzácné a vydány také dvojitého druhu.

Na některých viděti pod císařskou korunou okrášlené písmeno F a pod ním II. Také bývá F_{II}, pod korunou mezi písmeny R(ex) a B(ohemiae) a dole letočet · 16 | e · s obrácenou 9 (Tab. LX. obr. 512.).

Jiné mají obrubu ze 3 polokruhů (Tab. LX. obr. 513.); kde se polokruhy dotýkají, jest zevně po hvězdičce. Ve vrchním oblouku jest koruna a nad ní letočet 1624 neb 1626, 1629, 1650 neb 1651; v pravém oblouku ve štítku dvouhlavý orel, v levém český lev.

Na čtvrtkrejcaru čili vídeňském (Tab. LX. obr. 514.), rovněž jednostranném, vidí se kosmo postavený dvojitý čtverec, jehož strany jsou uvnitř z rovných čar a na venek z perliček. V něm jest štítek s korunovaným českým lvem a po stranách jeho letočet ku př. 16 | 24 a nad i pod štítkem v rozích čtverce šestipaprsková hvězda.

Průměr 11 mm, váha 0·25 gr.

Sazená hřívna na ně obsahovala 2 loty 3 kvintl. 2 den. stříbra a vybiteno

jich z ní 742 $\frac{1}{2}$ kusu. Dne 22. prosince 1629 vyraženo jich v Kutné Hoře za 148 zl. 18 kr. z 8 hřiven 11 lotů 1 kvintl. 1 p. fejnu.

† Z mincí zlatých bity desítidukáty, pětidukáty, dvoudukáty a jednoduché dukáty. 7

Desítidukát z časů dlouhé mince Pražského minemistra Beneše Hübmera má na lici v jemně rýhovaném kruhu korunovanou, obrácenou postavu císaře v levo obrácenou, mající v pravici o rameno opřené žezlo a v levici državu a na straně meč opásaný. S levé strany korunovaný uherský a s pravé korunovaný český znak při postavě panovnickově sahající v opis FERDINANDVS · II · DG | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX

Na rubu v perličkovém obvodu korunovaný dvouhlavý orl, na jehož prsou ovinitý řetězem zlatého rouna štít rakousko-burgundský. Koruna nad orlem sahá až k okraji. Od ní ote se opis ARCHID · AVST · DVX (☉) BVRG · MAR · MO · 1621 neb 1622

Okraj oboustranně perličkový.

Průměr 41 mm, váha 34·46 gr.

Jiný desítidukát Hübmerův z r. 1625 stejného lícení s právě popsáním nese opis na lici FERDINANDVS · II · D | G | R · I · S · A · G · BO · REX ∴ a na rubu ARCHID · AVSTR · DVX · (☉) BVRG · MAR · MOR · 1625

Měří v průměru 43 mm a váží 345 gr.

Mimo popsané přiházejí se desítidukáty Hübmerovy ještě též s ročníkem 1627 a 1629.

Desítidukát Suttnerův z r. 1623 jest kolku úplně stejného s dvou-tolarem zobrazeným na tab. LVII. obr. 474.

Desítidukát Šustrův (Tab. LX. obr. 515.) srovnává se rázem s jinými desítidukáty, jen na lici nese opis · ARCHIDVX · AVS · DVX (štok ražební) BVRG · MAR · MOR · 1654 · neb 1656 · a hlavy orlí s obvodky.

Desítidukát Wölckerův z r. 1637 podobá se předešlým, jen pod orlem vidí se ruka držící hvězdu jako znamení.

Desítidukát Eggenbergského minemistra Elisea du Bois má rovněž kolek stejný, jen na rubu opis · ARCHI · AVSTRI · DVX (hlava kančí) BVRG · MAR · MO · 1650

Pětidukáty o průměru 41 $\frac{1}{2}$ —42 $\frac{1}{2}$ mm a 17·28 gr těžké jsou lícení stejného s desítidukáty.

Pětidukát Hübmerův (Tab. LX. obr. 516.) nese opis na lici FERDINANDVS II · DG | R · | IM · S · A · G · H · BO · REX a na rubu ARCHID · AVST · DVX (☉) BVRG · MAR · MO · 1622 Hlavy orlí jsou bez obvodků.

Pětidukáty Šustrovy známé s letočtem 1654 mají hlavy orlí v kruzích, rovněž pětidukáty Wölckerovy, na nichž ote se v opisu na lici FERDINANDVS · II · D | G | R · I · S · A · G · H · BO · REX ∴ a na rubu ARCHIDVX · AVS · DVX (ruka s hvězdou) BVRG · MAR · MOR · 1657 ·

Dvoudukáty jsou též rázu podobného, ale postava panovnickova dole za obvedek nepřesahuje. Značka vidí se na lici dole v opisu. Přiházejí se se

znamením hvězdy nad půlměsícem (Beneše Hübnera) s letočtem 1627, neb ražebního štoku (Tobiáše Šustra) s letočtem 1652, 1655 neb 1654 a s opisem FERDINANDVS · II · D · G (razidlo) R · I · S · A · G · H · B · REX · na líci a ARCHIDAVX · AVSDVX · atd. na rubu, neb se znamením ruky s hvězdou (Jakuba Wernh. Wölckera) z r. 1637 (Tab. LX. obr. 517.), při čemž opis lícní FERDINANDVS · II · D · G (ruka s hvězdou) R · I · S · A · G · H · B · REX a rubní ARCHIDVX · AVS · DVX · BVRG · MA · MO · 1657

Průměr 28—29 mm, váha 6·92 gr.

Dukáty jsou také lícní podobného. Popíšeme některé.

Dukat Hübnerův má na líci v kruhu nahoře i dole otevřeném postavu korunovaného panovníka v brnění, opásanou mečem, s žezlem a državou. Vedle ní v pravo korunovaný štít český, v levo uherský. Opis

FERDI · II · DG · R · | I · | SA · G · H · B · REX neb

FERDI · II · D · G · R | I | S · A · G · H · B · REX

Na rubu v kruhu šikmo čárkovaném orl mšský s kroužky kol obou hlav, na jehož prsou korunovaný štítek rakousko-burgundský ověšený zlatým rounem. Koruna jeho sahá do opisu

ARCHI · AVS · DV (☉) BV · MA · M · 6 · 29 · neb

ARCHI · AVS · DV (☉) BVR · MA · M · 1629

Obruba s obou stran perličková.

Průměr 22 mm, váha 3·42 gr.

Na některých z r. 1630 jest znamení v líci u nohou panovníka a opis přetržen ve zkratkách D · G · R | ☉ | I · S · A · G · H · B · REX (Tab. LX. obr. 518.).

Týmž rázem vyšíjeny i Šustrovy dukáty se znamením štoku ražebního a s letočtem 1632 a vzácné dukáty Eggenbergského mincmistra Elisea du Bois (Tab. LX. obr. 519.) se znamením kančí hlavy na líci. Na straně lícní zní opis

FERDI · II · D · G · R | hlava kančí | · I · S · A · G · H · B · RE | X neb

FERDI · II · D · G · R | hlava kančí | I · S · A · G · H · B · REX

Opis rubní

ARCH · AVS · DVX · BVR · MAR · MO · 1630 neb

ARCH · AVS · DVX · BVR MA · MO · 1630 >

> Průměr 22 mm, váha 3·4 gr.

Početní peníze měděné (Tab. LX. obr. 520. a 521.) nesou na líci uprostřed korunované F · II · neb F · U, po jehož stranách letočet 16 | 24 neb 16 | 30. Obvodek není žádný. Od koruny v okraji opis

RAITPFENNIG DER CAMER neb

RAITPFENNIG · DER CAMER

Na rubu korunovaný český lev bez obvodu v opisu

IM KVNIGREICH BEHAIMB ★ neb

× IM · KVNIGREICH · BEHAIMB ★ neb

IM KVNIGREICH BEHAIM ★ neb

IM KVNIGREICH · BEILAIM · *

Čárkovaný okraj bývá zubatý a nerovný.

Raženy byly z tenkého plechu

Průměr 23–24 mm, váha 2·25–3·05 gr.

Mince lepšího zrna z mincoven moravských.

a) Mincovna v Brně.

V mincovně zdejší působil od r. 1623 do r. 1628 Kašpar Wecker jako minemistr, používaje na mincích znamení mincovny B a monogramu svého \mathbb{W} neb jen jednoho z těchto znamení. Se značkami těmito vybíjel dvoutolary, tolary, půltolary, groše a krejčary.*)

Tolar Brněnský. Na líci panovnick vavřínem věncový, v levo obrácený, ve vysokém okruží, na krunýři ozdoben řetězem zlatého rouna, jehož závěskem (ovčičkou) přetržen kruhový a perlový obvodok a svrchu tolikéž čelem, jež sahá v opis FERDINANDVS · II · D · G · R · I (znamení mincovny B ve věnečku perlovém) S · AVG : G · HVN · BOH · REX * Pod poprsím drobně písmena HG jako znamení varďajna Hanuše Gebharta.

Na rubu korunovaný orel říšský držící v pravém pazouru meč a v levém žezlo se štítem s hojnými znaky zemí dědičných na prsou a ovinitým kolem řetězem zlatého rouna. Mezi hlavami orla vidí se malá država pod korunou sahající v opis ARCHID * AVS * DVX * (korunovaný znak rakousko-burgundský v štítku španělském) BVR * COTYR * ZG 1624 \mathbb{W} Okraj oboustranně soustředně čárkovitý.

Průměr 43 mm, váha 28·25 gr.

Také jevívá se opis na líci FERDINANDVS · II · D · G · RI $\text{\textcircled{H}}$ S · AVG · GHVN · BOH · REX * a na rubu ARCHID * AVS * DVX * (korunovaný štítek rak.-burg.) BVR * CO · TIR $\frac{1}{2}$ C · 1624 : \mathbb{W} : Neb na líci · FERDINANDVS · II $\text{\textcircled{H}}$ · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX · a na rubu ARCHID · AVS · DVX (korunovaný rak.-burg. znak) · BVR · MA · MO · 1624 \mathbb{W} při čemž chybí pod poprsím značka HG, hlavy orla jsou vroubeny kruhy a okraj po obou stranách z kalíšků lilí do sebe zapouštěných.

Tolar na tab. LXII. obr. 533. zobrazený podobá se výše popsaným, nemá však na rubní straně mincisterského znamení, nýbrž ote se v opisu pouze ARCHID : AVS : DVX · (korunovaný štítek rak.-burg.) BVR · COTYR $\frac{1}{2}$ C · 1624

Měří v průměru 43 mm a váží 28·35 gr.

Vlastníkem tohoto tolaru jest spolupracovník tohoto díla.

Téhož kování jako tolary jsou i dvoutolary a půltolary.

*) Dříve kladeny veškeré mince se značkami výše uvedenými do mincovny slezské ve Břehu, kdež býval Kašpar Wecker od r. 1621 do r. 1623 minemistrem. Poněvadž ale od r. 1623 počínaje byl též minemistrem v Brně, proto přidělili jsme všecky mince od r. 1623 vybíjené mincovně Brněnské.

Groše Brněnské (Tab. LXII. obr. 534.—537.) jsou typu dvojšho. Na některých vidí se pod poprsím znamení mincovny (B) a na rubu za letočtem značka mincmistra W; neb znamení mincovny vynecháno a pak umístěna značka mincmistra W pod poprsím. Podáváme níže popis.

Na líci jest v obvodku hladkém vavřínem věnoené poprsí panovníka v levo obráčené, v brnění a někdy i v plášti se širokým okružím. Za obvodkem opis

FERDI · II · D · G · R · (B) I · S · A · G · H · B · REX +
 FERDI · II · D · G · R · (B) I · S · A · G · H · B · REX (dvojitá lilie)
 FERDI · II · D · G · R · (B) I · S · A · G · H · B · REX *
 : FERDI · II · D · G · R · I (B) S · A · G · H · B · REX : †
 : FERDI · II · D · G · R · I (B) S · A · G · H · B · REX : † ·
 FERDI · II · D · G · (B) R · I · S · A · G · H · B · RE ·
 FERDI · II · D · G (B) R · I · S · A · G · H · B · RE +
 · FERDI · II · D · G · R · M I · S · A · G · H · B · REX ·
 FERDI · II · D · G · R · M I · S · A · G · H · B · RE ·
 FERDI · II · D · G · M R · I · S · A · G · H · B · RE · +
 FERDI · II · D · G · M R · I · S · A · G · H · B · R
 FERDI · II · DG · R M I · S · A · G · H · B · R ✦
 FERDI · II · DG · R · I M S · A · G · H · B · RE ·
 · FERDI · II · D · G · M R · I · S · A · G · H · B · R · †

Na rubu v obvodku hladkém korunovaný dvoublavý orl se znakem rakousko-burgundským na prsou, držící v pravém pazouru meč a v levém žezlo. Pod orlem v oválu číslice 3 naznačující hodnotu mince. Nad oválem tím někdy křížek. Koruna nad orlem sahá v opis

ARCHID · A · D · (B) B · M · M · 1624 : W : neb · 1624 : W
 ARCHI · D · A · D · BV (B) CO · T · Y · 1624 W
 ARCHIDA · D · (B) BV · CO · TY 624 W
 ARCHI · D · A · D · B · V (B) C · O · TY · 1624 W
 ARCHID · A · D · (B) BV · M · M · 1624 W
 ARCHID · A · D · B · (B) V · R · M · A · M 1624
 ARCHID · A · D · (B) BV · MA · M · 1624
 ARCHID · A · D · (B) BV · M · M · 1624 neb 1625
 ARCH · D · A · D · B (B) VR · M · A · M · 624
 ARCHID · A · D · B (B) VR · MA · M · 624 neb 1625 neb 1626 ·
 ARCH : D · A · D · B (B) VR : M · A · M : 1625
 ARCHID · A · D · (B) B · MA · M · 1626

Průměr 20—21 mm, váha 1·35—1·72 gr.

Krejcary Brněnské (Tab. LXII. obr. 538.—542.) jsou buď typu téhož jako groše, neb mají na rubu pod orlem ještě rakousko-burgundský štítek. Poprsí buď obvedek vyplňuje nebo sahá za něj, někdy až k okraji mince; jinak na líci líčení totéž jako na groších. Opis lícní bývá

FER · II · D · G · R · I (B) S · A · G · H · B · REX neb REX *
 FERDI · II · D · G (B) R · ISA · G · H · B · RE ·

FERDI · II · D · G · R · I (R) · S · A · G · H · B · R ·
 FERDI · II · D · G · R · A · I · S · A · G · H · B · RE ·
 FERDI · II · D · G · A · R · I · S · A · G · H · B · R · neb RE +
 FERDI · II · DG · R · I A · S · A · G · H · B · R ·

Na rubu v kruhu nahoře a někdy i dole otevřeném korunovaný dvouhlavý orel, nesoucí na prsou oválový štítek s číslicí I neb 1 Opis jevívá se :

ARCHI · D · A · D (rak.-burg. štítek) BV · C · T · Y · 624 W

ARCHID · A · D · B (rak.-burg. štítek) V · COTY · 624 · W

ARCHID · A · D · B · V · R · MA · M · 1624 · W

ARCHID · A · D · BV · MA · M · 1624 W^*

ARCHID A D BVR MA M 1624

ARCH · D · A · D · B · V · R · MAM · 1624

ARCHID · A · D · BVR · MA · M · 1624 · neb 1625 · neb 1626 ·

ARCHID A D BVR MA M 1626

Průměr $14\frac{1}{2}$ — 16 mm, váha 0.57 — 0.93 gr.

b) Mincovna v Olomouci.

V Olomouci razil mincmistr Baltazar Zwirner se svým znamením BZ neb B|Z velice ozdobné tolary na podívanou, běžné tolary, groše a krejceary.

Tolar na podívanou (Tab. LXIII. obr. 543.) velmi jemně rytý ukazuje v líci poprsí císařovo k levé straně obrácené, s vousy pod nosem i na bradě, s císařskou korunou na hlavě, v oděni se širokým, odstávajícím okružím a s řádem zlatého rouna na prsou. Kolem poprsí řetěz zlatého rouna, řád vlastní (ovečka) pak zasahuje do opisu. Za tímto řetězem dvojitý obvodok, hladký a perlový. Opis FERDINANDVS · II · D · G · R · | · I · S · AVG · GER · HVN · BO · REX · (křížek v arabesce). Obruba hladká a vroubkovaná.

Na rubu v dvojitém obvodku hladkém a šikmo čárkovaném, nahoře pro korunu otevřeném korunovaný dvouhlavý říšský se štítkem rakousko-burgundským pod vévodskou korunou a vroubeným řetězem zlatého rouna na prsou. Orel drží v pravém pazouru meč, v levém žezlo. S koruny splývá dvě stužky, mezi nimiž umístěna malá država. Mezi obvodkem a hladkou obrubou čte se od koruny opis ARCHID \diamond AVS \diamond DVX \diamond (Z) BVR \diamond CO \diamond TYR \diamond Z · I · G · ZI ·
 Průměr 58 mm.

Tolar běžný (Tab. LXIII. obr. 544.) má na líci prostovlasé, vavřínem věncené poprsí císařovo s kníry a kozí bradou, v brnění se širokým okružím, pláštěm a řetězem zlatého rouna převěšeném. Za šňůrovitým strhaným obvodkem, svrchu věncem vavřínovým částečně přetrženým, jest opis FERDINANDVS · II · D · G · (Z) · R · I · S · AVG · G · HV · BO · REX · \diamond

Na rubu rovněž v šňůrovitém obvodku dvouhlavý říšský orel na prsou s korunovaným rozčtvrceným štítem česko-uherským se středním štítkem ra-

*) Jan Newald vykládá tuto značku jménem Krištof Wansidler, jak se dále uvádí. My přidrželi se tu výkladu Ed. Fialy v katalogu ku sbírce Donebauerově na str. 217. a 218.

kousko-burgundským. Orel má v drápech pravých meč a v levých žezlo. Po stranách ocasu značka Zwirnerova B|Z. Hlavy orla jsou v kruzích a nad nimi vznáší se koruna s dvěma vlajčemi stužkami. Opis pokračuje ARCHIDVX · AVS · DVX · BVR · MAR · MO · CO · T · 1624. Okraj obou stran perličkový.

Průměr 42 mm.

Tolar tento podobá se rázem tolarům Vratislavským, ale nemá znamení W, ani titulu vévody Slezského (DVX SIL.), jenž kladl se na líc za titul REX · BOH.

Podobného kolku jako tolary jsou i Olomoucké půltolary Zwirnerovy s tímtež ročniskem.

Olomoucký groš (Tab. LXIII. obr. 545.) i krejcar Zwirnerův (Tab. LXIII. obr. 550.) podobají se brněnským, jen pod poprsím nesou znamení (BZ) a u krejcaru jest prsní štítek korunovaný.

Průměr groše 21 mm, váha 1.55 gr.

Průměr krejcaru 16 mm, váha 0.6 gr.

Od r. 1626 do r. 1632 byl minemistrem při zdejší mincovně Matyáš Fellner z Feldecku, jenž razil tu tolary, groše i krejcarry se znaméním mincovny (O)*) a krejcarry se svou značkou MF neb M.

Tolary jeho nesou ročník 1628 a pouze znamení mincovny (O) i jsou podobny tolarům Brněnským.

Groše jeho znázorněny jsou na tab. LXIII. obr. 546.—548.

Na líci jest poprsí panovníka jako na jiných groších, obyčejně v dvojitém, řídčeji v jednoduchém hladkém obvodku, někdy svrchu i za něj sahající. Za obvodkem bývá opis:

· FERDI · II · D · G · R · (⊗) · I · S · A · G · H · B · REX : ⊗

+ FERDI · II · DG · (⊗) · R · I · S · A · G · H · B · R +

FERDI · II · D · G · R (⊗) I S A G · H · B · REX ∴

× FERDI · II · D · G · R (⊗) · R · I · S · A · G · H · B · R × (dvě skřížené větvičky)

FERDI · II · D · G · R · (⊗) · I · S · A · G · H · B · R · *

× FERDI · II · D · G · R · (O) · I · S · A · G · H · B · R ×

· FERDI · II · D · G · R · (značka O v dvojitém kruhu) I · S · A · G · H · B · REX · *

FERDI · II · D · G · R · (značka O v dvojitém kruhu) · I · S · A · G · H · B · RE · X (růžice)

· FERDI · II · D · G · R · I · (⊙) · S · A · G · H · B · RE · X ⊗

Na rubu v hladkém kruhu jednoduchém neb dvojitém korunovaný dvouhlavý orel s rakousko-burgundským štítkem na prsou, však bez koruny, kterýž v pravém pazouře drží meč, v levém žezlo. Od koruny nad orlem čte se opis:

ARCHI · DV · A · (⊙) · D · V · B · C · T · 1628 ·

*) Mince tyto kladou někteří numismatikové do mincovny slezské v Opolí, však neprávem, neboť značka (O) objevuje se i na tolařech biskupa Olomouckého Františka knížete z Dietrichsteina r. 1628 v mincovně tamní ražených.

- ARCHI · DV · A · (O) · DV · B · C · T · 1628 ·
- ARCHI · DV · A(O) · DV · B · C · T · 1628 ·
- ARCHI · DV · A · (O) · DV · B · C · T · 1629 ·
- ARCHI · DV · A · (S) · DV · B · C · T · 1629 ·
- ARCHI · DV · A · (S) · DV · B · C · T · 1629 ·
- ARCHI · DV · A · (S) · DV · B · C · T · 1629 ·

Průměr 20 mm, váha 1·5—1·72 gr.

Olomoucké krejčary Fellnerovy znázorněny na tab. LXIII. obr. 551. až 555.). Jeví se na nich na líci v obvodku hladkém, jednoduchém neb dvojitým, nahoře otevřeném, poprsí jako na groších a pod poprsím zhusta značka Fellnerova (MF) neb monogram MF v štítku. Opis zní:

FERDI · II · DG · R (JN) I · S · A · G · H · B · RE +

· FERDI · II · D · G · R · I · S · G · H · B · R ·

FERD · I · II · D : G · R · I · S · A · G · H · B · RE ·

FERDI · II · D : G (značka JN v štítku) R · I · S · A · G · H · B · RE · neb
RE^x

FERDI · II · D : G · (značka JN v štítku) R · I · S · A · G · H · B · RE^x

Na rubu korunovaný dvouhlavý orel s oválovým neb srdčítým štítkem s číslicí 1 neb I na prsou. Za hladkým obvodkem nahoře otevřeným opis

ARCHID · A · D · BVR · MA · MO · 1626 · neb 1627 ·

· ARCHI · D · A · (O) · DV · B · C · T · 1628

· ARCHI · D · A · (O) · D · B · C · T · 1629 ·

ARCHID · A · D (znamení O v štítku) BVR · C · T · 1631

ARCHID · A · D (rak.-burg. štítek) BVR · C · T · 1652

Průměr 15 $\frac{1}{2}$ —17 mm, váha 0·67—0·78 gr.

Po Matyáši Fellnerovi r. 1637 vybity v mincovně zdejší groše se znamením mincovny (Tab. LXIII. obr. 549.), které jsou stejného lícení s Fellnerovými, nesou však opis na líci:

FERDI · II · D · G · R (S) I · S · AV · G · H · B · REX · neb

FERDI · II · DG R I (S) S AV G · H B REX · ✱

Na rubu:

ARCHI · DV · AV (O) D · BV · C · T · 1657 neb

ARCH · DV · AV : D (O) BV · C · T · 1657

Průměr 20 $\frac{1}{3}$ mm, váha 1·55—2 gr.

Mince lepšího zrna z mincoven slezských.

Ježto mincovní archivy slezské na ten čas ještě náležitě prozkoumány nejsou, jeví se proto v mincovnictví slezském mnohé záhady, o nichž jsou numismaté dosud mezi sebou v rozporu. Týká se to především tolarů, grošů a krejčarů s písmenou B ve věnci neb v kruhu pod poprsím a s monogramem W Kašpara Weckera (Krištofa Wansidlera dle Jana Newalda) na konci rubního opisu, které kladou někteří do mincovny ve Břehu a které jsme položili do mincovny v Brně;

dále pak mincí se značkou Balt. Zwirnera BZ pod poprsím a B | Z pod křídly orla, které řadí někteří do mincovny ve Vratislavi, jiní zase do Olomouce, a konečně tolarů, grošů a krejcarů se znamením O v kruhu, jež připisují někteří mincovně v Opoli a jiní opět v Olomouci.

Naproti tomu určitě do Vratislavi kladou se ony dvoutolary, tolary a půltolary s různě šestilistou nad poprsím a se znamením mincovny W v závorkách pod orlem a s dvěma háky na konci opisu rubního, neb se značkou I | Z podle ocasu orla a třemi háky zakončeném opisu rubním.

Přikročíme k popisu jednotlivých mincí.

Tolary Opolské (Tab. LXV. obr. 571.). Když léta 1625 zřízena mincovna císařská v Opoli, bity za varďajna Šalomouna Frentzla tolary pod znamením S | F

V líci jeví se až po pás poprsí panovníka ze předu poněkud v levo uhnuté, nekoronované, s věncem vavřínovým na hlavě, výborně modelované, s širokým okružím a v nádherném řádném hávu, držící pravice žezlo a levice državu. Za obvodkem šňůrovitým opis FERDINANDVS · II · D · G · RO · I · S · AV · GER · HVN · BO · REX :

Na rubu říšský orel s obvodky kol hlav, an v pravé noze drží meč a v levé žezlo. Při pazourech značka S | F Na prsou má korunovaný rozčtvrcený štít uhersko-český se štítkem rakouským uprostřed; kolem štítu ověšené zlaté rouno. Koruna císařská se stužkami sahá v opis ARCHID · AV · DV · BV · MA · MO · LV · AC · SI · DV · MA · (1625 což se čte: archidux Austriae, dux Burgundiae, marchio Moraviae, Lucemburgi ac Silesiae dux, marchio (Lusatiae), to jest po česku: arcivévoda Rakouský, vévoda Burgundský, markrabě Moravský, Lucemburský a Slezský vévoda, markrabě (Lužický).

Průměr 45 mm.

Tolar Vratislavský (Tab. LXV. obr. 572.) se značkou mincovny W v ozdobných závorkách.

Na líci v obvodku perlovém poprsí věněné, v levo obrácené, s okružím a pláštěm na krunýři. Pod ním letočet 1627 neb 1629 Opis FERDINANDVS · II · D · G · R · IMP · S · A · GER · H · B · REX · DVX · SIL · ☼ neb FERDINANDVS · II · D · G · R · IMP · S · A · GER · H · B · REX · DVX · SIL · ☼ neb DVX · SIL · ☼

Na rubu orel říšský korunovaný s kruhy kolem hlav, s mečem v pravém a s žezlem v levém drápu a na prsou se štítem zlatým rounem věněným a korunovaným, v němž v 1. a 4. poli jest znak uherský, totiž vodorovná břevna, a v 2. a 3. poli český lev; ve středním štítku pak znak rakousko-burgundský. Za čárkovitým obvodkem, korunou a stužkami přetrženým, opis NECNON · ARCHI · DVX (M) AVS · DVX · BVR · M · M · C · T · × t. j. Nec non*) archidux Austriae, dux Burgundiae, marchio Moraviae, comes Tirolis (což značí po česku: a arcivévoda Rakouský, vévoda Burgundský, markrabě Moravský, hrabě Tyrolský). Jindy též čte se v opisu ARCHIDVX bez dělidla.

*) Nec non (ne ne) = et (i neb a).

Průměr 42 - 44 mm, váha 28.7 - 29 gr.

Rázem tím vybity i dvoutolary s ročiskem 1627 a 1629.

Velice vzácný Vratislavský tlustý čtvrttolár Hanuše Riegra *) má na lici pod poprsím ověněným v levo obráceným letočet 1625 a kolem opis FERDI · II · D · G · R · IM · | S · A · G · H · BO · REX · D · SI *

Na rubu štít s mnoha rakouskými znaky pokrytý arcivévodským kloboukem a lemovaný řetězem zlatého rouna. Po stranách štítu písmena H | R jako značka Riegrova. Opis NEC NON ARCHID : (přívěsek zlatého rouna) A · DVX · B · M · M · COM · T ·

Průměr 33 mm, váha 27.5 gr.

Vratislavský tak zvaný lovecký dvoutolár náleží také k mincím vzácným.

Na lici jest v obvodku perlovém vavřínem ověněné poprsí císařovo ku předu poněkud v pravo obrácené, s kníry a kozí bradou, v brnění s řádem zlatého rouna na stužce a se širokým okružím, podobné jako na Opolských tolarech. Bohatě zdobný plášť splývá s ramen. Na pravém rameni vidí se drobně značka Hanuše Riegra H R Císař třímá v pravé ruce žezlo, jež o rameno opírá a v levici drží državu.***) V opisu čte se FERDINANDVS · II · D · G · RO · IM · S · AV · GER · HVN · BOHEM · REX ❖

Na rubu vidí se panovník na koni s levé strany v mysliveckém klobouku a s ručnicí v pravici jedoucí podle břehu řeky, kteráž teče kolem velkého města a jest překlenuta mostem. Za císařem poněkud stranou kráčí myslivec s puškou na rameni položenou, veda na řemeni dva ohaře. Město jest na straně k řece opevněno a pod jednou baštou čte se drobně letočet 1626 neb 1626 Nad městem vznáší se korunovaný dvouhlavý orl. Opis ARCHID : AVST : | DVX : BVR : MAR : MORA : LVC : AC : SIL | · DVX : MAR · | L : ❖ neb ARCHID : AVST : | DVX : BVR : MAR : MORA : LVC : AC SIL | · DVX : MAR | L : ❖ což se čte: archidux Austriae, dux Burgundiae, marchio Moraviae, Lucemburgi ac Silesiae dux, marchio Lusatiae, t. j. arcivévoda Rakouský, vévoda Burgundský, markrabě Moravský, Lucemburský a Slezský vévoda, markrabě Lužický. Obruba po obou stranách ozdobná.

Průměr 45 mm, váha 55.3 neb 59 gr.

Kolkem tím vybity též, jednoduché tolary a 1¼ tolary.

Vratislavský tolár Zieszlerův (Tab. LXV. obr. 573.).

Na lici poprsí ověněné v levo obrácené s širokým okružím, v brnění, přes něž zavěšen na stuze řád zlatého rouna a přes ramena přehozen plášť. Za čárkovaným obvodkem opis FERDINANDVS · II · D · G · R · IM · S · A · G · H · B · REX · DV · X · S ❖ neb FERDINANDVS · II · D · G (M) R · I · S · A · G · HVNG · BO · REX ·

*) Otto Helbing, München: IX. Verzeichniss von Münzen und Medaillen. Seite 9 und 10, Nr. 262.

***) Hanoverský numismatik Jan Fridrich Reimann (nar. 29. července 1804, zemřel 12. srpna 1891) rozeznává na exempláři ze své sbírky mezi rukama panovníka ještě malou slezskou orlici.

Na rubu v perlovém obvodku korunovaný dvouhlavý orel s mečem v pravém a s žezlem v levém pazouru a na prsou s rozčtvrceným štítem uhersko-českým se středním štítkem rakousko-burgundským. Štít jest pod korunou a lemovaný zlatým rounem. Vedle ocasu značka I|Z Nad hlavami orla kruhy otočenými vztýčena koruna, s níž splývají stuhy, v opis ARCHIDVX · AVSTRI · DVX · BVRG · SILESI · z c^s · 165Z · ✱ Okraj oboustranně čárkovitý.

Průměr 45 mm, váha 28·75 gr.

Také jsou Vratislavské tolary a půltolary tébož rázu z r. 1631 se značkou Zieszlerovou I|Z a znamením mincovny (W), jakož i takové půltolary z r. 1632; dále tolary bez letočtu pouze se znamením mincovny (W)

Vratislavský půltolar Zieszlerův jiného typu vidí se na tab. LXVI. obr. 574.

V líci v dvojitém obvodku (šňůrovitém a hladkém) korunované poprsí v levo obrácené v brnění se širokým okružím. S ramen splývá plášť. Koruna sahá v opis FERDINANDVS · II · D : G · RO · IM · S · A · GE · HVN · BO · REX ·

Na rubu v perlovém obvodku korunovaný dvouhlavý orel s mečem a žezlem ve spárech a s korunovaným štítem nbersko-českým a středním štítem rakousko-burgundským na prsou. Značka I|Z vedle ocasu. Nad hlavy obroubené kroužky ční koruna se splývajícími stuhami v opis ARCHIDVX AVSTRI · DVX · BVRG SILESI · z c^s · 165Z · ✱ Obruba po obou stranách čárkovitá.

Průměr 37 mm.

Groše mají v líci v obvodku temenem hlavy často přetrženém poprsí v levo obrácené a pod ním 3 v závorkách neb v oválovém štítku.

Na rubu jest korunovaný dvouhlavý orel, na prsou se štítkem rakousko-burgundským, buď korunovaným nebo bez koruny, držící v pravém spáru meč a v levém državu a pod ním značka neb na konci rubního opisu. Řídčeji bývá značka na líci a 3 na rubu.

Vratislavské groše vardajna Hanuše Riegra (Tab. LXVI. obr. 575., 576., 578. a 579.) mají buď značku H|R po stranách orla, neb monogram HR před letočtem neb pod orlem. Nesou ročník 1625—1633. Níže podáváme opisy některých, pokud zjistiti jsme mohli, a sice jeví se na líci

FERD · II · D : G · R · I · S · A · G · H · B · REX · D · SIL · ☉

FERD · II · D : G · R · I · S · A · G · H · B · REX ☉ neb RE ☉

FERD · II · D : G · RO · I · S · A · G · H · B · REX ☉

FERD · II · D : G · RO · (c) I · S · A · G · H · B · REX ☉

FERD · II · D : G · R · I · S · A · G · H · B · REX ✱

FERD · II · D : G · R · I · S · A · G · H · B · REX · ✱ neb ✱

Na rubu:

ARCHID · AV · DV · · B · M · M · C · T · HR 1625

ARCHID · AV · DV · BV · CO · T · HR · 1626

ARCHIDV · AV · DV · BV · COT · HR · 1626

ARCHIDV · AV (H) DV · BV · CO · T · 627

ARCHID · AV (ZH) DV · BV · C · T 628

· ARCHID · AV (ZH) DV · BV · C · T 629 neb T · 629

ARCHID · AU · (ZH) DU · BU · C · T · 650 ·

Průměr 20—21 mm, váha 1·24—1·84 gr.

Od grošů právě popsaných liš se onen znázorněný na tab. LXVI. obr. 577., kterýž nese pod poprsím letočet 1627 a opis na lici FERD · II · D · G · ROM (C) IM · S · A · G · H · B · REX × neb BO · REX × na rubu pak ARCHIDVX · AV (ZH) DVX BVR · CO · TY

Průměr 20½ mm, váha 1·4—1·58 gr.

Vratislavské groše Zieszlerovy nesou pod poprsím značku (HZ) a letočet 1632, 1633 neb 1634. Jiné (Tab. LXVI. obr. 580.) mají pod orlem ve štítku značku H1Z a letočet 1635, 1636 neb 1637. Opis jevívá se na lici

FERD · II · D · G · R · (C) · I · S · A · G · H · B · REX ☼

a na rubu

ARCHI · DV · A · (ZLH) DV · B · C · T · I655 neb I656

ARCHID · AV · (ZLH) · D · B · CO · T · I656

Průměr 20½ mm, váha 1·26—1·28 gr.

Kladské groše vardajna Daniela z Breenu nesou pod poprsím značku (DVB) Známy jsou roč. 1624 a 1625.

Kladské groše mincmistra Petra Hemy (Tab. LXVI. obr. 581. a 582.) mají na lici v perlovém obvodku nahoře i dole protrženém ověncené poprsí v levo obrácené v oděti s límcem přehnutým, ke krku přilehajícím a opis

FERD · II · D · G · RO (C) I · S · A · G · H · B · REX ☼ neb BO · REX ☼ neb

FERD · II · D · G · RO (C) I · S · A · G · H · BO · REX ☼

Na rubu v perlovém obvodku nahoře i dole přerušeném korunovaný dvouhlavý orel s mečem v levém a s žezlem v pravém pazouru a s korunovaným štítkem rakousko-burgundským na prsou. V opisu čte se AR · AVS · MA · MO (značka H v štítku) DVX SIL · & C^s 1650

Průměr 20½ mm, váha 1·57—1·6 gr.

Groše v Nise bité (Tab. LXVI. obr. 583. a 584.), kdež působil jako mincmistr v letech 1627—1637 Hanuš Zieszler, který též mincovnu ve Vratislavi a Zahani spravoval, nesou na lici pod poprsím s límcem přeloženým znamení mincovny (N) a za hladkým obvodkem opis

FERDI · II · D · G · R · (N) · I · S · A · G · H · B · REX · · neb REX ·

FERD · II · DGR (N) I · S · A · G · H · B · R ·

Na rubu v hladkém obvodku korunovaný říšský orel se štítkem rakousko-burgundským, však bez koruny na prsou, držící v pravém pazouru meč a v levém žezlo. Někdy jsou na koncích pazourů místo drápů tečky. V opisu čte se buď

ARCH · D · A (C) B · MA · MI 1627

· ARCH · D · A · (C) B · MA · MI · 1627

ARCH D A D (C) B MA MI 1628

ARCH A D (C) B MA MI 1628

· ARCH · D · A · D (C) B · MA · MI · 1628

kdež zkratek MA · MI · znamená Marchio Misnensis (t. j. markrabě Míšeňský), proto nesluší grošů těchto klásti do mincovny Mikulovské, jak mnozí činili.

Jindy znf opis rubní:

ARCHID · A · D · (C) · BVR · C · TY · 1627 neb 1628

· ARCHID · A · D · (C) · BVR · C · TY · 1627 neb 1628 ·

Okraj po obou stranách perličkový, však obyčejně setřený.

Průměr 21 mm, váha 1·4—1·71 gr.

Opolský groš varda jna Šalomouna Frentzla (Tab. LXVI. obr. 585.) srovnává se v líčení s jinými groši, poprsí však má límee ke krku přilehající a jest v obvodku dvojitým, vnitřním hladkým a zevnějším perlovým, a za ním opis FERDIN · II · D · G · R · (C) · I · S · A · G · H · B · REX · (S) a na rubu má orel vedle pazourů značku S | F a kolem opis ARCHIDVX · AV · DVX · BV · CO · T · 1625

Průměr 21 mm.

Ratiborský groš varda jna Šimona Dyringera (Tab. LXVI. obr. 586.) má pod poprsím s okružím širokým značku (SD) a opis na líci FERD · II · D · G · R · I · (IS) S · A · G · H · B · REX (S) a na rubu ARCHID · A · DVX · (C) · B · MA · M · C · T · 1625 ·

Průměr 21 mm, váha 1·69 gr.

Také jsou groše slezské bez znamení z r. 1625, 1628 a 1637.

Krejcary slezské bity rázem dvojitým.

Na jedněch spatřuje se v líci poprsí panovníka v levo obráceného s okružím neb límcem přeloženým a pod poprsím znamení BZ, W, HZ, DVB, H, III neb N a na rubu korunovaný dvojhlavý orel s I neb I v oválném štítku na prsou.

Níže podáváme podrobnější popis některých.

Vratislavský krejcar Zwirnerův (Tab. LXVI. obr. 587.) se znamením (BZ) pod poprsím nese v líci opis FERD · II · D · G · R · I · (HZ) S · A · G · H · B · REXD (dvojitá lilie) a na rubu ARCHID · A · DV (štítek rak.-burg.) BV · CO · TY 1624

Průměr 16 mm, váha 0·52 gr.

Vratislavské krejcary Hanuše Riegra (Tab. LXVI. obr. 590. a tab. LXVII. obr. 591.—593.) mají na líci pod poprsím znamení mincovny W a na rubu pod orlem značku (HR) neb vidí se někdy na roč. 1624 a 1625 písmeny H | R podle pazourů orlích (Tab. LXVII. obr. 592.). Na líci bývá opis

FERD · II · D · G · R · (M) I · S · A · G · H · B · RE +

FERD · II · D · G · (M) R · I · S · A · G · H · B · R · (S)

FERD · II · D · G · (M) R · I · S · A · G · H · B · R · (S)

FER · II · D · G · R · I · (M) S · A · G · H · B · REX (S)

FERD · II · D · G · R · (M) I · S · A · G · H · B · RE (S)

a na rubu

ARCHID · A · D · (H) B · MA · M · 1624

ARCHID · A · D · (H) B · MA · M · 1625 ·

ARCHID · A · DV · B · M · M · C · T · 1625 Znamení H R jest umístěno vedle pazourů orlích.

ARCHID · AV (III) D · BV · C · T · 1626

ARCHID · A · (III) D · BV · C · T · 1626

ARCHID · AV (III) DV · BV · C · T · 1627

Průměr $16\frac{1}{2}$ —17 mm, váha 0·62—0·93 gr.

Vratislavské krejčary pouze se znamením mincovny W neb (W) pod poprsím (Tab. LXVI. obr. 588. a 589. a tab. LXVII. obr. 594.) jsou líceni stejného s předešlými. Někdy vidí se pod orlem (✱) t. j. tři háky křížem přes sebe položené (Tab. LXVII. obr. 594). Známé roč. 1624, 1625, 1632 a 1633. V opisu lícím čte se:

FERD · II · DG · R · I · M · S · A · G · H · B · REX · D · ✱

FERD · II · D · G · RO · M · I · S · A · G · H · B · REX · ✱

FERD · II · D · G · R (M) I · S · A · G · H · B · REX · ⌘

FERD · II · D · G · R · I · M · S · A · G · H · B · REX ⌘

a na rubu:

ARCHID · A · D · BVR · MA · M · 1624 · neb 1624

· ARCHID · A · D · BVR · MA · M · 1624 ·

ARCHID · AV · (✱) D · BV · C · T · 1624

Průměr $16\frac{1}{2}$ mm, váha 0·52—0·9 gr.

Vratislavské krejčary Hanuše Zieszlera podobají se předešlým, nesou však pod poprsím značku (HZ) Známé je pouze v roč. 1633.

V Kladště rovněž vybity krejčary dle prvního rázu za Daniela z Breenu r. 1624 a 1625 se značkou (DVB) (Tab. LXVII. obr. 595.), pak za Jana Jakuba Husera r. 1624 se značkou (III) a za Petra Hemy r. 1628 se značkou H v štítku.

Průměr $16\frac{1}{2}$ mm, váha 0·77 gr.

Též v Nise razil Hanuš Zieszler podobné krejčary r. 1627 a 1628 se znamením mincovny (N) neb (N) (Tab. LXVII. obr. 597.—599.) a s označením hodnoty na prsou orla číslicí I neb 1, jež nesou opis na straně lící

FERD · II · D · G · R (N) I · S · A · G · H · BR

FERDI · II · D · G · R · (N) · I · S · A · G · H · B · REX ·

FERDI II D G R (N) I S A G H B REX ·

a na rubu

ARCHID · A · D · B · MA · 1627

· ARCHID · A · D · BVR · C · TY · 1628

ARCH · D · A · D · B · MA · M · 1628

Průměr $15\frac{1}{2}$ —16 mm, váha 0·72—0·82 gr.

Některé krejčary slezské jsou bez znamení. Přiházejí se v ročnicích 1624, 1625 a 1636.

Druhým rázem vybity krejčary slezské r. 1625 v Kladště, v Opolfi a Ratiboru (Tab. LXVII. obr. 596. a 600.).

Na lici jest ověšené poprsí panovníka v levo obráceného s límcem pře-

loženým. Opis FERD · H · D : G · R (HAG) I · S · A · G · H · B · RE ☼ neb FER-
DI · H · DG · R · I · (G · S) S · A · G · HBREX · D + Na některých bývá též zna-
mení (SF) varlajna Šalomouna Frentla.

Na rubu vidí se kříž příčný, přes nějž položen jest pod úhlem 45° kratší
kříž kosmý a v nich uprostřed lopatovitý štítek s orlem říšským, který nese na
prsou v oválném štítku číslici I Opis ARCHIDV · A · DV · BV · CO · TY · 1625 ☼
neb ARCHID · A · DVX · BVR · C : TY · 1625 :- ☼

Průměr 16½ mm, váha 0·76 gr.

Velmi oblíbeny byly trojníky (Tab. LXVII. obr. 602. a 603.) s orlem
říšským v lici se štítkem rakousko-burgundským na prsou. Mezi hlavami orlími
s obvodky znamení I | I | H neb B | Z, A | T, I | I, H | R, S | F, D | V | B neb
monogram HR nebo nic.

Na rubu dvojitá država posázená perlemi se zdobným křížem, v jejíž spo-
dině jest číslice 3 Letočet 16 | 24 neb 16 | 25 rozdělen s obou stran a pod ním
po teče.

Také bývá na rubu država malá ve čtyřlaločném obvodku, v jehož koutech
po teče; letočet 16 | 25 vedle državy (Tab. LXVII. obr. 604.).

Jiný trojník má v lici u hlav orlích písmena D | V | B t. j. Daniel von Breen
(Tab. LXVII. obr. 601.).

Na rubu v kosmém čtverci mezi letočtem 16 | 25 država s 3 ve spodní
půli a zevně na všech stranách čtverce ornamenty. Okraj s obou stran perličkový.

Průměr 16—17 mm, váha 0·75—0·87 gr.

Ráz tento udržel se do 18. století.

Halíře bity rozmanité, buď dvoustranné neb jednostranné.

Jedny dvoustranné halíře (Tab. LXVII. obr. 612.) mají na lici
v kosmém šikmo čárkovaném čtverci rakouský štítek s příčným břevnem, v rohu
nad ním písmeno F, v rozích se stran letočet 16 | 24 a dole monogram HR

Na rubu uprostřed malé W

Průměr 12½ mm.

Halíře dvoustranné druhého rázu (Tab. LXVII. obr. 608.) mají na
lici v třech protínajících se půlkruzích slezskou orlici a rakouské břevno
v štítkách šikmo k sobě skloněných pod korunou knížecí. Mezi štítky jest troj-
lístek a v koutech vnějších nahoře letočet 16 | 24 a dole ☼

Na rubu jen · I · I · H ·

Průměr 14 mm.

Halíře jednostranné (Tab. LXVII. obr. 609.) jsou podobné posledním
v lici, mají však letočet 2 | 3 a v dolejší části zářezu zevně trojlaločné perličkové
obrubi místo hvězdičky ozdůbku · ☼ ·

Na jiných vidí se pod vévodskou korunou mezi štítky k sobě skloněnými
písmeno F a vedle horního laloku v koutech letočet 16 | 25 a dole značka HR
(Tab. LXVII. obr. 606.), kdežto na rceníku 1627 jest monogram HR mezi ozdob-

nými štítky s dvouhlavým orlem (místo slezské orlice) a s rakouským příčným břevnem a pod ním mezi trojlaločnou obrubou a okrajem mince W (Tab. LXVII. obr. 607.).

Nebo jsou štítky s orlicí a břevnem přímé a letočet 1624 nad korunou a zevně za trojlaločnou obrubou v horních koutech po čtyřlísté rúžici a v dolním W (Tab. LXVII. obr. 605.). Též bývá letočet 1624 v koutech se stran horního půlkruhu a dole, kde se polokruhy dotýkají, jest * (Tab. LXVII. obr. 610.).

Jiné mají štítky bez koruny a bez trojlaločné obruby a letočet 1624 nad štítky a dole při okraji trojlístek (Tab. LXVII. obr. 615.). Tyto měří v průměru jen 12½ mm.

Pětidukáty mají na lici ověšené poprsí panovnicko v levo obrácené s okružím kolem krku a na rubu dvouhlavého říšského orla s rozčtvrceným štítem uhersko-českým na prsou, v němž uprostřed jest štítek rakousko-burgundský. Podle pazourů orlicí umístěna značka Vratislavského vardajna Hanuše Riegra (Rydella) H | R (na roč. 1626 a 1627), na jiném z r. 1624 jest mimo tuto ještě na lici pod poprsím značka Vratislavského mincmistra Baltazara Zwirnera (BZ), některé pak jsou vůbec bez znamení (roč. 1628).

< Dukáty starší (Tab. LXVII. obr. 611.) mají v lici v dvojitým protrženém obvodku hladkém a perlovém poprsí císaře s pravé strany vavřínem věncené v brnění s okružím sahající hlavou v opis FERDIN · D · G · R · I · S · A · G · H · BO · REX · D · S ·

Na rubu slezská orlice v dvojitým hladkém obvodku, za nímž jde opis MONETA · AVREA · SILESIAE · 1622 ⌘ neb 1623 ⌘ t. j. Peníz zlatý Slezský.

Průměr 22 mm.

Dukáty mladšího rázu z mincovny Vratislavské (Tab. LXVII. obr. 613.) ukazují v lici celou postavu panovnicka korunovaného, obrněného a opásaného mečem, jak drží v pravici o rameno opřené žezlo a v levici državu. Po pravé straně má korunovaný štítek s českým lvem a po levé orlici slezskou ve štítku pod vévodskou korunou. Mezi škorňemi vidí se znamení mincovny W Za dvojitým (perlovým a hladkým) pětkrát protrženým obvodkem čte se opis FE | RD · II · D · G · R · I · M · S · A · G · H · B · RE | X

Na rubu říšský orl se štítkem rakousko-burgundským na prsou a nad ním koruna s dvěma splývajícími stužkami. Po stranách jeho značka H | R Za perlovým obvodkem opis ARCHIDVX · AVS · DVX · BVR · CO · TY · 1626

Na ročníku 1630 a 1632 místo značky H | R vidí se značka I | Z Některé také mají umístěnu značku pod orlem a sice z r. 1629 značku (HR) a z r. 1630 značku H v štítku. Na roč. 1633 vidí se pouze značka mincovny W, rovněž na půldukátu z téhož roku.

Dukáty tyto měří v průměru 22 mm.

Hanuš Ziesler vybijel ve Vratislavi dukáty (Tab. LXVII. obr. 614.) s korunovaným poprsím v lici ve zdobném hávu se širokým okružím. Za perlovým a hladkým obvodkem nahoře i dole protrženým opis FERDINANDVS II · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX · D · S ·

Na rubu říšský orel s rozčtvrceným prsním štítem uhersko-českým se středním štítkem rakousko-burgundským. Koruna cesařská, s níž dvě stužek splývá, sahá za perlový obvodek v opis ARCHIDVX · AVS (ZLH) DVX · BVR · C · T · 1655 neb 1656

Průměr 23 mm.

Tímto rázem vybity i půldukáty z r. 1636.

Jiné dukáty Zieszlerovy (čehož rázu mají pod poprsím znamení) jako se vidí na půltolarech (Tab. LXVI. obr. 574.) a opis lici FERDINANDVS II · D · G · R · I · S · AG · H · B · REX · Na rubu po stranách orla značku I | Z a opis ARCHIDVX · AVSTRI · DVX · BVR · SILEC^s 1651 × (dva skřížené háky či sekery na cány). >

Počestní peníze komory slezské (Tab. LXVII. obr. 616.) mají v lici říšského orla s půlkruhy nad hlavami a se štítkem rakousko-burgundským na prsou. Za perlovým a hladkým obvodkem opis RAITPFENNIG · DER · CAMER · BVCHALT ·

Na rubu v perlovém a hladkém obvodku vysoké F pod korunou mezi rozděleným letočtem 16 | 24 Opis rozdělený korunou · IM · FVRSTENTVMB · SCHLESSEN · Obruba po obou stranách dvojité, uvnitř hladká, zevně perlová.

Průměr 24 mm.

MINCE EVANG. STAVŮ SLEZSKÝCH.

Slezští stavové evangeličtí razili ve Vratislavi (znamení mincovny W) i v Hlohově za minemistra Hanuše Riegra či Rydella své vlastní tolary, groše dvojího rázu a dukáty.

Tolary (Tab. LXVIII. obr. 619.) mají na líci v obvodku šňůrovitém slezskou orlici a podle pazourů značku Riegrovu H | R Opis · MON · ARG · PRINC · ET · STAT · EVANG · SIL · ☼ t. j. Moneta argentea principum et statuum evangelicorum Silesiae (Peníz stříbrný knížat a stavů evangeličtých ve Slezsku).

Na rubu z mraků vystupující nápis IEH | OVA v paprscích, pod tím rozpoltěný štít hlohovsko-slezský pod vévodskou korunou, ozdobený po stranách orlími hlavami. Za obvodkem hladkým a šňůrovitým opis · SALVS · ET · VICTO (znamení M v ozdobném štítku) RIA · NOSTRA · 1654 · ☼ což značí: „Jehova (Pán) spása a vítězství naše“, čímž naráží se nepochybně na 33. z žalmů Davidových, verš 21. Okraj oboustranně čárkovaný.

Průměr $42\frac{1}{2}$ mm, váha 28·61 gr.

Groše jedny (Tab. LXVIII. obr. 621.) nesou na líci v kruhu slezskou orlici a po její stranách písmena H | R Opis MON · PRINC · ET (☉) STAT · EVANG · SIL · ☼ neb MON · PRINC · ET · (☉) ST · AT · EVAN · SIL · ☼

Na rubu v kruhu štít hlohovsko-slezský sahající svrchu korunou v opis · SI DEVS · PN (znamení M v štítku) Q · C · NOS : 1654 · neb 1655 t. j. Si Deus pro nobis, quis contra nos (Když Bůh s námi, kdo proti nám?)

Průměr 20— $20\frac{1}{2}$ mm, váha 1·53—1·58 gr.

Jiné groše (Tab. LXVIII. obr. 620.) mají líčení na líci stejné s předešlými, však opis MON · PRINC · ET · (☉) STAT · EVANG · SIL · ☼

Na rubu čte se v 7 řádcích ☼ | SI DEVS | PRO NOBIS | ☼ QVIS ☼ | CONTRA | NOS · | 1654 · neb 1655 ·

Průměr $20\frac{1}{2}$ mm, váha 1·56 gr.

< Na dukátech (Tab. LXVIII. obr. 622.) jest v líci v dvojitěm obvodku, vnitřním hladkém a zevnějším perlovém, slezská orlice s písmeny H | R po stranách. Opis · MON · AVR · P · P · ET (M) · STAT · EVAN · SIL · ☼ t. j. Moneta aurea principum et statuum evangelicorum Silesiae (Peníz zlatý knížat a stavů evangeličtých ve Slezsku).

Na rubu vidí se v oblacích paprsky ozářený nápis IEHOVA Za dvojitěm obvodkem, uvnitř hladkým a zevně perlovým, čte se opis · SALVS · ET · VICTORIA · NOSTRA · 1654 · ☼ neb 1655 · ☼ >

Průměr 22— $22\frac{1}{2}$ mm, váha 3·41—3·44 gr.

K mincovnictví moravskému a slezskému za Ferdinanda II.

Mincovny v Brně a v Olomouci pronajal kardinal František kníže z Dietrichsteina bez oznámení téhož dvorské komoře ve Vídni družstvu židovskému na rok za nájemné 15.000 zl. Ke kardinalu byl vyslán rada dvorské komory Jan Unterholzer z Kranichberku, který vyličil smutný stav moravských mincoven. Chtěl doporučiti nájem oněch mincoven s podmínkou, že nájemníci odvedou z každé zmincované hřivny stříbra aspoň 4 zl. do brněnského důchodu císařského, poněvadž pak jich mincování vyneslo by asi 150.000 zl. Vedle toho učinil návrh, aby zde byly vybijeny zlaté po 70 kr. a oněch 10 kr. že by plynulo k užítku J. M. císaře. Ve zprávě ze dne 16. srpna 1621 zase vzpomíná zvýšení zlatých na 70 kr. a dokládá, že se mu podařilo již kardinala pro to získati.*)

Kardinal Fr. z Dietrichsteina měl také mincovnu v Kroměřší a tuto chtěl také Karel kníže z Liechtensteina ujmouti pro nájemce dlouhé mince, avšak úmysl se mu nezdařil, rovněž jako nepovolen císařem další nájem jiných mincí, kterýž zrušen dne 31. března 1623.

K doporučení biskupa Vratislavského arcivévody Karla, nejmladšího bratra císaře Ferdinanda II., pronajal též smlouvou ze dne 28. listopadu 1623 Brněnskému mincmistru Baltazaru Zwirnerovi mincovnu ve Vídni, v Prešpurku (právě téhož roku zřízeou), též všechny ostatní na Moravě a ve Slezsku na rok za měsíční plat 40.000 tolarů.

Podnikatele téhož známe již od r. 1620 jako mincmistra moravských stavů v Brně, kde vybjel r. 1622 dlouhou minci a i pro Bethlena Gabora podobnou minci razil. Zwirner byl dobrodružný podnikatel, jehož správa mincí najatých nebyla císaři ku prospěchu; zanechal jen při mincovně ve Vídni 30.000 zl. dluhů.

Již dne 9. února 1624 žádal Zwirner za slevení první platební lhůty a vykládal, jaké jsou potíže se sháněním dlouhé mince (kyprů), že sedláci chtějí úředníky mince zardousiti a zahubiti. Také dodavatelům pagamentů zůstával Zwirner dlužen, pročež pagamenty ze země vynášeny, a byla obava, že mincovny v díle ustanou.

Stavové dolnorakouští chtěli zvelebiti minci v dotčených zemích a nabízeli měsíčně 20.000 vybijného a půjčku 100.000 tolarů; avšak císařským rozhodnutím ze dne 12. května 1624 zůstaly mincovny slezské i moravské v rukou Zwirnerových.

*) Die lange Münze in Österreich von Director Joh. Newald. Wien 1881. Str. 10.

Když tak Zwirner upevněn, žádal, aby mu povoleno bylo raziti v Prešpurku pod Křemnickou značkou K | B, což dvorská komora odmítla, aby ještě tato dobrá mince na pověsti neutrpěla.

Sotva, že s touto žádostí byl odmrštěn, již zase žádal, aby mu povoleno bylo v Opolí vybijeti po tři měsíce uherskou minci jako v Prešpurku na stejné zrno a stříž, též se stejným znakem a obrazem. Komora dvorská usnesla se, aby žádost tato byla zamítnuta.

Zvláštní komisse zkoumala stížnosti na Zwirnera, i shledala, že mincovny ve Vídni, v Prešpurku, na Moravě i ve Slezsku zcela zanedbal, ba že vybíjel v Opolí dlouhou minci a docela i uherské mince proti smlouvě, ačkoliv mu již dne 4. července trestuhodné jednání toto zapověděno.

Opolské čtyřřadvacetníky uherského rázu mají v lici znak uherský a v jeho středu rakouské břevno; po straně znaku P | P (Press-Purg) a kolem opis FER · II · D · G · R · I · S · A · GER · HVN · B · REX · Na rubu vidí se Panna Maria a opis PATRONA · HVNGARI · 1624 ·

Po přednesení tohoto obvinění, vydán dne 29. července 1624 rozkaz, aby byl Zwirner zatčen a byl mu vzat nájem všech císařských mincí. Ačkoliv hospodařil jen osm měsíců, nadělal nezměrných škod a zvýšil nedůvěru k minci, která nedávno vydáváním kyprů tak těžce byla poškozena. Za uvězněného Zwirnera přimlouval se ještě arcivévoda Karel dopisem ze Salcburku dne 31. srpna 1624. Zwirner uváděl ve své žádosti, že složí základ a že zaplatí císaři všecky zadržené lhůty nájemné.

Kardinal Dietrichstein nejen že odstoupil svého času místnost, ale též ponechal tam své nástroje k mincování. Již se klonilo k tomu, že po odstranění Zwirnerově obsazena bude mincovna v Brně židy Křištofem Spillmannem a Marxem Löwem, když kardinal odhodlal se najmouti minci dvěma zámožným měšťanům z Olomouce, totiž Křištofu Wansidlerovi a Martinu Fritschovi, prozatím na šest měsíců a za plat 1 zl. rýn. z každé zmincované hřivny čistého stříbra.

Velmi vzácný jsou tolary těmito podnikateli v Brně a v Olomouci vydané r. 1624 pod obrazem Ferdinanda II., kde se pod poprsím spatřuje B v kruhu (Brno), jakož se také vidí na tolaru kardinala Dietrichsteina stejného letočtu, za nímž se spatřuje monogram jako značka Křištofa Wansidlera*) (Kašpara Weckra). Podobné půltolary jsou velmi vzácné.

Ledva že Zwirner unikl vazbě, již zase počátkem roku 1626 ve Vídni v domě Dra. Olitoryho s podezřelými osobami stříbro tavil a pod kladivem vybíjel falešné groše se značkou Pražského mincmistra Jana Suttnera. Když proti falešníkům dne 7. února 1626 tajná rada dvorská zakročila, vytratil se B. Zwirner tajně do Opavy, tehdy Mannsfeldovými pluky sevřený. Zde záhy jal se vybijeti lehkou minci pod nepřátelskou ochranou. Dle nálezu Vídeňského mincmistra Fellnera vybíjel Zwirner z Vídeňské hřivny za 244 zl. krejcarů, za

* Tak říd. Jan Newald tvrdí; v popisu mincí přidrželi jsme se zprávy Ed. Fialy v katalogu sbírky Donebauerovy, neboť věc potřebuje dalšího studia v archivech moravských a slezských.

136 zl. 27 kr. dvojek (grešlí), za 23 zl. 3 kr. čtyřmeciřtácků a grošů. K tomu ještě razil podvodně na čtyřadvacetnísky letočet 1623, jako by ještě byly ze starých pagamentů, ale při tom na nich i na groších vynechával svoji značku, ale místo ní kladl rážici, aby oklamal své stiháče. Proto Fellner žádal, aby tímto mincům nebylo práno oběhu.*)

Albrecht z Valdštýna, vévoda Friedlandský, byl tajnou radou dožádán, aby po dobytí Opavy zmocnil se B. Zwirnera a do Vídně aby ho vydal.

Avšak zase uklouzl prohnany falešník, a již r. 1627 značka jeho vidí se na mincích krále dánského Kristiana IV.**)

Kardinal Fr. z Dietrichsteina přeložil pro válečné nepokoje, kdy Olomouc obsazena byla Valdštýnovým vojskem a nájemník Martin Fritsch tam nemohl bez nebezpečí mincovati, svoji mincovnu do Mikulova i skupoval tam stříbro. Proti tomu ovšem námitky činil Fellner a císař hleděl jej od toho odvrátiti. Jak se zdá, raženy tu byly též některé mince se značkou O, jež za olomoucké pokládáme. Kardinal také žádal, aby mu zde dovoleno bylo raziti něco tolarů a dukátů pod vlastním obrazem.

Zwirnerovy lehké mince a groše Opavské mladičského knížete Karla Euseba z Liechtensteina (1629) zaplavovaly Moravu. K tomu ještě dal zříditi v Zahani Albrecht z Valdštýna mincovnu pod správou císařského minemistra Vratislavského Jana Zieszlera.

Císař kázal Liechtensteinské mincování zastaviti a nařizeno dne 16. listopadu 1629 slezské komoře a slezským stavům, aby mince tyto (Liechtensteinische Usual-Münzen) nepřijímaly.

*) Sem také asi náleží patnáctník se značkou hvěz lice, jak se vyobrazuje na tab. LXV. obr. 567.

***) Srovnej tolar č. 1053 u Rechberga-Schulthessa.

Prilohy listinné.

Dopis Jana Kuchynky z Šamfeldu, měštěnína města Velvar,
perkmistru a ouřednískům horním a mineovním na Horách Kutných ze dne
7. března 1664. *)

(Archiv horní č. 7801.)

Urozené, též slovutné a mnoho vzácné poctivosti páni ke mně laskavě
přizniví.

V. Milostem k laskavy paměti přivozuji, jakož jest dobré paměti neb. Václav Kuchynka, otec můj jmilý v lethu 1660 přijevši s jistým od J. M. C. král. komory České poručěním (ut lit. A vejpis příkládám) do Hory Kutné k vyhledání jistých J. M. C. fisu, strany čeho osvícené knížecí Milosti Karla z Lichtenštejna (titul) se tejkajících documentum, vedle kterýchžto documentův denunciati jeho provedena byla, tak dalece k tomu přišlo, že Jeho Milost kníže vedle tractatu jistý quantum J. M. C. složiti a odvésti ráčil, že pak tehdaž při zavozování svědkův netoliko v příčině jeho osvícené knížecí Mti z Lichtenštejna (titul) to, jaká tehdaž se mince z Kutny Hory vyzdvihovala, ale z strany J. Mti pana hraběte Bukvoje (titul), že toho času přijedouce silně s lidem vojenským do Hory Kutné, a že jest jedno sto čtyřiceti tisíc mince vyzvedl, vysvětleno, přiložený vidimus téhož svědomí lit. B v sobě šíře obsahuje a zavírá.

V druhé pak příčině z strany Josefa Šragnera, též podobně z přisležejícího vysvědčení lit. C viděti jest, která se na rajtuňku Kutny Hory odvolává a svědčí, že též Josef Šragner toho času vyzvedl 40.000 kop peněz a že s nimi jest se přichránil k J. M. panu hraběti Bukvojovi, a který jsou ty peníze vysazovali, zejména je jmenuje.

I poněvadž vylepávajíce tu, jak na J. M. pánu panu hraběti Bukvojovi, i také na urozeným a statečným rytíři panu Josefovi Šragnerovi J. M. C. fiscalní interesse, kterýž od mého neb. pana otce k dobrému J. M. C. denucirováno a předneseno bylo.

Pročež z té příčiny V. M. vzácný ouřad perkmistrských Hor Kutných za to šetrně žádám, aby se tu gruntovnějši věc v jedné i v druhé příčině J. M. C. k dobrému k průvodům vynalézti mohlo, že v rajtuňku a při knihách min-

*) Ke str. 202.

covních poroučeti dáti vyhledati, zdali se nacházeti bude, že taková suma peněz tebdáž vyzdvížena v lethu 1620 byla, aneb zdali jakou quitanci z přijatých peněz se vynajde, a mně ve všem k budoucímu průvodu sobě spraviti obtížiti nerá-
číte, v čemž od V. Mti laskavé odpovědi očekávajíce (sic) zůstávám

V. Mti v službách volný

Jan Kuchynka z Šamfeldu,
městěnin města Velvar.

Svědomy Jiřího Šošky jinak Hruzy a Jana Markusa v příčině ge-
nerala Buquoye.*)

Vilimus v archivu horním v Kutné Hoře č. 7801--III. B. Na Horách Kutnách, dne 5. března 1661.

Léta Páně 1661 Dominica Esto mihi adi 4. Martii. Vedle sl. J. M. C. komory České král. Čes. v létu 1660 na Hory Kutny k ouřadu hornímu a mincovnímu prošlého poručení.

Přijaté svědomí a dokonalé zprávy od Jiřího Šošky, jinak Hruzy**), a Jana Markusa, jinak Procházky, souseda, horníka a pregkyřův na Horách Kutnách a to takové:

6. Jest pravda a toho hrubě povědom jsem a pamatuji, že brzo po té bitvě, jenž (sic) na Bílý Hoře byla, hrabě Bogkwoj s lidem vojenským do Hory Kutny jest přijel, a v domě, jenž slove u Mejšnarů na hospodě zůstal, a jakž se tehdaž povídalo, že pro sto a čtyřiceti tisíc peněz přijel, i také veřejně o tom se rozprávělo, a co jmenovaných peněz bylo, ty jsou v soudkách na Vlaským dvoře na vozy nakládali, a po naložení ihned s tím vojanským lidem ku Praze se obrátili.

Jan Markus, jinak Procházka, horník a pregkyř při minci na Horách Kutnách, stoje osobně před J. M. C. panem perkmistrem a pány ouředlnsky horní (sic) vedle přednešení těch punktův, které Jiřímu Šoškovi přednešeny a jemu přečteny byly, vysvědčil takto:

Že jest stáří přes 60 let.

7. Jest pravda, že brzo po té bitvě na Bílý Hoře hrabě Bokwoj vlech (sic) do Hory Kutny s lidem vojenským silně přijel, a stál na hospodě u Mejšnarů s svýma (sic) lidmi a vartovali se silně, a pravili, že jest na Bílý Hoře skrze stehno prostřelen, a bylo potom tehdaž na Vlaským dvoře slyšeti, že jest přijel pro peníze, ale nevím a nepamatuji pro jakou summu; než to pamatuji, že bylo mluveno, že ty všechny zmínované peníze a velikou summu vyzdvihl, nežli nakládali je v soudkách na Vlaským dvoře na vozy, a potom ihned s nima od Hory Kutny přeč, a povídali, že jedou s nima ku Praze, a ty byly Fridrichovského rázu.

*) Ke str. 202.

**) Býval r. 1622—1625 verkmistrem na Vlaském dvoře s Heřmanem Fidlarem.

Kteréžto svědomí a vyznání na žádost pana Václava Kuchynky z Šamfeldu, měštěna města Velvar a ku potřebě fisku J. M. C. od ouřadu J. M. C. horního ouřadu jest vydán a početí horní upočetěn vědomě. Actum v rejtuňku na Horách Kutnách, 5. dne měsíce Martij A. Dom. 1661.

L. S.

Vidimus pověřený Jiřím Václ. z Větčina, notářem z r. 1685, 19. ledna s početí a otiskem razítka veřejného notáře s obrazem muže a kolem s opisem IN SPE VIVO~IN MONTIBVS REQUIESCAT.

Svědomí Lebla Mirovice v obžalobě generala Buquoye.*)

Vidimus pověřený notářem Jiřím Václavem z Větčina v Praze ze dne 19. ledna 1685. V archivu horním v Hoře Kutné č. 7801—IV. C.

Já níže podepsaný známou činným tímto listem vůbec přede všemi, kdež by koliv oten nebo otoucí slyšen byl, že sem toho dobře v pravdě a konečnosti nejináč povědom a v své paměti snáším, že Josef Šragner z Rozengku za kuchyňského písaře byl u pana Petra Švamberka též paní Švamberkovy. I jakož jsem byl v službě s ním za einkauffera, předně odvezl jsem stříbra Švamberského 80.000 tisíc tolarů českých do Kutnohorské mince, aby z něho peníze dělali. Potom když jest se stalo vítězství J. M. C. na Bělé Hoře, ujížděla paní Švamberskova pryč ze země a z kr. Českého i poslala Jozepha Šragnera a trubače, a mě též chtěla poslati pro ty peníze do Kutnohorské mince k ouředníku mince Helcelovi, aby na těch osmdesáte tisíc tolarů čes. vydal čtyřyceti tisíc kop. Já sem s ním Josephem Šragnerem a trubačem jeti nechtěl, proto že jest bylo tak na cestách nebezpečno. Zůstával jsem s paní Švamberskou v Limburce, čekali jsme na ty peníze, až je Jozef Šragner přiveze. On pak Jozef Šragner takových 40.000 zl. rýn. sám vyzdvihl z Kutnohorské mince od ouředníka mince Helzle a k svému užitku je obrátil, a za J. M. panem hrabětem Bukvojem, jenerálem, s těmi penězi jel a u něho za regenta sloužil, aby byl s těmi penězi od Bukvoje přichráněn. Jan Adam Špendelius takových 40.000 ouředníku mince, totiž Helcelovi, strýci svému, pomáhal svými vlastními rukami sázeti. Kterýžto peníze Josef Šragner od nich do svých vlastních rukou přijal a paní Švamberskvy z nich ani malého peníze nedal, než k svému užitku takových 40.000 zl. rýn. obrátil, jakž Hans Špendelius před J. M. C. panem berkemistrem, pány konšely se přiznal a vysvědčil (sic), i také sám svědomí vydal, šffe v sobě obsahuje a zavírá, z něho se bude

*) Ke str. 202.

mocí vyrozuměti, že jest tam všemu tak nejináč, to přijímám k své víře a duši. Na potvrzení toho sem sekryt svůj vlastní přitiskl, též rukou svou sem se v něm podepsal. Actum v Starém Městě Pražském, 30. Octob. A. 1664.

L. S.

Lebel Mirowicz, Sr M
bistrazer Hoffjud.

Collatum concordat cum sua copia de uerbo ad uerbum ita testos in fidem requisitus.

Neo-Pragae 19. Januarii 1685.

Znamení notářské.
Pečeť se znakem rukavice.
Svrchu: Lit. C.

Georgius Wenceslaus de Witczina,
J. V. C. Imperiali Autoritate Notarius Publicus Juratus m. p.

Jakub Bassevi z Treuenbergu.

Jakub Bassevi z Treuenbergu*), dvorský žid, dostal od Rudolfa II. v roku 1599 rozličné výsady, které mu rozmnoženy byly od Matyáše r. 1611 a pak ještě více od Ferdinanda II., jimž ovšem přijímal peníze v hojně míře. V privilegii vydaném od Ferdinanda II. dne 18. ledna 1622 dočítáme se zvláště těchto kusů:

1. Stvrzuje mu Ferdinand všechny svobody a nadání již dříve jemu, jeho ženě, dětem a potomkům jejich udělené.

2. Dává mu a jeho dědicům právo ve všech městech a městečkách v Čechách a t. d., ať si se tam dvůr císařský zdržuje nebo ne, bydleti, vlastní domy kupovati, tam všeliké zboží ve velkém nebo malém prodávati, a nikdo se tomu nemá protiviti, ať by měl výsady jakékoli.

3. Kdyby Jakub Bassevi aneb jeho dědicové a potomci za příčinou svého obchodu táhli za dvorem královským do kteréhokoli města, mají jako jiní dvorní kupci v každém městě svobodni a prosti byli placení obyčejných myt a ungeltn a všelikých jiných dávek.

4. Císař ustanovuje dále, aby domy Jakuba Bassevi-ho v Praze a v jiných městech osvobozeny byly ode všech obecních dávek, ať si jsou duchovní neb světské, jako všechno zboží (statky) svobodně dskami zapsané.

5. Kdyby někdy nějaká nařízení neb svobody komu byly vydány, které by byly proti svobodám těmto Jakuba Bassevi-ho, nemají míti, co jeho se týče, žádné platnosti.

6. Jakub Bassevi a dědicové jeho mají míti právo skrze plnomocnky své bez relatorův s týmž právem pořizení svá činiti jako jiní zeměnské čeští.

*) Hálkovy Květy III. str. 310.

7. Kdyby chtěl on neb jeho dědicové přesídliti se z města jednoho do jiného, nemá jim v tom od nikoho býti bráněno, ani žádné poplatky při přisídlení té na nich vymáhány býti.

8. Uděluje se Jakubovi Bassevi-mu milost, aby mohl půjčovati peníze na statky nemovitě, a když by mu dluh řádně nebyl splacen, v statky ty se uvázati a tak dlouho je držeti, dokud mu jistina i s úroky a škodami nebude zapravena.

9. Kdyby pak půjčili na zástavu, mohou zastavené věci, oznámivše to úřadu, aby dlužníka napomenul, po roce prodati.

10. Uděluje se mu znak a povyšuje se do stavu šlechtického. [Znak jest: Štít černý cestou stříbrnou od dolejší levé strany k hořejší pravé na dvě rozdělený, v kteréžto stříbrné cestě osm červených hvězdiček se nalézají; v dolejší pak i hořejší černé části štítu zlatý lev s otevřenou tlamou a dvojitým ohonem a vyplazeným jazykem. Za klénot nad štítem jest přilba zavřená s královskou korunou, nad níž orlí křídla vynikají, z nichž pravé jest dole červené, nahoře bílé (stříbrné), levé dole červené, nahoře žluté (zlaté) a mezi oběma křídly zlatý lev jest vztyčen k pravé straně obrácený.]

11. Dává Jakubovi Bassevi-mu milost, aby nepřislušel k žádné jiné jurisdikci než císařů a králův českých a dvorního maršála.

12. Kdyby někdy uděleny byly nějaké svobody některému dvorskému židu, jichž by Jakub Bassevi neměl, mají proň také míti platnosti.

Téhož roku 1622 v srpnu rozmnožil císař Ferdinand II. štít v ten smysl, aby přilba byla otevřená, kdežto dříve dostal jen zavřenou, dovolil mu, aby směl koupiti pozemky do 20.000 říšských tolarů.

Roku 1622 dostal též konfiskovaný dům u tří studní v Starém městě pražském.

V roce 1631 (22. února) byl vydán patent od místodržitelův českých, v kterém se podotýkalo, že J. K. M. z rozličných příčin uznala za dobré, aby Jakub Bassevi žid byl vzat do vazby a všecky jeho movité věci v krámích aby se zapečetily a sepsaly naříditi ráčil, a proto napomínali místodržitelové všecky obyvatele království Českého a zvláště židy, kteří by mu něco byli dlužni anebo u něho něco měli, ať si jsou dluhy jakékoliv, ve čtyřech nedělech to ohlásiti u české komory pod pokutou dvojnásobného neb i třínásobného placení toho, co by zamlčeli.

Instrukce Pražskému mincmistru Pavlu Škretovi ze Závořic a Řehoři Steinmüllerovi, kvardajnu a gegenhandleru (účetnímu).

Ve Vídni léta 1620 v listopadu.*) — Z archivu horního v Kutné Hoře čís. 7813 k roku 1669.

(Výtah z německého přepisu, který tlumočí vlastně instrukci pro mincmistra z posledních let císaře Rudolfa II., což patrně z kusů o malých groších a ceně tolaru i dukátu.)

Ferdinand Druhý atd. Nejprve má mincmistr a kvardajn i gegenhandler mince přebývati stále v našem dvoře mincovním na Starém Městě

*) Svrchu poznamenán rok 1665 a v archivu k r. 1669 vadně zařaděno. Možná, že se touto instrukcí spravovali, než vydal císař Leopold r. 1678 novou, jak se dále uvádí.

v Praze a takový úřad tam k naší potřebě a dle možnosti k našemu užítku pilně zastáváti.

Stavení mincovní a zásoby má mincmistr dle inventáře opatrovati, jakož i naše stroje mincovní a dle potřeby má na útraty naše udržovati v pořádku. Dle možnosti nemá v mincovně potřebné nechati sejíti, ale vždy dle starých inventářů doplňovati, a při výročním účtu vždy seznam takový předkládati.

Aby při změnách úředníků vše se náležitě přijímalo v mincovně i zásobách, má se dle této instrukce vždy odevzdávati. Jestliže nějaká stavba neb správa k zamezení škody nutně se vykonati musí, má to mincmistr v čas oznámiti naší české komoře a přiložiti k partikuláři písemný rozkaz.

Povolujeme našemu mincmistru ku potřebě jeho bytu, ke šmitnám, ku bělení peněz a k jiným potřebám mincovním ročně 90 tolarů, jakož i gegnhandlerovi jeho byt a světnici kvardajnskou, 20 tolarů po 70 krejcarech a dříví k vytápění bytů se jim z našich zásob povoluje.

Na světlo v bytu i v mincovně povoluje se mincmistru 40 tolarů a kvardajnovi 6 tolarů.

Aby vše řádně se dělo, má dohlížeti účetní či kvardajn k příjmu peněz, k zakupu stříbra i sazení a též až ku zmincování stříbra má býti přítomen a má míti drubý klíč ku pokladně a ke všemu vydání dohlížeti, věrně a pilně zapisovati, aby se dle instrukce náležitě dalo.

Co se doveze stříbra z dolů do Pražské mincovny, má náš mincmistr dle Pražské váhy zapisovati do zvláštní knihy na stříbro s určitým uvedením roku, měsíce a dne, jakož i jména osob i odkud stříbro jest a ke každému poznamenati, kolik ryzího obsahuje; potom se má číslem označiti a ke konci každého čtvrtletí buďtež seznamy a úhrny všech zakupů sestaveny. Při výplatě za stříbra má ke konci každého kvartálu s kverky aneb těmi, kteří stříbro dodávají, v přítomnosti kvardajnově pořádně súčtovati a obyčejnou kvitanci podpisem a pečeti svou opatřenou s udáním summy, kusů a obsahu dle zkoumání kvardajnova i lístky kvardajnovými ku každému účtu čtvrtletnímu připojiti. Též mají vydati potvrzení spečetěné každému, kdo stříbro do mincovny dodal.

Pagamenty a zlomky vedou se ve zvláštní rubrice a zaplatí se za ně za každou hřivnu 9 kop gr. mš.

Při vážení přepalovaného stříbra má si náš mincmistr a účetní sraziti z hřivny fejnu půl lotu a při záplatě peněz ku svému prospěchu srážeti, ale neúčtovati toho. Kvardajn má po zkoušení stříbra mincmistru i dodavateli vydati lístek o zkoušce. Zvláště v lístku pro mincmistra má býti zrno až na peníze uvedeno, aby se z toho dalo vypočítati, kolik se platiti má, a též tak váha až na $\frac{1}{2}$ lotu má býti dokonale stanovena. Aby nebyli obtěžováni oni kverci a dodavatelé, kteří málo stříbra dodávají, má kvardajn vzíti z přinešených 1—10 hřiven ke zkoušce jen kventlík, pak z 10—60 hřiven $1\frac{1}{2}$ kvintlíku a z 60—100 neb více hřiven půl lotu.

Jak se má stříbro zmincovati? Na tolary po 70 krejcarech aneb 30 bílých grošich potřebuje se Kolínská hřivna na 8 kusů, což na Pražskou vynáší $8\frac{3}{80}$ kusu aneb 19 krejcarů $6\frac{1}{8}$ bílého peníze. Z 80 hřiven bude 693 kusy a ze 100 hř. $866\frac{1}{4}$ kusu a mají býti 14lotové 4 grény. Pak má raziti půltolary stejné jakosti.

Orty jdou čtyry na tolar a 32 kusy jich vyjde z Kolínské hřivny i jsou stejného zrna jako tolary a půltolary.

Bílých grošů vychází z Pražské hřivny sazené $126\frac{2}{7}$ kusu bílých a obsahovati mají zrna 6 lotů 3 grény.

Poněvadž stavové království Českého našli z důležitých příčin na sněmu léta 1577, aby raženy byly malé groše, a to 60 na tolar neb dva za bílý groš, tedy necháváme vybíjeti, aby se srovnávaly více s bílým grošem v stříži i jakosti, z Pražské hřivny 240 kusů bílých plátů a sazená hřivna má míti zrna 6 lotů 1 grén.

Bílých peněz má býti z Pražské hřivny 659 jakosti pětilotové.

Malých peněz 7 platí malý groš a jde jich na Praž. hřivnu 733 kusy zrna 2 loty 3 grény. Když tato mince na šmitnách vyhita, má ji mincmistr a kvardajn hned žádati od šmitnistra a na váhu přijmouti a spočítati. Kolik na váze i dle počtu shledá, vše má pilně zvláště zapsati a v příjmu hotových peněz pořádně uvésti a šmitmistrově je nemá v truhle nechávati, ale hned po zmincování je přijmouti a do pokladny vzíti.

Žádnou minci ať mincmistr nespočítává ani nevydává, kteráž nebyla kvardajnem zkoušena a na stříži i zrně dle nařízení správnou nalezena. Aby mohl kvardajn minci zkoušeti, vydá se mu z každého díla hned ve šmitnách z tolarů jeden tolar, z bílých a malých grošů 8 bílých gr. a z malých i bílých peněz též za 8 b. gr. na průby, což se pak v účtu odpočítá. Z ostatní mince vyhodí, co shledá lehkého, těžkého neb nezpůsobilého a nevydá jich do oběhu. Našemu zkoušeči (Probationsmeister) a zemskému pruběři vydá z průbných grošů po čtvrtce a sám si tolikož kvardajn nechá a čtvrt tolaru neb za dva bílé groše uschová mincmistr a kvardajn zapečetěné a číslem díla i vrocením opatřené, aby se kdykoli potom zkoušeti mohlo. Teprve když se srovnává nález pruběrů s nálezem kvardajnovým ve stříži i zrně, mohou se mince vydávati a mincmistr je má do příjmu zaznamenati.

Když stříbro sazeno, má mincmistr a kvardajn počítati jakost dle průbných listků a pak teprve stříbro z pokladny vyndati, kde jest zavřeno.

Remedia na stříži tolarů povoluje se ze 100 hřiven 2 tolary, v zrně 1 peníz, z bílých grošů na 1 hřivnu 2 kusy a v zrně na hřivnu nejvíce 1 denár a podobně při malých grošich ve stříži na hřivnu 5 až 6 kusů a v zrně z hřivny nejvíce 1 denár a konečně na bílých a malých penízích ve stříži z hřivny nejvíce 10 kusů a v zrně z hřivny 1 peníz. Proto mají mincmistr a kvardajn při sazení stříbra bedlivě si počínati, aby mincí vždy vyšli dle nařízeného zrna i stříže.

Kdyby však dílo dle stříže neb na zrno lehké se našlo, nemá takové dílo býti vydáno, nýbrž, poněvadž nedostatek ve stříži zavinili šmitmistr neb tovaryši aneb schodek v zrnu stal se vinou kvardajnovou, nedostatek v sazení vinou mincmistrovou, mají také dotčení svým nákladem peníze přemincovati.

Kdyby však bylo dílo jen o penízek lehčí neb lepší, má mincmistr a kvardajn snažiti se, aby to v budoucím díle nahradili; ale nemá se tak často stávati.

Poněvadž stříbro při tavení z tyglíka přichází o něco zlehčené, přidá se něco cínů, aby se uhradilo, když by slitek byl o $\frac{1}{2}$ neb $\frac{1}{4}$ halfře lehčí. Podobně přidá se do slitku příliš dobrého něco mědi, jež se pak zejména účtuje.

Aby pak dosažení tím svědomitěji a jistěji se stalo, má se vzíti ku zkoušce z kelímka lot a mincmistr má to vydati kvardajnovi, který hned zrno slitku přezkouší. K zamezení velikých schodků svolány dle snesení z 1574 komisarie do Prahy, které s mincmistry usnesly, že ze 100 hř. slitku tolarového může býti schodku při slévání 3—3 $\frac{1}{2}$ lotu, z bílých a malých grošů 6—8 lotů, z bílých a malých penízů též 6—8 lotů.

Mají býti též oba, mincmistr a účetní, sami při slévání, ale když jednoho něco zajde, musí alespoň druhý býti přítomen v slévárně, aby se nám nic ke škodě nedálo. Když pak cány jsou slity, vystydnou a vyčistí se, má je mincmistr s účetním vzíti z komory a schovati. Když se šmitmistru odevzdávají, mají býti bedlivě až na kventlík zváženy a podobně též zvážiti se mají vybité mince.

Při tom může se sraziti povolený vývažek. Váhy mají býti dobře zřřzeny, a závaží dle cimentovaného upraveno a varovati jest se všeho podezřelého.

A když také šmitmistr až na povolený vývažek cány v úplné váze vrátil, vydá je mincmistr mincířům.

Vývažku povoluje se šmitmistru z tolarového díla ze 100 hřiven cínů 5 kventlů, ze 100 hřiven cínů na bílé groše 11 lotů, ze 100 hř. na malé groše 14 lotů, ze 100 hř. na bílé peníze 18 lotů a ze 100 hř. cínů na malé peníze (vynecháno) lotů, což se se šmitmistrem každého čtvrtletí zúčtuje. Mincmistr a kvardajn mají ovšem dohlížeti, aby šmitmistr nevážil černé pláty zašpiněné a s popelem.

Poněvadž se však na malé minci shledává na váze schodek při rozpalování, tlučení a helení, za to však v jakosti se zlepšují, mohou se mince o 1 penízek horšími saditi a o něco větší za to stříhnouti, aby se zrnem i střížím s nařízením srovnávaly. Má tudíž mincmistr i kvardajn s pilností k tomu dohlížeti, aby malá mince pěkná a ve stříži i zrně přesná se dělala.

Tiž mají pilně zapisovati schodek při bělení, býti při tom přítomni k uvarování větších schodků a spotřebovaný vinný kámen schovati, aby týž mohl se počítati v účtech k dobrému.

Na to následují zlaté čili mince zlaté.

Kdykoli zlato cizí neb dolové do naší mince ku prodeji se přinese, má býti mincmistr přítomen a když zváží, má kvardajnovi váhy dva penízky zlata vydati ku zkoušce, načež kvardajn přinese lístek o zkoušce. Na to mají oba zlato na

Pražskou váhu až na halíř zvážiti, pořádně dle průby vypočítati a pak za každý lot ryzí 5 kop 18 bílých grošů 5 denárů vyplatiti, což vynáší za hřivnu 106 kop gr. mš.

Ale při zá kupu jiného obyčejného a zlomkového zlata takto si má vésti :

Za zlato až osmnáctikaratové zaplatí se za hřivnu fejnu 119 zl. rýn. a od 18 do 22 karatů za 120 zl. rýn. a potom od 22 do $23\frac{1}{2}$ karatu aneb více za 121 zl. rýn.; avšak stříbro ve zlatě obsažené nebudiž prodavači počítáno.

Podobně platí se za pozlacené stříbro aneb nízké zlato podle učiněné zkoušky kvardajnovy a má se zlato přesně zvážiti až na penízek a stříbro zlato obsahující až na kvintlisk a když se při průbě nalezne až 12 karatů zlata, má náš mincmistr a účetní ryzí stříbro v zlatě obsažené také zvlášť počítati a prodavači každou hřivnu ryzího stříbra po 8 kopách 25 bíl. groších, a které obsahuje 23 lotů (?) za 6 kop 6 b. gr. a 3 bílé peníze platiti. Co přes 12 karatů zlata obsahuje, má se prodavači poměrně zaplatiti, ale zlato se neplatí. Kvardajnovi má se vydati na zkoušku kventl a má se mu za jeho práci zaplatiti 15 b. gr. Týž má dva penízky váhy zlata prodavačům vrátiti a za to obdrží půl zl. rýn. neb 30 kr. Dle předešlé naší instrukce kutajším a kverkům má se odváděti ze zlata desátku z každého lotu suroviny 25 gr. 5 denárů naší české komoře.

Ku jejich ponížené prosbě, aby mohli doly lépe opatrovati a spravovati, nařizujeme, aby jim za hřivnu ryzího zlata zmincovaného dávalo se 64 dukátů in specie aneb dukát po 105 kr. počítaje a též za stříbro náhrada. Ostatně řídití jest se nařízením z 16. ledna 1606. Protože jsou veliké náklady na vylučování a cimentování zlata od stříbra, nemá se kverkům z Jilové za stříbro platiti, ale zlato rýžované, obsahující málo stříbra a jsouc měkčí, má býti kupováno surové lot po šesti kopách mš.

Ježto nás kverkové na couku Trenšnu r. 1608 prosili, abychom jim platili za dobyté zlato více než za jiné Jilovské, jež se platí lot fejnu za 6 kop gr. mš. a dukát po 105 kr., dovolujeme, hledíce k jich těžkému pávování, aby jich zlato dukát po 114 kr. byl počítán.

Císař Maximilian se stavy českými r. 1575 smluvil, že stříbro dobyté na pozemcích stavů po 25 let má se prodávati hřivna čistého za 10 zl., každý zlatý za 24 gr. bílých počítaje a groš po sedmi penízích bílých a lot čistého zlata váhy Pražské za 7 zl. 12 b. gr. českých aneb po šesti kopách mš., každou za 70 kr. čítaje, a podobně se i stříbrodárné zlato má čítati a stříbro v něm též.

Aby těžší tím více chuti měli ke kutání a rýžování, chceme sami náklad na vyloučení a cimentování zlata (v Čes. Krumlově) opatřiti. Proto má náš mincmistr a gegenhandler (účetní) takové výlchy zvlášť účtovati a nám k vydání připočítávati.

Zvlášť zlato má se cimentovati na pravé zrno, aby z něho dukáty se mohly bít; proto má mincmistr vždy dříve kvardajnovi oznámiti a jemu ke zkoušce dva penízky zlata vydati, aby je zkoušel. Po zkoušce zase má ony dva penízky zlata k ostatnímu vrátiti a když nalezeno bylo dle našeho řádu mincovního, má je s veškerou pilností saditi s kvardajnem, aby zlato na dukáty neb zlaté obsaho-

valo 23 karatů 8 grénů, ani více aniž méně v liživně Pražské, z které se vybějí 72 $\frac{1}{2}$ dukátu, jakož vždy zde v Praze vycházejí. Když se však přihodí, že totéž dílo dvakráte se přelévá v kelímku, tedy nedostatek má nahraditi náš mincmistr aneb osoby, které to v minci zavinily.

Náš mincmistr a kvardajn mají co nejbedlivěji zvážiti mince a jich zrno až na půl grénu vyšetřiti a zapsati. Pokud zlato jest v kelímku, nemají ze slévárny vycházeti a pozorovati, aby se s kelímkem a s ohněm nic nenáležitěho nečinilo.

Jakmile cínny vychladnou, mají je zvážiti a jich váhu zapsati. Potom výškrabky s tyglem i krecem mají pilně shromáždit a zavřiti a uvarovati velkých s choďků, kterých povolujeme z hřivny půl dukátu; však jest-li se uspoří, nám k lepšímu má se počítati a mincmistr se toho nemá zmocňovati.

Aby zlaté, jež vyjdou za správy jeho v potřebě rozeznány byly, má mincmistr vedle našeho rázu jako při stříbrných mincích svou značku dáti za obvedek pod obraz v textu a na dukáty vybějeti. Ostatně má se řídit na kolkách tímže pořádkem jako při minci stříbrné.

Ke šmitně má mincmistr, zvláště ale kvardajn dohlížeti, aby dukáty čisté i pěkně byly raženy a bez vady byly raženy, zvláště pak aby srovnávaly se se vzorným halířem ve stříži, aby zamezeno bylo ořezávání dukátů, jehož se zlétní a podvodní lidé dopouštějí a naše mincovnictví aby se uvarovalo hanlivých pomluv.

Jakož svoleno naším rozhodnutím ze dne 18. října 1588 k nejpokornější žádosti šmitmistra při naší Pražské mincovně a českou komorou doporučeno bylo, dostává se šmitmistru ze zmincovaných peněz za 10 hřiven 20 kr. ne však jako vývažek, ale jako příspěvek z milosti povolený, který mincmistr se šmitmistrem ke konci čtvrtletí sčítuje k obyčejné jeho kvitanci. Za zmincované dukáty účtuje se nám z kusu 1 $\frac{1}{2}$ kr. užítku a mincíři dostanou za zmincování každého kusu po $\frac{1}{2}$ kr.

Mzdy za zmincování stříbrných peněz platí mincmistr za 14 hř. Pražské váhy 1 tolar aneb 30 bílých grošů, avšak z cizur, které se při vyčtení zamítají, jen polovinu.

Dále platí se jim za 8 hř. bílých grošů, a podobně z 5 hř. plátů na malé groše má se tolar vyplatiti; za 5 hřiven bílých peněz tolar a za hřivnu plátů na malé peníze též tolar jako mzda za zmincování, avšak mají je po zbělení dokonale vypregovati.

Jakož bylo zvykem za pilné slévání dávatí súčasněným osobám slévačskou pečeni a truňk, shledalo se roku 1568, že tím značné výlohy povstávají a proto se ustanovuje slévačům deputátu 3 zlaté v kvartálu, při čemž ať zůstanou a vždy ve čtvrtletí na kvitanci ať si vyberou.

Na svítivo povoluje se každému mincíři 1 tolar po 70 krejcarech a učenníku po $\frac{1}{2}$ tolaru.

Každého roku dostanou slévači za svou námahu při slévání 4 tolary na slévačský oděv a podobně učenci slévačtí a ve šmitně dostanou sukni slévačskou asi v ceně 18 gr. bíl.

Také dáváme mincmistru moc, šmitmistra, tovaryše i učně, jak toho potřeba úřední žádá, ustanoviti neb sesaditi, ale nechť volí dobře cvičené, způsobilé tovaryše, kteří se svému umění poctivě vyučili, a také za ně zodpovídá.

Uhlí do dílny, slévárny, komory kvardajnovy a na šmitny opatřuje se, jakož i svíčky a má se tím spořiti. Komora česká povolila dne 16. srpna 1601 na každou sazenou hřivnu zlata i stříbra 10 malých peněz na uhlí a při tom má zůstatí.

Ježto všechny zmincované peníze do kasy se dávají, má z nich mincmistr a kvardajn vydávati jen služné, výslužné, dary z milosti, cestovné a pod. dle nařízení české komory a každé vydání dle pořádku s přílohou v účtu uvésti.

Co se týče želez svrchních a štoků k ražbě mincí, má je prohlížeti mincmistr i účetní, jsou-li vhodny dle našeho nařízení a tytéž mají schovávati a ne jinak než k naší potřebě a k ražbě mincí vydávati a upotřebovati.

Po ražbě mají zase svrchní železo vzíti a vždy dobře uložití do zvláštních truhel, ku kterým každý má zvláštní klíč a tím aby se všemu falšování předešlo.

Co se týče ostatních obyčejných potřeb při mincování jako mědi, viného kamene, soli, kelímků a sběraček, též papíru, křídly, houby, loje, koží pod štoky, ručníků a j. ve šmitnách, železných, hliněných a dřevěných přístrojů při našich strojích mincovných, má vše mincmistr dle potřeby s vědomím účetního a na náš účet opatřovati a v čas objednávatí a v pořádném partikuláři vésti, než má to kvardajn každý měsíce podpisovati a o všem vésti pořádné inventáře a ode stran ať si vyžádají potvrzení, že jim placeno bylo.

Přísně zakázáno jest z našeho obchodu peníze půjčovati aneb dělati dluhy.

Poněvadž nám i našim kverkům na tom záleží, aby při minci byly spolehlivé váhy k denní potřebě, má mincmistr každého čtvrtletí dáti cementovati závaží v účetárně naší české komory a dvě osoby odtud se vyšlou ku vyšetření vah v mincovně.

Mincmistr a kvardajn nemají bez vědomí komorních radů bez zvláštní důležitosti příčiny z úřadu odcestovati neb přes noc mimo mincovnu zůstatí, a chce-li který odcestovati, musí míti povolení presidenta aneb komory české a cestu nechatí až k času, kdy by v minci nie nezanedbal.

Účty má zavřati příletně, pak podepsati a spečetiti a ty se pak se všemi probacemi, ratifikacemi a partikuláři nejdéle ve dvou měsících české komoře bez odkladu zasílají a naše účetárna je pak prozkoumá. Kdyby ale v čas nebyly odevdány, má mincmistr ztratiti služné za celé čtvrtletí.

Kromě toho nechť se vykazují čtvrtletní účty u výtahu a ty také s podpisem a pod pečeti, aby celý obchod v minci stále při komoře byl stopován.

Konečně mají mincmistr a kvardajn kromě dotčených artikulů vždy hleděti pilně našeho užitku v minci a vedle svého služného nikde nemají zisku hledati a vždy vše k dobru našemu konati. Obchod mají vésti jako věrní sluhové svému pánu jsou povinni a touto naší instrukcí až k budoucím změnám se řídití a nepřekročovati jí a kdyby se jim něco nejasného nahodilo, mají hned vznésti na

naše komorní rady, jimž prokazovati mají poslušnost a k nim se o radu utíkati s důvěrou i jim vše věrně a bez odkladu oznámiti, v čem naše milostivá vůle a poručení jest.

Patent Jiřího Rudolfa, vévody Slezského, o valvací mince.

Ve Vratislavi 1621, 29. května. — Original německý v městském archivu Vratislavském.

My z Boží milosti Jiří Rudolf, vévoda ve Slezsku, v Lehnici, Břehu a Goldperku, Jeho Mti Cís. rada, komorník a správce vrchního hejtmanství v Horním a Dolním Slezsku: oznamujeme všem obyvatelům Horního a Dolního Slezska sňešení knížat a pánův slezských, jež učiněno za příčinou zmatků a jiných obtíží ve vlasti, že musíme přikročiti k jakési mincovní valvací, kteráž otevřenými patenty, jak by která mince obeoně a pak v hlavním úřadě berním zde přijímána a vydávána byla, aby každý věděl, jak se zachovati má. Zvláště však proto, poněvadž i přes klatbu v patentě proslovenou, nikdo jich nechce přijímati v té ceně, nýbrž každý o své vůli hledí je zvýšiti proti zákazu, a to z té příčiny, že v říši o něco výše se berou, než naše nová valvace nařizuje. Poněvadž dle předešlých nařízení, jak patenty pánů knížat a stavů byla způsobena, všecka hrubá mince by ze země šla a cizinci by z toho užitek měli, kdyby mělo při předešlých patentech zůstati, a že nechceme za tuto škodu zodpovídati a také zvláště v těchto obtížných časech sluší míti na zřeteli záležitosti zemské, zrušili jsme s vědomím našich pánů knížat a stavů předešlou obecnou valvací, zvláště z nouze, která naši vlasť v tento čas potkává, vzhledem k jiným zemím, abychom zmatek zamezili, vidí se nám radno vzhledem k stálé císařské svrchovanosti zrušiti a zničiti dřívější mincovní rozkaz takto, že již budoucně

dukát 4 tolary 9 grošů,

říšský tolar 2 tolary 24 grošů,

zlatník 1 tolar 15 grošů,

a dle toho poměru též půltolary a orty, tlusté haléře, jako Štrasburské, z Hanovru, Metz, Lotrink, Šafhůz, Kostnice, jakož i jiné švýcarského rázu, vyjma nejnovější, které dalo býti několik říšských hrabat, a po 21 gr. mají zůstati:

České, moravské, bavorské, slezské kusy, co byly po 24 kr. raženy, po 19 kr. 6 hal., gdanské orty 21 gr.,

jiné však, jak byly v předešlém patentu posazeny, platí a tak brány i vydávány býti mají.

A poněvadž drobná mince úplně zmizela, a v zemi byla vyměňována, ven ze země a do mincí byla vyvážena, aby v kšmku byla tavena, čímž se obecnému lidu při jeho denuších výlohách velký nedostatek způsobuje, takže lidé ani piva ani chleba a jiných potřeb dostati nemohli, a na takové minci mnoho záleží, uvážili jsme, že dle poměru takové mince snadno se zvyšují, sjednotili jsme se s pány knížaty a stavy, aby půl říšského pacu neb 2 kr. platily 1 groš 6 hal., staré polské a pruské a též jiné bílé groše po 1 gr. 3 hal., staré

polské krejcary, též štrasburské staré a hvězdové krejcary po 9 hal., grošiky 6 hal., trojnky 4 hal., staré bučenliny čili české halíře se lvem 3 halíře, mískové penízky 2 hal. Poněvadž nejen klesnutím ceny, ale i vyměňováním tak velice vymizely, zapovídá se každému přísně při těžkých trestech hrdelních vyměňování a lámání, s přísnou vyhrůžkou, kdyby se toho někdo v zemi nebo mimo zemi měněním drobné mince dopustil aneb říšské tolary lámal a ze země vyvážel (k pozorování čehož zvláštní osoby jsou ustanoveny), tytéž tresty, které v říši stanoveny jsou, bez milosti a odpuštění ho stihnou. Též pod klatbou zapovídáme privatní zvýšování, jak v předešlém patentu bylo vyhlášeno, a má nám každý takový býti oznámen a ku trestu vydán. Jakož toto nařízení ku udržení dobrého pořádku ve vlasti čelí, tedy důvěřujeme, že Naši milí učiní tomu dosti. A zůstáváme jim ku přátelské povolnosti, přátelství, v přízni a milosti nakloněni. Dáno ve Vratislavi pod sekrytem naší knížecí kanceláře dne 29. máje Anno 1621.

Nařízení místodržitele král. Českého knížete Karla z Liechtenštejna ze dne 11. června 1621 úředníkům mince Pražské, aby dvouzlaté a zlaté obsahovaly jen 7 lotů zrna a ražena byla drobná mince o 6 a 3 krejcarech.

V Praze, dne 11. června 1621. — Dle originalu v horním archivu král. hor. města Hor Kutných čís. 6180 v překladu.

Od Jeho knížecí milosti pana Karla knížete a vladaře domu Liechtenštejnského, vévody slezského v Opavě, J. Cís. Milosti rady, komorníka i plnomocného komisaře tímto nařizuje se Pražskému mincemejstru Benešovi Hübmerovi ze Sonnleuthenu a Hanuši Erckerovi ze Schreckenštejnu, gvardajnu tamtéž. Poněvadž se shledalo, že zlatníky a dvouzlatníky posud bité zde v zemi proti jiným mincům jsou jakosti příliš dobré, a tudíž v zemi se nedrží, ale ven do říše se vyvážejí a jiné nehodné z nich razí a zase sem vnášejí ku škodě J. C. Mti a celé země, pak též s ohledem na zlehčení zrna i stříže od sousedních kurfirštů a knížat, protož (chtíce dotčenou hrubou i drobnou minci v zemi udržeti) nutno bude od předešlého zrna poněkud se odchýliti a změnu v témž učiniti.

Na základě toho mincmistr, gvardajn a příslušní úředníci mince zde v Praze mají dvojité a jednoduché zlatníky uvésti na zrno sedmilotové a stříž dle toho upravití.

Protože za druhé pro nejvyšší potřebu země a obecného lidu také drobná mince býti musí, mají se vybýjeti vedle zlatníků a dvouzlatníků groše o šesti a třech krejcarech.

Mají tedy úředníci mince učiniti rozpočet, kolik na zrnu a stříži (dle dotčených sedmi lotů počítajíce) mají obsahovati, též jak mnoho bude výloh, načež neprodleně počnou vybýjeti, čím dříve, tím lépe, drobnou minci, aby jen takové

drobné v rukou byly k odvarování nehodných druhů. Čchož mají nejposlušněji uposlechnouti a J. C. Mti a knížecí nejmilostivější nařízení vyplniti a jsm se spravovati.

Karel m. p.

Decretum per suam Illustrisiam celsitudinem Pragae 11. Junii 621.

Wahell m. p.

Řím. Cís. Milost etc. Pražskému mincmistru a gvardajnu Benediktu Hübmerovi ze Sonnleuthenu a Hanuši Erckrovi z Schreckensteinu budiž doručeno.

Mnoho-li stříbra dodali nájemci dlouhé mince a zač.*)

Výtah**) z rejstříku mincovního (po někdy Danieli Freislebenu, král. České komory dvorské kanceláře sekretáře,***) v příčině Jana de Witte, zadaného to spisu k mincovní vyhledávací kommissi a vlastní rukou zpečetěného úředníky Pražské mince, kterýž řečeným Freislebenem bývalému presidentu dvorskému, panu z Kolovrat†) diktován a účastníky nájmu mincovního uvádí. Od 1. února 1622 do posledního března 1623 skoro jen sami dodali pagamentů do mince a co od jiných stran bylo vyměněno.

Tito řečení nájemci jsou:

	Dodáno do Pražské mince:			Hotově vyplaceno:		Hřivna placena po
Kníže z Liechtensteina	797	hřiven	6 lotů	453.185	zl. 20 kr.	569 zl.
Vévoda z Friedlandu	5.000	"	— "	617.249	" — "	123 "
Pavel Michna ††)	2.932	"	2 "	726.186	" 16 "	248 "
Jan de Witte	402.652	"	8 "	31,340.544	" 59 "	78 "
Jakub Basseny, žid	145.353	"	10 ³ / ₄ "	6,750.389	" 28 "	48 "
Neznámé strany	4.848	"	9 "	2,134.680	" 7 "	440 "
	561.584 hřiven 3 ³ / ₄ lotů			42,022.225 zl. 5 kr.		

Císař Ferdinand II. nařizuje, aby zlatníky, dvouzlatníky, osmačtyřicítníky, čtyřadvacetníky a groše stříbrné v mincovně města Nisy a téhož biskupství ve Slezsku, císařskými nájemci vydávané, v plné ceně všude brány byly jako jiná mince koruny České.

Ve Vídni 1623, 3. února. — Něm. original v archivu městském ve Vratislavi.

Wir Ferdinand der Andere von Gottes Gnaden erwählter Römischer Kaiser oc. Entbieten allen und jeden Geistlichen und Weltlichen was Würden, Standes

*) Ku str. 206.—209.

**) Jan Newald: Die lange Münze in Österreich. Wien 1881, str. 26.

***) Jan de Witte měl dceru Freislebenovu za manželku.

†) Oldřich Fr. z Kolovrat byl presidentem dvorské komory v letech 1637—1648.

††) Nehlaze pověstný rada České komory.

oder Wesens die in diesem unsern Erzherzogthume Oesterreich gesessen oder wohnhaft seyn unsere Gnad und alles Guts und thun kund allermänniglich, demnach wir mit dem hochwürdigen durchlauchtigen hochgeborenen Karln Erzherzoge von Oesterreich Herzoge zu Burgund, Administratoren des Hochmeisterthums in Preussen, Meister deutschen Ordens in deutschen und wällischen Landen, Bischofen zu Brixen und Bresslaw, Grafen zu Tyroll, unserem freundlichen lieben Bruder und Fürsten dahin handelten lassen, dass seines des Erzherzogen Liebten sich dahin erklärt uns zu Gehorsamb Brüderlichen Ehren und Wohlgefallen Ihr Münzwessen und Münzstatt zur Neuss Uns und Unsern Münzbestandleuten in Böhemb, Mähren und Oesterreich mit gewissen Conditionen zu überlassen von Ihrer Liebten (und) solches ihres Theils auch längs bereit dem derenwegen aufgerichten und von Uns gnädigst ratifizirten Vertrag gemäss vollzogen worden, hergegen nun auch ganz billig ist, dass alles und jedes so angezogener Vertrag zu sich hält nicht weniger Unseres Theils zu Werk gesetzt werde zu dem uns anjetzo diese Beschwer und Klag vorkommt, dass die in Ihrer Liebten des Erzherzogen Stadt Neuss gemünzte Silber groschen nicht um ihren billigen Werth, wie dieselbe gemünzt, sondern allein um zwey Kreutzer, sonderlich in Unserm Markgrafthum Mähren angenommen und ausgegeben werden wollen, als befehlen wir obbemelten allen Unsern Unterthanen, dass sie die in obbemelter Stadt Neuss und ihrer Liebten Bisthum von unserem Münzverlegern auf Unseren Namen geprägte Münzen, es seyn Guldener, Doppel-Guldener, Acht und Vierziger, Vier und Zwanziger oder Silber groschen, gleich andern unsern in unser Kron Böhmens oder Erherzogthums Oesterreichs gemünzten Sorten achten und halten, dieselben in Kaufen und Verkaufen auch allen anderen Handlungen annehmen und wieder ausgegeben, sonderlich aber diejenigen Neusserischen drey Kreutzer, welche vor diesen Verruff und allein für Zwey Kreutzer angenommen werden, in dem Valor wie sie gemünzt und Wir dieselbe kraft dieser Publication in den alten Stand, Werth und Gang stellen thun, achten und halten sollen, darneben aber lassen Wir es in anderen allen dabey gnädigst verbleiben, dass ausser unser und vorherührter Neusserischen Münzsorten andere ausländischen fremden Münzen in besagten unseren Landen verboten seyn und bleiben sollen, allermassen wir dieselben dann hiermit in diesem Unsern Erzherzogthum allerdings verbieten und einstellen thut. Darnach sich nun ein Jeder zu richten, dem wirklich nachzuleben und im Widrigen für Schaden zu hütten würdet wissen. Das meinen Wir ernstlich. Gegeben in unserer Stadt Wien den dritten Februarii Anno Sechszehnhundert drey und Zwanzig.

Patent císaře Ferdinanda II. o ceně dukátu, říšského tolaru
a jiných mincí, vydaný zemím dědičným, zvláště Hornímu
a Dolnímu Slezsku.

(U výňatcích.)

Ve Vídni 1623, 14. prosince. — Original v městském archivu ve Vratislavi.

My Ferdinand II. atd. vzkazujeme našim poddaným stavu duchovního i světského všech důstojenství a stavu v našich knížetstvích Horním a Dol. Slezsku Svou císař. a královskou milost a dáváme tímto obecně věděti: Ačkoliv v našich knížetstvích Slezských dostatečně známá péče, aby cizí mince lehká do našich zemí se nevtroušovala, a když nemůže zcela býti vyhostěna, aby jakási valvace říšského tolaru a dukátu i jiných druhů byla snesitelně stanovena. Za tím účelem vydán od nás řád dne 26. června 1623 a veřejnými mandáty císař. vyhlášen, však jsme o tom zpraveni, že tato otcovská péče nic nespomohla a zmatek v minci ještě více vzrůstá.

To bylo příčinou bolestného nářku v Našich zemích Horním a Dol. Slezsku, že chudí nejvyšším zvýšováním a zdražením soužení jsou. — —

I ustanovujeme: Předně aby brán byl říš. tolar v 90 dobrých krejcarech, půltolar ve 45 a podobně dle proporce čtvrtolar i půlka jeho, Filipský tolar za 1 zl. 40 kr., říšský zlatník za 1 zl. 20 kr., říš. tolar, co je číslem 72 označen, za 1 zl. 34 kr. Drobná mince však, jako groše, půl pace, krejcarey, dvouhaléře a haléře mají se řídití tolarovou cenou a v plné ceně při placení mají býti přijímány, aby pak rozeznány byly od lehkých, bude na nich ročník 1624 a následující vybit; naproti tomu má lehká mince, která v Našich vlastních mincovnách aneb s Naším povolením v Našich vlastních zemích ražena byla, takto snížena býti a povoluje se jí oběh ještě po tři měsíce, totiž Naši vlastní ražby dvouzlatníky a 2½ zlatníky snižují se bez rozdílu na 20 kr. dobrých, zlatník s 75 na 10 kr., osmačtyřicetníky na 6 kr., čtyřmécítmeráky na 3 kr., dvanáctníky na 6 haléřů aneb 1½ kr. a groš tříkrejcarů na 1½ haléře. Jakož 24níky ve knížetstvích Slezských byly nejobyčejnější mincí a již na 12 kr. sníženy a jich oběh jen do minulého sv. Bartoloměje povolen, však hledíce ku starým milostem králů českých ke stavům Slezským prodlužujeme oběh jich ještě na tři měsíce, a vzhledem k jiným ve Slezsku bitým mincím ustanovuje se jich poloviční cena takto:

Dvouzlatníky a 2½ zlatníky sníženy na 10 kr. říšské mince, zlatník s 75 na 5 kr., 48níky na 3 kr., 24níky na 1½ kr., dvanáctníky na 3 haléře a groš na haléř, jichž jest šest do dobrého krejcaru. Takto mají brány býti v obchodě a též v Našich mincovnách. Po třech měsících nesmějí býti v oběhu a Naši úředníci mají je bez rozdílu ražby v řečené ceně vyměňovati a pak v následujících třech měsících dle zrna v mincovnách brány budou. Kupování a měnění zlomků stříbrných a pagamentů přísluší jen Naším mincovním úředníkům, pročež zapovídá se každému jinému, zejména židům a

překupníkům, s veškerou přísností, podobně i pozlacené stříbro a pagamenty nakupovstí zapovídá se při konfiokování a každý udavač obdrží třetí díl.

Chceme také zlatou minci se sousedními mincemi srovnati a v rovnost uvésti, totiž uherský dukát budiž brán ne výše než za 2 zl. 20 kr., zlatý za 1 zl. 44 kr., rosenobl za 5 zl. 4 kr., šifnobl za 4 zl. 30 kr., křížový dukát za 2 zl. 10 kr., španělské a francouzské koruny za 2 zl. 4 kr. a vlaské koruny za 2 zl.

Vyvážením zlomků stříbrných pagamentů, odpadků kelímkových a testů se zcela zapovídá. Chceme a nařizujeme, aby budoucně všechny koupě a obchody dle zlatého, jak naznačen v ceně proti tolaru, prováděny byly — — —

Což se všem vrchnostem k pozorování poroučí přísně. V tom záleží Naše milostivá a konečná vůle. Dáno v Našem městě Vídni dne 14. prosince 1623.

Valvace

zkoušených tolarů rozličných, jak se měly k tolaru císařskému dobrého zrna, jichž 8 kusů bije se z kolínského hřivny i mají zrna 14 lotů 4 grény a jdou po 90 kr. čili 1 zl. 30 kr.

Tolary arcivévody Leopolda	z roku 1621	platí 87 kr. 3 pen.
„ velkovévody Kosma	„ 1619	„ 86 „ 3 „
„ nizozemské	„ 1620	„ 87 „ 3 „
„ města sv. Havla	„ 1622	„ 83 „ 2 „
„ „ Frankfurta	„ 1621	„ 88 „ 3 „
„ arcivévody Alberta	„ 1621	„ 84 „ 3 „
„ hraběte Fridricha Holštýn.	„ 1622	„ 88 „ 1 „
„ altenburské	„ 1623	„ 88 „ 1 „
„ bavorské	„ 1618	„ 87 „ 3 „
„ vévody Výmarského	„ 1599	„ 87 „ 3 „
„ biskupa Churského	bez letopočtu	„ 77 „ 2 „
„ města Nordhausen	z roku 1620	„ 89 „ 1 „
„ kurfirsta Branibor.	„ —	„ 87 „ 1 „
„ hraběte z Montfortu	„ 1621	„ 82 „ 2 „
„ města Šafhúz	bez letopočtu	„ 86 „ 1 „
„ sedmihrad. Sig. Bathoriho	„	„ 86 „ 1 „
„ hraběte Spinuly	z roku 1601	„ 56 „ 3 „
„ města Ulmu	„ 1623	„ 85 „ 4 „
„ „ Basileje	„ 1622	„ 83 „ 1 „
„ hraběte z Oetingenu	„ 1623	„ 86 „ 3 „
„ arcibiskupa salcburského	„ 1621	„ 87 „ 1 „
Zlatník města Deventeru	„ —	„ 47 „ 2 „
Tolary města Janova	„ 1622	„ 87 „ — „
a tolary knížete Anhaltského	„ 1622	„ 85 „ 1 „

Vydání v témdni od 9. března 1624 za neděli Reminiscere při
minci na Horách Kutných.*)

Nro. 99.

Vrební minckošt.

	zl. r.	kr.	den.
Od mincování a pregování 356 hř. na tolary od hř. po 6 kr.	35	36	—
V minci z toho verku na průbu zanecháno $\frac{1}{4}$ kusu	—	22	3
Třem prubřím na průbu dáno po $\frac{1}{4}$ k., tedy $\frac{3}{4}$ kusu	1	7	3
Více od zmincování a pregování 746 hř. na krejcary, po 10 kr.	124	20	—
V minci z toho verku na průbu zanecháno	—	18	—
Třem prubřím na průbu dáno po 18 kr.	—	54	—
Mincřím pomoci na nádobí mincěřské	—	46	4
Verkmistrům Heřmanovi Fidlerovi a Jiř. Hřízovi po 32 kr. 4 d.	1	5	2
Dvěma barchaníkům Jak. Křeneckému a Janovi Trojanovi	—	46	4
Jak. Hejnovi, tigelvorteru	1	45	—
Janovi Vopendovi od nabíjení testův k stříbra pálení	—	14	—
Martinovi Hunkovi od chování kolkův	—	18	4
Ponočným Zach. Apolovi a Václ. Motyčkovu po 42 kr., k tomu od sklizení a nošení uhlí 5 vozů	1	35	4
Ládě z Čechu za 3 korce popela k stříbra pálení po 12 kr.	—	36	—
Rozině Trojanový od šití ze 4 loket bílého barchanu připravené, do nichž se cány lejí	—	35	—
Janovi Šmidovi, zámečnicku, klade se, co jest kolkův zvoceoval a zase do mince odved, 29 spodkův na groše po 3 kr. a 60 svršků na týž groše po 3 kr., učiní 89 kusů po 10 kr.	14	50	—
Václ. Nebozízkovu, kováři, klade se, což jest do kysy a k stříbra pálení dělal (nové lžíce, navařil 3 háky na $1\frac{1}{2}$ lokte, navařil sekáče)	3	38	—
Jak. a Mart. Žekýřům od sekání 10 ct. olova k stříbra pálení	—	42	—
Svatojanskému za 1 kámen svíček pro J. m. p. rady	5	—	—
	Činí	194	31
Vydání stansův.			
P. Šeb. Heltzlovi, úřednicku mince	6	44	—
P. Sam. Kavkovi, gvordejnovi	2	20	—
Dvěma písařům p. J. Prunsovi a Janovi Glogerovi	4	40	—
Jak. Křeneckému, šafáři mince	—	56	—
	Téhodně činí	14	40
Rozličné vydání.			
Rychtáři městskému	—	2	—
Jiříkovi Kolínskému, pocestnému	—	6	—
Janu Strejčkovi, ordinarii poslu onoho téhodne od J. M. pana minc- mistra do měst Pražských na komoru poslanému od 8 mil po 3 gr. = 24 gr., k tomu za jeden den čekání 3 gr.	—	27	—
	—	35	—

*) Ke str. 214.

Vysvědčení JMC. úředníků horních a mincovních primatoru Radslavu Hlavsovi z Liboslavě.

Na Horách Kutných, 11. září 1624. — Z archivu kr. hor. města Hor Kutných.

Primator města Radslav Hlavsa z Liboslavě již dřívější léta v obžalobu dán od prokuratora v království českém Václava Viduma Obiteckého z Obitec a na Křimci, jako by byl v zbouření zemském též nápomocen býval, protož k dokázání své nevinny musil se vysvědčením úřadu horního prokázati.

Jeho Mti římského císaře, uherského a českého krále pána pána nás všech nejmilostivějšího ouředníci horní a mincovní vyznáváme tímto listem naším tu kdež náleží. Jakož jsme v tom od urozeného pána Radslava Hlavsy z Liboslavě, Horníka a primatora na Horách Kutných, vyhledávání, abychom jemu k odvodu nevinny jeho proti žalobě pána prokuratora na něho v té věci o rebelii vedle patentu od JMCé v příčině pardonu vyšlého a vůbec publikovaného položené, před Jeho Mt osvícené kníže pána pana Karla vladaře domu Lichtensteinského svědomí pod pečeti JMCé úřadu horního a mincovního vydali, a jakého svědomí od nás žádá, to jest nám v známost uvedl. I toho jsme povědomi a v pamětech svých máme, že onen čas léta 1618, když hned při začátku té rebelie urozený pán Vilém z Vřesovic, nejvyšší mincmistr, z království českého ujeti ráčil, a tehdejší direktori ujavše se správy království jisté místodržící úřadu nejvyššího mincmisterství, totiž pána Václava Chotouchovského z Nebovid a Pavla Skretu ze Závořic nařídili, k nim dvěma také tohoto pána Radslava Hlavsu a Sigmunda Kozla z Reientalu nařídili, kterýžto Radslav Hlavsa vedle těchž místodržících a nás ouředníků horních a mincovních, jak za živobyčí pána Václava Chotouchovského, tak po smrti jeho, když na místo jeho pan Albrecht Jiří starší Klusák z Kostelce od těchž direktorův zvolen a nařízen byl, pokudž v té správě zůstával, věci JMCé horní a mincovní zde na Horách Kutných řídit, spravovati i opatrovati věrně napomahal, a jakž možné bylo v tom pilně pracoval, aby hory i mince, klenot a regalia JMCé v takovém nebezpečení před pádem zachovány a JMCé zdrženy býti mohly, kteréžto práci jeho i jiných pánů místodržících a naší společně pán Bůh všemohoucí zhehati jest ráčil, že netoliko klenot držán a zachován, nýbrž i náležitým všech potřeb, což k dobrému a užitečnému JMCé sloužilo, opatřeno a zásobeno bylo.

Aby pak týž p. Radslav Hlavsa stoje v té správě místodržitelské aneb potom, jsa jí sprostěn, k jakým rebeliím se připojovati, berně a kontribucí (kterýchž všickni Horníci zde na Horách Kutných z statečkův svých městských byli tehdež sprostěni) dávati, výpravy podnikati, k jakým sjezdům proti JMCé se dostavovati, lidi své na vojnu posýlati anebo také do pole vytáhnouti a v čem podohném proti JMCé zjevně a patrně neb tejně a ukrytě se stavěti měl, o tom my žádné vědomosti nemáme a jeho jsme v tom nikdy neseznali. A což tuto svědčíme, to že tak, a ne jinak v skutku jest, to přijímáme k své víře a duši.

Na potvrzení toho k svědomí tomuto našemu pečeti ouřadu JMCé horního a mincovního jsme přitiskli, jehož datum na Horách Kutných 11. Septembris 1624.

JMCé úředníci horní a mincovní.

Mandát místodržitele král. Českého o minci staré i nové, v jaké hodnotě přijímána býti má.*)

(Zkrácený překlad originalu.)

V Praze dne 24. ledna 1625. — (Současný tisk německý.)

My z Boží Milosti Karel, vévoda Slezský, v Opavě, v Krňově, kníže a vladař domu Licchtensteinského, J. M. Cís. tajný rada a plnomocný místodržitel království Českého.

Každému, jakéhokoliv stavu by byl, zvláště ale obyvatelům tohoto království Českého tímto věděti dáváme: Jakož dali jsme vyhlásiti svými patenty nejpozdějšími z 28. prosince o minci, uvažovali jsme dále o přijímání mince v rozličných letech vydanou, a vidělo se J. Cís. Milosti lhatu ku přijímání nejmilostivěji prodloužení v oběhu i obchodu, kterouž resoluci prohlásiti nám bylo nejmilostivěji uloženo. Protož vám poroučíme na místě Jeho Cís. Milosti, našeho nejmilostivějšího krále a pána, abyste staré české groše, plecháče, zmrzlíky a hubáčky,**) též arciknížete Ferdinanda Tyrolského, jakož i staré a nynější kurfirata Saského, jakož i ty třškrejcary, které ve vlastních mincovnách J. Cís. Mil. byly raženy a pak ony groše, jež v ohlášených dřívě patentech vytištěny byly (jakož i tyto v této renovaci přiložené mince zrnem i střízím císařským mincím rovné) přijímali až do konce roku tohoto v plné ceně, tedy po třech krejcařích, a aby od každého při koupi a prodeji brány byly při všech obchodech, jakkoli se jmenují a rovněž vydávány.

(Následuje 83 vyobrazení takových grošů dřevorytinami.)

Pokud se týče malých a bílých grošů, polovičních paců, krejcarů a půl-krejcarů, také pučandlů***) až k roku 1618 zde i jinde, tedy jíti mají a zůstati v ceně, jakož raženy byly. A poněvadž i svrchu dotčené cizozemské desátkrejcarey (které svého času za 12 krejcarů chtěly býti vydávány), jež však poměrně k říšskému tolaru sotva 9 kr. drží, mají býti brány jako posud za 9 kr. a ne výše. Protože se také stává, že lidé ziskuchtiví, jak císařské dřívě ražené dvouzlatníky a zlatníky (šedesátníky), jakož i jiné ohlášené druhy peněz, nově devalvují aneb na nich docela srážejí, tedy nařizujeme jménem J. M. Cís. opětně tímto, že jest J. Cís. Mil. milostivá, konečná vůle a rozkaz, aby tyto mince, jak po mincovní caladě neb úpadku ohlášeno, tak bez dalšího snižování a srážky celý rok 1625 zase v ceně ustanovené zůstávaly; totiž dvouzlaté po 20 kr., zlatníky po 10 kr., 48níky po 6 kr., 24níky po 3 kr., 15níky po 2 kr. a třškrejcary po pučandlech a další změny neb snižování dovoleno není, nýbrž má každý v zemi i v městech tohoto království, tyto císař. mince za ustanovenou cenu kupovati, platiti jimi i přijímati je. Mimo tyto vypočítané druhy mincí a mimo svrchu řečené dobré třškrejcary, nemá nikdo jinou minci ani grošů, ať jsou zde neb

*) Ke str. 215.

***) Plecháče jsou také groše Vladislava II., zmrzlíky jsou české groše za mincmistra Zmrzlíka ze Svojsína vydávané a hubáčky jmenovány rakouské groše Ferdinanda I. s podobiznou panovníkovou o pysku vysedlém (str. 17. obr. B.).

***) Pučandly šly 3 za krejcar; Voigt (III. 30.) klade je na roveň halitřím krále Vladislava II. Mathesius ve své „Sareptó“ nazývá pitzlerlingem malý peněz.

kdekoli, zvláště ty roku 1618 ražené, pro jich nedostatečný obsah (poněvadž ani nejsou dle měny říšského tolaru, totiž na 90 kr., mincovány, nýbrž že byly ve vysoké ceně vydávány a pročež lacině se jich zbaviti lze) nemají býti ani brány ani přijímány. Dále poněvadž by někdo, ať jest kdokoli, dotčenou dlouhou aneb jinou minci v ceně, jak se klade, nechtěl vydávati, ale tutéž raději do mincoven J. Cís. Mil. dodávati by chtěl, těm a tomu dle zrna a obsahu každého druhu zaplaceno bude. V té příčině učiněna budou opatření v třech královských mincovnách tohoto král. Českého, totiž v Praze, Kutné Hoře a Jáchymově, aby každá a všecky druhy mincí tak byly přijímány, vyměňovány a zaplacený.

Říšské toлары ale mají beze změny zůstati jako dříve po 90 krejcarech, jakož i všecky ostatní podřízené stříbrné mince, podle měny vyhlášené dle každého druhu posledními mandáty, a to zcela beze změny, a ne výše, než jak tam položeny, aby vydávány a přijímány byly. Při zlaté minci zůstane také při posledně vyhlášených patentech, tedy aby dukát platil a šel za 2 zlaté 30 krejcarů, pravý zlatý ze zlata za 1 zl. 50 kr., španělské a francouzské koruny za 2 zl. 15 kr., vlaské koruny za 2 zl. 10 kr., rosenobly*) po 5 zl. 30 kr., šifnobly**) za 4 zl. 50 kr., engeloty***) po 3 zl. 40 kr., cruciaty čili křížové dukáty po 2 zl. 20 kr.

Chceme a nařizujeme tímto přísně, aby všecky a každý druh mince nad vyhlášenou cenu zvyšovány nebyly, nýbrž konečně při tom aby zůstalo. Poněvadž ale některý přes toto Naše vyměřené nařízení svévolně proti němu jedná, a zlaté i stříbrné mince výše než v ceně vyměřené vydávati by chtěl, týž, jakož i onen, kdo jiným snižováním ohlášené mince císařské by chtěl lidi znepokojovati, má bez ohledu trestán býti, nejen konfiskováním dobré mince, když by se zpečoval přijímati svrchu dotčené a zde otištěné groše aneb jiné jmenované druhy mincí, nýbrž také dle příležitosti má býti trestán na statku svém, i též na těle a živobytí každou místní vrchností, jejíž vykonávání spravedlnosti se zde zvláště doporučuje. Podle čehož se má každý zachovati, aby se naplnila nejmilostivější vůle J. Cís. Milosti. Dáno v Praze, dne 24. ledna 1625.

Karel kníže z Liechtensteina.

L. S.

Smlouva císařské komory se šepmistry, radou a vši obcí Hor Kutén, aby tito po deset roků na hory nakládali ku svému užitku.†) Na Horách Kutných, dne 20. června 1625. — Z archivu kr. hor. města Hor Kutných (Memorabilie).

Ve jménu svaté a nerozdílné Trojice.

Známo buď, že dne 20. Juní léta tohoto 1625 jménem a na místě JMti římského císaře, uherského a českého krále, pána našeho nejmilostivějšího námi

*) Anglická mince, kterou začal bít král Eduard III. r. 1344. Jmenovala se tak dle rúže na ní vyražené.

***) Též anglická mince s obrazem lodi.

****) Anglická mince s anjelem; r. 1666 bítu jich 40 z kolínské hřivny, jakosti 23 karatů 8 grenů.

†) Ku str. 217. a 219.

níže podepsanými a od JMCé k té věci zřízenými komisaři s slovítnými a opatrnými šepmistry, radou i vši obcí města Hory Kutné za příčinou ujetí všech hor, šmelcování i všeho handle při týchž horách jistá smlouva, však na JMCé ratifikací se stala a dokonala:

Předně. Dotčení šepmistři, rada i všecka obec jsou se na naše pilné s nimi jednání povolně zakázali, poněvadž tímto časem JMCé jmenované hory, šmelcování i všecken handl, tak, jakž až posaváde na svůj vlastní náklad držeti odporne býti chce, že JMCé k poctivosti a k poníženému zalíbení, ačkoliv nad možnost svou, takové hory, šmelcování i všecken ten handl, mimo minešlag a silberkauf (ražení mince a koupě stříbra), který sobě vymíniti ráčí, do desíti let pořád zběhlých na níže psaný způsob na sebe berou, a to na svůj vlastní náklad zouplna, jakž potřeba toho ukazuje, a podle nejvyšší své možnosti pavo-
vati a držeti, nad to k tomu aby tím víceji dolů vyzdviženo býti, a víceji rudy každého týhodne do erckaufu přicházeti mohlo, se přičiniti chtějí. Pokudž by pak některé doly, na kterých se nyní dělá, za příčinou zbytí naděje, an by to nejprve ouřad horní spatřil, a tomu místa dal, opustiti chtěli, aby na to místo jiné doly, kdeby lepší naděje byla, ujali a obložili. Mají také k horám přináležející kyzkomory, trejby, kumšty a štoly, jakož i maštale, jakž jira to všechno podle inventáře postoupeno bude, opatrovati a zdržeti, a při určitým čase tak v celosti zase od sebe odvésti. Nápodobně i koně, co jich při ujetí téhož handle jim odvedeno bude, zase takové a v počtu tolik postoupiti.

A poněvadž JMCá na vlastní svůj náklad vždy přece ouřad a právo horní držeti chtějí ráčí, mají se ve všech hor se týkajících odpořích k němu ucházeti, na ně zření míti a vedle jejich rozeznání a výpovědi s výhradou vrchního práva se chovati.

2. Uvolili se k přípovědi ze všech stříber, kteréžhy v těch létech udělány a do císařské mince zdejší dodávány byly, náležitý desátek, totiž desátou hřivnu, však po ujetí hor teprva v půl létě, (kteréhož půl léta se jim pasíruje), počnouce JMCé zúplna odvozovati.

3. Chtějí rudy JMCé z hor Ratibořských, tak jakž posavád bylo, v týchž hutech po každé dáti šmelcovati, k čemuž JMCé k tomu zvláště nařízený erckanfer (rudokupec), aby je k rukoum svým přijímal, a z nich počet dělal, sobě poručeno míti bude.

4. Povinni bndon všecka udělaná horní stříbra ne jinam, nežli do JMCé mince a nařízeným ouřednickým mince zdejší proti slušné záplatě, totiž za každou hřivnu fajnu pražské váhy po devíti tolařích říšských odvozovati. Také všecky rudy, kyzy a co by stříbro drželo, každého týhodne v jistý den, aby přijímány a podle taxy placeny byly.

5. Mají a připověděli, co by na syrovém a šmelcovném cajku, forotu, při hutech jim postoupení toho přijali, to zase podobným forotem odměniti, anebo podle slušnosti při postoupení toho zaplatiti. Však k tomu nejsou zavázáni, aby chudé ty smíšené a zadní věci a šlaky pojednou prošmelcovati měli, nežli, co

by beze škody téhož handle býti mohlo. Co by pak prosaditi nemohli, to při postoupení budoucím zase vykázati mohou.

6. Povinni jsou šmelcovny, puchýře, vašverky s přítomnými staveními a vším cajkem opatrovati a nespouštěti, aby při postoupení tak, jakž jim podle inventáře odvedeno bude, po vyjití desíti let, v celosti zase od sebe odvésti mohli. Malou pak huť JMCé, aby jí v čas potřeby užiti mohli, sobě pozůstaviti ráčí.

7. Připověděli a mají k tomu přináležející handl lesní zúplna na se vzíti, a jej na svůj vlastní náklad, neobtěžujíce v tom JMCou, k užitku svému sobě zříditi a držeti, klausy, archy, hrábě a jiná k plavení potřebná vodní stavení, k tomu i mlýn a pílu na Kolentu (na Baštách v Starém Kolíně) i všecko jiné, co k tomu náleží, jim též k užívání postoupeno bude; po vyjití dotčeného času v celosti postoupiti. Mají také z každého sáhu dříví, kteréž jim z JMCé lesů Rychnovských skrze hajného, v těch místech k tomu zřízeného, vykázáno bude, a oni na svůj vlastní náklad sekati, a na Kolent dopraviti a vytáhnouti dají, počnouce od ujetí toho handle v roce teprva, z každého sáhu na březích srovnaného po 3 kr. polesného dávatí. Však víceji mimo potřebu toho handle, proto, aby lesové daremně poplpení nebyli, sekati dáti nemají.

8. Poněvadž nemalý forot olova, dříví, uhlí a loje při handli zdejší se nachází, a ten také proto, aby tím snažěji hory a šmelcování zdržeti, a právi býti mohli, jim postoupen býti má, mají a chtějí takový forot, co jim ho koliv podle obzvláštního seznamu postoupeno bude, při jich zase postoupení podobně týmž forotem JMCé zase splatiti, aneb, pokudž by ho neměli, podle slušnosti zaplatiti, totiž:

1 centnýř polského olova za 7 zl. 52 $\frac{1}{2}$ kr.
1 sáh špalků " 2 " 20 "
1 truhla uhlí " — " 51 $\frac{1}{2}$ "
1 kámen loje " 4 " 20 "

9. Úředníci a služebníci, kterýchž obec k těm horám a handli nařídí a potřebovati bude, mají JMCé tak jako i obci přísahou zavázání býti.

Proti tomu:

žádají a jest jim od nás komisarův připověděno, aby od JMCé jim níže psaní artikulové milostivě povolení a obzvláštním privilegium stvrzení byli.

1. Aby při předešlých svých milostech, svobodách, ustanoveních a řádech jak v politických, tak i při horních věcech zachování a chránění byli, a oni svých místních živností a obchodů tak, jakž až posavád užívati mohli.

2. Aby jim Lorec s odjatým pivovarem a se vším forotem, který by se při něm našel, i s tím, co k tomu přináleží, jakož i mýta od starodávna k městu náležející, ouroky, při tom i handl solní, železní, k tomu i pečeť městská, kteréby v potřebách svých náležitě užívati mohli, navráceno bylo.

3. Mají jim některé vsi, kterýchž prve k městu užívali, a pánům Jezuitům by zadány nebyly, zase navráceny býti, tak aby k horám a k tomu handli své vlastní roboty a fůry míti mohli.

4. Mají z placení vinného peněze propuštění, a všech zemských kontribucí, berní, sbírek a podsudního jako i jiná císařská svobodná města horní zbavení, i také důchody, mýtné placení a ložirování lidu válečného ušetření býti.

5. Povoluje se jim, poněvadž k zdržení hor a handle mnohého základu a peněz zapotřebí jest, aby sami mezi sebou důchody naříditi mohli, však potud, pokud by toho k potřebám horním potřebovali a obec bez zvláštní škody s to býti nemohla. A aby při tom dobrý řád zachován byl, mají obzvláštní dobře zachovalé osoby k tomu naříditi, a jim povinnost vydati, a ty aby, nemohly-li by ve čtvrt léte, ale vždy každého polouletí z příjmů a vydání radě a obci u přítomnosti JMCé správce neb ouředníka mince zdejší na rathouze pořádný počet činily; a našli-li by se jací nedostatkové, z nich právy býti povinny byly.

6. Mají moc míti všecku zagrovanou měď, kterou by zde udělali, ven ze země prohandlovati a prodávati, a do tří let pořád zběhlých z ní cla ani mýta nedávati.

7. Na vyšším stavu, kteří domy své vlastní neb nájemné mají, překupování a zdražování všelikých viktualí a potřeb, jakož i všecky městské živnosti a obchody náležitě zapověděny a zastaveny býti; při tom i jiné povinnosti městské od JMCé uložené a cupusy na domy jich, pokud by ty vypravovati nechtěli, časně odvozovati museti přinuceni budou.

8. Mají všickni horníci a dělníci, kteří se při horách usadili, a budoucně osazovati a zdržovati budou, s manželkami a dítkami i čeládkou svobodný příchod a odchod míti, a co by statku sebou tu přinesli aneb zachovali, s tím vším svobodni a nezavazeni býti, tak, aby mohli podle potřeby a vůle své jedenkaždý bez všeliké překážky s sebou odtud pryč vzíti a odvézti, zadati neb o tom kšaftovati. Kdyby také který horník, havěř neb dělník domácí neb přespolní z toho světa bez kšaftu povolán byl, tedy přátelé krevní jeho nejbližší, buď že jsou v zemi, aneb ven z země, však z těch toliko míst, odkud se naproti tomu dědictví propustí, k dědictví takového pozůstalého statku právo míti mají, jakž snesení sněmovní léta 1575 patrně ukazuje.

9. Horníci, havěři a obyvatelé, ti, buďto že jsou osoby privátní, ouřední neb z obce před pány místodržící neb apelací na hrad pražský aneb pod jiná práva, k nimž nepřináležejí, nemají k slyšení obsláni býti, nýbrž město při svých svobodách, ustanoveních a řádích, jak v politických tak i v horních věcech má pokojně zůstávati a nad tím ruka ochranná držána býti. Však aby žádné straně beneficium apellationis se nezamezovalo; nápodobně při vydávání svědomí stavům vyšším od Horníků a obyvatelů podle sněmu léta 1575 má zachováno býti.

10. Všecka viktualia, profianty a jiné horní potřeby, které se k horám vezou, nesou neb honí, mají peněžního cla, mejt a ungeltů osvobození, a od držitelův cel a mejt, jakož i od obyvatelův a držitelův panství svobodně pašování býti. A kteří takové věci vezou, nesou a honí, když na to patenty ukáží, od žádného hyndrování nebýti, tak aby tím víceji forotu všelijakých potřeb v slušné ceně opatřen býti mohl, jakž i to v sněmu léta 1575 obsaženo jest.

11. Strany obstarávání Hornských, havířů a obyvatelů toho města i statku jich má při tom zůstatvati, jakž posaváde toho užívali.

12. Má o tom nařízeno býti, aby dostatek vody z rybníkův Malešovských, jak až posavád bylo, k jich šmelcování bez hydrůnku dostávali, i dřívím a otýpkami dostatečně k potřebám hutním a k roštování odtud v mírných penězích náležitě fedrováni byli.

13. JMCá ráčí obzvláštními patenty to milostivě opatřiti, aby od obyvatelův a pánův gruntův při vodě, na které se dříví z lesův Rychnovských plaví, ležících, při plavbě takového dříví žádného hydrůnku se nestalo, nýbrž aby tak jako i JMCá posavád bez překážky propuštěno bývalo, nad tím milostivou ochranu držeti ráčí.

14. Má jim spotřebu dříví dlouhého k stavení (však toliko k potřebám horním a nic víceji) z lesův JMCé královských, jakž až posaváde toho se užívalo, s vědomím a povolením ouředníkův horních i mincovních skrze JMCé fořtmistra v týchž místech vykazováno a povoleno býti.

15. Bude o tom nařízeno, aby JMCé usedlí i neusedlí poddaní v Starém Kolně, kteří před tím od Jich Míř pánův a rad zřízené komory v království českém k forování uhlí a jiným potřebám ručního díla odevzdáni byli, jakž posaváde, tak i potomně proti slušnému zaplacení při témž díle zanecháni byli.

16. Všechny šurfy a haldy mají otevřeny zůstatvati, a žádnému, aby je zarávatí směl, nedopouštěti.

17. Všechni dluhové, kteréž pro credito et debito od starodávna při tomto handli vzdělání jsou, nemají jim nijakž k zaplacení přičtení býti.

18. Některé pokoje na Vlašském Dvoře, bez kterých by JMCá býti mohla, a oni v nich své věci po ty časy říditi chtěli, mají jim postoupeny býti.

19. Mají jim ty dvě louky, „Oselská“ a „Kamínská“ řečené, k starému Kaňku náležící, aby seno pro koně kaňkovské a hutní míti mohli, se vším fořtem, co by při postoupení od ovsu, sena a slámy se nacházelo, poněvadž to nemnoho vynese, darmo odvedeno býti.

20. Kdyby z dopuštění božského, jakožto skrze války, mor, oheň, povodně aneb jiné nenadálé přšhody, jaká škoda při horách a tom handli se stala (čehož pán Bůh uchovati rač), nebudou povinni toho vynahrazovati.

21. Mají při této smlouvě náležitě chráněni a zachováni býti a proti ní činiti žádnému se nedopouštěti, jakož i nemá se jim při jejíoh administraci a nařízeních horního toho všeho handle žádných překážek činiti, a ničím tím, co by k překážce nebo k hydrůnku i k spuštění hor a téhož všeho handle příčinu dáti mohlo, stěžováni býti.

Naposledy, pokud by mimo tyto artikule něco víceji, co by tomu handli a consequenter JMCé vlastně užitečné býti mohlo, od nich vyhledáno a předneseno bylo, má jim od JMCé aneb zřízené komory české milostivý fedruňk prokázán, a ve všech jiných nastalých potřebách dobrá audienec a rychlá expedicí udělena býti.

Pro důvěření a lepší jistotu jest tato smlouva dvakráte přepsána, od nás komisařův předně našimi, s podpisem vlastní ruky, pečeti, i také pečeti městskou s podpisem radního písaře na místě rady i vši obce města Hory Kutné stvrzena a upečetěna.

Stalo se na Horách Kutných, 20. dne Juni léta 1625.

Křištof Grad z Grünenberku, (LS)
JMCé rada a hejtman z Jáchymstalu.

Jiří Šimon z Rezenfeldu, (LS)
JMCé účetní rada při komoře české.

Hans Englman, JMCé služebník, (LS)
oučetní při puchalterii komory české.

(LS) N. N. šepmistři, rada a všecka obec JMCé horního města Hory Kutné.

Potvrzeno a ratifikováno na základě této úmluvy
v Našem městě Vídni dne 9. dne měsíce Juli léta 1625.

Ferdinand v./r. (LS).
Vilém z Vřesovic.

Ad mandatum Sac. Cacs. Mjsttis propr.
Herrman Tschorschmid v./r.

Nežli úmluva císařského stvrzení byla dosáhla, byli Kutnohorští jak zatykače na ně vydaného, tak i další povinnosti placení berně a kontribucí sprostěni tímto dekretem:

Jménem a na místě JMCé krále a pána etc.

Takové nařízení se činí při urozeném pánu panu Jáchymovi Slavatovi z Chlumu a Košmberku, a urozeném a statečném rytíři panu Jiřím mladším Mitrovským z Memyšle, jakožto nejvyšších bernících království českého.

Poněvadž jsou šepmistři a konšelé i všecka obec města Hory Kutné vedle milostivé JMCé resoluce až do dalšího nařízení na ten čas všech a všelijakých berní a kontribucí osvobozeni; protož aby oni to tak opatřiti a naříditi dali, aby oni Kutnohorští při žádné takové berni a kontribuci, jakž výš dotčeno, do dalšího JMCé nařízení ničím obtěžováni a upomínáni nebyli, a další exekuce proti nim se zastavila. Vědouce, že na tom všle JMCé naplněna bude.

Ex Consilio Camerae Boemicae 1. Juli 1625.

Tato potvrzená a obci navrácená úmluva byla dne 2. září celé svolané obci oznámena tímto spůsobem:*)

„Obec všechna do kotcův povolána, a předně od pana Jana Šreitra z Šreitentálu a pana Jana Heniocha k tomu od JMCé rychtáře nařízených všem z povolnosti a poslušnosti poděkováno, a jim panem Šreitrem oznámeno, že jest pan rychtář JMCé sobě přál, aby sám přítomen býti, a to co se řídití má, vykonati mohl. Ale, poněvadž pro nynější ránu boží morovou nebylo možno jemu se sem postaviti, protož žádá, že ho páni při sobě omluvena míti ráčí. Dále pak na místě JMCé pana rychtáře nečiní jak páním šepmistřím a radě tak vši obci

*) Pro zajímavost předmětu, jakož i důležitosti jeho podává se pojednání o tom úplně tak, jak obecním neb radním písařem v knize „Memorabilií“ zaneseno jest, co ukázka spůsobu tehdejšího obecního řízení.

tejna, že jest mu dnů pominulých, jmenovitě v pátek po sv. Agapilu (22. Augusti) léta přítomného v městech pražských od Jich Mti páni komisaři k tomu nařízených v přítomnosti pana hutmistra a pániův vyslaných z prostředků pániův šepmistrův milostivá JMCé krále a pána našeho nejmilostivějšího ratifikací kontraktu mezi JMCé pány komisary a vši obci touto o celý handl horní, lesní i šmeleovní 20. Juni téhož roku učiněného do rukou odvedena, aby ji pániům a obci odevzdal a k ofertýrování ji napomenul, protož že skrze ně je, jak předně pániům šepmistrům a radě, tak vši obci tuto shromážděné odvozuje, a přátelsky napomíná, aby takovou milostivou ratifikací dotčeného kontraktu nie se tomu nerozpakujíce, že v něm v některých místech podle potřeby a pro vysvětlení něco přidáno, něco pak proměněno se nachází, poslušně a ochotně ujali, proti ní v žádné replikování se nevydávali, nýbrž s pomocí pána Boha všemohoucího podle ní ten celý handl horní, kdykoliv jim postoupen bude, ujali, a k tomu všemu zadosti činiti hleděli, jinak zajisté, nestalo-li by se toho, že jsou někteří cizozemci před rukama, kteří to rádi přijíti chtějí, k čemuž kdyby přišlo, mohou sami souditi, jak by s nimi nakládáno bylo, žeby nemajíce žádných milostí, jim podání býti, a všecko, co by na ně uložili, podniknouti musili. Načež byla in originali česká, jakož i v překladu německém dotčená ratifikací pániům šepmistrům odevzdána a obci přečtena, jakož i od pániův pro ratifikací tu do Prahy vyslaných relací o jich jednání tam učiněna. Načež od pániův obecních oznámeno: Poněvadž jsou tomu jak z promluvení ústního na místě JMCé učiněného, tak z přečtené ratifikace, i z té od pániův vyslaných učiněné relaci vyrozuměli, jaká by JMCé milostivá ratifikace byla, co k tomu obci ponavrženého kontraktu přidáno a v něm proměněno jest, a jaké na ohlášení pániův vyslaných k tomu odpovědi dány jsou; protož aby obec o to mezi sebou promluvíti mohla, a páni že to také v jiném místě chtějí; a když vyrozumí, jaké by zdání obce bylo, své také zdání podle starobylého obyčeje oznámíti chtějí. Potom pak, když z obojí strany nahotově byli, a páni od obce zdání jejich žádali, obec pak toho učiněti se spečovala, leč by páni nejprvé své snešení jim v známost uvedli, po mnohém odporu páni oznámili: Ačkoliv bychom tím povinni nebyli, nýbrž dle starého způsobu se držeti mohli, kdy vždycky obec nejprvé své snešení, a potom teprva páni oznamovali, však aby z nějakého nedorozumění sjíti, a tato věc pokojně a tím časněji vyřízena býti mohla bez újmy starobylého způsobu své zdání oznamují: že jsou milostivé JMCé ratifikaci i tomu všemu, co při odvozování jí od pániův komisarů proti některým oblašením v příčině přidaných a proměněných kontraktních artikulů a klausulích promlouváno bylo, porozněli, a nacházejí to, že proti takové milostivé ratifikací v nějaké replikování se chtějí vydávati velice nebezpečné i také neslušné jest, protož k tomu, aby se toho státi mělo, raditi nemohou, nýbrž nacházejí to, že taková milostivá JMCé ratifikací ujata, a jí ve všem zadosti dle nejvyšší možnosti učiněno býti má, k čemuž také aby pán Bůh svou milostivou pomoc dáti, a hojným svým požehnáním přítomen býti ráčil. Však nicméně, pokud by se v též milostivé ratifikací které klausule a punktata nacházely, které by tomuto, tak velikému vši obce této nákladu na

překážce byly, to ještě má bedlivě vyhledáno, uváženo a při JMCé skrze poníženou suplikací o limitování, vysvětlení a napravení vyhledáno býti; svláště že i sami páni komisari pánům vyslaným na ten prostředek okázali; i také fedruňkem se zamluvili.

Zatím pak, poněvadž správa a opatrování celého horního handle vši obci této na vlastní náklad její náležitosti bude a tím kontraktem toho se propůjčuje, aby obec sama sobě officíry a jistý důchod zříditi mohla, protože potřebí jest to bedlivě uvážiti, jací by officírové a správcové netoliko nad horami ale také statky a důchody obecními, které zase obci navraceny a postoupeny býti mají, obrati a nařizeni býti měli, tak, kdybykoliv k postupování hor anebo statkův a důchodův obecních přišlo, ti aby k sobě to přijímati a řídit mohli. Dále bude potřebí i toho pilně uvážiti, odkud a jak by důchod ke všelijaké budoucí potřebě spraven býti mohl, aby peníze před rukama byly, a ne teprva, když by vydány býti měly, shledávány býti musely.“

Na to všecka obec skrze Sigmunda Kozla z Reizntalu své zdání oznámila : „Že jest JMCá král a pán náš nejmilostivější k tomu se milostivě nakloniti, a ten kontrakt mezi pány komisary a obcí touto strany všeho handle horního učiněný z milosti a moci své císařské a královské ratifikovati a potvrditi ráčil, to se vši ponížeností poddaně přijímáme a z toho pokorně děkujeme. Ačkoliv pak v některých místech v něm něco přidáno a proměněno jest, však poněvadž to v moci JMCé zůstávalo, že to na ten čas při tom zůstávati musí, a také nemožno tak nakvap tomu vyrozuměti, jestli v tom co na škodu obce této, zvláště však toho nákladu; a pozná-li se co takového, budou moci k JMCé skrze poníženou a pokornou svou suplikací se utéci a za limitování, vysvětlení a napravení aneb cokoliv jiného k tomu podobného žádati, poněvadž přístup k JMCé žádnému zamezen není, a JMCá ráčil milostivě jednoho každého v jeho potřebách vyslyšati. Pročež také tu milostivou JMCé ratifikací ujímají, a aby proti ní co replikováno býti mělo, žádný nejsou. O officíry a správce ku spravování důchodů, z kteréhož by k takovému nákladu peníze přicházely, že jest potřebí promluvití, a to časně na místo postaviti také poznáváme, a pánům šepmistrům a spolupradním s staršími obecními a pány osmisoudci to poroučíme a v moc dáváme. Však při tom velice sobě stěžovati musíme, že páni, jsouce vrchnost města tohoto, tak lenivě a nedbanlivě k oopusům zadržalým dopomáhají, že do několika set mezi sousedy zůstává, a pavuňk obecní starého Kaňku všelijaký hydruňk trpí; k tomu na potřebných dopomožení se činí vězením i domův a komor pečetěním, bohatým pak a možnějším, za kterými veliké sumy se nacházejí, nic se nečiní. Přítomní všickni že za to žádají, aby v tom lepší bedlivost a spravedlnost zachována byla a žádného z nich v ničemž, ani také možnějším ušetřováno nebylo. Pak-li by se toho nestalo, a takovou lenivostí a nedbanlivostí vrchnosti a nesprávou hory tyto ku pádu přišly, že sobě to vysoce vyhrazují, že tím, kteří volně cupusy a jiné povinnosti spravují, vinni býti nechtějí, nýbrž sama vrchnost z toho pánu Bohu a JMCé odpovídati musí.

Druhé: Poněvadž nemalá suma peněz ze sbírky na regiment kolatovský

mušketyry a některých jiných za sousedy zůstává, odkudž by při počátku toho nákladu nemalá pomoc učiněna býti mohla, protož aby výběřůf takových sbírek počty náležitě učinili, restanti opravdově upomínáni byli, a toho se, jak obyčej jest, do velké truhly vložilo.

Jakým spůsobem si obec potřebných peněz k tomu opatřiti hleděla.

Když bylo od pánů připovězeno, že se tak zachovati chtějí, byla schůze tato památná ukončena.*)

Na to v pátek po památce sv. Jiljí (2. září) sešli se páni k uvážení toho, jaký by důchod na zdržení celého handle horního upraven býti mohl a snesli se o níže psané sbírky a kontribuci, a sice takto:

Předně. Nákladníci vín mají a povinni jsou z každého sudu desítivěderního vína od zavření nadepsaného kontraktu po 10 zl. na hotových penězích výběřům k tomu nařízeným vypraviti. Co pak dáleji od dnešního dne šenkováno bude, tu z každého sudu po 9 zl. týmž výběřím dříve, než by takové víno načato, hned při posazení, bez kteréhož žádný podle předešlého o tom nařízení pod pokutou a trestáním na to již nařízeným nic šenkovati nemá, nýbrž každou nádobu obzvláštěně saditi dáti povinen jest — odvozovati; a dříve, nežli by taková sbírka vypravena byla, žádnému víno posazováno a prodávati dopuštěno býti nemá. Však co se ungeltův obecních dotýče, ten nicméně předešlým spůsobem vyčázeti, a tím všichni i vyšší stavové, kteří majíce pod právem tímto domy své vlastní, do nichž by jaká vína mimo vlastní svůj truňk skládati dali, povinni býti mají, a dříve, nežli by jej zapravili, nemá jim od šrotýřův nic skládáno býti.

Řezníci aby dávali:

z příhoněch a krmných domácích volů po 1 zl.	
z roční jalovičky a volčete	20 kr.
z telete	9 "
z vepřův, nunvic a sviň krmných	10 "
z skopce, berana a kozla	6 "
z ovce a jehněte	3 "

Aby pak v tom dobrý řád zachován byl, budou povinni starší nad řezníky každého pátku a soboty všechny dobytky, které se bítí a na krám vykládati budou, domácí i přespolní pilně spatřovati, a od jednoho každého z řezníkův, podle povinnosti na to učiněné, takovou sbírku zúplna vybírati, a zase kde náleží časně odvozovati.

Mlynáři z mouky kdekoliv prodané po každém korci žita a pšenice po 2 kr. a z jahel na prodej zdělaných z každého korce po 4 kr., načež starší pozor dávati,

*) Písař radní učinil o tom tuto zvláštní poznámku: „Ohlášení smlouvy té, jišto na místě JMCé rychtáře Jan Henioch Hradecký, JMCé prokurátor k tomu nařízený, před celou obcí vykonal, byla pokojně přijata, a to všecko bez nesnází a rozpakování konáno a vyřízeno bylo a žádný se s tím kontraktem nehonosí nenáležitě.

a nařídí mezi sebou dobrý řád, aby v tom žádného fortele užíváno býti nemohlo, tu takovou sbírku od cechovních svých každého týhodne vybíratí, a kde náležeti bude, časně odvozovati.

Nieméné také pekaři a pecnáři každého týhodne přednímu staršímu svému, co každý z nich od mlynářův koupil, přijmouce k svému dobrému svědomí i duši, oznamovati, pak to pilně poznamenávati, a kde náleží odvozovati. Nieméné, koupil-li by který z nich co takového od mlynářův přespolských, kteří v zdejších cechu nejsou, při placení tu sbírku sníti, a týmž starším s jinou níže psanou odvésti povinen býti má.

Pekaři a pecnáři z každého korce rezné i bílé mouky, co by toho koliv spekli, po 2 kr.

Nákladníci piv domácích z každého sudu piva Páčovského k šenku vystaveného, mimo to co k obci předešle dávají, po 12 kr.

Šenkýři z sudu hořkého piva 35 kr., bílého Loreckého 6 kr. (Páčovské pak pivo se vyměňuje, poněvadž z něj nákladníci platiti budou.)*

A aby taková sbírka bez obtíží a zdražení piva vypravována byla, tu nemírná šrůtka z každého hořkého piva po širokém tolaru a z bílého po 15 kr. se vyzdvihuje.

Soukenníci z každého kamene vlny, který by přespolským soukenníkům od domácích prodán byl, kupující 3 kr., prodávající též 3 kr. Z každého postavu sukna zde udělaného po 24 kr.

Tu pak sbírku z vlny vážný vybíratí a na ni, jako nížeji psanou obzvláštní registra držeti, a kde náleží časně s počtem odvozovati má.

Druhou pak z postavu udělaných starší nad soukenníky skrze ty osoby, které k obhlédávání a znamenání suken nařízené jsou, tak, aby žádný z rámu postavu sníti nemohl, leč by nejprve tu sbírku odvedl. Aby pak týmž soukenníkům strany vlny také polehčení státi se mohlo, a přespolsní soukenníci od zdejší váhy odehnání nebyli a jinam se neobrátili, nemají k obci nic víceji od váhy, než jak předešle bývalo, prodávající s kupující po 1 kr. dávati.

Krejčí z každého postavu sukna přespolského zde anebo kdekoliv koupeného

čtyřpečetného po	1 zl. — kr.
třípečetného	— „ 30 „
dvoupečetného	— „ 20 „
futertuchu	— „ 10 „

Však co by od domácích soukenníkův koupili, z toho se ta sbírka, poněvadž soukenníci z nich platiti budou, nepotahuje.

A nemají žádného postavu na krám vykládati, nad to pak načínati, leč by je před staršími svými, přijmouc to k své víře a duši, že se v tom upřímně zachovali, opověděli, a tu hned takovou sbírku vypravili a to pod ztracením všeho

*) Páčovské pivovary byly: 1. U oslového mlýna na předměstí Pách, nyní číslo 36, kde jest hrncírna, a 2. na Dolejším městě v novomlýnské ulici v Maágrubu, co jest nyníjší obydlí majitele kotonky číslo 535.

toho, co by se tak neopověděného vyhledalo a našlo. A starší povinni budou na ty opověděné a vyvazené postavy zvláštní registra držeti; nicméně po vyhlášení tohoto patentu všechny krámy a v nich sukna shlédnouti, poznamenati a z nich i budoucně kupovaných takovou sbírku vybrati, a do kasy komu náleží s pořádným oučtem odvozovati. Nicméně budoucně podle potřeby krámy navštěvovati, a našli-li by co nevypraveného, to v pokutu bráti.

Přespolní pak soukenníci, kteří by zde buď o jarmarce aneb jindy sukna svá na lokty krájcti chtěli, budou povinni se u předního staršího opověditi, a z každého postavu, nimiž by se na krám vyložili, témuž staršímu po 6 kr. dáti.

Kupci a kramáři všelijací, poněvadž na rozličné jich zboží jistého uložení učiniti možné není, aby z každé kopy za veliké kupecké a krámské zboží utržené po 5 kr. starším svým, postavíce se před nimi každé neděle osobně, a přijmouce to, že se v tom upřímně chovají a ničehož nezatajují k své víře a duši, odvozovati.

Tandléri, mandléri a pláten barvíři z každé kopy utržené, zachovají v tom ten způsob jako kupci, kramáři a jiní, po 3 kr.

Přespolní pak budou povinni všecka plátna též barchety a jiné cajky před staršími nad plátenky opovídati, a tu hned z každé štuky barchanu a mezulánu po 6 kr. a z kopy loket plátna lněného po 10 kr., konopného a pačesného po 5 kr., z koudelných pak po 3 kr. týmž starším vypraviti; načež tržný také pozor dáti, a našel-li by koho, že by takové sbírky nevypravil, jeho starším oznámiti. —

Lojovníci a mydláři z každého kamene svíček a mýdla po 10 kr.

Vinopalové z každého žejdlíku páleného, co se ho koliv zde napálí neb odjinud přinese, po půl krejcaru.

Škrobaři z každé libry škrobu udělaného také po půl krejcaru. A žádný aby toho nic neprodával, ani ven nevyvážel, leč by to nejprvé ve váze obecní opověděl, převážiti dal, a takovou sbírku hned vypravil a to pod propadením všeho toho, co by tak prodávati chtěl, anebo té sumy, zač by prodal. Načež také vážný registra držeti, tu sbírku přijímati, a z ní jako i z nadepsané časné počty činiti. Nicméně při cechu formanském a kočovském, aby nic od škrobu a páleného, z nichž by tato sbírka vypravena nebyla, nepřijímali, a pod těžkou pokutou arestem šatlavním vedle uznání panského ven nevyváželi nařízeno; a při braných také aby na to pozor dávali, a všecko, co se vozí neb nese, prohlíželi, opatřeno býti má.

Rybáři z každého kapra prodaného po bílém penízi,

hlavní štiky 1 kr.,

prostřední štiky 1/2 "

Z putny vželijaké drůbeže 3 "

Podle čehož i přespolní, kteří by sem jaké ryby přivésti dali, a je prodávati chtěli, se chovati, a na to starší nad rybáři pilný pozor dávati, a žádnému, který by takové sbírky odvésti nechtěl, ryb prodávati nedopouštěti. Ryby aby krom rybního trhu žádný nikdež jinde neprodával.

Pernikáři, koláčníci, šiškáři a oplatníci z každé kopy utržené po 3 kr.

Punčocháři z každého páru punčoch mužských po 3 kr., ženských po 2 kr., dětinských po 1 kr.

Formané a koží z každé kopy vydělané po 3 kr.; však z toho, co by k horám a hutem forovali a při tom vydělali, se propouštějí.

Jiní pak všickni, jako krejčí, postřiháči, apatikáři, zlatníci, konváři, provazníci, (krom co k horám dělají), tkadlci, kožišníci, kloboučníci, koželuzi, ševci, soustružníci, řezbáři, hrnčíři, bednáři, zámečníci, caňkáři, mečíři, nožíři, šiflaři, hodináři, ručníkáři, sedláři, uzdáři, řemenáři, vackáři, pasíři, hřebenáři, bradyři, zedníci, tesaři, lazebníci a jiní řemeslníci, o kterýchž svrchu žádného vyměření se nenachází, z každé kopy utržené a vydělané po 2 kr., v tom se ve všem, jako i nadepsaní všickni, kteří zvláštního vyměření a nařízení nemají, tak jak o mlynářích dotčeno, každého týhodne starším svým odvozovati. Co se tesařův a zedníkův dotýče, do té sbírky i oeládka jich se pojímá, kterouž mistři jim porážeti, a z ní se před staršími přiznávati povinni budou.

Aby pak tu nic nescházelo, budou starší všech cechův a pořádkův na to povinnost činiti, dobrý řád držeti, ty sbírky každého týhodne vybíráti a do kasy s přiznávacími listy odvozovati, a žádnému nic nepřihlížeti, spolu pak cechovní jich každého dne nedělního sami osobně před staršími svými se stavěti, a přijmouc to k své víře a duši, co jsou toho týhodne při svém odchodu a handli, živnosti a řemeslu měli, odbyli a utržili, hned takovou nařízenou sbírku, co se jí komu dostane, od sebe pokojně a volně pod ztracením živnosti odvozovati.

Jablečníci, omastníci, hrstníci, hokynáři, v tuních i suchých rybách handlíři, podobně z každé kopy utržené po 2 kr. A poněvadž mezi nimi posavád žádného pořádku není, a beztoho takové sbírky nesnadně a ne zúplna by vycházely, má mezi nimi jistý pořádek nařízen býti, a oni se v tom jako jiní cechové a pořádkové strany dotčených sbírek a přiznávání chovati, a mezi sebou žádných, kteří by od pánův šepmistrův a rady živnostní povolení, a na to certifikací vydané neměli, netrpěli.

Však co se lidí přespolních dotýče, kteří by sem jaké omastky a jiné viktualie na trh přinášeli, ti se v to nepotahují, kromě co by na vozích od ovoce všelijakého čerstvého neb suchého přivezeno bylo, z toho aby po 1 zl. dáti, a forman nebo kupec z každé tuny herinků zde prodaných a složených po 20 kr. vypraviti povinni byli.

Co se obilí sem do města prodaného neb vezeného dotýče, z každého korce žita, pšenice, prosa, hrachu a jahel po 1 kr., ječmene a ovsu po půl kr. Však oves, co by ho k horám konpeno bylo, se vymíňuje. A tu sbírku mají brání do obzvláštních pokladnic k té potřebě zřízených vybíráti, a že se v tom upřímně chovati budou, a žádných takových peněz do rukou přijímati nechtějí, do závazku přiloženo míti.

Jestliže by pak kdo co za branou koupil, což sice těžce zapověděno jest, a trpěno býti nemá, budou povinni rychtářové předměstští na to pozor dávat, tu takovou sbírku vybrati, a každého takového, buď on mlynář neb kdokoliv jiný, bez ušetření osoby k úřadu šepnisterskému oznámiti.

Co se úrokův k obci z zahrad a jiných grantův, též platu z pronájmův míst a sklepův obecních dotýče, ráčili páni takové úroky a pronájem k té potřebě horní zvýšiti, jakož pak pánům nařízeným za dobré se vidí, zvláště pak co se pronájmu sklepův obecních, an mnozí na dosti skrovné peníze se pronajímají a mnohem výšěji pronajaty býti mohou, toho při spravedlivém jich uvážení, jako také, měli-li by ti, kteří jaké rolí, z mandelův neb korečův prodaného obilí jakou sbírku dávati, zanechává.

Mezi podruhy a nájemůsky, kteří v žádném cechu a pořádku nejsou, má také cech nebo pořádek nařízen a na jednoho každého z nich, co by dávati měl, podle povahy jeho uloženo býti, a starší nad nimi strany té sbírky tím způsobem, jak jiní cechové a pořádkové záplna se zachovati.

Naposledy. Poněvadž na tom nemálo záležiti bude, aby hory stříbrné valněji nežli posaváde kveldykovány byly, i do erkaufu tím víceji stříbra, an by tudy snad i z této sbírky časem sjíti mohlo, přicházelo, mají všickni obyvatelé a sousedé zdejší, kteří posaváde žádných tákův nemají, anebo něco na skrovnosti, k tomu opravdově a skutčně, aby podle povahy, velikosti neb skrovnosti živnosti své doly ujímali a pavovali přidržáni, a nad tím náležitá ochrana držána býti; a na budoucí časy žádnému živnost městská ani městské právo propůjčováno a udělováno nebyti, leč by předně se ohlásil, jakou by živnost vésti chtěl, a za tím rukou dáním přislíbil, že z té živnosti své jistý počet tákův pavovati, a nieméně tomuto nařízení dosti činiti, i jiné všelijaké povinnosti vykonávati, a všecka břemena a jha nésti chce a bude. Nemá také žádný z sousedův žádného z lidí přespolních do domu svého přijímati.

Však ty svrchu psané sbírky a platy dotud toliko, dokud by k tomu nákladu hornímu se jich potřebovalo, trvati mají a v moci panské a obce zůstávati bude, podle potřeby je proměnit, zvýšiti, též na čas nebo do konce od nich npustiti.

Ustanovení to bylo v pátek po památce sv. Ludmily přede vší obcí předneseno, od ní přijato, a ještě téhož dne veřejně vyhlášeno, a tak všeobecně k zachování nařízeno.

Na to hnedle dne 9. září byly k povinnostem horním tyto osoby nařízeny, a sice: za hormistra Matyáš Rulla, za správce a účetního Mikuláš Vodňanský z Čazarova a Jan Špís z Hartenfelsu, a ti aby sobě třetího za písaře, koho věděti budou, přijali, a všechny příjmy a vydání spravovali a vůbec to vše, co úředníkům mince a účetnímu posaváde náleželo, řídili a spravovali; kteříž také po mnohém předkládání a výmluvách pouze proti zámluvě té, že páni a obec jich nechce opouštěti, nýbrž ve všech potřebách chrániti a fedrovati, to k sobě přijali; však Mikuláš Vodňanský s tou výminkou, že toliko na půl roku toho přijímá, a vyrozmí-li, že by tomu dosti něiniti nemohl, aby z toho zase propuštěn a mimo vůli svou v to potahován nebyl.*)

*) Za správce všech důchodů a statků obecních byl nejprve Sigmund Kozel z Reiznthalu volen, který však oznámil, že má pro sebe slušné a spravedlivé příčiny, pro které na se takové práce přijmouti nemůže, a z toho poznati lze, že úřad takový, který s mnoha nepříjemnostmi a s velikou odpovědností spojen býti musel, nikoho nelákal.

Byl také Vavřinec Neuman, posavadní hutník, povolán a žádán, aby tu povinnost, kterou posaváde zastával a na sobě držel, také jakožto soused obci se k tomu propůjčil, což on do roka k sobě přijal.*)

Mandát císaře Ferdinanda II. o minci stavovské a Fridrichově, že do dvou měsíců již jen domácí nově bitá, zvláště groše tiskrejcarné přijímati se mají; stará i nehodná mince že odváděti se má jako pagament do mincoven a žádná mince ze země vynášena býti nemá.

Ve Vídni, 17. prosince 1629. — Z tištěného originalu v Hlínském muzeu okresním diplomaticky vypsán pan JUC. K. V. Adámek.

My Ferdynand Druhý / z Božj Milosti wolený Římský Cýsař / po wscecky časy Rozmnožitel Říjsse / a Vherský, Český / Dalmátský / Charvátský / oc. Král / oc. Arcykňže Rakauské / Markgrabě Morawské / Lucemburské a Slezké Kňže / a Lužický Markgrabě / oc. Wsem Obywatelům a Poddaným Nassým Dědičného Králowstwj Nasscho Českého / gakeho by ti koliw Důstogenstwj, Řządu a Powolánj byli / Milost Nassý Cýsařskau a Králowskau, též wscecko dobré wzkazugem / Wěrnj milj: Gakož w dobré paměti snassyte / kterak sme předesslého 1624. též 1626. Léta / skrze otewřené Mandáty / za přjčinau wzniklé roztržitosti w Mincey wydané / pro gednobo každého wědomost / gakeho Rázu třj Kreycarnj grosse / wedle Mince Nasscho vlastnjho Rázu / w tomto Nassem Dědičném Králowstwj Českém / zauplna a za dobré přigimané / y zase wydáwané býti magj / wůbec wyblásyti dali: A naproti tomu toho do Achtu daného Falekraběte Frydrycha / též y ginau Mincey w pomínulé Rebelligj bitau / netoliko pro gegj nehodnost / ale také pro Náss vlastnf Cýsařský a Králowský při tom záležegjý respect, za neplatnau wznali / a do konce zapowěděli: Též y ginau wsseligakau w Zemj této proházegjý Mjncey / gako Dutky / Dewět, a Deset kreycarnjky / pod Sareknberským Rázem / Item Třj kreycarnj grosse mnohých rozličných Rázůw / genž wůbec Patentnj grosse slugj / dokonce zapowěděli / aby toliko k Auřadům Nassým Mincownjm k wyměněnj, podle wysazené Ceny Střjbrného Zrna odwozowané byly / našjdili. Wszak nioméné každodennj skussenost to s sebau přinássj, kterak weyss dotčená zapowěděná Mjnce / w témž Dědičném Králowstwj Nassem Českém posawád walně procházý / a netoliko do Mincey Nassých se nedodává / ale od některých obmyslných Handlěřůw / podle giných Pagamentůw, wyměňowána / a vkrytě wen z Země probandlowána / ano y také mezy tím, Násse vlastnj Třj kreycarnj grosse, gichž sme za mnohokráte Sto Tisýc Zlatých mincowati dáti Ráčili / rozpartyrowané býwagj: Y wznali sme toho za potřebu býti / takové předesslé Patenty Nasse obnoviti / a ge, pro zdrženj Násse Králowské Mjnce, lépegi wyswětliti. A protož o tom milostiwě a na konec Poraučjme, Nařizugeme a Vstanowugeme / Aby bu daucně w Dědičném Králowstwj Nassem Českém / předně wsse liká cyzý přespolnj drobná / gakákoliw zegmena / která se gesstě w Zemj

*) Persekuce Hory Kutné po bitvě Bělohorské, sepsal Petr M. Veselský, str. 201—218.

kde koli nacházy / aneb skrze koho koliwby do Země wnessená byla / aneb gesstě wněsti mohla / obzwlásstně pak ta w gmjnulé Rebelligj a před Caladau w Czechách, Morawě a Slezsku bitá Mjnca / od Dátům*) tohoto Listu nie délegj / než do dwauch Měsýcŭ pořád zběhlých w obecnych Handlich a Obchodech / za běžnau a bernau trpjna nebyla. Po wygjtj pak téhož času / dokonce zapowěděná / a za nie giného / než toliko za Pagament držána / a do Nassych Mjncownjch Auřadŭ / proti nařizené dostatečné záplatě podle Feynu / odwozována / tu na hodné Penjze přemincována / a tak obecnému dobrému / zase nj spo- moženo býti má. Za druhé: Co se pak té wětšj Zlaté y Stříbrné Mjnca / totiž Dukátŭ / Korun Reynských, aneb čerwených Zlatých / a těm podobných / gako y celých, pŭl Tolarŭ, neb Ortŭ Ržjškých dotýče / ta má při tom až posawád trwagjcým běhu a swém Valoru / na ten čas neproměnitelná zůstati. Třetj: Wedle toho tolikéž Násse předesslé wšbec wyhlášené Patenty a přjsné Zápo- wědj / z strany wywozovánj a propartyrowánj wen z Země / gak swrchu dotčené k bránj a wydávánj zapowěděné Mjnca / tak y giných Pagamentŭ / Nalomených, y Zrnatých Stříber / zase tuto opáčené a potvrzené gmjtj chceme: Totiž / aby od Dátům*) tohoto Patentu / žádný buřto domácí neb přespólnj žádných takových Pagamentŭ a Nalomených Stříber / aniž také té w tomto Dědičném Králowstwju a giných Zemjch Nassých bité Mjnca / totiž Třj krejcarnych grossŭ, gedno- duchých Kreycarŭ a Trognjkŭ / Item starých Cýsařských a Arcyknjžecých grossŭ / též Plecháčŭ / bjých, y malých grossŭ / buř potutedlně neb zgewně / k tomu cýli / že by to wse potomně z Země wywěsti chtěl / wyměňowati / za giné Zbožj proffregmarčowati / aneb pod gakau koliw domnělau barwau wyku- powati se nepokaussel. Gakož pak také pro dalssý toho wywarovánj / pokautnj Pagamentŭ gadřenj a ssmelcovánj / též y Zlata odháněnj / bu- daucně žádnému z Křestianŭ ani Židŭ (kromě toho komužby od Komory Nassý České powoleno bylo) dopusstěno a trpjno býti nemá. Gestližeby pak kdo postižen byl, anby té nynj zapowěděné Mjnca, w Kupovánj neb Pro- dáwanj, wždy vřjwati / gi do Nassých Mincownjch Domŭ k wyměňovánj odwesti se spečowal / nýbrž podle giných pagamentŭ wen z Země propartyrowati chtěl / ten Netoliko to tak nashromážděné Zbožj wsseckno do Komory Nassý w Po- kutě propadnauti / ale také dle uznání na Hrdle ztrestán / tomu pak genžby ta- kowého přestupnjka oznámil / třetí djl, z téhož Contrabantu wydán býti má. Čřtwrté: Aby tolikéž z strany wyměněnj swrchupsané zapowěděné Mjnca / tj kteřjž od Mincownjch Domŭ Nassých přjliss vzdáleni gsau / sobě co stěžowati přjčiny neměli: Pročež y to také nařizeno gest / aby gisté Osoby / proti vkázanj obzwlástnjch Patentŭ z Komory Nassý České gjm na to wydaných / takowý Wexl aneb Měnu prowozowali / a Lidem bez podwodŭ náležitě / gak se obapolně mezy sebau narownagj / platili. Páté: Ačkoliw gednomu každému swobodno gest že na Zlaté y Stříbrné hrubé Mince k prowozovánj Obchodu swého / co koliw

*) Po straně jest připsáno: Publikowani.

potřebuge / z tohoto Králowstwj do giných cyzých zemj / gako y také na hotowé drobné Mjnce do giných Nassých Dědičných Zemj / kdež takowá Mjnce berná gest / odwesti a wyslati může: Wssak ten každý / má se při Auředě Nassem Celnjm ohlásytj / a prawdu wyznati / že žádné zapowěděné Mjnce / ani Pagamentů / neb Stříbra z země neweze: Gakož pak pro lepssj Rząd / gedn každý / gakéhokoliw Stawu / kdožby gakéhokoliw Strjbrné nádobj k rozdělánj do Ržjmské Ržjsse / aneb někam ginam wyslati chtěl / powinen bade při Nás o wdělenj mu obyčeguého Paszetle / poslussně se ohlásyti / a odpovědj na to očekáwati. Prikazugem tehdy a porauějme o tom milostiwě a dostatečně / Předně Nassým Králowským Mjstodržjcým / Neywyssjm Auřednjům a Saudeřim Zemským / též Presydentu a Radám Zřízení Komory Nassý / gako y Heytmanům Kragským, Purgkmistrům / Prýmasům / Konsselům a Rychtářům / wssem wůbec y gednomu každému / kteřj koliw na mjstě Nassem / w často gmenowaném Dědičném Králowstwj Nassem Českém / co řjdi a spravowati magj / aby oni nad tauto milostiwau Resolucy a Mandatem Nassým / we wssech Puňktich / náležitau ochranú ruku drželi / a přestupnjky neproměnitelným trestánjm pokutowali / Na čemž milostiwá a konečná wůle Nasse Cýsařská a Králowská naplněná bude. Dán w Městě Nassem Wjdnj / Sedmnáctého dne Měsjce Prasynce / Léta dobjhagjého / Tisícyho Ssestistého Dwadcatého Dewátého: A Králowstwj Nassých Ržjmského Gedenáctého / Vherského Dwadnatého / a Českého Trináctého.

Mincmistři českých mincoven a jich znamení za Ferdinanda II. (1620—1637).

Mincovna v Praze:

- Tab. XI. značka 27. Dvojitá lilie s přeponou v závorkách: Pavel Škreta Šotnovský ze Závohře 1620.
- „ XI. „ 22. Srpek měsíc pod šestihrotou hvězdou v závorkách neb bez nich: Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu 1620—1623.
- „ LI. „ 46. Polovina okřídleného noha buď v závorkách neb bez nich: Jan Bartoloměj Suttner ze Sutttenbachu 1623—1625.
- „ XI. „ 22. Srpek měsíc pod šestihrotou hvězdou v závorkách neb bez nich: Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu 1625—1630.
- „ LI. „ 47. Štok k ražbě v závorkách neb štítku: Tobiáš Šustr z Goldperka 1631—1636 (a sice od roku 1631—1632 jako správce mincovny, od Reminiscere r. 1632 jako mincmistr).
Po jeho smrti vedla správu vdova po něm: Dorota Šustrová 1636—1637.
- „ LI. „ 48. Ruka držící hvězdu šestihrotou v rozvilinách: Jakub Wernhard (Bernard) Wölcker 1637.
- „ LI. „ 49. neb 50. Kančí hlava buď volná neb v závorkách: Eliseus du Bois, Eggenberský (Krumlovský) mincmistr, 1630—1631.

Mincovna v Kutné Hoře:

- Tab. XI. značka 39. neb 40. Šestipaprsková hvězda bez obvodku neb v závorkách neb i v štítku: Úředník mincovny Šebestian Hölzl ze Sternsteinu 1620—1632. *)
- Značka ○ t. j. kruh prázdný: Místo neobsazeno léta 1632—1633.
- Tab. LI. značka 49. Dvě skřížená kladívka v závorce neb v srdčitém štítku: Úředník mincovny Hanuš Pruns 1633—† 1635.
- Značka ○ t. j. kruh prázdný: Správce zatímní Vavřinec Neumann 1635—1636.
- Tab. LI. značka 50. Ruka držící tři šípky v závorkách: Úředník mince Daniel Kavka z Tolnštejna 1636—1637.

Mincovna v Jáchymově:

- Tab. XI. značka 32. Hlava lví s vyplazeným jazykem v obvodku: Centurio Lengfelder 1620—1621.
- „ LI. „ 51. Levé křídlo orlí v závorkách: Řehoř Steinmüller 1621—1637.

*) Roku 1629 měl ročního platu 350 zl. rýn. 8 kr., totiž každého téhodne 6 zl. 44 kr.

Zkoušeči mince (gvardajni) a řezači želez při českých mincovnách za vlády Ferdinanda II.

Zkoušeči mince v Praze: Řehoř Steinmüller 1620—1621, Hanuš Erekher 1621³⁰/₆—1624, Jiří Raiek 1624—1625, Jan Bart. Suttner ze Sutttenbachu 1625, Sebald Dierleber 1625—1629⁹/₂, správce mincovního úřadu Tobiáš Šustr z Goldperka 1629—1632, David Wildt 1632—1637.

Řezači želez pro Pražskou mincovnu: Hanuš Konrád Greutter 1620—1625, Krištof Engelhart 1625—1626, Donat Starekh 1626—1636, Kašpar Öffinger 1636—1637, Šalomoun Skultet 1636—1637.

Zkoušeči mince v Kutné Hoře: Samuel Kavka v Tolněstějna 1620—1632*), Jan Vespasian Kouřimský 1635, Jan Gellar 1637.

Řezač želez pro Horskou mincovnu byl též pražský zlatník Hanuš Konrád Greutter 1621—1626.

Zkoušeč mince v Jáchymově: David Knobloch 1620—1632.

Úředníci moravských a slezských mincoven za Ferdinanda II. (1620—1637).

Mincovna v Brně.

Znamení mincovny (B) neb (B).

Tab. LI. značka 54. Monogram \overline{W} : Kašpar Wecker, mincmistr, 1623—1626.
Martin Fritsch 1635.
Tobiáš Sonnenschein 1635—1637.

Mincovna v Olomouci.

Znamení mincovny (O), (O) neb O v štítku.

Tab. XI. značka 43. bez obvodku neb v něm: Petr Hema, mincmistr, 1621.
Značka (BZ), (BZ) nebo ržice: Baltazar Zwirner, mincmistr, poprvé 1621—1622^r/₂,
podruhé 1623³⁰/₁₁—1624³⁰/₁₁.
Značka (MF) neb MF v štítku: Matyáš Fellner z Feldecku, mincmistr, 1628—1632.

Mincovna ve Vratislavi.

Znamení mincovny W, (W), neb \overline{w} .

Značka (BZ) neb B | Z: Baltazar Zwirner, mincmistr, 1620—1624.
Značka H | T neb monogram HF: Hanuš Tuchmann starší 1623 společně s Balt.
Zwirnerem.
Ondřej Steinbrecker, mincmistr, 1625.

*) Měl téhodního platu 2 zl. rýn. 20 kr. čili ročně 121 zl. 20 kr. Tolikéz měli písaři mince Jan Pruns a Jan Gloger, který měl za manželku Rebeku, dceru úředníka mince Šeb. Hülzle.

Značka A | T: Ondřej Tschorr, mincmistr, 1625.

Značka (HZ), též (H 1Z), neb značka 55. na tab. LI., nebo I | Z: Jan Zieszler, mincmistr, 1627—1637.

Tab. LI. značka 56.: Petr Hema, mincmistr, 1630—1631.

Hanuš Jindřich Jacob, mincmistr, 1631.

Značka HR, H | R, (H \bar{R}) neb (\bar{H} R): Hanuš Rieger, jinak též Rydell, vardajn, 1620—1637.

Abraham Belstadt, řezač želez, 1627.

Mincovna v Kladsku.

Hanuš Gebhart, mincmistr, 1624.

Značka (DVB) neb D | V | B: Daniel z Breenu, vardajn, 1624—1627.

Značka I | I | H neb (III): Jan Jakub Husa (Huser), mincmistr, 1627—1628.

Tab. LI. značka 56.: Petr Hema, mincmistr, 1628—1632.

Melchior Schirmer, vardajn, 1629.

Jan Rossner, mincmistr, 1634.

Jiří Ondřej Huebmer, vardajn, 1634.

Mincovna v Nise.

Znamení mincovny (N) neb (\bar{N}).

Baltazar Zwirner, mincmistr, krátce před r. 1624.

Značka (III), neb · I · I · H · neb I | I | H: Jan Jakub Husa (Huser), nájemce mincovny, 1624.

Šimon Dyringer, vardajn, před r. 1625.

Jan Zieszler, mincmistr, 1627—1637.

Mincovna ve Břehu.

Tab. LI. značka 54. Monogram \mathfrak{W} : Kašpar Wecker, mincmistr, 1623 a dříve. Blažej Pfortner, mincmistr, až po r. 1623. Zemřel 1625.

Mincovna v Opoll.

Baltazar Zwirner, mincmistr, před r. 1624.

Hanuš Tuchmann mladší, nájemce mincovny, 1624.

August Tuchmann, vardajn, 1624.

Značka S | F neb (SF): Šalomoun Frentzel, vardajn, 1625.

Mincovna v Ratiboru.

Baltazar Zwirner, mincmistr, krátce před r. 1624.

Daniel Raschke, nájemce mincovny, 1624.

Značka F | S: Fridrich Schönau 1623 a 1625.

Značka S | D, (SD) neb (S · D): Šimon Dyringer, vardajn, 1625.

Mincovna v Hlohově.

Znamení mincovny (G).

Značka I | H: Jan Jakub Husa (Huser) 1623.

Značka B | Z a růžice: Baltazar Zwirner, mincmistr, před r. 1624.

Petr Geldner, nájemce mincovny, 1624.

Petr John po r. 1624.

Jeremiáš Reinwaldt po r. 1624.

Značka I | I: Jakub Jamnitzer, nájemce mincovny, 1625.

Mincovna v Těšíně.

Značka H L: 1620—1637.

Mincovna v Opavě.

Značka M W: 1629.

Knížetem Karlem z Liechtensteina raženo v mincovně zdejší za Václava Eichhäusera
a pak za Eliáše a Štěpána Jesenského.

Mincovna v Olešnici.

Hanuš Tuchmann mladší, vardajn, 1621.

Mincovna v Lehnici.

Marek Täubner, knížecí mincmistr, okolo r. 1623.

Mincovna slezských evang. stavů v Hlohově i Vratislavi.

Znamení mincovny (W).

Značka H | R: Hanuš Rieger, jinak Rydell, mincmistr, 1632—1635.

Seznam vyobrazených mincí Ferdinanda II.

(1619—1637).

Z mincovny v Praze = P., v Kutné Hoře = K. H., v Jáchymově = J., v Olomouci = O., v Brně = B.,
ve Vratislavi = V., v Hlohově = Hl., v Opolí = Op., v Nise = N., v Ratiboru = R., v Kladsku = K.,
mincmistr = m., úředník mince = úř. m.

Mince korunovační:

- Tab. LII. obr. 435. Malý korunovační peníz z r. 1617. P. m. Beneš Hübmer
ze Sonnleuthenu.
" " " 436. Velký korunovační peníz z r. 1617. P. m. Beneš Hübmer
ze Sonnleuthenu.
" " " 437. Korunovační tolar z r. 1617. P. m. Beneš Hübmer ze
Sonnleuthenu.

Mince dlouhá (špatného zrna) z mincoven českých:

Tab.	LII.	obr.	438.	Tolar o 120 kr. z r. 1620. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závovic.
"	"	"	439.	Tolar o 120 kr. z r. 1621. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.
"	"	"	440.	Tolar o 150 kr. z r. 1622. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.
"	"	"	441.	Tolar o 150 kr. z r. 1623. P. m. Jan Bartoloměj Suttner ze Suttenu.
Tab.	LIII.	obr.	442.	Tolar o 150 kr. z r. 1621. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu. (V opisu klením: FERDNANDVS)
"	"	"	443.	Tolar o 120 kr. z r. 1621 K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	444.	Tolar o 150 kr. z r. 1622. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	445.	Tolar o 150 kr. z r. 1622. J. m. Řehoř Steinmüller.
"	"	"	446.	Půltolar o 60 kr. z r. 1620. P. m. Pavel Škreta Šotnovský ze Závovic.
"	"	"	447.	Půltolar o 75 kr. z r. 1622. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.
Tab.	LIV.	obr.	448.	Patnáctikrejcar z r. 1622. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.
"	"	"	449.	Půltolar o 48 kr. z r. 1621. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	450.	Půltolar o 75 kr. z r. 1621. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	451.	Čtvrttolar o 37 kr. z r. 1621. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	452.	Čtvrttolar o 30 kr. z r. 1621. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	453.	Půltollar o 60 kr. z r. 1621. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	454.	Půltolar o 48 kr. z r. 1621. J. m. Řehoř Steinmüller.
"	"	"	455.	Patnáctikrejcar z r. 1622. J. m. Řehoř Steinmüller.
Tab.	LV.	obr.	456.	Groš z r. 1621. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.
"	"	"	457.	Groš z r. 1622. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.
"	"	"	458.	Groš z r. 1622. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.
"	"	"	459.	Groš z r. 1621. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	460.	Groš z r. 1622. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	461.	Groš z r. 1622. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	462.	Krejcar z r. 1622. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.

- Tab. LV. obr. 463. Půlkrejcar z r. 1622. K. H. úř. m. Šebestian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 464. Čtvrtkrejcar z r. 1622. K. H. úř. m. Šebestian Hölzl ze Sternsteinu.

Mince lepšího zrna z mincoven českých:

- Tab. LV. obr. 465. Tolar z r. 1623. P. m. Jan Bartoloměj Suttner ze Sutttenbachu.
 " " " 466. Tolar z r. 1626. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.
 " " " 467. Tolar z r. 1634. P. m. Tobiáš Šustr z Goldperka.
 Tab. LVI. obr. 468. Tolar z r. 1637. P. m. Jakub Wernhard Wöleker.
 " " " 469. Tolar z r. 1624. K. H. úř. m. Šebestian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 470. Tolar z r. 1630. K. H. úř. m. Šebestian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 471. Tolar z r. 1634. K. H. úř. m. Hanuš Pruns.
 " " " 472. Tolar z r. 1621. J. m. Řehoř Steinmüller.
 " " " 473. Tolar z r. 1626. J. m. Řehoř Steinmüller.
 Tab. LVII. obr. 474. Dvoutolar z r. 1623. P. m. Jan Bartoloměj Suttner ze Sutttenbachu.
 " " " 475. Dvoutolar z r. 1628. K. H. úř. m. Šebestian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 476. Půltolar z r. 1625. P. m. Jan Bartoloměj Suttner ze Sutttenbachu.
 " " " 477. Půltolar z r. 1633. P. m. Tobiáš Šustr z Goldperka.
 " " " 478. Půltolar z r. 1624. K. H. úř. m. Šebestian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 479. Půltolar z r. 1629. K. H. úř. m. Šebestian Hölzl ze Sternsteinu.
 Tab. LVIII. obr. 480. Půltolar z r. 1633. K. H. úř. m. Hanuš Pruns.
 " " " 481. Půltolar z r. 1624. J. m. Řehoř Steinmüller.
 " " " 482. Čvrttolar z r. 1623. P. m. Jan Bartoloměj Suttner ze Sutttenbachu.
 " " " 483. Čvrttolar z r. 1625. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.
 " " " 484. Čvrttolar z r. 1632. P. m. Tobiáš Šustr z Goldperka.
 " " " 485. Čvrttolar z r. 1630. K. H. úř. m. Šebestian Hölzl ze Sternsteinu.
 " " " 486. Čvrttolar z r. 1618. J. m. Centurio Lengfelder.
 " " " 487. Čvrttolar z r. 1621. J. m. Řehoř Steinmüller.
 " " " 488. Čvrttolar z r. 1624. J. m. Řehoř Steinmüller.
 Tab. LIX. obr. 489. Groš z r. 1625. P. m. Jan Bartoloměj Suttner ze Sutttenbachu.
 " " " 490. Groš z r. 1626. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.
 " " " 491. Groš z r. (1)629. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.

Tab.	LIX.	obr.	492.	Groš z r. 1631. P. m. Tobiáš Šustr z Goldperka.
"	"	"	493.	Groš z r. 1635. P. m. Tobiáš Šustr z Goldperka.
"	"	"	494.	Groš z r. 1637. P. m. Jakub Wernhard Wölcker.
"	"	"	495.	Groš z r. 1630. P. m. Eliseus du Bois.
"	"	"	496.	Groš z r. (1)631. P. m. Eliseus du Bois.
"	"	"	497.	Groš z r. 1624. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	498.	Groš z r. 1627. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	499.	Groš z r. (1)630. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	500.	Groš z r. 1631. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu. (Opis lícní bez titulu císaře řím. a krále něm.!)
"	"	"	501.	Groš z r. 1633. K. H. úř. m. Hannš Pruns.
"	"	"	502.	Groš z r. 1635. K. H. zatímní správce Vavřinec Neumann.
"	"	"	503.	Groš z r. 1636. K. H. úř. m. Daniel Kavka z Tolnštejna.
"	"	"	504.	Groš z r. 1624. J. m. Řehoř Steinmüller.
"	"	"	505.	Groš z r. 1633. J. m. Řehoř Steinmüller.
"	"	"	506.	Groš z r. 1633. K. H. Místo úředníka mince neobsazeno.
Tab.	LX.	obr.	507.	Krejcar z r. (1)627. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnlouthenu.
"	"	"	508.	Krejcar z (1)637. P. m. Jakub Wernhard Wölcker.
"	"	"	509.	Krejcar z r. (1)624. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	510.	Krejcar z r. (1)624. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	511.	Krejcar z r. 1627. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	512.	Půlkrejcar z r. 1619. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl ze Sternsteinu.
"	"	"	513.	Půlkrejcar z r. 1629. J. m. Řehoř Steinmüller.
"	"	"	514.	Čtvrtkrejcar z r. 1624. J. m. Řehoř Steinmüller.
"	"	"	515.	Desťtídukát z r. 1634. P. m. Tobiáš Šustr z Goldperka.
"	"	"	516.	Pětídukát z r. 1622. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnlouthenu.
"	"	"	517.	Dvoudukát z r. 1637. P. m. Jakub Wernhard Wölcker.
"	"	"	518.	Dukát z r. (1)630. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnlouthenu.
"	"	"	519.	Dukát z r. 1630. P. m. Eliseus du Bois.
"	"	"	520.	Početní peníz z r. 1624. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl.
"	"	"	521.	Početní peníz z r. 1630. K. H. úř. m. Šebastian Hölzl.
"	"	"	522.	Slezský současný grošík falešný (?) bez letočtu (z času dlouhé mince).

Mince dlouhá (špatného zrna) z mincoven českých a moravských:

Tab. LXI.	obr.	523.	Čtyřřadvacetník z r. 1623. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.
"	"	"	524. Dvanáctník z r. 1621. P. m. Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.
"	"	"	525. Hranáč tolarový z r. 1621. O. m. Petr Hema.
"	"	"	526. Patnáctník z r. (1)622. O. m. Baltazar Zwirner.
"	"	"	527. Páltolar o 75 kr. z r. 1622. O. m. Baltazar Zwirner.
"	"	"	528. Tolar o 150 kr. z r. 1622. O. m. Baltazar Zwirner.
"	"	"	529. Páltolar o 60 kr. z r. 1621. O. m. Baltazar Zwirner.
Tab. LXII.	obr.	530.	Osmačtyřicetník z r. 1621. O. m. Petr Hema.
"	"	"	531. Osmačtyřicetník z r. 1621. O. m. Baltazar Zwirner.
"	"	"	532. Osmačtyřicetník z r. 1621. O. m. Baltazar Zwirner.

Mince lepšího zrna z mincoven moravských:

Tab. LXII.	obr.	533.	Tolar z r. 1624. B. m. Kašpar Wecker.
"	"	"	534. Groš z r. 1624. B. m. Kašpar Wecker.
"	"	"	535. Groš z r. 1624. B. m. Kašpar Wecker.
"	"	"	536. Groš z r. 1624. B. m. Kašpar Wecker.
"	"	"	537. Groš z r. 1625. B. m. Kašpar Wecker.
"	"	"	538. Krejcar z r. (1)624. B. m. Kašpar Wecker.
"	"	"	539. Krejcar z r. (1)624. B. m. Kašpar Wecker.
"	"	"	540. Krejcar z r. 1624. B. m. Kašpar Wecker.
"	"	"	541. Krejcar z r. 1624. B. m. Kašpar Wecker.
"	"	"	542. Krejcar z r. 1626. B. m. Kašpar Wecker.
Tab. LXIII.	obr.	543.	Tolar na podřvanou z r. 1621. O. m. Baltazar Zwirner.
"	"	"	544. Tolar z r. 1624. O. m. Baltazar Zwirner.
"	"	"	545. Groš z r. 1624. O. m. Baltazar Zwirner.
"	"	"	546. Groš z r. 1628. O. m. Matyáš Fellner z Feldecku.
"	"	"	547. Groš z r. 1629. O. m. Matyáš Fellner z Feldecku.
"	"	"	548. Groš z r. 1629. O. m. Matyáš Fellner z Feldecku.
"	"	"	549. Groš z r. 1637. O.
"	"	"	550. Krejcar z r. 1624. O. m. Baltazar Zwirner.
"	"	"	551. Krejcar z r. 1627. O. m. Matyáš Fellner z Feldecku.
"	"	"	552. Krejcar z r. 1628. O. m. Matyáš Fellner z Feldecku.
"	"	"	553. Krejcar z r. 1629. O. m. Matyáš Fellner z Feldecku.
"	"	"	554. Krejcar z r. 1631. O. m. Matyáš Fellner z Feldecku.
"	"	"	555. Krejcar z r. 1632. O. m. Matyáš Fellner z Feldecku.

Mince dlouhá (špatného zrna) z mincoven slezských:

Tab. LXIV.	obr.	556.	Čtyřřadvacetník z r. 1622.
"	"	"	557. Čtyřřadvacetník z r. 1623. V. m. Baltazar Zwirner
"	"	"	558. Čtyřřadvacetník z r. 1623. V. m. Baltazar Zwirner.

Tab. LXIV.	obr.	559.	Čtyřiadvacetník z r. 1623. V. m. Baltazar Zwirner.
"	"	560.	Čtyřiadvacetník z r. 1623. V. m. Baltazar Zwirner a Hanuš Tuchmann st.
"	"	561.	Čtyřiadvacetník z r. 1623. V. m. Hanuš Tuchmann st.
"	"	562.	Čtyřiadvacetník z r. 1623. Hl. m. Jan Jakub Huser.
"	"	563.	Čtyřiadvacetník z r. 1623. Hl. m. Baltazar Zwirner.
"	"	564.	Čtyřiadvacetník z r. 1623. Znamení: dvojité lilie.
"	"	565.	Čtyřiadvacetník z r. 1623. Znamení: růžice a prsten.
Tab. LXV.	obr.	566.	Čtyřiadvacetník měděný z r. 1623. Znamení: velká lilie.
"	"	567.	Patnáctník z r. (1)623. V. m. Baltazar Zwirner. (Dle originálu ze sbírky p. Frant. Vambéry, cukrmistra v Pardubicích.)
"	"	568.	Groš podoby polské z r. 1622.
"	"	569.	Groš z r. 1622.
"	"	570.	Groš z r. 1622.

Mince lepšího zrna z mincoven slezských:

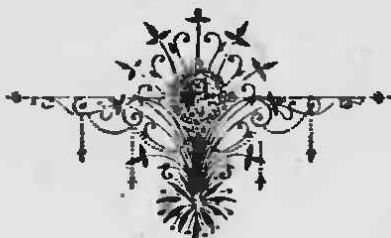
Tab. LXV.	obr.	571.	Tolar z r. 1625. Op. vardajn Šalomoun Frentzel.
"	"	572.	Tolar z r. 1627. V. m. Jan Zieszler.
"	"	573.	Tolar z r. 1632. V. m. Jan Zieszler.
Tab. LXVI.	obr.	574.	Půltolar z r. 1632. V. m. Jan Zieszler.
"	"	575.	Groš z r. 1625. V. vardajn Hanuš Rieger.
"	"	576.	Groš z r. 1626. V. vardajn Hanuš Rieger.
"	"	577.	Groš z r. 1627. V. vardajn Hanuš Rieger.
"	"	578.	Groš z r. (1)627. V. vardajn Hanuš Rieger.
"	"	579.	Groš z r. (1)629. V. vardajn Hanuš Rieger.
"	"	580.	Groš z r. 1636. V. m. Jan Zieszler.
"	"	581.	Groš z r. 1630. K. m. Petr Hema.
"	"	582.	Groš z r. 1630. K. m. Petr Hema.
"	"	583.	Groš z r. 1627. N. m. Jan Zieszler.
"	"	584.	Groš z r. 1627. N. m. Jan Zieszler.
"	"	585.	Groš z r. 1625. Op. vardajn Šalomoun Frentzel.
"	"	586.	Groš z r. (1)625. R. vardajn Šimon Dyringer.
"	"	587.	Krejcar z r. (1)624. V. m. Baltazar Zwirner.
"	"	588.	Krejcar z r. 1624. V.
"	"	589.	Krejcar z r. (1)624. V.
"	"	590.	Krejcar z r. 1624. V. vardajn Hanuš Rieger.
Tab. LXVII.	obr.	591.	Krejcar z r. 1625. V. vardajn Hanuš Rieger.
"	"	592.	Krejcar z r. 1625. V. vardajn Hanuš Rieger.
"	"	593.	Krejcar z r. 1626. V. vardajn Hanuš Rieger.
"	"	594.	Krejcar z r. (1)632. V.
"	"	595.	Krejcar z r. 1624. K. vardajn Daniel z Breenů.
"	"	596.	Krejcar z r. 1625. K. vardajn Daniel z Breenů.

- Tab. LXVII. obr. 597. Krejcar z r. 1627. N. m. Jan Zieszler.
 „ „ „ 598. Krejcar z r. 1628. N. m. Jan Zieszler.
 „ „ „ 599. Krejcar z r. 1628. N. m. Jan Zieszler.
 „ „ „ 600. Krejcar z r. 1625. Op. vardajn Šalomoun Frentzel.
 „ „ „ 601. Trojník z r. 1625. K. vardajn Daniel z Breenů.
 „ „ „ 602. Trojník z r. 1624. N. nájemce mincovny Jan Jakub Huser.
 „ „ „ 603. Trojník z r. 1624.
 „ „ „ 604. Trojník z r. 1625.
 „ „ „ 605. Halěř z r. 1624. V.
 „ „ „ 606. Halěř z r. 1625. V. vardajn Hanuš Rieger.
 „ „ „ 607. Halěř z r. 1627. V. vardajn Hanuš Rieger.
 „ „ „ 608. Halěř z r. 1624. N. nájemce mincovny Jan Jakub Huser.
 „ „ „ 609. Halěř z r. (16)23.
 „ „ „ 610. Halěř z r. 1624.
 „ „ „ 611. Dukát z r. 1623.
 „ „ „ 612. Halěř z r. 1624. V.
 „ „ „ 613. Dukát z r. 1626. V. vardajn Hanuš Rieger.
 „ „ „ 614. Dnkát z r. 1636. V. m. Jan Zieszler.
 „ „ „ 615. Halěř z r. 1624.
 „ „ „ 616. Početní peněz komorní účetárny z r. 1624. V.

- Tab. LXVIII. obr. 617. Tolar míšenec či křížený (dvojkolkový) z r. 1630. P. m.
 Beneš Hübmer ze Sonnleuthenu.
 „ „ „ 618. Slezský čtyřdiadvacetník špatného zrna z r. 1621.

Seznam vyobrazených mincí evang. stavů slezských.

- Tab. LXVIII. obr. 619. Tolar z r. 1634. V. vardajn Hanuš Rieger.
 „ „ „ 620. Groš z r. 1634. V. vardajn Hanuš Rieger.
 „ „ „ 621. Groš z r. 1634. V. vardajn Hanuš Rieger.
 „ „ „ 622. Dukát z r. 1634. V. vardajn Hanuš Rieger.

FERDINAND III. (1637—1657).

Syn Ferdinanda II. a Marie Anny Bavorské, narozený 13. července 1608. Korunován 25. listop. 1627 za krále Českého, 31. prosince 1636 za římského císaře; zemřel 2. dubna 1657.

Manželky: I. Marie Anna Španělská, zasnoubena 20. února 1631, zemřela 13. května 1646.

II. Marie Leopoldina Rakouská, zasnoubena 3. července 1648, zemřela 7. srpna 1649.

III. Eleonora Modenská, zasnoubena 30. dubna 1651, zemřela 6. prosince 1686.

Frumilovný a českému národu nakloněný panovník tento korunován ještě za živobytí otce svého Ferdinanda II. na království uherské dne 4. prosince léta 1625, jakož i na české dne 25. listopadu 1627. Po zavraždění Valdštýna přijal vrchní velení u vojště císařském, jež šťastně vedl, zvítěziv zejména u Nordlink nad Švédy, které pak z Podunají i Porýnska vypudil. Na království římské dne 22. prosince 1636 zvolen byv, následoval záhy pak zemřelého otce 15. února r. 1637 v panování. Jen k přímlovám válečné rady pokračoval u válce nešťastné, která ještě 11 let trvala, přinesši zemím českým zhoubu dokonalon. Pčiněním císařským sloučena Karlova universita s učením vysokým od Ferdinanda I. v Praze založeným. Poněvadž obnovené zřízení zemské z r. 1627 nedopouštělo položení k jednání sněmu předmětu mimo předem určený pořádek z vále královské, dovolil roku 1640, aby stavové i o jiných nutných potřebách rokovati smčli. Zdržoval se častěji v Praze a zvláště rád i píseň sv. Václava zpíval v kostele sv. Víta.

Ferdinand III. dal korunovati syna svého Ferdinanda (IV.) léta 1646 dne 5. srpna na české království, avšak týž syn předemřel ho léta 1654.

Mírem Westfalským dne 24. října 1648 skončena válka třicetiletá, po jejíž ukončení zůstala v Čechách sotva čtvrtina obyvatelů, totiž asi 600.000.

„Westfalským mírem začíná se nová doba dějin českých i moravských, doba, v níž na místě starého stavovství panství došel absolutismus, na místě protestantství katolicismus, a na místě češtiny jazykový utrakvismus.“ *)

Potom korunován druhý syn císařův Leopold léta 1656 dne 14. září na království české. Uzavřev ještě s Polskem, Dánskem a Braniborskem spolek proti Švédům, zemřel Ferdinand III. ve Vídni dne 2. dubna 1657.

*) Dr. A. Rezek: Česko-morav. kronika, VI., str. 19.

Mincovníctví české a moravské za Ferdinanda III.

Ještě jako arcikníže věnoval Ferdinand III. pozornost horám českým, zejména Jáchymovským. Léta 1632 vzal veškeré komorní záležitosti a zemské důchody ve svou správu a nařídil mincovnám, kam a kdy peníze odváděti. V mincovnictví neměnil mnoho. Každým rokem vybijseny dukáty jako za otce jeho $80\frac{1}{3}$ z vídeňské hřivny, jakosti 23 karatů 8 grénů (jako před tím a potom); tolary rovněž zrna 14 lotů, 1 kventl a 4 grény, $9\frac{3}{4}$ kusu z vídeňské hřivny léta 1637, ale po roce 1638 $9\frac{3}{5}$ kusu po 90 krejcarech; krejcarů zrna pětilotového 310 z hřivny. Groše byly osmilotové a 165 z hřivny; půlkrejcarý jsou čtyřlotové a 495 kusů z hřivny tepáno.

Za Ferdinanda III. obšlo mnoho cizí mince v Čechách, i upraven poměr její k domácí minci patentem ze dne 30. května 1637 na základě resoluce císařské z 22. dne měs. května. K témuž přihlížel patent z 16. prosince 1637, jímž také zapověděny rozličné lichvy při výměně různých peněz a přísné tresty ustanoveny za vývoz dobré mince za hranice zemské.]

Cís. patentem ze dne 18. listopadu 1637 zapověděny na 8 kr. snížené desetikrejcarní groše docela a měli je obyvatelé odváděti do mincoven podle fejnu, každou hřivnu po 15 rýnských. Výminečně dovoleno je i vyvážeti za hranice. Při tom dán průchod tyrolským Leopoldovým grošům po devíti krejcařích.*)

Podobně na Moravě se dalo.

Julius hrabě z Salmu a Neyburku nad Inem, dědičný pán na Tovačově, J. M. C. rada a hejtman v markrabství Moravském, uveřejnil v Olomouci dne 16. prosince 1637 císařský patent, kterým zapověděny před tím na 8 krejcarů snížené desátníky jakož i Leopoldské desetikrejcarníky, vzhledem již k patentu císařskému z 13. dubna 1637, kdy mince cizozemská i lehká zapovídána, aby nadvejšováním a vtrušováním lehké mince lid v prodajích a koupích i obchodech utiskován nebyl.**)

Totéž opakováno cís. mandátem z 5. října 1649, kdy zvláště bavorské pace a dvoukrejcarý zapověděny, protože se do Čech vždy více vtrušovaly.

Poněvadž staré české groše plecháče zase v zemi obšhaly, zapověděny patentem ze dne 26. září 1644 do dvou neděl a pak měly býti dodávány do mincoven. Vídeňská hřivna fejnu po 15 zl. rýn.***)

Dle nálezů Jiřího Ondřeje Schafflera, kvardajna ve Vídni, z roku 1649 měl se bráti Filipův tolar za 1 zl. 35 kr. rýn., Benátský a Milánský tolar po 1 zl. 42 kr., Janovský po 2 zl. 3 kr. 3 den.; polské dudky o $3\frac{1}{2}$ denáru laciněji než cís. groš, ečky o $1\frac{1}{4}$ den.

Také Vratislavský kvardajn Jiří Ondřej Hübner zkoušel r. 1653 dukáty

*) Patent ten otiskujeme v přílohách listinných. Nalézá se též za rámcem v Českém museu zemském.

***) Zemský archiv moravský č. 960 Bočkovy sbírky. Patent tištěný s podpisem hraběte Salma, J. M. z Rotalu a Frid. Schleyer-Webra i přitisknutou pečeti sem. hejtmána hr. Jul. ze Salmu.

****) Dle tisku v archivu místodržitelském v Praze otištěno dále mezi přílohami listinnými.

polské a shledal je o 2 tolary 17 grošů v hřivně lehčí císařských, nizozemské o 4 $\frac{1}{2}$ tolaru, turecké o 4 tol. 31 groš, švýcarské o 4 tol. 21 gr. a švédské o 2 tol. 17 gr. lehčí. Dle těchto návodů kupovali cizozemské mince v mincovně Kutnohorské.

Když léta 1635 vypršela lhůta smlouvy, že obec města Hor Kutných nakládati bude na hory zdejší,^{*)} ujala zase komora Česká správu hor a hutí, ale jejich řádné správě zabránily strasti válčené a nešťastka i kutání i tavení staveno pro nedostatek peněz, olova i uhlí.

Válka třicetiletá ochromila též mincovnu Kutnohorskou.

Hlavní účet za r. 1639 při mincovně Kutnohorské vykazuje koupených stříbrer 853 hř. 4 loty 3 kv. feynu za 12799 zl. 25 kr. 3 den. Tolarů, půltolarů a čtvrtníků vybito 11781 kus za 17671 zl. 52 kr. 2 den. v pěti slitcích, grošů ve čtyřech slitcích za 3961 zl. 42 kr.

Léta 1640 v téhodni k 8. červnu 641 tolar za 961 zl. 30 kr., grošů pětikráté za 5274 zl. 22 kr.

Úředník mince Vavřinec Neumann bral léta 1639 ročně 350 zl. 8 kr. služby a kvardajn i gegenhendler desátku Adam Enderle 208 zl.

Tolarů raženo 9 $\frac{3}{5}$ kusu jakosti 14 lotů a 4 grény a platily 90 kr. čili 1 $\frac{1}{2}$ zl. rýn. X

Groše vybijeny za Ferdinanda III. v Kutné Hoře nejbojněji, a to vtepáno jich z vídeňské hřivny 165 jakosti osmilotové. Krejcarý měly zrno pětilotové a vybijeno jich 310 z hřivny feynu; halfrů a čtvrtkrejcarů neraženo. X

Stříbro dodáváno z císařských hutí na Pachu (Vrchlici), kde vedl správu Křištof Hopf s gegenhendlerem Jiřím Schmilauem.]

Minců bylo na Vlaském dvoře málo; tak vydělali za půl léta roku 1655 jen 93 zl. 12 kr. Matěj Lehner, měšťan a puškař, dělal do mince železa, na něž kolky vyřezal Šalamoun Skultet, který vydělal za kvartály Luciae a Crucis 12 zl. 22 kr. a 2 den. Řehoř Leop. Hackl jako úředník mince a správce zákupu rudného (erckaufu) dostával ročně 300 zl. platu, a zkoušeč Adam Enderle 104 zl.

Obšrný referát o Kutnohorských dolech podal dvorské komoře dne 4. prosince 1651 Pražský mincmistr Jakub Bernard Welckher, který radil, jak rudy taviti a pece stavěti příhodněji, a měl za to, že císař musí zákup rud ponechati pro sebe a nckupovati rud prostřednictvím obchodníků.

Téhož dne jmenován komorní rada Mikuláš ze Schönfelda nejvyšším mincemistrem s platem 1000 kop měs. a s přídavkem 100 kop měs. Bydleti musil na Vlaském dvoře a bez příčiny neměl se z Hory vzdalovati, a též dohlížel při horách u Čes. Budějovic, u Jílového, u Knína, v Příbrami, na Horách Kašperských, v Ratibořicích a v Krupce. Postupem let měly mu býti ještě jiné hory přiděleny kromě oněch v Rudohoří, které spravovala čes. komora.**)

*) Smlouva tato otištěna na str. 303 až 308.

***) Českomoravská kronika. VI., sloupec 237.

Od 9. dubna do 6. máje 1655 prohlížel Pražský mincmistr Jakub Bernard Welckher hutě Horské a činil inventuru; za to dostával diety 3 zl. denně. Týž znal horní věci zdejší a vodní stroje, poněvadž sem od r. 1651 častěji komorou Českou jako komisař byl vyslán.*)

Mik. svob. p. ze Schönfelda jako nejvyšší mincmistr dostával pro zásluhy své r. 1656 též plat jako rada komory České.**)

Jak v mincovně, tak i v hutích na Vrchlici zůstávaly práce státi pro nedostatek olova i uhlí. Výpomoc brána z vinného a pivního táceu, avšak výběřčí Jan Gellar tomu odpíral. Léta 1643 již v srpnu a září nedostávali úředníci doloví ani kvardajn Enderle platu, a poněvadž plat při zabálce dělníkům se nevyplácel, hrozili dělníci hutní, že se vystěhují.***)

Pro válečné nepokoje nemincováno v Hoře Kutné od r. 1644 do r. 1653. Mnozí horníci a mincíři se vystěhovali a teprve po uzavření míru Westfalského vraceli se do zuboženého města.

Od r. 1637 působil zde jako perkmistr a správce mincovny Daniel Kavka, jemuž k ruce byl zkoušeč a gegenhendler Jan Gellar a po něm Samuel Dines, od r. 1641 výběřčí akcisu a cupusů horních.

Při horách byl zaměstnán jako gegenhendler Danielův bratr Samuel.

Danieli Kavkovi byly r. 1640 svěřeny pod dohlídku též doly v Jílovém, v Příbrami a Knínu. Po něm jmenován nařízením dvorní komory ze dne 13. srpna 1647 královským perkmistrem v Hoře Kutné Adam Enderle, posud vardajn Pražské mince, a jemu zejména uloženo, aby opravil neopatrností předešlého perkmistra polámané vodní stroje na Turkaňku.

Pokud zdejší mince odpočívala, zaslali rudné stříbro v Hoře dobyté do mince Pražské a rovněž odváděli zdejší kverkové desátek čili urburu z dobytého stříbra do Prahy. Rokem 1651 začíná obrát k lepšímu; neboť tehdy nařídil císař, aby vydáno bylo horám na pomoc z komory České 6000 zl.

Do r. 1654 nebylo v Hoře mincmistra a úřad spravován od r. 1637 perkmistrem; teprve toho roku jmenován Řehoř Haekl z Hackenfelsu zatímčím úředníkem mince. Týž vydával listiny pod pečetí horníka v rukou motyku třímajícého, což se i nad korunou helmu spatřuje, a z něhož také ruka s motykou jako znamení na mince přijato. (Tab. LI. zn. 58.)

Nejvyšším mincmistrem trval od r. 1636 do r. 1650 Oldřich Adam Popel z Lobkovic †) a po něm úřad ten vedl Mikuláš svob. pán ze Schönfelda. ††)

*) Berichte an die k. Böhm. Kammer 1625—1666, listy 407 a 430.

***) Tamtéž list 474.

****) Zprávy nejvyššímu mincmistru 1616—1680, kniha č. 15. v horním archivu.

†) Měl služného 2000 zl.

††) Týž bral plat komorního rady a 1285 zl. jako mincmistr. Když pak nastoupivší císař Leopold I. úředníkům dvojitě služby bráti nedovolil, upravila mu dvorská komora dne 11. listopadu r. 1657 roční služné a paušál na všechny potřeby obnosem 2000 zl. rýn.

Pokud lze ze zlomkovitých úctů Horských souditi, bylo zde raženo
roku 1638 za 21633 zl. mincí,
„ 1639 za 8538 zl. (ve dvou čtvrtletích),
od r. 1640 do r. 1643 není dokladů,
roku 1654 za 5432 zl. (ve dvou čtvrtletích),
„ 1655 za čtvrtletí Luciae a Crucis za 5079 zl. 33 kr.,
„ 1656 za 7456 zl. a
„ 1657 za 14672 zl.

Tolarů po r. 1643 v Hoře Kutné nevybĭjeno a zase tu raženo jich něco
teprve za Leopolda I. r. 1665; bylať ražba jich se škodou. Podobně i v Praze
jen v letech 1645, 1646 a 1648 vybĭjeny.

Léta 1645 pomýšleno přenéstí mincovnu Horskou do Prahy. Příčina téhož
byly časté vpády švédské. K ochraně měst horních stála salva guardia vojenská,
zřízená císařským nařízením r. 1644; tatáž města byla ubytování vojska císařského
prosta, což hájil v Hoře Kutné velmi účinně nejvyšší mincmistr Oldřich Adam
z Lobkovic.

Dne 7. ledna 1639 vtrhli prvotí Švédové se spojenými Sasy do Hory, obza-
dili město a Vlaský dvůr, kde 23 neděle setrvali.

Druhé pustošení mince způsobilo vojsko Bannérovo téhož roku v květnu.

Nejhůře hospodařili Torstensonovi Švédové od 11. června 1643, drancující
starou radnici s městským archivem. Též zničili téměř všecko náčiní v mincovně
na Vlaském dvoře.

Poslední Švédové z Hory Kutné odtáhli teprve dne 25. října 1648.

Daniel Kavka, syn Václavův, který byl od r. 1613—1617 zde vardajnem
a z matčiny strany vnuk horního hofmistra Ludvíka Schaffra, jmenován byl
r. 1637 perkmistrem a správcem úřadu mincovního, načež svěřena mu 1. listo-
padu 1640 též dohlídka k horám v Jílovém, v Příbrami a Kníně hor zlatých.*)

Jeho bratr Samuel byl zaměstnán při hutích horních v Kutné Hoře a pojal
za manželku vdovu po pruběři mince Václavu Vocelovském, kterou zastřelil
roku 1613.**)

V Hoře nebylo raženo od r. 1645 až do r. 1654. Chtěli již minci do Prahy
přenéstí.

Skutečně nařídil osobně vyslaný sem Pražský mincmistr Jakub Bernard
Wölkher jako královský komisař v zahájeném rajtněku shromážděným mincířím
a pregěřím, že pokud nebude zde zase obsazeno místo mincmistra i vardajna,
má se voziti veškeré rudné i skupované stříbro do mince Pražské. Bndoucně
má se stříbro v Hoře tavené také v Hoře zmincovati, a mincíři i pregěři mají
zůstati při svých svobodách. Proti tomu dotčení nic nenamítali.

*) Horní archiv č. 7085.

***) Dačický-Resek: Paměti II. 137.

Na Vlaském dvoře zůstával jen perk mistr a teprve r. 1654 16. července ustanoven zatímním úředníkem Řehoř Leopold Haekl.**) Pak začala nová činnost v zdejší mincovně.

Listiny zdejšího archivu Švédové rozházeli a komora Česká ustanovila r. 1663 horního písaře Kučeru, aby je srovnal.**)

Přes to zůstaly některé mezery. Jednouť teď při mincovně Horské a při horách tamnějších byla od starodávna česká. Veškerý písemnosti z dob krále Vladislava II. i Ludvíka jsou úplně české. Teprve po r. 1547 při nařízení komise rozličných počínají německá nařízení komory České, a to jen některá. Plný průchod němčině dán rozkazem císařským ze dne 3. července 1587, aby od hor všechny žádosti a zprávy činěny byly po německu.***) Ale vnitřním úředním jazykem zůstala pořád čeština. Účty dolové, dopisy a odpovědi českým stranám, i zápisy o hospodářství dolovém i mincovním činěny česky; jen k dopisům německým odpovídal zvláštní německý písař; též zprávy a účty, jež šly ku komoře, dšlem tak spisovány. Než byli úředníci, jako nejv. minemistr Vilém z Vřesovic, jimž pohodlněji bylo psáti zprávy česky. Za to při začátku vlády directorské i obyčejné dopisy soukromé psávali minemistr Hölzl, účetní Fold a písař Jan Pruns německy, a nařízení stavů českých vydána vesměs německá, a podobně za Fridricha. Po bitvě na Bílé Hoře rovněž všechny dopisy i zápisy činěny při minci německy, výjimku zde činí zase listy Viléma z Vřesovic k úředníkům mince, pak též účty mincovní sdělávány německy, jen horní správa vedla knihy dolové, zápisy na vorty a podšly daly se kverkům po česku. Instrukce a nařízení přicházely od komory české vždy po německu; jinak také nepsal místodržitel Karel z Liechtensteina i Albrecht Václav Eusebius z Valdštýna.

Během války třicetileté opuštěny hory zdejší a perk mistr i ouředníci horní byli pouzí Čechové, kteří němčinu mocni nebyli. Zajímavá v té příčině vidí se odpověď jich presidentovi a radám komory České z 22. srpna 1650†), kterou zde uvádíme:

Milostiví páni, páni,

služby naše ponížené Vašich (sic) milostem s vinšováním od Pána Boha mnoho dobrého vzkazujšce, přejeme věrně rádi. Z poručení Vašich milostí pod datum v Městech Pražských 12. Augu: léta přítomného nám odeslaného, nač by se potahovalo, jsme poslušně porozuměli, v kterýmžto milostivým poručení nám se poroučí, abychom od datum toho poručení všechny zprávy a potřeby z strany

*) Týž dne 16. července 1654 v plném rajtuňku u přítomnosti některých páni šepmistrů za správce mince a erkaufu představen byl. Místo kauce na 500 říš. tolarů vykázal čtyry kukusy v Chomutově v horách, jak se kamenec vaří (Manual z let 1654—1659 str. 8 b v archivu Horském). Roku 1664 měl spory s arciděkanem Horským (Zprávy str. 591) Užíval ve snaku stojícího havšce s motykou v pravici a z koruny nad štítem vyniká též ruka s motykou.

**) Zprávy České komory v archivu Horském č. 17.

***) Otišeno na str. 96. spisu „Mince král. Českého za panování rodu Habsburského od r. 1526“.

†) Archiv horní č. 7198. V českém dopisu komory České z 12. srpna 1650 nařizeno, „aby od datum tohoto psaní, jaké a kdykoliv zprávy o potřebách horních věcech činiti budou, to vše budoucně vždycky v jazyku německém psáti“. Berichte der Böh. Cammer 1625—1666, list 301.

své se dotýkající v jazyku německém na komoru J. M. C. Českou činivati (kdež nám žádná vejmluva a obrana v tom postačovati nemají) nepomýjeli. Jest tomu tak, že jeden každý povinen jest nařízení a poručení vrchnosti své milostivé zadosti činiti, jako i my rádi bychom tomu všemu vedle naší nejvyšší možnosti poslušně obvykati chtěli, ale poněvadž nám není věc možná, to jsouce my lidé sprostní a Čechové přirození jazyku německého velmi na mále (obzvláště v spisích německých povědomí) učiniti. A také nad paměť lidskou, což se může spisy a kopijemi starými ukázati, že při úřadu horním mimo jazyk český jinšího žádného se neužívalo, všechny zprávy, jakékoli věci se buď na komoru J. M. C. Českou anebo Jich milostem v kanceláři, jako také časem, když toho zapotřebí bylo, i do sněmův obecních z strany, které se činily, všechno v jazyku českém se to přednášovalo, a za tou samou příčinou, že se při ouřadu horním všecko česky řídilo, i práva horní J. M. C. svatě a slavně paměti císaře Rudolfa v jazyku českým vydati jest na Hory Kutny*), aby se vedle nich řídili, a vejpovědi horní vynášeti ráčil, a v létu Páně 1612, když tu slavnou komisi, kdež sami Jich milosti páni, páni nejvyšší ouředníci a soudcové zemští ráčili bejtí, jsou do povinností horních všechno přirozené Čechy dosadili. I také v své relati toho, že Čechové pro svou zkušenost k horám potřebování býti mají, doložiti ráčili. V létu pak Páně 1646, když v městech Pražských J. M. Král ráčil korunován býti, byvši ouřad horní na poručení nejvyššího p. mincmistra pana z Lobkovic (tytul) do Prahy, aby některé pěkné handštány**) J. M. C. se z těchto hor presentirovali, citirování, všechno v jazyku českém jsou, jak J. M. C. předně, tak i J. M. K. z strany hor přednášeli a posavad se ještě to zachováno, což tito nynější Jich milosti páni komisaři, kteří k nám vysláni býti ráčili, to samé očitě, že jak předně kořtově tyhodní v českém jazyku (poněvadž šichtmistrové, šlejkýři a jinší lid horní přirození Čechové jsou) se píš, spatřovati ráčili. I také všechny zprávy, kde se co dělá, od ouředníkův horních v českém jazyku se činí, zápisové na doly a vorty kverkům se do kněh horních v jazyku českém píš a summou, co k ouřadu hornímu patří, to všechno v jazyku českém se přednáší. — Ale co se ouřadu mincovního dotýkalo, ten své počty a zprávy všechno v jazyku německém v buchalterii předešle činival.***)

Pročež Vaši milosti, milostiví páni, páni za to v ty nejlhubší poníženosti, že tuto sprostnou omluvu, poněvadž Pán Bůh žádného z lidí nad nemožnost jeho nepotahuje, nýbrž na dobrým a upřímným úmyslu přestávati ráčí, od nás přijíti, a k tomu sež bejtí nemůžeme, nás potahovati [přeškrtnuto v konceptu: nýbrž z těch povinností těžkých (až nepředstavující J. M. C. a Vašich (sic) milostem stolice přede dvěře), an bez toho téměř darmo sloužíme, propustiti]

*) V Příbramské výsadě z r. 1579 Rudolf II. však praví: „Za patnácté: Mají všechny horní knihy a čtvrtletní účty písařů dolních a všecko, co se v úřadování psáti neb mluviti potřeba káže, také budoucně jako až dosud v německé řeči a jazyce psáno a vyjednáváno býti.“ (Doly Příbramské, str. 19.)

**) Druhé rudné nerosty.

***) Za císaře Rudolfa II. bývaly i účty mincovní české, jen summáře k nim sdělovány po německu.

neráčíte pro Boha žádáme a s tím Vaše milosti v milostivou Boží ochranu poroučíme. Datum na Horách Kutných 22. Augusti léta Páně 1650.

Vašich (!) milostem

poníženě sloužící

N. J. M. C. perkmistr a ouředníci horní na Horách Kutných.

Písař okrášlil dopis, jak uměl nejpěkněji. Co zbývalo radám zřízené komory v království Českém, než aby dále české dopisy přijímali, jak bylo od starodávna, ale nad to v hubených letech 1647—1662 vydávala Čes. komora skoro všechny zprávy do Hory Kutné česky. Horský perkmistr t. o. Samuel Lavička dal na dopisech německých krátce český obsah jich poznamenati. Poněvadž nebylo platu odkud bráti, selhalo nařízení komory České ze dne 7. září, aby si opatřili německého písaře. Horníci odpovídali česky, co z německých dopisů vyrozuměli, a Česká komora, aby se uvarovala zmatků, psávala o důležitějších věcech do Hory pěkně česky, titulujíc: „Slovutným perkmistru a radě na Horách Kutných, přátelům nám milým“.

Účty horní a mincovní spisovány však potom stále německy, až na několik ročníků.

Záleželo též na osobě, jež účty vedla. Tak pokud spravoval Jan Šultys z Felsdorfa minci Horskou, vedeny účty česky, avšak sotva byl z toho složen, kázal nástupce jeho Němec Jihlavský Augustin st. Šmilauer von Schmilaw, předešlé účty české z 15. února 1614 zalepiti, a psáno odtud vše do téže knihy německy.*)

Po úmrtí horlivého nejv. mincmistra Oldřicha Adama z Lobkovic na počátku r. 1650 jmenován v květnu r. 1652 nejv. mincmistrem a perkmistrem král. Českého Mikuláš svob. pán ze Schönfelda, račež vydána mu v Praze dne 23. července 1652 císařská instrukce, z níž podstatnější kusy vyjímáme:**)

Nejvyšší mincmistr má zůstávati na Vlaském dvoře, aby tím lépeji hleděti mohl a řídití horní a mincovní záležitosti. Věci příslušné tomu úředníku budou vydány dle inventáře, a vše, co by přibylo během úřadování jeho, má se připsati, aby zase při odstoupení řádně odevzdáno bylo. Při všem šetřiti jest smlouvy o kovy, v kterou král Ferdinand I. léta 1534 se stavy vešel, jakož i horních práv z časů krále Maximiliana r. 1575, jak se svolením stavů v některých kusech zaměněny byly, a zvláště též nového zřízení zemského z r. 1627. Má dohlížeti, aby nebylo nepořádku při dolech v Kutné Hoře, Čes. Budějovicích, v Jílovém, v Kníně, v Příbrami, v Dol. Reichenštejně, jakož i Jáchymově, v Slavkově, Šenfeldu a jiných sem příslušejících místech, zvláště pak na Jihlavu má míti pozor. Nejv. mincmistr má poslouchati po Jeho Milosti císaři komoru Českou.

Rovněž tak všechna města, městečka i vsi horní mají míti zření ku nejv. mincmistrovi, jemuž přísluší radu v těchto místech osobně sázeti a obnovovati. Též má dohlížeti k úředníkům, jest-li řídí se instrukcemi a dbají, aby se vybíralo posudné a akcis. Kdyby tomu dosti nečinili, má je suspendovati i učiniti návrh

*) Werckl-Buch Anno 1613—1616 v horním archivu, vázaný do listu pergamenového z latinského kancionálu.

**) Horní archiv č. 7332.

ku obsazení, podobně jako když se místo úředním úředníka uprázdnil. České komoře mají býti podávány německy čtvrtletní účty Horské o desátku mincovním, hutňob, uhlí a dříví, též o vinném a pivném posudném a akcisu.

Má často prohlížeti doly skrze své úředníky a zprávu o nich podati. Také má k sobě volati z obce osoby znalé hornictví, aby mu o stavu hor zprávu dali. Zvláštní zřetel má obraceti ku štole na Turkaňku, k tamním vodním strojům, také ku hlavní štole sv. Maří Magdalény, poněvadž ta jest základem všeho kutání při Horách, a k věcem těmto na místě má dohlížeti.

Poněvadž se císař zase rozhodl sám skupování rud a stříbra zavésti, bylo České komoře nařzeno, aby se smluvila s nákladníky, za kolik by kupováno bylo, aby užitek byl císař. komoře. Při kupování stříbra mají býti úředníci pamětlivi desátku císařského i stavovského a mají platiti vídeňskou hřivnu fejnu desíti tolar y.

Všecky úředníky horní má sobě slibem zavázati, jen úředník mince, kvardajna a jiní úředníci v Kutné Hoře a jiných horních měst zavazují se přímo králi.

Při každých horách mají býti podíly udělovány dle tamního zvyku. Na pňdách stavů nemá býti kutání dovoleno ani cizími ani domácími kverky, ale za to stavy má v jich podniku podporovati. Minemistr nejv. má právo od starodávna saditi radu, také pořádky řemeslné a konšely, ovšem s radou komory České.

Poněvadž si často stěžují úředníci i čeled horní, že šepmistři v Kutné Hoře mají špatnou policii a chleba i piva často bývá nedostatek, uloženo nejv. minemistrovi, aby dohlížel k těmž. Židů nemá trpěti v žádném horním městě, zejména ne v Hoře Kutné. Stavby v mincovně jen se svolením J. C. Mti aneb komory České mohou býti podnikány. Všecky výlohy mají býti doloženy v účtech certifikací a kvitancí. Též má nejv. minemistr všecky pokladny posudného a j. aspoň jednou ve čtvrtletí visitovati. Přísně měl dohlížeti, aby úředníci čtvrtletní účty Čes. komoře skládali, tyto má podpisovati. Bylo tedy povinností dosti. Platu stanoveno mu tisíc kop gr. mš., místo někdejší soli, svěcí a sena sto kop mš., jež má bráti z desátku a akcisu.

K právním a povinnostem nejvyššího minemistra dovolíme si přičiniti též povinnosti úředníka mince.

Úředník mince musil nejprve vykonati přísahu na komoře České na hradě Pražském, při kteréž dána mu byla instrukce, jak se má zachovati v mincovnictví. Potom byl v Hoře Kutné v residenci někdy J. M. královské na Vlaském dvoře u přítomnosti perkministra a úředníků horních, též některých z předních pánů šepmistrů čili obecních starších, též starších pořádku havířského, starších z nákladníků hor, kvardajna, mincšřův, pregěřův, hutmistra a jeho gegenhendlera (kontrollora) představen, a by jeho respektýrovali, jemu volni a poslušni byli, řečení dosti napomenuti, a pečeť úřadu mincovního jemu odevzdána, aby jí užíval v platných příčinách, jakžby toho potřeba ukazovala. Potom pak mincšři, pregěři a k úřadu mincovnímu náležející osoby aby k němu každý podle povinnosti své obzvláštní útočiště měli a jím se ve všech věcech řídili a spravovali, byli napomenuti, a potom jemu vše, co k minci J. M. královské náleží, odevzdáno bude, by se na ničem žádná škoda nedála. Hutmistr a jeho gegen-

hendler bývali napomenuti, aby úředníku mince časné stříbro dodávali, tak aby on v placení rud těžším nebyl zdržován.

Úředník mince měl s úřadem horním ve všelijaké svornosti a lásce se srovnávat a jedni druhým do povinností nesahati, ani toho, co jim svěřeno aneb poručeno není, nekonati, aniž toho, nevydávati po čem nic není, na škodu neb zhytečné vrchnosti zaneprázdnění, nýbrž co by mohli mezi sebou po dobrém srovnati, tak se zachovati a jedni druhým v slušných příčinách ruky podávati.

Obyčejné nášky na bídnou minci cizí, co se k nám vtrušovala, vedly císaře Ferdinanda III., že upozornil v proposici sněmovní na úřad prubéře zemského, který nebyl ustanoven od smrti Jana Schustra z Goldpurku.*) Stavové snesli se zase úřad tento zavést a hlavní komise dorozuměla se s místodržitelstvím po prozkoumání zápisů sněmovních z r. 1574 a 1609—1610. O úřad tento ucházel se syn Jana Schustra, Karel Felix Schuster z Goldpurku, a Krištof Margelík, jízdný sluha při puchalterii, s nímž se ještě v Pražské mincovně setkáme.

Komise i místodržitel zvolili K. F. Schustra, což schváleno císařem, a dne 26. října 1654 vykázán mu z české komory roční plat 150 kop čes. ročně.**)

Nejvyšší mincmistr král Českého obnovil dne 19. února 1653 úřad konšelský, starších nad havěři hor stříbrných jakož i perkverku Kaňkovského, též starších nad mincíři a pregéři.

Jmenování staršími nad havěři hor stříbrných: Vít Pazourek, Jan Hradecký, Mates Pauer, Jan Vespazian, Řehoř Čáslavský a Pavel Malínský; staršími dolů Kaňkovských: Jan Svazínk, Václav Petřílka, Václav Kalina a Martin Černej; nad trejbíři a hašpléři: Martin Burdáček, Martin Dutschmus, Jan Strbek a Václav Jilovský. Staršími nad mincíři jmenování: Jan Šrejtar, Dětřich Fidler, Jiřík Bažetínský a Daniel Labuška; staršími nad pregéři: Jan Vopenda a Jiřík Soška; staršími nad šmelcíři a šlichýři: Zikmund Špis, Pavel Štraub, Jiřík Ferdgesell a Jan Kavka.

Tuto obnovu vykonal nejv. mincmistr v rejtuňku v přítomnosti pana císař. rychtáře a některých pánův z rady; při tom také Jiřík Šmilaur, J. M. C. písař urbani, ačkoliv v povinnosti zůstával, však teprv svůj jurament (přísahu) složil. Starším pak poručeno, aby své účty neprodleně úřadu hornímu složití hleděli.***)

V Jáchymovské mincovně působil mincmistr David Knobloch dosti čile a vydával krejcarey, groše, čtvrttolary, půltolary i tolary dosti hojným počtem. Za to utuchlo mincování za jeho nástupce Jana Freisteina (1649—1650), od něhož známe jen vzácné groše se znamením jeřába letícího. Tyž býval od r. 1642 do r. 1649 vardajnem zdejší mince a když sotva dvě léta působil jako mincmistr Jáchymovský, zůstavil neblahou památku při mincovnách českých, poněvadž

*) Mince král. Českého str. 176.

**) Českomoravská kronika, kniha VI, sloupec 347. dle finančního archivu při 19. září, 4. říjnu a 26. říjnu 1654. Tuším, že se tu čísta má 150 zl. rýn.

***) Manual horního úřadu od r. 1645 do r. 1654, str. 223 a 224.

bez ohlášení r. 1650 ušel i s mincovní pokladnou. Pocházel ze staré rodiny hornické.

Nástupce jeho Jan Jakub Kittner z Perchhaimbu vydal léta 1650 a 1656 sličné tolary a téměř každého roku do r. 1657 groše dosti hledané; také známe jeho krejčary a půlkrejčary se známením korunky. Mince za jeho mincmistrovství bité náležejí ku vzácnějším.

Nejvyšší mincmistr Mikuláš sv. p. ze Schönfelda poctivě dbal vyzdvižení českých hor, ale hlasy jeho tlumeny v české i dvorské komoře.*) Tam chtěli pomoci hornictví povoláním cizozemských kumštýřů, kteří by vodu z dolů vyčerpali. Hollandan Heřman Sonnemann z Utrechtu, nic podstatného nevykonav, uprchl. Než přes to nová smlouva výhodná učiněna dne 21. července 1655 s troudalým florenckým šlechticem Pavlem Leonidou de Buono a dány jemu a jeho potomkům výsady znamenité. Mladý císař Leopold chtěl Buona nejprve ku zvelebení českých hor upotřebiti, a proto psáno dne 27. srpna 1657 české komoře a nejv. mincmistru, aby věděli, jak se k florenckému kumštýři zachovati, jakmile by do Čech přišel.***) Není však také dokladů, že by byl Buono cos ku zvelebě hor našich vykonal.

Marně namáhal se nejvyšší mincmistr. Dvůr sám peněz neměl, aby horním městům nějak pomohl, a stavové čeští té doby ztratili téměř veškerý smysl pro význam hornictví v Čechách. Také u nich především finanční nedostatek země zaviňoval tuto krátkozrakou otupělost. Doly Horské mělo město od r. 1625 ve vlastní správě. Spory mezi českou komorou a nejv. mincmistrem, kdo sázeti má konšely v horních městech, rozhodnuty ve prospěch posledního r. 1657.

Nejv. mincmistr nepřestával přesvědčovati dvorskou komoru, že s výhodou bylo by, kdyby se hory české vyzdvihly, sic jinak, že mince odkázána jest k dobré vůli obyvatelstva, chce-li dodávati do mincoven pagamenty a zlehčenou minci. Po zvelebení hor teprve plynuly by dvoru přímo užítky a bylo by v mincovnách na snadě dosti kovu drahého a lehčího. Ale dvorská komora nebyla radám takým přístupna a pomýšlela dle hořejšího jen na odvodnění dolů pomocí cizích „kumštýřů“.

Nejvyšší mincmistr Mikuláš sv. p. ze Schönfelda zemřel na počátku r. 1663 a z rozkazu komory České pokoje jím prvé obývané zapečetěny.***)

Od Ferdinanda III. upotřebovali k ražbě hlavně strojů taškových, jež podobaly se sic válcovým, ale kolek vyryt byl zvláště na úseči válcové a zasazován do stroje. Tento způsob mincování udržel se až do časů císař. Marie Terezie (1754) a vedle něho upotřebily lépe opatřené mincovny od časů Karla VI. šroubových strojů na ráz, při nichž těžké rameno (balancier) šlo kolmým šroubem. V c. a k. mincovně říšské ve Vídni raží takovými vrtulovými stroji

*) Schönfeld neohroženě hájil horníků a znal stav uprchlíků českých v saském Johann-Georgensstadtu z vlastního názoru roku 1654, i přimlouval se za podobné svobody pro český lid hornický Přípis ku dvorské komoře v archivu finančním ze 4. ledna 1655 a zprávy jeho císaři r. 1656 tamtéž.

**) Dr. A. Rezek: Dějiny Čech a Moravy nové doby, str. 205.

***) Berichte der Böhm. Kammer list 576A.

medaille až doposud. Ve Francii razili takovými stroji již za času Jindřicha II., v Anglii od r. 1651. V Uhrách je nejprve zavedli v Křemnici a odtud přešly do Vratislavi přičiněním strojmistra Kiackaua. (Viz při mincovnictví slezském.)

Poměrně nejčileji vedli si té doby knížata z Eggenberka na Krumlově, kteří od 24. února 1625 měli právo minci raziti, ovšem tak, aby na rubu bylo poprsí a opis panovníkův.*)

x Nejčileji mincováno za Ferdinanda III. v mincovně Pražské.**)

V útech Pražské mincovny za čtvrtletí Trinitatis r. 1637 přijato 3788 hřiven 5 lotů 2 kv. stříbra, v němž bylo ryzího 2371 hř. 15 lotů 2 pen., a z toho zmincováno 1258 hř. 12 l. 3 kv. na 5084 $\frac{1}{4}$ tolaru, pak vzato 16 tolarů na zkoušky a 50 $\frac{1}{2}$ zbylo v cizurách.

Potom z téhož vybito osmilotových grošů po 3 kr. ze 4020 hřiven 11 lotů 1 kv. sazených za 30.177 zl. 54 kr. grošů, průbných peněz zúčtováno za 7 zl. 36 kr. a za 118 zl. 42 kr. cizur.

V kvartalu Crucis 1637 slito 3739 hř. 9 lotů fejuu a vybito z nich tolarů jakosti 14 lotů 4 grény (z vídeňské hřivny 9 $\frac{3}{5}$ kusu) 10.753 $\frac{3}{4}$ kusu, 4 tolary průbné a za 125 tolarů zůstalo cizur. Grošů po 175 z víd. hřivny vyčteno za 46.500 zl. 24 kr.

Zlaté mince za Ferdinanda III. v Praze vybijeno hojně za poplatek těm, kdož přinášeli zlato k ražbě, z níž plynul mincovně slušný zisk.

Od židů i křesťanů dáno zmincovati ve čtvrtletích Trinitatis a Crucis r. 1637 dukátů, jež vážily 301 víd. hř. 10 lotů 2 kv.; a z toho vybito po 80 $\frac{1}{3}$ z hř. víd. a jakosti 23 kar. 8 grénů — 24.294 dukáty po 150 kr. Užítku bylo z mincování 296 dukátů 146 kr. čili 890 zl. 26 kr., když počítáme dukát po 180 kr.

Zmincováno v dotčených dvou čtvrtletích peněz s užítkem z ražby dukátů za 101.375 zl. 44 kr.

*) Jako upomínka na stoleté panování Eggenberků na Krumlově chová se v tamní romanské komoře štok malý železný z počátku XVII. století, na povrchu dle rytinami ozdobený, jímž pomocí válečů raženy menší mince Eggenberské, pak jsou zde dva tolarové kolky lícní i rubní kníž. Jana Oldřicha, který však tu nemincoval. Jeho nástupce Jan Antonín teprve rokem 1641 někdejší starou Rožmberskou šmelcovnu s třemi výhněmi opravil a novou mincovnu stádl, maje Michala Müllera mincmistrem a Pavla Drexlera šmelcítem. Stříbro dávaly hory Ratibořické; mimo to skupováno množství pagamentního stříbra. Kolky nezachovaly se žádné. Po smrti Jana Antonína († 1649) raženy mince nejen stříbrné, nýbrž i zlaté s poprsím obou nezletilých knížat Jana Kristiána a Jana Žibřida (Seifrida). Mincmistrem byl Vít Scheibelhoffer (V 8) až do r. 1658; později od r. 1667 Kristof Margalik (autograf jeho znázorněn bude na některé pozdější tabulce). Jsou zachovány kolky tolaru z r. 1652 (oba), 1654 a 1658 aversy, 1655 líc čtvrtolaru a líc dukátu z r. 1652. Na jubilejní výstavě byly z někdejší mincovny Eggenberské tři stroje železné k ražbě a tři stroje k válení cánů stříbrných (č. 1742—1747). Více v Pam. arch. XIV. str. 325 od Fr. Mareše.

**) S velikou vděčností vzpomínám laskavé podpory, které se mi při bádání v starém archivu mincovny Pražské nyní v c. k. puncovním úřadu na Staroměstském náměstí dostává od všeho velectěného úřednictva, zejména od c. k. vrchního báňského rady slov. p. Jana Hrabáka i od c. k. báňského rady slov. p. Eduarda Hofmeistera.

Šmitmistr Valentin Dietrich a minciři *) vydělali 1952 zl. 29 kr. 2 p.

Za železa a štoky dostal Křišťan Kolb, měšťan a zbrojíř Staroměstský, 210 zl. 49 kr. (Za železa na dvoudukáty po 30 kr.)

Kašpar Öffinger, řezač želez, dostal za toto půlletí za kolky 258 zl. 45 kr.

Mincemistr Jakub Welckher účtoval písaři mincovnímu platu ročního 116 zl. 40 kr., vardajnovi za uhlí a dříví za půl léta 23 zl. 20 kr. a 7 zl. na světlo. Také koupeno k bělení 6 krušců soli po 5 zl. 5 kr. a z Obrncellu 2 sudy kelmků za 18 zl. 45 kr.

Všeho vydání bylo za toto půlletí 99.649 zl. 38 kr., což když se odečte z příjmů 101.325 zl. 44 kr., zůstalo užitku 1676 zl. 15 kr.

V kvartálu Luciae slito na toлары 658 hř. 11 lotů 2 kv. a na groše 3455 hř. 15 lotů 1 kv., z čehož ve šmitně nakováno cánů na toлары 654 hř. 13 l. a na groše 3410 hř. 2 loty. Tolarů vybito 6069 a grošů za 26.521 zl. 45 kr.

Rudného stříbra málo zmincováno v Praze (v kvartálu Trinitatis za 320 tolarů), více dodávali zlomků a pagamentů židé Isák a Jáchym Goldschaidrové, Maz, Löbl Altschul, Raby, Hirschmann, Ester Kleberova, Röska, David Kauder, kvardajn David Wildt, Apman, tiskař a j., celkem 1910 hř. 15 l. fejnu za 19.109 tolarů 40 kr.

Celkem vybito ještě pod obrazem Ferdinanda II. za r. 1637 tolarů a grošů za 135.960 zl. 33 kr. rýn.

Léta 1638 dostal za nové vypravení kolků na zlaté i stříbrné peníze Šalamoun Skultet ze Scholdtisheimbu 100 kop gr. míš. z rozkazu České komory.**)

Mezi minciři toho léta nalézáme v Praze Jiřího Rabensteina (s hákem na pečeti), s kterým se dále opět v mincovnictví setkáme.

Šmitmistrem r. 1638 byl zase Valentin Dietrich, železa koval Bartoloměj Kulgarten a účtoval štoky na čtvrtolary po 18 kr., svrchní železa po 12—30—45 kr. a vydělal ve 3 čtvrtletích 317 zl. 36 kr. Kolky řezal od čtvrtletí Luciae 1637 a Reminiscere 1638 Kašpar Öffinger a vydělal za tu dobu 300 zl. 45 kr. Počítal za 8 svrchních želez na dukáty po 45 kr. — 6 zl., za 1 štok na toлары 45 kr., za 10 svrchních želez na toлары po 45 kr. — 7 zl. 30 kr., za 100 štoků na groše po 22½ kr. — 37 zl. 30 kr., za 425 svrchních želez na groše po 22½ kr. — 159 zl. 22 kr. 2 den., za 47 štoků na krejcary po 22½ kr. — 17 zl. 37 kr. 2 d. a za 192 svrchních želez na krejcary po 22½ kr. — 72 zl. V posledních dvou čtvrtletích vyřezal 9 štoků na dukáty a dvoudukáty, 3 štoky a 4 svrchní železa na toлары, 38 štoků a 270 svrchních želez na groše, a 29 štoků i 72 svrchních želez na krejcary, vše za 165 zl. 22 kr. 2 d., a za železa dostal Bart. Kulgarten 147 zl. 48 kr.

*) Šmitmistr měl na pečeti skřížený hák se šípem, minciři nejvíce hák; mezi těmi čte se Jan Oldřich Schuster, který měl v pečeti hák ovinutý S.

***) Týž měl na pečeti dvě postavy, z nichž pravá drží rozšpané zvíře za hlavu, což se v klenotu na helmu opakuje a vešle se čte SS'VS; značkou na jeho rytbách bylo SS. Psal se též řezákem znaků.

Mincmistr Jak. Welckher dostával 400 zl. rýn. ročního platu a kvardajn David Wildt 150 zl.

Téhož léta 1638 přestavovali v minci Pražské na Starém městě pokoje a schody a potom Simeon Czuber vymaloval světlici a kancelář panu mincmistru Jak. Welckhrovi za 9 zl. 20 kr.

Vybíto bylo r. 1638:

	tolarů kusů	grošů za zl. kr.	krejcarů za zl. kr.
Ve čtvrtletí Reminiscere	2318 1/2	18.183-33	7053-09
„ Trinitatis	—	19.509—	3345.02
„ Crucis	1161 1/4	16,746-27	2101-01
„ Luciae	1169 1/2	12.716-18	2413-44
Tudíž za r. 1638	4949 1/4	67.155-18	14912-56

celkem za 89.491 zl. 06 1/2 kr.

Nepočítáme v to groše průběné a cizury.

Z cizího zlata 323 hřivny, 8 lotů a 2 kv. vybito dukátů (80 2/3 kusu zrna 23 kar. 8 gr.) 26.057 kusů, z kterých bylo užitku 326 dukátů 15 kr. 2 gr. k minci královské, a počítaje na zlaté, dukát v 180 kr. bera, vykázal mincmistr Jak. Bernard Welckher 978 zl. 15 kr. 2 den.

Zmincovaných peněz a užitku z ražby dukátů vykázáno za 3. a 4. čtvrtletí r. 1638 příjmu 40.326 zl. Vydeje v minci vykázány 38.461 zl. 22 kr. 3 den. a na konci roku zbylo v pokladně 1864 zl. 37 kr. 1 den.

Roku 1639 zmincováno v 1. a 2. čtvrtletí ze 182 hř. a 19 lotů zlata cizího 14.729 dukátů, z nichž byl užitek 553 zl. 54 kr.; ve 3. a 4. čtvrtletí ze 133 hř. 14 lotů 10.781 dukát s užitkem 397 zl. 54 kr. Vybíto tudíž za rok celý 25.510 dukátů s užitkem 951 zl. 48 kr.

Téhož léta zmincováno:

	tolarů za			grošů za		krejcarů za		Celkem za		
	kusů	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	zl.	kr.	d.
V 1. čtvrtletí	851 3/4	1277	39	14305	09	628	26	16211	14	2
V 2. „	4077 1/2	6115	52	13290	18	597	30	20557	34	2
Ve 3. „	—	—	—	17454	33	—	—	17454	33	—
Ve 4. „	1882 1/2	2833	45	9859	48	397	54	13081	27	—
Za rok 1639	6811 3/4	10217	18	54909	48	1623	50	67304	48	4

Krejcarů raženy pětilotové, 310 z vídeňské hřivny.

Veškerých vydání vykázal J. Welckher v 1. a 2. čtvrtletí 37.030 zl. 07 kr. 1 d.
v 3. a 4. „ 30.743 „ 23 „
celkem 67.783 zl. 30 kr.

Všech příjmů v 1. pololetí 38.633 zl. 26 kr. 1 d. }
v 2. „ 32.139 „ 19 „ } celkem 70.772 zl. 45 kr. 1 d.
a zůstalo v pokladně na konci roku 1395 zl. 56 kr., jiné výlohy ještě od zbytku 2989 zl. 15 kr. odčítaje.

Minomistr J. Wolckher na pečeti užíval ve věnci ze dvou haluzí palmových spojených písmem I W

Bart. Kulgarten nadělal v 1. půlletí 1639 na groše 32 štoky a 120 svrchních želez po 24 kr. kus, na dukáty a dvoudukáty jen po jednom, na tolary 5 svrchních želez a jediný štok a na krejcary 34 železa, vše v ceně 79 zl. 33 kr.

Řezák kolků Šalamoun Skultet ze Scholtisheimbu vyřezal 6 kolků na dukáty po 45 kr., 5 želez na tolary po 45 kr., 42 štoky a 197 svrchních želez na groše po 22 $\frac{1}{2}$ kr., 8 štoků a 34 svrchní železa na krejcary po 22 $\frac{1}{2}$ kr. a účtoval za čtvrtletí Reminiscere a Trinitatis 115 zl. 52 kr. 2 den.

Za 2. půlletí vyúčtoval řezák kolků Skultet za 5 želez na dukáty a 2 štoky a 6 želez na tolary po 45 kr., za 55 štoků a 205 želez svrchních na groše po 22 $\frac{1}{2}$ kr., celkem 107 zl. 15 kr.

Přílohy k účtům jsou vesměs německé, jen rukavičkář Šimon Baták pěkně po česku napsal vždy svůj lístek a někdo připsal k tomu německy, že onen 1 zl. je za 4 rukavice do mince.

Roku 1640 spracoval Křišťan Kolb, zbrojíř a měšťan Staroměstský, 9 nových štoků na groše po tolaru a 60 svrchních želez na groše po 24 kr., pak štok na pětníky aneb půlportugaly zocelován, železo na dvoudukáty zhotoveno za 30 kr., 13 grošových štoků zocelováno po 15 kr., 8 grošových želez zocelováno po 12 kr. Jiná železa oceloval Bart. Kulgarten. Starou měď dodával do mincovny Mayer Cain a jiní židé, kteří se podpisovali na kvitance hebrejsky.

Malíř Simeon Czuber z Nov. Města Pražského přemaloval veliký pokoj v mincovně za 15 zl. 30 kr. Podepsal se česky a upečetil pečeti se třemi štítky ve znaku.

V minci pracovali kromě šmitmistra Valentina Dietricha šest tovaryšů a dva učenci mincištití, kteříž tovaryši dostali na svítivo (Lichtgans) po 1 kopě měs. a učenci po půl, tedy za celý rok 9 zl. 20 kr. A za dvě čtvrtletí vždy po 5 zl. tovaryš a po 3 zl. učensk, tedy 32 zl., kromě toho za 13.314 dukátů po půl krejcaru 110 zl. za 119 hřiven 12 lotů tolarů (bez cisalí ze 117 hř. 3 l.), ze 100 po 7 kr., činí 33 zl. 48 kr., a z 3087 hř. a 14 lotů grošů za hřivnu po 10 kr. — 514 zl. 39 kr.

Hřivna ryzího stříbra kupována v mincovně po 10 tolařech čili 15 zl. rýn.

Šal. Skultet podpisoval se ošarský řezák želez, ale přívlástek mu vždy v minci škrtili.

Léta 1642 učinili rozpočet na pokoj pro kvardajna a řezáka obnosem 206 zl. r. a pak ho dali vystavěti a zřízen tam komín pro práci kvardajnovu.

Roku 1641 účtoval Skultet za kolky na dukáty, tolary a 71 štok i 242 železa na groše 136 zl. 52 $\frac{1}{2}$ kr. a v 2. půlletí za 3 štoky a 4 železa na dukáty, 3 štoky a 6 želez na tolary, 42 štoky a 157 želez na groše, 9 štoků a 29 želez na krejcary 112 zl. 7 $\frac{1}{2}$ kr.

D. Wildt byl kvardajnem ještě r. 1647.

Z cizího zlata vybějny dukáty po celou dobu panování Ferdinanda III. Uvedeme na příklad část účtu z r. 1642 v kvartalu Crucis a Luciae. Tehdy

koupeno od židů i křesťanů dukátů lehkých, cimentů a pozlaceného stříbra od kvardajna D. Wildta 124 hř. 4 loty, z čehož počítaje po $80\frac{1}{3}$ dukátu vídeňskou hřivnu zlata, jakosti 23 kar. 8 gr. zmincováno 10.022 dukáty a pro pořádek počítáno z 9996 dukátů 71 kr. 3 den. po 150 kr. — 25 dukátů 78 kr. 1 den. dobrých, aneb 93 kr. 3 den. špatných.

Z toho 5 dukátů na průby, zůstane 20 duk. 78 kr. dobrých aneb 93 kr. 3 d. špatné. Potom na 9355 dukátech počítáno $1\frac{1}{4}$ dobrého krejcaru, dukát ve 140 kr. bera, jakožto poplatek za zmincování, tedy 100 duk. 32 kr. 2 d. dobré aneb 42 kr. špatných. Dále z lehkých 664 dukátů po $1\frac{1}{2}$ kr. špatných (dukát po 180 kr. počítaje), činí 5 duk. 100 kr. $2\frac{1}{2}$ d. špatné. Souhrn užitku za oba kvartály 126 duk. 56 kr., dukát po 180 kr., činí 378 zl. 56 kr. 1 den.

Léta 1643 měli v minci 6 tovaryšů a jednoho učeně; mincovali Ant. Remberts, šmitmistr, Laurin Stars, Valtin Töpfer, Jindřich Goldschmidt, Jiří Rabenstein a Ludvík Breuer. V prvním půlletí byl ještě šmitmistrem V. Dietrich.

Léta 1648 vydělali minciři 632 zl. 25 kr. v prvých dvou čtvrtletích.

Šmitmistrem byl Antonín Remberts a kvardajnem Adam Enderle; léta 1649 již byli jen 4 minciři: Remberts, Laur. Stars, Goldschmidt a Rabenstein; načež r. 1650 jich zase napočítáno pět s Rembertsem v čele, co měl na pečetí hák a dva křížky.

Léta 1649 placeno za hřivnu čistého stříbra 10 tolarů a 12 kr., tedy dáno v 1. čtvrtletí za 128 hř. 10 lotů 1303 tol. 81 kr. 2 d. aneb 1955 zl. 51 kr. 2 d. Teprve onoho roku 1649 vzpomněli si u České komory německého oddělení, že prý kvardajn Dav. Wildt po 10 roků nedobře hospodařil při účtování ražby dukátové; že prý zejména mzdy z cimentu účtoval o 1227 dukátů více. Bylo z toho pak — mnoho dopisování.

Léta 1651 koval i oceloval železa Jiří Mathias.

Laurin Stars působil r. 1653 v Pražské minci jako šmitmistr. Měl na pečetí lva s hákem v tlapě. Podle něho pracovali tu ještě dva minciři: Jindř. Goldschmidt a Krištof Pumenreich, tento s květinou za plotem na pečetí.

Po Ad. Enderlem nastoupil jako kvardajn v chabé minci Pražské v září r. 1652 Jan Karel Wölcker. Měl na pečetí kosmé břevno i dvě hvězdy a vedle helmu dva roby. Enderle zaslal již kvitanci na 14 zl. příplatku z Hory Kutné počátkem roku 1653.

Po Jak. Welckherovi jmenován správcem mincovny r. 1655 Krištof Margalík.

Uvádíme na str. 346.—349. přehledné sestavení vybitých mincí v Pražské mincovně, pokud účty o tom svědčí. Z ostatních ročníků zbyly buď jen kusé výkazy (1655, 1656 a 1657) aneb nic. K těmž pojí se přehled kolků, jež Kašpar Öffinger (1637—1638) a Šalamoun Skultet pro zdejší minci vyřezali a co za ně účtovali. Čísla při dukátech v závorce uvedená, znamenají podíl, jaký mincovně náležel za zmincování dukátů a který vedle obnosem ve zlatých a krejcarech se uvádí.

Celkem vybitjeno v Čechách za Ferdinanda III. čísem dále tím-méně. Doložíme to z účtů mincovny Pražské. Léta 1640 vytepano 24.973 dukátů

a tolarů i grošů tiskrejarových za 43.827 zl., avšak roku 1653 raženo jen 4674 dukátů a stříbrných mincí za 4778 zl. rýn.)*

Počtu kolků na dukáty a dvoudukáty nelišeno, a dukáty vždy počítají se jednoduché, ač víme, že jak dvoudukáty, tak pateronásobné i desítidukáty Ferdinanda III. vybity.

Také nejsou zvláštní výkazy kolků na půltolary a čtvrtínky, vyjma r. 1640.

Mincování se v Brně nevyplácelo. Dle výkazu rentmistra Nussera vynesla mincovna Brněnská za mincmistrů Martina Fritsche a Tobíše Sonnenscheina léta 1635 jen 94 zl. 45 kr. Tento posléze dotčený vykázal r. 1637 užítku 342 zl. 59 kr. a jeho nástupce Adam Scheffer léta 1639 jen 200 zl. Proto činil Nusser návrh, aby Brněnská mince byla najata židům. Nájemníci všickni přicházeli o všecko.**) Na to po několik let nemincováno.

Později mocný Jan Konrad Richthausen chtěl roku 1646 najmouti minci Vídeňskou za 2000 zl. ročně, avšak místo ono uděleno Janu Jak. Stadlerovi. Dokazováno žadateli, že by prodělati musil, jako dobrodružný Baltazar Zwierner s prodělkem 20.000 zl. prý toho nechal.

Za to udělena mu pomocí přímluvců při císař. dvoru dle císařské resoluce ze dne 15. září 1646 mincovna v Brně na pět let za plat 600 zl. ročně; složil kauci po zvyku tehdy při úřadech obvyklém a uzavřena s ním zvláštní smlouva, jak mincovati má. Avšak již dne 26. ledna 1648 vydána v Praze císař. resoluce, kterouž jmenován po vypršení lhůty Stadlerovy ve Vídni mincmistrem na tři léta. Šly sice stížnosti naň z Brna o nedostatech v mincování, než nařízeno zase instalačním dekretem ze dne 31. července 1648, aby na tři léta ujal minci Vídeňskou beze všeho poplatku, a 31. srpnem byl Richthausen sprostěn své povinnosti mincmistra v Brně.

Obratný finančník tento jmenován diplomem císařským z Řezna dne 29. července 1653 svobodným pánem z Chaosu, načež r. 1659 následovalo jmenování jeho za správce vrchní komory horních měst uherských. Týž svob. pán z Chaosu často ve svízelných finančních v Čechách byl brán korunou na potaz. Zachoval si značné jmění, jež z veliké části věnoval k založení Chaoské nadace pro výchovu 60 sirotků. Zemřel 25. července 1663.

Velmi vzácné jsou tolary vybité Richthausenem v Brně v letech 1647 a 1648, kdy Morava švédským vojskem byla obsazena. Na nich vidí se v lici poprsí císaře Ferdinanda III. a pod ním v opisu vybita značka, kterou také později ve znaku sv. pána z Chaosu shledáváme, totiž kroužek, v kterém vepsán trojúhelník buď úhlem dolů neb vzhůru postavený , v němž uprostřed vidí se tečka. Na rubu je pod říšským dvojitým orlem malý štítek a orlicí. Dříve pokládali, že tolar tento vybit v Krajině, kde však tehdy mincovny nebylo.

*) Siegfried Becher: „Das österreichische Münzwesen vom Jahre 1524 bis 1838.“ I. díl str. 71. ozn. Při groších a tolařech za r. 1640 má býti dle pravdy 56.959 zl. rýn.

**) Jan Newald: Beiträge zur Geschichte des österreichischen Münzwesens während der Zeit von 1622—1650. Wien 1882 str. 30.

Přehledné sestavení mincí vybitých v Pražské mincovně

Léta	Číslo letí	Dukátů	Užitek z dukátů		Tolarů (8% z v. hř.)			Grošů		Krejoarů		Půlkrejoarů	
			zl. r.	kr.	kusů	za zl. r.	kr.	za zl. r.	kr.	za zl. r.	kr.	za zl. r.	kr.
1637	1.												
	2.	301 vid. hř. 10l.	890	26	3084 1/2	7642	45	30177	54				
	3.	24.294			10753 3/4	16127	22	16500	24				
	4.				6009	9103	30	26521	45				
	Úhrn				21907 1/4	32873	37	73200	03				
1638	1.				2618 1/2	3927	30	18183	33	7053	09		
	2.				1161 1/2	1642	07 1/2	19509	—	2101	01		
	3.					159	45	16746	17	3345	02		
	4.				1169 1/2	1644	—	12716	18	2413	44		
	Úhrn	26.057 (326)	978	15 1/2	4949 1/2	7373	22 1/2	67155	08	14912	56		
1639	1.	14.729	553	54	851 1/2	1277	39	14305	09	628	26		
	2.				4077 1/2	6115	52	13290	18	597	30		
	3.	10.781	397	54	1882 1/2	2823	45	9859	48	397	54		
	4.				—	—	—	17454	33	—	—		
	Úhrn	25.510	951	48	6811 1/2	10217	16	54909	48	1623	50		
1640	1.	ze 164 hř. 11 kv.	432	37 1/2	—	—	—	14398	—				
	2.	11.659 (144)			1317	1975	30	17615	51				
	3.	ze 165 hř. 5 l.			—	—	—	10183	—				
	4.	13.314 (168)	502	52 1/2	—	—	—	14762	48				
	Úhrn	24.973 (312)	935	30*)	1317	1975	30	56959	39				
1641	1.	ze 162 hř. 3 l.			2794 1/2	4191	45	13484	—				
	2.	13.063 (164)	494	12 1/2	3647	5470	30	17731	36				
	3.	ze 145 hř. 7 l.			2648 1/2	3972	22 1/2	10054	54				
	4.	11.713 (142)	426	34	638 1/2	957	22 1/2	11212	15	641	33		
	Úhrn	24.776 (306)	920	46 1/2	9728	14592	—	52482	45	641	33		
1642	1.	9.889 (120)	362	14 1/2	542	813	—	11125	33				
	2.				1195	1792	30	11975	06				
	3.	ze 124 hř. 4 l.			—	—	—	12705	45	542	57		
	4.	10.022 (126)	378	56	594	886	—	11517	42				
	Úhrn	19.911 (246)	741	10 1/2	2331	3491	30	47324	06	542	57		
1643	1.	6.735	258	16	634 1/2	951	07 1/2	7680	42				
	2.				—	—	—	7688	12				
	3.	6.354	238	12	1185	1777	30	11771	39				
	4.				—	—	—	6436	12				
	Úhrn	13.089	496	28	1819 1/2	2728	37 1/2	33576	45				

*) Tak v údtech uvedeno.

a počet svrchních želez i štoků a cena jich.

Mince celkem	Na dukáty		Na toлары		Na 1/2 toлары		Na groše		Na krejčary		Půlkrejčary		Za celkem vyřezána	
	na zl. r.	kr.	svrch. želez	štoků	svrch. želez	štoků	svrch. želez	štoků	svrch. želez	štoků	svrch. želez	štoků	zl. r.	kr.
														K. Öfninger
													258	45
135900	33													
			8		10	1		42	100	192	47			K. Öfninger
													300	45
40326	—							27	38	72	29			165
			9		4	3								22 1/2
89491	6 1/2	8	9	14	4		655	138	264	76				466
														07 1/2
16211	14 1/2		6		5		197	42	34	8				115
20557	36													52 1/2
13081	27		5		6	2	265	55						107
17454	32													15
67304	49 1/2	11		11	2		42	97	34	8				223
														07 1/2
14398	—		4	1			1	213	66					111
20023	58 1/2													—
12070	18		1	1	8	1	211	52						90
17977	40													12 1/2
64469	54 hr. 24.	5	2	8	1		1	429	118					201
														12 1/2
17675	51						242	71						136
18225	48 1/2													52 1/2
14027	16 1/2		4	3	6	3	157	42	29	9				112
13237	44 1/2													07 1/2
63166	40 1/2	4	3	6	3		39	113	29	9				249
														—
11938	33						157	47	3	2				85
14129	50 1/2	5		1	1									30
13248	42						91	81	6	7				73
12403	42													07 1/2
51720	47 1/2	5		5	2		2.8	128	9	9				158
														37 1/2
8632	49						107	25						51
7946	28	1												22 1/2
11771	39	2	3	4			190	30						89
8751	54													15
37102	50	3	3	4			297	55						140
														37 1/2

Léta	čtvrť-letí	Dukátů	Užitek z dukátů		Tolerů		Grošů		Krejcarů		Půlkrejcarů	
			sl. r.	kr.	kusů	sa sl. r.	kr.	sa sl. r.	kr.	sa sl. r.	kr.	sa sl. r.
1648	1.	3954	146	17	742 1/8	1113	22	2633	15			
	2.							4962	39			
	3.	3364	114	01 1/2	387 hř. 43 l.			10254	—			
	4.				2946 3/4	4320	01 1/8	6006	06			
	Uhm	7318	260	18 1/2	3689 1/4	5433	23 1/8	24456	—			
1649	1.	4796	177	46				7719	54			
	2.							6292	42			
	3.	2415	91	41 1/2				5901	36			
	4.							2499	06			
	Uhm	7211	269	27 1/2				22413	18			
1650	1.	3081	115	57				5586	30			
	2.							3768	42			
	3.	4337	171	53 1/2				2915	15			
	4.							1616	06			
	Uhm	7418	287	50 1/2				13886	33			
1651	1.	1663	62	14 1/2				706	12			387 hř. 10 l.
	2.						2398	09				
	3.	2729	108	34				1652	09			316 hř. 56 l.
	4.						2069	03				
	Uhm	4392	170	48 1/2				6805	33			
1652	1.	3129	124	51				2600	06			
	2.							948	18			
	3.	1762	64	56				3448	45			
	4.							6997	09			
	Uhm	4891	189	47								
1653	1.	2424	91	32 1/2				813	24			
	2.							546	24			
	3.	2250	84	38				1459	27			
	4.											
	Uhm	4674	176	10 1/2				2819	15			

Mince celkem	Na dukáty		Na toлары		Na 1/2 toлары		Na groše		Na krejčary		Půlkrejčary		Zač celkem vyřezána	
	sa sl. r.	kr.	svrch. želez.	štoků	svrch. želez.	štoků	svich. želez.	štoků	svrch. želez.	štoků	svrch. želez.	štoků	sl. r.	kr.
3746	37												8.	Skultot
5108	56	1			1			36	30				26	15
10540	15	3			4	1		87	32				50	37 1/2
19395	48	4			4	2		123	62				76	52 1/2
7719	54							92	25				45	22 1/2
6470	28	1	1											
5901	36													
2540	47 1/2													
22632	45 1/2	1	1					92	25					
								48	12				22	30
1787	59 1/2	5	1					45	9					
14074	23 1/2	5	1					53	21					
								12	7				7	07 1/2
								39	2			6	5	
7293	17 1/2							42	9			6	5	
								12	2					
								22	11					
7186	56	5	2					34	13				22	52 1/2
								6	2	6	4			
2631	10 1/2							12	2				8.	Skultot
													6	45
4778	—							18	4	6	4		5	15
													12	—

Císař Ferdinand III. rád by byl zvelebil mincovnictví a hornictví, leč válečná doba takým pracem nepřála. Obracel tedy zřetel k Uhrám, kam vyslány komise, jež zahájil r. 1646 Zachariáš Vogelhaupt, a hned za ním se tam vybral nejvyšší minemistr král. Českého pan Oldřich Adam z Lobkovic.

Zlatý moravský pokládán v stejné ceně jako tolar, totiž za 30 grošů po 3 kr. čili za 90 krejcarů, kdežto zlatý rýnský platil 60 krejcarů.

Ostatně na Moravě též počítali na hřivny. Jedna hřivna rovnala se 28 grošům po sedmi denárech. Tak se čítá v knihách Přerovských k r. 1650.

Zajímavé, že lid v Pruském Slezsku v sousedství Opavska podnes počítá na „české groše“ a účtuje za bílý groš 6 krejcarů nynějších.

V dědičných zemích podřídil mincovnictví Ferdinand III. vrchnímu úřadu mincovnímu zemí dědičných, který úřad od počátku roku 1655 vedl Jan Konrad Richthausen svobodný pán z Chaosu, rada cfs. komory dvorské a minemistr ve Vídni.

Cizí mince v Čechách po válce třicetileté.

Z archivu rakovnického podal Fr. Levý. Pam. arch. VII.

Za obecného nepořádku, jaký v Čechách i po ukončení války třicetileté ještě dlouho panoval, procházela zemí naší rozličná cizí mince, která s mincí naší ve stříži a v zru se nesrovnávala, jakž o tom svědčí zkouška s cizí mincí v Praze asi r. 1650 učiněná.

1. Nový groš Weimarský. Procházel v Čechách mezi jinými drobnými penzi po krejcaru, ač 4 kusy za český groš ještě nestály. Ve Weimaru mincovali 4 za groš saský.

2. Polské groše, „rázu jako dudky“, mající letopočty 1622, 1623 a 1624, mezi groši tříkrejcarními také za groš procházely, ač byly „dokonce nehodny“, poněvadž jeden za krejcar a tři penize vídeňské ještě sotva stál, jsa lehčí o krojcar a peníz vídeňský než groš český.

3. „Polští brumerové“ procházeli dva za tři krejcarey, ač nebyli stejného rázu, a jsouce v průběh srovnání, jeden za krejcar a $\frac{3}{4}$ penize vídeňského stál a tudíž o $1\frac{1}{4}$ pen. víd. lehčí byl.

4. Grešle, zrnem nestejně, 4 za 3 krejcarey šly, ač hodnost jich byla po $2\frac{1}{4}$ penzi víd., lehčí tedy o $\frac{3}{4}$ penize vídeňského.

5. „Říšští půlpacové“*) jinak „šestáci“ osmnáctera spůsobův: Bavorští, Neuburští, Norimberští, Řezenští, Angsburští, Solnohradští, Štrasburští, Wirtenberští, města Ulmu, Kunerští, Wuerzburští, Eisenstadtští, Elbinkští, Memmingští a Ettingští, rozdílní zrnem a stříží, šli po 2 krejcarích, ač vesměs proti groši tříkrejcarnímu o $1\frac{1}{4}$ pen. víd. lehčí byli, majíce hodnost po 1 kr. $2\frac{3}{4}$ pen. víd.

*) Batsen-pac = 4 kr.

Které mince vybijeny za Ferdinanda III. v mincovnách českých, moravských a slezských.

V mincovně Pražské vybíjel pod značkou ruky s hvězdou (Tab. LI. značka 48.) minemistr Jakub Bern. Welckher

r. 1638: pět dukátů, dvou dukátů, dukátů, vzácné tolary, groše a krejcarey dvojšho rázu;

r. 1639: dvou dukátů, dukátů, tolary, půltolary, čtvrttolary, groše, grošové hranáče a krejcarey;

r. 1640: desít dukátů, dvou dukátů, dukátů, tolary, půltolary a groše dvojšho kolku;

r. 1641: desít dukátů, dvou dukátů, tolary, půltolary, čtvrttolary, groše a dvoje krejcarey;

r. 1642: dvou dukátů, dukátů, tolary, čtvrttolary, groše a krejcarey;

r. 1643: desít dukátů, troj dukátů, dukátů, tolary a groše;

r. 1644: pět dukátů, dvou dukátů, dukátů, tolary a groše;

r. 1645: dukátů desítnásobné, dukátů, tolary a groše;

r. 1646: tolary, půltolary a groše;

r. 1647: půltolary a groše;

r. 1648: desít dukátů, dukátů, tolary, půltolary a groše;

r. 1649: dukátů, tolary a groše;

r. 1650: dukátů dvojité, dukátů a groše;

r. 1651: desít dukátů, dukátů a groše;

r. 1652: dukátů a groše;

r. 1653: dvou dukátů, dukátů, půltolary, čtvrttolary, groše a krejcarey;

r. 1654: pět dukátů, dukátů a groše.

Potom minemistr Krištof Margalík pod značkou kotvy v kruhu (Tab. LI. zn. 57.)

r. 1655: pět dukátů, dvou dukátů, dukátů, groše a půl krejcarey;

r. 1656: tolary, půltolary, čtvrttolary a groše dvojšho kolku;

r. 1657: dvou dukátů.

V mincovně Kutnohorské razil úředník mince Daniel Kavka z Tolnějštejna pod značkou ruky se střelami v závorce (Tab. LI. značka 52.)

r. 1638: dvojité tolary (dvojšho kolku), tolary, půltolary, čtvrttolary a dvoje groše;

r. 1639: tolary a groše;

r. 1640: groše;

- r. 1641: tolary, čtvrttolary a groše;
- r. 1642: groše;
- r. 1643: tolary a groše.

Potom vybějel úředník mince Řehoř Leopold Hackl z Hackenfelsu se značkou ruky s paličkou neb sekýrkou v kruhu (Tab. LI. značka 58.)

- r. 1654: groše, krejcary, půlkrejcary a čtvrtkrejcary;
- r. 1655: groše;
- r. 1656: groše a půlkrejcary;
- r. 1657: groše.

Haléřů v Hoře nevybějeno, početní groše známe odtud z let 1640, 1643, 1644, 1649, 1650 a 1654.

V mincovně Jáchymovské tepal mincmistr David Kuobloch se značkou česneku v závorce (Tab. LI. značka 59.)

- r. 1638: groše;
- r. 1639: tolary, půltolary, čtvrttolary a groše;
- r. 1640: groše a půlkrejcary;
- r. 1641: pětitolary, dvoutolary, tolary a groše;
- r. 1642: tolary a groše;
- r. 1643: tolary, půltolary, čtvrttolary, groše a krejcary;
- r. 1644: čtyrtolary, třítolary, dvoutolary a tolary;
- r. 1645—1648: groše.

Po něm mincmistr Jan Freistein vybějel se znamením letícího jeřába (Tab. LI. značka 60.) r. 1649 vzácné groše, a mincmistr Jan Jak. Kittner z Perchhaimbu se znamením korunky (Tab. LI. značka 61.)

- r. 1650: tolary;
- r. 1651: groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1652: krejcary a půlkrejcary;
- r. 1654: groše;
- r. 1656: tolary a čtvrttolary;
- r. 1657: groše.

V mincovně Brněnské razil mincmistr Jan Konrad Richthausen svob. pán z Chaosu se znamením a (do kruhu vepsaného trojúhelníku s tečkou uprostřed)

- r. 1647: velmi vzácné tolary;
- r. 1648: vzácné desítidukáty a tolary.

V mincovně Olomúcké vydávány se značkou mincovny v letech 1637—1640 groše a r. 1639 vzácné desítidukáty.

V mincovně Kladské vybějel mincmistr Jan Jakub Huser pod znamením [tří neb dvou růžiček (teček) úhořem (hadem) od sebe oddělených v kruhu]

- r. 1627: tolary a čtvery groše;
- r. 1628: groše a krejcary dvojitěho rázu,

a jeho nástupce mincmistr Petr Hena s monogramem $\text{p}\dot{\text{h}}$
r. 1628: tolary dvoje [jedny mimo znamení mincmistrovo nesoucí ještě zna-
mení mincovny g (Glacium)], šestery groše a krejcary;

r. 1629: tolary troje, groše a krejcary;

r. 1630: tolary, groše a krejcary;

r. 1631: dvoudukáty, groše a krejcary.

S počátečními písmeny jména řezače želez Hanuše Gebharta H G vy-
dávány r. 1629 tolary.

Za mincmistra Jiřího Wernera se značkou mincovny G raženy

r. 1637–1639: groše a

s počátečními písmeny jména téhož mincmistra G W (Georg Werner) r. 1640–1644
a 1646–1648 groše.

V mincovně Vratislavské bity za varďajna Hanuše Rydella (Riegra)
s monogramem IR

r. 1629 a 1630: groše;

r. 1631: dukáty a groše;

r. 1632 a 1633: groše a krejcary;

r. 1635–1637: groše (poslední ročník dvěma kolky).

Dále tamtéž za mincmistra Jiřího Reicharda

a) pod značkou labutě v štítku (Tab. LI. značka 62.)

r. 1637: dukáty a groše;

r. 1648: dukáty;

b) se začátečními písmeny jména mincmistrova G—R (Georg Reichard)
po stranách orla

r. 1637: krejcary;

c) pod znamením labutě v štítku a s písmeny G—R po stranách orla

r. 1637: groše;

d) pod značkou mincmistra labutě v štítku a s písmeny M—I (značkami
nejspíše počáteční písmena jména neznámého varďajna neb rytce) po stranách orla

r. 1637: půldukáty, groše a krejcary;

r. 1638: dukáty a groše;

r. 1639: dukáty, tolary, půltolary a groše;

r. 1640: groše;

r. 1641: dvoudukáty, dukáty, půldukáty, telary, půltelary, čtvrttolary a groše;

r. 1642: dukáty, půldukáty, tolary, půltolary a groše;

r. 1643: dvoudukáty, dukáty, tolary a groše;

r. 1644: dukáty, půltelary a groše;

r. 1645: tolary a groše;

r. 1646: dvoudukáty, dukáty, dvoutolary, telary, půltelary, čtvrttolary a groše;

r. 1647: dukáty a groše;

r. 1648: tolary, půltolary a čtvrttolary;

r. 1653: dukáty a půltolary.

Mimo to vybějny tamtéž pouze s písmeny M—I

r. 1643: haléče a

r. 1651: čtvrttolary.

Se znamením labutě v štítku mezi písmeny M—W

r. 1648: groše.

Dále za vardajna Jiřího Ondřeje Hübnera pod znamením dvojité lilie v štítku a počátečních písmen jeho jména G—H (Georg Hübner) po stranách orla

r. 1648: groše;

r. 1649: desťidukáty, pětidukáty, dvoudukáty, dukáty, půldukáty, tolary, groše a krejcary;

r. 1650: dukáty dvoje, dvoutolary, tolary, půltolary, čtvrttolary a groše;

r. 1651: dvoudukáty;

r. 1653: tolary a čtvrttolary;

r. 1654: tolary, čtvrttolary a groše;

r. 1655: dukáty, tolary, půltolary a čtvrttolary.

Pak se znamením labutě v štítku a s počátečními písmeny jména vardajna Jiřího Ondřeje Hübnera G—H vedle pazourů orlích raženy

r. 1650: groše;

r. 1651: dukáty, půltolary a groše;

r. 1653: groše a krejcary;

r. 1654: tolary.

Pak pouze s dotčenými písmeny G—H po stranách orla

r. 1656: tolary a groše;

r. 1657 a 1658: groše;

a s písmeny G H pod orlem

r. 1657: dukáty, tolary, čtvrttolary a groše;

r. 1658: groše.

V mincovně Těšínské vydával Daniel Raschke se znamením D—R

r. 1642: groše;

r. 1644: krejcary.

Dále bity zde se znamením mincmistra neznámého jména, totiž s písmeny H—L

r. 1643: groše;

r. 1644: groše a krejcary;

r. 1645: krejcary;

r. 1646: groše a krejcary;

r. 1647: krejcary;

r. 1648 a 1649: groše a krejcary.

Pak s písmeny H L společně s D R raženy

r. 1647: groše.

Se značkou L—B vybějny

r. 1648 a 1649: krejcary.

Zdejší mincmistr Gabriel Görloff razil tu s písmeny G—G

r. 1649: groše;

r. 1650: trojnfsky dvojšho rázu;

r. 1651: trojnfsky;

r. 1652: groše a trojnfsky.

Konečně bez znamení mincovního vybity zde

r. 1649: trojnfsky;

r. 1650—1652: halře;

bez letopočtu: trojnfsky dvojšho kolku.

Mimo mince se značkami a ročníky výše jmenovanými raženy v slezských mincovnách za vlády Ferdinanda III. ještě jiné mince, jejich původ však, ač doba ta poměrně dosti mladá a od nás ne tuze vzdálena jest, následkem velkých mezer v slezských archivech mincovních a z nedostatku nedochovávaných se pramenů, jež za tehdejších válečných bouřlivých dob dílem zničeny neb po světě rozprášeny byly, na ten čas zjistiti nelze. Jsouť to:

Se znamením H—S r. 1638: halře;

„ L—W r. 1647: halře;

bez znamení r. 1628: krejcare;

„ r. 1629: tolary;

„ r. 1650: dvoudukáty a tolary;

„ r. 1656: dukáty, tolary a groše;

„ r. 1658: groše.

Popis minci Ferdinanda III.

Mince korunovační a pamětní.

Velká medaille korunovační (Tab. LXX. obr. 638.) má na líci poprsí mladého krále s pravé strany v oděni, s krátkými vlasy a vysokým širokým okružím. Na prsou řetěz zlatého rouna spočívá na přehozeném plášti na rameni sponkou připjatém. V širokém věnci vavřínovém dole z prázdného štítku ovalového vybsňajícím čte se opis FERDINANDVS · III · D : G : HVNG : BOHEMIÆ · REX : t. j. Ferdinandus Tertius Dei gratia Hungariæ, Bohemiæ rex (Ferdinand III. z Boží milosti Uherský, Český král).

Na rubu v takovémž věnci, však bez dolního štítku, v horní polovině kruhu opis ARCHIDVX | AVSTRIÆ · EC (t. j. arcivévoda Rakouský atd.) a dole v oblouku řetěz zlatého rouna, kterýž drží v drápech orlové na obou stranách středového štítu bohatě zdobeného a korunovaného se lvem českým umístění, pod nimiž vidí se v oblouku letopočet 16129

Okraj s obou stran perličkový.

Krásná tato medaille má průměr 75—77 mm a vážívá stříbrná 58 gr, jiné 80·5, 89·89, 90·5 neb 116 gr, ba nejtlustší až 250 gr.

Ve sbírkách musea království Českého nalézají se medaille též zlatá váhy 100 dukátů, kterážto hodnota naznačena jest na líci dole na štítku ve věnci pod poprsím číslicí 100

Na některých těchto medailích lze pozorovati mezi vavřínovými listy jak na lícní tak i na rubní straně značku rytce D. S. [Donat Starckh, řezáč želez při pražské mincovně (1626—1636)].

Korunovační tolar (Tab. LXIX. obr. 623.).

Líc: Pod perlemi posetou prutovou korunou, po jejíž stranách po palmové větvi, čte se v pěti řádcích FERDINANDVS · III · | HVNGARIÆ · REX | CORONA : IN REGEM | BOHEMIÆ · | XXV. NOVEMB : neb NOVEMB · t. j. Ferdinandus Tertius, Hungariæ rex, coronatus in regem Bohemiæ duodequingagesimi novembris (Ferdinand III., Uherský král, korunován za krále Českého 25. listopadu). Doleji růžice pětistá s arabeskou.

Na rubu svrchu Spasitel ukřížovaný mezi letočtem 16127 a pod ním váhy v rovnováze. Na stuze v kruhu při okraji rozvinuté opis PIETATE | EIT | IVSTITIA (t. j. Zbožností a spravedlností).

Okraj na obou stranách perlovitý.

Průměr 40 mm, váha 28·45—29·1 gr, kdežto korunovační pátolar téhož rázu a průměru váží jen 14·17 gr.

Velký korunovační peníz (Tab. LXIX. obr. 626.) vyniká podobným rázem, na líci však čte se pod korunou v pěti řádcích legenda či nápis FERDI-NANDVS III | HVNGARIÆ · REX | CORON : IN REGEM | BOHEMIÆ · | XXV · NOVEM a pod ním vidí se arabeska. Někdy za HVNGARIÆ a XXV teček nebývá.

Rub rovněž stejný jako na tolaru, jen opis PIETATE · ET | IVSTITIA ·

Průměr 26½—27 mm, váha stříbra 3·23—3·45 gr.

Střední korunovační peníz (Tab. LXIX. obr. 627.) jest též líčen stejného, však v nápisu lícním nebývá za BOHEMIÆ žádné tečky, rovněž ne v opisu rubním za slovem IVSTITIA ač na některých se za těmito slovy zase tečky spatřují.

Průměr 21—21½ mm, váha stříbrného 1·82 gr, zlatého 3·45—3·48 gr.

Malý korunovační peníz (Tab. LXIX. obr. 628.) má na líci pod velikou korunou s palmovými větvemi po stranách veliké F mezi dvěma články řetězu zlatého rouna a pod ním římskou číslici III, vedle níž s obou stran v oblouku letopočet 16 | 27

Na rubu pod pětistou ržicí v pěti řádcích nápis HVNGARIÆ · | REX · CORON · | IN · REGEM · | BOHEMIÆ | XXV · NOVE : a pod ním ležatá csovité okrasa.

Jiný variant má v legendě IN bez tečky (Tab. LXIX. obr. 629.), jiný zase nese nápis HVNGARIÆ | REX · CORON : | IN REGEM | BOHEMIÆ · | XXV · NOVE v obou případech není však vespod žádné arabesky.

Průměr 17—18 mm, zlatý váží 1·77 gr, stříbrný 1·22 gr.

Pamětních medailí k nastoupení vlády Ferdinanda III. neb k jiným událostem i portaitních vydáno bylo několik, některé teprv až v pozdější době. Podáváme vyobrazení dvou stříbrných na tab. LXIV. obr. 624. (ze sbírek c. a k. dvorního musea ve Vídni) a 625. (ze sbírky p. Edv. Haisla, ředitele cukrovaru v Libici nad Cidlinou, jež váží 24·2 gr). Ve sbírce Donebauerově byla též medaille váhy 29·24 gr.

Korunovační medaille královny Eleonory, třetí manželky Ferdinanda III., má v líci ve věncovité obrubě nápis ELEONORA | ROM : IMPERATRIX · | AVGMI : CAESRIS : FERDINANDI III · | CONIUNX | IN REGINAM · BOHEMIÆ | CORONATA XI. SEPTRIS | ANNO MDCLVI. t. j. Eleonora, Romanorum imperatrix, augustissimi caesaris Ferdinandi Tertii coniunx, in reginam Bohemiae coronata undecimi septembris anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto (Eleonora, římská císařovna, vznešeného císaře Ferdinanda III. manželka, za královnu Českou korunována 11. září roku 1656).

Na rubu ve věnci vavřínovém na hornaté krajině při moři proti slunci obrácená slunečnice, od níž jdou slova VNVM SEQVOR (t. j. Jednoho následuji, neb: Jedné věci se držím).

Zeleza k medaili této řezal Šalamoun Skultet.

Jsou stříbrné neb bronzové. Prvější nalézá se ve sbírkách musea království Českého, druhá v obsáhlé sbírce po nedávno zesnulém Dru. Štěpánu Bergrovi, majiteli velkostatku ve Sv. Janě pod Skalou u Berouna.

Stříbrná medaille na úmrtí Ferdinanda III. V líci vavřínem věnčené poprsí v levo obrácené v brnění se širokým krajkovým límcem a s řetězem zlatého rouna. Opis FERDI · III · D · G · ROM · IMP · S · A · G · HV · BO · REX · AR a dole uvnitř : AV :

Na rubu císařská koruna mezi uherským a českým štítem, nad níž se čte 2. * Ap. t. j. Aprilis (dubna), dole pak štít s dvouhlavým orlem mezi leto-počtem 16 | 57

Měří v průměru 44 mm a váží 26 gr.

Mince běžné z mincoven českých.

Na českých tolarích Ferdinanda III. rozeznáváme dva nápadné, odchylné typy: I. buď poprsí prostovlasé, nevěncené, neb II. poprsí s věncem vavřínovým na hlavě. Níže uvádíme popis některých.

Pražský tolar Welckherův rázu I. (Tab. LXXI. obr. 644.) nese na líci v perlovitém obvodku dole protrženém až k okraji sáhající poprsí s hladce dolů sčesanými, dlouhými, na krku přistřiženými a zahnutými vlasy bez vavřínu, s malými kníry a kozí bradou v levo obrácené v odění, se širokým krajkovým límcem a s řetězem zlatého rouna, kolem něhož běží z dole od pravé strany k levé opis*)

1. FERDIN · III · D · G · RO · IMPERATOR · S · A · neb

2. (Schultbess 927., Don. 2359.) FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A · neb

3. (Meyer 531.) FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A · neb

4. (Tab. LXXI. obr. 644., Don. 2363.) FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A ·

Na rubu v perličkovém obvodku nahoře otevřeném korunovaný dvouhlavý orel s kroužky kol hlav, na jehož prsou český lev ve štítku lemovaném zlatým rounem a korunovaném. S hora od levice k pravici pokračuje opis

1. GERM · HVNG · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIAE · REX · A: :- 1638 neb

2. GERM · HVN · BOH (značka: ruka s hvězdou obráceně) EMIÆ · REX · A: 1639 neb

3. GERM · HVN · BOH (značka: ruka s hvězdou obráceně) EMIÆ · REX · A: 1640 neb

*) K vůli lepšímu přehledu jsou veškeré lícní i rubní opisy přiházející se na mincích číslovány, i přísluší ke každému opisu lícnímu stejným číslem označený opis rubní.

4. GER · HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A° 1640

Okraj s obou stran šikmo čárkovaný.

Průměr 43 mm, váha 28·73—29·1 gr.

Stejného lícení jest též Kutnohorský tolar Daniela Kavky z Tolnějštejna, nesoucí opis na líci

1. (Don. 2395.) FERDIN : III · D · G · R · IMPERATOR · S · A · neb

2. (Schulthess 923.) FERDIN : III · D · G · R · IMPERATOR · S · A · neb

3. (Schulthess 924., Madai 2780.) FERDIN : III · D · G · R · IMPERATOR · S · A · kdež poslední písmeno dílem prsouma zakryto, a na rubu

1. GER : HVNG : BOHE (značka: ruka s třemi šípy obráceně) MIÆ · REX · A° 1658 neb

2. GER : HVNG · BOHE (značka: ruka s třemi šípy obráceně) MIÆ · REX · A° 1658 neb

3. GER : HVN · BOHE (značka: ruka s třemi šípy obráceně) MIÆ · REX · A° 1658

Průměr 44 mm, váha 29·05 gr.

Také na Jáchymovském tolaru Davida Knoblocha (Tab. LXXII. obr. 651., Schulthess 926., Don. 2409.) spatřuje se týž ráz. V opisu lícením čte se FERDIN · III · D : G · R · IMPERATOR · S · A · Opis rubní zní GERM · HVN · BOH (značka: česnek v závorkách obráceně) EMIÆ · REX · 1659 neb 1641 neb 1642

Průměr 44 mm, váha 28·85—29·3 gr.

Pražský tolar Welckherův rázu II. (Tab. LXXI. obr. 645.) jest stejného lícení s tolarý výše popsányi, jen popráš jest vavřínem věnočeno.

V opisu lícením čte se

1. 6. 9. 10. 11. 12. FERDIN : III · D : G : R : IMPERATOR · S : A : neb

2. (Reimann 1264. a podob. Schulthess 926.) FERDIN : III · D : G : R : IMPERATOR · S · A · neb

3. (Schulthess 929.) FERDIN : III · D : G : R : IMPERATOR · S : A · neb

4. (Meyer 532.) FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A · neb

5. (Meyer 533.) FERDIN · III · D · G · RO · IMPERA · S · A · neb

7. (Tab. LXXI. obr. 645.) FERDIN : III · D : G : R : IMPERATOR · S : A · neb

8. (Don. 2377.) FERDIN : III · D : G : R · IMPERATOR · S : A

Na rubu

1. (Don. 2367.) a 2. GER : HVN : BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A° 1641 neb

3. GER : HVN : BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A° 1642 neb

4. GER · HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A° 1642 neb

5. GER · HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A: 1643 neb

6. (Meyer 534.) GER : HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A: 1644 neb

7. 8. GER : HVN : BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A: 1646 neb

9. (Meyer 535.) GER : HVN : BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A: 1646 neb

10. (Don. 2381.) GER : HVNG · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A: 1648 neb

11. (Meyer 537.) GER : HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A: 1648 neb

12. (Meyer 538.) GER : HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A: 1649

Průměr 43 mm, váha 28·71—29·5 gr.

Kutnoborský tolar II. rázu Daniela Kavky z Tolnštejna (Tab. LXXI. obr. 646.) má opis v líci FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A · v němž písmeno A částečně prsou zakryto a na rubu GER · HVN · BOHE (značka: ruka s třemi špy obráceně) MIÆ · REX · A: 1641

Průměr 43 mm, váha 29·1 gr.

Jáchymovský tolar Knoblochův s hlavou panovníka vavřínovým věncem zdobenou má opis líci FERDIN · III · DG · RO · IMPERAT · S · A a rubní GER : HVN : BOHE (značka: česnek obráceně) MIÆ · REX · A: 1644 (Schulthess 929.)

Velice vzácný Jáchymovský tolar Jana Jak. Kittnera z Perchaumbu vybit též rázem II. s poprsím ověnceným. V opisu lícím dte se FERDIN · III · DG · RO · IMPERAT · S · A · a na straně rubní GER · HVN · BOHE (značka: koruna v kruhu obráceně) MIÆ · REX · A: 1656 (Don. 2415., Schulthess 934.)

Průměr $41\frac{1}{2}$ mm, váha 28·45 gr.

Týchž rázů jako toлары jsou i dvoutolary, třítolary, čtyřtolary a pětítolary.

Kutnohorský dvoutolar Daniela Kavky z Tolnštejna má na líci v perlovém dole otevřeném obvodu nevěncené poprsí s pravé strany s kníry a kozí bradou, s vlasy hladce učesanými, na krku přistřiženými a zakroucenými, s širokým krajkovým límcem na brnění a s řetězem zlatého rouna na přehozeném plášti. Od dolejška od pravé strany k levé jde opis

1. (Don 2394.) FERDIN : III · D · G · R · IMPERATOR · S · A ·

2. (Fischer VI. 1276.) FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A ·

Na rubu: V perlovém kruhu nahoře protrženém korunovaný dvouhlavý orel s kruhy kolem hlav, na jehož prsou kornovaný a řetězem zlatého rouna lemovaný český znak. Koruna svrchu orla sáhá až k okraji mince. Kolem orla opis GER : HVN : BOHE (zn.: ruka s třemi špy obráceně) MIÆ · REX · A: 1658

Okraj lícní i rubní strany šikmo šárkovavý.

Průměr 46 mm, váha 58·4 gr. Jest velmi vzácný.

Jáchymovský dvoutolar Davida Knoblocha s hlavou nevěněnou má na lícní straně opis FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A a na rubu GERM · HVN · BOH · (značka: šesnek obráceně) EMIAE · REX · 1641 (Don. 2408.)

Průměr 44 mm, váha 57·95 gr.

Jáchymovský dvoutolar Knoblochův s poprsím ověněným nese opis v líci FERDIN · III · DG · RO · IMPERAT · S · A a na rubu GER · HVN · BOHE (značka: šesnek obráceně) MIAE · REX · A° 1644 (v c. a k. dvorním muscu ve Vídni).

Jáchymovský trojnásobný tolar Davida Knoblocha ukazuje v líci ověněné poprsí a nad ním opis FERDIN · III · DG · RO · IMPERAT · S · A Na rubu pak orla s korunovaným štítem českým na prsou a kol něho opis GER · HVN · BOHE (značka: šesnek v ovalu obráceně) MIAE · REX · A° 1644 (Killian 3269.) Jsou převzácné.

Jáchymovský čtyrnásobný tolar téhož mincmistra má na líci hlavu panovnicka vavřínem ověněnou a nad ní opis FERDIN · III · DG · RO · IMPERAT · S · A · Na rubu pokračování opisu GER · HVN · BOHE (značka: šesnek obráceně) MIAE · REX · A° 1644 (Don. 2412.)

Průměr 44 mm, váha 115·8 gr.

I díly tolarů, totiž půltolary ($19\frac{1}{2}$ z vídeňské hřivny) a čtvrttolary ($38\frac{2}{5}$ z víd. hřivny) vybějeny rovněž jako tolary buď s poprsím nevěněným neb ověněným. Vůbec neověněná hlava vyskytuje se na mincích Ferdinanda III. v prvých letech jeho králování až k létu 1643, a pak zase kolek takový se přihází roku 1656, jako při čtvrttolaru vyobrazeném na tab. LXXII. obr. 656.

Pražský půltolar J. B. Welckhera rázu I. (Tab. LXXI. obr. 647.)

V líci poprsí v levo obrácené s hlavou nevěněnou líčení téhož jako na tolařech s opisem 1. 2. 3. FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A

Na rubu korunovaný dvouhlavý orl však bez kruhů kolem hlav a s korunovaným českým štítem zlatým rounem lemovaným na prsou s opisem

1. (Meyer 530., Fischer VI. 1274.) GERM · HUNG · BOH (značka: ruka s hvězdou obráceně) EMIAE · REX · A° 1639 neb

2. (Tab. LXXI. obr. 647., Don. 2364.) GERM · HUNG · BO (značka: ruka s hvězdou obráceně) HEMIÆ · REX · A° 1640 neb

3. (Don. 2368., Schulthess 928.) GER · HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIAE · REX · A° 1641

Průměr 35—36 mm, váha 14·33—14·4 gr.

Pražský půltolar rázu II. od téhož mincmistra (Tab. LXXI. obr. 648.) má v líci poprsí s pravé strany s věncem vavřínovým na hlavě, přes brnění límec krajkový a na přehozeném plášti zavěšené zlaté rouno na stužce. Opis pak

1. FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A · neb
2. 3. 4. 5. FERDIN · III · D · G · RO · IMPERA · S · A ·

Na rubu dvouhlavý orl korunovaný s kroužky kol hlav a s českým znakem tetězem zlatého rouna vroubeným na prsou. Opis

1. (Tab. LXXI. obr. 648.) GER · HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A: 1641 neb

2. (Meyer 536.) GER · HUN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · 1646 neb

3. (Schulthess 931.) GER · HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A: 1647 neb

4. (Don. 2382.) GER · HUN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A: 1648 neb

5. (Meyer 539.) GER · HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A: 1655

Průměr $35\frac{1}{2}$ mm, váha 14·25 gr.

Pražský půltolar Krištofa Margalíka (Tab. LXXI. obr. 649. ve sbírce p. Em. Mikše v Praze) nese v líci věnčené poprsí a opis FERDIN · III · D · G · RO · IMPERA · S · A · a na rubu GER · HUN · BOHE (značka: kotva v závorkách obráceně) MIÆ · REX · A: 1656

Průměr $36\frac{1}{2}$ mm, váha 14·5 gr.

Kutnohorský půltolar Daniela Kavky z Tolněstějna (Tab. LXXII. obr. 650.) s poprsím nevěnčeným má opis v líci FERDIN · III · D · G · RO · IMPERATOR · S · A a po rubu GER · HUN · BOHE (značka: ruka s třemi špy obráceně) MIÆ · REX · A: 1658

Průměr 36 mm, váha 14·47 gr.

Půltolar tento, jakož i č. 647. a 652. nalézají se ve sbírce p. Edv. Haisla, ředitele cukrovaru v Libici nad Cidlinou.

Jáchymovský půltolar Davida Knoblocha dle rázu II. (Tab. LXXII. obr. 652.) má na lícní straně nad věnčeným poprsím opis

1. 2. FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A ·

Rub: Dvouhlavý orl dle známého líčení, ale bez kroužků kolem hlav a opis

1. (Tab. LXXII. obr. 652.) GER · HUNG · BOH (značka: česnek v závorkách obráceně) EMIÆ · REX · 1643 neb

2. (Don. 2410.) GER · HUN · BOHE (značka: česnek v závorkách obráceně) MIÆ · REX · A: 1643

Vilém Killian měl takový půltolar s rodníkem 1659, však s poprsím věnčeným.

Průměr 35 mm, váha 14·1—14·5 gr.

Na Pražském čtvrttolaru J. B. Welckhera typu I. (Tab. LXXII. obr. 653. ze sbírky p. Em. Mikše v Praze) jeví se opis lícní FERDIN · III · D · G · R · IMPERAT · S · A · a rubní GERM · HVN · BOH (značka: ruka s hvězdou obráceně) EMIÆ · REX · 1659

Průměr 28 mm, váha 7 gr.

Na takovémž čtvrttolaru rázu II. (Tab. LXXII. obr. 654. z téže sbírky) jest opis na líci FER · III · D · G · R · IMPERAT · S · A · a na rubu GER · HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MÆ · REX · 1642 Ve sbírce Killianově byl podobný čtvrttolar s letočtem 1655 Orel nemá kruhů kol hlav.

Průměr 28 mm, váha 7 gr.

Pražský čtvrttolar Margalíkův s poprásm věněným nese na rubní straně pod orlem jako značku kotvu v závorkách a letopočet 1656 (Killian 3283.).

Kutnohorský čtvrttolar Kavkův má poprsí bez věnce vavřínového a na rubu pod orlem jako značku ruku s třemi špy. Opis rubní koně REX · 1659 (Killian 3281.).

Na Jáchymovském čtvrttolaru Davida Knoblocha (Tab. LXXII. obr. 655. ze sbírky zesnulého Adolfa Meyera v Berlíně) spatřuje se v líci poprsí bez věnce vavřínového a opis FERDIN · III · D · G · R · IMPERAT · S · A ·

Na rubu pak orel bez kroužků kolem hlav a opis GER · HVN · BOHE (značka: česnek obráceně) MÆ · REX · A · 1645

Velice vzácný Jáchymovský čtvrttolar Jana Jak. Kittnera (Tab. LXXII. obr. 656.) vybitý rázem I. nese na líci opis FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A · a na rubu GERM · HVN · BOH (značka: korunka obráceně) EM · REX · A · 1656

Průměr $27\frac{1}{2}$ mm, váha 7 gr.

Minci tuto chová ve své sbírce p. Em. Mikš v Praze.

Groše také vybity buď s poprásm nevěněným neb věněným, kteréž však až do opisu zasahuje. Na rubu nesou korunovaného dvouhlavého orla, na jehož prsou jest korunovaný štítek s českým lvem, ale řetězu zlatého rouna kolem něho není. Také není kruhů kolem hlav orlích. Hodnota jejich vyznačena na líci pod poprásm, řídčeji na rubu pod orlem číslicí 3 t. j. tři krejcare. Jsou jakosti slotové a jde jich 156 na hřivnu. Níže podáváme podrobnější popis některých.

Pražský groš J. B. Welckhera rázu I. (Tab. LXXIII. obr. 657. až 659.) má na líci v obvodku perličkovitém, nahoře otevřeném prostovlasé nevěněné poprsí v levo obrácené, s kníry a kozí bradou, s límcem krajkovým přes krunýř. Kolem s hora od levé strany k pravé běží opis

1. FER · III · D · G · R · IMPERA · S · A neb
2. FER · III · D · G · RO · IMPER · S · A neb
3. FER · III · DG · R · IMPERAT · S · A · neb
4. a 5. FER · III · D · G · R · IMPERA · S · A · neb
6. FER · III · D · G · R · IMPERA · S · A ·

Na rubu v perlovém obvodku nahoře otevřeném korunovaný dvouhlavý orel s korunovaným štítem se lvem na prsou. Od koruny svrchu čte se v opisu

1. G · H · BOHEM (značka: ruka s hvězdou obráceně) IÆ · REX · 1638 neb
2. G · H · BOHEMI (značka: ruka s hvězdou obráceně) Æ · REX · 1638 neb
3. a 4. G · H · BOHEM (zn.: ruka s hvězdou obráceně) IÆ · REX · 1639 neb
5. G · H · BOHEM (značka: ruka s hvězdou obráceně) IÆ · REX · 1640 neb
6. G · H · BOHEM (značka: ruka s hvězdou obráceně) IÆ · REX · 1639

Okraj na obou stranách perličkový, někdy částečně setřený.

Průměr 19—20 mm, váha 1.72—1.98 gr.

Pražský groš Welckherův rázu II. (Tab. LXXIII. obr. 660. a 661.)
jest líčením téhož jako předešlý, jen poprsí nese věnec vavřínový.

Opis lícní:

1. a 2. FER · III · D · G · R (☉) IMPERA · S · A · neb

3. FER · III · D · G · R · (☉) IMPERA · S · A · neb

4. FER · III · D · G · R · (☉) IMPERAT · S · A · neb

5. FER · III · DG · R · (☉) IMPERA · S · A ·

Opis rubní:

1. G · H · BOHEM (značka: ruka s hvězdou obráceně) IÆ · REX · 1640 neb
1642, 1643, 1644, 1645, 1646, 1647, 1648, 1649, 1650 neb 1651 aneb

2. G · H · BOHEMI (zn.: ruka s hvězdou obráceně) Æ · REX · 1652 neb 1653
neb 1654 aneb

3. G · H · BOHEMI (značka: ruka s hvězdou obráceně) Æ · REX · 1642 neb

4. G · H · BOHEM (značka: ruka s hvězdou obráceně) IÆ · REX · 1641 neb

5. G · H · BOHEMI (značka: ruka s hvězdou obráceně) Æ · REX · 1644
neb 1648

Průměr 19—20 $\frac{1}{2}$ mm, váha 1.15—1.85 gr.

Pražský groš Krištofa Margalíka (Tab. LXXIII. obr. 662. a 663.
ze sbírky p. Em. Mikše v Praze). Líc: V otevřeném nahoře kruhu ověncené
poprsí v brnění s pravé strany s vlasy hladce se vinoucími na široký límec kraj-
kový, pod nímž přehozen plášť. Svrchu sáhá hlava až k okraji. Opis

1. a 2. FER · III · DG · R · (☉) IMPERA · S · A ·

Na rubu ve svrchu otevřeném kruhu korunovaný orl dvouhlavý s ko-
runovaným českým zrnkem na prsou. Koruna nad orlem sáhá v opis:

1. G · H · BOHEMI (značka: kotva v oválu obráceně) Æ · REX · 1656 neb

2. G · H · BOHEM (značka: kotva v oválu obráceně) IÆ · REX · 1655
neb 1656

Okraj s obou stran perličkový.

Průměr 20—20 $\frac{1}{2}$ mm, váha 1.52—1.53 gr.

Horský groš Daniela Kavky z Tolnštejna s poprsím nevěn-
čeným (Tab. LXXIII. obr. 664. a 665.) nese opis na líci

1. FER · III · D · G · R · (značka: ruka s třemi šípy v oválu obráceně) IMPE-
RA · S · A · neb

2. FER · III · D · G · (značka: ruka s třemi šípy v oválu obráceně) R · IM-
PER · S · A · neb

3. FER · III · DG · R · (značka: ruka s třemi šípy v oválu obráceně) IMPE-
RA · S · A · neb

4. FER · III · D · G · R · (značka: ruka s třemi šípy v oválu obráceně)
IMPERA · S · A · neb

5. FER · III · D · G · R · (značka: ruka s třemi šípy v oválu obráceně)
IMPERAT · S · A ·

a na rubu

1. a 2. G · H · BOHEMI (Ⓢ) Æ · REX · 1638 · neb

3. G · H · BOHEM (Ⓢ) IÆ · REX · 1638 neb

4. G · H · BOHEM (Ⓢ) IÆ · REX · 1640 neb

5. G · H · BOHEMI (Ⓢ) Æ · REX · 1641

Průměr 20—20½ mm, váha 1·54—1·65 gr.

Horský groš Kavkův s poprsím ověnčeným (Tab. LXXIII. obr. 666.) má opis lící FER · III · D · G · R · (značka; ruka s třemi špy v ovalu obráceně) IMPERA · S · A · a rubní G · H · BOHEMI (Ⓢ) Æ · REX · 1642

Průměr 20 mm, váha 1·65 gr.

Kutnohorský groš Řehoře Hackla (Tab. LXXIII. obr. 667. a 668.) má hlavu panovnickou věncem vavřínovým zdobenou a opis na lici

1. FER · III · DG · R (Ⓢ) IMPERA S A neb

2. FER · III · DG · R (Ⓢ) IMPERA · SA · neb

3. FER · III · D · G · R (Ⓢ) IMPERA · S · A · neb

4. FER · III · D · G · R · (Ⓢ) IMPER · S · A ·

a na rubu

1. G · H · BOHEMI (značka: ruka se sekyrkou v závorkách obráceně) Æ · REX · 1654 neb

2. G · H · BOHEMI (značka: ruka se sekyrkou v závorkách obráceně) Æ · REX · 1654 neb 1655, 1656, 1657 neb

3. G · H · BOHEM (značka: ruka se sekyrkou v závorkách obráceně) IÆ · REX · 1657 neb

4. G · H · BOHEMI (značka: ruka se sekyrkou v závorkách obráceně) Æ · REX · 1657

Průměr 20—20½ mm, váha 1·51—1·95 gr.

Jáchymovský groš Davida Knoblocha s poprsím bez věnce vavřínového na hlavě (Tab. LXXIII. obr. 669.) mívá opis na lici

1. FER · III · D · G (Ⓢ) R · IMPE · S · A · neb

2. a 3. FER · III · D · G · R (Ⓢ) IMPERA · S · A ·

a na rubu

1. G · H · BOHEMI (značka: česnek v ovalu obráceně) Æ · REX · 1639 neb

2. G · H · BOHEMI (značka: česnek v ovalu obráceně) Æ · REX · 1640 neb

3. G · H · BOHEM (značka: česnek v ovalu obráceně) IÆ · REX · 1641

Průměr 19—20 mm, váha 1·55—1·8 gr.

Týž groš s poprsím věnceným (Tab. LXXIII. obr. 670.) nese opis na lici

1. FER · III · D · G · R (Ⓢ) IMPERA S A · neb

2. FER · III · DG · R · (Ⓢ) IMPERA · S · A · neb

3. · FER · III · D · G · R · (Ⓢ) IMPERA · S · A ·

a na rubu

1. a 2. G · H · BOHEMI (značka: česnek v ovalu obráceně) Æ · REX · 1643 neb

3. G · H · BOHEM (značka: česnek v ovalu obráceně) IÆ · REX · 1646
neb 1648

Průměr $19\frac{1}{2}$ —20 mm, váha 1·6—1·66 gr.

Převzácný jest Jáchymovský groš mincmistra Jana Freisteina (Tab. LXXIII. obr. 671. ze sbírky p. Em. Mikše v Praze) s poprsím věnceným a s opisem lícním · FER · III · D · G · R · (⊙) IMPERA · S · A · a rubním G · H · BOHEM (značka: letící jeřáb v závorkách obráceně) IÆ · REX · 649

Průměr $19\frac{1}{2}$ mm, váha 1·75 gr.

Rovněž velmi vzácný jest Jáchymovský groš Jana Jakuba Kittnera z Perchhaimbu (Tab. LXXIII. obr. 672. ze sbírky p. Em. Mikše v Praze) též s poprsím věnceným. Opisy na něm přiházívají se na líci

1. FER · III · DG · R · (⊙) IMPERA · S · A · neb

2. FER · III · D · G · R (⊙) O · IMPER : S · A : —
a na rubu

1. G · H · BOHEM (značka: korunka v kruhu obráceně) IÆ · REX · 1651 neb

2. G · H · BOHEM (značka: korunka v kruhu obráceně) IÆ · REX · 1657

Průměr $20\frac{1}{2}$ mm, váha 1·25—1·75 gr.

[Krejcarý jakosti šlotové (310 kusů na vřd. hřivnu) jsou podobného rázu grošového, nesou však pod poprsím v kruhu (ovalu) hodnotu vyznačenou číslicí I. Známý jsou buď s poprsím nevěnceným neb ověnceným.]

Pražský krejcar Jak. W. Welckhera s poprsím nevěnceným (Tab. LXIX. obr. 630.) jest lícní téhož jako groš. Na líci kolem poprsí, jež nezasahuje za obvedek kruhový, čte se opis

1. FER · III · D · G · RO · (⊙) IMPERA · S · A · ⊗ neb

2. a 3. FER · III · D · G · R · (⊙) IMPERA · S · A · ⊗

Opis rubní

1. a 2. G · H · BOHEM (značka: ruka s hvězdou v ovalu obráceně) IÆ · REX · 1638 neb

3. G · H · BOHEM (značka: ruka s hvězdou v ovalu obráceně) IÆ · REX · 1639

Průměr $15\frac{1}{2}$ mm, váha 0·67—0·9 gr.

Pražský krejcar Welckherův s poprsím věnceným (Tab. LXIX. obr. 631.) přesahujícím čelem za obvedek nese opis na líci

1. FER · III · D : G · R · (⊙) IMPERAT · S · A · + neb

2. a 3. FER · III · D · G · R · (⊙) IMPERA · S · A · ⊗

a na rubu

1. G · H · BOHEM (značka: ruka s hvězdou v ovalu obráceně) IÆ · REX · 1641 neb

2. G · H · BOHEM (značka: ruka s hvězdou v ovalu obráceně) IÆ · REX · 1641 neb 1642 neb

3. G · H · BOHE (značka: ruka s hvězdou v ovalu obráceně) MIÆ REX · 1641

Průměr 15—16 mm, váha 0·8—0·87 gr.

Na tab. LXX. obr. 635. znázorněn krejcar křížený, mající na rubu kolek krejcaru Ferdinanda II., jenž váží 0·75 gr a jest majetkem p. Em. Mikše v Praze.

Na Horském krejoaru Řehoře Hackla (Tab. LXIX. obr. 632.) zasahuje též hlava panovníkova do opisu FER · III · D · G · R · (I) IMPERA · S · A · Opis na rubu G · H · BOHEMI (značka: ruka se sekerou v závorkách obráceně) Æ · REX · 1654

Průměr $16\frac{1}{2}$ mm, váha 0·92 gr.

Podobného rázu jest i Jáchymovský krejcar Davida Knoblocha se znamením česnku a s letopočtem 1645 a Jana Jakuba Kittnera z Perchhaimbu se znamením korunky a s ročniskem 1651 neb 1652

Půlkrejcarey jsou jednostranné a jakosti 4lotové, totiž 495 z hřivny.

Půlkrejcar pražského rázu vidí se na tab. LXX. obr. 640. Na líci korunovaný český lev bez štítu, po stranách jeho hlavy F | III a za ohonem letočet 1655 Mezi zadními tlapami znamení kotvy. Rub prázdný.

Průměr $14\frac{1}{2}$ mm, váha 0·52 gr.

Též Horské půlkrejcarey Řehoře Hackla (Tab. LXX. obr. 641.) raženy jednostranně posledně dotčeným rázem. Nesou letočet 1654 a jako znamení ruku se sekerou.

Průměr 14 mm, váha 0·47 gr.

Jáchymovský půlkrejcar Davida Knoblocha má v líci korunovaný štítek s dvouhlavým orlem a s českým lvem a v polokruzích nahoře letočet 1640 a dole minc. znamení: česnek mezi dvěma tečkami (Killian 3358.).

Jáchymovské půlkrejcarey Jana Jak. Kittnera z Perchhaimbu jsou rázu dvojího.

Jedny nesou korunovaného českého lva bez štítu, vedle jehož hlavy s obou stran v oblouku letočet 16151 a mezi zadními tlapami F III (Tab. LXX. obr. 642.).

Průměr $12\frac{1}{2}$ mm, váha 0·52 gr.

Druhé podobají se Pražským a Horským, mají letočet 1652 a znamení minc. korunku v kruhu (Tab. LXX. obr. 643.). Bývají též do olova odraženy a takové váží 0·5 gr. a měří v průměru 15 mm.

Čtvrtkrejcar Horský (Tab. LXX. obr. 636.) jest také jednostranný. Na líci ve čtverci perlovitém na koso postaveném jest český lev ve štítku, vedle něhož po stranách rozdělený letočet 16154 Obruba perlovitá

Průměr 14 mm, váha stříbrného 0·32 gr., do olova odraženého 0·28 gr.

Mince zlatá hojně vydávána Ferdinandem III. a zachována častěji ve sbírkách v kusech skvostných.

Desítidukáty jsou rázu tolarového.

Pražský desítidukát Welokherův s panovníkem nevěněným. Na líci kolem nevěněného poprsí čte se opis FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A ·

Na rubu jako na tolaru korunovaný dvouhlavý orl se štítem českým korunovaný a řetězem zlatého rouna lemovaný na prsou. Kolem psk opis GER · HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou v obrubě obráceně) MIÆ · REX · A° 1640

2
Pražský desítidukát Welckherův s hlavou věnčenou má na líci v jemném dole otevřeném perličkovém obvodu věnčené poprsí jako na tolařech, dosahující dole až k okraji mince a kol něho opis FERDIN : III · DG : R : IMPERATOR · S : A :

Rub rovněž jako na tolaru nese opis GER · HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIAE · REX · A? 1648

Průměr 46 mm, váha 34·45 gr.

Jiné s poprsím věnčeným nesou ročník 1645 neb 1645

Pražský pětidukát J. B. Welckhera téhož lícení má opis na líci FERDIN · III · D · G · RO · IMPERATOR · S · A · a na rubu GERM · HVNG · BOHE (značka: ruka s hvězdou v obrubě obráceně) MIAE · REX · A? ∴ 1638

Průměr 35 mm, váha 16·17 gr.

Pražský trojdukát Welckherův. Líc: Poprsí věnčené v levo obrácené, kolem něhož čte se opis FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · Rub: Orel mající v prsním štítku lva. Opis: GER · HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIAE · REX · A · 1643 (Z nálezů v Jindřichově Hradci r. 1880. Pam. arch. díl XI. sl. 426.).

Pražský dvoudukát Welckherův s poprsím nově věnčeným (Tab. LXX. obr. 633.), lícení jako čtvrtolar, má opis na líci

1. a 3. FERDIN · III · D · G · RO · IMPERATOR · S · A · neb

2. FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A · neb

4. FERDIN · III · D · G · R · IMPERAT · S · A ·

a na rubu

1. GER · HVNG · BOHE (značka: ruka s hvězdou v ovalu obráceně) MIAE · REX · A : 1638 · neb

2. GER · HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIAE · REX · A? 1638 · neb

3. GERM · HVNG · BOH (značka: ruka s hvězdou obráceně) EMIAE · REX · A : 1639 neb

4. GER · HUNG · BOH (značka: ruka s hvězdou obráceně) EMIAE · REX · A : 1640

Průměr 27 mm, váha 6·88—6·91 gr.

Dvoudukát téhož minemistras poprsím s věncem vavřínovým má v opisu lícením jen IMPE—RAT : a na rubu ročník 1641 (Killian 3266.).

Pražský dvoudukát Margalíkův (Tab. LXX. obr. 634.) má na líci kolem ověněného poprsí opis

1. a 2. FER · III · DG · R · IMPERATOR · S · A ·

a na rubu

1. GER · HVN · BOHE (značka: kotva v štítku obráceně) MIAE · REX · 1655 (sbírka p. Ed. Haisla v Libici n. Cidl.) neb

2. GER · HVN · BOHE (značka: kotva v závorkách obráceně) MIAE · REX · 1657 (v c. a k. dvorním museu ve Vídni).

Průměr 28 mm, váha 6·85 gr.

Dukátů raženo 80 $\frac{1}{2}$ kusu z víd. hlivny.

Pražský dukát Welckberův s poprsím nevěnočným srovnává se s dvoudukáty, má však opis lícní FERDIN · III · D · G · R · IMPERATOR · S · A · a rubní GER · HVNG · BOH (značka: ruka s hvězdou obráceně) EMIÆ · REX · 1640

Průměr 22 $\frac{1}{2}$ mm, váha 3·5 gr.

Týž dukát s hlavou věnočnou (Tab. LXX. obr. 637.) nese opis na líci

1. FERDIN · III · D · G · R · IMPERAT · S · A

2. FERDIN · III · DG · RO · IMPERA · S · A ·

a na rubu

1. GERM · HVN · BOHE (značka: ruka s hvězdou obráceně) MIÆ · REX · A: 1645 neb

2. GER · HUN · BOH (značka: ruka s hvězdou v štítku obráceně) EMIÆ · REX · 1648

Průměr 22 $\frac{1}{2}$ —23 mm, váha 3·45—3·5 gr.

Měděné početní groše (Tab. LXX. obr. 639.) z času Ferdinanda III. náleží k mincům vzácným.

Na líci vidí se na nich v kruhu nahoře otevřeném korunované F^{III} mezi letopočtem 16 | 40, 16 | 43, 16 | 44, 16 | 49, 16 | 50 neb 16 | 54 Opis buď RAITGROSCH · DER · BEHMISCHEN · CAMER neb RAITGROSCH · DER · BEHMISCHEN · CAMER

Na rubu v kruhu český lev a za ním opis GROSS · POCZETNI · KOMORY · CZESKE · (růžice osmilistá). Obruby obou stran perličkovité.

Průměr 24—25 $\frac{1}{2}$ mm, váha 2·6—3·33 gr.

Mince běžné z mincoven moravských.

Jak výše již vzpomenuto, raženy v mincovně Brněnské v letech 1647 a 1648 Janem Konradem Richthausenem velmi vzácné tolary.

Tolar (Schulthess č. 326.) má v líci poprsí s pravé strany, vavřínem na hlavě zdobené; přes krunýř široký okraj pláště a řád zlatého rouna na šňůře. Opis FERDINANDVS : III : D : G : (značka: trojúhelník v kruhu) ROM : IM : SE : AV : GE : HV : BO : REX ☉

Na rubu korunovaný dvojitý orel s obvodky kol hlav a malou državou mezi nimi; orel třímá meč a žezlo, na jehož prsou vidí se štít s mnoha znaky, otočený řetězem toisonovým bez rouna. Opis ARCHID : AVS : DVX : (v korunovaném štítku moravská orlice) BVR : C : TYR : C : 1647

Tolar tento měl e. k. podplukovník K. G. rytíř ze Schulthessu-Rehberku r. 1840.

Rovněž převzácné jsou desítidukáty, na nichž vidí se na líci v řídkém perličkovém obvodu poprsí panovníka s pravé strany s dlouhými vlasy a s věncem vavřínovým na hlavě, s kníry a kozí bradou, s širokým límcem krajkovým, pod

nůž jest plášť na rameni sponkou v podobě růžice připjatý. Prsa zdobí řád zlatého rouna. Za obvodkem čte se shora opis FERDINANDVS · III · D · G ·
⊙ R · I · S · A · G · HVN · BO · REX · ☼

Na rubu v podobném obvodku nahoře i dole otevřeném korunovaný dvouhlavý orl sáhající korunou i ocasem k okraji mince. Nad hlavami orla jsou polokruhy a pod korunou kroužek, který snad má znázorňovati državu, a na prsou orla štít s mnoha znaky, však nekorunovaný a řetězem zlatého rouna lemovaný. Orlel drží v pravém spáru meč a v levém žezlo. Mezi brky v ocasu orla pod obroučkovou korunou štítek s orlief moravskou v pravo obrácenou. Opis ARCHID · AVS · DVX · | BVR · C · TYR · C · 1648

Obruba na obou stranách říde čárkovaná.

Průměr 44 mm.

Ostré otisky vzácné této mince byly nám laskavostí p. Otty Helbinga v Mnichově k reprodukcii zaslány, i přineseme vyobrazení její v dodatcích.

V Olomouci též vybiteny desťtídukáty a mimo to groše se znamením mincovny O v štítku neb v kruhu.

Desťtídukáty z této mincovny byly do nedávna úplně neznámými, i jsou proto ještě vzácnější Brněnských, kterým se velice podobají. Vynikají zajímavou prací ryjeckou.

Ochotou p. R. Mikše v Praze, jemuž, jakož i jeho otci, p. Em. Mikšovi, jsme povinni díky, že přinésti jsme mohli v tomto díle vyobrazení mnohých vzácných mincí, byla nám velice vzácná mince tato k okreslení zapůjčena, a podáme vyobrazení její taktéž v dodatcích.

Na líci jest poprsí téhož líčení jako na desťtídukátu Brněnském. Na rameni není však žádné sponky. Nahoře jest obvoděk částečně věncem vavřínovým protržen. Opis zní FERDINAND III · D (značka: ○ ve štítku) G · RO · IM · SAG · H · B · R · E ⊕ (květinová ozdoba).

Na rubu v obvodku čárkovaném pouze nahoře otevřeném dvouhlavý orl pod korunou, s níž vlají dvě stuhy. Orlel má na prsou štít s mnoha znaky svrchu otevřenou korunou pokrytý a zlatým rounem vroubený a v pravém pazouře meč a v levém žezlo. Orlice v brcích ocasu není. Kolem orla opis · AR · CHI · DVX · AVS · DVX · BVR · C · TY · 1659 ·

Obruba na obou stranách ke středě mince sbíhavě čárkována a na některých místech částečně setřena.

Průměr 44 mm, váha 34·8 gr.

Groše Olomoucké (Tab. LXXIII. obr. 673.) mají na líci v levo obráceně vavřínem ověncené poprsí v brnění s úzkým límcem krajkovým. Vně kruhu dole otevřeného opis

1. a 3. FERD III · D · G · R · ⊙ I · S · A · G · H · B · REX · ☼ neb

2. FERD · III · D · G · R · ⊙ I · S · A · G · H · B · REX · * neb

4. a 6. FERD · III · D · G · R · ⊙ I · S · A · G · H · B · REX * neb

5. FERD III · D · G · R ⊙ I · S · AV · G · H · B · REX ·

Na rubu v kruhu korunovaný dvojité orel s rakousko-burgundským štítkem na prsou; v pravém spáru drží meč a v levém žezlo. Opis

1. 2. 4. ARCHID · AV · (⊙) D · BV · C · T · 1637 neb

3. ARCHID · AV (⊙) D · BV · C · T · 1637 neb

5. ARCHIDV · AV · (⊙) D · BVC · T · 1637 neb

6. ARCHID · AV (⊙) D · BV · C · T · 1638

S obou stran perličkový okraj.

Průměr 20 mm, váha 1·24—1·65 gr.

Jiné groše těchto ročníků srovnávají se s popsány, jen poprsí na nich má širší límec.

Groše Olomoucké z let 1639 a 1640 (Tab. LXXIII. obr. 674.) mají opis v lici FERD III DG · R (⊙) I S A G H B REX ✕ a na rubu ARCHID · AV (značka: v okrouhlém štítku ⊙) D B V C T 1639 neb 1640

Průměr 20 mm, váha 1·4—1·68 gr.

Mince běžné z mincoven slezských.

Slezské tolary Ferdinanda III. i jich díly liší se podstatně od českých. Jak v průběhu popisu jich shledáme, přihází se na nich buď královo poprsí mladistvé, v levo obrácené, prostovlasé a bezvousé, neb v téže posici, však korunované, s kníry a kozí bradou, neb rovněž takové, leč nekorunované ale vavřínem věnčené, nebo poprsí ze předu s korunou na hlavě a s vousy pod nosem i na bradě.

Nalézáme pak za vlády Ferdinanda III. z mincoven slezských, v nichž se zemská mince razila, v činnosti na prvním místě mincovnu v Kladsku a ve Vratislavi, méně v Těšíně.

Císař Ferdinand II. schválil resolucí ze dne 28. srpna 1626, aby syn jeho Ferdinand III. zřídil mincovnu v Kladsku. Brzy potom začali tu vybíjeti tolary a groše velmi pěkné rytby. Některé kolky znamenány písmeny H G, znamením dovedného kolků řezáka Hanuše Gebharta.

Tolary připomínají svým uhersko-českým znakem neb Bohorodičkou v pa-prscích na rubu ráz uherský, tak že je někteří (jakož i Schulthess při č. 2469. až 2477.) neprávě přiřadili k mincím uherským. Na tolarech pak a grošech z r. 1627 se znamením přímé vlnovky mezi třemi koulemi (dle jiného výkladu úhoře neb hada mezi třemi růžicemi) mincmistra Jana Jakuba Husy či Husera neupomíná již docela nic na původ slezský, ba i titul panovníka jako krále českého na nich vynechán. Na tolaru takovém, jenž má v rubu znak o mnoha polích v obrubě zlatého rounu, vidí se v okrasách štítu písmena A=P, což na mnohých exemplářích zúmyslně rydlem bývá vyškrabáno.*)

Od r. 1628 objevuje se v Kladské mincovně světa zběhlý Petr Hema, který přišel sem z Gdanska, kde zanechal mnoho dluhů. Proto psal král polský

*) Beiträge zur Geschichte des österreichischen Münzwesens während der Zeit von 1622—1650 od Jana Newalda. Otisk z časopisu „Blätter des Vereines für Landeskunde von Niederösterreich“. 1832, str. 117—147.

Zikmund III. presidentu slezské komory, purkrabímu Karlu z Donína, aby Hemu ku zaplacení pohnul.

Hema vybějel na mince monogram μ v okrouhlém štítku, jak se vidí na tab. LI. obr. 56. Ostatně nasvědčuje, že Hema byl k r. 1628 mincemistrem v Kladště, také písmeno g (Glacium = Kladsko), které čte se na tolarech na konci rubního opisu za letopočtem mezi dvěma rúžičkami. Též na některých groších přilází se písmeno to na rubu nahoře v ozdobném štítku.

Po Petru Hemovi následoval jako mincmistr dne 1. dubna 1634 Hanuš Rossner a vardajnem byl Jiří Ondřej Hübner. Na mincích těch až k r. 1637 jeví se značka H R.

Téhož roku však Rossner vystoupil a v mincovně byli činni pouze vardajni a šmitmistr. V té době ražené tolary ukazují prázdný kroužek místo značky.

Teprve r. 1640 ustanoven byl v Kladsku mincemistrem Jiří Werner. Zvláštním výsadním listem daným v Řezně dne 14. srpna 1641 dovolil mu císař, aby jako správce mincovny Kladské razil všeliké zlaté i stříbrné mince dobré stříže a zrna, jak to říšská konstituce předpisuje, a jemu povoleno, aby buď sám aneb skrze své lidi skupovati směl pro potřebu mincovny Kladské zlomky zlaté a stříbrné v okolních královstvích, knížectvích, markrabstvích a zemích, však aby koupené jinam nezanášel.*)

Činnost mincovny Kladské byla častěji přerušována vpády švédskými, přes to však mincovalo se zde ještě r. 1665. První doba její za času královice Ferdinanda III. pokládá se jako podnik soukromý se schválením císařským, podobně asi jako mincovna vévody Friedlandského v Jičíně r. 1626 zaražená.

Kladské tolary Jana Jakuba Husy mají v líci v trojitém obvodku uprostřed perlovém a po stranách rovném, z nichž nahoře jsou všechny tři, dole pak dva protržené, prostovlasé bezvousé poprsí mladého panovníka s pravé strany s krátkými vlasy a s vysokým účesem nad čelem, jenž až do opisu zasahuje, a se stojatým vysoko zdviženým a velmi širokým okružím, v plášti na rameni připjatém, přes kterýž zavěšen řetěz řádu zlatého rouna. Za obvodkem trojitým čte se shora opis · FERDINANDVS · III · ☉ · D · G · HVNGARIÆ · REX · ❖

Na rubu v dvojitém obvodku vnitřním perlovém a k opisu přiléhajícím rovném a dvakrát protrženém, ovalový štít s mnoha znaky shora korunovaný a řetězem řádu zlatého rouna obtočený, od něhož beránek až do opisu zasahuje. Za korunou pokračuje opis rubní : ARCHID : AVSTRI · I : DVX · BVRGV : c : 1627 :

Okraj na obou stranách perličkový.

Na jiném tolaru Husově (Schulthess č. 2469.) vidí se v líci obrněné poprsí s prava s krátkým vlasem, kučerovitým a ku čelu sčesaným, bez vonsu, v širokém, španělském límci, hlavou lví na rameni, s ověšeným zlatým rounem na řetězu a spuštěným pláštěm. Opis · FERDINANDVS · III · ☉ · D · G · HVNGARIÆ · REX · *

*) Siegfr. Becher „Das österreichische Münzwesen“, II. str. 113.

Na rubu v ovalném obvodku složitý znak s rakouským a burgundským uprostřed, nad tím koruna a dva ptáci, kteří drží v zobáčích konce řetězu zlatého rouna, jež ovinuje znaky. Po stranách za obvodkem A - R · Opis ARC · IID : AVS : TRI : | : DVX : BVRGV : C : 1627 :

Jiný variant (Schulthess č. 2470.) nese zase v líci rovněž takové líčení i opis.

Na rubu též, však v prohlubínách u rámece sluší snad čísti s obou stran malé A. Opis x ARCHID x AVS x TRI x | x DVX x BVRGV x 1627 x

Kladské tolary Petra Hemy mají na rubu, jak shora již podotknuto, I. buď rozčtvrcený štít uhersko-český neb II. Madonnu paprsky ozářenou.

Na tolarech typu I. (Tab. LXXIV. obr. 680. a 683.) jest na líci mladistvý panovník bezvousý v poprsí na levo obráceném bez koruny a bez vavřínu, s vlasy krátce přistřiženými a na čele vzhůru načechranými, s okružím vysokým a širokým, v brnění, přes něž zavěseno zlaté rouno. Za obvodkem perlovým nahoře otevřeným čte se opis

1. FERDINANDVS · III · (značka: H v renaissaněním štítku) D · G · HVN : BOH : & c · REX neb

2. FERDINANDVS · III · D · (značka: H v renaissaněním štítku) G · HVNG : BOH : F^c · REX \otimes

Na rubu korunovaný ozdobný neb jednoduchý dole zaokrouhlený štít o čtyřech polích, věncený řetězem zlatého rouna, v 1. a 4. poli s uherskými příčnými břevny, v 2. a 3. poli s českým lvem, uprostřed pak štítek rakousko-burgundský. Za perlovým obvodkem nahoře korunou a dole beránkem od zlatého rouna protrženým jest opis

1. ARCHIDVX AV | STRIÆ · & c · 1628 \otimes 9 \otimes neb

2. ARCHIDVX · AV | STRIÆ · F^c \otimes 1629 \otimes

Obruba s obou stran perličková neb šňůrovitá částečně obroušena.

Dvoutolar Hemův v c. k. mincovním kabinetě (Schulthess č. 2471., Madai 330.) má v líci poprsí v kabátci květovaném a v širokém španělském límci a zlaté rouno zavěseno na šňůře. Opis FERDINANDVS · III · D (štítek s monogramem Petra Hemy H) G · HVNG : BOH : F^c · REX +

Na rubu korunovaný rozčtvrcený znak, v jehož 1. a 4. poli uherská břevna a ve 2. a 3. český lev se vidí a v štítku uprostřed znak rakousko-burgundský. Znaky ovinuty řetězem zlatého rouna. Opis ARCHIDVX AV | STRIÆ · F^c x 1629 x (Hamb. hist. Remarq. z r. 1704 XXV.)

Druhé tolary mají poprsí dole až k okraji sáhající a opis líčení

1. (Tab. LXXIV. obr. 686.) FERDINAND : III · D | G · HVN : BOH : F^c REX \otimes neb

2. (Tab. LXXV. obr. 698.) · FERDINAND : III | D · G : H : B : REX \otimes (na němž vidí se poprsí v plášti a pod ním křížek s esovitou okrasou po stranách).

Opis na rubu

1. ARCHIDVX · AV | STRIÆ · F^c · 1629 · H · neb

2. \otimes ARCHIDVX \otimes AV | STRIÆ \otimes EC \otimes 1629 \otimes

Sličný tolar č. 698. zobrazen jest dle originalu ze sbírky p. Fr. R. Chaury v Praze, kterýž má též stejného rázu dvoutolar a desťtídukát.

Tolar tento měří v průměru 46 mm a váží 28·25 gr, dvoutolar 57·35 gr.

Na jiném tolaru Hemově (Schulthess č. 2472., Széchényi na tab. XXXI., čís. 14.) jest v líci poprsí jako u Schulthessa na č. 2471., jen delší a se zlatým rounem na stužce. Opis FERDINAND III D | G · HV · BOH : ☿ c · REX ☉

Na rubu jako předešlý; řetěz řádový jest však upevněn na koruně šňůrou. V opisu čte se ARCHIDVX AV | STRIÆ. ☿ c · 1629 · H

Od něho liší se jen opisem FERDINAND : III · D | G · HVN · BOH : ☿ c · REX + tolar dle Schulthessa č. 2473. Opis rubní končí 1629 · H

Opět jiný variant (Schulthess č. 2474.) má na líci líčení jako u Schulthessa č. 2472., v opisu pak puntíky ostře hranaté FERDINAND : III · D | G · HV : BOH : ☿ · REX ☉ Rub jako na č. 2471., avšak řetěz upevněn ku koruně perličkovitou šňůrou.

Tolar se znamením řezače želez Hanuše Gebbarta (Schulthess č. 2475.)*): V líci obrněné poprsí s prava, s vlasem vzad sčesaným, poněkud kučerovitým, okruží vysoké, španělské, límeč přeložený a zlaté rouno na řetězu; na rameni vidí se lví hlava. Pod paží ozdobami spojené písmeny H—G. Opis · FERDINAND : III | D : G : H : B : REX *

Na rubu korunovaný štít rozětvrcený uhersko-český ovinut řetězem a zlatým rounem.

Marianské tolary Petra Hemy (Tab. LXXV. obr. 692. a 695.) mají líc stejný jako předešlé, a nesáhá-li dole poprsí k okraji, vybit zde monogram Hemův v ozdobném štítku. Opis lícní jeví se

1. (Tab. LXXV. obr. 692.***) FERDINAND : III · D | G · HV : BOH : ☿ REX ☉ · neb

2. (Tab. LXXV. obr. 695.***) FERDINANDVS · III · D (značka : H v renaissančním štítku) G · HVNG : BOH : ☿ c · REX ☉

Na rubu v ovalu prohloubeném korunovaná Matka Boží sedící na příměsíci. V pravici třímá dlouhé žezlo a levicí drží prostovlasého Ježíška na klíně Ji sedícího, jenž má v levici državu. Košem plamenná záře dosahující nahoře až k okraji. Za perlovým několikrát protřepeným obvodkem opis

1. FECIT MAGNA (značka : H v štítku renais.) POTENS ☉ 1629 ☉ neb

2. FECIT (korunovaný znak český) MAGNA (štítek rak.-burg.) POTENS (korunovaný znak uherský) 1630 ☉ což značí po česku: Učinila veliké věci mocí Svou [jsouc mocna].†)

Průměr 44—45 mm, váha 28·45 gr.

*) Mon. en arg. pag. 106 et Cab. Imp. pag. 153.

**) Schulthess č. 2476., Madai č. 331.

***) Schulthess č. 2477., Madai č. 331., Széchényi Tab. XXXI. čís. 15., Mon. en arg. pag. 106 et Cab. Imp. pag. 153.

†) Jak známo, byl Ferdinand III. horlivým ctitelem královny nebes Marie, jako otec jeho Ferdinand II., který vítězství své na Bílé Hoře její přispění přičítal, i vzýval Ji často na modlitbách

Vratislavské tolary minemistra Jiřího Reicharda (Tab. LXXVI. obr. 701. ze sbírky p. Fr. R. Chaury v Praze) se značkou labutě v pravo obrácené mají v lici poprsí panovníka s obroučkovou korunou na hlavě a s dlouhými vláskami se vlasy, s kníry a kozí bradou a v širokém límci krajkovém, pod nímž na prsou vyčnívá řetěz s řádem zlatého rouna. Za perlovým obvodkem

1. FERDINANDVS · III · D · G · R · IM · SE · AV · GE · HVN · BO · REX · DVX · SIL · ☙ neb

2. FERDINANDVS · III · D · G · R · IM · SE · AV · GE · HVN · BO · REX · DVX · SIL · ☉

Na rubu říšský orl s korunovaným rozětvceným štítem uhersko-českým na prsou, přes nějž uprostřed položen štítek rakousko-burgundský. Kolem hlavního štítu ověseno zlaté rouno. Orel má hlavy vroubeny kruhy a drží v pravém spáru meč a v levém žezlo. Při spárech jest na jedné straně písmeno M a na druhé I. Koruna nad orlem, s níž visí dvě stuhy, sáhá za obvoděk v opis

1. ARCHIDVX · AVS · DVX · R (v renaissančním štítku labuť obráceně) VR · MAR · MO · CO · T · 1642 neb 1645 neb

2. ARCHIDVX · AVST · DVX · (v renaissančním štítku labuť obráceně) BVRG · M · MOR · C · T · 1646

Okraj na obou stranách ku středu sblhavě čárkovaný.

Průměr 44 mm, váha 28·6—28·75 gr.

Týmž rázem vybijeny i dvoutolary.

Od r. 1649 do 1657 raženy tolary se značkou vratislavského vardajna Jiřího Ondřeje Hübnera G | H při nohách orlích (Tab. LXXVI. obr. 704.). Na nich jest v lici poprsí panovníkovo v levo obrácené, prostovlasé, pouze vavřínovým věncem pokryté, s kozí bradou a kníry, v oděni a v plášti s límcem krajkovým. Prsa zdobí řetěz zlatého rouna. Za čárkovitým obvodkem opis FERDINANDVS · III · D · G · R · IM · S · A · G · H · B · REX · DVX · SIL · ☉

Rub líčení téhož jako na tolarech Reichardových, jen vedle spárů orlích, jak již poznamenáno, písmeno G s jedné a H s druhé strany. Od koruny pokračuje opis ARCHIDVX · AVST · DVX · (v štítku dvojité lilie) · BVRG · MAR · M · C · T · 1649

Obruba s obou stran čárkovaná.

Jiné tolary Hübnerovy nesou poprsí korunované jako Reichardovy (Tab. LXXVI. obr. 707. ze sbírky p. Fr. R. Chaury v Praze) s opisem v lici FERDINANDVS · III · D · G · R · IM · SE · AV · GE · HVN · BO · REX · DVX · SIL · ☙ a na rubu ARCHIDVX · AVST · DVX (dvojité lilie v štítku) BVRG · MAR · MO · C · T · 1650

za pomoc a ochranu a také putoval i se synem svým králcem Ferdinandem IV. do Staré Boleslavi a ke kapli Ježí na Sv. Hoře u Příbrami, jakž podnes malby v ambitech tamních o tom svědectví vydávají. Tomuto svému náboženskému citu dával též průchodu i na mincích výše popsaných.

Okraj oboustranně čárkovaný.

Průměr 45 mm, váha 28·65 gr.

Kolku toho použito také k ražbě dvoutolarů.

Na tab. LXXVII. obr. 713. vidí se podobný tolar s písmeny G | H při drápcech orlích a se značkou Reichardovou, labutí v štítku, pod orlem místo dvojité lilie. Na něm jeví se opis líčení FERDINANDVS · III · D · G · R · IM · SE · AV · GE · HVN · BO · REX · DVX · SIL · ☼ a rubní ARCHIDVX · AVST · DVX (labuť v štítku obráceně) BVR · M · MO · CO · TYR · 1654

I tento tolar zobrazen dle originalu ze sbírky p. Fr. R. Chaury v Praze, jenž ochotným zapůjčováním nejen otisků, alebrž i originalů velmi vydatně ku zdokonalení díla tohoto přispívá.

Kolkem tím vybity též dvoutolary.

Také jsou tolary Hübnerovy pouze se znamením G | H, jak se spatřuje na tab. LXXVII. obr. 715. Mají v líci panovnicko poprsí věncem vavřínovým zdobené a místo širokého krajkového límce brnění, na němž jest řetěz zlatého rouna, a kolem opis FERDINAND · III · D · G · R · I · SE · A · GER · HUN · B · REX DUX SI · ✦

Rubní strana dle předcházejícího líčení s opisem ARCHI · DUX AUST · DUX · BUR · MAR · MOR · COM · T · 1656

Zvláštním rázem vyniká tolar se sedícím rytířem (Tab. LXXVII. obr. 714.) držícím mezi koleny štít se slezskou orlicí, pod nímž v opisu naznačena v závorkách cena XXIII. Za perlovým obvodkem jest opis FERDINAND · III · D · G · (IIIXX) R · I · S · A · G · H · BOHE · REX ☼ t. j. Ferdinandus Tertius Dei gratia Romanorum imperator semper augustus, Germaniae, Hungariae, Bohemiae rex (Ferdinand Třetí z Boží milosti římský císař vždy vznešený, německý, uherský, český král).

Na rubu český lev v perlovém obvodku, za nímž jest pokračování opisu ARCHID · AVST · D · B · M · M · C · T · SVPREMVS DVX SILESIAE 1650 : t. j. archidux Austriae, dux Burgundiae, marchio Moraviae, comes Tirolis, supremus dux Silesiae (arcivévoda rakouský, vévoda burgundský, markrabě moravský, hrabě tyrolský, nejvyšší vévoda slezský).

Obruba oboustranně perličková.

Průměr 42 mm.

Vratislavské půltolary Reichardovy se značkou labutě v štítku a s písmeny M | I vedle drápů orlích raženy buď rázem tolarovým (dle typu tolaru obr. 701.) s poprsím korunovaným k levé straně obráceným a nesou leto-počet 1639, 1641, 1642, 1644 neb 1648

Nebo mají v líci poprsí málo v levo odkloněné, skoro přímé a korunované, s kníry a kozí bradou, v oděni s úzkým límcem a s řetězem zlatého rouna na prsou. Država na koruně protrhuje shora čárkovaný obvoděk a zasahuje do opisu FERDINANDVS · III · D · G · R · IM · S · AV · G · HVN · B · REX · D · SI ·

Na rubu líčení totéž jako na tolarech, vedle pazourů orlích písmena M | I a opis ARCHIDVX · AVST · DV (značka: labuť v štítku obráceně) X · BV · M · MO · CO · T · 1646

Měří v průměru 37 mm.

Vratislavský půltolar se značkou labutě v štítku a s písmeny G | H při spárech orlích n s letočtem 1651 neb 1653 jest rázu podobného. Jiné nesou zase jako znamení dvojitou lilii a letočet 1650 neb 1655.

Vratislavské čtvrttolary mají na lici poprsí s velkou korunou s pravé strany a na rubu říšského orla jako tolary. Jako znamení nesou na rubu labuť v štítku a vedle noh orla písmena M | I a letočet 1641, 1646 neb 1648. Na ročníku 1651 není znamení labutě.

Jiný čtvrttolar z r. 1651 podobného líčení má opis v lici FERDINANDVS · III · D · G · R · I · S · A · G · HVN · B · REX · D · SI : ☉ a na rubu ARCHIDVX · AVS · DVX · (značka: labuť v štítku obráceně) BV · MA · MO · CO · T · 1651 Po stranách orla jsou písmena G | H Na ročníku 1653—1655 bývá pod orlem dvojitá lilie v štítku a při spárech orlích písmena G | H

Slezské groše Ferdinanda III. vynikají také rázy velice různými.

Kladské groše Jana Jakuba Husy mají líc s mladistvým prostovlasým poprsím panovníka v levo obráceného v plášti s okružím a kolem za hladkým a perlovým obvodkem opis FERDIN · III · D : G (☉) HVNGAR · REX ☉

Na rubu pak tři štítky odstředivě postavené a přes obodek sáhlající, z nichž horní svíslý jest uherský, v pravo rakousko-burgundský a v levo kastilský (věž) a mezi nimi uprostřed tečka. Za dvojitým s lícem souhlasným a třikrát protrženým obvodkem čte se opis ARCHID · AVS · DVX (☉) BV · ET · ST · 1627 · t. j. archidux Austriae, dux Burgundiae et Styriae (arcivévoda rakouský, vévoda burgundský a štyrský). Jak patrně, titul krále českého i vévody slezského v něm docela vynechán.

Někdy bývá za letočtem ☉, jindy zase znamení vlnovka jest pouze mezi 2 tečkami a letočet umístěn přesně nad uherským znakem.

Také končí opis rubní po letočtu ještě minc. značkou: vlnovkou mezi třemi tečkami.

Jiné groše Jana Jak. Husy (Tab. LXXIV. obr. 679.) mají na rubu místo štítku kastilského štítek s českým lvem a opis v lici · FERD : III · D : G (☉) HV : Bo : & · REX · a na rubu ARCHI : AV : DVX (☉) BV : ET · ST · 1628 ☉

Průměr 21 mm, váha 1·5 gr.

Kladské groše Petra Hemy mají na rubu buď tři štítky neb korunovaný rozčtvrcený štít uhersko-český s rakousko-burgundským štítkem uprostřed, jak přibází se na jeho tolarech, avšak není na něm zlatého rouna.

Prvější znázorněny jsou na tab. LXXIV. obr. 681., 682., 684. a 685. Vedle značky minemistrovy H v štítku nesou ještě na rubu nad uherským znakem znamení Kladské mincovny g neb G v štítku.

Licení opis na nich jevívá se

1. FERD : III · D · G · (značka: v štítku renaissančním) HV : BO : & · REX · neb

2. · FERD : III · D · G (značka: v štítku renaissančním) HV : BO : & · REX · neb

3. · FERD : III · D · G · (☉) HV : BO : & · REX · neb

4. FERD : III · D · G · (☉) HV · BO : & · REX ·

Na rubu

1. ARCHIDVX (☉ v štítku renaissančním) · AVST : & · 1628 (znamení mincovny η v štítku) neb

2. ARCHIDVX (☉ v štítku renaissančním) AVST : & · 1628 (znamení mincovny η v štítku) neb

3. ARCHIDVX (značka: v štítku renaissančním) AVST : & · 1628 (znamení mincovny η v štítku) neb

4. ARCHIDVX AV (značka: v štítku jednoduchém) STRIÆ & · 1628 · (znamení mincovny G v štítku).

Průměr 21 mm, váha 1·5—1·75 gr.

Druhé zobrazeny jsou na tab. LXXIV. obr. 687. a tab. LXXV. obr. 691. a 693. Mívají opis licení

1. FERD · III · D · G (☉ v štítku renaissančním) HV : BO : & · REX · neb

2. · FERD : III · D · G (☉ v štítku renaissančním) HV : BO · & · REX · neb

3. FERD : III · D · G (☉ v štítku jednoduchém) HV : BO : ☉ · REX · neb

4. FERD · III · D · G (☉ v štítku jednoduchém) HV · BO : ☉ · REX ·

a rubu

1. ARCHIDVX (značka: v štítku renaissančním) AVST : & · 1628 neb

2. ARCHIDVX · (značka: v štítku renaissančním) AVST : & · 1628 neb

3. ARCHIDVX (značka: v štítku jednoduchém) AVST : ☉ · 1629 neb 1650 nebo AVST · ☉ · 1631 neb

4. ARCHIDVX (značka: v štítku jednoduchém) AVST : ☉ · 1630

Průměr 21 mm, váha 1·45—1·7 gr.

Kladské groše z let 1637—1639 za vardajna Jiřího Ondřeje Hübnera (Tab. LXXV. obr. 694.) nesou v líci v perlovém nahoře i dole protrženém obvodku poprsí s pravé strany s kníry a malou kozí bradou v brnění a s okružím a opis

1. FERD III D · G R (☉ v štítku renaissančním) I S A G H B REX ☉ neb

2. FERD III · D : G · R (☉ v štítku renaiss.) I · S · A · G · H · B · REX ☉

Na rubu vidí se korunovaný říšský orl a mečem v pravém a s žezlem v levém pazouru a za perlovým avrebu i zdola protrženým obvodkem opis

1. ARCHID · A · D (značka: ☉ v štítku renaissančním) B C T · YR · 1638 neb

2. ARCHID · A · D (značka: ☉ v štítku renaissančním) B · C · T · Y · R · 1638

Průměr 21 mm, váha 1·35 gr.

Pozdější Kladské groše Jiřího Wenera z let 1640—1642 (Tab. LXXV. obr. 696.) mají v líci poprsí panovnicka s pravé strany s kníry a kozí

bradou a věnčené vavřínem, s ležatým límcem krajkovým a bez obvodku. Opis bez teček a sice FERD III D G R (ε v ozdobném štítku) I S A G H B REX *

Na rubu říšský orel se štítkem rak.-burg. na prsou a s mečem a žezlem ve spárech též bez obvodku a pod ním v opisu štítek s písmeny G W (Georg Werner). Opis ARCHID A D (Λ Θ v štítku neb v závorkách) B C TYR 1640 neb 1641 neb 1642

Průměr $20\frac{1}{2}$ mm, váha 1.55 gr.

Kladský groš Wernerův s obvodkem na líci i rubu dvakrát přetrženým znázorněn na tab. LXXV. obr. 697. Opisy jsou tytéž jako na předešlém, jen lctopočet bývá 1643, 1644, 1646, 1647 a 1648.

Průměr $20\frac{1}{2}$ —21 mm, váha 1.6 gr.

Vratislavské groše Hanuše Rydella či Riegra (Tab. LXXV. obr. 699. a tab. LXXVI. obr. 700.) podobají se Kladským Petra Hemy. Mají totiž v líci mladé bezvousé poprsí panovnickovo v levo obrácené v brnění se širokým a vysokým okružím sáhajícím nahoře téměř k okraji. Opis lícní

1. FERD : III · D : G (ε v štítku okrouhlém neb lopatovitém) HV : BO : ☿ · REX · neb

2. FERD · III · D · G (ε v štítku ozdobném) HV · BO : ☿ : REX ·

Na rubu pod korunou rozčtvrcený štít v 1. a 4. poli s břevny uherskými a v 2. a 3. poli s českým lvem, uprostřed pak se štítkem rak.-burg. Koruna sáhá v opis

1. ARCHIDVX (značka: ☿ v štítku ozdobném) AVST · ☿ · 1631 neb 1632 neb 1633 neb AVST : ☿ · 1631 nebo

2. ARCHIDVX (značka: ☿ v štítku ozdobném) AVST : ☿ · 1635

Průměr 21 mm, váha 1.4—1.7 gr.

Vratislavské groše Jiřího Reicharda (Tab. LXXVI. obr. 702. a 703.) mají na líci v obvodku věnčené poprsí s pravé strany s kníry a kozí bradou, s krajkovým límcem a zlatým rounem na prsou. Opis

1. FERD · III · D : G · R · I · (ε v štítku ozdobném) S · A · G · HV · B · REX ☿ neb

2. FERD · III · D : G · R · (ε v štítku ozdobném) I · S · A · G · H · B · REX · ☿

Na rubní straně korunovaný dvouhlavý orel držící v pravém spáru meč a v levém žezlo a při nich písmena M a I. Obvodek perlový nahoře i dole protržený, za nímž ote se opis

1. ARCHIDVX · A · (značka: labuť v ozdobném štítku obráceně) DVX · B · C · T · 1637 neb

2. ARCHIDVX (značka: labuť v ozdobném štítku obráceně) · A · D · B · C · T · 1642

Průměr $20\frac{1}{2}$ —21 mm, váha 1.3—1.5 gr.

Vzácné jsou groše Reichardovy, jež mají na rubu pod orlem štítek s labutí mezi písmeny M a W. Bývá na nich opis v líci FERD · III · D : G R (ε v ozdobném

štítku) I · S · A · G · H · B · REX ☼ a na rubu ARCHIDVX^M (značka: labuť v ozdobném štítku obráceně) ^MA · D · B · C · T · 1648 Jinak srovnává se líčení s předcházejícími, ale vedle drápů orlích není písmen M | I

Průměr 20 $\frac{1}{2}$ mm, váha 1·3 gr.

Jiné groše také téhož líčení nesou značku Reichardovu labuť ve štítku a po stranách pazourů orlích písmena G | H jako značku vardajna Jiřího Ondřeje Hübnera. Opis na nich jeví se na lici

1. FERD · III · D : G · R · (☉ v ozdobném štítku) I · S · A · G · H · B · REX ☼ neb

2. FERD · III · D : G · R · (☉ v ozdobném štítku) · I · S · A · G · H · B · REX ☼ a na rubu

1. a 2. ARCHIDVX (značka: labuť ve štítku obráceně) · A · D · B · C · T · 1650 neb 1651

Průměr 20 mm, váha 1·45 gr.

Rovněž podobné jsou groše s písmeny G | H vedle orla a s dvojitou lilí ve štítku pod orlem. Na těch čte se opis v lici

1. FERD · III · D : G · R · (☉) I · S · A · G · H · B · REX · ☼ neb

2. FERD · III · D : G · R · (☉ v štítku ozdobném) I · S · A · G · H · B · REX ☼ a na rubu

1. ARCHIDVX · (značka: dvojitá lilie v ozdobném štítku) A · D · B · C · T · 1648 :

2. ARCHIDVX · (značka: dvojitá lilie v ozdobném štítku) · A · D · B · C · T · 1650

Průměr 20—21 mm, váha 1·24—1·55 gr.

Výše popsané troje groše jsou majetkem p. Rudolfa Scheunera ve Zhořelci, který nám je k okreslení laskavě zapůjčil, i budou v dodatku zobrazeny.

Groš výhradně jen se značkou vardajna Jiřího Ondřeje Hübnera, totiž s písmeny G | H po stranách noh orlích, podán na tab. LXXVI. obr. 705. Věnčené poprsí na něm s pravé strany v brnění s kníry a kozí bradou dosahuje nahore až k okraji mince. Kolem něho opis FERD · III · D : G · R · (štítek s ☉) I · S · A · G · H · B · REX ·

Na rubu v obvodu perlovém dvojitý orel s mečem a žezlem mezi písmeny G | H, nad nímž koruna sáhá v opis ARCHIDUX · A · DUX · B · M · M · C · T · 1656 neb 1657 nebo i 1658 (letočet, kdy byl již Ferdinand III. mrtev).

Průměr 20 mm, váha 1·15—1·6 gr.

Krejčary slezské jsou typu trojho.

Kladské krejčary Jana Jakuba Husy známe dvoje.

Jedny (Tab. LXXIV. obr. 675.) mají na lici mladé poprsí s pláštěm a širokým okružím jako groše a opis FERD : III · D : G : HV (I) NG : ET · BOH : REX *

Na rubu jest český lev však v levo obrácený s opisem ARCHID · AVS · DVX (☉) BV · ET · ST · 1628 *

Průměr 16 mm, váha 0·62 gr.

Druhé (Tab. LXXIV. obr. 676.) mají v lici poprsí jako předešlé, jen liší se poněkud jiným opisem, totiž FERD : III · D : G : HVN (I) ET · BOH : REX ♣

Na rubní straně jsou v obvodku dva kříže skloněné k sobě v úhlu 45° a na nich položen štítek rakousko-burgundský. Kolem ůte se opis ARCHI · AV · DVX (S) BV · ET · ST · 1628 ♣

Průměr 16 $\frac{1}{2}$ mm, váha 0·75 gr.

Kladské krejčary Hemovy (Tab. LXXIV. obr. 677.) shodují se v lici s groši jeho, nesouce poprsí panovnickovo s tváří mladou v brnění s velkým okružím, dosahující shora až k okraji. Opis

1. FERD · III · D : G (číslice I v renais. štítku) HV : BO : & c · REX · neb

2. FERD : III · D · G (číslice I v renais. štítku) HV : BO : † · REX ·

Rub jest jako na předešlém s dvojitým křížem, opis však

1. ARCHIDVX · (značka: † v štítku renais.) AVST : & c · 1628 ♠ neb

2. ARCHIDVX (značka: † v štítku renais.) AVST · † · 1630 ♠ neb 1631 ♠

Průměr 17 mm, váha 0·8 gr.

Vratislavské krejčary Hanuše Rydella či Riegra vynikají stejným rázem, toliko v opisu rubním pod dvojitým křížem vidí se značka HR a na konci jeho letočet 1632 neb 1633.

Vratislavské krejčary Jiřího Reicharda (Tab. LXXIV. obr. 678.) jsou podobného rázu jako jeho groše, na lici s poprsím ověněným a s přílehlým límcem krajkovým a s opisem FERD · III · D : G R · I · S · A · G · H · B · REX ⊗ neb BO · REX ⊗ a na rubu v obvodku nahoře otevřeném korunovaný dvouhlavý orel, leč nedrží ani meč ani žezlo ve spárech. Orel má na prsou ovalový štítek s číslicí I a vedle drápů orlí jsou písmena M | I Pokračování opisu ARCHIDVX (zn.: labuť v závorkách obráceně) · A · D · B · C · T · 1637

Průměr 16 $\frac{1}{2}$ mm, váha 0·8 gr.

Jiné krejčary Reichardovy z téhož roku mají vedle orla písmena G | R, ale znamení labutě na nich není.

Vratislavské krejčary varda jna Jiřího Ondřeje Hübnera mají zase při spárech orla písmena G | H a jsou buď bez znamení labutě, jak se vidí na ročnku 1649 neb s ním, jak bývá na ročnku 1653

Haléře jednostranné (Tab. LXXV. obr. 688.) mají korunované F a vedle něho letočet · 16 | 58 · odstředivě umístěný; vedle korunky značka H | S

Průměr 12 $\frac{1}{2}$ mm.

Podobné haléře jsou též z r. 1647 se značkou L | W a letočtem rovně postaveným (Tab. LXXV. obr. 690.).

Na jiných jest trojlalok ze tří protínajících se polokruhů (Tab. LXXV. obr. 689.). V horním laloku pod velkou korunou jest písmeno F a v dolních dva štítky šikmo k sobě skloněné a sice v pravo s dvouhlavým orlem a v levo s rakouským znakem. Nahoře v koutech laloku letočet 16 | 43 a dole značka M | I

Průměr 14 $\frac{1}{2}$ mm.

Desítidukáty vybijeny rázem tolarovým buď dle obr. 698. na tab. LXXV. neb dle obr. 701. na tab. LXXVI.

Podobně i pětidukáty bity dle typů tolarových.

Dvoudukáty známe několikrát.

Kladský dvoudukát Hemův (Tab. LXXVII. obr. 716.) má v líci panovnicka v celé postavě v levo nakročeného, v brnění a ornátě korunovačném, s korunou na hlavě, s žezlem v pravici a s državou v levici. Hlava protrhuje perlový obvoděk a sáhá do opisu FERDINAND : III · D · G · HVN : BO : ☉ · REX ·

Na rubu jest v záři paprskovitě sedící korunovaná Madonna Immaculata (Neposkvrněná) s půlměsícem pod nohama, chovající na klíně božské děčátko, jež drží v levici državu, sama pak třímá v pravici žezlo. Svrchu přesahuje korunou za perlový obvoděk do opisu FECIT · MAGNA (v štítku renaissančním značka H) POTENS * F * 1631 *

Průměr $25\frac{1}{2}$ mm.

Vratislavský dvoudukát Jiřího Reicharda (Tab. LXXVII. obr. 717.) má na líci korunované poprsí v levo obrácené s kozí bradou a kníry a s límcem krajkovým. Za perlovým obvoděkem jest opis

1. FERDINANDVS · III · D · G · R · IM · S · AVGVS · GER · HVN · B · REX · D · SI ☉ neb

2. FERDINANDVS III · D · G · R · IM S AVGVS · GER · HVN · B · REX · D · SI ☉

Na rubu v perlovém nahoře protrženém obvoděku dvouhlavý říšský orel pod korunou, s které visí dvě stuhy, a s malou državou mezi orlími hlavami. Orel má na prsou lopatovitý, nekorunovaný zlatým rounem lemovaný štít s mnoha znaky, mezi nimiž v horní části patrna slezská orlice, a drží v pravém pazouru meč a v levém žezlo. Vedle pazourů jest s jedné strany písmeno M a s druhé I. Od koruny čte se opis

1. a 2. ARCHIDVX · AVST · DVX · B (značka: labuť v renaissančním štítku obráceně) VRG · M · MO · COM · TYR · 1641 neb 1643 nebo 1646

Průměr 30 mm.

Vratislavské dvoudukáty Jiřího Ondřeje Hübnera jsou stejného lícení s předešlými, jen koruna na poprsí zasahuje za obvoděk, štít jest korunovaný, mezi hlavami orlími není však državy a vedle spárů orlích vidí se písmena G | H. Opis lícení zní pak FERDINANDVS · III · D · G · RO · IM · S · AVGVS · GER · HVN · BO · REX · DVX · SI : a rubní ARCHIDVX · AVST · DVX · B (dvojitá lilie v renaissančním štítku) VRG V M · MOR · CO · TY · 1649 neb 1650 aneb 1651

Průměr 30 mm.

< Na dukátech rozeznáváme ráz čtverý.

Vratislavský dukát Hanuše Rydella (Tab. LXXVI. obr. 706.) má na líci panovnicka v levo nakročeného s korunou na hlavě, v brnění, přes něj přehozen plášť korunovační, držícího v levici državu a v pravici žezlo. Za perlovým obvoděkem nahoře i dole postavou panovnicka protrženým jest opis FERDIN · III · D · G | HVN · BO : 5 · REX ·

Na rubu korunovaný rozdělený štít lepatovitý v 1. a 3. poli s břevny uherskými, v 2. a 4. poli s českým lvem a uprostřed se štítkem rakousko-burgundským. Štít jest lemovaný zlatým rounem, s nímž soustředný jest perlový obvoděk nahoře korunou a dole beránkem protržený, za kterým čte se opis ARCHIDVX AV | STRIÆ · 5 · 1651 · HR ·

Průměr 22 mm.

Vratislavský dukát Jiřího Reicharda (Tab. LXXVI. obr. 708.) má líčení toto:

Líc: Poprsí panovnskovo s pravé strany otevřenou korunou pokryté s kníry a kozí bradou a s límcem krajkovým ke krku přilehající, na němž spočívá řetěz s řádem zlatého rounu. Koruna protrhuje perlový obvoděk a sáhá v opis FERDINANDVS · III · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX · D · S ·

Na rubu jest dvouhlavý orel pod korunou s dvěma stuhami, mající na prsou korunovaný rozdělený štít uhersko-český zlatým rounem ověšený, uprostřed něhož jest malý štítek rakousko-burgundský. Orel drží v pravém spáru meč a v levém žezlo. Za obvodkem perlovým dvakrát protrženým následuje opis ARCHIDVX · AVST · (značka: labuť v renaissančním štítku obráceně) DVX · BVR · CO · TY · 1637

Průměr 22 $\frac{1}{2}$ mm.

Na takovémž dukátu z r. 1638 jsou vedle spárů orlích ještě písmena M | I

Podobným rázem se znamením labutě a s písmeny M | I bity r. 1637 půl dukáty.

Jiné dukáty Reichardovy mají poprsí s korunou obroučkovou, jak se vidí na tab. LXXVIII. obr. 724. a značku M | I po stranách pazourů orlích a labuť pod orlem.

Ostatní líčení jest jako na předcházejícím dukátu. Na líci jeví se opis FERDINANDVS · III · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX · S · a na rubu ARCHIDVX · AVS · DV | X · B · MA · M · C · T · 1641 neb 1639, 1642, 1643, 1644, 1646, 1647, 1648 (na tomto ročníku bez značky M | I) neb 1653

Tento typ podržen i na půl dukátech z r. 1641 a 1642.

Vratislavské dukáty vydané mincmistrem Jiřím Reichardem společně s vradajnem Jiřím Ondřejem Hübnerem (Tab. LXXVIII. obr. 724.) mají líčení úplně stejné jako dukáty posléze popsané, toliko po stranách orla jsou písmena G | H Na líci jest opis FERDINAND · III · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX · · a na rubu ARCHI · DVX · AVS · (značka: labuť v štítku renaissančním obráceně) DVX · B · M · M · C · T · 1651

Vratislavské dukáty samotného Jiřího Ondřeje Hübnera nesou značku G | H vedle pazourů orlích a pod orlem ozdobný štítek s dvojitou lilí. Jsou buď téhož rázu a takové přibázejí se z r. 1649, 1650 a 1655 a podobné jim půl dukáty z r. 1649.

Nebo mají korunované poprsí ze předu (Tab. LXXVIII. obr. 723.) a opis na líci FERDINANDVS · III · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX · a na rubu

ARCHIDVX · AVST · (značka: dvojitá lilie v renaissančním štítku) DVX · B · M · M · C · T · 1650 >

Průměr 22 mm.

Početných peněz komory slezské za Ferdinanda III. na ten čas neznáme. Těšínsko mívalo za knížat Piastovců Václava Adama (Posthuma) 1528 až 1579, Bedřicha Kazimíra 1568—1571, knížete dobráka Adama Václava 1592 až 1617, Bedřicha Viléma 1617—1625 i kněžny Elišky Lukrecie z Liechtensteina 1625—1653 svoji minci.

Císař Ferdinand III. ujal minci zdejší r. 1640 po vymření knížat Piastovců a dával tu vybiti groše po třech krejčářích r. 1642—1644, 1646—1649 a 1652, krejčary r. 1644—1649, trojníky r. 1649—1652 a haléře r. 1650—1652 a 1654.

Na groších Těšínských (Tab. LXXVIII. obr. 725.) vidí se v líci poprsí s pravé strany ověšeným temenem sahající v opis FERD · III · D · G · R · I · (☉) S · A · G · H · B · REX ·

Na rubu orlice korunovaná v pravo obrácená, pod níž po stranách písmena H | L a za obvodkem křídly dvakrátě protrženým opis MON · NO · ARG · TESCHINENS · 1643 t. j. Moneta nova argentea Teschinensis (mince nová stříbrná Těšínská).

Průměr 21 mm.

Kolek z r. 1644 (Tab. LXXVIII. obr. 726.) má v líci ověšené poprsí v obvodku, za nímž čte se opis FERD : III · D : G : R : I : (☉) S : A : G : H : BO : REX · ☉

Na rubu jest ve španělském štítu pod knížecím kloboukem, po jehož stranách se vidí rozdělený letopočet 16 | 44, korunovaná orlice a vedle štítu písmena H | L a opis MON : NO : ARG : DVC : TESCH : t. j. Moneta nova argentea duois Teschinensis (mince nová stříbrná vévody Těšínského).

Průměr 20 $\frac{1}{2}$ mm.

Na groši z r. 1646 (Tab. LXXVIII. obr. 727.) protržen na líci obvodek věncem na poprsí, jež provází kolem opis FERD : III : D : G : R : I (☉) S : A : G : H : BO : REX · ☉

Na rubu jest líčení jako na předešlém, opis však MO NO · AR · DV · TESCHINEN · 1646

Groš z r. 1652 (Tab. LXXVIII. obr. 728.) má v líci ověšené poprsí s rozčuchaným vlasem i vousem a opisem · FERDI : III : D : G : R (v renaissančním štítku číslice ☉) I : S : A : G : H : B : R ·

Na rubu jest orlice s mřížkovým štítkem na prsou, vedle níž nad pazoury jsou písmena G | G jako znamení mincmistra Gabriela Görloffa (1648—1653) a za obvodkem vévodský klobouk a opis MO : NO : AR : DV : TESCH : 1652

Průměr 21 mm.

Krejčary Těšínské jsou podobny grošům.

Těšínský krejčar Daniela Raschke (Tab. LXXVII. obr. 718.) nese v líci v obvodku věncené poprsí a kolem něho opis FERD · III · D · G · R (☉) I · S · A · G · H · E · B · R ·

Na rubu v kruhovitém obvodku mezi písmeny D | R (Daniel Raschke) štítek s korunovanou orlicí. Nad štítem vévodská koruna, od níž jde opis MO · NO · AR · DV · TESCH · 1644

Průměr 16 mm.

Na jiných krejcarech Těšínských (Tab. LXXVII. obr. 719.) sáhá poprsí temenem v opis · FER · III · D · G · R (I) I · S · A · G · H · B · R Na rubu vedle štítku jsou písmena H | L Jiak křovní i opis srovnává se s předešlými, jen opis končí letopočtem 1645

Průměr 16 mm, váha 0·6 gr.

Trojníky Těšínské (Tab. LXXVI. obr. 709.) mají v líci orlici ve volném poli s mřížkováním štítkem na prsou.

Na rubu jest velká država s 3 ve spodní půli mezi rozděleným letopočtem 16 | 49 pod níž s každé strany jest čtyřrohá tečka.

Těšínské trojníky Gabriela Görlofffa (Tab. LXXVI. obr. 710.) mají v líci vedle ocasu orlice písmena G | G a na rubu malou državu mezi letopočtem 16 | 50 v okrášleném kosmém čtverci.

Průměr 15 $\frac{1}{8}$ mm, váha 0·55 gr.

Také mívají orlici v ozdobném štítku a při tom jsou bez letočtu a bez označení hodnoty, jak se vidí na tab. LXXVI. obr. 711.

Těšínským trojníkům jsou podobny trojníky Hlohovské, na nichž orlice má na prsou písmeno G (Tab. LXXVI. obr. 712.).

Haléře Těšínské (Tab. LXXVII. obr. 721. a 722.) mají v líci C neb C s dvojitou lilí uvnitř pod kloboukem knížecím. Za obvodkem čte se opis ANNO · DOMINI · 1650 neb 16 · 5 · 1 t. j. Léta Páně 1650 neb 1651.

Na rubu jest slezská orlice v kruhovém obvodku, za níž jeví se opis OBOLVS · PRINCIP · TES ★ neb OBVLVS · PRINCIPAT · TES : t. j. Obolus principatus Teschinensis (haléř knížectví Těšínského).

Podobné haléře známy jsou též z let 1652 a 1654.

Průměr 16 mm.

Ztenčené knížectví Těšínské zůstávalo v přímém majetku rodu Habsburského od r. 1653 do r. 1722, kdy přešlo na Leopolda, knížete Lotrinského (1722 až 1731) a jeho rod.

Přílohy listinné.

Patent císaře Ferdinanda III., jímž oběh snížených desítkrejcarních grošů se zastavuje a tyrolské desítkrejcarníky Leopoldovy za 9 kr. se bráti mají.

Ve Vídni, léta 1637, 18. listopadu. — Tisk v archivu místodržitelském a musejním v Praze.

My Ferdinand Třetí z Boží milosti volený římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, charvatský a slavonský král oo, arcikníže rakouské, margkrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužické margkrabě oc všem věrným poslušným obyvatelům a poddaným našim ze všech čtyř stavův dědičného království našeho českého milost naši císařskou a královskou též všecko dobré vzkazujem: Věrní milí, věděti vám milostivě dáváme, že patenty naše mincovní, pod dátum 30. dne měsíce Máje, léta přítomného vyhlášené, z jistých mezi tímto časem nás došlých příčin a rozmyšlení, co se těch v nich obsažených rozdílných desítkrejcarních grošův na osm krejcarův snížených dotýče, na ten a takový způsob obmezené a vysvětlené chtíti míti ráčíme. Totiž že již připomenuté na osm krejcarův snížené groše mocí listu tohoto dokonce zapověděné a dáleji za neberné držané, nýbrž jakožto pagament podle fejnu, každou hřivnu po 15 fl. k ouradům našim mincovním k vyměňování dodávané býti mají. Však nicméně, kteříž by takových zapověděných osmkrejcarních grošův k témuž vyměňování do mince dáti nechtěli, nýbrž tudy sobě jináče svůj užitek způsobiti oumyslu byli, těm všem se povoluje, aby takové groše v šesti nedělich od vyhlášení tohoto patentu proti ukázání z komory naší dvorské anebo české jim na to vydaného vysvědčení ven z země vyvézti mohli, však aby pod takovým praetextem, tolikéž jiné fortelné podvody se nedály, jakož pak za tou příčinou tu přísnou a neproměnitelnou pokutu v nahore dotčených mincovních patentích našich doloženou zase tuto opakovati: ano i to při tom ještě chtíti ráčíme, aby Leopoldovy anebo tyrolské desítkrejcarníci dále, jakožto běžná mince passírované, brané, vydávané byly: Příkazujíce podle toho všem napřed dotčeným obyvatelům a poddaným našim, jakéhožtikoliv stavu, řádu a povolání sou, aby oni se vedle tohoto i předešlého tuto vysvětleného našeho císařského a královského ediktu ve všem zachovali, zvláště pak, aby vrchnost na místě našem ustanovená dle předešlého poručení nad tím opravdově skutečnou ruku držela tak, aby dotčené Leopoldovy groše ode všech

bez odporování po devíti krejcařích brány byly: Ty pak druhy již nyní za pagament vyhlášené oemkrejcarnci dále přijímané i také po vyjití těch nahore dotčených šesti neděl ven z země dokonce propuštěné býti nemají, nýbrž jak výš oznámeno, do mince naší proti odvedení za jednu vídeňskou hřivnu z nich vyšlou po 15 fl. rejnských dodávané byly. Vedle čehož jeden každý se spraviti a na tom naši císařskou a královskou milostivou vůli jak naplniti věděti bude.

Datum v městě našem Vídni 18. Novembris léta Páně: šestnáctistého třicátého sedmého a království našich římského prvního, uherského dvanáctého a českého desátého.*)

Patent císaře Ferdinanda III. pro Slezako o cizozemské minci.

V Prašpurku 1638, 9. března. — Siegfried Becher „Das österreichische Münzwesen von J. 1524 bis 1838“, II. str. 111.

My Ferdinand Třetí z Boží milosti volený římský císař, po všechny časy rozmnožitel říše v Germanii, v Uhrách, Čechách, Dalmacii, Chorvatsku, Slavonii oc král všem věrným poslušným poddaným a obyvatelům jakéhokoli stavu, hodnosti neb úřadu tito v Našem vévodství Horno- a Dolnoslezském usazeni jsou a bydlí, vzkazujeme Naši císařskou milost a vše dobré. Můžete se poslušně upamatovati, což denní zkušenost dokládá, jakou měrou v málo letech hrubá mince zlatá i stříbrná dobrého zrna zapověděným, trestu hodným vyměňováním a vývozem ze všech Našich dědičných království, knížectví a zemí vymizela, za to však cizozemské desetníky, půlpence aneb dvoukrejcare, seelandaké zlaté, tolary, sedmihradské a jiné 24níky a podobná jiná špatná, lehká mince ke škodě našemu císařskému a zemskému regálu, jakož i k obecné největší škodě houfně se dováží a při všech platech veřejně se bere a vydává. Ku zamezení tohoto výtržného nešvaru s milostivé péče otcovské pohnutí jsme, ačkoli máme příčin dosti, tytéž nehodné mince docela zapověděti, zvláště když doslycháme se zvláštní nemilostivou nelibostí, že při všech prodejkách a při prodeji obilí od obchodníků, řemeslníků a nádeníků na lehkou minci veliké zvyšování o své vůli a bez náležité příčiny se děje. Mnoho také lehké mince od chudého lidu se vyměňuje a ještě ku větší škodě ze země se vyváží, avšak přece aby nebyl chudý lid ještě více poškozen, nedali jsme dotčenou minci zcela vymýtiti, aby ze země také docela vyvezena nebyla, povolujeme, aby všechny druhy šly v obchodech, kupech a prodejkách, také naše mincovní banka na hřivny i po kusech ji vyměňuje, a na tom jsme se milostivě ustanovili, aby to veřejnými edikty ku všeobecné známosti vyhlášeno bylo.

Co však znamenáme z denní zkušenosti, že takové nehodné mince cizozemské, zvláště valvované groše osmíky od roku k roku, ano ode dne ke dni lehčí mincují a často do země se vtroušují. Proti tomu dobrá mince drobná ze

*) Pro oboje Rakousy vydán podobný patent dne 23 října 1637, v kterém vyňaty tyrolské groše arciknížete Leopolda, jež jako mince obyčejná mohly jíti po devíti krejcarech.

země se vyváží, tak že tímto způsobem nikdy dobrá mince drobná v zemi nezůstává. Tudíž aby tento neřád se stavil a předešel, zůstali jsme konečně na tom, že výše řečené cizí desetišky, půlpence aneb dvoukrejčary, seelandské zlatníky, sedmihradské a jiné 24níky, které pocházejí z dlouhé mince a až posud tři krejčary platily v našem vévodství Horním a Dolním Slezsku (však vyjímaje ty tyrolské desetišky Leopoldovy, které jako obvyklá mince kus po 9 kr. mohou jíti) po uplynutí čtyř neděl, které po publikování tohoto patentu uplynou, ve všech obchodech, platech, kupech a prodejích mají býti docela zapovězeny a ne dále procházeti; nýbrž jako pagament do mincoven mají dle zrna býti dodávány, desetišky ale kus po osmi kr. a sedmihradské a jiné 24níky dlouhé mince po 3 kr. ještě po osm neděl a tak býti přijímány a též desetišky po osmi krejčarech od chudého lidu v naší peněžní bance ve Vratislavi vyměňovány a za ni dobrá mince vydávána. Po vypršení dotčeného času čtyř neděl od lidu ne již po kusech, nýbrž dle Vratislavské hřivny každou po sedmi tolarech, jako již od nynějška od každého jako pagament bude přijímána. Přece však jest vývoz této zapověděné mince s průvodním listem do šesti neděl povolen. Kdo by však budoucně opovážil se tuto lehkou minci do země vnášeti do Slezska, ten beze všeho ohledu má přijíti o život, čest a jmění a také má jemu všechno konfiskováno býti, a také kdo by bez našeho komorního listu vyvážel zapověděnou minci a pagamenty, bude bez ušetření potrestán.

Nařizujeme všem obyvatelům a poddaným naší země Slezské, světským i duchovním tímto milostivě a konečně, aby se tímto jenerálním mandátem řídili a jemu napomáhali, aby těm, kdož by proti němu jednali, peníze konfiskovali a bez ušetření trestali. Dle toho nechť se každý řídí a škody uvaruje. V tom jest naše milostivá i opravdová vůle. Dáno v našem městě Prešpurku dne 9. března roku 1638.

Jenerální mandát císa. Ferdinanda III., kterým se všeoka lehká mince zapovídá, staré české groše plecháče namnoze obřezané jen do dvou neděl bráti se mají po 3 kr., aniž jich kdo vyvážeti smí, ale mají se dodávati do mincoven po 15 zl. za Vídeňskou hřivnu fejnu.

Ebersdorf, 26. září 1644. — Original tištěný v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

My Ferdynand Třetí z Boží milosti volený římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše a uherský, český, dalmatský, chorvatský a slavonský etc. král, arcikníže rakouské, margkrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužické margkrabě oc Všem věrným, poslušným obyvatelům a poddaným Naším ze všech čtyř stavův dědičného království Našeho českého milost Naši císařskou a královskou též všecko dobré vzkazujem. Věrní milí: jakož vám v paměti pozůstává, kterak jsme se před tím pod datum třicátého dne měsíce Máje léta pomínulého šestnáctistého třicátého sedmého milostivě resolvirovati a skrze otevřený

mandát vyhlásiti dáti ráčili, jak by se s lehkou cizí mincí tehdáž do téhož dědičného království Našeho českého vnešenou, až by ta buďto přemincována a nebo z země dokonce vyvezena byla, zzhovati, jak vysoce by se jedenkaždý kus bráti a vydávati, ano i do ouřadův Našich mincovních po hřivně a neb po kusu vyměňována býti měla, též také jednomu každému povědomé jest, když jsme to shledali, že taková cizí lehká mince den ode dne vždy dále a více lehčejší se mincovala a valně do této země se přinášela, naproti pak tomu dobrá těžká mince odtud vyvozována byla, že jsme tuž milostivou resoluti před sebe vzíti a pod tím dvacátého čtvrtého dne listopadu již jmenovaného šestnáctistého třicátého sedmého létha zase skrze otevřený patent vyhlásiti dáti ráčili, aby indifferentem a beze všeho rozdílu všecka taková cizí lehká mince (však kromě arciknížectví Leopoldských aneb Tyrolských deset krejcarůkův, kteréž budoucně jakožto berná mince každý kus po devíti krejcarích se pasírovati mají) zapověděná a víceji neberná, nýbrž po vyjítí uloženého času do mince dodávaná byla, jakož pak ještě toho všeho tak při téměř nyní dotčeným poslednějším vyhlášení mincovním dále zcela a zouplna zanechávati ráčíme, vedle kteréhožto tak jak samo v sobě zní, jeden každý se poslušně zachovati věděti bude. Nyní pak s velikou nelibostí jsme tomu vyrozuměli, kterak staré groše plecháče, jenž sice stará královská česká dobrá mince jest a vždycky v dědičném království Našem českém nikdá vejšeji, nežli toliko po třech krejcarích platila a brána byla, ty před některým rokem se téměř dokonce byly ztratily, nyní zase u velikém množství procházejí a vůbec čtyry za jeden ort rejnského zlatého, neboližto patnácte krejcarův se berou a vydávají, z nichžto dobrou díl velmi obtížňány a sice jináče ztenčeny jsou, tak že jich vesměs sotva třidceti za jeden říšský tolar proti nynějším grošům váží, a obávati se, kdyby ty zase na tři krejcarey devalvované a snížené byly, aby tudy právě teprva falšovským mince příčina dána nebyla, ostatní groše, které tak ještě obtížňané nejsou, podobně obtížňati, nekouce, že takové dokonce zapověděné a ne povolené zvejšování proti jiný Naši drobné minci, na kteréžto všelijaká victualia, denní mzdy a jiné věci založené jsou v obecním vydávání, handli a obchodu zvláště pak chudému člověku, který takové groše po jednom kusu vydávati musí, velice obtížné a škodlivé jest. Pro spomožení tehdy jednomu i druhému a aby další a následující zmatek v minci časné zamezen byl, ráčili jsme se na tom milostivě ustanoviti, chtějše tomn, aby takové groše plecháče od vyhlášení tohoto patentu Našeho počítají ještě za dvě neděle toliko každý kus po třech krejcarích ve všech handlích, placení, prodávání a kupování brány a vydávány byly, po vyjítí pak těch dvou neděl, jakožto již pagament buď po celé neb půl hřivně totiž jednu celou Vídeňskou hřivnu podle fejnu za patnácte zlatých a půl hřivny za sedm zlatých a třidceti krejcarův do mince Naší dodávané byly, vyvozování pak jich z země dokonce zapověditi a tímto patentem Naším zapovídati ráčíme. Jestliže by pak budoucně kdokoliv proti vejš jmenovaným předešlým, jako i tomuto patentu Našemu mincovnímu pod jakým koliv praetextem by se to státi mohlo, buďto lehkou mincí do tohoto

Našeho dědičného království českého uvozovati anebo Naši bernou minci zvejšovati, ji obšťihovati aneb tu také i vejš oznámené groše plecháče po vyjití napřed uloženýcb dvoucb neděl z země ven vyvozovati se opovážil, ten každý bez ušetření osoby na hrdle, cti a statku též skutečným pobráním a confiscirováním takové mince neprominutedlně strestán býti má. A protož všem nadepsaným obyvatelům a poddaným Našim věrným milým jakébo ti koliv důstojenství, stavu, řádu a povolání jsou, o tom milostivě a na konec poroučeti ráčíme, aby se vedle tohoto Našeho jenerálního mandátu ve všem poslušně zachovali, nad ním ochrannou ruku drželi a proti tomu nečinili, ani komu jinému činiti nedopouštěli pod uvarováním nemilosti Naší a pro oznámené pokuty, vedle čehož jeden každý jak se spraviti a před škodou vystříhati věděti bude. Dán v Ebrsdorfě dvacátého šestého dne měsíce září létha Páně šestnáctistého čtyrydcátého čtvrtého a království Našich římského osmého, uherského devatenáctého a českého sedmnáctého.

Následuje text německý.

Ferdinand.
Georgius comes de Martinitz
R^{us} Boh^{em} cancellarius.

Ad mandatum sac. caes. majestatis proprium
Albrecht v. Kolovrath.
A. D. Pecelius.

Mincmistři českých mincoven a jich znamení za Ferdinanda III. (1637—1657).

Mincovna v Praze:

- Tab. LI. značka 48. Ruka s hvězdou šestihrotou v rozvilinách: Jakub Bernard Wölcker neb Welckher 1637—1655.
„ LI. „ 57. Kotva v kruhu: Krištof Margalík 1655—1657.

Mincovna v Kutné Hoře:

- Tab. LI. značka 52. Ruka s třemi šípy v závorce: Úředník mince Daniel Kavka z Tolnětejna 1637—1643.
Mincovna odpočívala od r. 1643 do r. 1654.
„ LI. „ 58. Ruka se sekerou (šlsgl) v kruhu: Úředník mince Řehoř Leopold Hackhl z Hackhenfelsu 1654¹⁶/₇—1657.

Mincovna v Jáchymově:

- Tab. LI. značka 59. Česnek v závorce: David Knobloch 1637—1649.
„ LI. „ 60. Letící jeřáb v závorce: Jan Freistein 1649—1650.
„ LI. „ 61. Koruna v obrubě: Jan Jakub Kittner z Perchhaimbu 1650—1657.

Zkoušeči mince (vardajni) a řezači želez při českých mincovnách za vlády Ferdinanda III.

Zkoušeči mince v Praze: David Wildt 1637—1647, Adam Enderle 1647 až 1651, potom perkmistrem v Hoře Kutné, Hanuš Karel Wölcher 1651—1657.

Řezači želez pro Pražskou mincovnu: Kašpar Öffinger 1637—1638, Šalamoun Skultet ze Scholtisheimbu 1637—1656.

Zkoušeči mince v Kutné Hoře: Jan Gellar 1637—1638, Samuel Dines Lounský 1640—1643, Adam Enderle z Burgstattu 1654—1657.

Řezač želez v Kutné Hoře: Šalamoun Skultet 1655—1657.

Zkoušeči mince v Jáchymově: Jan Freistein 1642²⁴/₈—1649, Zikmund Schweitzer 1650—1657.

Řezač želez v Jáchymově: Jiří Teuch 1652—1657.

Úřednictvo moravských a slezských mincoven za Ferdinanda III. (1637—1657).

Mincovna v Brně:

Značka neb t. j. trojúhelník do kruhu vepsaný s tečkou uprostřed: Jan Konrad Richthausen (²⁹/₇ 1653 jmenován svob. pánem z Chaosu), mincmistr, 1646¹⁵/₈—1648²¹/₈.

Mincovna v Olomouci:

Znamení mincovny (O) neb O v štítku.

Mincováno zde od r. 1637 až do r. 1640.

Mincovna v Kladsku:

Znamení mincovny volné g neb též g nebo G v štítku.

Značka ☉ t. j. přímá vlnovka (úhoř) mezi 2 neb 3 tečkami (růžicemi): Jan Jakub Husa (Huser), mincmistr, 1627—1628.

Daniel z Breenu, vardajn, 1627.

Tab. I.I. značka 56.: Petr Hema, mincmistr, 1628—1631.

Melichar Schirmer, vardajn, 1629.

Hanuš Gebhart, řezač želez, 1629.

Značka H. R.: Hanuš Rossner, mincmistr, 1634 $\frac{1}{4}$ —1637.

Jiří Ondřej Hübner, vardajn, 1634.

Značka (GW): Jiří Werner, mincmistr, 1640—1648.

Melichar Vilém Baumgart žádal v prosinci r. 1649 za vardajna.

Mincovna ve Vratislavi:

Monogram HR volný neb v štítku: Hanuš Rieger (Rydell), vardajn, 1629—1637.

Hanuš Jindřich Jacob, mincmistr, 1631.

Abram Belstadt, řezač želez, 1627.

Tab. LI. značka 62. Labuť v štítku neb písmena G—R: Jiří Reichard, mincmistr, 1637—1657.

Značka M—I v letech 1637—1653.

„ M—W r. 1648.

„ G—H neb GH: Jiří Ondřej Hübner, vardajn, 1648—1657.

Vavřinec Stebers, řezač kolků, 1657.

Mincovna v Těšíně:

Značka D—R: Daniel Raschke, nájemce mincovny v Ratiboru, v Těšíně od r. 1642—1644.

„ H—L v letech 1643—1649.

„ L—B v letech 1648—1649.

„ G—G: Gabriel Görloff, mincmistr, 1648—1653.

Mincovna v Lehnici:

Křištof Pfahler, mincmistr, kolem r. 1650.

Mincovna v Nise:

Mikuláš Gilli, mincmistr, r. 1654. Byl též nejvyšším mincmistrem a ředitelem dolů císařských v Nise.

Mincovna v Opoli:

Značka G G: Gabriel Görloff, mincmistr, 1647.

Mincovna ve Břehu:

Eliáš Weiss, mincmistr, 1657.

Seznam vyobrazených mincí Ferdinanda III.
(1637—1657).

Z mincovny v Praze = P., v Kutné Hoře = K. H., v Jáchymově = J., v Olomouci = O., ve Vratěslavi = V., v Kladsku = K., v Těšíně = T., v Hlohovské = Hl., mincmistr = m., úředník mince = úř. m.

Mince korunovační, pamětní a běžné z mincoven českých a moravských.

- Tab. LXIX. obr. 623. Korunovační tolar z r. 1627.
" " " 624. Pamětní medaille z r. 1630. Značka A
" " " 625. Pamětní medaille z r. 1639. Značka HG.
" " " 626. Velký korunovační peníz z r. 1627.
" " " 627. Střední korunovační peníz z r. 1627.
" " " 628. Malý korunovační peníz z r. 1627.
" " " 629. Malý korunovační peníz z r. 1627.
" " " 630. Krejcar z r. 1638. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
" " " 631. Krejcar z r. 164 . . P. m. Jakub Bernard Wölcker.
" " " 632. Krejcar z r. 1654. K. H. úř. m. Řehoř Leop. Hackhl z Hackhenfelsu.
- Tab. LXX. obr. 633. Dvoudukát z r. 1640. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
" " " 634. Dvoudukát z r. 1655. P. m. Krištof Margalík.
" " " 635. Krejcar křížený z r. 1637 bez znamení mincovny. (K rubu použito železa z krejcaru Ferdinanda II. Vlastníkem mince té jest p. Em. Mikš v Praze.)
" " " 636. Čtvrtkrejcar z r. 1654. K. H. úř. m. Řehoř Hackhl z Hackhenfelsu.
" " " 637. Dukát z r. 1648. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
" " " 638. Korunovační medaille z r. 1629. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
" " " 639. Groš početní z r. 1643. K. H. úř. m. Daniel Kavka z Tolněstějna.
" " " 640. Půlkrejcar z r. 1655. P. m. Krištof Margalík.
" " " 641. Půlkrejcar z r. 1654 K. H. úř. m. Řehoř Leop. Hackhl z Hackhenfelsu.
" " " 642. Půlkrejcar z r. 1651. J. m. Jan Jakub Kittner z Percheimbu.
" " " 643. Půlkrejcar z r. 1652. J. m. Jan Jakub Kittner z Percheimbu.

Tab. LXXI.	obr.	644.	Tolar z r. 1640. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
"	"	"	645. Tolar z r. 1646. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
"	"	"	646. Tolar z r. 1641. K. H. úř. m. Daniel Kavka z Tolnštejna.
"	"	"	647. Pältolar z r. 1640. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
"	"	"	648. Pältolar z r. 1641. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
"	"	"	649. Pältolar z r. 1656. P. m. Krištof Margalík.
Tab. LXXII.	"	650.	Pältolar z r. 1638. K. H. úř. m. Daniel Kavka z Tolnštejna
"	"	"	651. Tolar z r. 1639. J. m. David Knobloch.
"	"	"	652. Pältolar z r. 1643. J. m. David Knobloch.
"	"	"	653. Čtvrttolar z r. 1639. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
"	"	"	654. Čtvrttolar z r. 1642. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
"	"	"	655. Čtvrttolar z r. 1643. J. m. David Knobloch.
"	"	"	656. Čtvrttolar z r. 1656. J. m. Jan Jakub Kittner z Perchheimbu.
Tab. LXXIII.	"	657.	Groš z r. 1638. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
"	"	"	658. Groš z r. 1639. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
"	"	"	659. Groš z r. 1639. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
"	"	"	660. Groš z r. 1641. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
"	"	"	661. Groš z r. 1644. P. m. Jakub Bernard Wölcker.
"	"	"	662. Groš z r. 1655. P. m. Krištof Margalík.
"	"	"	663. Groš z r. 1656. P. m. Krištof Margalík.
"	"	"	664. Groš z r. 1640. K. H. úř. m. Daniel Kavka z Tolnštejna.
"	"	"	665. Groš z r. 1641. K. H. úř. m. Daniel Kavka z Tolnštejna.
"	"	"	666. Groš z r. 1642. K. H. úř. m. Daniel Kavka z Tolnštejna.
"	"	"	667. Groš z r. 1654. K. H. úř. m. Řehoř Leopold Hackhl z Hackhenfelsu.
"	"	"	668. Groš z r. 1657. K. H. úř. m. Řehoř Leopold Hackhl z Hackhenfelsu.
"	"	"	669. Groš z r. 1641. J. m. David Knobloch.
"	"	"	670. Groš z r. 1643. J. m. David Knobloch.
"	"	"	671. Groš z r. (1)649. J. m. Jan Freistein.
"	"	"	672. Groš z r. 1651. J. m. Jan Jakub Kittner z Perchheimbu.
"	"	"	673. Groš z r. 1637. O.
"	"	"	674. Groš z r. 1639. O.

Mince běžné z mincoven alezských:

Tab. LXXIV.	obr.	675.	Krejcar z r. 1628. K. m. Jan Jakub Husa.
"	"	"	676. Krejcar z r. 1628. K. m. Jan Jakub Husa.
"	"	"	677. Krejcar z r. 1631. K. m. Petr Hema.
"	"	"	678. Krejcar z r. 1637. V. m. Jiří Reichard.
"	"	"	679. Groš z r. 1628. K. m. Jan Jakub Husa.
"	"	"	680. Tolar z r. 1628. K. m. Petr Hema.
"	"	"	681. Groš z r. 1628. K. m. Petr Hema.
"	"	"	682. Groš z r. 1628. K. m. Petr Hema.

- Tab. LXXIV. obr. 683. Tolar z r. 1629. K. m. Petr Hema.
 " " " 684. Groš z r. 1628. K. m. Petr Hema.
 " " " 685. Groš z r. 1628. K. m. Petr Hema.
 " " " 686. Tolar z r. 1629. K. m. Petr Hema.
 " " " 687. Groš z r. 1628. K. m. Petr Hema.
- Tab. LXXV. obr. 688. Haléř z r. 1638.
 " " " 689. Haléř z r. 1643.
 " " " 690. Haléř z r. 1647.
 " " " 691. Groš z r. 1628. K. m. Petr Hema.
 " " " 692. Tolar z r. 1629. K. m. Petr Hema.
 " " " 693. Groš z r. 1630. K. m. Petr Hema.
 " " " 694. Groš z r. 1638. K. za provisoria.
 " " " 695. Tolar z r. 1630. K. m. Petr Hema.
 " " " 696. Groš z r. 1640. K. m. Jiří Werner.
 " " " 697. Groš z r. 1643. K. m. Jiří Werner.
 " " " 698. Tolar z r. 1629. K. m. Petr Hema.
 " " " 699. Groš z r. 1631. V. vardajn Hanuš Rieger.
- Tab. LXXVI. obr. 700. Groš z r. 1635. V. vardajn Hanuš Rieger.
 " " " 701. Tolar z r. 1642. V. m. Jiří Reichard.
 " " " 702. Groš z r. 1637. V. m. Jiří Reichard.
 " " " 703. Groš z r. 1642. V. m. Jiří Reichard.
 " " " 704. Tolar z r. 1649. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
 " " " 705. Groš z r. 1656. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
 " " " 706. Dukát z r. 1631. V. vardajn Hanuš Rieger.
 " " " 707. Tolar z r. 1650. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
 " " " 708. Dukát z r. 1637. V. m. Jiří Reichard.
 " " " 709. Trojník Těšínský z r. 1649. T.
 " " " 710. Trojník Těšínský z r. 1650. T. m. Gabriel Görloff.
 " " " 711. Trojník Těšínský bez letočtu. T.
 " " " 712. Trojník Hlohovský bez letočtu. Hl.
- Tab. LXXVII. obr. 713. Tolar z r. 1654. V. m. Jiří Reichard a vardajn Jiří Ondřej Hübner.
 " " " 714. Tolar z r. 1650.
 " " " 715. Tolar z r. 1656. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
 " " " 716. Dvoudukát z r. 1631. K. m. Petr Hema.
 " " " 717. Dvoudukát z r. 1641. V. m. Jiří Reichard.
 " " " 718. Krejcar Těšínský z r. 1644. T. Daniel Raschke.
 " " " 719. Krejcar Těšínský z r. 1645. T. m. H—L
 " " " 720. Páltolar z r. 1646. V. m. Jiří Reichard.
 " " " 721. Haléř Těšínský z r. 1650. T.
 " " " 722. Haléř Těšínský z r. 1651. T.
- Tab. LXXVIII. obr. 723. Dukát z r. 1650. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.

Tab. LXXVIII. obr. 724. Dukát z r. 1651. V. m. Jiří Reichard a vurdajn Jiří
Ondřej Hübner.

"	"	"	725. Groš Těšínský z r. 1643. T. m. H—L.
"	"	"	726. Groš Těšínský z r. 1644. T. m. H—L.
"	"	"	727. Groš Těšínský z r. 1646. T. m. H—L.
"	"	"	728. Groš Těšínský z r. 1652. T. m. Gabriel Görloff.

FERDINAND IV.

Syn císaře Ferdinanda III. a jeho manželky Marie Anny španělské. Narozen dne 8. září 1633, korunován dne 5. srpna 1646 za krále Českého a dne 21. května 1653 za krále římského, zemřel svobodně dne 9. července 1654.

Mince korunovační a pamětní.

Slavnou korunovaci jeho za krále Českého dne 5. srpna 1646 připomínají tyto korunovační mince:

Tolar korunovační (Tab. LXXVIII. obr. 729.). Líc: Nahoře perlemi posetá koruna mezi dvěma palmovými ratolestmi, pod níž v 6 řádcích legenda: FERDINANDVS · IV · | ARCHID · ASTRILÆ · | CORONATVS · | IN · REGEM · BOHE · MIÆ · 5 · AGVS · TI · 1646 · t. j. Ferdinand IV., arcivévoda rakouský, korunován za krále Českého dne 5. srpna 1646.

Na rubu v perlovém kruhu nahoře i dole otevřeném oltář z předu ratolestí palmovou a olivovou křížem přes sebe položenými ozdobený, na němž stojí ověšený plamenný meč, jemuž v levo muží noha s písmeny Y | F | I | E | I | A kolem, a v pravo v nádobě hořící oběť. Nad mečem u věnci hromový klín, sáhající až k okraji. Zdola od pravé strany oltáře čte se vzhůru opis · PRO · DEO · E | T · POPULO · t. j. Pro Boha a národ. Obruba na obou stranách čárkovitá.

Průměr 42 mm, váha 28·2 gr.

Půltolar korunovační podobného rázu měří v průměru $40\frac{1}{2}$ mm a váží 14·1 gr.

Velký korunovační peníz (Tab. LXXVIII. obr. 730.) jest rovněž téhož lícení, jen větve palmové jsou částečně pod korunou položeny; na některých variantech se docela kříží. V nápisu nalézáme tyto změny: CORONATVS a pak AGVS | · TI · A? 1646 a v opisu na rubu PRO · DEO · E | T · POPVLO

Průměr $27\frac{1}{2}$ —28 mm, váha 3·03—3·15 gr. Jsou ale také tlusté, váží 14·5 gr.

Též střední korunovační peníz (Tab. LXXVIII. obr. 731.) vyniká rázem podobným, ale na lici jest nápis jinaký a sice FERDINAND · IV · | ARCHID · ASTRILÆ | CORONATVS | IN · REGE · BOHE · MIÆ · 5 · AGV | STI · 1646*)

Průměr 22— $22\frac{1}{2}$ mm, váha obyčejného 1·45 gr., tlustého a velice vzácného 7·12 gr; ve zlatě odražený ze sbírek Musea král. Českého váží 6·5 gr.

*) Ve starých nápisích a knihách naznačována zhusta koncovka US skratkem 9

Malý korunovační peníz (Tab. LXXVIII. obr. 732.) zlatý neb v cínu odražený má na líci pod korunou písmeno F mezi letopočtem 16146 a s obou stran koruny po větvi palmové. Pod inicialou je římská číslice IV a po její stranách rovněž větve palmové.

Na rubu čte se v 8 řádcích: AR-|CHIDVX|AVSTRIÆ·|CORONAT9|IN·REGEM·|BOHEMIÆ|·5·AVGVS|-TI·

Průměr zlatého a velmi vzácného 18 $\frac{1}{2}$ mm, váha 1·72 gr; průměr cínového 19 $\frac{1}{2}$ mm a váha 3·22 gr.

Takový peníz stříbrný liší se od předešlého rozdělovacími znaménky v rubním nápisu: AR-|CHIDVX|AVSTRIÆ|CORONAT9|IN·REGEM|BOHEMIÆ|·5·AVGV|-STI·

Průměr 18 mm, váha 1·1 gr.

Po smrti mladého krále raženy k uctění jeho památky mnohé pamětní peníze, z nichž některé níže popisujeme.

Cínová medaille od Kristiana Wermutha*) má na líci obrněné poprsí v plášti na levo obrácené s řádem zlatého rouna na šňůře, s dlouhými vavřínovým věncem zdobenými vlasy a kolem opis: FERDINANDVS IV·ROM·HVNG·ET BOH·REX * t. j. Ferdinandus Quartus Romanorum, Hungariae et Bohemiae rex (Ferdinand IV. římský, uherský a český král).

Na rubu v 15 řádcích jest nápis: NATVS|A·1633·8SEPT·|PAT·FERD·III·IMP·|MAT·MARIA HISPANA|CORONATVS REX|BOHEMIAE A·1647·16 IVN·|GERMANIAE ELECTVS|AVGVSTAE VINDELICORVM|CORONATVS RATISBONAE|D·18·IVN·AN·1653·|VIX TERRIS OSTENSVS|OBIIT VIENNAE|D·9·IVL·A·1654·|***|C·W·F·C·PR·CAES·t. j. Natus anno 1633 8 septembris, pater Ferdinandus Tertius imperator, mater Maria Hispana, coronatus rex Bohemiae, anno 1647 16 junii, Germaniae electus Augustae Vindelicorum, coronatus Ratisbonae die 18 junii anno 1653, vix terris ostensus, obiit Viennae die 9 julii anno 1654. Christianus Wermuth fecit cum privilegio caesareo [Narozen roku 1633 8. září, otec Ferdinand III. císař, matka Marie španělská, korunován za krále českého roku 1647 16. června, pro Německo zvolen v Augsburgu, korunován v Řezně dne 18. června roku 1653, sotva zemřel se ukázal, zemřel ve Vídni dne 9. července r. 1654. Kristian Wermuth zhotovil s výsadou (výhradním povolením) císařskou].

Průměr 32 mm, váha 10·55 gr.

Jednostranná stříbrná medaille (Hergott Tab. XXXVII. obr. 15.) nese ověněná poprsí Ferdinanda III. a Ferdinanda IV. s pravé strany, kolem nichž vine se opis IMP·ET REX FERD·III ET IV·PAT·ET FIL·PII AVG t. j. Imperator et rex Ferdinandus Tertius et Quartus, pater et filius, pii augusti (Císař a král Ferdinand III. a IV., otec a syn, zbožní vladaři).

Průměr 48 mm, váha 25 gr.

Stříbrná miniaturní medaille z novější doby: V líci obrněné po-

*) Týž byl rytcem v Gothě; narodil se v Altenburku r. 1661 a zemřel 1739.

prší v plášti na levo obrácené, s vlasem dlouhým a vavřínovým věncem zdobným. Na hrdle visí řád zlatého rouna na šňůře. Opis FERDINAND · IV · RO · REX ·

Na rubu žezlo mezi dvěma ratolestmi palmovými a nad tím zářící oko Boží v oblacích. Opis: PRO DEO | ET POPVLO ·

Průměr 16 mm, váha 2·05 gr.

Mince Ferdinanda IV. pro vévodství Těšínské

Těšínský groš (Tab. LXXVIII. obr. 733.) má v líci korunované poprsí v pravo přič obrácené. Panovník na něm jest bezvousý a s dlouhým vlasem a kolem hrdla má řád zlatého rouna. Koruna sáhá v opis FERD : IIII : D : (S) : G : R : H : B · REX

Na rubu korunovaná slezská orlice se štítkem rakousko-burgundským na prsou. Pod křídly značka Těšínského minemistra Gabriela Görloffa G | G Hlava orlice obvodkem sáhá v opis MO : NO : DVC : TES : SIL : 1653 t. j. Moneta nova ducis Teschinensis Silesiae (Peníz nový vévody Těšínského ve Slezsku). Okraj obou stran perlovitý.

Průměr 21 mm.

Těšínské trojníky z r. 1654 a 1655 vyobrazeny na tab. LXXVIII. obr. 734 a 735. Mají na líci buď slezskou orlici s rak.-burgund. štítkem na prsou neb říšského orla s týmž znakem na prsou a písmena G | G pod pazoury.

Na rubu na koso postavený čtverec, jehož strany zdobeny jsou arabskými, a v něm mezi rozděleným letopočtem 16 | 54 neb 16 | 55 država s číslicí 3 ve spodní polovině. Okraj na obou stranách perličkový.

Průměr 16 mm.

Seznam vyobrazených mincí Ferdinanda IV.

(korunován 1646, zemřel 1654.)

Z mincovny v Těšíně = T., mincmistr = m.

Tab. LXXVIII. obr.	729.	Korunovační tolar z r. 1646.
"	"	" 730. Velký korunovační peníz z r. 1646.
"	"	" 731. Střední korunovační peníz z r. 1646.
"	"	" 732. Malý korunovační peníz z r. 1646.
"	"	" 733. Groš Těšínský z r. 1653. T. m. Gabriel Görloff.
"	"	" 734. Trojník Těšínský z r. 1654. T. m. Gabriel Görloff.
"	"	" 735. Trojník Těšínský z r. 1655. T. m. Gabriel Görloff.

LEOPOLD I. (1657—1705)

Narozen dne 9. června 1640. Korunován dne 14. září 1656 za krále Českého, dne 1. srpna 1658 za krále římskoněmeckého; zemřel dne 5. května 1705.

Manželky: I. Markéta Terezie, infantka španělská, zasnoubena dne 12. prosince 1666, zemřela dne 12. března 1673.

II. Claudia Felicitas, dcera arciknížete Ferdinanda Karla tyrolského, zasnoubena dne 15. října 1673, zemřela dne 8. dubna 1676.

III. Eleonora Magdalena, hraběnka Falcká na Rýně, zasnoubena dne 14. prosince 1676, zemřela 1720.

Ferdinanda III. druhorozený syn Leopold ustanoven byl původně ku stavu duchovnímu, a teprve když starší bratr jeho Ferdinand předčasně smrtí sešel, naváděn k státnickému umění. I přes přičinění otcevo nebyl zvolen císařem německým za jeho života, nýbrž až léta 1658. Dlouhá vláda Leopoldova byla znepokojována severní válkou, potom uherskými nepokoji, hlavně pak tureckou válkou a naposledy od r. 1700 až do smrti jeho zuřila válka o následnictví španělské. Celkem však Čechy dosti byly přímých útrap válečných ušetřeny.

Mincovníctví české a moravské za Leopolda I.

Tíseň finanční na počátku panování Leopoldova měla býti zažehnána podáním dvorské komory a jejího všemohoucího presidenta Jiřího Ludvíka hraběte Sinzendorfa, v němž r. 1658 císaři doporučováno zavedení poplatku z dědičství, zavedení kolkovaného papíru a zavedení všeobecné ve všech dědičných královstvích a zemích platné drobné, běžné mince (Schiedmünze, Scheidemünze), jejíž zrno mělo býti skrovnější, než zač měla býti vydávána a přijímána. Místc dosavadních 7 lotů fejnu v groších měly býti jen pětilotové, a krejcarey posud pětilotové měly býti zrna $3\frac{1}{2}$ lotu. Poukazováno k velikému výnosu, jenž by z mince této dvoru vyplynul jen při placení dvorských potřeb, a pak že by se lehká mince oizí od nás vytratila. Dvorská komora ovšem netajila se při tomto návrhu obavou, že by vydáním drobné mince staré těžké druby peněz mohly vystoupiti v ceně, ale nepokládala věc tu za tak příliš vážnou, aby se její návrh měl proto zavrhovati. Ba naopak poukazovalo se k té okolnosti, že již za císaře Ferdinanda III. na věc podobnou se pomýšlelo, ano nebožtík panovník že již v zásadě se také v tom smyslu rozhodl; proto měl nyní ihned státi se pokus a nové mince za několik tisíc zlatých mělo se vyraziti.

Císař Leopold I. odevzdal návrhy dvorské komory Janu Ferd. hraběti Portiovi, u něhož se konala důvěrná porada tajné rady, a tam se návrhy setkaly s tuhým odporem a odročeny.*)

Náprava mince zaměstnávala mnohá léta dvorskou radu. Dobrých dukátů a tolarů bylo málo raženo a stávaly se vzácnějšími, protože byly vyváženy do ciziny. Největší obchod s nimi vedli židé. Jen v Praze 21 židovských směnárníků, kteří staré mince kupovali s jistým ažiem, dávající za ně všelijaké lehké cizí peníze, buď polské nebo německé, které potom nechtěl nikdo brát, když se v Čechách, na Moravě i ve Slezsku velmi rozšířily, leč s velikou slevou. Obyvatelstvo, jmenovitě chudší, trpělo veliké ztráty a hlasitě ozývaly se nářky, když solní sklady císařské cizí lehké mince naprosto brátí odpíraly a rovněž i berníci krajští. Hned první sněm, za vlády Leopolda I. odbyvaný, uchopil se této věci a žádal panovníka již 23. září 1657 o nápravu. Král slíbil a hned nařídil dvorské kanceláři, aby podala dobré zdání, jak by se to nejlépe provést dalo.

Dvorská komora požádala o dobré zdání komoru českou (1657, 3. listopadu), kdež je vypracoval Mikuláš ze Schönfeldu; potom jednala s úřady dolnorakouskými a moravskými v téže příčině a na témž základě jako v Čechách. — Nejvyšší mincmistr Schönfeld podal dobré zdání 22. listopadu 1657. Vzal si na pomoc Hájkovu kroniku a jiné „hodnověrné historie“, aby ukázal, jaké štěstí bylo pro stát, když měl minci dobrou, a jak klesal při penězích špatných. Z českých knížat a králů velebil Boleslava II., krále Václava II., Jiřího Poděbradského, z panovníků Habsburských jmenovitě Ferdinanda I. Co se pozitivních jeho rad týče, zrazoval především, aby se nečinilo nic, čím by okamžitě cizí mince prohlášena byla za neplatnou a lid utrpěl veliké ztráty na majetku, nýbrž radil, aby se určila lhůta, do které se tyto druhy peněz obecně brátí mají; pak bude věcí každého jednotlivce, aby se jich v čas a beze škody zbavil. Nastane prý ovšem ihned otázka nová: kde vzít drobnou minci jinou, když cizí za neplatnou se prohlásí a za pouhý pagament, a doma téměř žádná se nerazí? Mincmistr nejvyšší však hned věděl, že zvelebením hornictva dobylo by se dosti kovu k ražbě mincí; dále radil, aby vydána byla záповěď na vývoz pagamentu ze země.

Klement z Radoltu, kterýž při dvorské komoře dobré zdání Schönfeldovo měl přezkoušeti, celkem je schválil. Jen ještě radil, aby se přistoupilo k devalvování cizí mince, t. j. aby od zemského prubíře dle vykonaných zkoušek určité se stanovila skutečná hodnota každého cizího a v zemi běžného peníze, a v té jedině aby se brátí a dávati směly až do lhůty, po které se vůbec cizí mince zapoví.

Dvorská komora nemohla se dlouho na ničem pevném pro dobu přechodnou ustanoviti, chtěla ale zavéstí pro všechny země stejnou domácí minci drobnou

*) Dr. Ant. Rezek: Dějiny Čech a Moravy nové doby. V Praze 1892, str. 174—177. Českomoravská kronika sl. 510 atd.

a cizí tím patrně zapuditi. Zatím přiblížil se sněm český r. 1658 a stavové s obnoveným důrazem odpověděli na proposici císařskou, že žádají o nápravu měny. Podobný hlas se ozval také ze Slezska. Stavové v obou zemích chtěli, aby prozatím se stalo obecné vyhlášení, zač „patrně lehká cizí mince“ zatím a dotud, než se stane nějaká všeobecná náprava, brána by býti měla, a Čechové prohlásili, jestliže brzo něco se nenařídí, že dobrá mince starší úplně se vystěhuje ze země, a nebude možno jinak, než platiti berně mincí špatnou. To se potom částečně dělo.

Místodržitel a česká dvorská kancelář přimlouvali se za stavy české a nepochybně i slezské na konec r. 1658. Dvorská komora následkem toho formulovala své zdání (1658, 26. pros.) tak, aby se svolali na pořadu mužové věci znalí ze všech zemí dědičných, a aby s pomocí jejich provedlo se zavedení jednotné drobné mince domácí. Neboť když bude dosti drobné měny u nás ražené, dá se snadno cizí zapověditi a vypuditi. Dvorská komora tudíž žádala českou dvorskou kancelář, aby se za návrhy v její tajné radě přimlouvala, a pak že také nářkům stavů bude odpomoženo. Panovník odpověděl potom (1659, 28. ledna) sněmu českému, že dvorská komora pracuje již na tom, aby se král. Českému od lehké cizí mince odpomohlo, a slíbil brzké napravení nynějšího stavu.

Během roku 1659 provedeny pak důležité proměny. Především rozhodl se panovník ve smyslu dvorské komory pro jednotnou drobnou minci co do zrna v dědičných zemích a vydal dne 18. a 19. února nařízení, aby se ve všech mincovnách zřídily přístroje k ražení jejímu. Již 31. března ustanoveno, aby byl přijat pro mincovny v Čechách, ve Slezsku, v Rakousích a ve vnitrorakouských zemích*) úřední personál 15 osob, a sice vardajni, mincovníci, šmelcové atd., kteříž všickni císaři měli býti zavázáni. **)

Podle rozhodnutí dvorské komory přikročeno k devalvaci cizích lehkých peněz. Patentem ze dne 31. března 1659 nařízeno, že jakékoli krejčary za hranicemi ražené budou přístě brány jen za tři denáry, tak zvané polturáky (Polturaken oder Bromberger) za 4 denáry, dvonkrejčary za 6 penízků, polské a jiné cizí groše za 2 krejčary, dvougroše a šestikrejčary benátského rázu za 4 krejčary; poloviční marcely čili justiny, které se braly po půl zlatém (30 kr.), sníženy na 24 kr.***) Průměrně obnášela devalvace 25% proti té ceně, jak až dosud tyto peníze byly brány.

*) Morava se nejmenuje, protože tam tehdy mincovna nebyla, jak dvorská komora v listu ze dne 24. března 1659 sama prohlásila, pravíc, aby se pagamenty prodávaly v rentmistrovském úřadě. Viz také D'Elverta Finanzen II. str. 22. Ostatní všecken material čerpán jest z archivu ministerstva financí.

**) Schöufeld již v lednu dával raziti v Čechách ze zásob stříbra půltolary s obrazem císaře Leopolda I. Poslal jeden 26. ledna 1659 do Vídně, zdaž podoba panovníkova je dobrá. Bylo mu odpověděno, že ano, však aby další ražby nechal, až se císař rozhodne, jaké druhy peněz nejvíce se raziti budou.

***) Dotyčný patent uveden dále v přílohách listinných. Téhož datum jest též mandát o skupování a tajném tavení stříbrných peněz, při čemž zapovězen vývoz pagamentů stříbrných a zlatých.

Kdo cizích peněz zbaviti se chtěl, mohl je prodati v mincovnách císařských a na Moravě v rentmistrovském úřadě. Zde bylo dovoleno bráti je také se srážkou 15%, aby lidé hodně mnoho jich přinášeli. K těmž účelu vysláni zvláštní agenti, kteří pro potřebu mincoven po zemi staré stříbro, zlato a cizí v ceně snížené peníze kupovali. Na Moravě dne 5. dubna 1659 vyslán žid Šimon Pollak se dvěma sluhy. R. 1661 v únoru vypraven za tímž účelem od mincovny vídeňské žid Jakub Prager do Čech, Moravy, Rakous a do Uher. Však přece pagamentu sebráno málo.

Všech pagamentů a cizí lehké mince, kteráž tímto způsobem se skoupila, mělo se užiti k děláni nové, ve všech dědičných zemích obecně platné a stejné drobné mince. Mělo se jí dělati (stříbrné i měděné) z hřivny stříbra za 19 zlatých 30 krejcarů, to jest o 3 zl. více, než dosavadní tak zvaný vídeňský řád mincovní předpisoval. Budoucně i jiné domácí mince měly býti dle toho poměru přemincovány. Užitek 3 zl. z každé hřivny plynouti měl do dvorské pokladny. Z užitku z koupě cizí mince (15%) placeny výlohy s ražbou a přebytek zúčtován dvorské komoře.

Mince měla se vybějeti ve Vídni, v Praze a v Kutné Hoře, ve Vratislavi, v Štyrském Hradci a korutanském sv. Vítu. Opatřeny nové stroje na tlačení či válení^{*)} nové mince, jež hledány v Aušpurku, Norimberce a v Hallu tyrolském; nejspíše pak ale objednány v Novém Městě za Vídní. Vybějeny hlavně krejcarey, 10krejcarey, 15krejcarey; dvoukrejcarey a 6krejcarey nebyly sice naprosto vyloučeny, ale na ten čas tlačiti se jich nemělo.

Podoba nové mince zůstávala stejná. Když počátkem r. 1661 nejv. mincmistr Schönfeld počal tlačiti v Kutné Hoře půlkrejcarey, nařizeno dvorskou komorou, že mají míti jako znak českého lva.

Ke skupování pagamentů nebylo peněz. Hrabě J. A. Losi z Losinthalu přijel z příjmu svého úřadu nejv. mincmistrovi 10.000 zl. a pak ještě menší část ku přímluvě panovnickově. — Knížata slezská měla privilegie na ražení mince, protož jim zakázáno vybějeti z hřivny 19 zl. 30 kr., nýbrž říditi se měli starým řádem. Než i potom bylo na ně, zejména proti knížeti Lebnickému a Břežskému, mnoho stesků.

Zlehčené mince prodáváno do mincoven mnohem méně nežli očekáváno, a sice proto, že ihned, jakmile patent byl vydán, židé houfně ji skupovali a za hranice vyváželi, kdež více za ni obdrželi než u nás. Proti tomu nedalo se jinak vystoupiti než důkladnými prohládkami všeho vyváženého zboží a stanovením přísných trestů proti těm, kteří budou postiženi. V tomto smyslu učinil 12. dubna 1659 hrabě Losi potřebné návrhy a již za několik dní na to (16. dubna) vydal císař příslušné nařízení.

Čeští místodržící a za nimi Moravané i Slezané kladli odpor proti celému zlehčení cizí mince a ražení nové. Snížení cizích krejcarů na 3 denáry prohlá-

^{*)} Starší mincování dělo se kladivem na štoku; tyto stroje německy sluly „Druckwerke“. Byly také na jubilejní výstavě vyloženy z někdejší mincovny Eggenberské na Krumlově.

šeno jako nesprávné, což hned patenty odčiněno a oznámeno, že cizí krejcarey mají býti brány za $3\frac{1}{2}$ denáru. Místodržitel čeští prohlédli, že nejde o nápravu mince, než o přemincování starých peněz hodnotnějších na lehčí. Cizí luhká mince drobná že má býti vytlačena zlehčenou domácí. Proto žádali za proměnu mincovního řádu, bojíce se, že ani naši minci za hranicemi bráti nebudou. Námitkám jich císař Leopold nepopřál sluchu a dvorská komora prohlásila věc tu za nezměnitelnou.

Ještě též nejvyšší berníci zemští ohradili se proti okamžitému zlehčení cizí mince; neboť dle mínění jejich obyvatelstvo dříve na devaluaci mělo býti upozorněno. Císař tedy svolil, aby prvního termínu směli přijímati peníze v bývalé plné hodnotě, což prodlouženo až do konce srpna 1659. Ale na Moravě zrušena úplně záповěď o nepřijímání cizí mince v staré ceně; patent z 31. března 1659 minul se tam zcela účinkem.

Stavové čeští a slezští obražovali se stále proti prodeji cizí mince do úst. mincoven, kdežto vývoz její za hranice byl zapověděn. Na sněmě v listopadu r. 1659 ukazovali stavové neochotu k válečné půjčce, ukazující k polepšení mince. Panovník však zůstal v zásadě nepohnut, jen v podrobnostech byl ochoten k ústupkům. Dne 20. listopadu oznamovala dvorská komora české dvorské kanceláři, že dle nového rozhodnutí císařského patent o zlehčení mince bude od r. 1660 zůstávati v platnosti, a také nařízení o vlastní drobné minci, která by platila pro všechny země dědičné. V té příčině měla dvorská kancelář atavům českým a slezským sděliti, že všecher další odpor jest marný. Naproti tomu však upustilo se na čas od záповědi vývozu cizí mince do ciziny a svoleno ji odvážeti až do letnic léta 1660.

Stavové čeští však ani potom od opposice neupustili, žádajíce zřízení komise, která by vypracovala „dobrý a stálý mincovní řád“. Dovolávali se při tom článku A 21. obnoveného zřízení*) a ukazovali na nehody, které z náhlého zlehčení cizí a vydávání nové domácí mince pro obchod a průmysl vznikají, tak že při saské, bavorské a falcké straně obchod úplně se zarazil.

Panovník k návrhu české dvorské kanceláře dovolil k tomu (1660, 14. ledna) v ten způsob, že čeští místodržitel měl zasednouti s českou komorou a vypracovati společně návrh mincovního řádu, kterýž pak poslán býti měl dvorské kanceláři. Tak odpověděno českému sněmu, kterýž dle toho učinil usnesení.

Mikuláš Schönfeld již v létě r. 1659 sestavil vyobrazení mincí v zemi běžných a platných, nejen těch, jichž patent o devaluaci se nedotýkal, ale také peněz domácích nově ražených. Vyobrazení pak vydáno tiskem a rozhlášeno.

Nové peníze poznenáhlu dostávaly v obecnstvu vrch nad zlehčenou mincí cizí. V Praze čtyři mincíři neudělali více než za 700—800 zl. drobných peněz týdně, za to ale v Kutné Hoře razilo se jich denně za 400—500 zl., čá-

*) Dotyčné místo se čte: „Jakož pak i na to, co se mince dotýče, každého času všelijak bedlivý pozor dáti a takový řád o tom naříditi chceme, aby tudy obecnému dobrému spomoženo, handle a obchody průchod svůj náležitý míti a tak toto dědičné království v dobrém způsobu zadržáno a zachováno býti mohlo.“

stečně z pagamentů, částečně přemincováním starších o něco těžších peněz. Nářky na cizí mince ani potom ještě nepřestaly, jmenovitě na groše polské s rázem r. 1660, které braly se za 3 krejcare, ač u srovnání s domácí mincí novou měly hodnotu jen 2 krejcarů a 2 denárů. Hned vydán rozkaz, aby byly v našich zemích zapověděny a devalvovány.*)

Nepochybným výsledkem celého jednání o nápravu mince bylo, že dědičné země Habsburské (tedy Čechy, Morava, Slezsko a všecky země rakouské) obdržely jednotnou drobnou minci na jednom a téměř základě a v stejnou dobu zavedenou.**) Dvorská komora byla také na tento výsledek nemálo hrda, a kdyby po její vůli a chuti bylo šlo, byl by se stal okamžitě také pokus o zavedení téže mince v království Uherském. Tomu na překážku byly však veliké zápletky politické, kteréž v zápětí měly nové veliké válčení v Uhrách a těžké boje o nové berně a pomoci v zemích dědičných.***)

Na sněmu dne 20. dubna 1660 zavřeném sděleno se stavy, že J. M. Cís. své královské komoře České o brzkou zprávu psáti chce, kterák by tolikéž dobrý a stálý mincovní řád co nejlépe ustanoven býti mohl. Komora Česká má se s místodržícími královskými o to uraditi, „aby v té příčině všeliká obtížnost k napravení přišla, handl a obchod v království tomto tudy hindrován nebyl, a v té věci žádný sobě co stěžovati příčiny neměl.“ †)

Sněmové tehdy schvalovali vládní nařízení a patenty císařské, nemajíce původní samostatnosti. Tak přijali na sněmu vyhlášený císař. patent o spádu mince, dle něhož každý kus nyní po jednom zlatém na 56 krejcarů, a jinší půl i čtvrt zlatého vynášející kusové i jiná lehká drobná mince poměrně má klesnouti; však připomenuli věrní a poslušní stavové na sněmu léta 1682 (str. XXXIII.), že by tím způsobem břemena obecní podnikati věc skoro nemožná byla, žádajíce, aby před vyjtitím prodlouženého termínu milostivě opatření učiniti ráčil a tím škody uvaroval beztoho již nanejvýš schuzelých obyvatelů a poddaných.

Domácí a cizí minci zkoušel zemský pruběř král. Českého Karel Felix Šuster z Goldpurka, vnuk r. 1610 zvoleného zem. pruběře Jana Šustra.††) Onen

*) Lehká polská mince v letech 1678 přemincována v Hoře Kutné, jak se dále síře dokládá.

***) Jak hojně v které mincovně pracováno, o tom zachoval se seznam z 20. srpna 1695 v c. a k. archivu dvor., české odděl. horní a mincovní, dle něhož zmincováno téhodně peněz v této ceně:

ve Vídni	za 30.000 zl. rýn.	v Kutné Hoře	za 8.000 zl. rýn.
v Křemnici	" 30.000 " "	vs Vratislavi a Opolí	" 20.000 " "
v Prešpurku	" 6.000 " "	v Břehu	" 10.000 " "
v Nagybanu	" 6.000 " "	v Hallu tyrol.	" 30.000 " "
v Košici	" 1.000 " "	v Št. Hradci	" 10.000 " "
v Sedmíhradsku	" 6.000 " "	ve sv. Vítn	" 6.000 " "
v Praze	" 8.000 " "		
		Celkem za 171.000 zl. rýn.	

***) Málo zkrácený výňatek z „Dějín Čech a Moravy nové doby“. Sepsal Dr. A. Rezek, str. 191—202.

†) Artikulové sněmu obecního, kterýž držán byl na hradě Pražském od 3. listopadu 1659 do 20. dubna 1660, str. XXVII. Vytiskáno v St. Městě Pražském u Lidmily Sedláčkové, J. M. královské impresorky.

††) Vedl si zcela neodvisle od mincoven a dle § 7. instrukce pro zemské pruběře měl vnesené cizí mince pozorovati a nřčovati jich valvaci dle vídeňské váhy a staré Háškové měny podle stříže

zkoumal r. 1672 novou minci horno- i dolnosaskou, zejména $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{3}$ a $\frac{1}{6}$ tolaru a valvoval je takto:

Kurfiršta saského $\frac{2}{3}$ tolaru neb 60 kr. s poprsím a znakem jde na Kolínskou hřivnu 12 a vychází hřivna na 16 zl. aneb $10\frac{2}{3}$ tolaru. Má tudíž cenu 50 kr., $2\frac{1}{4}$ víd. vzhledem k tomu, že říšských tolarů jde 8 na Kol. hřivnu jakosti 14 lotů 4 grény a říšský tolar s ohledem na tuto novou minci cení se za 105 kr. Podobně také vysazeny tolary vévody Augusta Saského.)*

Anhaltské nové $\frac{2}{3}$ z r. 1670 vydají z hřivny Kol. 16 zl. 16 kr., z Víd. hřivny 19 zl. 28 kr. a rovnají se tudíž císařské drobné minci.

Nové $\frac{1}{3}$ saské z r. 1666 až 1670 jdou 24 na Kolínskou hřivnu a vydají 16 zl. r. čili $10\frac{2}{3}$ kusu tolaru; a kurfiřtské Brauborské $\frac{1}{3}$ se jím rovnají, jakož i $\frac{1}{3}$ saského vévody Augusta, kteréž všechny mají se bráti za 19 zl. r. 12 kr. vídeňská hřivna.

Podobně i sv. Jirské $\frac{1}{3}$ Mansfeldské a nové osmigroše čili 30kr. Stolberské z r. 1669; kdežto anhaltské dobré osmigroše platí se hřivna Víd. za 20 zl. r.

Brunšvické groše P. Marie s divým mužem a na rubu XII s P. Marií čili 30 kr. z r. 1668 mají zrna 15 lotů 3 pen. Kol. váhy, jejíž hřivna vyjde na 16 zl. 5 kr. a vídeňská na 19 zl. 18 kr. Luneburské groše Marie s XII na rubu a obrazem P. Marie i růží v lci mají tutéž hodnotu, kdežto Hildesheimské šestigroše s P. Marií vydají na Víd. hřivnu jen 19 zl. 12 kr.

Kurfiřtské tolary saské z r. 1670 jakosti 13 lotů 14 grenů, z Kol. hřivny $8\frac{1}{3}$ kusu cení se na 14 zl. 31 kr. Jde jich 10 na Vídeň. hřivnu v ceně 17 zl. 25 kr., tak že jeden kus přijímati lze jen za 84 kr. proti dobrému říšskému tolaru, jichž jde 8 kusů na Kolínskou hřivnu a mají zrna 14 lotů 4 grény.**)

V jiné valvací cení se Bukovecké plecháče z r. 1672 a 1673, jichž jde na hřivnu 47—48 jakosti 7 lotů 1 grén na 20 zl. $24\frac{2}{18}$ kr.

Dne 12. října 1674 zase vypracoval seznam dolnosaských třetin tolarových čili třicetikrejcarů, z nichž nejlhčí byly Štolberské osmigroše dobré z r. 1673 s podobou jelena,***) kterých zrno vyšetřeno jen na 11 lotů 1 grén a 1 pen. a nejtěžší dvanáctigroše P. Marie vévody Brunšvického z r. 1668 s divokým mužem a Brunšvické dvanáctigroše Marianské z r. 1669, obé jakosti 15 lotů 2 grény 2 peníze.†)

Valvováním cizí mince nesprostili se jí v Čechách. Již r. 1667 ustanovil císař k radě komory České termín tříměsíční od měsíce května a vypočítány jiné ještě mnohé mince i jich zrno zemským průběhem Karlem Felixem

i zrna; rovněž uloženo mu § 8. minci vydanou v císařských mincovnách pozorovati a zkoušeti, když pak někde nedostatek shledal, hned dvorské komoře oznámiti.

*) Dle rakouského privilegia květnového na základě patentu císaře Karla V. z r. 1525 raženo v zemích dědičných $8\frac{1}{6}$ tolaru z Kolínské hřivny jakosti čtrnáctilové.

**) Archiv horní č. 8024.

***) Devalvovány se zlatníky a půlzlátníky Lauenburskými a Oettingkými císařem patentem z 8. října 1678, který otištěn v přílohách.

†) Archiv horní č. 8024-II. Cizí mincovny obcházely výnosy zem. průběte nově razíce schválené mince starších ročníků. Proti tomu slu vydal císař mandát dne 21. října 1689 v Augšburku.

Šusterem z Goldpurka.*. Pak také komora Česká oznámila, že staré říšské zlaté z r. 1651 brátí sluší po 72 kr. a poloviční za 36 kr., toлары říšské po 68 kr. Vídeňským rakouského rázu přán příchod a šlo jich 240 na 60 kr., vybijeno jich 649 z Kolínské hřivny, jež tak vyšla na 10 zl. 49 kr.

Říšský tolar šel u nás vedle zprávy České komory v letech 1683—1687 po 1 zl. 45 kr.; poněvadž ale mšily se v naši minci cizí lehčí toлары, nařizeno léta 1684, aby brány byly Brunšvické toлары dvojí, pak Brandeburské, Hollandské sedmery, Saské kurfirstské, Ženevské, Curyšské, Basilejské, Šafhúzske, Polské, Kolínské a Svatohavelské toлары pouze po 1 zl. 40 kr.**)

Hlavním vodítkem byla tehdy instrukce dvorní komory ze dne 2. ledna 1681, a ta platila až do r. 1717.

V mincovnictví staly se nemalé změny. Dukáty raženy v stejné hodnotě, až na r. 1675, kdy o 1 grén pohoršeny; platily r. 1671 tři zlaté, r. 1681 tři a půl zlatého. Kdežto r. 1671 placeno za víd. lot ryzího zlata 8 zl. 33 kr., tedy léta 1693 stoupla cena na 14 zl. 20 kr. a dukát platil 4 zlaté. Později k této ceně přistoupilo ažio 3—7 1/2 kr.

Poněvadž ražení tolarů bylo se škodou, zastavil Leopold na čas jich mincování, anoť mnoho jich nově zmincováno bývalo na drobné, zejména v říši německé.***) Proměnil-li někdo tolar, dostal ovšem 90 krejcarů neb 1 zl. 30 kr., avšak oněch 90 kr. neobsahovalo ani šestinu stříbra jako tvrdý tolar. Rokem 1693 ujala se v říši německé smluvená lipská hřivna, totiž sazená hřivna obsahovala na toлары 14 lotů 4 greny čili z ryzí hřivny raženo 12 říšských tolarů, a tuto lipskou hřivnu na nedlouho přijal také Leopold I. v dědičných zemích za základ, ale neraženo tolarů, nýbrž r. 1693 v Praze vydány půltolary čili zlatnisky zrna 14 lotů a 4 grénů, totiž 19 1/16 z víd. hřivny a čtvrttolary téže jakosti. Potom r. 1695 též toлары 14lotové 9 3/4 kusu z víd. hřivny. Pagamentní stříbro stoupilo z 15 zl. z r. 1657 a ze 17 zl. 30 kr. léta 1678 až na 21 zl. 15 kr. Roku 1700 nařizena ve všech zemích král. Českému přivtělených Vídeňská hřivna.

Leopold zavedl r. 1659 patnáctníky, šestáky (VI.), jež při zvýšené ceně r. 1695 dostaly též jméno sedmnáctníků a sedmiků, (těchto šlo 85 5/16 na víd. hřivnu), potom začala nová dosti nevhodná česká mince zemská (Böhmische Landmünze). Táž obsahovala jen 1 lot 2 1/4 gr. stříbra, z víd. hřivny ji raženo 304 11/16 kusu; proto byly lacinější krejcaru a dražší půlkrejcaru. Nepohodlná mince tato záhy stažena zpět a jest ve sbírkách vzácná, ačkoliv jí v Praze najednou 11,572.916 kusů vybito. Téhož roku 1695 tepána též v Hofe Kutné.

*) Archiv horní č. 7896. Léta 1677 placeno v minci za hřivnu fejnu 9 tolarů 2 kr. Císarské hutě vynesly tehdy ročně 2937 zl. 42 kr. rýn.

**) Archiv horní č. 8328. Říšský tolar stál za 20 grošů, tudíž poměr zlata ke stříbru byl 18 5/16 : 1. Dle mincovního snesení v Řezně roku 1669 měla hřivna ryzího zlata vynésti 204 sl., tedy dukáty po 3 zlatých, 67 kusů z hřivny jakosti 28 kar. 5 gr. a zlaté po 2 sl. 20 kr., jakosti 18 kar. 6 gr. Tolary 8 kusů ze sazené hřivny a 9 kusů z ryzí, aby se hřivna ryzí zmincovala na 13 zl. 30 kr.

***) Jen v letech 1665, 1672 a 1695 vybito v Hofe něco tolarů. J. Rappe: Die Münzstätte Kuttenberg str. 371.

Císař Leopold přál horám českým, odpustil r. 1704 nedoplatky berní horním městům, ba i berni odpustil, aby se jí k užítku hor nakládalo.

X K ražení upotřebeno strojů válcových a zaoblených kolků, proto mnohé z mincí poněkud prohnuty. Znamení mincovní od r. 1677 obsahují zaobteřní písmeny, jež vybity na mince dle instrukce z roku 1678, aby se ihned od jiných rozlišovaly. Na počátku každého roku měněny kolky, na nichž se pod poprsím v opisu spatřoval onen přikázaný příznak.)

Nejlépe osvědčovalo se ještě proti vtroužení cizí nehodné mince snížení či devalvování její ceny. Zjistil obchodníci zvláště blíže hranic zemských vyváželi dobrou hrubou minci a získavše několik procent vnášeli opět cizí lehkou minci.

Vyvážení dobré mince čelil patent císaře Leopolda I. z 3. července 1665 (otištěný v přílohách) a jiný z 28. července 1680 i r. 1682, nejpříspěji pak 15. března 1691, jak dále otištěno.

Ze Slezska přicházela polská mince namnoze stenčená do jiných zemí České koruny a do arciknížetství rakouského, pročež vyhlášen patent ze dne 3. máje 1666, kterým po třech měsících u nás měly jíti polská orty s nápisem 1663 a 1664 po 16 kr., patnáctníky z r. 1664 po 6 kr., dvoududky z r. 1664 za 5 kr., dudky z r. 1662 po 2 kr. a 2 penízích. Bromberské polturáky z r. 1662 po 1 kr. Dalším patentem z 15. listopadu r. 1667 prodloužen oběh polské mince v plné ceně do nového roku 1668 a pak teprve měly jíti v ceně snížené.

Poněvadž však lid obecný neuměl často čísti letopočtu a zmatek tím povstával, vydán již 29. února 1668 nový patent, kterým snížení dotčené rozšířeno na veškeré mince výše řečené polského rázu bez rozdílu letopočtu na nich.*)

Záhy došlo i na lebkou minci saskou a braniborskou. Dle zprávy zemského pruběře vydán císařem Leopoldem I. dne 9. dubna 1674 patent, aby plecháče čili dobré groše z Dolních Sas brány byly ještě za dva měsíce po třech krejcařích, potom však nechť odváděny jsou do král. mincoven v Praze a v Kutné Hoře, kde po srážce 7 ze sta budou vyměňovány a v drobné zmínčovány. Také ze země povoleno bylo tu lehkou minci vyvážeti.**)

Sněm český žádal r. 1682 císaře, aby zlehčená mince byla z oběhu vzata a mince plnováznou nahrazena, nemá-li „nanejvýš schuzelým obyvatelům a poddaným další škoda pocházeti.“

Y Císař Leopold I. jako král Český vydal ve Vídni dne 30. března 1682 patent proti vnášení cizozemských zlatníků, půlzlatníků, čtvrtníků i drobné mince nehodné. Aby nepořádek tím způsobený byl staven a poddaní přece nebyli nikterak poškozeni, nařídil císař, aby cizí mince brána byla ještě po tři měsíce v plné ceně, potom po tři měsíce má býti zlatník cizí brán i vydáván po 56 krejcarech, a tak při úřadech berních za dobrou minci vyměňován, aneb za vídeňskou hřivnu čistého stříbra má býti placeno 19 zl. rýnských. Posléze po dalších třech měsících nemají býti přijímány cizí mince všelikého rázu, a každému,

*) Tž patent otištěn v přílohách.

***) Patent tž čte se vzadu mezi doklady.

kdo by je chtěl udati, mají býti skonfiskovány. Přísně zakázán též vývoz domácí dobré mince a měnění zlatníků i drobné mince za hranicemi s užitkem 1, 2 i více procent, k čemuž přihlížeti měly cís. úřady mytní i celní. Aby nebylo možno vkládati cestou do zavazadel zdejším minci, mají býti bedničky a t. p. v mincovně zabedněny a opatřeny pečeti, která se na místě určeném v přítomnosti úřední sejmouti má.*)

Kdo v zemi peníze přiváží, má se u nejbližšího mincovního neb mýtního úřadu neb také při obecní správě opatřiti vysvědčením, kam peníze veze. Tímto patentem opakovány časté záповědi králů Českých o vývozu dukátů, tolarů a korun stříbrných. Též lehké tolary švýcarské, burgundské, hollandské, saské, kolínské a jiné nemají býti brány po devadesáti krejcarech s ažiem, nýbrž jako zlatníky po třech měsících při minci vyměňovány býti smějí jen jako stříbro, víd. hřivna po 19 zl. r. Později však mají býti dle zkoumání guardajů valvovány dle jich zrna. Kdo by je potom ještě udával, tomu mají býti odňaty a dopadeného má stihnouti citelný trest. Udavači pak náležel určitý podíl konfiskovaných peněz.

K tomu měly všechny úřady a vrchnosti dohlížeti. Mandát tento pro země České vydaný podepsal nejv. kancléř král. Českého Jan Hart. hrabě Nostic a jménem císařským Karel Max hrabě Lažanský.

Většina mincoven razila jen z pagamentu; neboť rudného stříbra nedostávalo se. Mucho přemítali o tom ve dvorské komoře a v mincovnách zemských, jak vyvážení dobrých peněz staviti.

Dobrá, velká mince roztrousila se vždy beze stopy, protože ji zjištěně tavili doma a zvláště za hranicemi, kde mincovny držely většinou nájemníci. K tomu vynášeli tolary a jich dšly vojáci do Italie a na Rýn odcházející. Také za zboží koloniální a cizí výrobky při tehdejším smutném stavu domácí výroby mnoho stříbra putovalo vně hranic a již se nevrátilo.**)

Biskupská mincovna v Kroměříži počala zase po šesti letech vybijeti polturáky a greše r. 1701, kterou lehkou minci zkoušel zemský pruběř moravský v Brně Konrad Mayer a našel ji o $16\frac{3}{8}\%$ lehčí, než nařizovaly instrukce.***)

Správce Eggenberské mincovny na Krumlově Filip Hynek Häckhl (1677—1681) za pomoci taviče Jana Tománka počal opět raziti pod obrazem Jana Křistana z Eggenberka groše. Kolky dělal císařský ryjec želez Jiří Mühlner ve Vídni. Vybito zde grošů r. 1677 za 8816 zl. 54 kr. a r. 1678 za 3742 zl. 42 kr., avšak mince tato vzácná, protože později zase stahována i tavena. Na-

*) Totéž opakováno patentem z 20. června 1692, kterým cizí zlatníky, půlzlatníky a čtvrtky od sv. Michala z oběhu vyloučeny. Plně otištěno v přílohách vzadu.

***) V císařských pokladnách, zvláště v Brně, nahromadilo se tolik lehkých mincí, zvláště z biskupské mincovny v Kroměříži, z Olešnice a Nisy, že si nevěděli s nimi rady. Vydati je nechťeli a přemincováním utrpěl by erár ohromnou ztrátu.

***) Kromě soukromé mincovny Kroměřížské trvaly ještě soukromé mincovny biskupů Vratislavských v Nise a Piastovských knížat slezských v Olešnici. Více o nich ve článku Jana Newalda „Beitrag zur Geschichte des Oesterr. Münzwesens im ersten Viertel des XVIII. Jahrhunderts“ str. 55 atd. ve XX. dílu „Berichte und Mittheilungen des Alterthums-Vereines zu Wien“ 1881.

posledy mincovány na Krumlově v letech 1685—1688 groše jen v skrovnosti. Léta 1689 odešel mincmistr F. H. Hückhl a dalšímu mincování konvence císařská a zavedení Lipské hřivny soukromé ražbě překázelo.

Nehodné zlatníky a jinou lehkou minci chtěl císař Leopold vymýtiti všeobecným patentem ze dne 28. listopadu 1692. Zvláště úřady hraniční a celní měly přihlížeti, aby k nám se taková mince nevtroušovala. Lehkým zlatníkům domácím povoleno proházeti do konce roku 1692, aby se zatím v mincovnách nastřádalo dosti stříbra k ražbě dobrých tolarů, sedmnáctníků, šestáků a grošů. Pak zase povoleno, aby zlatníky domácí a jiné zakázané zlatníky, jež se jim zrnem vyrovnaly, ještě do Hromnic roku 1693 procházely, ale pak do dubna t. r. jen při placení kontribuce anticipato přijímány byly. Od Hromnic do konce března 1693 mohly býti dodávány do mincoven se ztrátou $7\frac{1}{2}$ kr. z každého zlatníku, ale od 1. dubna již jen jako staré stříbro. K mincím prozatím dovoleným náležely zlatníky švédské nové i staré, mohučské staré i nové, kurfirstské, trevírské a brandeburské nové i staré, saské, falcké, neuburské nové i staré, biskupské, štrasburské, paderbornské a osnabrücké, knížecí kverdinburské a ony Arnošta Augusta, vévodské brunšvické a gliňské, též Jana Fridricha, vévody brunšvického, a Rudolfa Augusta i Antonína Oldřicha, vévody saského Augusta, administrace v Magdeburku a v Dobrosoli, knížecí saské společně s henneburskými z r. 1692, kníž. Hessen-darmštatské staré i nové, knížecí braniborské, Kvolc-
bašské z r. 1675 a 1676, knížecí arnberské z let 1675 a 1676, hraběcí hanavské staré i nové, hrab. meklenburské, montforské z let 1674, 1675, 1676 a 1690, hraběcí sulebašské, pak zlatníky měst Hamburku, Bukovce, Brem, Frankfurtu, Strasburku a 1682 bité species půltolary, pak měst Goslaru, Hildesheimu, Friedberku, Děvína, Brunšviku, Stralsundu a Rostok. Jiné kusy celé, půlky i čtvrtky, měly býti přijímány jen do Hromnic r. 1693.

Z paměti Horské mincovny.

Jako již za krále Matyáše byly roztržky mezi konšely a knapy mincovnými i pregéřskými, tak zase léta 1659 stěžovali si knapi a majitelé lůnů a stolic mincovných do neupřímnosti konšelů mincovných a pregéřských,*) písece perkmistru a úředníkům horním dne 8. července t. r. v ta slova: „Předešlí konšelé mincovní a pregéřští ten chvalitebný způsob a řád jsou zachovávali, a co jim tak Pán Bůh po zaplacení do mince schodkův naražených, jak za krec (odpadky v kelímkách) a písek požehnati ráčil, to jsou vedle velikosti a malosti knapům na lůny též stolice a spravedlnosti jejich spravedlivě při nejmenším dvakrát v roce k vánočním a velikonočním svátkům upřímně a věrně rozdělovali, a to jim žádný proti knihám mincovným a pregéřským, majíce na takové lůny

*) Mincovním Horským udělil Václav IV. r. 1408 zvláštní milosti, když v Hoře Kutné meškal (archiv hor. úřadu. Tom. I. — Pamětní kniha Kaňkovská.). Konšelé pregéřští dostali veliké milosti od krále Jiřího dne 4. října 1462, a zejména ustanoveno, aby děti a přátelé knapův-pregéřských nejbližší po smrti otcův k lůnům nápady měli.

a stolice zápisů knihami jejich utvrzené a zapsané, bráti a odnímati jest nemohl, nýbrž jedni druhým že všeho příjmu utržení a z toho zase vydání náležitý a pořádný počet jsou činili a ze všeho právi byli, jako toho hodnověrné paměti před rukami se nacházejí; ale nynější konšelé nepamatujíce na šlápeje předků svých, od tolika let přijímajíce pomoc z mince, a co písku v jámách a krecu se nachází, na takové lůny a stolice žádného dělení nečiní, ani počtu pořádného se od nich nekoná, a tak co kde za kým zůstává, aneb kam takové užitky a utržení páni knapi žádné vědomosti nemají, nýbrž sami konšelé na svém ostrovtipném mozku všechno zavírají, a jak se jim zdá disponují a činí. V kteréž příčině k V. Mtm. se utíkajíce, že jim konšelům podle povinnosti své k učinění takového počtu jistý čas terminovati a budoucně každoročně dostatečně napomenouti a naříditi ráčíte, žádáme.“

Podepsáni: Jan Jiří Křižanovský z Přáseky, Jiří Šmilaur, písař urbánní, za p. Jana Dohalského z Dohalic, Samuel Lahvička, Zikmund Hlas, Karel Labuška, Jakub Svatojanský, Pavel Skřivan a Ondřej Euderle na místě jiných nepřítomných.

[Zvláštní a zajímavé obřady konány při přijímání učeníků minciřských do učení v mincovnách. Přímo představený tovaryš i učň minciřských byl šmitmistr, pravidlem vyučený řemeslu zámečnickému. Než byl učň přijat, přečteny mu povinnosti jeho v 18 odstavcích, načež předložen mu chléb se solí a hák (sekáč) na cány. Písař učňova četla se v tato slova: „Já N. N. přísahám zde v této královské Pražské šmitně před obličejem Božím a při soli a chlebu teď mi předloženém a při tomto slavném a ctihodném sekáči na cány, že všechno, co mi panem šmitmistrem a poctivými tovaryši bylo předčítáno, chci věrně zachovávat. K čemuž dopomáhej mi Bůh a jeho svaté evangelium. Amen.“*)]

V zahájeném rajtuňku také představování nejv. mincmistrem aneb primasem a šepmistry nově jmenovaní úředníci, jako se stalo roku 1654 správci mincmistrovství Ř. L. Hackhlovi, a podobné, když 26. října 1655 ustanoven perkmistrem místo Samuela Lahvičky Karel Hlaváč.

[Ražbě mincí nejlépe vyrozuměti jest z veršování a výkladu Jana Kořínka v „Starých Pamětech Kutno-Horských“ z roku 1675, kde na str. 286 a 287 veršuje:

1. Ještě rudy zkouší prubšť,
měkčí rošť.
Stříbro z nich odháší šmelcť,
čistí prcnšť.
2. Barchaneci a kysří
cány lijt;
farfule řeží minciři,
pláty bijt.

*) Archiv horní č. 8274 k roku 1682.

3. Zmítat je ve vejhni zmítá,
krouží klopšf;
hejšf, co zlého, odmítá,
rovná štosfš.
4. Lorýfi v loru (luhu) lorují
dílo černé;
pregífi po nich pregují
groše berné.

Chci říci, že jsem ještě nic o tom nepověděl, kterak se za starodávna rudy od prubířů prubovávaly, od roštýřů ohněm měkčívávaly. Ani kterak prenýfi stříbro na čisto přepalovali; kterak kysří ze stříbra s mědí složeného cány, to jest pruty kulaté, do barchanu lívali; kterak z těch cánnů mincefi farfule, totiž štvorohranné kusy stříhali, a z těch farfulek pláty dělali. Kterak opět zmítáfi těm plátům křehkosti v ohni odnímalí, klopšfi průbojem (Durchschlag) okrouhlé dělali; hejšfi je přebírali. Štosífi z křivolakých rovné činili. Kterak potom takové pláty od ohně a dýmu zžernalé lorýfi do běla vyvařovali,*) a posledně pregífi rázy na nich vyráželi.**)

Dne 23. července 1657 navštívil Hory císař Leopold I. jsa na cestě z Vídně. Prohlédl si hutě, obcovał mši sv. u sv. Barbory a na Vlašském dvoře stoloval. Odpoledne prohlédl si doly na Turkaňku***) a k večeru odejel do Nov. Kolína.

Léta 1662 vyslán Horský mincmistr Ř. L. Hackbl s kvardajnem Ad. Enderlem do hutí Horských a obcovał zde tavení 666 centů rudy, z níž vytěženo 80 hř. 7 lotů stříbra; nejvíce poskytl díl „Bažant“.

Horské doly nedočkaly se nového rozkvětu. Dle současného výkazu úhrnného za r. 1690 skoro ve všech dolech pávování se nevyplácelo.

Podáme příklady: Couk Fürstenband od 1. ledna do 30. dubna měl nákladu 298 zl. $\frac{1}{2}$ kr.; vydal rudy 930 centů 60 lib.; v té stříbra 56 hřiven 11 $\frac{1}{2}$ lotu; zaň zaplaceno 267 zl. 45 kr. Hřivna tedy po 4 zl. 43 kr.

Díl „Záveselý“ od 1. ledna do 30. prosince měl nákladu 1074 zl. 29 $\frac{1}{2}$ kr.; vydal rudy 3242 centy; z té stříbra 154 hř. 13 lotů v ceně 730 zl. 49 kr.

Díl „Malý Čížek“ od 1. ledna do 30. prosince měl nákladu 1019 zl. 58 $\frac{1}{2}$ kr.; vydal rudy 2084 centy 60 lib.; z té stříbra 159 hř. 6 lotů v ceně 752 zl. 17 kr.

*) Luh připravován z popela dřevěného; proto zapověděno v okolí Hory Kutné mydlářům kupovati popela. Ostatně při luhoování peněz mnoho stříbra zbytečně vylouženo do stok. Rovněž zakázáno v XVI. a XVII. věku prodávati v Čáslavi ovsy jinam než k Horám Kutným. Úřad horní měl zvláštní skupovače ovesů, jako Matěje Krajička v Čáslavi a j.

***) Staré paměti str. 287. Tamtéž praví se, že díla tato posud (1674) v Hoře se konají, a od žádostivých spatřena býti mohou.

****) Zde byl také vodní kuňst, ku kterému dohlžel 1657—1660 kuňstovný štejkýř Martin Svoboda s téhodním platem 2 zl. 20 kr. a tři hlídači. Vedle stoly na Turkaňku pávováno v Hloušecké, Grejšké a Kuklické stole. Účty k r. 1659 jsou česky psány.

Na důl „Střední Aron“ naloženo od 1. ledna do 30. prosince 2805 zl. 27 $\frac{1}{2}$ kr.; rudy vytěženo 8362 centy 60 lib.; v té stříbra 890 hř. 8 $\frac{1}{2}$ lotu v ceně 3857 zl. 9 kr.

Na důl „Stará těžkost“ bylo nákladu od 22. dubna do 7. října 478 zl. 50 kr.; rudy vytěženo 1282 centy 60 lib.; v té stříbra 60 hřiven v ceně 283 zl. 13 kr.*)

R. 1675 těžšířstvo horní k činnosti nabádáno a potom častěji vardajnovi Adamovi Enderlemu svěřeno hutnířtvím poručenířm čes. komory z 29. července 1663. Rok dřívě jmenován komorní rada Edmund Putz z Adlerthurmu místodržícířm nejvyš. mincmistra (léta 1666 plnomocným inspektorem hor ustanovený), v čemž ho následoval r. 1672 Vilém Vřesovec z Vřesovic, jsa skutečným nejv. mincmistrem. Následujícířho roku zastával toto místo Frant. Arnořt hrabě Paar. Když se tžž úřadu svého vzdal, neměl býti dále obsazován a náměstnictví svěřeno vrchnířmu perkmistru Ant. Janinalli-mu. Než dne 10. března 1679 přece zase jmenován nejv. mincmistrem Jan Václ. svob. pán z Rheinburka, rytšř anglického Konstantinského řádu svato-jířského a řádu červeného kříže, a sídlil v Hoře Kutné až do své smrti roku 1681, načež zase náměstnictví ujal do r. 1685 Ant. Janinalli z Jangangu.**) Dne 13. února 1686 slavně uveden nejv. mincmistr Jindřich Burghardt svob. pán ze Schneidau. Jemu následovali dne 16. května 1688 appelační rada a komorník Frant. Karel Přehořovský svob. p. z Kvasejovic a 19. června 1699 Petr hr. z Kokořova.

Zasloužilý správce úřadu mincovního a erckaufu Řehoř Hackhl ustanoven komorou čes. dne 30. prosince 1667 skutečným úřednířkem mince (od r. 1654 prozatímním) a později dostal šlechtictví s přídomkem z Hackhenfelsu. Tžž byl úřednířkem mince do konce roku 1677; gegenhandlerem jmenován roku 1657 12. května Jan Vilém Helzl ze Šternštejna.

Zvláštním obyčejem v Hoře bylo dávatí radám komory české k Novému roku v dar stříbro, obyčejně v podobě nově bitých peněz.

Tak obdrželi r. 1670:

Jeho Milost president 2 hřivny stříbra a radové hrabě z Vrtby, Hiezrle z Chodů, z Hollvajlu, Čabelický ze Soutic, z Walderode, hrabě Vratislav, Jetter z Adelfingenu, Putz z Adlerthurmu, z Elsheimu, Stupart z Löwenthalu a z Möhrenfeldu po jedné hřivně, jakož i sekretáři Müller a hr. Rumerskirch.

Těž úřednířkům české účtárny dvorské dostalo se r. 1670 novoročnířho daru, a to Janu Jiřířmu Bossovi z Ehrensteinu, českému účtárřmu, Janu Vil. Dietzlerovi z Dietzfeldu, německému účtárřmu, radám Matyášovi Karlu Khuntzovi z Freithurnu, Jiřířmu Bobrovskému, Balt. Stichovi, Janu Fr. Pfannerovi, Janu z Beernu, Ondř. Vil. Schussenknechtovi a Janu Bohusl. Ejvančickému po 1 hřivně

*) P. M. Veselský v Památkách archaeolog. XI. str. 384.

**) Antonín svob. pán z Janinall a Jangangu založil nadání pro studující a vojáky svého jména poslední vříř v Praze, datovanou dne 18. dubna 1695. (Studijní nadání I. svazek, č. 86, str. 301—305.)

stříbra.*) — Koleji Jesuitské dáváno pomoci roční na kostel sv. P. Barbory 242 zl. r. 40 kr.

Po Ř. Hacklovi přestali úředníci mince vybíjeti na mince zvláštní znamení a počalo se upotřebovati písmen místo znamení.

Stalo se tak instrukcí danou následujícímu mincovnímu úředníku Křištofu Krahemu a jeho vardajnovi a gegenhendlerovi Janu Karlovi Enderlemu ze dne 24. prosince 1678, kde v odstavci 20. se čte:

„Aby v čas potřeby poznány a rozeznány byly mince stříbrné a zlaté, ježto v čas jeho služby vybity budou, má vedle rázu našeho na minci na kolky dáti příznak, totiž nejdoleji pod poprsím do textu mincí stříbrných i zlatých. Též kolky mají býti na počátku každého roku obnoveny.“**)

Úředník mince Křištof Krahe (1678—1701) dával vybíjeti na mince svůj příznak C—K a mezi písmeny skřížená kladívka, jež také se někdy přibáží bez počátečních písmen nad třemi kopci, které mají zobrazovati vrchy Kaňk, Sukov a Kuklák***). Týž úředník mince narodil se v Jáchymově, kde býval od r. 1661 a 1666 písařem a úředním sluhou při minci a úřadu horním. Přišel r. 1668 s výborným vysvědčením vrchního správce Jana Jakuba Kittnera z Perchhaimbu jako šmelcovní gegenhendler do Kutné Hory. Roku 1671 prosil za odpuštění z toho úřadu, chtěje vzíti službu při uherských horách. Ale neupotřebil dovolení čes. komorou k témuž mu daného †). Po čtyřech letech, jsa již úředníkem mince, jmenován císařským rozhodnutím ve Vídni dne 2. listopadu 1682 perkmistrem, v který úřad dne 22. března 1683 slavnostně uveden. Tím obnoven zase úřad perkmistra při Horách Kutných. Vedle něho při horách působil Jan Krah, hutní gegenhendler, Řehoř Šal. Hackhel, horní přisaezný, pak Nikodem Ferd. Hackhl, hutní mistr, a Vilém Strausz, horní písař. V obou úřadech setrval Krahe až do r. 1701 ††).

Zajímavo, že s příznakem jeho raženy též dukáty a půl dukáty. Jak dotčeno vybito r. 1684 dukátů 224 kusy v minci Horské.

Za to raženy za úřadu jeho častěji medaille. Takrazil medailí 56 kusů pro nejv. mincmistra svob. p. Rheinburka z příčiny vysoké návštěvy císařovny a královny Eleonory Magdaleny, třetí manželky císa. Leopolda I., když r. 1687 navštívila Kutnou Horu. Za ty medaille účtoval české dvorní komoře 49 zl. 42 kr. Dne 7. února 1687 zase žádal Krahe, aby dovoleno bylo čes. komorou vardajnovi Ign. Ant. Putzovi vyřezati pamětní peníz na paměť dobytí uher.

*) Archiv Pražské mincovny. Výtky účtů mincovních zasílány obyčejně v každém půlletí, a úředníci mince musili se ospravedlniti. Tak nalezeno r. 1663 v kvartalu Crucis, že má býti z 95 hř. 83 lotů bílých plátů vyčteno po 161 groších z hřivny 771 zl. 15 kr., a nikoli 590 zl. 9 kr.

***) Horní archiv v Hoře Kutné čis. 8167.

***) Na pečeti měl k r. 1678 ve štítu vránu na ratolesti stojící a nad helmem tři růžice; vedle písmen C|K a při štítu rozviliny.

†) Tamtéž čis. 8080. Hutním správcem jmenován r. 1681. Protok. hor. út.

††) Účet (rajtušk) toho roku zaň složil dědic jeho JUDr. Jan Frant. Blovský. Horní archiv k r. 1701 čis. 24.

hlav. města Budína. K tomu sliboval upotřebiti koupeného stříbra, jako při ražení památních peněz činvali jeho předchůdcové.

Toho času působil zde dovedný řezák želez Ondřej Rabenstein, kdežto ještě r. 1680 žádal úředník mince pražského kolkáře a vardajna Jindřicha Glagemauna, aby vyřezal a s urychlením zaslal dva tučty svrchních želez na groše, sic jinak že by se mincování zdrželo. Byl též Glagemann vybídnut, aby v čas lacino dodával železa ku zdejší minci. Ondřej Rabenstein měl dobré jméno jako odborník a zavolán též na konvent mincovní v dubnu roku 1702 do Vídně.

Avšak již v minci Horské nevybývá tak čile jako prvě. Když r. 1691 při druhé návštěvě své císař Leopold věnoval dělnictvu při minci 300 zl., rozdělen dar mezi jediného šmitmeistra, 7 mincůřů, 2 pomocnicky a 4 pregéře, celkem tedy mezi 14 osob. Také tehdy rozděleno 12 pamětních peněz dvořenínům císařským.

Po r. 1700 mincovány jen drobné;*) dle nařízení komory české z 29. srpna 1701 měly býti tepány jen krejčary a půlkrejčary (dvojky), aby bylo 2 zl. výtěžku z každé hřivny. Jen třetina stříbra směla býti na groše zmincována.**)

Císařským nařízením ze 17. ledna 1702 jmenován Jan Bern. Wohnsiedler hofmistrem a úředníkem mince***) a k němu později přidružen Ig. Ant. Putz jako vardajn.

Na pečetích svých užíval Wohnsiedler skřížených kladívek nad dvojm vrchem. Na mincích z dob jeho úřadování (1702—1716) bývá totiž znamení, aneb skřížená kladívka mezi B—W

Dle účtů posud zachovaných vybito v minci Horské peněz v každém roku za panování Leopolda I. tolik: r. 1658 za 12.170 zl. rýn., r. 1659 za 67.120 zl., r. 1660 za 11.922 zl., r. 1661 za 11.021 zl., r. 1662 za 10.834 zl., r. 1663 za 12.921 zl., r. 1664 za 15.067 zl., r. 1665 za 17.664 zl., r. 1666 za 20.902 zl., r. 1667 za 18.257 zl., r. 1668 za 18.222 zl., r. 1669 za 17.533 zl., r. 1670 za 16.081 zl., r. 1671 za 8.363 zl., r. 1672 za 15.078 zl., r. 1673 za 13.110 zl., r. 1674 za 19.536 zl., r. 1675 za 18.777 zl., r. 1676 za 22.704 zl., r. 1677 za 23.066 zl., r. 1678 za 19.586 zl., r. 1679 za 17.172 zl., r. 1680 za 32.855 zl., r. 1681 za 36.625 zl., r. 1682 z 2.863 hřiven, r. 1683 za 12.767 zl., r. 1684 za 13.877 zl., r. 1685 za 17.745 zl., r. 1686 za 13.674 zl., r. 1687 z 1442 hřiven, r. 1688 za 13.429 zl., r. 1689 za 15.494 zl., r. 1690 za 22.247 zl., r. 1691

*) Roku 1700 vytlačeno grošů za 16.265 zl. 6 kr., krejčarů za 836 zl. 36 kr. a půlkrejčarů za 736 zl. 31 1/2 kr. Dolového stříbra zmincováno 623 hř., pagamentu 134 hř. a stř. mědi dolové 1607 hř.

**) Léta 1701 vybito grošů za 943 zl. 9 kr., krejčarů za 14.391 zl. 4 kr. a dvojek čili půlkrejčarů za 581 zl. 42 kr., celkem za 15.915 zl. 56 kr. K tomu potřebováno 488 hř. stříbra dolového, přemincovaných 2/3 po 48 krejčarů 34 hřiven, pagamentu nakoupeného 86 hř. a stříbrnaté mědi Vrchlabské 2473 hřivny, jež měla fejnu 74 hř. 9 l. — Půlkrejčarů čili dvojek dle nařízení české komory vybýváno 445 1/10 kusu jakosti 2 loty 1 kv. 2 den., aby hřivna fejnu vynesla 26 zl. rýn. jako krejčary. — Všechn příjmů bylo t. r. 32.090, vydání 37.543 zl. r.; jevil se tedy schodek 5453 zl.

***) J. Newald uvádí však úmrtí Kr. J. Krahe k 19. dubnu 1702.

z 3669 hřiven, r. 1692 za 18.574 zl., r. 1693 za 47.548 zl. grošů, krejcarů a vídeňských, r. 1694 z 1953 hřiven feynu za 44.220 zl. 40 $\frac{1}{2}$ kr., r. 1695 z 11.454 hřiven aneb za 65.785 zl. 3 kr. tolarů, půltolarů, patnáctníků, sedmáctníků, šestáků, krejcarů a dvojek či půlkrejcarů, r. 1696 za 65.027 zl. 31 kr. patnáctníků, grošů, krejcarů a dvojek čili půlkrejcarů, r. 1697 za 30.186 zl. grošů, krejcarů a vídeňských; potom groše, krejcarey a dvojky (půlkrejcarey), r. 1698 za 32.739 zl. 13 $\frac{1}{2}$ kr., a to grošů za 30.147 zl. 45 kr., krejcarů za 1904 zl. 58 kr. a dvojek za 686 zl. 30 $\frac{1}{2}$ kr., r. 1699 za 15.479 zl., r. 1700 za 17.837 zl. 12 kr., r. 1701 za 15.915 zl. 55 kr., a to grošů za 943 zl. 9 kr., krejcarů za 14.391 zl. 4 kr. a půlkrejcarů či dvojek za 581 zl. 42 kr., r. 1702 z 6075 hřiven, (za léta 1703 a 1704 není údtů) a r. 1705 za 44.700 zl.

Tolarů raženo r. 1665, 1671 a 1695 jen několik tisíc kusů; podobně v Praze vytopáno r. 1674 a 1693 jen několik tisíc tolarů. Teprve rokem 1695 vykazuje se tam tolarů za 180.062 zl. Vysvětluje se tudíž vzácnost Horských tolarů z dotčených let. *)

Roku 1704 a 1705 čile ve všech mincovnách zmincováno nepotřebné kostelní stříbro, jež dle patentu císařského ze 7. února 1704 skupováno v mincovnách Vídeňská hřivna feynu za 21 zl. 15 kr. I císař. mincovna v Mnichově takové stříbro spracovala, vydávši z něho také první tolary císaře Josefa I. z r. 1705.

Za tento „dobrovolný dar“ císaři na potřeby válečné slíbena kostelům v Čechách i na Moravě, že pomoc tato bude v šesti letech i s pětiprocentními úroky nahrazena. **)

Ačkoliv účty Horské a jich přílohy z doby krále Leopolda I. všelijak zmařeny a rozmetány, zachovaly se přece v městském archivu kr. hor. města Hory Kutné dva přičernalé, dlouhé rejstříky o práci minciřské a mzdě, a sice prvý z let 1659 Trinitatis až 1677 Crucis, druhý z let 1678—1702.

Z těch světle vidíme, kolik hřiven zmincováno na tolary, kolik na groše, krejcarey neb trojníky.

Léta 1659 mincovali na groše téměř každého téhodne a uděláno cání v čtvrtletí Trinitatis z 2080 hř. 4 lotů, při čemž vydělali si minciři 296 zl. r. 37 kr. V kvartalu Crucis ulito cání z 2547 hř. a 5 lotů za mzdu 370 zl. 11 kr. V kvartalu Luciae 1740 hř. 12 l. slito na groše za mzdu 364 zl. 56 kr. a na krejcarey po dvakráte 619 hř. 6 lotů. Celkem r. 1659 slito cání na groše z 6368 hř. 5 l. za mzdu 1031 zl. 44 kr., což ukazuje, že minciři za slitou hřivnu cání dostávali 11 $\frac{1}{2}$ kr. i s prací, kterou měli s formováním plátů.

Léta 1660 sdělali 1420 hř. 4 loty černých plátů na groše a 596 hř. 9 lotů na krejcarey, při čemž vydělali 319 zl. rýn. 51 kr. 3 d.

*) Jindřich Rappe: Die Münzstätte Kuttenberg str. 377—379. Týž sběratel měl vídeňské Leopolda I. od r. 1668 do r. 1705, které většinou v Kutné Hoře sebrány. Údaje k r. 1694 jsou tam nesprávné.

**) Dějiny Čech a Moravy nové doby od Jos. Svátka IV. 216.

Roku 1661 minciři plátů grošových narobili z 1241 hř. 13 lotů a krejcarových ze 235 hř. 15 l., i dostali mzdy 268 zl. 21 kr. 3 den.

O málo více zmincovali r. 1662; totiž 1257 hř. 15 l. černých plátů na groše a 375 hř. 3 l. na krejcarey za mzdu 256 zl. 14 kr.

Léta 1663 zmincovali 1429 hř. 7 l. na černé pláty grošové, 241 hř. 15 l. na krejcarové a vydělali 272 zl. 4 kr. 2 den. Za hřivnu čer. plátů grošových dostávali po 9 krejcarech mzdy.

Činnost minciřů stoupla roku 1664; neboť vybili 1629 hř. 42 l. plátů grošových, 437 hř. 7 l. krejcarových za mzdu 317 zl. rýn. 6 kr.

Roku 1665 zmincováno 1745 hř. 1 lot na černé pláty grošové, 591 hř. 11 l. na krejcarové, 64 hř. 15 l. na půlkrejcarové a jen 48 hř. 10 lotů na pláty tolarové.*) Celkem brali minciři mzdy 350 zl. 52 kr. 5 den.; jen za půlkrejcarey 14 zl. 49 kr. a jen za toлары 5 zl. 4 kr. 3 den.

Více zmincováno léta 1666, totiž ze 2329 hř. 12 l. plátů grošových a z 506 hř. 2 l. krejcarových za minciřskou mzdu 535 zl. 31 kr. 2 den.

Léta 1667 zmincováno 2158 hř. 4 l. na grošové pláty černé a 213 hř. 4 l. na krejcarové, pak dne 8. dubna vybito ze 17 hř. 7 l. a dne 23. prosince z 18 hř. 5 l. plátů půlkrejcarových, těch tedy celkem z 35 hř. 12 l. za mzdu 4 zl. a 4 zl. 8 kr. 2 den. Celkem účtovali si minciři 367 zl. 37 kr. a 1 den.

Na Vlaském dvoře bylo roku 1668 mnoho práce; neboť podle patentů císa. Leopolda z 3. máje 1666, z 15. listopadu 1667 a 29. února 1668 měly být stažené polské čtvrttolary dvoududky, dudky a krejcarey přemincovány. Grošových plátů z domácího stříbra vybito z 2299 hř. 12 l., z polských peněz naděláno černých plátů grošových po třikráte 1618 hř. 13 lotů, krejcarů z 162 hřiven a půlkrejcarů z 50 hř. 12 lotů. Podle nařízení české komory zmincovány čtyry druhy polských peněz z komorních panství císařských Pardubic, Poděbrad a Kolína dodané za 8402 zl. 30 kr.

V kvartalu Luciae 1668 dodáno zase mnoho mincí polských, a z těch vybito 623 hř. grošových plátů, tedy vydělali po 9 kr. počítaje za hřivnu celkem 93 zl. 27 kr., za zmincování 162 hř. na krejcarey po 11 kr. za hřivnu dostali 29 zl. 42 kr. a za 50 hř. 12 lotů půlkrejcarů, po 14 kr. za hřivnu, získali minciři 11 zl. 50 kr. 2 d.

Celkem vydělali r. 1668 mzdy 623 zl. 30 kr. a 6 den.

Léta 1669 zmincováno 2198 hř. 7 lotů černých plátů grošových nákladem 324 zl. 39 kr. a 5 den., v což pojat náklad za zmincování 1297 dukátů dne 22. července 920 kusů a 31. prosince 377 kusů (tyto asi s letopočtem 1670) po $\frac{1}{2}$ kr. 2 h. kus, tedy 10 zl. 48 kr. 2 den.

Grošových plátů vybito r. 1670 **) ze 1999 hř. 2 l., půlkrejcarových ze 40 hř. 12 l. za mzdu 316 zl. 42 kr. 3 den. V tom obsažen plat za zmincování 2325 dukátů v šesti dílech, totiž 19 zl. 22 kr. 2 den.

*) Slítek učiněn dne 22. prosince 1665, ale vybitý na nich patrně ročník 1666, jak v seznamu mincí uvádím. Voigt se též o nich zmiňuje, což Jindřich Rappe pokládal za omyl.

**) Cena tolarů říšských toho roku zvýšena.

Roku 1671 na toлары slito po třikráte v čtvrtletí Reminiscere 119 hřiven 6 l. 2 kv., z čehož bylo plátů 112 hř. 7 l. a 2 kv., i zbylo cizur 6 hř. 7 l. $\frac{1}{3}$ kv.

Minceři na tołarech vydělali 11 zl. 56 kr. Ve druhém čtvrtletí slili na toлары 35 hř., z toho bylo plátů 34 hř. 2 kv. a vydělali si minceři 3 zl. 41 kr. Krejcarý tepány nejčastěji a vybito čer. plátů ze 1153 hř. 15 lotů nákladem 213 zl. 29 kr., grošů tříkrejcarových vybito jen ze 256 hř. nákladem 59 zl. 49 kr.

Léta 1672 vybito grošů tříkrejcarových ze 1504 hř. 9 l. nákladem 219 zl. 46 kr. a 1 den., krejcarů jen ze 161 hř. 4 l. nákladem 29 zl. 23 kr. a půlkrejcarů z 25 hř. 15 lotů nákladem 5 zl. 39 kr.

Roku 1673 zmincováno čer. plátů z 1603 hř. 2 l. nákladem 238 zl. 50 kr. 2 d., pak půlkrejcarů z 61 hř. 14 l. nákladem 14 zl. $12\frac{1}{2}$ kr. Celkem tedy zmincováno 1665 hř. v černé pláty.

Silněji tepáno r. 1674 a vybito grošových plátů z 2426 hřiven 14 lotů nákladem 361 zl. 16 kr. Půlkrejcarůch plátů z 49 hř. 10 lotů nákladem 11 zl. 12 kr. Podle patentu císa. ze dne 9. dubna 1674*) skupovány dobré groše čili plecháče z Dolních Sas a v Kutné Hoře jich přemincováno z 88 hř. 3 kv. cánů na 87 hř. 8 l. 3 kv. černých cánů nákladem 13 zl. 2 kr. a 2 den. Rovněž tak vyměněno dolnosaských dobrých grošů a slito ve čtvrtletí Luciae r. 1675 v slitek 27 hř. 13 l. 2 kv. v 27 hř. 11 l. cánů, z nichž vytepáno 27 hř. 8 l. 2 kv. čer. plátů a vyběleno 27 hř. 3 l. bílých plátů nákladem 4 zl. 4 kr. Téhož roku zmincováno 2407 hř. 11 l. čer. plátů grošových nákladem 370 zl. 47 kr. 1 den.

Roku 1676 vybito 2801 hř. 4 l. plátů grošových a 83 hř. 4 l. půlkrejcarových nákladem 438 zl. 6 kr. 1 d. Za posledního roku správy Hackblovy l. 1677 zmincováno grošových plátů černých nákladem 432 zl. 32 kr. 3 den. z 2887 hř. 14 l. Dne 30. ledna 1677 prodali všickni minceři pozlacený pohár stříbrný váhy $9\frac{3}{4}$ lotu do mince po 18 groších, lot za 8 zl. $19\frac{1}{2}$ kr.**)

*) V listinných přílohách vzadu.

**) Mnohého zajímáti bude podrobnější vypsání, jak cena zlata stoupala v poměru k ceně stříbra. Stříbro ke zlatu v ceně stálo:

V letech	1501—1520 . . .	10:75 : 1
	1521—1540 . . .	11:25 : 1
	1541—1560 . . .	11:30 : 1
	1561—1580 . . .	11:50 : 1
	1581—1600 . . .	11:80 : 1
	1601—1620 . . .	12:25 : 1
	1621—1640 . . .	14 : 1
	1641—1660 . . .	14:50 : 1
	1661—1680 . . .	15 : 1

(Dr. C. Schalk.)

(Srovnej stranu 226 tohoto díla.)

Dukáty šly od r. 1572—1577 po 108 kr., r. 1578 po 108—113 kr., r. 1584 po 110 kr., r. 1590 po 111—112 kr., r. 1596 po 120 kr., r. 1601—1603 po 113 kr., r. 1607 po 130 kr., r. 1610 po 135 kr., r. 1611 po 130 kr., r. 1614 po 140 kr., r. 1619 po 150 kr., r. 1620 po 150 kr., r. 1621 po 187 kr., r. 1622 po 540—960 kr., r. 1623 $22\frac{1}{4}$ po 600—720 kr., r. 1624 za dlouhé m. po 1200 kr., po kalaudě po 140 kr., r. 1625—1639 po 180 kr., r. 1640—1676 po 180 kr., r. 1681 po 210 kr., r. 1693—1717 po 240 kr., r. 1734 po 252 kr., r. 1738 po 240 kr., r. 1742 po 243 kr., r. 1750 po 250 kr., v letech 1766—1771 po 256 kr., r. 1766 po 300 kr. aneb 3 tołarech 9 groších, r. 1783 po 260 kr., r. 1791 po 270 kr.

Pohledněmež do hospodářství mincovního v Hoře Kutné v kvartálu Luciae roku 1676.

Tehdy nakoupeno stříber a zrcené mědi za 5206 zl. 38 kr., mzdy od mincování zapláceno 362 zl. 54 kr., z mincovaných peněz převedeno na druhý rok za 427 zl. 9 kr. 1 den. Deputátu úředníkům dáno za 139 zl. 46 kr. Podpory chrámu Páně sv. P. Barbory dáno téhodně 4 kopy mš., tedy za půl léta 121 zl. 20 kr. Na opravu budov přišlo 48 zl. 14 kr. 2 den.; na služby 145 zl. 25 kr.; celkem vypláceno 6391 zl. 26 kr. a 3 denáry. Vyúčtováno užitku 528 zl. 37 kr. a 1 den. jako příjem k roku 1677.

Konšelé minciřští a pregiřští, jimž stáli v čele r. 1678 Samuel Lomnický a Jan Trnka, vykonávali právo patronátní v kostele sv. Václava na Rovni. Ke kostelu tomu náleželo polí 11 kop záhonů u vsi Poličan. *)

Když nově jmenovaný úředník mince a měřič horní Krištof Jakub Krahe r. 1678 úřad nastoupil, odevzdala mu vdova Hackhlova zásobu grošů a půlkrejcarů ve váze 18 hřiven 13 lotů, užitek z louky Oselky 86 zl. 13 kr., také mu vydala knihy mincovní za poslední dvě čtvrtletí r. 1677, kvitanci z nákladu na nový jez u Starého Kolína v obnosu 314 zl. 58 kr., z nákladu na mlýn tamtéž 65 zl. 20 kr. a kvitance kvardajna Jana Karla Enderle na půlletní službu 65 zl. a kvitanci Krahovu jako měřiče z 26 zl. Z předešlého roku 1677 přijal Kr. J. Krahe zbytek pokladny mincovní 3489 zl. 42 kr. 3 den. **)

Roku 1680 podali úředník mince Krištof Jakub Krahe a vardajn Jan Karel Enderle výkaz o vybitých mincích v Hoře Kutné za desetiletí 1671—1680.

Tolarů raženo jen r. 1671 ze 144 hř. 12 l. 3 kv jakosti čtrnáctilové a 9 grénů 1389³/₄ kusu.

Groše vybity co rok jakosti 6 lotů 2 kv. a 2 den., celkem z 22.132 hř. 10 lotů 3 kv. za 179.678 zl. r. 48 kr. (nejvíce r. 1680 za 32.324 zl. 12 kr.).

Krejcarů vybito r. 1671 z 1121 hř. 14 l. za 5599 zl. 35 kr., pak r. 1672 ze 157 hř. 4 l. za 751 zl. 26 kr. a r. 1680 z 88 hř. 13 l. 2 kv. za 439 zl. 21 kr., celkem za 6820 zl. 22 kr. a byly jakosti čtyřlotové, kdežto půlkrejcarry čili trojníky jen třílotové, a ty tepány co rok, vyjímaje léta 1671 a 1677 v celku ze 395 hřiven 6 lotů, v ceně 1450 zl. 1 kr.

Tak vynesla hřivna fejnů s pomocí arcivévodskému domu (1 kventl z hřivny jako libertaet) 19 zl. 37 kr. 1 den., bez ní 19 zl. 18 kr. 3 den.

Grošů přišlo na hřivnu 159¹/₄, a tudíž Vídeňská hřivna vybita na 19 zl.

Tolary brány r. 1531 po 22¹/₂ groších, r. 1533 po 24 gr., r. 1544 po 30 gr. čili 1 zl. rýn. čili po 70 kr., r. 1551 po 72 kr., r. 1570 po 68 kr., r. 1572 po 68—72 kr., r. 1573 po 30 gr. čili 70 kr., r. 1584 po 70—75 kr., r. 1590 po 30 gr. čili 70 kr., r. 1596 po 69—73 kr., r. 1598 po 70—73 kr., r. 1601 po 71 kr., r. 1608 po 36 gr. čili 80 kr., r. 1615 po 90 kr., r. 1618 a 1659 po 90 kr., r. 1619 v říjnu 150 kr., r. 1620 po 150 kr., r. 1621 po 140 kr., r. 1622 za dlouhé mince 660 kr., r. 1623 ²²/₄ po 120 kr., r. 1624 lehký po 20 kr., r. 1625—1629 po 90 kr., v l. 1637—1649 po 90 kr., v l. 1667—1676 po 96 kr., r. 1686 po 105 kr., r. 1690 po 108 kr., r. 1692 ²²/₁₁ po 120 kr., v l. 1693—1700 po 90 kr., r. 1695 dle patentu z 26. máje 120 kr., od r. 1717 do r. 1754 po 120 kr.

*) Archiv horní č. 8142 a 8148.

**) Archiv „Věely Čáslavské“ II. a. čís. 605.

18 kr. a groš proti tolaru za 90 kr. na 2 kr. 2 den. Z hřivny sazené bez odrážky „libertæet“ 162³¹/₁₄₁ kusu, ōsmž hřivna fejnu vzejde na 19 zl. 36¹/₂ kr.

Krejcarů se razilo s odrážkou 294¹/₄ ze sazené hřivny, ōsmž Vídeňská hřivna fejnu vynesé 19 zl. 37 kr. Přijde tedy krejcar proti tolaru po 90 kr. na 3²/₇ denáru; proti tolaru po 90 kr. za 3³/₇ den. Bez odrážky přišlo by na sazenou hřivnu 298⁴⁰/₄₃ kusu a hřivna fejnu by vzešla na 19 zl. 55 kr. a při tom krejcar proti tolaru po 90 kr. za 3¹/₄ den.

Trojníků (Dreyer) ōili půlkrejcarů tepáno ze saz. Vídeňské hřivny s odrážkou 433⁶/₃₁ kusu, tak že hřivna fejnu vzejde na 19 zl. 15 kr.

Trojník má se k tolaru po 90 kr. jako 1¹/₃ den. Bez odrážky jich vyjde z hřivny sazené 440²/₃₁, a tak se vybije hřivna za 19 zl. 33 kr. a proti tolaru za 1⁹/₁₃₉ denáru, aneb proti tolaru po 96 kr. za 1¹³/₁₇ den.

Od ledna do konce zář 1680 vybito za 21.201 zl. 27 kr. grošů, za 439 zl. 21 kr. krejcarů a za 92 zl. 10 kr. půlkrejcarů. Tyto vybity z průbných grošů po někdy minemistru Hackhlovi. Za stříbro váhy 150 hř. 9 lotů 3 kv. 3 den. strženo, po 17¹/₂ zl. hřivna, 2635 zl. 51 kr. 3 den. Nejv. mincmistru svob. p. z Rheinburka*) dána 1 hř. 15 lotů 2 den. za 35 zl. 47 kr. 1 den. po 18 zl. 24 kr. hřivnu vídeňskou počítaje. Za 44 vozů sena, co více sklízeno z cís. louky Oselky a Kamenky, než co deputátu náleží úředníkům přijato, 57 zl. 30 kr.

Prodány ⁴/₄ zlatých průbných grošů Hackhlových za 3 zl. 15 kr. a za vinný kámen stříbro obsahující 5 zl. 12 kr. Za 278 hř. 9 lotů 1 kv. dolového stříbra po 15 zl. počítáno 4178 zl. 40 kr. 1 hal.; celkem bylo příjmů 28.902 zl. 49 kr.

Roku 1681 raženo v Horské minci za 35.496 zl. 42 kr. grošů, nepočítaje v to grošů průbných, krejcarů za 746 zl. 10 kr. a půlkrejcarů za 382 zl. 10 kr., celkem mincí za 36.625 zl. 2 kr.

Grošů raženo r. 1681 z hřivny 161³¹/₆₄ jakosti 6 lotů 2 kv. 2 den. a vzato k nim 1736 hř. 2 l. 3 kv. stříbra dolového a páleného, 18 hř. 3 kv. kupovaného a 50 hř. 6 l. 1 kv. 3 den. mědi obsahující stříbro, celkem fejnu 1804 hř. 10 lotů, k čemuž přibýlo při přepalování a lití v cány z cisalí a písku stříbrného tolik, že bylo sazených hřiven 4895 hř. 7 lotů 3 kv. Vyšlo pak z kelímka 4602 hř. 5 l. 3 kv., na 21 průb kelímkových vzata 1 hř. 5 l.; ztráta při lití 267 hř. 7 l. 8 kv. a ještě ze 100 hř. povolených 8 lotů činí 24 hř. 5 lotů 1 kv., což se s hořejším srovnává. Šmitmistr odvedl černých plátů 4458 hř. 9 l. 2 kv.; ořezáno (abschrotten) 115 hř. 1 kv.; k tomu šmitmistrův vývažek 12 lotů ze 100 hř. cání grošových, činí 28 hř. 12 lotů. Dodáno ze šmitny 4602 hř. 5 lotů 3 kv.

Bílých plátů po vyvařování ve vinném kameni, soli a louhu 4415 hř. 3 kv., pročež úbytek 43 hř. 6 lotů 2 kv. Z bílých plátů odpadlo cizur 68 hř. 10 kv. a zbylo peněz 4346 hř. 9 lotů, z nichž vyčteno grošů 35.496 zl. 42 kr. a za 8 zl. 24 kr. průbných grošů; v celosti vyčteno 35.505 zl. 6 kr.

Podobně počítáno při krejcarech, kde povolen schodek z kelímku ze 100 hř. 12 lotů a vývažek ve šmitně ze 100 hř. 14 lotů, kdežto při půlkrejcarech 16 lotů

*) Měl služného 2000 zl. rýn. ročně.

(1⁰/₁₀₀) z kelmka a tolikéž vývažku povoleno. Louku Oselku měl toho roku najatu Václav Vojt. Dačický, perkmistr na Horách Kutných, za 6 vozů sena pro minci a 90 zl. rýn.

Stříbra nakoupili r. 1681 po 10 řš. tolarech neb 15 zl. rýn.*) za 26.850 zl. 44 kr. 1 den. a pagamentu za 390 zl. 36 kr. Nákladu minciřům a pregřům i kysřům 737 zl. 51 kr. 2 den. Pro mincovnu pracovali Pražští zbrojíři Jan Kreml a Ondřej Kopic i Horský zbrojíř Jan Strickert a kovář Jiří Klimeš.

Za vardajna Ignáce Ant. Putze skoupeno v minci něco stříbra obsahujícího podíl zlata a zlomky zlatých klenotů.**) Z toho vyloučeno 27 hřiven 13 lotů 3 kv. stříbra fejnu a pořízeny z něho 10. a 12. slitek na groše a trojňsky r. 1684 vytepané. Vyloučeného a cimentního zlata získáno 2 hřivny 12 lotů 3¹/₂ peníze, jež sazeny v jakosti 23 karatů 8 grenů váhy 2 hř. 12 l. 3 kv. 1¹/₂ pen., z čehož při slévání a zmincování na dukáty s ročníkem 1684 ubylo za 1 penízek váhy. Vytepaný 224 dukáty počítaje 80¹/₃ kusu z Vídeňské hřivny a z toho jeden dukát odevzdán prubřím. Se znamením K. Krabe známe též Horský půldukát z r. 1699.

Roku 1685 skoupeno dolového stříbra 800 hř. 5 l. 2 kv. fejnu, pagamentu 24 hř. 11 l., krejcarů z r. 1684 zbylo 19 hřiven a ze zrnčné mědi (1205 hř.) dobyto 16 hř. 13 l. 1 kv. a 1 pen. fejnu stříbra, celkem téhož 846 hř. 8 lotů 1 kv. a 1 pen.

Ze sazených pak 2221 hř. 15 lotů jakosti 6 lotů 2 kv. a 2 pen. vybito z hřivny 161³¹/₆₄ kusu grošů třškrejcarových, celkem za 16.714 zl. 24 kr. a z 12 hř. 8 l. 1 kv. fejnu vytepaný trojňsky (dva za krejcar počítaje), a to 438³/₄ kusu jakosti třšlotové z hřivny fejnu, tedy r. 1685 celkem za 254 zl. 37 kr. 2 den.

Hřivna fejnu zůstávala v ceně na 15 zl. rýn. aneb 10 řšských tolarů, ale přes to jakost mincí opět o něco poklesla. Srovnáme-li staré zprávy, jak úzkostně dbávali nejv. mincmistři, aby šetřeno bylo sněmovních snesení, jest nám s podivením, jak často horšívala se mince v století XVII.

V účtu za r. 1685 bere se 35 dukátů lážových po 3 zl. 33 kr. a ostatních 189 kusů po 3 zl. 30 kr., všechny tedy za 785 zl. 45 kr. a všech peněz zmincovaných vyčteno za 17.745 zl. 58 kr. 2 den.

Toho roku a léta následující řezal kolky zdejší řezák želez a vardajn Ondřej Ignác Rabenstein, který vydělal r. 1685 celkem 57 zlatých a r. 1688 celkem 58 zl. 7 kr. 2 den.

Týž byl současně i vardajnem a bral téhodně 2 zl. 30 kr. platu, tedy ročně 130 zl.

Úřad mincovní skládal se r. 1685 jen z úředníka mince zároveň i měřiče (maršejdníka), pak vardajna a písaře mince. Ku posluze měli vrátného Václava

*) Dukáty šly po 3 zl. 30 kr., byl tudíž poměr ceny zlata ku stříbru 16¹/₂ : 1.

***) Dodávali Samuel Jičínský, měšťan z Čáslavi, Volf Fischhoff a Lipman Pollak, židé z Polné, pak lajtnant od pluku Degranského 50 doppií pro 5 zl. 48 kr. Na dukáty dávano 24 kr. azia.

Opatovského, který vedle jiného také strožil barchet k formování cínů; neboť byl zároveň s jedním tovaryšem také kysřcem.

Veškeré příjmy mince Horské činily r. 1685 celkem 40.667 zl. 31 kr. 1 den. a vydání bylo 37.200 zl. 9 kr., a tudíž zbylo J. M. Cfs. k dobrému 3467 zl. 22 kr. 1 den.*)

Pražskému řezáku želez Jindřichu Glagemanovi dáno za štoky i svrsky pro zdejší minci dělané 153 zl. rýn. Na vytřání kelímků koupeny 2 libry křídly za 6 kr.

Úředník mince a měřič (maršejdník) dostával služného k vydržování písáře, na topivo, svítivo a kancelářské potřeby 454 zl. 40 kr. Když zemřel Jan Karel Enderle jmenován vardajnem zdejšími dne 9. srpna 1681 Ignác Ant. Putz a dostával služného 2 zl. 30 kr. téhodně a vrátný Václav Opatovský 45 kr., tedy 39 zl. ročně. Nadael ke sv. P. Barboře zapláceno 242 zl. 40 kr., t. j. 4 kopy mš. téhodně.

Starý konšel pregéřský Jiří Václ. Veselský dostával provise (pense) 30 kr. téhodně.

Deputátního stříbra dáno radům komory České 16 hřiven, býv. nejvyš. minemistru Janu Václ. sv. p. z Rheinburka 1 hř., účetním radům českým i německým 9 hřiven, nejv. perkmistru svob. pánu Janinallimu 1 hř., Liborinu Camersovi z Libspringru, rentmistru království Českého, 1 hř. a úředníku rentmistrovskému Matouši Gotfridovi Kreusingrovi též 1 hřivnu po 15 zl. Deputátních svíček dodáno 41 1/4 kamene po 3 zl. 10 kr.**)

Ř. Hacklovým dědicům za železnou trublu jako pokladnu dáno 40 zl.

Šmitny dříve netopitelné opatřeny okny zasklenými za 39 zl.

Všech příjmů bylo r. 1681 při Horské mincovně 39.447 zl. 24 kr. a 1 den., vydání 32.264 zl. 52 kr. 3 den., zůstalo tedy 7182 zl. 31 kr. 2 den.

R. 1688 v Hoře zmincováno rudného stříbra 651 hř. 5 l. 1 kv. fejnu, pagamentu jen 20 hř. a 10 lotů fejnu v ceně 371 zl. 21 kr.***) a mědi se stříbrnou přísadou 985 hř. 10 l. 1 kv., jež obsahovala stříbra 9 hř. 14 l. 2 kv.

Vybito bílých plátů 1607 hř. 11 l. na groše, vyčteno cisur 30 hř. 4 loty, a zbylo peněz 1577 hř. 7 lotů, jež vyčteny obnosem 12.912 zl. 54 kr. a 7 zl. 12 kr. průbných grošů. 18 slitků bylo na groše a 2. srpna učiněn slitek na půlkrejcary čili trojnky z 38 hř. 14 lotů, z nichž bylo peněz za 142 zl. 6 kr. 2 den. a průbných grošů za 24 kr. Dne 17. srpna učiněn slitek na krejcary z 78 hř.

*) V mincovně vedeny tyto knihy každého roku: 1. Kniha kouponého stříbra, 2. Rejstřík o sliticích, 3. Rejstřík ze šmitny, 4. Rejstřík peněz vytepaných, 5. Seznam guardajna mince o arnu rud, stříbra i mědi stříbro obsahující.

***) Jezdil s nimi k České komoře do Prahy mincář Jan Trnka. Kuttensbergische Müntz und Bahre Geldes Raichtung 1681, Nro. 4. V horním archivu v červených deskách a zelených tkanicích.

***) Pamětihodno, že v Hoře ještě v druhé polovici XVII. stol. nebylo nedostatku stříbra rudného, ač ovšem přece také něco pagamentu skupováno. Před stem let ku př. roku 1692 ještě méně pagamentu kupováno. Tehdy zmincováno stříbra s hutí císařských na Páchu 13.133 hřivny fejnů a jen 3 hř. 13 lotů pagamentu přikoupeno.

2 l. 1 kv. a vybito z něho za 374 zl. 7 kr. peněz a 24 krejcarů na práby. Celkem vybito peněz za 13.429 zl. 7 kr. za r. 1688.

Křištof Jakub Krahe, horní hofmistr a úředník mince, vyslán kr. čes. komorou zříditi zagrovnu v Jáchymově. Byl též se čtyřmi horníky a mincíři při instalaci nejv. mincmistra F. K. Přebořovského z Kvasejovic.

Za stříbra vydáno 10.692 zl. 28 kr.,*) mincířům mzdy 496 zl. 58 kr., peněz odvedeno do král. důchodu 3250 zl., služného úředníkům 623 zl. 40 kr.

Veškerý příjmy činily 31.688 zl. 35 kr. 2 den.,

vydání „ 26.334 „ 39 „ 2 „

a bylo r. 1688 užitku 5.353 zl. 56 kr.

Léta 1689 učiněno 27 slitků, a to 24 na groše, 1 na krejcarey a 2 na půlkrejcarey. Vzato ku př. ke 26. slitku ze dne 12. prosince 86 hř. 2 loty 2 kv. černých plátů a ve šmitnách z nich ubyly 2 hř. 11 lotů a 1 kv. Z těch vyrobeno 82 hř. 9 l. 1 kv. bílých plátů; neboť při bělení a vyvařování v louhu ubylo 14 lotů.

Tak přijal šmitmistr za celý rok 1689 cánů 1907 hřiven 7 lotů. Dle rejstříku šmitního vykázal pak 1849 hř. 3 loty černých plátů po úbytku 46 hř. 5 l. 2 kv. ve šmitnách a odrážce vývažku povoleného 10 lotů grošových cánů ze 100 hřiven, což činilo 11 hř. 14 l. 2 kv. Po úbytku vyvařováním v louhu v obnosu 18 hř. 2 kv., zbylo bílých plátů 1831 hř. 2 l. a 2 kv. Cánů půlkrejcarových čili trojníkových dodáno do šmiten 100 hř. 2 loty 3 kv. Z těch bylo bílých plátů 94 hř. 11 lotů po úbytku v louhu 1 hř. 4 l. 1 kv. Na půlkrejcarey měl šmitmistr vývažku 16 lotů ze 100 hř. čer. plátů. Slitky na ně učiněny dne 22. března a dne 25. srpna.

Krejcarey bity r. 1689 jen k 23. srpnu z 69 hř. 2 kv. černých plátů, na nichž měl šmitmistr povoleno ze 100 hřiven 14 lotů. Bílých plátů odvedeno 68 hř. 5 l. 2 kv.***) Mincíři dostali za krejcarey mzdy 12 zl. 25 kr. Vzorek každého slitku zapečetěn a opatřen číslem, aby zemský pruběr (t. č. Wolfgang Jakub Meller) neb jiná kommissee mohli zjistiti po čase, jest-li slitek správně dle instrukcí sazen. Jest-li při revisi nalezena lehkost, měli úředníci mincovní potřeze; jest-li kusy příliš dobré jakosti neb hrubší váhy vytepali, musili eráru nahrazovati. A tak měli starostí dosti a zodpovědnost značnou.

Až posud bývalo v mincovně Horské sazeno více rudného stříbra, avšak r. 1694 vykázáno verk-registrem č. 13., že Kutnohorského rudného a přepalovaného stříbra ryzího vzato k dílu 859 hřiven 10 lotů 2 penízky, kdežto skoupených zlomků a pagamentů 1059 hř. fejnů 4 l. 2 kv., stříbrodárné mědi Horské 1806 hř. 8 lotů, obsahující 32 hř. 3 l. 1 kv. stříbra, a takové mědi Jáchymovské 283 hř. 2 l. a 1 kv. obsahující 1 hř. 10 lotů 2 kv. stříbra a posléze 65 hřiven 10 lotů mědi ze starých kotlů. Z toho vybito v 28 dílech z 1265 hř. fejnu 2 lotů šestigrošův po 18 kr. (Sechsgroschner) v ceně 26.898 zl. 18 kr., z 837 hřiven

*) Hřivna fejnu placena 18 zlatými; cent olova stál 7 zl.

**) Schmitten-Register über die bey der Röm: Kay: und Königl: Mayt. Kuttenberg. Müntz-Ambt auf Drey Kreutzer = Groschen, Kreuzer und Dreyer verfertigten Platten. Horní archiv.

13 lotů grošů v ceně 16.119 zl. 3 kr., z 53 hřiven 11 lotů krejcarů v ceně 704 zl. 44 kr. a z 31 hř. 15 lotů trojníků (Dreier) aneb půlkrejcarů v ceně 498 zl. 35 $\frac{1}{2}$ kr. Vydáno tedy roku 1694 peněz za 74.220 zl. 40 $\frac{1}{2}$ kr.

Zatím již k radě zkušených znaleců v mincovnictví rozhodl se císař Leopold I., že zlatníky a půlzlatníky i čtvrtky jich dříve již zapověděné a jen do konce roku 1692 v oběhu dovolené*) docela vezme z oběhu koncem června 1695 a že budou zlatníky přemincovány ze $\frac{3}{4}$ na toлары a z $\frac{1}{2}$ v krejcarey a půlkrejcarey. V tomtéž patentu císařském ustanoveno, že vážné dukáty a tykyny mají jít po 4 zl. rýn. a říšské i jiné dobré toлары po 2 zl., hollandské toлары po 1 zl. 54 kr., hollandské a benátské stříbrné koruny po 2 zl. 20 kr.**)

Léta 1694 stala se důležitá proměna ve formování plátů v Horské mincovně. Prvních osm děl (verků) dalo se to ještě pod kladivem.***) Matouš Šmahlo, šmitmistr, a starší mincíři a pregéři Václav Elsnic a Václav Chmel zhotovili černých grošových plátův 1042 hřiven 2 loty 2 kv. a z toho peněz za 1030 hř. 1 l. 2 kv. Od každé hřivny po 9 kr. placeno, tudíž dostali 154 zl. 30 kr. a 3 den. Za 76 hř. 6 l. 3 kv. krejcarů, po 11 kr. hřivna, zaplaceno 14 zl. 2 den. a za 73 hř. 3 l. trojníkových neb půlkrejcarových plátův po 14 kr. vy-neslo 17 zl. 4 kr. 2 den., tedy celkem 185 zl. 35 kr. 3 den. (4 den = 1 kr.)

Potom však uveden do mincovny trukverk čili tlačidlo, kterým prostředkem protahování †) a prořezání cánův zhotoveno od 3. máje r. 1694 ještě ve dvaceti dílech černých plátů šestigrošových 2100 hř. 14 l. 2 kv., grošových 1045 hř. 3 kv., krejcarových 74 hř. 3 kv. a trojníkových 71 hř. 7 lotů, z nichž bylo šestigrošů za 2037 hř. 12 l. 1 kv., grošů za 974 hř. 3 l. a 3 kv., krejcarů za 69 hř. 12 l. 2 d. a trojníků za 66 hř. 10 lotů.

Za tuto „novou práci podle uznání a sazení pana berkhofmistra a ouředníka mince po srážce fraktů od závaží bílých plátů“ dostali za šestigrošové po 3 kr., za grošové po 4 $\frac{3}{4}$ kr., za krejcarové po 6 $\frac{1}{4}$ kr. a za trojníkové po 10 kr., celkem i s oněmi pod kladivem srovnanými 383 zl. 16 kr. a 1 den.

Téhož roku přivezl forman Jindřich Kopp z Kolšingů přes Prahu kelímky z Hofner Zellu od kelímkáře Jáchyma Seichla, který účtoval za 22 kelímků na 300 hřiven po 36 kr. a za 40 ostavovacích kelímků po 6 kr. i 3 tygle na 70 hř. po 8 kr. 2 hal., celkem 17 zl. 37 kr. Spodky (štoky) a svrčky želez kolkových oceloval Kutnohorský měštan a zámečnick Jan Jiří Harnisch.

Obydlí vardajново na Vlaském dvoře velmi sešlo i vystavěn proň nový

*) Patent čís. z 21. září 1692 vzadu otištěn. R. 1691 omlouvali se Horští kramáři, že mince z r. 1691 nevyvázejí.

***) Císařský patent z 26. května 1695 vzadu otištěný.

***) V Praze stala se první zkouška tlačením mincí na stroji Janem Vogtem, mincmistrem z Rýna Kolína, opatřeném za správy Pražské mince Jana Lassanze z Friedenegga r. 1604. Tehdy zmincováno 100 hřiven stříbra na stroji a 100 hřiven pod kladivem. Bílé groše a sedmíky (malé groše) vytlačené byly sic pěknější a čistější, ale přece přidrželi se tu dále ražby pod kladivem jako prospěšnější. (Archiv c. k. hlavní mincovny.)

†) Současně zřízena totiž válcovna (Strackwerk) na Vrchlici a nejdříve na něm dílo šestigrošové zkoušeno.

příbytek roku 1695 nákladem 921 zl. 29 kr.; pak opatřil kamenník Vojtěch Fuka nové dveřeje k vratům na Rybný trh vedoucím za 15 zl.

Léta 1695 mincováno čile, zejména přemincovány značné zásoby sedmišilinků čili zlatníků z Pražské mince zaslané. Přes to bylo výloh v mincovním hospodářství 98.485 zl. 49 kr. 1 den., kdežto příjmů vykázáno jen 92.893 zl. 17 kr., tudíž jevil se schodek roční 5592 zl. 32 kr. a 1 den. Účty tyto složil místo bývalého perkmistra a úředníka mince Krist. J. Krahe jeho dědic a zeť doktor Jan Fr. Blovský.*)

Vyjímáme z nich některé položky. Z roku 1694 zbylo vykázaného příjmu 10.948 zl. 5 kr. 2 den., k tomu strženo za 649 hř. Praž. 2 loty 1 den. rudného a přepalovaného stříbra z císařských hutí na Páchu, jež obsahovalo 571 Víd. hř. 11 lotů fejnu, což činí, počítaje hřivnu po 10 tolarech čili 15 zlatých, dohromady 8575 zl. 17 kr. 2 den. Stříbrodárné mědi vytěženo za 4673 zl. 51 kr., a to tak, že z centu mědi získáno 71—78³/₄ lotu stříbra a centněř mědi prodáván kotlářům po 40 zlatých aneb odvážen v stejné ceně do Pražské mincovny i se stříbrem. Mědi v hutích vytěženo 31 centů 67 liber za 1262 zl. 20 kr.

Léta onoho mincováno 32krátě ze stříbra rudného, taveuého, pagamentního, ze zlomků a devalvovaných zlatníků a vybito 679 tolarů,**) 1527 půltolarů (po 1 zl.) v ceně 13.685 zl., pak šestigrošů a sedmnáctníků za 21.043 zl. 58 kr., grošů za 21.316 zl. 21 kr., krejcarů (Land-Münz-Kreuzer) za 9334 zl. 42 kr.***) a dvojek čili půlkrejcarů za 405 zl. 2 kr., celkem za 65.785 zl. 3 kr. Mincovna brala nájem z mlýna v Starém Kolíně 225 zl., z mlýna na bývalé císařské puchýrně 14 zl., z mlýna, kde bývala dříve zagrovna, 11 zl. 40 kr. a z mlýna ku mletí prachu střelného (dříve puchýrny) od Jana Trnky 12 zl.

Devátý halíř z prodaných rud vynesl cís. dědičné štole na Turkaňku 594 zl. 18 kr. 3 den.; císařská kovárna tamtéž odvedla 151 zl. 32 kr. 3 den.

Většina r. 1695 zmincovaného stříbra pocházela ze slitých stažených sedmišilinků. Ze 13.000 zl. v sedmišilinkách zaslaných českou komorou vytěženo 516 hř. 13 lotů 3 kv. 2 pen. fejnu z 529 hř. 12 lotů hrubé váhy, k tomu staženo v Hoře za 49.403 zl. 38¹/₂ kr. sedmišilinků hrubé váhy 3259 hř. 10 l. 2 kv., jež obsahovaly zrna 2175 hř. 4 lotů a za 5404 zl. 45 kr. zlatníků zrna 253 hř. 12 l. 1 kv. Proti tomu cís. rudného stříbra z hutí na Páchu spotřebováno r. 1695 jen 145 hř. 8 lotů 2 kv. 3 den. fejnu, koupených zlomků a pagamentů jen 97 hř., v nichž bylo zrna 79 hř. 2 loty 3 kv. a Kutnohorské mědi stříbrodárné 4073 hř. 8 lotů, v níž bylo 82 hř. 4 loty stříbra. Celkem tedy ani ¹/₁₀ stříbra zmincovaného (as 307 hř.) nově jako peněz v oběh uvedeno; ostatních ⁹/₁₀ stříbra jen přemincováno a tím se také schodek roční vysvětluje. Vydáno léta 1695 tolarů a půltolarů za 13.685 zl., šestigrošů a sedmnáctníků (poslední jen v pěti dílech dne

*) Horní archiv: Raittung für das gantze 1695te Jahr Nro. 18.

**) Tolary šly po 3 zl. rýn., sazeny jakostí 14lotové, 9³/₄ z hřivny Víd.

***) Krejcarý zemské mince raženy poprvé dle dekretu král. České komory dne 30. června jakostí 1 lot 2 kv. a sice z Vídeň. hřivny 281¹/₂ kusu. Sedmnáctníky srovnávaly se zrnem s groši, počato s jich ražbou 20. prosince 1695.

20., 28., 29., 30. a 31. prosince) za 21.043 zl. 58 kr., grošů tříkrejcarých za 21.316 zl. 21 kr., krejcarů za 9334 zl. 42 kr. a dvojek čili půlkrejcarů za 405 zl. 2 kr., celkem za 65.785 zl. 3 kr.

Nad to zbylo v mincovně 523 hř. fejnů, zbytků a fraktů, 1009 hř. Kutnohorské mědi stříbrodárné jakosti 1 kv. $\frac{3}{4}$ den. a 1422 hřiven mědi Jáchymovské jakosti $1\frac{1}{2}$ den., jaké 30 liber prodáno Pražskému židu Israelu Duschenesovi, který často s mincovnou obchodoval.

Léta 1695 skoupeno rud za 5349 zl. 30 kr. a za uhlí (po 30 kr. truhla) dáno 4301 zl. 45 kr. Olova ku přehánění stříbra koupeno (nejvíce od Kristofa Krešla) 148 centů 10 liber po 10— $10\frac{1}{2}$ zl.

Císařské huti žádaly nákladu 2266 zl. 59 kr. Za rudné stříbro Horské zapláceno 6377 zl. 31 kr., kdežto pagamentušho skoupeno za 1672 zl. 25 kr. po $21\frac{1}{3}$ zl. za hřivnu.

Zlatníků vyměněno a přemincováno dle císař. resoluce v Hoře Kutné za 54.898 zl. 23 kr., a podobně dodáno jich českou komorou do mince za 13.000 zl.,*) tudíž přemincováno zlatníků od 1. července do konce roku 1695 za 67.898 zl. 23 kr. a 2 denáry. Slití zlatníků provedeno v 65 planších pomocí 17 centů 106 liber olova a stálo 228 zlatých 21 kr. Mincovní vydělali si 552 zl. 39 kr. 3 denáry. Šmitmistr Matouš Šmahlo a vrátný Václav Chmel dostali za přípravy a lití cání 32 zl. 32 kr. Také přemincováno z 12.945 hřiven 14 lotů starých tolarů a drobné mince stříbrodárné mědi Horské zmincováno 4073 hřiven a měla zrna 82 hřiven 4 loty (jakost její 1 kv. $\frac{3}{4}$ pen., kdežto Jáchymovská jen $1\frac{1}{2}$ pen.).

Řezák kolků Ondřej Ignác Rabenstein vydělal si toho léta za rytbu kolků 107 zl. 30 kr. a Jan Jiří Harnisch za zocelování jich po 9 kr. za kus, celkem 3 zl. 39 kr.

Dle zřízení někdy králův českých posud vydávána téhodní podpora 4 kop grošů čes. k opravě chrámu sv. Barbory; pod tím jménem přijalo kollegium řádu Jesuitův v Kutné Hoře 242 zl. 40 kr.

Důchodům komory české odvedl Kr. J. Krahe z mince hotově 3892 zl. 7 kr. 3 den., na službu nejvyššího mincmistra Frant. Karla hraběte Přehořovského z Kvasejovic 2000 zl. Sám dostával jako úředník a měřič horní s deputátem na dva koně a příspěvkem na mincovního písaře 506 zl. 40 kr., kdežto vardajn Ondřej Ign. Rabenstein placen dšlem téhodně po 2 zl. 30 kr., dšlem po 3 zl., celkem dostal 142 zl. a vrátný Václav Chmel 39 zl.; pensisté tavič Michal Hut a minc. šmitmistr Tobiáš Labuška brali po 30 kr. téhodně.**)

Na počet dělníků při horách císařských dá se poněkud souditi dle daně z hlavy, jež důchod mincovní vyplatil, totiž za starý český Kaňk u Hory za léta 1692, 1693 a 1694 obnos 80 zl. 42 kr. 2 den., za Jílovské horníky jen za rok 1693 — 44 zl. 51 kr.; za Knínské pro týž rok 42 zl. 46 kr., za Příbramské podobně 130 zl. 37 kr. a za ony z hor Kašperských 49 zl.

*) Také za 2000 zl. šestigrošů přivezeno z Prahy ku přemincování.

***) Léta 1679 prosil také za provisi Jakub Böhamb, schudlý a nemocný horník, dokládaje, že ještě s jedním havířem v dolu čtyry noci a pět dní zasypán byl, a tím mu na zdraví ublíženo.

Od 13. června do 6. července 1695 zdržoval se Kr. J. Krahe v Praze, aby přihlížel ke průběhu slitku 1000 zlatníků a učinil návrhy ku bití tolarů a drobných. Dostal cestovného 3 zl. denně, kdežto písař horní J. Jak. Pengler jen 1 zl. Ani na komínka nezapomenuto; dostal od 17 komínů na Vlaském dvoře po 9 kr. a od desíti kachlových kamen po 6 kr.

Když ustaraný Krahe účty za rok 1694 složil, odevzdal je i s přepisem jich knihaři, který obé za 36 kr. svázal do desek červeně potažených, načež uloženy do truhličky nové za 12 kr. a vozka Hlava dostal za jich dovezení komoře České do Prahy 9 kr. zpropitného.

Účet za rok 1696 složil J. U. Dr. Jan Fr. Blovský, dědic úředníka mince Kr. Jak. Krahe.

Přijato z císařských hutí na Páchu rudného a přepalovaného stříbra rozličné jakosti 1040 hř. Víd. 12 lotů, jež obsahovalo ryzích 1013 hř. 3 loty; po 15 zl. hřivna účtována, tudíž účtováno 15.197 zl. 52 kr. Za stříbrodárnou měď vydáno 2787 zl. 55 kr. 2 den. Z toho přenecháno k žádosti Pražského mincmistra Řehoře Egerera z Windhofa Pražské mincovně 43 hř. Praž. 5 l. 3 kv. stříbra ryzího, Vídeňskou hřivnu počítaje po $20\frac{3}{4}$ zl., a 9 centů $98\frac{1}{2}$ liber mědi, po 40 zl. cent, celkem za 1204 zl. 35 kr. 2 den. Za měď zagrovanou utrženo 1202 zl. 40 kr. od kotlářů Wolfg. Werschhausera, Jakuba Schädla a Hanuše Pärtla. Zmincováno na 24kráté patnáctníků po 17 krejcarech za 15.225 zl. 47 kr., grošů za 48.466 zl. 15 kr., krejcarů za 1056 zl. 13 kr. a dvojek aneb půlkrejcarů za 279 zl. 16 kr. 2 denáry.

Celkem vytlačeno peněz za 65.027 zl. 31 kr. 2 den.

Ku povolení nejv. mincmistra odevzdáno do hutí hraběte Morzina ve Vrchlabí 200 centů rudy Horské, jež obsahovala dle zkoušky $383\frac{1}{2}$ lotu stříbra po 27 kr., začež vyplaceno mincovně 172 zl. 34 kr. 2 den. K potřebě Pražské mincovny přehnaný zlatníky, začež placeno jen od uhlí, truhla po 30 kr.

Z Turkaňku koupeno 12.337 centů 89 liber rudy, obsahující 1336 hřiven 15 lotů stříbra, za něž dle taxy zaplaceno 6574 zl. 32 kr.

Hutě císařské šly dosti čile, spotřebováno tam t. r. 11.009 truhel uhlí, na přehánění rud a zlatníků spotřebováno tam 155 centů 68 liber olova po 10 zl. Náklad do hutí činil 2862 zl. 12 kr., kdežto za zmincované stříbro účtováno 20.462 zl. 59 kr., to jest za 1364 hřivny 3 loty stříbra ryzího. Vedle toho skoupeno pagamentního stříbra a 14 565 zlatníků a 113 kusů zlatníků hrabství Vítického a Honsteinského, celkem všeho za 16.531 zl. 1 kr. K tomu ještě přistupují porůznu skupované zlatníky ($5347\frac{3}{4}$) po 42 až $58\frac{1}{2}$ kr., za 4318 zl. 6 kr.

Mincovní a pregéři vydělali 571 zl. 20 kr. 2 den. a 10 zl. dostali na svítivo. Šmitmistr Matěj Šmahlo a vrátný z mincovny odměnění za přípravu barchanů a lití cánů 22 zl. 42 kr. Sazeno celkem 12.296 hř. 12 lotů 3 kv.

Cány vozeny do císařských hutí na Pách, kde rozpáleny a váleny na stroji. Při loužení bílých plátů spotřebováno $570\frac{1}{2}$ libry vinného kamene a 856 liber soli. Řezák kolků Ondřej Ig. Rabenstein dostal 174 zl. 15 kr. a zámečník Hanuš Jiří Harnisch za ocelování kolků 7 zl. 3 kr.

Radové české komory dostali deputátních 24 hřiven a úředníci české úctárny 11 hř. stříbra, potom nejvyšší mincmistr Fr. Karel hrabě Přebořovský z Kvasojovic, rentmistr Fridrich Ferd. z Möstellu a kontrollor úřadu rentmistrovského Jan Motmann vyzdvihli si po 1 hřivně, celkem bylo deputátního stříbra 38 hřiven v ceně 558 zl. 55 kr. 2 den.

Starodávný byl též zvyk posýlati české komoře ($31\frac{1}{4}$), účetnictví ($19\frac{3}{4}$), nejvyš. mincmistru, rentmistru, král. prokurátorovi Felixu Hadovi z Proseče a fiskálním přísedlcím $55\frac{1}{4}$ kamene svědek (kámen po 4 zl.).

Z peněz vydáno k umoření císařských výpůjček 4000 zl. r. a na službu nejvyš. mincmistra.

Císařským patentem sníženy roku 1696 šestigroše na 17 krejcarů, proto odepsán z každého šestigroše 1 kr., a tedy ze zásoby v kase za 675 zl. 54 kr. sraženo 37 zl. 33 kr.

Nejvyšší mincmistr Přebořovský zdržoval se nejvíce v Praze; toho roku pobyl na Vlaském dvoře od 19. do 27. února.

Všechn náklad na hutě a mincovnu obnášel 78.922 zl. 14 kr. 1 den., a poněvadž příjmů bylo 85.876 zl. 14 kr. $2\frac{1}{2}$ den., zbylo užitku 6954 zl. $1\frac{1}{2}$ den.

Stopujeme-li celý pochod sazení, tavení a luhování mincí, podíváme se značným schodkům stříbra v ohni i louhu, což svědčí o nedokonalé technice. Zřízeno sice přičiněním K. J. Krahe r. 1678 na Vlaském dvoře laboratorium nákladem 1300 zl. rýn., ale než ještě koncem října dohotoveno bylo, podezírali nepřítelivci snahu hormistrovu, tak že žádal nejvyššího mincmistra Jana Václ. svob. p. z Rheinburka, aby věc při císařském dvoru vysvětlil. *)

Veliké ztráty při ražbě patrný z těchto příkladů z mincovního hospodářství léta 1698. Toho roku vytlačeno ze 3725 hř. 7 lotů grošů v ceně 30.147 zl. 45 kr., ze 382 hř. 3 lotů 1 kv. krejcarů za 1904 zl. 58 kr. a ze 181 hř. 8 lotů 1 kv. dvojek čili půlkrejcarů za 686 zl. $30\frac{1}{2}$ kr.

Do kelímku sazeno 5973 hřiven na groše, z toho vyrobeno cání 5849 hřiven 7 lotů, při čemž byl při slitku schodek 47 hř. 7 l. 3 kv. Černých plátů zbylo jen 3888 hřiven 4 loty a odpadků při vystřihování jich 1970 hř. 2 l. 2 kv.; na to z 3807 hř. 4 l. 2 kv. bílých plátů ztraceno luhováním ve vinném kameni a soli 80 hř. 15 l. a 2 kv., načež vybito ze 3725 hř. 7 lotů grošů a z 81 hř. 13 lotů 2 kv. fraktů čili změtených mincí, které zase k budoucím slitkům s odpadky čili cizurami upotřebeny. Ze sazených 4973 hř. bylo grošů jen 3725 hř. 7 kv. Ze sazených 659 hř. 2 l. a 2 kv. vytlačeno jen 382 hř. 3 l. 1 kv. krejcarů a ze sazených 304 hř. 6 lotů na půlkrejcarů zbylo jen 181 hř. 8 l. 1 kv. peněz. **) Aby uměnili ztráty tak značné, vybíjeli lehčí minci a vykázali r. 1698 o 64 zl. 26 kr. více mincí, než jak předepsáno.

Z čeho vybíjeli, vidno z konečného soupisu, který vykazuje 492 hř. 5 l. rudného a taveného stříbra císařského 33 hř. 11 lotů 3 kv. nalezené ve

*) Zprávy nejvyššímu mincmistrovi. Kniha č. 16. str. 478b a 479.

**) Za hřivnu grošů dostali šmitmistr a mincíři $4\frac{1}{2}$ kr., za hřivnu krejcarů $6\frac{1}{2}$ kr. a za trojnkové dílo po 10 kr. za hřivnu.

staré císař. hutí. Cizího stříbra koupeno jen 112 hř. 7 lotů 1 kv. fejnu, slito 17.715 $\frac{1}{2}$ zlatníku ($\frac{2}{3}$) hromadně odevzdaných 751 hř. 14 lotů 1 kv. fejnu a 1092 zlatníků jednotlivě skoupených 41 hř. 15 l. 3 kv. fejnu a císařských hutí vydáno 2603 hř. 7 lotů stříbrodárny mědi, jež obsahovala 46 hř. 2 l. 2 kv. stříbra fejnu.

Závod hutí císařských na Páchu vykazoval za rok 1698 všech výloh 16.768 zl. 26 kr. a 1 halír, kdežto příjmů vykázáno 15.479 zl. 34 kr. 2 hal. a ukázala se škoda z hutního hospodářství obnosem 1288 zl. 51 kr. 3 hal. jakož i předešlého roku vykázáno škody 1826 zl. 40 kr. a 2 den.*)

Hutě pracovaly k minci Horské a dílem i k minci Pražské za správy tamější Matyáše Vaista, potom se zde tavily testy a zlatnické odpadky (gréc) pražskému židu Israelu Duschenesovi.

Šmitmistrem byl na Vlaském dvoře r. 1698—1702 Matouš Šmahlo a jako starší minceři a přegíři působili tu Václav Elsing nebo Elsnic a Václav Chmel. Udělali 19 verků grošových, 4 díla krejcarová (1., 8., 18. a 23.) a jen dvě díla trojníková (9. a 24.). Od připravení štybu a lití oáňů dostávali za verk grošový po 36, 42 až 48 krejcarech a za verk krejcarový neb trojníkový po 30 kr.**)

Železa koval Ondřej Puchle, měšťan a zámečnick v Hoře Kutné, počítal za 16 párů po 48 kr. — 12 zl. 48 kr.

Ondřej Ignác Rabenstein vyřezal 29 kolků (štoků) na groše po 3 zl. kus, 6 kolků (štoků) krejcarových po 1 $\frac{1}{2}$ zl. a 4 štoky na trojníky po $\frac{3}{4}$ zl. a vybral za ně z mince 99 zl. Jan Jiří Harnisch, měšťan a zámečnick, je zoceloval a dostal za pár 9 kr.

Mince bělena v měděném kotli, a poněvadž starý i po dvojí správě dobře nesloužil, koupen od Horského kotláře Wolfganga Fr. Werschhausera nový kotel 115 liber těžký za 69 zl. a nová pánev železná k rozpalování plátů ve šmitně za 2 zl. 58 kr. a 4 zl. dáno z obého za práci. Kotláš přejal starý kotel 77 liber těžký jako starou měď po 20 $\frac{1}{2}$ kr. libru, kdežto novou měď účtoval po 36 kr.

Tehdy stavěli dosti lacino. Pokryli nově celou střechu nad předním i zadním patrem bytu nejvyššího mincmistra a opravili střechu kaple sv. Václava, k čemuž spotřebováno 46.000 šindelů po 1 zl. 21 kr. tisíc a 34.000 šindeláků po 1 zl. a mistr Vít Havří, tesař, účtoval 146 zl. 9 $\frac{1}{4}$ kr.

Projděme si účet mincovny Horské, který za zemřelého horního hofmistra a úředníka mince Kristofa Jakuba Krahe sestavil JUDr. Jan Frant. Blovský jménem dědiců za rok 1700.

Zbytku z roku minulého vykázal 114 zl. 20 kr. 3 $\frac{1}{2}$ den. a za císař. dolové stříbro Horské v jakosti 8—13 lotů po 10 tolarech aneb 15 zl. rýn. za hřivnu 8232 zl. 19 kr. 2 den. Za císař. měď stříbrodárnu 1325 zl. 51 kr. 2 den., totiž

*) Dle summárních výtahů taveno r. 1694 v císař. hutích 15.741 centů rudy a obsahovala 1670 hřiven stříbra a 49 centů mědi. V centu rudy obsaženo bylo 1 lot 2 kv. 3 pen. stříbra. Léta 1698 taveno 11.378 centů rudy, obsahující 915 hř. 13 lotů stříbra i 30 centů mědi. Cent rudy poskytl 1 lot a 1 kv. stříbra.

**) Příloha 40. k účtům za r. 1698 v horním archivu.

za 31 centů 68 $\frac{1}{2}$ libry mědi po 41 zl. a 97 Praž. hř. 15 lotů 1 kv. 2 pen. stříbra fejnů, a po srážce 49 liber stříbra a 31 centů 19 $\frac{1}{2}$ libry čisté mědi účtováno 1277 zl. 39 kr. 3 den., tedy dohromady 2603 zl. 31 kr. 1 den. (4 denáry za krejcar). K tomu za strhaného koně z hutí dal sedlák z Perštýnce 4 zl. 30 kr. a za 36 $\frac{1}{2}$ truhly uhlí po 30 kr. i za dříví strženo 34 zl. 45 kr.

Zmincováno třikrejcarných grošů za 16.265 zl. 6 kr., krejcarů za 835 zl. 35 kr. a dvojek ōili půlkrejcarů za 736 zl. 31 kr., 2 den., celkem za 17.837 zl. rýn. 12 kr. 2 den.

Do mince Pražské prodáno za 2383 zl. 39 kr. 3 den. zrněné stříbrodárné mědi, a podobně Israelu Duschenesovi z Prahy 60 liber za 40 zl. 30 kr. Nájmu z mlýna ve St. Kolsně zaplaceno 260 zl. od Jiřiho Ledna a obec Horská dala z mlýna u hutí 15 zl. Václav Dvořák ze svého mlýna, kde dřívě byla cís. puchýrna, zaplatil 14 zl., Majd. Hertlova z mlýna, kde bývala cís. zagrovna, 11 zl. 40 kr., Fr. Trnka 12 zl. z prachovny, kde bývala cís. puchýrna, a Matěj Novomlýnský z mlýna, kde dřívě byla puchýrna cís., též 12 zl. nájmu, celkem 324 zl. 24 kr. Užitek z luk vynesl 150 zl. 43 kr. 1 den. a příplatku za dědičnou štolu bylo 540 zl. 55 kr. 3 den. a z kováren cís. na Turkaňku 206 zl. 53 kr.

Fr. Trnka z vyrobeného střelného prachu v dolech cís. spotřebovaného 18 ct. 55 liber po 3 zl. zaplatil dávky 55 zl. 22 kr. 2 den. Za dříví z Vamberkých a Rychnovských lesů cís. 134 zl. 44 kr. a za stříbrodárnou měď Vrchlabskou 11 centů 67 lib. (stříbra 75 hř. 12 l. 1 kv. 2 pen.) 2039 zl. 34 kr. 2 den.

Desátku ze stříbra dobytého na pozemcích stavů zemských vybráno 79 zl. 33 kr. 2 den. od hraběte Jana Rud. z Morzinu ze mědi stříbrodárné ve Vrchlabí dobyté a v zdejší minci prodané váhy 11 centů 67 liber.

Všeho příjmu r. 1700 v minci bylo 34.796 zl. 45 kr. 1 $\frac{1}{2}$ d.

Vydání vykázáno: za 12.864 centy rudy, v níž bylo 427 hř. 1 kv. stříbra, zaplaceno v erckaufu 4869 zl. 22 kr. (z toho z dolů císařských*) za 2628 zl. 55 kr.)

Pražský žid Israel Duschenes dodal 3 centy 6 liber testu a 6 centů 15 liber kamene obsahujícího stříbro a měď. Do hutí dodáno uhlí 7543 truhly po 30 kr., což činí 3771 zl. 30 kr. Křiřtof Herman, Václav Garttner, Mojžíř Creutzig a Jan Pauker dodali 94 centy 22 libry olova po 7 zl. 51 kr. až 8 zl., tedy celkem za 761 zl. 17 kr. 3 den.

Výlohy za tavení vykázány obnosem 2334 zl. 34 kr. 3 d. a k hutěm koupen kůň od Jana Laudy z Chlumeckého panství za 60 zl. místo výře dotčeného predaného. Fiřmistru Maleřovskému zaplaceno za vodu 14 zl. ročně.

Stříbra taveného i přepalovaného vzato z hutí Horských 523 hř. 7 lotů, v němž bylo 506 hř. 14 l. 2 kv. čistého, a vybity z něho groše. Počítá-li se za hřivnu 15 zl., vynáří náklad za stříbro 7603 zl. 35 kr. 2 den. Za stříbro-

*) Kutáno r. 1700 nákladem císařským v Horním Aroně (vytěženo tu stříbra za 551 zl. 59 kr.), v Dolní Radosti (za 1065 zl. 55 kr.), v Prostředním dole Suchém (za 288 zl.), v Upřimnosti (za 28 zl.), ve Fürsthandu (za 88 zl.), v Prostřed. Aroně (za 47 zl. 42 kr.), v Staré Těřkosti (za 519 zl. 57 kr.) a v N. Potřebě (za 38 zl.) a výtěžek 2628 zl. vyplacen z mince Horské do ordinari daně nápojové hotově, jak stvrдили Řehoř Šal. Hackl, berní, a Ferd. Alexius, účetní.

dárnou Horskou měř 5027 zl. 41 kr. a za Vrchlabskou 2039 zl. 34 kr. 2 den., jež obsahovala v 11 centech 67 librách 83 Praž. hřiven 15 l. 2 kv. 2 p. čistého stříbra, zaplaceno hraběti Morzinovi 2039 zl. 34 kr. 2 d.

Za cizí stříbro pálené i pagamenty váhy 120 hř. 2 loty 3 p. fejnu po 20 zl. 45 kr. zaplaceno 2492 zl. 50 kr. K tomu staženo 3112 zlatníků*) váhy 189 hř. 13 lotů 3 kv. aneb fejnu 133 hř. 6 l. 3 kv. po 21 zl. 15 kr., činí 2835 zl. 12 kr. 3 den. Také skoupeno jednotlivě 34 1/2 zlatníku po 58 1/2 kr., 6 po 55 1/2 kr., 68 po 54 kr., 377 po 48 kr., 1 po 42 kr. i s přívazkem za 403 zl. 44 kr. 1 den.

Mincíři a pregéři vydělali 209 zl. 59 kr. 2 den.; všech šest dostali na svítivo 6 zl. a šmitmistr Matěj Šmahlo i vrátný Václav Chmel za přípravu štybů 12 zl. 42 kr. Úředník počítal za 3832 hř. 2 loty 1 kv. slitků stříbrných na mince na každou hřivnu za 3 den. uhlí, tudíž 47 zl. 54 kr., avšak z toho bylo nahrazeno za 27 truhel k rozpalování cání na válcovně (Streckwerk) v hutích 13 zl. 30 kr., a tudíž účtováno za uhlí 34 zl. 24 kr.

Vinného kamene zůstalo z r. 1699 ještě 153 1/2 libry a přikoupeno od Kristofa Baszlera 1 Praž. cent 14 liber za 19 zl. 32 kr. 2 den.

Při bělení černých plátů upotřebeno více soli než vinného kamene a spotřebováno jí 282 liber, kdežto kamene 188 liber. Za kelímky do Zellu zaplaceno 346 zl. 54 kr. (202 na 150 hř. po 18 kr., 125 na 125 hř. po 15 kr.)

Zámečnicku Ondř. Puchlemu zaplaceno za rozličné potřeby k minci 147 zl. 48 kr.***) a řezáku kolků Ondř. Ign. Rabensteinovi za 28 párů rozličných štoků***) 67 zl. 30 kr. Štoky k válení mincí zoceloval zámečnick Jan Jiří Harnisch za 4 zl. 12 kr. (za 3 kr. pár).

Z Vlastějovic (Hammerstadtu) koupeno 5 kusů (4 centy 11 lib.) vykovanych želez na nosidla pod železnou slévárnu, a sice cent za 7 zl. Potom udělal hrnčíř pec dotčenou a upotřebil k tomu hovězí krve a vlny stříhané do hlíny.

Mincíři apotřebovali při válení cání a prostřihování plátů i ražbě olivového oleje za 2 zl. 28 kr. 2 den. a k mazání ložiska na válcovně cání spotřebováno za 17 kr. (2 libry) loje a na louče k svícení 4 kr. Za vymazování peci v komoře, kde se cány ve válcovně rozpalují, 1 zl. 12 kr.

Za lis do úřadu dáno 32 kr. a za 4 lokte plátů na pytlíky pro peníze 20 kr. a za 2 lokte na osoušení vybělených plátů 18 kr., za 4 dřevěné lopaty 14 kr. a za 1 libru křídly k vytírání kelímků 4 kr.

Za 103 libry olova ku ahánění grece v malé peci v slévárně k tomu postavené dáno 7 zl. 43 kr. 2 den. a hutnímu účetnímu za tuto práci 1 zl. a za mnfi k témuž 7 kr. Cent olova kupován po 9 zl. 30 kr. až po 10 zl. rýn.

Na opravu Vlaského dvora, zejména střech, naloženo r. 1700 — 126 zl. 49 kr. a na opravu mlýna v St. Kolíně 52 zl. 11 kr.

*) Dodávali je u 1/2 židě I. Duschenes a Aron Austerlitz.

***) Za 3 železa na prorážení grošových plátů po 25 zl., za dva páry válců na cány 18 zl. a za ostření želez na prořezávání plátů 12 zl. 15 kr.

****) Na groše 19 po 3 zl., na krejčary 5 po 1 1/2 zl. a na trojníky 4 po 1/2 zl. rýn.

Na fundaci ku sv. Barboře odevzdáno řádu tovaryšstva Ježíšova 242 zl. 40 kr., jak stvrdil rektor Max Formánek. Deputátu zasláno presidentu a radám komor *) české 29 $\frac{1}{2}$ hřivny stříbra, účetním české komory 11 hř., nejvyš. mincmistru Fr. K. hr. Přebořovskému z Kvasejovic 1 hř., kr. rentmistru Bed. Ferd. z Městeli 1 hř. a kontroloru tamnímu Janu Motmannovi též 1 hřivnu., celkem 43 $\frac{1}{2}$ hř. za 633 zl. 27 kr. 1 den.; pak 60 $\frac{1}{4}$ kamene svíček za 220 zl. 55 kr. (po 3 zl. 40 kr.). Všechn deputát vynášel 854 zl. 22 kr. 1 den.

Z peněz zapláceno císař. radě a komořnímu, vicepresidentu komory české a deputovanému Fr. K. hr. Přebořovskému 1000 zl. dluhu a témuž služného za leden a únor r. 1700 dáno 333 zl. 20 kr. a potom od 26. února do konce roku nejvyššímu mincmistru a perkmistru král. Českého a císař. komořnímu Petru Fr. hrab. z Kokořovic (sic) 1693 zl. 9 kr.

Kr. Jak. Krahe, hor. hofmistr, zúčtoval si zlepšeného služného 400 kop mš. čili 466 zl. 40 kr. a 506 zl. 40 kr. jako služné úředníka mince a měřiče horního, k vydržování mincovního písaře, dvou koní, za dříví a svítivo, celkem 973 zl. 20 kr.

Kvardajn Ondř. Ig. Rabenstein kvitoval služného 156 zl.***) a vrátný V. Chmel 39 zl. (45 kr. téhodně). Pensí vypláceno jen 50 zl. 30 kr. a almužny 20 zl. Z povolení české komory královské dáno Příbramským k opravě kostela 200 zlatých.

Za cestu do Prahy dostal Krahe od 20. ledna do 7. února 1700 po 3 zl. denně, celkem 51 zl., a kvardajn za odvezení deputátu do Prahy za 8 dní (tak i r. 1701) po 1 $\frac{1}{2}$ zl. — 12 zl., pak zapláceno vozkovi Hlavovi za dovezení deputátních svíček 5 zl.

Veškerých útrat bylo 39.079 zl. 45 kr. 1 den. a tudíž přesahovaly výdeje příjem o 4282 zl. 59 kr. 3 $\frac{1}{2}$ den., což se ostatně světle vidí z rozmanitých nákladů, jež komora česká ukládala Horské minci, ač zajisté tato pracovala s užitkem.

Hlavně zmincováno Horské stříbro dolové, totiž z 841 hř. fejnu na groše bylo 506 hř. 14 l. dolového a páleného stříbra císař. a jen 119 hř. pagamentu a stříbra cizího 119 hř. a 19 hř. 12 lotů stříbra slitého z $\frac{2}{3}$ (zlatníků). Toto sazeno u váze 2392 hř. 7 lotů s odpadky a frakty na 3232 hř. 15 lotů, z nichž vyrobeno 3143 hř. 15 lotů cánů, 2100 hř. černých plátů, 2048 hř. 10 l. bílých plátů a 2009 hřiven 14 lotů grošů, načež zbylo 38 hř. 12 lotů fraktů z 18 děl na groše.

Na krejčary (dvě díla) upotřebeno 121 hřiven 9 lotů zásob grošových, 305 starých $\frac{2}{3}$ a 135 hř. císařské mědi stříbrodárny, celkem 276 hř. 6 lotů, jež obshovala čistých 58 hř. 4 loty. Z těch vyšlo 270 hř. 1 lot cánů, 176 hř.

*) Fr. Hizle z Chodů, hrabě Štáblík, baron Putz, baroni Václav a Fr. Vratislavové, baron Kolovrat, hr. Guttenstein, hr. Breda, hr. Berchtolt, bar. Počepický, bar. Brandolinský, de Lazari, Strahl, Mastel, le Veneur, von Brahier, Jiltra, von Mues, Franchimont, Leix, Had z Proseče, Beckelkamb, sekretáři Zucker, Stadler, Hurtleb a Boček.

**) Bral téhodně 3 zl., v tom 30 kr. přídavku za zkoušení rud v zákupu jich.

11 lotů čer. plátů, 169 hř. 14 l. bílých plátů a 167 hř. 13 lotů čili za 835 zl. 35 kr. krejcarů, jichž přes nařízení o 9 zl. 38 kr. více vybito.

Na dvojky jinak trojnky (3 díla) vzato 87 hř. grošů, 59 hř. 11 lotů krejcarů, 4 hř. páleného stříbra Horského, 1 hř. pagamentu a 170 hř. cís. mědi zrněné, tedy sazeno 322 hř. 13 l. 3 kv. a cání bylo 309 hř. 2 loty, z čehož vyrobeno 208 hř. 10 lotů černých a pak 200 hř. 8 l. bílých plátů, z kterých vydáno 196 hř. 3 l. 1 kv. dvojek za 736 zl. 31 $\frac{1}{2}$ kr., a tudíž o 12 zl. 16 kr. více vyšlo, než nařízeno. Celkem upotřebeno r. 1700 více dolového stříbra, totiž 506 hř. 14 lotů a 13 hř. páleného, než pagamentu, jehož bylo 120 hř. 2 loty, a mincí starých (133 hř. 6 lotů a 19 hř. 12 lotů — 3601 $\frac{1}{2}$ kusu) a 1607 hř. Horské mědi z dolů císařských.

Za Kr. J. Krahe složil účty za r. 1701 taktéž JUDr. Jan Fr. Blovský. Bylo to především vysvědčení kvardajna Ondř. Ig. Rabensteina, že z cís. hutí od hutmistra Nikodema Hackla a hut. účetního Jana Davida Krahe dodáno po sedmáctkrátě 583 Pr. hř. 15 l. 1 kv. stříbra, v němž bylo čistého 565 Pr. hřiven 10 l. a 3 pen. čili 510 Víd. hř. 7 l. po 10 tolarech čili 15 zl. rýn., tedy za 7656 zl. 31 kr. 3 den. Horské mědi stříbrodárny dodáno 26 ct. 107 $\frac{3}{4}$ lib. po 41 zl. za 1102 zl. 48 kr. 3 den., obsahovavší 69 hř. 1 lot. 2 p. stříbra po 15 zl., tedy za 1036 zl. 3 kr. 1 den. Zrněné mědi Horské dodáno z cís. hutí na Vrchlici 15 centů 12 liber a za 694 zl. 36 kr. (cent po 46 zl.) prodána kotláři Horskému Wolfgangu Werschhauserovi. Do Pražské mince prodáno stříbrodárny mědi z císařských dolů 25 centů 65 liber za 2412 zl. 25 kr. Nájmu z mlýnů k r. 1700 dotčených přijato 354 zl. 40 kr. a louky Oselka a Kamenka vynesly 147 zl. 9 kr. 2 d. Desátku na Turkaňskou dědičnou štolu vybráno v cís. zákupu rud 502 zl. 23 kr. 1 $\frac{1}{2}$ den. a tamže z kovářny byl užitek 124 zl. 23 kr., z prachu střílného v cís. dolech dal prachař Jan Trnka podšlu 43 zl. 57 kr. (ze 14 ct. 78 liber roční spotřeby). Z bud ve St. Kolíně vybráno nájmu 18 zl. a za dříví z lesů Rychnovských a Vamberských s nájmem z vesnice Peklo přijato 143 zl. 11 kr. 2 den. Vrchlabské mědi stříbrodárny koupeno 22 ct. 3 libry Pražské váhy a prodáno do Pražské mincovny z toho 10 centů za 1720 zl. 40 kr. Desátku ze stříbra dobytého u Vrchlabí a z 22 ct. zrněné mědi u váze 141 hř. 14 lotů 2 kv. vytěženého zaplaceno cís. desátku 149 zl. od Jana Rud. hr. z Morzinu a syna jeho Maxmiliana. Zmincovaných peněz přijato za 15.915 zl. 55 kr. a tudíž všechn příjem v mincovně Horské za r. 1701 vykázán 32.090 zl. 2 $\frac{1}{2}$ denáry.

Mince váleny po 20krátě, a to dne 30. srpna 1701 vyváleno ze 178 hř. 11 l. 3 kv. sazeného stříbra 117 hř. 3 l. 2 kv. grošů a 2 hřivny 1 kv. fraktů nepotřebných, prvních za 943 zl. 9 kr. Mělo jich býti dle nařízení*) 161 $\frac{23}{32}$ z hřivny a tudíž vypadlo jich o 4 zl. 40 $\frac{1}{4}$ kr. méně. (Byly jakosti 5 l. 2 kv. a 2 den. a z Vídeňské hřivny mělo se říznouti 158 $\frac{13}{64}$ černých plátů.) K nim upotřebeno 40 hř. 13 lotů stříbra páleného z cís. hutí jakosti 15 l. 2 kv., tudíž čistého

*) Celé toto nařízení uvádí se k r. 1700 při slezském mincovnictví.

41 hř. 7 l. 2 kv. 1 p., 95 hř. 12 l. odpadků a vyhozených peněz zrna třílotového a zlomků od Jiřího Peldřimovského z Ledče jen 2 hř. 4 l. 1 p. fejnů i Vrchlabské mědi 37 hř. 2 kv. obsahující 1 hř. 2 l. 2 kv. čistého stříbra; tedy celkem sazeno 178 hř. 11 l. 3 kv. a v tom 62 hř. 13 l. 1 kv. 2 p. čistého, z čehož ulito 174 hř. cání a vybito 121 hř. 6 l. černých plátů grošových.

Dle nařízení nejv. mincmistra Petra hr. z Kokořova daného z Prahy dne 29. srpna 1701 hornímu hofmistru Kr. J. Krahemu po přání komory české a pro potřebu obecnou mělo se zastaviti vybějení grošů a pro nedostatek drobných krejcarů budoucně jen ty a půlkrejcarů vydávati.

Již od počátku roku řídili se v Horské mincovně potřebou lidu vydávající v 17 dšlech ze dne 18. ledna, 9. února, 1. a 30. března, 18. května, 13. června, 6. a 26. července, 16. srpna, 9. a 20. září, 7. a 17. října, 3. a 21. listopadu a 5. i 29. prosince 1701 za 14.391 zl. 4 kr. krejcarů, tudíž o 78 zl. 48 $\frac{1}{4}$ méně, než nařízeno. Celkem zmincováno na krejcarů 3494 hř. 5 l. 1 kv. sazeného stříbra aneb 655 hř. 2 l. 3 kv. 2 p. fejnů, z čehož bylo 431 hř. 2 kv. dolového a páleného stříbra z cís. hutí, ze starých grošů 24 hř. 1 kv. a z grošů od r. 1700 fejnů 20 hř. 4 l. 1 kv. 3 p. z trojníků tohoto roku vydaných (!) 13 hř. 1 l. 3 kv. 3 pen.*), ze 533 $\frac{1}{2}$ zlatníku starých čili $\frac{2}{3}$ čistého 21 hř. 7 l. 3 kv. 3 p. a jen 67 hř. 4 l. 1 kv. pagamentu a stříbrodárné mědi Horské 362 hř. 11 l. i Vrchlabské 2349 hř. 5 l. (zrna 70 hř. 14 l. 1 kv.); z toho bylo ztráty při slitku 67 hř. 14 lotů cizur a odpadků 1073 hř. 2 l. a nezdařilých peněz 38 hř. 1 lot, celkem do kelímku dáno na krejcarů 4673 hř. 7 l., cání bylo 4528 hř. 1 lot 1 kv., černých plátů 3117 hř. 5 l., bílých plátů 3013 hř. 1 l. 3 kv. a peněz dobrých 2963 hř. 7 lotů i 49 hř. 10 l. 3 kv. fraktů.

Trojníky čili půlkrejcarů (Zweyer) vydány dne 3. a 25. října za 317 zl. 40 $\frac{1}{2}$ kr. a 264 zl. 1 $\frac{1}{2}$ kr., celkem za 581 zl. 42 kr. ze 263 hř. 14 l. 1 kv. sazeného aneb 37 hř. 1 lot 3 kv. čistého stříbra. Cání slito z 247 hř. 14 l. 1 kv., 169 hř. 15 l. 1 kv. černých plátů a 164 hř. 7 l. 2 kv. vybělených, z čehož bylo 160 hř. 8 l. 3 kv. trojníků a 3 hř. 14 l. 3 kv. fraktů.

Poněvadž mincmistr doptával se u české komory, jak má trojníky sázeti, odpověděl mu nejv. mincmistr P. hr. z Kokořova, že mají míti zrna 2 loty 1 kv. a z hřivny Víd. že jich vyjde 421 $\frac{7}{8}$; po vybělení že mají býti 2lotové 1 kv. a 2 pen. a vyjde jich 445 $\frac{5}{10}$ na hřivnu, tak že hřivna čistého stříbra zmincuje se na 25 zl. Dolové stříbro a něco pagamentu má se zmincovati na krejcarů a trojníky, a jen nejvýše $\frac{1}{3}$ na groše tak, aby císaři vzešel užitek z každé hřivny aspoň 2 zl. r. Tím se také úředník mince spravoval a ze 472 hř. 8 l. fejnů dolového stříbra jen 41 hř. 7 l. 2 kv. vzal na groše. Kromě toho užito na zmincování 23 hř. 6 l. 2 kv. starých zlatníků $\frac{2}{3}$, koupených pagamentů 69 čist. hř. 8 l. 2 kv. a mědi Horské 362 hř. (4 hř. 3 l. 3 kv. čist. stříbra) a Vrchlabské 2473 hř. (74 hř. 9 l. 1 kv. čist. stř.).

*) Zmincováno t. r. trojníků ze 37 hř. 1 l. 3 kv. fejnů, ale v úbrnu se pak neúčtují. Ostatně podobné zmincování nedávno vydaných mincí znovu se v účtech několikrát v těchto letech opakuje.

Také roku 1701 převyšovalo vydání 37.543 zl. 56 kr. 1 $\frac{1}{2}$ den. příjmy o 5453 zl. 55 kr. 3 den.

Zůstaly ovšem zásoby mědi stříbrodárné, avšak celkem schodek 4282 zl. z předešlého roku, pak položky za rudu 4522 zl., za uhlí 4714 zl., za vydržování hutí 2473 zl., za stříbro dolové a pálené 7087 zl., za Horskou měď 4551 zl., za Vrchlabskou stříbrodárnou měď 3834 zl. stačily, aby opět schodek povstal, nečistně v to ani zakupu cizího stříbra za 868 zl., stažených zlatníků či $\frac{2}{3}$ za 477 zl., výloh mincovních 883 zl., oprav na mincovně nákladem 222 zl., deputátního stříbra a svíček za 875 zl. a služného úředníků a služů v mincovně v obnosu 1168 zl. 20 kr., pensí 38 zl. a výloh drobných 115 zl. 2 kr.

K tomu ještě není účtováno služné nejvyš. mincmistra i fundace králů českých ke kostelu sv. P. Barbory. Spočívalo příliš mnoho břemen na hospodářství mincovním a výdeje za stříbro a měď Horskou zase vlastně plynuly jako užitek do české komory.

Pro účel náš stopovati chceme výlohy s mincováním. Šest mincířů a pregířů vydělalo za rok dohromady 376 zl. 4 kr. 1 den.

V kelmku bylo slito 5116 hř. 1 lot sazeného stříbra a k tavení i rozpalování cání bylo potřebováno uhlí za 53 zl. 12 kr. Zámečnick udělal do válcovny v hutích a do šmiten 13 párů válců, z nich 10 párů zůstalo v zásobě. Do válcovny objednan též nový stroj se dvěma válci k rovnání cání za 65 zl., protože starý stroj byl již chatrný. Železo na stroj onen koupeno v huti hrab. Morzina ve Vrchlabí.

Kvardajn a řezák štoků Ondřej Ig. Rabenstein vyřezal 6 štoků na groše po 3 zl. kus, 54 železa na krejcary po 1 $\frac{1}{2}$ zl. a 7 štoků na trojnicky po $\frac{3}{4}$ zl., celkem si účtoval 104 zl. 15 kr.

Tytěž štoky zoceloval měšťan a zámečnick Jan Jiří Harnisch za 10 zl. 3 kr. (za 9 kr. kus). Vlaský dvůr byl toho času již velmi sešlý; zřítit se za slévárnou kus zdi a znovu vystaven, též přikryta znovu stříška nad komínem v slévárně, omítnuta místnost pro oblekání kněze vedle kaple; také snesen štít na domě mincmistrovském vedle arciděkanství a vystavěn jiný a tesař Vít Havří tam udělal dvě stříšky a pobil 7 $\frac{1}{2}$ tisíce šindela, jehož tisíc počítán za 1 zl. 30 kr.

Do komory, kde mince bělena, opatřena stírka kamenná na vodu 3 lokte dlouhá, 1 $\frac{3}{4}$ lokte široká a 1 $\frac{1}{2}$ lokte hluboká za 11 zl. 45 kr. a dovezli ji osmi koni z lomu do mincovny za 2 zl.

Bývalý šmitmistr Tobiáš Labuška, který při minci na zraku utrpěl úhonu, dostával dříve pense 26 zl. jako starý tavič Michal Hut, ale prvý zase zraku nabyl a řemeslo své postříhačské provozoval, načež roku 1701 pense mu ujata i dostal jednou pro vždy dar 12 zl.

Z almužny vzato 18 zl. a zasláno hrab. Thunskému, hejtmanu v Ledči, aby poddaných přiměl k rychlému dovozu uhlí; neboť na jaře pro nedostatek uhlí a špatné cesty netavili v císařské huti na Vrchlici po 8 neděl. Způsobil tento nedostatek v dubnu 1701 mnoho starostí a horní písař cestoval k okolním vrchnostem, aby uhlí zaslaly, též jim a nejvyš. mincmistru v té příčině prosebně

dopisováno. Nedostatek uhlí byl pak hlavní příčinou, prož zdejší huť a mince zanikly. Lesy byly daleko široko již spáleny, z rezervovaných Rychnovských a Vamberských lesů brzy na jaře nepřicházelo dříví uhlířům v Starém Kolíně a sedláci od Ledče a od Zbraslavic neradi jezdili tak daleko do mince, když dostali za trublu uhlí jen 30 kr. Následkem toho v minci od 30. března do 18. května nemincováno.

Po celý čas vlády oís. Leopolda I. vydávány v mincovně na Horách Kutných groše, též krejcarey vybišeny co rok až na léta 1678, 1679, 1683, 1685 a 1686. Půlkrejcarů nevybišeno jen r. 1680, trojnicky vydávány každého roku od r. 1682 do r. 1702. Kolik jich vybito, dalo by se snadno zjistiti ze mzdy, jež minciřům vynesla 436 zl. 45 kr. 3 den. Nemíním však podrobnostmi unavovati a z rejstříku minciřského z let 1678 až 1702 za úřadování Kristofa Krahe vedeného uvedu některé podrobnosti. Rejstřík onen již výše dotčený obsahuje seznam slitků dle pořadí časového, váhu ulitých cání, černých plátů, odpadků, bílých plátů, vyčtených peněz a účet ze mzdy minciřské.

Léta 1678 vyčteno 2417 hř. 9 lotů grošů a 110 hř. 7 lotů 2 kv. půlkrejcarů, r. 1679 grošů 2137 hř. 8 l. a půlkrejcarů 56 hř. 8 l. 2 kv., roku 1680 grošů 327 hř. 11 l. a půlkrejcarů 25 hř. 15 l., r. 1681 grošových čer. plátů 4453 hř. 9 l. 2 kv., krejcarových 155 hř. 7 l. 2 kv. a půlkrejcarových 109 hř. 13 lotů; roku 1682 černých plátů grošových 2514 hř., krejcarových 72 hř. 9 l. 2 kv. a trojníkových 114 hř. 8 l. 2 kv.; r. 1683 zaplaceno minciřům za sdělení grošových plátů 231 zl. 35 kr. a za trojníkové 18 zl. 51 kr., podobně uvádí se jen mzda r. 1684 totiž 249 zl. 13 kr. 1 d. za grošové pláty, 2 zl. 38 kr. za krejcarové a 30 zl. 5 kr. 2 den. za trojníkové, celkem 281 zl. 56 kr. 3 den.; r. 1685 za groše 307 zl. 46 kr. a za trojnicky 16 zl. 3 kr. 2 den.; r. 1686 za groše 243 zl. 49 kr. 2 den. a za trojnicky 29 zl. 20 kr. 2 den.; r. 1687 za groše 178 zl. 48 kr., za krejcarey 22 zl. 14 kr. a půlkrejcarey 11 zl. 28 kr.; r. 1688 za groše 238 zl. 41 kr., za krejcarey 14 zl. 6 kr. a za trojnicky 9 zl. 1 kr.; r. 1690 zmincováno čer. plátů grošových ze 2685 hř. 12 l., krejcarových 61 hř. 8 l. a trojníkových 95 hř. 11 l., r. 1691 vydělali minoři 629 zl. 18 kr. na groších, 20 zl. 9 kr. na krejcarech a 19 zl. 7 kr. na trojních; r. 1692 jen 336 zl. 42 kr. na groších, 9 zl. 29 kr. na krejcarech a 20 zl. 33 kr. na trojních; r. 1693 — 879 zl. 20 kr. na groších, 20 zl. 24 kr. na krejcarech a 9 zl. 59 kr. na trojních.

Roku 1694 poprvé vybišeli šestáky z 2100 hřiven 14 lotů 1 kv. černých plátů, kromě toho tlačili groše, pak 158 hř. 5 lotů 2 kv. plátů krejcarových a 146 hř. 4 l. trojníkových. Za zmincování jedenácti děl šestákových dostali minciři 101 zl. 53 kr. 1 den. (Šestáky Horské zřídka vyskytují se ve sbírkách.)

Léta 1695 dne 19. června ulili 780 hř. 1 l. 1 kv. a 12. srpna 301 hř. 11 l. 2 kv. cání tolarových a bylo z toho černých plátů 644 hř. 8 lotů a odpadků (Schrott) 437 hř. 12 l. 2 kv. Půltolarových cání slito dne 29. srpna 151 hř. 13 l., z čehož bylo 80 hř. 14 l. 2 kv. plátů černých a 70 hř. 12 l. odpadků. Za toлары a za půltolary dostali minciři 35 zl. 5 kr. 1 den. Černých plátů na

šestáky vybito 220 hř. 2 l. a za to zapláceno i za sedmnáctníky mincovním 83 zl. 55 kr. 3 den. Za grošové pláty zapláceno 208 zl. 13 kr. 3 den., za krejčary 207 zl. 28 kr. a za trojníky 17 zl. 57 kr., celkem 552 zl. 39 kr. 3 den. Kromě toho ulito ze 2283 hř. 1 l. cání sedmnáctníkových, z čehož bylo 1552 hř. 7 l. 1 kv. černých plátů.

Léta 1696 vybili na třikráte z 1919 hř. 1 l. cání 1280 hř. 9 l. čer. plátů na sedmnáctníky nákladem 6 zl. 15 kr., na groše nákladem 474 zl. 7³/₄ kr., krejčary nákladem 22 zl. 58 kr. a na trojníky 12 zl. 10 kr. Krejčarových plátů bylo 227 hř. 13 l., trojníkových 80 hřiven a odpadků trojníkových vyčteno 42 hř. 8 l. 2 kv.

Léta 1697 vydělali mincíři na groších 286 zl. 44¹/₂ kr., na slitku 230 hř. 3 l., krejčarů 14 zl. 50¹/₂ kr. a na slitku 299 hř. 7 l. 3 kv. trojníků 30 zl. 20 kr. Roku 1698 dostali mzdy za groše 294 zl. 20¹/₂ kr., za krejčary 41 zl. 10 kr. a za trojníky 30 zl. 10 kr.; 1699 za groše 233 zl. 32¹/₂ kr., za krejčary 17 zl. 13¹/₂ kr. a za trojníky 31 zl. Léta 1700 za groše 158 zl. 20 kr., za dvě díla krejčarová 17 zl. 59 kr. a za tři trojníková 32 zl. 30 kr. Léta 1701 slito na grošové cány v 10. díle 174 hř., z nichž bylo 121 hř. 6 l. černých plátů a 52 hř. 12 lotů fraktů, za to krejčarů bylo 17 děl a vytepáno 3117 hř. 6 l. černých plátů za mzdou 320 zl. 2¹/₂ kr.; trojníkových plátů po dvakráte 169 hř. 15 l. 1 kv. a fraktů zbylo 77 hř. 12 l. 2 kv. za 26 zl. 30 kr. a za groše 9 zl. 15³/₄ kr. Celý výdělek mincířů vyplacen 357 zl. 4¹/₄ kr.

Léta 1702 za správy Kr. Krabe zmínováno 14 děl, poslední dne 17 října. V 1. díle dne 9. ledna slito 131 hř. 6 l. na grošové cány, z nichž bylo 93 hř. 4 l. 3 kv. černých plátů a 38 hř. 4 l. 2 kv. odpadků. Ostatních 13 děl bylo na krejčary a vytepáno 3228 hř. 3 loty čer. plátů, za což dostali 333 zl. 19³/₄ kr. mzdy a za grošové 7 zl. 7¹/₂ kr.

Za správy hofmistra a úředníka mince Jana Bern. Wohnsiedlera slito pětkráté na krejčary, poprvé dne 6. listopadu 271 hř. a na všech 5 děl ze 1194 hř. 5 l. 2 kv., z čehož bylo 881 hř. 8 l. čer. plátů. Mincíři dostali za krejčary 86 zl. 52 kr. mzdy. Tedy celkem vytepáno za rok 1702 černých plátů krejčarových z 4039 hř. 11 l., a mincíři dostali 420 zl. 10³/₄ kr. mzdy. Trojníků (dvojek) slito dne 8. prosince 80 hř. 3 l. 2 kv., z čehož bylo 55 hř. 6 l. černých plátů a 24 hř. 15 l. 1 kv. odpadků, za což dostali mzdy 9 zl. 10¹/₂ kr.

Prážská mincovna

za císaře Leopolda I. byla málo činná. Nebylo stříbra rudného na snadě, a stroje byly v Hoře lépe zřízeny. Vedle toho stálý nedostatek hotových peněz a zakládání mince mincemistry odpuzovalo prodavače pagamentů, a mincovna teprve po zřízení válcových a vřetenových strojů za císaře Josefa I. a Karla VI. opět nově rozkvétala. Nejhojněji raženy dukáty a groše. Léta 1662 vybito v Praze též něco vzácných teď dvoudukátů (Tab. LXXXVIII. obr. 849.).

Tobiáš Schielle, řezák želez, dostal r. 1671 za 3 štoky a 6 svrchních želez 3 zl. 22 kr. 2 p. Jindřich Glageman, řezák kolků, dostal r. 1671 (za 5 čtvrtletí)

10 zl. 37 $\frac{1}{2}$ kr. za 6 štoků na groše po 22 $\frac{1}{2}$ kr., za 15 vrchních želez po 22 $\frac{1}{2}$ kr. a pak za vyřezané 3 páry kolků do drukverku 2 zl. Téhož času byl Jan Rabenstein šmitmistrem a za 5 čtvrtletí od října 1670 do prosince 1671 dostal 65 zl. služby a 30 zl. deputátu. Do hospodářství mincovního půjčil Ant. Janinalli 6194 zl. 54 kr. a z cís. rentamtu dostal zálohu 4000 zl. rýn.

Vybíto bylo 3093 kusy dukátů, za každý dostal šmitmistr J. Rabenstein 1 kr.

Léta 1671 spracovali mincíři se šmitmistrem 320 hř. 6 lotů černých plátů a dostali za to 48 zl. 3 kr., a kysáři za každé čtvrtletí 3 zl.

Janinalli vykázal r. 1671 vydání 16.551 zl. 16 kr. a příjmů 17.648 zl. 59 kr. 2 $\frac{3}{4}$ den., pročez byl zbytek 1097 zl. 43 kr. 2 $\frac{3}{4}$ den. Za stříbro vyplaceno 6281 zl. 16 kr. (po 19 zl. hřivna čistého).

Dukátů po 3 zl. vybíto 21. srpna 263 kusy a 12. prosince 1671 2629 kusů. Získáno na nich 33 zl. 15 kr., a 28. prosince ještě 210 kusů s užitkem 5 zl. 4 kr. 1 den.

Grošů raženo 161—163 z hřivny. Od 20. listopadu 1671 vybíto jich dne 20. listopadu za 453 zl. 45 kr., dne 12. prosince za 2298 zl. 15 kr., dne 28. prosince za 256 zl. 7 kr., dne 29. prosince za 1151 zl. 21 kr. a dne 30. prosince za 968 zl. 30 kr.

Zkoušky činil kvardajn Jan Jindřich Bretdkam.

Mincmistr Antonín Janinalli*) často zakládal pokladnu mincovní. Příjmů bylo 14.238 zl. 3 kr. 2 d., výloh 13.162 zl. 11 kr. 3 $\frac{1}{2}$ den.; zůstalo tedy 1075 zl. 51 kr. 2 $\frac{1}{2}$ den. Stříbra dodali Löbl Meisel, Samuel Duschenes, Jakub Prager, Zachl, Jak. Jaitele, Israel Duschen, von Wallenrode, Šalomoun Thorner, hrabě Galaš, Marek Herberk, Sinai Pikh a jiní za 10.161 zl. 19 kr. 1 $\frac{1}{2}$ den. Dukátů zmincováno (jakosti 23 kar. 8 gr.) na čtyřikráte 1410 kusů po 3 zl. v ceně 4230 zl. rýn.

Stříbro sazeno 11krát na groše, jichž zmincováno za 8386 zl. 37 kr. Hřivna vybita v ceně 162 až 165 zl. rýn. Kelmky měli z Hafner-Zellu a spotřebovali jich za rok ze 179 kusů 30. Jan Rabenstein, šmitmistr, kvitoval, že obdržel za zmincování 55 hř. 12 lotů zlata od října 1670 až do konce 1672 z každé hřivny 2 kr. t. j. 1 zl. 51 kr.

Jindřich Glageman, řezák želez, dostal za 63 svršky na groše po 22 $\frac{1}{2}$ kr. 23 zl. 37 $\frac{1}{2}$ kr., za 18 štoků pod péro 6 zl. 45 kr. a za dukátový štok 45 kr., celkem 31 zl. 7 $\frac{1}{2}$ kr. Železa dělal zámečnick Jiří Mathias i zoceloval je zámečnick Jiří Ant. Kolbenburg.

Mincmistr dostával deputátního dříví za 70 zl.

Pražská mincovna po roce 1670 ochabovala v ražbě; tak od 3. května do konce r. 1673 vybíto na třikráte jen za 5750 zl. 6 kr. grošů, krejcarů z 20 hřiven 8 lotů fejnu za 96 zl. 57 kr. a dukátů po čtyřikráte 1406 kusů v ceně 4218 zl.**)

*) Janinalli měl v pečeti znak rozpůlený, svrchu půl orla dvouhlavého a dolní pole kolmo dělené. Z helmu vystupovalo půl lišky.

**) Dotyčné účty zachovány v městském archivu král. hor. města Hor Kutných v oddělení horním.

Roku 1674 vytepano grošů z 1552 hř. 4 lotů za 12.578 zl. 3 kr., šestáků z 3277 hř. 8 lotů za 28.071 zl. 54 kr., patnáctníků z 513 hř. 4 l. za 5657 zl. 30 kr., tolarů ze 125 hř. 8 lotů 1214 kusů v ceně 1821 zl. a dukátů z 11 hřiven 6 lotů 1 kv. zlata 918 kusů v ceně 2754 zl. Celkem tedy všech peněz za 50.882 zl. 27 kr., kdežto v Kutné Hoře téhož roku jen za 19.536 zl. peněz vybito.

Následujícího roku vytepano po pětkráte grošů za 4251 zl. 5 kr. a dukátů na třikráte 1575 kusů za 4725 zl. rýn., totiž dukát po 3 zl. rýn. *) Raženo tudíž t. r. v Hoře čileji; neboť vydáno za 18.777 zl. mincí.

Dne 30. dubna 1676 ujal kvardajn Krištof Krahe úřad svůj v Pražské mincovně a za něho vybíjeny groše a dukáty jakosti 23 kar. 8 gr., jen poslední slitek, osmý, byl jakosti 23 k. 9 gr.; takých dukátů vybito 268 kusů. Grošů vytepano za 3014 zl. 36 kr. a dukátů 3775 kusů.

Léta 1677 v Pražské minci vybito grošů za 2168 zlatých a ze dvou slitků zlata, kvardajnem Krištofem Krahem vydaných, vytepano 586 dukátů jakosti 23 karatů $7\frac{1}{4}$ grenu.

Však již 29. prosince 1677 oznámila dvorská komora České komoře císařské rozhodnutí, že Pražský kvardajn Krištof Krahe jmenován místo zemřelého Řehoře Leop. Hackhla úředníkem mince a správcem zakupu rudného v Hoře Kutné. **)

Mincovna zřízena r. 1680 v Celetné ulici v rozlehlé budově, v místech, kde nyní nalézá se c. k. zemský obchodní soud, a zde mincováno až k roku 1784. X

Hospodářství mince Pražské r. 1686 přejalo z roku minulého 122 zl. 24 kr. Vybito dvougrošů na čtyřikráte za 5390 zl. 36 kr. Za stříbro po 18 zl. za hřivnu fejnu zapláceno 4962 zl. 20 kr. Jan Ant. sv. p. z Janinalli dostal deputátu 70 zl., kvardajn Jindř. Glageman 49 zl. a šmitmistr Michal Pfrogner 30 zl. Dodáno též stříbra od kníž. Piccolominiho 153 hř. 8 l. fejnu za 2817 zl. 25 kr. Zmincováno bylo jen 276 hř. 6 l. 3 kv. 3 d. stříbra a 5 hř. 14 l. zlata na 472 dukáty po 3 zl., což činí 1416 zl. rýn. Horské mědi sazeno 280 hř. 11 l. a zbylo 210 hř. 6 l. Komínskem při minci byl Vilém de Martini a bral 16 zl. ročně. Janinalli vedl si velmi rozhodně vůči české komoře, a žádal r. 1686, aby mu zasláno bylo stvrzení, že složeny byly účty mincovní z Pražské mince, kteréhož již za 15 let není vydáno. ***)

Všech výloh bylo 5269 zl. 13 kr. a zbylo 259 zl. 5 kr. 1 d.

Léta 1687 zmincováno za 13.684 zl. dvougrošů, pak 103 kusy dukátů, jichž šlo $80\frac{1}{2}$ na Víd. hřivnu a z kterých císaři k užítku odváděno po $1\frac{1}{2}$ kr., totiž 3 zl. 18 kr. 2 d. Všech peněz vybito za 13.946 zl. 23 kr. 3 d.

Stříbra dodáno za 7144 zl. 55 kr., v tom 468 hř. 4 l. od hrab. z Altheimbu

*) Kromě jiných odraženy r. 1675 desítidukáty a r. 1676 pětidukáty se znamením I, které nalézají se v kabinetě mincovním Nejv. císař. domu ve Vídni a na tab. LXXXVII. obr. 844. a na tab. LXXXVIII. obr. 847. se uvádějí, byvše nám laskavě kustodem slov. p. Karlem Domanigem otiskány.

**) Zprávy nejvyššímu mincmistru v horním archivu. Kniha č. 15. str. 158.

***) Archiv c. k. puncovního úřadu č. 87 a pak jde stále číslování tak dále. Janinalli zde pečtil znakem, v němž se vidí dvě hlavy volské a na příděném břevnu uprostřed 3 štoky, pak dva helmy nad štítem, z nichž pravý okrášlen křídly a levý kladivky skříženými.

dle Augšburské zkoušky 13 zl. 30 kr. za Pražskou hřivnu. Mohl prý obdržeti v Olomouci za lot víd. 59 kr. Ve 2 centech 60 lib. Horské mědi nalezeno 7 hřiven Praž. 2 kv. stříbra za 205 zl. 36 kr. 2 d. Hřivna Víd. placena po 18 zl. Kvardajn Jindřich Glageman za tři páry dvougrošových štoků dostal 9 zl. Ve válcovně táhl kůň po 34 dní stroj za 42 zl. 30 kr. mzdy (po 1 zl. 15 kr. denně). Mincovní pracovali 115 dní (po 15 kr.) za 28 zl. 45 kr.

Libra soli k loužení kupována po $2\frac{3}{4}$ kr. a spotřebováno jí na 2583 hř. sazených 84 libry.

Všech výloh bylo 13.597 zl. 13 kr. 3 den. a zbylo 356 zl. 7 kr.

V Pražské mincovně koupili r. 1688 čistého stříbra páleného 29 hř. 4 l. za 532 zl. 58 kr. Kverkové Jáchymovští od P. Marie dodali 19 hř. jakosti 14 l. 2 kv. za 352 zl. 58 kr. a Jan Vil. Diezs z Diezfeldu Horského stříbra deputátního za 72 zl.

Pagamentů koupili 283 hř. 1 lot feynu za 5222 zl. 42 kr. 3 d. Sazeno bylo dvakráte na dvougroše 415 hř. 1 l. a vybito za 2462 zl. 36 kr. dvougrošů a za 1400 zl. 6 kr. grošů. České komoře odvedeno 2500 zl. a za zrněnou měď Jáchymovskou účtováno 1023 zl. k dobru magistrátu Jáchymovského. Kvardajn Jindř. Glageman*) dodal dva páry štoků (nač?) k tlačidlu po 3 zl. Vedle toho vydělal řezák Ondřej Ig. Rabenstein 9 zl. 45 kr. Karel Bern. Kuttenuer dostal za dvě úplné přípravy (Rüstungen) na dvougroše a groše 17 zl. 30 kr. Koupěn nový měch do slévárny za 10 zl.

Z Kutné Hory přišlo z nařízení České komory r. 1688 šest mincovníků, kteří dšlo grošové vybili a dostali kromě obyčejných 9 kr. z hřivny za 4 neděle, co v Praze pobýli, aby měli na stravu a doma pro ženu a děti, ku pomoci 12 zl., celkem 38 zl. Formanu, který vezl z Hory a zpět kotel na vyvařování do běla, zapláceno 2 zl. 30 kr. Za novou vanu k lití cání dáno 1 zl. Není v účtech z let těchto již nikde zmínky o šitých barchanech. Všech výloh bylo 7377 zl. a zbylo 365 zl. 2 kr.

Léta 1689 zase málo v Praze mincováno. Řezák Jindř. Glageman udělal dva páry kolků na šestáky ku tlačidlu za 6 zl.

Vybito dvougrošů v 15 dšlech za 21.371 zl. 30 kr. ze slitků 4140 hř. vážešch a z 2618 hř. černých plátů.

Jan Krist. Windt, hodinář, zřídil stroj k ražbě za 16 zl. Po výlohách 21.238 zl. 29 kr. 3 d. zbylo 3498 zl. 2 kr. 1 d., což vykázal minemistr Matouš Vaist,**) který již za r. 1688 účet složil císař. komoře.

Roku 1690 dodal Jách. Duschenes 636 dukátů lehké váhy po 3 zl. 27 kr. a z těch vybito 637 dukátů po $3\frac{1}{2}$ zl., čímž získáno 31 zl. 51 kr. Dále ještě vybito Dan. Maršalovi, Ant. Träxlerovi a Jách. Joslovi a Tom. Pertschnerovi z 15 hř. 10 l. 456 dukátů s užitkem 22 zl. 45 kr. Isr. Duschenesovi a Jách.

*) Měl v pečeti kotvu a nad helmem půl lva, jak klíče drží vedle HF|GN.

***) Měl na pečeti muže s hákem v štítu a nad helmem půl lva s háky a vedle M|V.

Joslavi z 10 hř. 808 dukátů a Jách. Jcslovi z 5 hř. 11 l. 2 kv. 462 dukáty, z nichž vybráno po 3 kr. 23 zl. 3 kr. za ražbu.

Dvougrošů vybito za 2629 zl. 42 kr.

Celkem přijato hotových peněz 6408 zl. 13 kr. 1 den. a za stříbro dáno 2007 zl. 58 kr.

Všech výloh bylo 2332 zl. 13 kr. 2 den. a zbylo 4075 zl. 59 kr. 3 den., pak 3464 hř. stříbrodárny mědi, 147 hř. vin. kamene a ze 320 kelímků spotřebováno 40.*)

Správu Pražské mincovny vedl od r. 1687 mincmistr Matouš Vaist. Po jeho úmrtí r. 1694 naleznou nepořádky v jeho účtech, jež zjistil v komoře účetní v Praze Jan Václav Dietzler.

Za správy M. Vaista vybito r. 1692 ze 3 slitků 1616 dukátů jakosti 23 kar. 8 grenů. Na 199 $\frac{1}{4}$ dukátu vzato zlato dobyté u Hor Kašperských. Mincovna šla chabě, neboť vybito šestáků (dvougrošů) jen za 4673 zl. 30 kr. Koupěno v starém stříbře také 8000 plecháčů (starých českých grošů), jež obsahovaly 317 hřiven 2 loty a 11 kv. feynu v ceně 5866 zl. 53 kr., tedy hřivna za 18 $\frac{1}{2}$ zl. rýn.**)

Kolky dělal dílem kvardajn Jindřich Glageman (4 páry spodních želez na šestáky a dva svršky na pět dukáty, vše za 15 zl. rýn.), dílem někdejší Kutnohorský řezač Ondřej Ignác Rabenstein (štok a vrchní železo na dukáty a čtyry páry kolků na šestáky za 13 zl. 30 kr.).

Šmitmistr Michal Pfragner za zmincování 20 hř. 1 lotu zlata na 1613 dukátů dostal po $\frac{1}{2}$ kr. za kus, tedy 17 zl. 37 kr. Kromě toho dostával se svým pomocníkem slitkové pečeně (Gussbraten) za odměnu roční 12 zl.

Za mincmistra Řehoře Egerera začato rokem 1695 a 1696 s čilejším vybíjením tolarů a půltolarů, což až k r. 1702 a 1703 pokračovalo.

Císař Leopold I. chtěl nepořádek u vnášení lehkých mincí staviti a vydal několik valvačních ediktů, v nichž oznamována hodnota lehčích mincí proti dobré minci. Ale i tyto výnosy obcházel cizí, podvodné mincovny, dávající raziti peníze se staršími letopočty, jaké dotčenými edikty zapovídány nebyly. Konečně když ani přísný mandát, v Augšburku r. 1689 21. října vydaný, proti lehkým $\frac{2}{3}$ a $\frac{1}{3}$ tolaru, pak půlkám a čtvrtníkům, kterým se obecně zlaté (Guldiner) říkalo, vydány mincovní patenty ze dne 25. dubna a 19. září 1695, kterými úplně zapověděny a z oběhu vzaty dotčené mince.

Jaké množství nehodných peněz staženo v mincovnách, vysvítá ze seznamu Pražské mincovny v archivu Horském, dle něhož od 5. července r. 1695 do 13. ledna 1696 staženo zlatých za: 13.886 zl. rýn. a sedmišilinků za 26.720 zl. rýn.

*) Komínkem byl Antoni Canalino a dostal 5 zl.

***) Léta 1717 zkoušel k rozkazu dvorní komzry Pražský mincmistr Leopold Scharf a našel je proti tolaru takového zrna: Groše krále Jana v ceně 15 kr. 1 $\frac{3}{4}$ hal., groše císaře Karla IV. za 12 kr. 8 hal. a groše králů Jiřího a Vladislava II. za 6 kr. 2 $\frac{3}{4}$ hal. (Becher I. 147.)

2 $\frac{1}{2}$ kr., jež vážily před tavením 17.881 hřivnu 1 lot, a jsouce jakosti 10 lotů a 1 kventl až 10 lotů a 3 kventle, obsahovaly stříbra fejnu 11.827 hřiven 11 lotů. *)

Učiněny značné oběti ku nápravě mince, škoda však, že všeobecná peněžní kalamita a vliv jistých ziskuchtivých stran tyto dobré úmysly ochromoval. Vážným poradám o minci, zvláště jak by se stavil vývoz veliké dobré mince (specie), jež svolala dvorská komora do Vídně dne 8. března 1702, obcovač také Pražský mincmistr Řehoř Egcrer, zkušený Krištof Brettschneider, mincmistr z Břehu, a Vratislavský mincmistr Wackherle vedle Kutnohorského kvardajna Ondřeje Rabensteina.

Zásoby stříbra čistého léta 1700 v minci Pražské vykážány obnosem 5596 hř. 14 l. 3 kv. a v tom bylo 159 hř. 14 l. obsažených v mědi Horské. Z toho k mincování r. 1700 upotřebeno 5547 hř. 4 l. 3 kv. a zůstalo v zásobě 49 hř. 10 lotů 2 d.

Dukáty raženy 18. června z 12 hř. 11 l. 2 kv. zlata, jakosti 23 kar. 8 gr. a v tom upotřebeno 1 l. 2 kv. cizur z r. 1699 zbylých. Vyčteno 1020 dukátů po 4 zl. a přebito o 3 zl. 5 kr. Podruhé vyčteno 1160 kusů, tedy celkem 2180 dukátů. Za mincmistra Řehoře Egerera mincováno v Praze čile, neboť vykážáno za 33.797 zl. 10 kr. zmincovaných peněz kromě dukátů, které vynesly 109 zl. rýn. užitku a nadbytek 3 zl. 5 kr. výše dotčený.

Grošových děl bylo nejvíce, totiž 48, a obyčejně jich vytlačeno za 2000 až 3708 zl. Poslední dílo bylo ze zbytků děl 46. a 47. za 2062 zl. Krejčary byly stříbra třílotového a ve čtyřech dělech zmincováno jich za 153 zl. 16 kr., za 221 zl. 49 kr. (váhy 48 hř. 12 lotů), za 240 zl. 13 kr. a za 380 zl. 8 kr., tedy celkem za 995 zl. 26 kr. (V účtech omylem jen 3 díla.) Průbných grošů bráno z krejcarů 24 kusů z každého díla. Půlkrejcarů vydáno na čtyřikráte za 399 zl. 38 kr.

Stříbro dodávali do mince Isák a Veitl Goldschmidtové, Selig Josl, Rnebin Jáchym Eitlitz, Abr. Grotte, Meysel Prandeis, Berl Goldschmidt, Rubin Straške, Israel Duschenes, Banet Náchoď, Aron Austerlitz, Jos. Nikoltspurg atd. Hřivna čistého placena po 21 zl. Jako příměsi potřebováno obyčejně Horské mědi, které dodal Krištof Jakub Krahe 39 centů 92 libry čili 8620 víd. hř. 15 l. a spotřebovali ji r. 1700 — 8085 hř. 13 l. a platilo se za cent 40 zl. Jindř. Köppl, měšťan z Khalschingu, dodával kelmky. Do rentamtu dodáno hotově 1500 zl. rýn. Ondřej Pnehle, zámečník v Hoře Kutné, dodával 7 válců velkých po 11 zl. 30 kr. za 172 zl. 30 kr. a 8 $\frac{1}{2}$ páru malých válců po 7 zl. 15 kr. za 59 zl. 37 kr. 3 d.

Jan Jiří Fässler 38 párů štoků na groše po 1 zl., 24 průbojů na groše zostřil za 9 zl. 39 kr., 4 železa na půlkrejčary, pár za 45 kr., k ručnímu štrekverku zhotovil silný gurbl (kliku) za 1 zl. 10 kr. a 8 nových průbojů na groše po 54 kr., celkem účtoval 119 zl. 32 kr.

Michael Pfrogner, šmitmistr, byl v minci zaměstnán ještě za císaře Karla VI.

*) Do Horské mincovny posláno z účtárny v Praze dne 9. července 1695 sedmišilinků po $\frac{1}{2}$ zl. rýn. za 13.000 zl. a vážily 848 hř. 14 l., jakosti 10 lotů 2 kv. Rostavili je a vybili z nich tolarů.

Řezač kolků umělý, Jan Jiří Ritter, kvitoval r. 1700 za kolky 111 zl. 30 kr., ale jeho kvitance spečetěná není v přílohách.*)

Kvardajn Jan Bern. Wohnsiedler v Kutné Hoře také přijal z mince 49 zl. za měď.

Výloh se zmincováním 27 hř. 4 l. 2 kv. saz. zlata a 27.234 hřivny 3 l. 1 kv. saz. stříbra (z každé hřivny 2 kr.) bylo 908 zl. 43 kr., celkem 3497 zl.

Léta 1701 za mincmistrování Ř. Egerera vykázáno stříbra z r. 1700 49 hř. 10 l., skoupeno 5324 hř. 2 l., v Horské mědi bylo 128 hř. 4 l. 1 kv. čistého a z grecu vyloučeno 11 hř. 1 l. 2 kv. 2 p., celkem 5516 hř. 2 l. 3 kv. 1 p. a z toho zmincováno 5496 hř. 15 l. 1 kv.

Dukáty vybějeny třikráte, 27. dubna 713 kusů, 2. září 814 kusů a 28. října 290 kusů po 4 zl., celkem 1823 kusy. Šlagšacu přijato po 3 kr. z kusu 91 zl. 9 kr. a nadbytek vynesl 2 zl. 40 kr.

Všech mincí s tímto užitkem přijato za 122.075 zl. 32 kr., a to bylo 44 děl grošových, 10 krejcarových.

Za stříbro dáno 113.267 zl. 44 kr., za Horskou měď mincmistru Kr. J. Kraheovi 4133 zl. 5 kr., spotřebováno mědi 7559 hř. víd.

Mincíři dostali za zmincování 10.385 hř. 1 l.

Ke 100 hř. plátů černých dáváno 20 lib. soli a tato kupována po 3 $\frac{1}{4}$ kr. za libru, spotřebováno jí za 88 zl. 45 kr. Cent vinného kamene prodal J. Ig. Hueber za 16 zl. rýn.

Od zmincování dukátu po $\frac{1}{2}$ kr. od kusu dostal Mich. Pfrogner, šmitmistr, 19 zl. 32 kr., a též dostal z každé zmincované hřivny stříbra (5496 hř. čistého) grešli, tedy celkem 68 zl. 42 kr. 3 d.

Do komory české vyplaceno 1000 zl.

Horský zámečník Puchle dodal 26 velkých válců po 12 zl. a 7 párů malých po 8 zl., i postavil štrekverk s hlavním dílem a dvěma zásuvkami za 19 zl. Za kelníky kvitovala Anna Kat. Paravicini roz. Wolkramm 2 zl. 45 kr. Kolky na dukáty ryl Bened. Rudolf Hoffmann, řezák želez a erbů, a to zhotovil 2 páry a jediný štok za 10 zl.

Železa na kolky robil Jan Jiří Fässler, zámečník pražský, a účtoval 16 zl. 24 kr. (jen 15 zl. mu dali). Mezi jiným zhotovil pár želez na čtvrtdukáty za 1 zl. 30 kr. Na dukáty a jinou minci nejvíce želez zhotovil Jiří Bertl (Pärtl), který r. 1701 přijal z mince za dílo 100 zl. 55 kr. Řezák kolků Jan Jiří Ritter dodal 55 párů a 1 štok na groše po 2 zl. a dva kolky spravil za 39 kr., 3 páry kolků na dukáty po 3 zl., 5 párů na krejcarey po 1 zl. 30 kr. a pár na půlkrejcarey za 45 kr., celkem účtoval 128 zl. 54 kr. a krásnou svoji pečeť na kvitanci přitiskl.***) Ani na komínka Bart. de Martini nesmíme zapomenouti, že od konce 17. století do r. 1720 brával z mince 12 zl. rýn. ročně a spečetil kvitanci čtyr-

*) Archiv cís. mincovny Pražské v c. k. puncovním úřadě na Staroměstském náměstí. Účty č. 99.

***) Archiv mince Pražské Nro. 100 příloha č. 19.

bokou pečetí, v níž na štítku renaissančním, zaokrouhlém, spatřuje se rozkřídlený pták na skále se štětkou (?) v zobáku. Nad ním B D M.

Ř. Egerer přijal jako deputát na dříví a kancelář 70 zl. rýn. a přitiskl pečeť s písmeny G I | A E | V W nad znakem.

Léta 1702 vykázáno 2926 hřiven stříbra skoupeného, z něhož zmincováno 2918 hř. 10 l. a Horské mědi 2212 hř. 14 l.

Dukátů vybito na dvakráté 18. července 723 a 16. října 229 (z 2 hř. 14 l 3 kv.), celkem 952 kusy po 4 zl., a bylo z nich 47 zl. 36 kr. užitku.

Grošů bylo 18 děl, tolarů z 8 děl 12.251³/₄ kusu po 2 zl. Prvé, druhé, třetí a čtvrté dílo tolarové šlo za sebou ve dnech 28. června, 13. a 28. července, pak 9. září. Mezi tímž grošů nevybýjeno od 12. máje do 14. září 1702.

Na tolarcích vyděláno 2294 zl. rýn.

P a t n á c t n í k ů ōili pětinasobných grošů vydáno v desíti slitech za 22.810 zl. rýn. Půlkrejarů vyraženo z 24 hř. bílých plátů za 83 zl. 57 kr. 1 den.

Všech mincí vyraženo za 65.280 zl. 13 kr. 2 den.

Stříbra skoupeno za 61.478 zl. 14 kr. 3 den. a za měď Horskou zaplaceno 492 zl. 21 kr.

Ondřej Puchle z Hory dělal válece k minci Pražské, Jiří Pärtl železa a jiné dílo zámečnické za 120 zl., Šimon Puesl a Jan Švrbl za ražení grošů přijali 25 zl. 11 kr. Celkem pracovalo v minci pět pregeřů.

Šmitmistr Michal Pfrogner a Eliáš Auer dostali za zmincování 737 hřiven 9 lotů na tolary a půltolary po 3 kr. za každý 36 zl. 52 kr. 2 d. a pak zase za 336 hř. 11 lotů 16 zl. 50 kr.

Mincíři si vydělali za zmincování 11 hř. 15 l. zlata a 10.591 hř. stříbra 353 zl. 27 kr. 2 d., a pak z černých plátů 6583 hř. pomocí soli vyběleny pláty bílé. Soli vzali na 100 hř. 20 liber, libru po 3¹/₄ kr.

Všech výloh se zmincováním bylo 1768 zl. 4 kr. 2 d., a všeho vydání v mincovně 63.738 zl. 40 kr. 3 den., tak še vykážán zbytek 1542 zl. 2 kr. 3 d.

J. Bernard Wohnsiedler působil v Praze jako kvardajn až do října 1702, načež ujal tento úřad Ig. Ant. Putz.

Zámečnické potřeby k minci opatroval Jiří Pärtl, měšřan. Zejména zhotovil 40 želez na groše po 1 zl. O. Puchle v Hoře zhotovil 15 válečů za 6 zl. Jan Jiří Ritter r. 1702 vyryl 4 páry kolků na dukáty po 3 zl., 1 pár na tolary a 1 pár na půltolary za 5 zl., pak 16 párů grošových kolků po 2 zl. a pár na půlkrejcary za 45 kr., celkem přijal 57 zl. 45 kr.

Kvittance Ondřeje Ig. Rabensteina, řezáka kolků, ze 492 zl. 21¹/₄ kr. jest jen v seznamu, v přřlohách účetních však jsme se jí nedohledali.*)

Léta 1704 vybito dne 20. února 1030 dukátů, dne 7. dubna 655 po 4 zl., dne 10. června 787, dne 26. června 458, dne 24. července 457, dne 15. září 1299 a dne 2. prosince 370 dukátů; celkem 5056 kusů.

*) Archiv mincovny Pražské Nro. 101. řřa. 1.

Na groše učiněno 40 slitků, na toлары 29, na krejcary 3 a na půlkrejcary 2. Celkem přijato hotových peněz za 211.629 zl. 40 kr. 3 d.

Horní hofmistr Jan Bernard Wohnsiedler dostal na dluhy mincí u něho učiněné 3679 zl.

Jan Jiří Ritter, řezák želez, zhotovil 31 párů štoků jednoduchých na groše po 2 zl. kus, 4 páry na dukáty po 3 zl., jeden štok na pětinasobné dukáty za 6 zl., dvě štoků na půltolary za 4 zl. 30 kr., 2 páry na krejcary po 1 zl. 30 kr., 1 pár na půlkrejcary za 45 kr. a pár grošových kolků přizpůsobil do válce za 15 kr.; celkem vydělal 93 zl. 30 kr. V pečetí měl umělecky vyřezaného sv. Jiří pod korunou a vedle G R. Vše ve štítě renaissančním vespod třemi festony zdobeném, k nimž kloní se na nich usazení ptáci s obou stran.

Benedikt Hoffmann vyřezal na dukáty dva páry kolků po 4 zl. a pár štoků na toлары za 12 zl.

Léta 1705 zhotovil řezák kolků Benedikt Rud. Hoffmann, ryjec kamenů a zhotovitel znaků, dva páry dukátových štoků za 8 zl., dvě štoků na půl dukáty za 3 zl., dvě štoků na toлары za 10 zl. a za řezání i formování grošových dvě štoků 2 zl. 30 kr. Ondřej Puchle, měšťan a zámečnick z Kutné Hory, dostal za 13 párů grošových válců (po 12 zl.) 156 zl. a za 7 párů malých válců po 8 zl. — 56 zl. Na pečetí měl noha, kterak drží klíč mezi větvemi vavřínovými a svrchu A P

V Praze vybijeny dukáty čtyřikráte, a to 21. ledna 1705 — 458 kusů po 4 zl., 12. února 326 kusů, 12. května 824 kusy a 12. prosince 612 kusů za 2448 zl., celkem vybito 2220 kusů, z čehož užitku zúčtováno 111 zl.

Na groše učiněno 35 slitků (obyčejně asi za 2000 zl.), na toлары 11 a na krejcary 5 a na půlkrejcary 3.*) Celkem přijato zmincovaných peněz za 12.040 zl. 35 kr., od čehož však odečísti dlužno zálohu 4483 zl. 6 kr. 1 den. z roku předešlého.

Stříbro dodával hrabě Nostic, Jáchym Eitlitz, Isák Goldschmidt, Israel Goldschmidt, Jan Meininger, Aron Austerlitz, Mojžš Kauders a jiní. Z Kutné Hory koupeno 6838 hř. mědi. Na streckwerku táhli koně 232 dní a dostalo se za to mzdy 348 zl. Celkem spracováno r. 1705 — 27 hř. 15 l. 2 kv. 3 d. zlata a 21.850 hř. 1 lot stříbra.

Všeho vydání v minci Pražské r. 1705 bylo 123.062 zl. 59 kr. a ukázal se zbytek 4.711 zl. 47 kr. 1 den.

V Pražské mincovně málo spracováno rudného stříbra. Bylo sice nařízeno po stavení dlouhé mince zasýlati tam všechno dobyté stříbro z Ratibořic, ale záhy opět pomýjeno toho, když hory na Horách Kutných stále chudly, a tudíž i stříbro z Ratibořických rud tavené, zmincováno tam. X

*) Třetí dne 5. listopadu poskytl cánů 61 hř. 5 l. hlavně se šrotu slitých, černých plátů bylo 40 hř. 10 l., peněz 36 hř. 10 l. za 134 zl. 56 kr.

x Tolarů v českých mincovnách od r. 1672 do r. 1692 nevybývá, jen drobná mince.*)

Když zase povoleno raziti české tolary, byl v Praze při mincovně rada komory české, německé expedice, Matouš Vaist mincmistrem.

V účtech po něm vyhledal Jan Václav Dietzler některé nedostatky a spravoval jako rada čes. komory po jeho smrti r. 1694 Pražskou mincovnu. Na to jmenován sem Řehoř Egerer, za něhož zahájeno čilější mincování. Zejména zmincováno ze stažených zlatníků roku 1695 za 180.062 zl. tolarů. Zemřel v Praze dne 7. února 1710 a minci zatím spravoval zemský pruběř Volfgang Jakub Moeller.

Některí vykládají písmena P M na mincích z roku 1710 a 1711 slovy „pruběř Moeller“, avšak možno pravdojatečněji čísti je „Pražská mince“, jako se činí v přestávce po M. Vaistovi.

Jáchymovská mincovna.

Hornictví v Jáchymově pokleslo za války třicetileté značně. Znamenáme to z chudých výtěžků do mincovny Pražské přinášeny. Podrobnosti nalézt lze v obšírném rukopisu Jana Miesla „Joachimsthalische Chronik“ v zemském Národním museu.

Mince vybité za mincmistrů Jana Jakuba Kittnera z Perchhaimbu (1650—1668), Pavla Václava Selinga (1668—1670) a Jana Jakuba Macasia (1670—1672) náležejí ku vzácným. Královská komora učinila pokus již r. 1650, když mincmistr Jan Freistein uprchnul i s pokladnou, aby mincovna byla zavřena, což příčinlivý Kittner na čas odvrátil.

Ještě léta 1670 vybito zde z 8 lotů tříkrejcarových grošů a pozvolna raženo dále, jak si přál nejvyšší mincmistr v nařízení z r. 1679; avšak dokladů písemných není, neboť téměř všechny spisy, mincovny Jáchymovské se týkající, shořely při velikém požáru Jáchymova roku 1874.**)

O jakosti mincí.

Jakost mincí zůstávala od počátku panování císaře Ferdinanda III. a za císaře Leopolda I. až po r. 1672 v stejné míře. Vybýjelo se z Vídeňské hřivny saz. 80 dukátů jakosti 23 karátů 8 grenů po 2 zl. 30 kr. kus, od roku 1637 kvartálu Luciae tolarů 9³/₄ kusu jakosti 14 lotů 4 grény po 90 krejcarech, groše tříkrejcarové zrna osmilotového 165 z hřivny. Krejcarů vybýjelo od r. 1637 do r. 1672 z hřivny 310 jakosti pětilotové, načež od r. 1673 jen 292¹/₂ jakosti

*) Nalézá se sic v c. a k. mincovním kabinetu ve Vídni desít dukátů rázu tolarového z r. 1676 (Tab. LXXXVII. obr. 844.) a pět dukátů s letopočtem 1676 rázu půltolarového (Tab. LXXXVIII. obr. 847.), však stříbrných peněz toho rázu ve sbírkách nebývá. Tolar s letopočtem 1674 v dotčené sbírce chovaný pochází z ražby Horaké a jest vzácný, rovněž jako ty s letopočtem 1666 a 1672.

***) Ottův Slovník Naučný XII. str. 1021.

čtyřlístkové. Rokem 1674 pohoršeny tolary stejné síce jakosti, že jich vybijeno $9\frac{3}{5}$ po 1 zl. 30 kr., patnáctníků devítilostových $43\frac{7}{8}$ z hřivny, šestikrejcarů či šestáků sedmilostných $85\frac{3}{16}$ z hřivny sazené.

Rovněž dukáty od r. 1675 do r. 1689 zlehčeny na 23 karaty $7\frac{1}{4}$ grénu $80\frac{1}{3}$ z hřivny po 3 zl., načež roku 1690 vybijeny dukáty zrna 23 kar. 8 gr. z hřivny $80\frac{1}{3}$ kusu po 3 zl. 30 kr. a zvýšeny v ceně na 4 zl. roku 1694, kdy raženo $19\frac{1}{5}$ půltolaru po 1 zl. a $38\frac{2}{5}$ čtvrttolaru po 30 kr., obojí zrna tolarového 14 lotů 4 grény, pak $43\frac{7}{8}$ zvýšených pětigrošů čili osmnáctikrejcarů jako devítilostní; dvougroše sedmilostní $85\frac{3}{16}$ z hřivny sazené, kus po 7 kr.

V lednu roku 1694 váleny tříkrejcarné groše zrna 6 lotů $2\frac{1}{4}$ grénu $161\frac{7}{8}$ z hřivny sazené, jež zlehčeny již v březnu t. r. na zrně na 5 lotů 3 gr. a vybito jich $161\frac{31}{32}$ z hřivny.

Po stažení zlatníků r. 1695 vydány tolary 14lotní z hřivny $9\frac{3}{4}$ kusu po 2 zl., čtvrttolary téhož zrna $38\frac{2}{5}$ z hřivny po 30 kr., pětigroše zůstávaly stejného zrna stříže, platily však 17 kr. (sedmáctnásky). Groše pětilostní raženy z hřivny sazené $161\frac{23}{32}$ kusu, sedmíky zrna sedmilostního $85\frac{5}{16}$ z hř. sazené, krejcarů zrna 3 loty 2 grény $295\frac{5}{16}$ kusu a půlkrejcarů čili dvojky zrna 2 loty $2\frac{1}{4}$ gr. $445\frac{3}{16}$ kusu.

V Kutné Hoře řídili se rozkazem komory české dle nálezu dvorské komory z r. 1700, jehož obsah sdělen bude při slezském mincovnictví a také v přehledu se uvádí. Tímto nařízením srovnala se v zrně mince česká i slezská s mincí dědičných zemí a více se vytěžilo.

V téže jakosti vydávány mince až do smrti císaře Leopolda a pak po celém panování císaře Josefa I. a Karla VI. až k r. 1744.

Mince slezská za Leopolda I.

V císařských mincovnách ve Vratislavi, v Břehu a Opolfi zmínován nejvíce pagament a zlomky. Hledělo se k tomu, aby překupníci stříbra i jednotlivci měli obchod ulehčený, a též aby stříbro nebylo vynášeno do Polska. Úřadování v mincovnách těchto bylo neschůdné; neboť ve druhé polovině XVII. století přestali v Polsku skoro docela mincovati větší mince, přestávající na výnosnějších drobných. Podobně počínali si v mincovnách Vratislavských biskupů, pak v Nise a v mincovně slezských Piastovců v Olešnici.

Překupníkům v minci císařské nebylo placeno tak výhodně, jako v oněch mincovnách, kde na zisk vybijeno; také císařská velká mince (tolary a jich díly) záhy zmizela v kelnkách prodavačů stříbra. Tím vysvětluje se, proč úředníci mincoven císařských raději vytepovali drobnou minci.

Ve Vratislavi byl mincemistrem Martin Maximilian z Wackherle, rodem Tyrolan, který přišel se svým otcem do uherských báňských měst, kde se vyučil. Ustanoven byl ve Vratislavi roku 1685 mincemistrem a pak dekretem ze dne 17. července 1697 zároveň zemským pruběrem slezským s titulem „císařský rada“. Od 1. října 1704 byl radou slezské komory. Na mincích vybijel znamení

M M W, začáteční písmena svého jména, což někteří vykládali chybně Moneta Municipia Wratislaviensis.

Po něm následoval r. 1702 František Novák.

Kolky řezali sem řezači Jiří František Hoffman, bratr vídeňského řezače Jana Mich. Hoffmana. Býval placen do r. 1667 za každý vyřezaný kolek. Pak 9. února 1668 ustanoven mu stálý plat 300 zl. za Vratislavskou mincovnu a dekretem ze 7. srpna 1669 dostával za práci pro Opolskou mincovnu 200 zl.

Ale že pak pokleslo mincování v obou mincovnách, dostal dle dekretu z 5. září 1672 za obě jen 300 zl. Znamení jeho G H nalézá se na tolarech od r. 1709 a také na mnohých tolarech Leopolda I. Zemřel roku 1713.

Při mincovně Vratislavské nedostávalo se vodní hybné síly k válení cánů. Vozivány cány do Opolí, kde byla na vodě válcovna. Tím vzešly značné výlohy. Konečně podařilo se slezské komoře po delším vyjednávání získati od kláštera sv. Matyáše ve Vratislavi nájmem pozemek, na kterém zřízen pak vodní stroj k hnání válcovny na mince.*)

Z té příčiny byla mincovna v Opolí dne 6. listopadu 1704 zrušena.

Až posud (roku 1700) upotřebováno ve Slezsku při mincovnách hřivny Vratislavské.

Podle nařízení dvorské komory měla býti ve všech zemích ku království Českému přivtělených zavedena Vídeňská hřivna. Za tím účelem dne 21. srpna 1700 poslal nejvyšší mincmistr Petr hrabě z Kokořova z Prahy do Vratislavi i do Hory Kutné závaží a tabulku s přísným nařízením, aby hned dle Vídeňské váhy kupovány byly pagamenty a podobně mincovní stříbro sazeno a kouskováno.***) Tabulku, která mince saditi, jak zaslána byla mincovně Vratislavské, tuto v přepisu uvádíme:

Dukátů má býti ze sazené Vídeňské hřivny $80\frac{2}{5}$ kusu jakosti 23 karatů 8 grenů, protože má se z ryzí hřivny Vídeňské vyběti $81\frac{169}{355}$ kusu po 4 zl. v ceně 326 zl. rýn. 3 kr. a 3 hal.

Říšských tolarů má býti ze sazené hřivny Vídeňské $9\frac{3}{4}$ kusu jakosti 14lotové; protože ryzí hřivna Vídeňská vyjde na $11\frac{1}{7}$ kusu po 2 zl. v ceně 22 zl. rýn. $17\frac{1}{7}$ kr.

Patnáctikrejcarů budiž $43\frac{17}{64}$ kusu z Vídeňské hřivny sazené jakosti 8 lotů 3 kv. 2 den., protože má se vyběti z ryzí hř. Vídeňské $43\frac{7}{8}$ kusu jakosti 9lotní po 17 kr. a hřivna Vídeňská vyjde na 22 zl. rýn. 6 kr.

Dvougroše čili šestikrejcarý vybitý budou $83\frac{100}{128}$ kusu ze sazené Víd. hřivny jakosti 6 lotů 3 kv. 2 den., tak že se jich vybijí z ryzí hřivny Víd. $85\frac{5}{16}$ kusu jakosti sedmilotové, které po 7 kr. vydávány vycení hřivnu za 22 zl. rýn. 45 kr.

Grošů tříkrejcarových vybijí se ze sazené hřivny $158\frac{13}{64}$ kusu jakosti

*) C. k. dvorské komory archiv. České záležitosti horní a mincovní z 3. června 1704

**) Archiv horní v Kutné Hoře k r. 1700 i s opisy listů komory dvorské a nejvyš. mincmistra. Slezská čili polská hřivna vážila 205·6 gr, kdežto česká 258·17 gr a stará vídeňská 281·4 gr.

5 lotů 2 kv. a 2 hal., protož bude $161\frac{23}{32}$ kusu jakosti 5lotové a 3 kventlíků, čímž vzejde ryzí hřivna na 22 zl. rýn. 30 kr.

Krejcary sazeny budou v kelímku po třech lotech zrna do sazené hřivny, aby bylo $281\frac{1}{4}$ kusu jakosti třílotové, a tak vyšlo $292\frac{31}{32}$ kusu z ryzí hřivny v ceně 25 zl. rýn.

Tatáž tabulka zaslána též nejvyš. mincmistrom Petrem hrab. z Kokořova Kutnohorskému hornímu hofmistru a úředníku mince Krištofu Jak. Krahemu, aby se jí přesně řídil a pagamenty jinak nekupoval, leč na hřivnu Vídeňskou, a pak dne 11. září 1700 týž nejvyš. mincmistr připomínal Krahemu, kdyby něco měl namítati, aby řádné dobrozdání své záhy zaslal české komoře.

Doclelo tedy r. 1700 jednoty u váze ve všech mincovnách zemí dědičných a českých.

Které mince byly vybljeny za krále Leopolda I. v mincovnách českých a slezských.

V mincovně Pražské vybljel mincmistr Krištof Margalík

r. 1656: korunovační tolary a půltolary a pamětní peníze zlaté a stříbrné ve třech velikostech k rozhazování mezi lid při korunovaci.

Pak se znamením kotvy v kruhu (Tab. LI. značka 57.)

r. 1658: groše a půlkrejčary;

r. 1659: pětidukáty, dvoudukáty, dukáty, patnáctníky a groše (dvojsko kolku);

r. 1660: dvoudukáty, groše a krejčary;

r. 1661: desítnásobné dukáty a groše;

r. 1662: dvoudukáty, groše, půlkrejčary a početní groše;

r. 1663: desítidukáty, groše a půlkrejčary;

r. 1664: desítidukáty, patnáctníky (dvoje a sice s letopočtem 1664 a 16—64), šestáky a groše;

r. 1665: šestáky a půlkrejčary;

r. 1666: půlkrejčary.

Za mincmistra Ant. svob. pána Janinalli vydány se značkou (I)

r. 1670: tolary a groše;

r. 1673: dukáty po 3 zl., groše a krejčary;

r. 1674: dukáty, tolary, patnáctníky, šestáky a groše;

r. 1675: desítidukáty, dukáty a groše;

r. 1676: pětidukáty, dukáty a groše;

r. 1677: groše;

r. 1678: groše;

r. 1681: desítidukáty a šestáky;

r. 1683: šestáky;

r. 1684: dukáty a šestáky;

r. 1685: šestáky;

r. 1686: šestáky;

r. 1687: šestáky.

R. 1677 dal tu též František Josef hrabě Šlik raziti své tolary a zlatníky.

Mincmistr Matyáš Vaist bil se značkou M · V v oválu neb v závorkách

r. 1688: šestáky a groše;

r. 1689: pětidukáty a šestáky;

- r. 1691: pětidukáty, šestáky a groše;
 r. 1692: dukáty a šestáky;
 r. 1693: dukáty, tolary,*¹) zlatníky, půlzlatníky (dvoje), patnáctníky (dvoje), šestáky (dvoje) a groše (čtvery);
 r. 1694: patnáctníky (dvoje), šestáky a groše.
 Za mincmistr. interregna raženy se značkou (P · M) = Pražská mince
 r. 1694: čtvrtdukáty, patnáctníky a groše;
 r. 1695: patnáctníky.
 Mincmistr Řehoř Egerer vybějel se značkou G · E stojící buď ve volném poli neb v ozdobném štítku neb v závorkách
 r. 1694: patnáctníky a groše;
 r. 1695: dukáty, tolary, půltolary či zlatníky, čtvrttolary či půlzlatníky, patnáctníky, groše (troje), krejcary, zemské krejcary a půlkrejcary;
 r. 1698: tolary (dvoje), patnáctníky, groše (dvoje) a krejcary;
 r. 1697: groše;
 r. 1698: dukáty, groše (dvoje) a půlkrejcary;
 r. 1699: groše a půlkrejcary;
 r. 1700: groše, krejcary (dvoje, s letopočtem 1700 a 17—00) a půlkrejcary;
 r. 1701: dukáty, půltolary, groše, krejcary a půlkrejcary;
 r. 1702: čtvrtdukáty, tolary, půltolary, groše (některé též s chybným letopočtem 17—20) a půlkrejcary;
 r. 1703: tolary, zlatníky, groše a krejcary;
 r. 1704: dukáty, tolary, groše, krejcary a půlkrejcary;
 r. 1705: tolary, groše a krejcary.
 R. 1701—1705 vybějeny též groše z mosazi a r. 1705 z mědi.
 V mincovně Kutnohorské razil úředník mince Řehoř Hackl z Hackenfelau pod znamením ruky s kladivem v kruhu (Tab. LI. značka 58)
 r. 1658: groše a krejcary;
 r. 1659: groše a krejcary;
 r. 1660: groše a krejcary;
 r. 1661: groše, krejcary a půlkrejcary;
 r. 1662: groše a krejcary;
 r. 1663: groše a krejcary;
 r. 1664: groše a krejcary;
 r. 1665: groše, krejcary a půlkrejcary;
 r. 1666: dvoutolary, tolary, groše a krejcary;
 r. 1667: groše, krejcary a půlkrejcary;
 r. 1668: groše, krejcary a půlkrejcary;
 r. 1669: desítidukáty, dukáty, tolary, groše a půlkrejcary;
 r. 1670: dvoudukáty, dukáty, groše a půlkrejcary;
 r. 1671: dvoutolary, tolary, půltolary, groše a krejcary;

*, Jen 6171 kus.

- r. 1672: dvoutolary, tolary, groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1673: groše;
- r. 1674: groše a půlkrejcary;
- r. 1675: groše;
- r. 1676: groše a půlkrejcary;
- r. 1677: groše.

Nástupce jeho Krištof Krahe bil se znamením šlšgle a pemrlice skřížených mezi písmeny C—K (Tab. LI. značka 63.)

- r. 1678: groše a půlkrejcary;
- r. 1679: groše (dvojitbo rázu s letopočtem 1679 a 16—79);
- r. 1680: groše a krejcary;
- r. 1681: groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1682: groše a krejcary;
- r. 1683: groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1684: dukáty, groše a krejcary;
- r. 1685: groše;
- r. 1686: groše a půlkrejcary;
- r. 1687: groše a krejcary;
- r. 1688: groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1689: groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1690: půldukáty, čtvrtdukáty, groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1691: groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1692: groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1693: groše (dvoje), krejcary a půlkrejcary;
- r. 1694: patnáctníky, šestáky, groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1695: tolary, půltolary, patnáctníky, šestáky, groše, krejcary, zemské krejcary (se zn. skřížených kladiv bez písmen) a půlkrejcary;
- r. 1696: patnáctníky, groše a krejcary;
- r. 1697: groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1698: groše (dvoje), krejcary a půlkrejcary;
- r. 1699: groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1700: groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1701: groše, krejcary a půlkrejcary;
- r. 1702: groše.

Mimo to raženy za něho v zdejší mincovně trojníky neb vídeňské groše nepřetržitě od r. 1682 až včetně do r. 1701 a sice r. 1693, 1695 a 1697 dvojitbo a r. 1694 čtverého kolku a r. 1687, 1688 a 1690 též ve zlatě.

Za mincmistrovského interregna vybsjeny s písmeny (K M) = Kutnohorská mince

- r. 1702: troje krejcary a
za úředníka mince Bernarda Wohnsiedlera se znamením dvou kladívek křížem přes sebe přeložených nad horami a s písmeny B—W po stranách (Tab. LI. značka 64. a 65.)

- r. 1702: tolary;
 - r. 1703: tolary;
 - r. 1704: tolary;
 - r. 1705: tolary a groše (dvoje);
- pak se znamením pouze skřížených kladívek nad horami
- r. 1702: krejcary a půlkrejcary;
 - r. 1703: krejcary (troje) a půlkrejcary;
 - r. 1704: krejcary (dvoje) a půlkrejcary;
 - r. 1705: krejcary (dvoje) a půlkrejcary.

Též vydány r. 1702, 1703, 1704 a 1705 trojníky (poslední ročník také jako hranáče).

V mincovně Jáchymovské byla ražba v úpadku. Mincováno velmi chabě a sice za mincmistra Jana Jakuba Kittnera z Perchlaimbu se znamením korunky (Tab. LI. značka 61.) vybijeny

- r. 1659: tolary, zlatníky, půlzlatníky a groše;
- r. 1660: groše a krejcary;
- r. 1661: groše;
- r. 1663: půlzlatníky, patnáctníky a groše;
- r. 1666: půlzlatníky.

Za mincmistra Pavla Václava Selinga vybity se znamením přesýpacích hodin

- r. 1668: groše (dvoje, s letopočtem 1668 a 16—68) a
 - r. 1670: groše,
- načež od tohoto roku o mincovně zdejší nemáme zpráv.

Mince této mincovny z oné doby jsou velice vzácné.

V mincovně Vratislavské razil varďajn Jiří Hübner s písmeny G—H

- r. 1659: tolary, patnáctníky, groše (dvoje) a krejcary;
- r. 1660: dukáty, tolary, patnáctníky (dvoje), groše a krejcary;
- r. 1661: dvoudukáty, dukáty, patnáctníky, groše (dvoje) a krejcary;
- r. 1662: dvoutolary, tolary, půltolary a patnáctníky (šestery);
- r. 1663: dukáty, tolary (dvoje, se zn. G H a G—H), patnáctníky a groše;
- r. 1664: půldukáty, půltolary, čtvrttolary a patnáctníky;
- r. 1665: tolary a groše.

Mincmistr Šalomoun Hammerschmidt vybíjel s písmeny S—H

- r. 1664: tolary a patnáctníky;
 - r. 1665: tolary, půltolary, patnáctníky, šestáky, groše a krejcary;
- pak s písmeny S—HS
- r. 1664: patnáctníky;
 - r. 1666: čtvrttolary.

Týž s písmeny SHS bil

- r. 1666: tolary, čtvrttolary, groše a krejcary;
- r. 1667: půldukáty a groše (dvoje);
- r. 1668: tolary a groše;

- r. 1669: čtvrtdukáty, $\frac{1}{6}$ dukátu, tolary, půltolary a groše;
- r. 1670: půldukáty, tolary, půltolary, groše (dvoje) a krejcary;
- r. 1671: $\frac{1}{6}$ dukátu a krejcary;
- r. 1672: šestáky (dvoje) a krejcary;
- r. 1673: $\frac{1}{6}$ dukátu, tolary, šestáky (čtvery) a krejcary;
- r. 1674: dukáty, $\frac{1}{6}$ dukátu, tolary, patnáctníky a šestáky (dvoje);
- r. 1675: $\frac{1}{6}$ dukátu, patnáctníky a šestáky (dvoje);
- r. 1676: pět dukátů, dukáty, půldukáty, čtvrtdukáty, $\frac{1}{6}$ dukátu a šestáky (dvoje);
- r. 1677: $\frac{1}{6}$ dukátu, tolary a šestáky;
- r. 1678: půldukáty a šestáky;
- r. 1679: dvoudukáty, půldukáty, $\frac{1}{6}$ dukátu, $\frac{1}{12}$ dukátu, půltolary a šestáky;
- r. 1680: dukáty (ve stříbře), čtvrtdukáty a šestáky;
- r. 1681: $\frac{1}{2}$ dukátu, čtvrtdukáty a šestáky;
- r. 1682: $\frac{1}{6}$ dukátu, $\frac{1}{12}$ dukátu a šestáky;
- r. 1683: $\frac{1}{3}$ dukátu, čtvrtdukáty, $\frac{1}{12}$ dukátu, tolary a šestáky;
- r. 1684: tolary a šestáky (dvoje);
- r. 1685: dukáty a šestáky;
- r. 1686: tolary a šestáky;
- r. 1687: dvoudukáty, čtvrtdukáty, $\frac{1}{6}$ dukátu, $\frac{1}{12}$ dukátu a šestáky;
- r. 1688: půldukáty, čtvrtdukáty, $\frac{1}{3}$ dukátu, $\frac{1}{6}$ dukátu, $\frac{1}{12}$ dukátu, tolary a šestáky;
- r. 1689: půldukáty, tolary, půltolary a šestáky;
- r. 1690: dukáty, $\frac{1}{2}$ dukátu, $\frac{1}{6}$ dukátu (též v stříbře), $\frac{1}{12}$ dukátu (též v stříbře);
- r. 1691: čtvrtdukáty (též v stříbře), $\frac{1}{6}$ dukátu a šestáky;
- r. 1692: $\frac{1}{12}$ dukátu;
- r. 1693: tolary a šestáky.

Se značkou S H S mincmistra Šal. Hammerschmidta a se znamením G F H řezače želez Jiřího Frant. Hoffmanna vybity zde r. 1666, 1678 a 1679 tolary.

Za mincmistra Martina Maximiliana z Wackherle, jenž spolu byl též mincmistrem v Opolí, vydány se znamením M · M/W

- r. 1694: dukáty a patnáctníky (troje);
- r. 1695: tolary a groše (troje);
- r. 1696: půltolary, patnáctníky a groše;
- r. 1697: groše;
- r. 1698: groše (dvoje) a krejcary troje;
- r. 1699: tolary a krejcary.

V mincovně Opolské za mincmistra Frant. Ign. Kirchenhofera bity se znamením F · I · K

- r. 1673: groše;
- r. 1674: groše;
- r. 1675: šestáky a groše;

- r. 1676: šestáky;
- r. 1677: patnáctníky a šestáky;
- r. 1681: šestáky;
- r. 1682: šestáky;
- r. 1683: šestáky (dvoje).

Se značkou M · M/W vardajna Martina Maximiliana z Wackherle raženy

- r. 1686: šestáky;
- r. 1688: patnáctníky;
- r. 1689: šestáky;
- r. 1692: patnáctníky;
- r. 1693: patnáctníky, šestáky a groše.

Pozdější jeho mincovní produkty uvedeny výše při mincovně Vratislavské.
Vardajn Frant. Novák vybíjel se znamením F · N neb F — N

- r. 1699: groše a krejcary (troje se znam. F — N);
- r. 1700: dukáty, groše a krejcary;
- r. 1701: groše a krejcary (dvoje);
- r. 1702: tolary, groše (dvoje) a krejcary;
- r. 1703: groše;

r. 1704: tolary a groše;

r. 1705: tolary, půltolary a groše (troje a též jako hrauáče).

Ve Břehu razil mincmistr Krištof Brettschneider se znamením C — B

- r. 1676: groše;
- r. 1677: dukáty, patnáctníky, šestáky (dvoje) a krejcary;
- r. 1688: groše;
- r. 1693: patnáctníky;
- r. 1694: patnáctníky a krejcary;
- r. 1695: pět dukáty, tolary, půltolary a groše;
- r. 1696: tolary a groše (desaterého kolku);
- r. 1697: tolary, groše a krejcary (dvoje);
- r. 1698: groše (čtvery) a krejcary;
- r. 1699: groše a krejcary;
- r. 1700: groše (dvoje) a krejcary (troje);
- r. 1701: groše a krejcary;
- r. 1702: groše a krejcary;
- r. 1705: půltolary a groše.

V Kladské mincovně bity za mincmistra Jiřího Wernera se značkou G W

r. 1659: krejcary.

Mimo to raženy v nezjištěných slezských mincovnách:

Se značkou F · B · L

- r. 1664: patnáctníky;
- r. 1665: patnáctníky, šestáky (dvoje) a groše.

S písmeny M — B

r. 1674: trojníky.

Bez značek mincovních :

bez letopočtu: křížené půltolary s obrazem Ferdinanda III. na jedné a Leopolda I. na druhé straně;

- r. 1664: tolary;
- r. 1668: trojnšky (dvoje);
- r. 1669: dukáty a trojnšky;
- r. 1670: trojnšky;
- r. 1671: trojnšky;
- r. 1672: groše a trojnšky;
- r. 1673: groše a trojnšky;
- r. 1674: půlkrejcary;
- r. 1675: půlkrejcary;
- r. 1676: půlkrejcary;
- r. 1677: půlkrejcary;
- r. 1678: půlkrejcary;
- r. 1679: půlkrejcary (též jako hranáče) a trojnšky;
- r. 1680: trojnšky;
- r. 1681: půlkrejcary a trojnšky;
- r. 1686: $\frac{1}{8}$ dukátu, půlkrejcary a početní peníze;
- r. 1687: $\frac{1}{12}$ dukátu;
- r. 1688: $\frac{1}{8}$ dukátu a $\frac{1}{12}$ dukátu;
- r. 1689: půlkrejcary;
- r. 1690: $\frac{1}{8}$ dukátu (též v stříbře) a šestáky;
- r. 1691: půlkrejcary;
- r. 1692: $\frac{1}{12}$ dukátu;
- r. 1693: půl dukáty, $\frac{1}{8}$ dukátu, $\frac{1}{6}$ dukátu a groše;
- r. 1694: $\frac{1}{8}$ dukátu a $\frac{1}{12}$ dukátu;
- r. 1695: $\frac{1}{8}$ dukátu, $\frac{1}{12}$ dukátu, krejcary a zemské krejcary;
- r. 1696: čtvrt dukáty, $\frac{1}{8}$ dukátu a $\frac{1}{12}$ dukátu;
- r. 1697: $\frac{1}{6}$ dukátu a krejcary;
- r. 1698: půl dukáty, čtvrt dukáty, $\frac{1}{8}$ dukátu, $\frac{1}{12}$ dukátu a krejcary;
- r. 1699: čtvrt dukáty a $\frac{1}{12}$ dukátu.

Popis mincí Leopolda I.

Mince korunovační a pamětní.

Tolar korunovační. Na líci ve věnci vavřínovém, nahoře i dole svázaném, perlovitá koruna s palmovými ratolestmi po stranách. Pod ní v 7 řádcích LEOPOLDVS | HVNGARIÆ REX | IN REGEM · BOHE | MLÆ CORONA | TVS · 14 · SEP | TEMBRIS | A° 1656 t. j. Leopold, Uherský král, na krále Českého korunován dne 14. září roku 1656. Okraj čárkovitý.

Na rubu pod zářícím Božím okem v oblacích v dvojkruhu, zevnějším hladkém, otevřeném nahoře a vnitřním perličkovém, rozevřeném nahoře i dole, dvě obrněných rukou z oblak vyčnívajících, z nichž ona po levé straně drží žezlo, po pravé pak meč nad korunovanou zeměkouli. Opis CONSILIO · ET · | INDVSTRIA · t. j. Rozvahou a pílí. Obruba hladká a při okraji čárkovaná.

Průměr $41\frac{1}{2}$ mm, váha 28·9 gr.

Podobně ražený korunovační půltolar či zlatník (Tab. LXXIX. obr. 736.) o téměř průměru váží 16·3 a jiný 18·69 gr.

Vedle tolarů a zlatníků raženy k rozhazování mezi lid o korunovaci též menší korunovační peníze ze zlata a stříbra ve třech velikostech.

Větší korunovační peníz (Tab. LXXIX. obr. 737.), měřící v průměru 28 mm, jest téhož lícení jako tolar, jen na líci není věnce, aniž za slovem REGEM tečky. Na rubu čte se CONSILIO · ET · | · INDVSTRIA

Váha stříbrného jest 3·67 – 3·7 gr.

Střední korunovační peníz (Tab. LXXIX. obr. 738.) průměru 21 mm podobá se předešlému, nese však na lící straně nápis LEOPOLDVS | HVNGARIÆ REX | IN REGEM BOHE | MLÆ · CORONA | TUS · 14 · SEP | TEMBRIS | · 1656 ·

Na rubu jest obvoděk vnitřní pouze jednoduchý a za ním jest opis s rozdělovacími znaménky jako na tolaru.

Stříbrný váží 1·97 gr.

Malý korunovační peníz (Tab. LXXIX. obr. 739.) o průměru pouze $17\frac{1}{2}$ mm srovnává se též lícením s předešlým, legendami pak s tolařem, ale nemá jak na líci tak i na rubu v legendách žádných dělebných teček, ani označení A° před letopočtem. Obvoděk vnitřní jest pak pouze shora protržený.

Váha stříbrného obnáší 1·4 gr.

Železa ke všem těmto korunovačním mincím pracoval rytec Šalomoun Skultet, řezal želez při pražské mincovně.*)

Z medailí pamětních uvádíme:

Medaili s heslem panovníkovým bez letopočtu (Tab. LXXIX obr. 740.) od Kristiana Wermutha (řezal želez v Gothě 1688—1739), jež má na lící straně poprsí panovníkovo v levo obrácené s dlouhými vlnitými vlasy, vavřínem věnčené, v plášti zahalené, s řetězem zlatého rouna na prsou. Pod ramenem vidí se z drobných liter znamení rytcovo C · W · Kolem poprsí dte se z dola od levé strany k pravé opis LEOPOLDVS · D · G · ROM · IMP · AVG · GERM · HVNG · BOHEM · REX ☉ t. j. Leopoldus Dei gratia Romanorum imperator, augustus, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ rex (Leopold z Boží milosti Římský císař, vznešený, Německý, Uherský, Český král).

Na rubu jest rakousko-kastilský znak, lemovaný řetězem zlatého rouna, na němž sedí jednoblavý orel s rozpjatými křídly, držící v pravém spáru žezlo a v levém meč. Nad orlem vznáší se koruna dvojitým polokruhem paprsků ozářená. V pravo (heraldicky) od znaku rakousko-kastilského jest korunovaný ozdobný štítek uherský a pod ním otevřená kniha a brkové péro. Na levé pak straně znaku jest korunovaný štítek český a pod ním přilbice. Z dola od levé strany k pravé běží opis: AVSTRIÆ EST IMPERARE ORBI VNIVERSO t. j. Rakousku přísluší vládnouti světu veškerému. Na hraně medaille kolkolem vyraženo jest heslo císařovo * CONSILIO ET INDVSTRIA * ☉

Průměr 32 mm, váha stříbrné medaille 14·8 gr, bronzové 14·31 gr; jsou také v cínu ražené.

Malá stříbrná portraitní medaille královských manželů (od Jana Kittla, ryjce ve Vratislavi, † 1739) nese na lici poprsí krále s pravé strany s dlouhými kadeřavými vlasy, vavřínovým věncem zdobenými, v antickém rouchu, dosahující nahoře i dole až k okraji medaille. Opis po stranách PATER | PATRIÆ t. j. otec vlasti.

Na rubní straně vidí se poprsí králové s levé strany a opis · MATER · | · AVGVSTA · t. j. matka vznešená.

Průměr 19—20 mm, váha 3·25—3·75 gr.

Kromě těchto popsanych vydáno ještě více jiných medailí portraitních z kovu ražených, ze dřeva tlačených, i ze slonoviny řezaných, pak medaille na čestné potomstvo císařovo a na válku tureckou i francouzskou; poněvadž se ale přímo království Českého netýkají, proto se o nich zevrubněji nezmiňujeme.

*) V čas korunovace i při vydání peněz korunovačních byly značné nedostatky finanční jak u dvora, tak i v české komoře. Jaké potíže byly s vydáním korunovačních mincí, živě líčí Dr. Ant. Řezek v „Českomoravské kronice“ VI. sl. 370: „Česká komora měla dáti zhotoviti ke korunovaci mince korunovační, které se lidu rozhazovaly a cizím vyslancům i hostům dávaly na památku.

Poněvadž se dal ke korunovaci Leopolda I. očekávati větší nával hostů, nařizeno komoře, aby se zhotovilo mincí tentokráte za 3000 zl. (jindy jich bývalo za 1900 zl.). Česká komora odpověděla, že nemá, z čeho by ty mince dala udělati. Dvorská komora sdělila na to, že sama rovněž nemá ani krejcaru, aby tedy sehnal potřebný náklad mincmistr Schönfeld. Na to zase Česká komora, že Schön-

Mince běžné z mincoven českých.

Za vlády Leopolda I. zavedeny mimo druhy mincí dosud stávající, totiž tolary a jich díly, krejčary, půlkrejčary, dukáty a jich násobky, též mince docela nových, před tím neobvyklých hodnot, jako: patnáctušky, šestáky, zemské krejčary a díly dukátu. Leč veškeré mince Leopoldovy různí se v podstatě velmi málo tvarem rázu. Hlavně pozorujeme na nich nejčastěji na líci poprsí císařovo v levo obrácené a vavřínem věnčené, na rubu pak říšského orla, jenž má na prsou korunovaný štítek s českým lvem, kterýž vyjma groše a krejčary bývá řetězem zlatého rouna ovroubený, a pod orlem znamení mincmisterské.

Tento hlavní ráz rozlišuje se v tvary:

A. V líci vidí se poprsí panovníkovo s mladou tváří a s dlouhými, hladce učesanými vlasy, neb

B. poprsí se starší podobou, s parukou až na prsa se vinoucí.

C. Na rubu orel s drápy roztaženými a letopočet celý pohromadě, neb

D. orel s mečem v pravém spáru a s žezlem v levém. Letopočet, až na řídké výjimky, rozdělený korunou orla.

Přístupme k popisu jednotlivých mincí.

Pražský tolar Janinalliho z r. 1674 (dle dražebního katalogu Ot. Helbinga v Mnichově z listopadu 1893). Na líci úzké dlouhé věnčené poprsí s pravé strany nahoře za obvodok sáhající. Kolem něho opis LEOPOLDVS · D · G · R · IMPERA · S · A ☉

Na rubu jest korunovaný dvojitý orel s mečem a žezlem v pazourech, jenž má na prsou štítek s českým lvem a dole pod sebou pak značku (I) V opisu ote se GER · HVNG · BO (I) HEMIÆ · REX ☉ 1674 ·

Jest velmi vzácný (zmíněný exemplář ceněn za 170 Kč. marek).

Pražský tolar Egererův z r. 1695. Na líci v trojitém obvodku nahoře otevřeném, z nichž oba krajní jsou rovné, prostřední pak šikmo čárkovány, ověnčené poprsí v brnění s pravé strany v dlouhé vysoké a hustě kudrnaté paruce, s malými kníry a s vousem na spodním vysedlém, nepoměrně velkém pysku, se lví hlavou na rameni krunýře, s řádem zlatého rouna, zavěšeným na stuze

feld nemá praničehož, a že jen oba deputovaní (J. Ant. Losi a Bartoletti) nad tácem a solí mohli by pomoci. Od těch se však naprosto nesmělo ničehož chtít, protože Jan Ant. Losi nebyl povinen žádnou poukázku ode dvora vyplatiti, dokud z příjmů solních a táců jeho dluh zaplacen nebyl. Co nyní počíti? Dvorská komora již měla strach, že k vůli mincům zdrží se korunovace. Konečně nalezena cesta: radové české komory vypůjčili „s nasazením vlastního kreditu“ žádané 8000 zl., aby korunovační mince v čas mohly býti hotovy. Dvorská komora radila sama k tomuto kroku a slibovala, že v Praze při korunovaci bude hledati cesty, jak by se tyto peníze zaplatily. (Finanční archiv, 26. července, 5. srpna a násl. 1686.) — Ukázka tato zajisté k porozumění situace postačí.

Korunovace a holdování stavů vykonávy s předepsanými obřady. Císařovně Marii Eleonore postavila 11. září korunu na hlavu abatýše od sv. Jiří Justýna Anna Ettlova z Rosenfelsu, následníka trůnu Leopolda I. korunoval 14. září kardinál arcibiskup hr. Harrach za assistance biskupa Litoměřického a probošta Vyšehradského.“

přes plášť drahokamy zdobený a k rameni sponou v podobě růžice připnutý. Za obvodkem u čela počíná opis LEOPOLDUS · D · G · ROMAN · IMPERA · S · A ·

Na rubu rovněž v trojnásobném lícnímu podobném a nahoře pro korunu otevřeném obvodku dvojitý orel s kruhy kolem hlav, s mečem v pravém a s žezlem v levém spáru. Na prsou jeho český lev pod korunou v španělském (lopátovitém) štítu ovinutém zlatým rounem. Opis GERM · HVNG · & (značka $\mathfrak{E} + \mathfrak{D}$ v ozdobném štítku) BOHEMIÆ · REX 16 | 95 · Okraj na obou stranách čárkovaný.

Průměr 45 mm, váha 28·1—28·7 gr.

Téhož líčení i nápisu jest půltolar či zlatník Egererův z r. 1695, vyobrazený na tab. LXXIX. obr. 741. o průměru $37\frac{1}{2}$ —40 mm a ve váze 12·55—14·3 gr., jen před letopočtem má křížek jako znaménko rozdělovací.

Jiný variant tolaru Egererova z r. 1695 má v opisu lícním LEOPOLDVS

Podobný jest tolar téhož mincmistra z roku 1696 (Tab. LXXX. obr. 745.), jen poprsí jest širší, brnění ozdobnější, ale nemá na rameni lví hlavy. Obvodek jest na obou stranách jednoduchý, perličkový. Prsní štítek orla jest oválový. Opis na straně lícní LEOPOLDUS · D · G · ROMAN · IMPERA · S · A · a na rubní GERM · HUNG · & (značka $\mathfrak{E} + \mathfrak{D}$ v ozdobném štítku) BOHEMIÆ · REX · 16 | 96 ·

Průměr 45—47 mm, váha 27·25—29·66 gr.

Pražský tolar Egererův z r. 1702 (Tab. LXXX. obr. 748.) má na líci v dvojitěm obvodku, zevnějším hladkém a vnitřním šikmo čárkovaném, poprsí jako předešlý, jen že užší. Na rubu dvouhlavý orel v takovémž obvodku, nahoře i dole přetrženém, sáhající korunou i ocasem až k okraji. Hlavy orla jsou bez obvodků, ale s koruny visí dvě stuhy. V brcích ocasu spatřuje se ve volném poli znamení minc. G · E V opisech jest na obou stranách souhlasný s tolařem předcházejícím, toliko místo křížků má všude čtyřrohé tečky.

Průměr 45—46 mm, váha 28·4—28·8 gr.

Jemu rytbou podoben jest půltolar neb zlatník Egererův z r. 1701 a 1702 (Tab. LXXIX. obr. 742.), má však v opisech V místo U.

Průměr 36—38 mm, váha 14·2—14·25 gr.

Na Pražském tolaru Egererově z r. 1703 jeví se poprsí široké, orel s kruhy kolem hlav a koruna beze stuh. Na obou stranách vyskytuje se v opisech V a obvodky trojitě (krajní hladké a střední šikmo čárkovaný).

Průměr $45\frac{1}{2}$ mm, váha 28·53 gr.

Těž takový jest i půltolar neb zlatník Egererův z r. 1703 (Tab. LXXIX. obr. 743.) s LEOPOLDUS · a HUNG · v opisech.

Průměr 37 mm, váha 14·27 gr.

Egererův tolar z roku 1704 liší se od tolaru z r. 1703 jedině opisem LEOPOLDUS · D · G · ROMAN · IMPER · S · A · na líci a GERM · HUNG · & | $\mathfrak{E} + \mathfrak{D}$ | BOHEMIÆ · REX · 17 | 04 · na rubu.

Průměr $45\frac{1}{2}$ mm, váha 28·6 gr.

Egererův tolar z r. 1705 (Tab. LXXX. obr. 751.) má na lici poprsí s velkou hustou kadeřavou parukou v dvojitém obvodku nahoře i dole otevřeném a kolem opis LEOPOLDUS · D : G · | ROMANOR : IMPER : S : A ·

Na rubu v perlovém obvodku nahoře rozevřeném jest dvouhlavý orel s kruhy kolem hlav a opis GERM : HUNG : & (značka Ξ : Θ v okrášleném štítku) BOHEMIÆ · REX · 17 | 05 ·

Průměr $46\frac{1}{2}$ mm, váha 28·52—28·7 gr.

Horský tolar Hacklův (Tab. LXXXI. obr. 754.). Na lici v obvodku šikmo čárkovaném a nahoře otevřeném mladé ověněné poprsí královo s pravé strany v brnění se širokým přeloženým límcem, s dlouhými, hladce sčesanými vlasy, s malými vousy pod nosem a na spodním pysku. Přes přehozený plášť, růžicovitou sponou k rameni připnutý, zavěšen na stužce řád zlatého rouna. Za obvodkem shora od pravé strany k levé čte se opis

1. LEOPOLDUS · D : G : ROM : IMPERA : S : A : neb

2. a 3. LEOPOLDUS : D : G : ROM : IMPER : S : A :

Na rubu v podobném obvodku nahoře rozevřeném korunovaný dvojhavý orel s roztaženými drápy a s kruhy kolem hlav, na jehož prsou pod otevřenou korunou jest český znak tvaru španělského (lopatovitěho), obtočený řetězem zlatého rouna. Od koruny nad orlem, s níž splývají dvě stuhy, počíná opis

1. a 3. GER : HUN : BOHE (znamení: v obrubě obrněná ruka s kladivem jako na tab. LI. č. 58. obráceně) MIÆ · REX · A · 1666 neb 1671 ·

2. GER · HUNG : BOH (znam. jako na předešlých) EMIÆ · REX · A · 1669 ·
Průměr 46 mm, váha 27·1—29·2 gr.

Tolary tyto jsou převzácné. Znázorněný nalézá se ve sbírce p. Edv. Haisla, ředitele cukrovaru v Libici nad Cidlinou, druhé dva popsané v c. a k. dvorním museu ve Vídni. Ještě vzácnější jsou tlusté tolary dvojnásobné (až po 220 zl.), srovnávající se s tolary až na malé odchylky v opisech, jako A : 1666 neb D : G · a HVN : a A : 1666 nebo D : G · a 1666 ·

Od r. 1672 do r. 1693 nebylo vůbec českých tolarů bito.

Horský půltolar Hacklův z r. 1671 (Tab. LXXXII. obr. 763.). Líc jako na tolaru, jen v opisu ROM · Rub takovýž, jen opis GER · HVNG · BOHE (značka: ruka s kladivem obráceně) MIÆ · REX · A · 1671 ·

Průměr $37\frac{1}{2}$ mm, váha 14·4 gr. Vyobrazený nalézá se ve sbírkách c. a k. dvorního musea ve Vídni.

Horský tolar Krištofa Krahe (Tab. LXXXI. obr. 757., ze sbírky p. Edv. Haisla v Libici n. Cidl.) má na lici v dvojitém obvodku, menším hladkém, větším perlovém, a dvakrát protrženém poprsí s parukou dle rázu B, kolem něhož od shora čte se opis LEOPOLDVS · | · D : G : ROM : IMPER : S : AV :

Rub: V obvodku jednoduchém, šikmo čárkovaném, kterýž nahoře korunou nad orlem proražen jest, dole pak do štítku se znamením minc. splývá, dvojitý orel s kruhy kol hlav dle rázu D s oválovým českým štítkem na prsou. Kolem orla opis GER : HVN : & · BO (značka Ξ \otimes Θ v ozdobném štítku) HEMIÆ : REX · * * 16 | 95 ·

Okraj oboustranně šikmo čárkovaný.

Průměr 46—47 $\frac{1}{2}$ mm, váha 26—28·25 gr.

Tolary Kraheovy náležejí k mincím vzácnějším.

Téhož rázu jest i Horský půltolar neb zlatník Krištofa Krahe z r. 1695 (Tab. LXXXI. obr. 760.), jenž nese opis na líci LEOPOLDVS · D · GR · ROM · IMPERATOR · S · A a na rubu GERMAN · HVN · TE · (značka X · O v ozdobném štítku) BOHEMIÆ · REX · 16 | 95 · Jiný variant má v opisech za dělidla na koso postavené čtyřrohé tečky a S · a BOHEMIÆ ·

Průměr 38—38 $\frac{1}{2}$ mm, váha 14·05—14·11 gr.

Jáchymovský tolar Jana Jak. Kittnera z Perchbaimbu (Tab. LXXXII. obr. 766.) nese na líci v perlovém, dole otevřeném obvodku vavřínem věnčené poprsí s mladou tváří dle rázu A v bohatě zdobeném oděvu v plášti se stužkou s řádem zlatého rouna na prsou, sáhající dole až k okraji mince. Z dola od levé strany počíná opis LEOPOLDUS · D · G · R · IMPER · S · A :

Na rubu v perlovém obvodku dvouhlavý orl dle rázu C, jehož koruna sahá nahoře až k obrubě. Hlavy orla nejsou vroubeny žádnými kruhy a štít na prsou jeho jest španělský (lopatovitý). S hora za korunou pokračuje opis GER · HUNG · BOHE (minc. znamení: otevřená korunka v závorkách obráceně) MIÆ · REX · A° 1659

Průměr 41 $\frac{1}{2}$ mm, váha nově odraženého 20·2 gr; jsou též otisky v olově vážící 10·45 gr.

Vyobrazený jest v c. a k. dvorním museu ve Vídni.

S ním srovnává se půltolar či zlatník Kittnerův (Tab. LXXXII. obr. 769., ze sbírky p. Em. Mikše v Praze), jen že má na líci opis LEOPOLDUS · D · G · RO · IMPERA · S · A : a na rubu orl má hlavy obklíčeny kruhy.

Průměr 35 $\frac{1}{2}$ mm, váha 14·5 gr.

Pražský půltolar či zlatník Vaistův (Tab. LXXXV. obr. 792.) má na líci ověnčené poprsí v brnění s pravé strany, v nasazené dlouhé, ale nízké paruce, se slabým vousem pod nosem a na apodním pyaku, se širokým přeloženým límcem a s řádem zlatého rouna na stužce. Přehozený plášť bohatě drahokamy zdobený připnut jest k rameni sponou. Poprsí obklopuje perlový obvodek, který jest hořejší částí hlavy protržen. U očla začíná opis LEOPOLDVS : D : G : ROM : IMPER : S : A :

Na rubu vidí se dvojitý orl korunovaný, bez obvodků kol hlav, ale se stuhami v koruně a s mečem v pravém a s žezlem v levém pazouru. Na prsou orla jest pod otevřenou korunou štítek dole zaokrouhlený a řetězem zlatého rouna ovinutý, nesoucí na sobě českého lva. Orl ovrouben perlovým obvodkem, který jest nahoře korunou, dole pak štítkem se znamením minc. přetržen. Shora od pravé strany k levé obšíhá opis GER · HVN · BO (štítek se značkou A · W) HEMIÆ · REX · 16 | 93 · Obruba na obou stranách čárkovaná.

Průměr 37 mm, váha 14·3—14·32 gr.

Original této mince chová se ve sbírkách c. a k. dvorního musea ve Vídni.

Velmi vzácné jsou čtvrttolary či půlzlatníky. Některé podobají se půltolarům, jiné různí se tvarem, aby obecný lid nemýlil se s patnáctníky, skoro stejně velkými.

Pražský půlzlatník Vaistův (Tab. LXXXIII. obr. 771.) liší se od zlatníků tím, že má na lici v opisu pod poprsím oválový štítek s císařskou korunou, na rubu pak pod orlem podobný štítek s označením hodnoty $\frac{1}{4}$. Znamení mincovní M—V umístěno pod pazoury orlímí. Na lici jeví se opis LEOPOLDVS · D · G · (císařská korunka v oválové obrubě obráceně) ROM · IMPER · S · A a na rubu GER · HVN · BO ($\frac{1}{4}$ v štítku oválovém) HEMIÆ · REX · 16 | 95 ·

Průměr 29 mm, váha 7 gr.

Jiný půlzlatník Vaistův (Tab. LXXXIII. obr. 772.) má mincovní znamení v eliptické obrubě pod orlem. Na lici straně jest opis LEOPOLDVS + D + G + (císařská korunka v kruhu obráceně) + ROM + IMPER + S + A ⊕ a na rubní straně GER + HVN + BO (značka Λ · W v eliptické obrubě) HEMIÆ + REX + 16 | 95 +

Průměr 29 mm, váha 7 gr.

Pražský čtvrttolary či půlzlatník Jiřího Egerera (Tab. LXXXIII. obr. 773.). Lic: Na obvodku perlovém položen kosmo postavený čtverec, v němž umístěno ověšené poprsí s dloubou vlnící parukou. V dolním rohu čtverce jest žaludovitý štítek s označením hodnoty $\frac{1}{4}$. Kolem poprsí opis LEOPOL | DVS · D · G ($\frac{1}{4}$ v štítku žaludovitém) ROM · IM | PER · S · A ·

Na rubu v kosmém čtverci na perlovém obvodku položeném dvojité orl korunovaný, však bez kruhů kolem hlav i bez stužek, držící v pravém spáru meč a v levém žezlo. Na prsou má oválový štítek s českým lvem svrchu korunovaný a řetězem zlatého rouna lemovaný. Po stranách orla v levém rohu čtverce písmeno G a v pravém E jako značka minomistra. Nahoře s pravé strany shora následuje pokračování opisu GER · | HVN · BO | HEMIÆ · | · REX · 16 | 95 · Obruba po obou stranách šikmo čárkovaná.

Průměr 31½ mm, váha 7 gr.

Jáchymovský půlzlatník Jana Jakuba Kittnera z Perohhaimbu (Tab. LXXXIII. obr. 774.) sboduje se úplně rázem svým s tolařem tohoto minomistra, jen opis na lici zní LEOPOLDVS · D · G · R · IMPE · S · A · a na rubu GER · HVN · BOHE (značka: otevřená korunka v kruhové obrubě obráceně) MIÆ · REX · 1665

Průměr 28 mm, váha 7 gr.

Všecky výše popsání a vyobrazení půlzlatníky chová ve své sbírce pan Em. Mikš v Praze. Prvé tři nalézají se též ve sbírkách c. a k. dvorního musea ve Vídni.

Patnáctníky nesou na lici pod poprsím označení hodnoty římskou číslicí XV buď v ozdobném štítku neb v závorkách i jeví velikou rozmanitost.

Pražský patnáctník Krištofa Margalíka (Tab. LXXXIII. obr. 775.)

Na líci v dvojitým, třikrát přetrženém obvodku poprsí dle rázu A se lví blavou na rameni a s opisem

1. LEOPOLDVS · D · G · R · IM (ΔX v štítku) PERA · S · A · neb
2. LEOPOLDVS · D · G · R · (ΔX v štítku) IMPERA · S · A · :

Na rubu v jednoduchém perlovém obvodku dvakrát přerušeném říšský orol dle rázu D, na jehož prsou pod korunou lopatovitý štítek s českým lvem, lemovaný řetězem zlatého rouna. Hlavy orla nemají obvodků. Kolem čte se pokračování opisu

1. GER · HVN · BO (značka: kotva v závorkách obráceně) HEMIÆ · REX · 16 | 64 · neb
2. GER · HVN · BO (značka: kotva v závorkách obráceně) HEMIÆ · REX · 16 | 64 ·

Obruba na obou stranách 1. buď šikmo oárkovaná neb 2. perličková.
Průměr 29 mm, váha 6·95 gr.

Pražský patnáctník Janinallibo (Tab. LXXXIII. obr. 776.) má na líci poprsí jako předešlý a opis LEOPOLDVS · D · G · R · (ΔX v štítku) IMPERA · S · A ·

Rub rovněž takový jako na předešlém a opis GER · HVNG · BO (I) HEMIÆ · REX · 16 | 74 ·

Průměr 29 mm, váha 6·3 gr.

Pražský patnáctník Vaistův (Tab. LXXXIII. obr. 777.) nese na líci široké poprsí dle rázu B v perlovém třikrát protrženém obvodku se sponkou na rameni a s opisem LEOPOLDVS · D : G : (ΔX v štítku) ROM : IMPER : S : A

Na rubu v perlovém obvodku pouze nahoře pro korunu otevřeném dvojitý orol dle rázu D téhož lícení jako předobázející, jen s koruny visí ještě dvě stužky. Kolem něho opis GER : HVN : BO (Δ · W) HEMIÆ · REX · 16 | 93 ·
Obruba na obou stranách řetězková.

Průměr 29 mm, váha 5·9 gr.

Jiný patnáctník Vaistův, znázorněný na tab. LXXXIII. obr. 778., má poprsí užší v obvodku pouze dvakrát protrženém a v lícení opisu D : G a na rubu letočet 16 | 94 · neb 16 | 93 ·

Průměr 29 mm, váha 5·83—6·4 gr.

Pražský patnáctník z doby interregna minemistrovského (Tab. LXXXIII. obr. 779.) podobá se úplně předešlému, ale v opisu lícení čte se D : G : a na rubu pod orlem vidí se v závorkách značka P M což znamená Pražská mince. Obruba oboustranně oárkovaná.

Průměr 29—30 mm, váha 5·9—6·32 gr.

Pražský patnáctník Egererův (Tab. LXXXIII. obr. 780.) jest též takový, jen že má na líci opis LEOPOLDVS · D : G (ΔX v štítku) ROM : IMPER : S : A : a na rubu GER : HVN : BO (Δ · W) HEMIÆ · REX · 16 | 94 ·

Průměr 29 mm, váha 5·8—6 gr.

Jiný patnáctník Egererův z r. 1695 různí se opisem LEOPOLDVS · D · G · RO (AX v štítku) IMPER · S · A + na líci a GER · HUN · BO (X · O) HEMIÆ · REX · 16 | 95 + na rubu.

Průměr 29 $\frac{1}{2}$ mm, váha 6·45 gr.

Egererův patnáctník z r. 1696 (Tab. LXXXIV. obr. 781.) s poprsím širším, ale bez stuh na koruně, má na líci opis LEOPOLDVS · D · G · RO (AX v štítku) IMPER · S · A · a na rubu GER · HUN · BO (X · O v štítku) HEMIÆ · REX · 16 | 96 ·

Průměr 28 $\frac{1}{2}$ —30 mm, váha 6·1 gr.

Kutnohorský patnáctník Kraheřův (Tab. LXXXIV. obr. 782. a 783.) jest vybit rázy B a D a na koruně má stuhy. Štítek na prsou orla jest tvaru oválového. Opis lícní strany

1. LEOPOLDVS · D · G · R · (AX v štítku) · IMPER · S · A · neb

2. LEOPOLDVS · D · G · R (AX v štítku) IMPER · S · A ·

a rubní

1. GER · HVN · BO (X · O v štítku) HEMIÆ · REX · 16 | 94 · neb

2. GER · HVN · BO (X · O v štítku) HEMIÆ · REX · 16 | 95 · neb 16 | 96 ·

Průměr 29—30 $\frac{1}{2}$ mm, váha 5·8—6·67 gr.

Jáchymovský patnáctník Kittnerův (Tab. LXXXIV. obr. 784.) má na líci mladičtvé poprsí dle rázu A dosahující nahoře za perlový obvodok až k okraji, a na rubu orla dle rázu C. Na líci jeví se opis LEOPOLDVS · D · (AX) G · R · IMPER · S · A · a na rubu GER · HVN · BOHE (korunka v kruhu obrác.) MLÆ · REX · 1663

Průměr 28 mm, váha 5·9 gr.

Šestáky díli dvougroše mají pod poprsím ve štítku neb v závorkách 6, vzácněji VI., a pod orlem znamení mince. Na líci vidí se na nich poprsí vybité rázem B a na rubu dvojitý orel rázem D a nemá žádných stuh na koruně. Měří v průměru 25—27 $\frac{1}{2}$ mm a bývají 2·85—3·65 gr těžké.

Níže uvádíme opisy některých šestáků, jak se přihážívaly.

Tak mívá na líci opis

Pražský šesták Margalíkův (Tab. LXXXIV. obr. 785.)

1. LEOPOLDVS · D · G · R · (O v štítku) IMPERA · S · A ·

Pražský šesták Janinalliho (Tab. LXXXIV. obr. 786., 787. a 788.)

1. LEOPOLDVS · D · G · R · I (O v štítku) MPERA · S · A ·

2. LEOPOLDVS · D · G · R · IM (O v štítku) PERAT · S · A ·

3. LEOPOLDVS · D · G · R · IM (O v štítku) PERATOR · S · A ·

4. LEOPOLDVS · D · G · R · IM (O v štítku) PERATOR · S · A ·

5. LEOPOLDVS · D · G · R · IM (O) PERATOR · S · A ·

Pražský šesták Vaistův (Tab. LXXXIV. obr. 789. a 790.)

1. LEOPOLDVS · D · G · R · IM (O v štítku) PERATOR · S · A ·

2. LEOPOLDVS · D · G · R · IM (O v štítku) PERATOR · S · A ·

3. a 4. LEOPOLDVS · D · G · R (IA v štítku) IMPER · S · A

Na rubu nese opis

Pražský šesták Margalíkův (Tab. LXXXIV. obr. 785.)

1. GER · HVN · BO (kotva v podkovité obrubě obráceně) HEMIÆ · REX · 16 | 64 · neb 16 | 65 ·

Pražský šesták Janinalliho (Tab. LXXXIV. obr. 786., 787. a 788.)

1. GER · HVN · BO (I) HEMIÆ · REX · 16 | 74 ·

2. GER · HVNG · BO (I v štítku) HEMIÆ · REX · 16 | 81 ·

3. GER · HVN · BO (I v štítku) HEMIÆ · REX · 16 | 83 ·

4. GER · HVN · BO (I) HEMIÆ · REX · 16 | 84 ·

5. GER · HVN · BO (I) HEMIÆ · REX · 16 | 87 ·

Pražský šesták Vaistův (Tab. LXXXIV. obr. 789. a 790.)

1. GER · HVN · BO (ΛN) HEMIÆ · REX · 16 | 89 ·

2. GER · HVN · BO (ΛW) HEMIÆ · REX · 16 | 91 ·

3. GER · HVN · BO (ΛW) HEMIÆ · RE · 16 | 91 ·

4. GER · HVN · BO (ΛW) HEMIÆ · REX · 16 | 95 ·

Patnáctníky a šestáky r. 1693 zvýšeny na sedmnáctníky (sedmnáctníky)* a sedmíky.

Groše či tříkrejčary vykazují vždy na lici pod poprsím buď v zá-
vorkách neb ve štítku číslici 3 a na rubu pod dvojitým orlem, který nemá nikdy
obvodků kolem hlav ani zlatého rouna na štítku prsním, znamení mincovní. Jeví
se v nich přehojná rozmanitost. Niže podáváme podrobnější popis některých
z různých mincoven.**)

Pražský groš Margalíkův (Tab. LXXX. obr. 744.) nese na lici v oár-
kovitém obvodu nahoře otevřeném ověšené poprsí panovníkovo s tváří mladou,
s dlouhými, hladce sčesanými vlasy, v brnění se širokým límcem, dosahující na-
hoře až k okraji, a kolem něho opis

1. LEOP · D · G · R · (S v štítku) IMPER · S · A ·

2. LEOPOLDVS · D · G · R · (S v štítku) IMPERA · S · A ·

Na rubu dvouhlavý orel, mající na prsou svých korunovaný štítek český
dole zaokrouhlený, dle rázu C. Koruna nad orlem sahá v opis

1. G · H · BOHEMI (kotva v štítku obráceně) Æ · REX · 1659 neb 1660
neb 1662 · neb 1663

2. GER · HVN · BO (kotva v štítku obráceně) HEMIÆ · REX · 1664 ·

Okraj na obou stranách perlový.

Průměr 19¹/₂ – 21¹/₂ mm, váha 1.37 – 1.75 gr.

Pražský groš Janinalliho (Tab. LXXX. obr. 746.) má na lici vĕn-
čené poprsí s dlouhým vlnícím vlasem, jež nahoře za obvoděk až k okraji do-
sahuje. Za hladkým, dvakrát protrženým obvodkem jest opis LEOP · D · G · R ·
IM (S) PER · S · A ·

*) Tak se jmenují v národních písních.

**) Velká část v díle tomto vyobrazených a popsáných grošů Leopolda I., Josefa I. a Karla II.
(VI.) pochází z nálezů Ředického a byla nám laskavostí p. Fr. Vambery, cukrmistra v Pardubicích,
z jeho sbírky ochotně zapůjčena, začež mu tímto vřelě díky vyslovujeme.

Na rubu jest dvouhlavý orel dle rázu D bez obvodků u hlav a kolem něho za hladkým obvodkem opis G · H · BOHEMI (I) Æ · REX · 1676

Průměr 20¹/₂—21 mm, váha 1·62—1·77 gr.

Pražské groše Matyáše Vaista (Tab. LXXX. obr. 747., 749. a 750.) mají na lici poprsí dle rázu B a na rubu orla dle rázu D někdy se stuhami nad hlavami orla a se značkou M V pod orlem. Mívají opis na lici

1. LEOPOLDVS · D · G · R (ε v štítku ze spodu otevřeném) IMPER · S · A (úponkovitá květina).

2. LEOPOLDVS · D : G (ε v štítku) : R : IMPER : S : A :

3. LEOPOLDVS · D : G : (ε v štítku) R : IMPER : S : A :

a na rubu

1. GER · HVN · BO (AW) HEMIÆ · RE · 16 | 93 ·

2. GER : HVN : BO (A · W v štítku) HEMIÆ · REX · 16 | 93 ·

3. GER : HVN : BO (A · W) HEMIÆ · REX · 16 | 93 ·

Průměr 21¹/₂ mm, váha 1·5—1·8 gr.

× Pražský groš z doby interregna minomistrovského (Tab. LXXX. obr. 752.) jest téhož lícení, jen pod orlem má značku (P · M) t. j. Pražská mince, a lícení opis LEOPOLDVS · D : G : R (ε v štítku) IMPER : S : A : a na rubu GER · HVN · BO (W · J) HEMIÆ · REX · 16 | 94 ·

Průměr 21¹/₂ mm, váha 1·7 gr.

Pražské groše minemistra Řehoře Egerera mají na lici úzké neb široké poprsí s parukou dle rázu B a na rubu říšského orla dle rázu D a českým lvem na prsou v štítku buď oválovém, neb dole zaokrouhleném neb do špičky vyšlajícím a pod orlem značku G E Jeví velikou různost, jak se vidí na ukázkách, podaných na tab. LXXXI. obr. 753., 755., 756., 758., 759. a 761., na tab. LXXXII. obr. 762., 764., 765., 767., 768. a 770. a na tab. LXXXV. obr. 791. Zvláštního povšimnutí zasluhuje groš obr. 756. s velice úzkým poprsím a bez obvodků na lícení i rubní straně ze sbírky p. Em. Mikše v Praze, vážící 1·75 gr. Přibáží se na nich opisy

na lici

1. LEOPOLDVS · D : G : R : (ε) IMPER : S : A ·

2. LEOPOLDVS · D : G : (ε) R : IMPER : S : A

3. LEOPOLDVS · D : G (ε v štítku) ROM : IMPER : S : A :

4. LEOPOLD · D : G · (ε) R : IMPER : S : A

5. LEOPOLD : D : G : (ε) R : IMPER : S : A :

6. LEOPOLDUS · D : G : R · (ε) IMPER : S : A ·

7. a 8. LEOPOLDVS · D : G : R (ε) IMPER : S : A ·

9. a 10. LEOPOLDVS · D · G · R (ε) IMPER · S · A ·

11. LEOPOLDVS · D : G : R · (ε) IMPER : S : A ·

12. LEOPOLDUS : D : G : R (ε) IMPER : S : A ·

13. LEOPOLDUS : D · G : ROM : (ε v štítku) IMP : SE : AV

14. LEOPOLDUS : D · G : (ε v štítku) RO : IMP : S · A

15. LEOPOLDVS : D : G : RO (Ⓔ) IMPER : S : A .
16. LEOPOLDVS : D : G : ROM : (Ⓔ v štítku) IMP : SE : AV . (Doneb. 2496.)
17. a 18. LEOPOLDVS : D : G : R (Ⓔ) IMPER : S : A .
19. LEOPOLDVS · D : G : R (Ⓔ) IMPER : S : A :
20. a 21. LEOPOLDUS · D : G : R (Ⓔ v štítku) IMPER : S : A .
22. LEOPOLDUS · D : G : R : (Ⓔ v štítku) IMPER : S : A .
23. LEOPOLDUS · D : G : R : (Ⓔ v štítku) IMPE : S : A .
24. LEOPOLDUS · D : G : R : (Ⓔ v štítku) IMPER : S : A .
25. LEOPOLDUS · D : G : R · (Ⓔ v štítku) IMPE : S : A .
26. LEOPOLDUS · D : G : R : (Ⓔ v štítku) IMPER · S · A .

a na rubu

- 1., 4., 5. a 11. GER · HVN · BO (Ⓐ Ⓓ) HEMIÆ · REX · 16 | 95 · (1., 4. a 5.), 16 | 96 · (11.) neb 16 | 97 · (11.)*
2. GER : HVN : BO (Ⓐ Ⓓ) HEMIÆ · REX · 16 | 95 ·
3. GER : HVN : BO (Ⓐ · Ⓓ v štítku) HEMIÆ · REX · 16 | 95 ·
6. GER : HUN : BO (Ⓐ Ⓓ) HEMIÆ · REX · 16 | 96 ·
- 7., 21., 22. a 23. GER : HVN : BO (Ⓐ · Ⓓ) HEMIÆ · REX · 16 | 96 · (7.), 17 | 00 · (7.), 17 | 01 · (21.) neb 17 | 03 · (22. a 23.)
8. GER : HVN : BO (Ⓐ Ⓓ) HEMIÆ · REX 16 | 97
9. GER · HVN · BO (Ⓐ Ⓓ) HEMIÆ · REX · 16 | 96 ·
- 10., 20. a 26. GER · HVN · BO (Ⓐ · Ⓓ) HEMIÆ · REX · 16 | 96 · (10.) neb 17 | 01 · (20.) neb 17 | 05 · (26.)
12. GER : HUN : BO (Ⓐ Ⓓ) HEMIÆ · REX · 16 | 98 ·
13. GERM : HVN : BO (Ⓐ · Ⓓ) HEMIÆ · REX · 16 · 1 · 98 ·
14. GERM : HUN : BOH (Ⓐ · Ⓓ) HEMIÆ : REX : 16 | 98 :
15. GER : HVN : BO (Ⓐ Ⓓ) HEMIÆ : REX : 16 | 98 :
16. GERM : HVN : BO (Ⓐ Ⓓ) HEMIÆ REX · 16 | 98 · (Doneb. 2496.)
17. GER : HVN : BO (Ⓐ Ⓓ) HEMIÆ · 16 | 98 ·
- 18., 19. a 22. GER : HVN : BO (Ⓐ Ⓓ) HEMIÆ · REX 16 | 99 (18. a 19.) neb 17 | 01 (22.)
24. GER : HVN : BO (Ⓐ · Ⓓ) HEMIÆ · REX · 17 | 04 ·
25. GER : HUN : BO (Ⓐ · Ⓓ) HEMIÆ · REX · 17 | 05 ·

Měří v průměru 20—22 mm a vážívají 1.43—1.83 gr.

Kutnohorský groš Jiřího Hackla, znázorněný na tab. LXXXV. obr. 793., má na lici poprsí dle rázu A a na rubu orla dle rázu C a pod ním jako znamení mincovní ruku s kladivem v oválové obrubě. Mívá opis

na lici

1. LEOP : D : G · R (Ⓔ) IMPER · S · A ·
2. LEOP : D : G : R : (Ⓔ) IMPER · S · A ·
3. · LEOP · D : G · R (Ⓔ) IMPER : S · A :

*) Čísła uvedená za letopočty v závorkách značí dílslo dotyčného příslušného k němu opisu strany lici.

4. LEOP · D · G · R · (Ⓔ) IMPER · S · A ·
5. LEOP · D · G · R · (Ⓔ) IMPER · S · A ·
6. · LEOP · D · G · R · (Ⓔ) · IMPER · S · A ·
7. LEOP · D · G · R · (Ⓔ) IMPER · S · A ·
8. LEOP · D · G · R · (Ⓔ) IMPER · S · A ·

a na rubu

1., 2., 4., 5. a 8. G · H · BOHEMI (značka: ruka s kladivem v obrubě obráceně) Æ · REX · 1658 (1.), 1659 (1.), 1660 (2.), 1661 (1.), 1663 (1. a 4.), 1665 (1. a 5.), 1666 (1. a 2.), 1676 (8.) neb 1677 (8.)

3. a 7. G · H · BOHEMI (značka: ruka s kladivem v obrubě obráceně) Æ · REX · 1669 (3.) neb 1675 (7.)

6. · G · H · BOHEMI (značka: ruka s kladivem v obrubě obráceně) Æ · REX · 1670 ·

Průměr 19—21 mm, váha 1·22—1·85 gr.

Kutnohorské groše Krištofa Krahe vybity rázem dvojím. Starší z r. 1678. (Tab. LXXXV. obr. 794.) nesou na rubu orla dle rázu C, pozdější od r. 1679—1701 (Tab. LXXXV. obr. 795.—802.) dle rázu D. Štítek na prsou orla až do r. 1694 jest tvaru lopatovitého, napotom pak oválového. Pod orlem vidí se znamení mincovní (C ✕ K), na některých ročnících, ku př. 1688, bývá nad kladívky ještě písmeno I. Jeví se na nich opis

na straně lícní

1. LEOP · D · G · R · IM (Ⓔ) PER · S · A ·
2. LEOPOL · D · G · R · IM (Ⓔ) PER · S · A · Ⓢ
3. LEOPOL · D · G · R (Ⓔ) IMPER · S · A ·
4. LEOPOLDVS · D · G · R · (Ⓔ) IMPER · S · A ·
5. a 6. LEOPOLDUS · D · G · R · (Ⓔ) IMPER · S · A ·
7. LEOPOLDUS · D · G · R · (Ⓔ) IMPER · S · A ·

a na rubní

1. G · H · BOHEMI (X ✕ O) Æ · REX · 1678, 1679, 1680, 1681, 1682, 1683 neb 1684

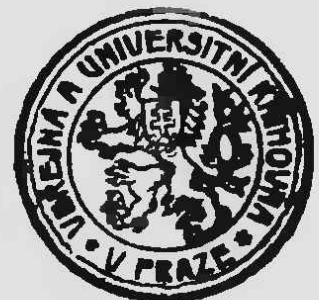
2. a 3. G · H · BOHE (X ✕ O) MIAE · REX · 16 | 85 · (2.), 16 | 87 · (2.), 16 | 88 · (2.), 16 | 89 · (2.), 16 | 90 · (2.), 16 | 91 · (2.), 16 | 92 · (2.), 16 | 93 · (3.) neb 16 | 94 · (3.)

4. a 5. GER · HVN · BO (X ✕ O) HEMIAE · REX · 16 | 95 · (4.), 16 | 96 · (5.) neb 17 | 01 · (5.)

6. a 7. GER · HUN · BO (X ✕ O) HEMIAE · REX · 16 | 96 · (6.), 16 | 97 · (6.), 16 | 98 · (6. a 7.), 16 | 99 · (7.) neb 1700 (7.)

Průměr 20—22 mm, váha 1·53—2 gr.

Kutnohorský groš Bernarda Wohnsiedlera (Tab. LXXXV. obr. 803.) jest stejného rázu jako groše Kraheovy z poslednějších ročníků, toliko pod orlem umístěno znamení mincovní: dvě skřížených kladiv nad horami mezi písmeny B—W (Tab. LI. obr. 65.).

Na líci bývá opis

1. LEOPOLDUS · D · G · R · (Ⓢ) IMPER · S · AV ·
2. LEOPOLDUS · D · G · R · (Ⓢ) IMPER · S · A ·

a na rubu

1. GER · HUN · BO (znamení minc. obráceně) HEMIÆ · REX · 17 | 05 ·
 2. GER · HVN · BO (znamení minc. obráceně) HEMIÆ · REX · 17 | 05 ·
- Průměr 21½ mm, váha 1·5—1·6 gr.

Velice vzácné jsou groše ražby Jáchymovské (Kittnerovy i Selingovy).

Groše Jana Jakuba Kittnera z Perchhaimbu (Tab. LXXXVI. obr. 807. a 808. ze sbírky p. Fr. R. Chaury a p. Em. Mikše v Praze) nesou na líci buď mladistvé ověčené poprsí s dlouhými hladce sčesanými vlasy, neb poprsí starší podoby s parukou, a na rubu dvojitého orla s roztaženými drápy a s korunovaným štítkem českým tvaru lopatovitého na prsou. Pod orlem vidí se jako znamení korunka v oválové obrubě. Mívají opis

na líci

1. LEOP · D · G · R (Ⓢ) IMPER · S · A ·
2. LEOPOL · D · G · R · IM (Ⓢ) PER · S · A Ⓢ

a na rubu

1. G · H · BOHEMI (korunka v oválu obráceně) Æ · REX · 1659
2. G · H · BOHEM (korunka v oválu obráceně) IÆ · REX · 1660

Průměr 20—20½ mm, váha 1·72—1·75 gr.

Groš Pavla Václava Selinga (Tab. LXXXVI. obr. 809. ze sbírky Bedř. Skrbka v Pardubicích) má na líci poprsí věčené s parukou, sáhající temenem až k okraji mince, v brnění se širokým límcem a přehozeným pláštěm na rameni připevněným. Za jednoduchým hladkým obvodkem dvakrát protrženým čte se opis LEOP · D · G · R : (Ⓢ) IMPER : S : A

Na rubu v podobném obvodku, nahoře korunou nad orlem a dole minc. značkou (přesýpacími hodinami v oválové obrubě) protrženém, dvojitý orel dle rázu D a kolem něho opis G · H · BOHEMI (Ⓢ) Æ · REX · 1668 :

Průměr 21½ mm, váha 1·7 gr.

Jiný groš Selingův (Tab. LXXXVI. obr. 810. ze sbírky p. Em. Mikše v Praze) má na lící straně poprsí vyplňující obvodok, za kterýmž jest opis LEOPOLDVS · D · G · R · (Ⓢ) IMPERA : S · A :

Rub jest podobný jako u předešlého, jen opis GER · HVN · BO (Ⓢ) HEMIÆ · REX · 16 | 68 ·

Průměr 21½ mm, váha 1·5 gr.

Týmž rázem jako groše vybijeny krejcary i zemské krejcary s označením hodnoty římskou neb arabskou jedničkou (I neb 1) v oválném štítku na líci pod poprsím. Platily 6 denárů. Stůjž zde stručný popis některých.

Pražské krejcary Řehoře Egerera (Tab. LXXXV. obr. 805. a 806.) mají na líci poprsí v dlouhé kadeřavé paruce a na rubu korunovaného dvouhlavého orla s českým štítkem oválového tvaru na prsou, kterýž drží v pravém

spáru meč a v levém žezlo. Pod orlem v opisu značka (G · E) Za perlovým obvodkem čte se opis na lici

1. LEOPOLDUS · D · G · R (I) IMPER · S · A ·
2. LEOPOLDVS · D · G · R (I) IMPER · S · A ·
3. LEOPOLDVS · D · G · R · (I) IMPER · S · A ·
4. a 5. LEOPOLDVS · D · G · R · (I) IMPE · S · A ·

a na rubu

1. GER · HVN · BO (Æ · D) HEMIÆ · REX · 1700 ·
- 2., 3. a 5. GER · HVN · BO (Æ · D) HEMIÆ · REX 17100 (2.), · 17101 ·
- (2. a 3.) neb · 17105 · (4.)
4. GER · HVN · BO (Æ · D) HEMIÆ · REX · 17103 ·

Obruba oboustranně čárkovaná.

Průměr 17 mm, váha 0·75—0·85 gr.

Na Kutnohorských krejcarech Řehoře Hackla z Hackenfelsu (Tab. LXXXVI. obr. 812.) spatřuje se na lici poprsí dle rázu A a na rubu dvojitý orel dle rázu C a pod ním jako značka ruka s kladivem v kruhu. Přibážívá se na nich opis na lici

1. LEOP · D · G · R · (I) IMPER · S · A ·
2. LEOP · D · G · R · (I) IMPER · S · A ·
3. LEOP · D · GR · I (I) MPER · S · A ·

a na rubu

1. a 2. G · H · BOHEMI (ruka s kladivem v oválu obráceně) Æ · REX · 1660 (1.), 1661 (1.), 1663 (1.), 1664 (1.), 1665 (3.), 1666 (2.), 1667 (1.) neb 1671 (1.)

Průměr 16½—17 mm, váha 0·78—1 gr.

Kutnohorské krejcarey Krištofa Krahe (Tab. LXXXVI. obr. 813., 815. a 816.) vykazují na lici poprsí buď dle rázu A neb B a na rubu dvojitého orla dle rázu C bez meče a žezla. Pod ocasem orla umístěna značka (C ✕ K) Bývá na nich opis v lici

1. LEOP · D · G · R · IM (I) PER · S · A ·
2. LEOPOL · D · G · R · IM (I) PER · S · A +
3. LEOPOLD · D · G · R (I) IMP · S · A
4. a 5. LEOPOLD · D · G · R (I) IMP · S · A ·
6. LEOPOLD · D · G · R (I) IMP · S · A

a na rubu

1. G · H · BOHEMI (X ✕ D) Æ · REX · 1681
 2. G · H · BOHE (X ✕ D) MIÆ · REX · 1687, 16191 ·, 16192 ·, 16193 ·
- neb 16194 ·

3. GER · H · BO (X ✕ D) HEMIÆ · R · 16197 ·, 16198 · neb 16199 ·

4. GER · H · BOHE (X ✕ D) MIÆ · R · 1700

5. a 6. GER · H · BO (X ✕ D) HEMIÆ · R · 17101 ·

Obvodky jsou s obou stran hladké, obruby okrajní čárkované.

Průměr 16—18½ mm, váha 0·76—0·92 gr.

Kutnohorský krejcar za interregna mincmistrovského z roku 1702 (Tab. LXXXVI. obr. 817. ze sbírky Bedř. Skrbka v Pardubicích) jest úplně stejný jako Kraheův z r. 1701, jen pod orlem má vyraženou značku (K M) t. j. Kutnohorská mince. Náleží k mincům vzácnějším.

Průměr 18 mm, váha 0·9 gr.

Jemu podobny jsou též Kutnohorské krejcarey Bernarda Wohnsiedlera (Tab. LXXXVI. obr. 820.) se znamením dvou skřížených kladívek nad borami pod ocasem orla. Vyskytují se s opisem na lícni straně

1. LEOPOLDVS · D · G · R (I) IMPER · S · AV ·

2. a 3. LEOPOLDVS · D · G · R · (I) IMPER · S · A ·

4. LEOPOLDVS · D · G · R · (I) IMP · S · AV ·

5. LEOPOLD · D · G · R (I) IMP · S · A ·

6. LEOPOLDVS · D · G · R (I) IMPER · S · A ·

a na rubní

1., 2. a 6. GER · HVN · BO (minc. znamení obráceně) HEMIÆ · REX · 17 | 05 · (1. a 2.) neb 17 | 04 (2. a 5.)

3. GER · HVN · B (minc. znamení obráceně) OHEMIÆ · REX · 17 | 05 ·

4. GER · HVN · BO (minc. znamení obráceně) HEMIÆ · REX · 17 | 05 ·

5. GER · H · BO (minc. znamení obráceně) HEMIÆ · R · 17 | 05 ·

Průměr 17—18½ mm, váha 0·8—1·2 gr.

Velice vzácný jest Jáchymovský krejcar Jana Jakuba Kittnera z Perchhaimbu (Tab. LXXXVI. obr. 821.) s mladou podobou panovníkovou s hladce učešanými vlasy na lici a s dvojitým orlem s roztaženými drápy na rubu. Pod orlem spatřuje se korunka v oválové obrubě jako značka mincovní. V opisu lícním čte se LEOP · D · G · R (I) IMPER · S · A · a v rubním G · H · BOHEMI (korunka v oválu obráceně) Æ · REX · 1660

Průměr 16½ mm, váha 0·65 gr.

Zemské krejcarey liší se od obyčejných pouze opisem rubním.

Tak zemský krejcar Řehoře Egerera z mincovny Pražské (Tab. LXXXV. obr. 804. ze sbírky Bedř. Skrbka v Pardubicích) nese opis v lici LEOPOLDVS · D · G (I) R · I · S · A · G · H · B · REX · a na rubu BÖHMISCHE (Æ) LANDMÜNTZ · 16 | 95 ·

Průměr 17—17½ mm, váha 0·8—0·92 gr.

Zemský krejcar Krištofa Krahe z mincovny Kutnohorské (Tab. LXXXVI. obr. 814. ze sbírky Bedř. Skrbka v Pardubicích) má opis na lici LEOPOLD, · D · G · R (I) IMP · S · A *) a na rubu BOEMISCHE (Æ) LAND · MVNZ · 16 | 95 ·

Průměr 17 mm, váha 0·8 gr.

Půlkrejcarey, jež platily 3 denáry, jsou jednostranné a vybity byly rázem trojím.

*) Skratek „ = us.

Na rázu prvním za Pražského mincmistra Krištofa Margalška (Tab. LXXXVI. obr. 818.) znamená se na líci ve věnci vavřínovém korunované L mezi rozděleným letopočtem 16 | 62 neb 16 | 63, pod ním na pravo znamená kotvy a na levo označení ceny $\frac{1}{2}$. Obruba při okraji čárkovaná.

Průměr $14\frac{1}{2}$ mm, váha 0·4—0·55 gr.

Na rázu druhém za téhož mincmistra (Tab. LXXXVI. obr. 819.) spatřují se pod korunou dva štíty, u středu mince poněkud vykrojené. Ve štítu pravém jest písmeno L a pod ním část letopočtu 16, v levém český lev a pod ním druhá část letopočtu 65, uprostřed mezi oběma štíty označení hodnoty $\frac{1}{2}$ a dole kotva jako znamená mincovní. Okraj perlový.

Průměr 14 mm, váha 0·38—0·45 gr.

Oba dva jsou vzácné a náležejí p. Edv. Haislovi v Libici nad Cidlinou.

Třetí ráz půlkrejcarů (Tab. LXXXVI. obr. 822.—827.), jimž ve mnohých spisech přikládán bývá název haléř, má přes celou plochu korunovaného českého lva a vykazuje také různé odchylky.

Ku př. Pražský půlkrejcar Řehoře Egerera (Tab. LXXXVI. obr. 822.) má po pravé straně hlavy lva písmeno L a po levé I a mezi zadními tlapami značku G·E a za ocasem souběžně s okrajem letopočet 1695, 1701, 1702 neb 1704. Okraj jest čárkovaný.

Průměr 14— $15\frac{1}{2}$ mm, váha 0·5—0·53 gr.

Na Kutnohorském půlkrejcaru Řehoře Hackla (Tab. LXXXVI. obr. 823. a 824.) není při hlavě lvově číslice I, mezi tlapami jest značka ruka s kladivem a polovina letopočtu 16 při okraji přede lvem a druhá 67 za ním, nebo celý letopočet 1669, 1670 neb 1674 podél ocasu.

Průměr $14\frac{1}{2}$ — $15\frac{1}{2}$ mm, váha 0·43—0·65 gr.

Kutnohorský půlkrejcar Krištofa Krahe (Tab. LXXXVI. obr. 825. a 826.) má při hlavě lvově L a I a mezi zadními tlapami značku C x K (a na ročníku 1686 ještě nad kladivky písmeno I) a za lvem při ocase plný letopočet 1678, 1681, 1683, 1686, 1689, 1691, 1693, 1694, 1699 neb 1700, toliko na ročníku 1698 jeví se letopočet rozdělený. Obruba při okraji bývá čárkovaná.

Průměr 14—16 mm, váha 0·35—0·65 gr.

Kutnohorský půlkrejcar Bern. Wohnsiedlera (Tab. LXXXVI. obr. 827.) shoduje se s předešlým, jen mezi tlapami nalézá se jako značka dvě kladívek skřížených nad horami a po délce ocasu celý letopočet 1702 neb 1705. Okraj má rovněž čárkovaný.

Průměr 15 mm, váha 0·35—0·53 gr.

Trojníky (Tab. LXXXVI. obr. 828.—831. a Tab. LXXXVII. obr. 832. až 839.) raženy již za času Ferdinanda II. v českých mincovnách ze špatného stříbra. Vidí se na nich v líci vybit císařský orl s rakousko-burgundským znakem na prsou a na rubu mezi rozděleným letopočtem říšské jablko, v jehož spodní polovině jest označena hodnota číslicí 3. Trojníky ty čili vídeňské grešle jdou od r. 1668 do r. 1705 a raženy zhusta v Kutné Hoře v letech

1688 až 1697, pročež ony mezi těmito lety vybité řadíme k mincím českým, z jiných let pak k mincím slezským. Po stranách jablka i křížku přiházejí se na nich různé ozdoby, jako včely, šípky, tečky kulaté i čtyřrohé neb písmena M—B, jak z vyobrazení patrné. Některé jako zvláštnost vybijeny i ve zlatě.

Měří v průměru 15—16½ mm a ze stříbra vybité vážívají 0,5—0,75 gr.

Ze zlatých mincí Leopolda I. shledáváme ve sbírkách desítidukáty, pětidukáty, dvoudukáty, dukáty, půldukáty a čtvrtdukáty.

Pražský desítidukát Margalíkův (Tab. LXXXVII. obr. 841. ze sbírky p. Edv. Haisla v Libici nad Cidl.) má na líci v perlovém nahoře otevřeném obvodu mladé obrněné poprsí s dlouhými hladce ušesanými a vavřínovým věncem pokrytými vlasy, jež dosahuje nahoře až k okraji mince. Pod nosem vidí se slabé kníry a na spodním pysku malá štětička. Prsa zdobí na šňůře zavěšený řád zlatého rouna, a s ramen splývá převěsný plášť. Špora od pravé strany k levé obsáhá opis

1. LEOPOLDVS · D · G · ROM · IMPERAT · S · A · neb

2. LEOPOLDVS · D · G · ROM · IMPERAT · S · A ·

Rubní strana nese v perlovém obvodu, který nahoře a dole jest přetržen, orla s roztaženými pazoury a s dvěma hlavami, jež vroubeny jsou kruhy a nad nimi vznáší se císařská koruna s dvěma stubami. Na prsou orla jest pod otevřenou korunou štít tvaru španělského s českým lvem, lemovaný řetězem zlatého rouna. Od koruny pokračuje opis 1. a 2. GER · HVNG · BOHE (značka: obrácená kotva v závorkách) MI · Æ · REX · A° 1661 neb 1663

Průměr 47½ mm, váha 34,4—34,5 gr.

Jemu podoben jest Pražský pětidukát Margalíkův (Tab. LXXXVIII. obr. 846. ze sbírky p. Edv. Haisla v Libici nad Cidlinou) v líci a poprsím dole za obvodem přesahujícím a s opisem LEOPOLDVS · D · G · RO · IMPER · S · A · z dola od levice k pravici vycházejícím.

Na rubu orl rovněž takový jako na desítidukátu, ale kolem něho opis GER · HUN · BOHE (značka: obrácená kotva v oválu) MI · Æ · REX · A° 1659

Průměr 36½ mm, váha 17,3 gr.

Pražský desítidukát Janinalliho (Tab. LXXXVII. obr. 844. ze sbírky o. a k. dvorního musea ve Vídni) jest vybit na líci rázem B a na rubu rázem D. Rameno krunýře jest zdobeno lví hlavou a plášť k němu připnut sponou v podobě růže. Hlavy orla jsou obtočeny polokruhy. Na líci u čela počíná opis · LEOPOLDVS · D · G · R · IMPERA · S · A · (dvě kvítky proplétají se). V opisu rubním dte se GER · HVNG · BOH (I) EMLÆ · REX · ♦ · 16 | 75 · Obvodky jsou na obou stranách dvojité (kratší hladké a delší perlové) a okraje čárkované.

Průměr 46 mm, váha 34,6 gr.

Rovněž takový jest i pětidukát tohoto minemistra z téže sbírky (Tab. LXXXVIII. obr. 847.), jen má opis lícní zakončený místo kvítky křívkou

v podobě ležaté osmičky a v rubním opisu GER • HVN • BO (I) HEMIÆ • REX • 16 | 76 • Obvodek rubní jest pouze jednoduchý, perličkový.

Průměr 36½ mm, váha 17·25 gr.

S ním shoduje se úplně v líčení Pražský pětidukát Vaistův (Tab. LXXXVIII. obr. 848. ze sbírky p. Fr. R. Chaury v Praze). Opis líčení jest rovněž takový jako na předešlém, pouze rozdělovací tečky vyběhají do jehlanů. Strana rubní nese opis GER : HVN : BO (Λ W) HEMIÆ · REX · 16 | 89 :

Průměr 36½ mm, váha 17·37 gr.

Pražský dvoudukát Margalíkův (Tab. LXXXVIII. obr. 849. ze sbírky c. a k. dvorního musea ve Vídni) podobá se rázem Jáchymovskému půl-zlatníku Kittnerovu, různí se od něho toliko opisem LEOPOLDVS · D : G · ROM · IMP · S · A na líci a GER : HVN : BOHE (obrácená kotva v oválu) MIÆ · REX · 1662 na rubu.

Průměr 28½ mm, váha 7·05 gr.

Horský dvoudukát Hacklův (Tab. LXXXVIII. obr. 850.) má na líci poprsí dle rázu A a na rubu orla dle rázu C. V opisu lícním nahoře začíná se LEOPOLDVS · D : G : RO : IMPERA : S : A : a v rubním · GER · HVN · BOHE (ruka s kladivem v oválu obráceně) MIÆ · REX · 1670 ·

Minci tu zapůjčil k vyobrazení p. Edv. Haisl v Libici nad Cidlinou.

Měří v průměru 28 mm, váha 7 gr.

< Pražský dukát Margalíkův (Tab. LXXXVI. obr. 811.) má na líci v hladkém obvodku poprsí s tvářmi mladou, s dlouhými hladce ušesanými vlasy, věnčené vavřínem, jež dole vybočuje za obvodek až k okraji. Zdola od ramene počíná opis LEOPOLDVS · D G : R : IMPERA : S : A :

Na rubu vidí se dvouhlavý orel s prázdnými roztaženými pazoury, nesonci na prsou korunovaný český štítek zlatým rounem lemovaný. Za perlovým obvodkem nahoře od koruny vychází opis GER · HVN : BOHE (obrácená kotva v oválu) MIÆ · REX · A · 1659

Průměr 23 mm, váha 3·5 gr.

Pražské dukáty Janinalliho (Tab. LXXXVII. obr. 840. a 842.) ukazují na líci poprsí v paruce více neb méně nahoře za obvodek sáhající, obklíčené opisem

1. · LEOPOLDVS · D · G · R · IMPERA · S · A · x neb

2. LEOPOLDVS · D : G : R : IMPER · S : A :

Na rubu jest orel dle rázu D s obloučky u hlav a kolem opis

1. GER · HVN · BOH (I) EMIÆ · REX · 1676 neb

2. GER · HVN · BOHE (I) MIÆ · REX · 1684

Průměr 22 mm, váha 3·48 gr.

Pražské dukáty Vaistovy (Tab. LXXXVII. obr. 843. a 845.) mají na líci široké poprsí s parukou, které dole od obvodku značně odstává, a opis

1. LEOPOLDVS · D · G · ROM · IMPERATOR · S · A (květina s úponky) neb

2. LEOPOLDVS · D : G : ROM : IMPER : S : A

Na rubní straně spatřuje se opět orel dle rázu D, ale nemá obvodků u hlav, a kolem něho jeví se opis

1. GER · HVNG · BO (A W) HEMIÆ · REX · 16 | 92 · neh

2. GER : HVN : BO (A · W) HEMIÆ · REX · 16 | 95 ·

Průměr 23—23½ mm, váha 3·51 gr.

Na Pražském dukátu Egererově (Tab. LXXXVIII. obr. 852.) není ani na líci ani na rubu žádného obvodku. Na lícní straně poprsí s dlouhou parukou sáhá nahoře i dole až k okraji. U čela začíná opis LEOPOLD : D : G | RO : IMP : S : A ·

Na rubu má říšský orel hlavy vroubeny kruhy a na prsou v oválovém štítku svrchu korunovaném a po okraji zlatým rounem zdobeném českého lva. V pravém pazouru drží meč a v levém žezlo. Mezi péry v ocase umístěna minc. značka G · E V opisu čte se GER : HVN : BO | E · D | HEMIÆ · REX · 17 | 04 · >

Okraj na obou stranách perličkový, na líci dvouřadový.

Průměr 20 mm, váha 3·45 gr.

Všecky výše popsané dukáty nalézají se ve sbírkách o. a k. dvorního musea ve Vídni.

Velice vzácný Horský půldukát Krabeřv (Tab. LXXXVIII. obr. 851.) nese na líci v hladkém, temenem hlavy protrženém obvodku věnčené poprsí s dlouhými vlasy, se širokým límcem a s řetězem zlatého rouna na krku zavěšeným a opis LEOPOLDVS · D · G · ROM · IMPERATOR · S · A +

Na rubu vidí se dvojitý orel dle rázu D, nemá však ani kruhů kolem hlav, ani prsní štítek lemovaný zlatým rounem. Za hladkým nahoře i dole protrženým obvodkem pokračuje opis GER · HVN · BO (X & O) HEMIÆ · REX · 16 | 90 · Ohruba po obou stranách jest šikmo čárkovaná.

Průměr 18 mm, váha 1·67 gr.

Stejného lícení jest též čtvrtdukát tohoto minomistra (Tab. LXXXVIII. obr. 855. ze sbírky p. Edv. Haisla v Libici nad Cidlinou), jen lícní opis končí A * a na rubu čte se GER · HVNG · (C & K) BOHEMIÆ · R · 16 | 90 ·

Průměr 14½ mm, váha 0·84 gr.

Pražský čtvrtdukát z doby mincmistrovského interregna (Tab. LXXXVIII. obr. 853.) má na líci vysoké ověnčené poprsí s kudrnatou parukou, v brnění, přes něj přehozený plášť připnut na rameni sponou, a na krku visí dlouhá páska a stuha s řádem zlatého rouna. Nahoře zasahuje za hladký obvodek, za nímž jeví se opis LEOPOLDVS · D · G · ROM · IMPER · S · A ·

Na rubní straně jest dvouhlavý orel dle rázu D s oválovým prsním štítkem pod otevřenou korunou a ověnčeným řetězem zlatého rouna, na němž vidí se český lev. Orel obejmut kolkolem hladkým obvodkem, pouze nahoře korunou protrženým, od níž pokračuje opis GER · HVN · BO (W d) HEMIÆ · RE * 16 | 94 *

Průměr 14½ mm, váha 0·87 gr.

Pražský čtvrtdukát Egererův (Tab. LXXXVIII. obr. 854. ze sbírky p. Edv. Haisla v Libici nad Cidl.) podoben jest v lícení dukátu téhož minc-

mistra, jen orel nemá obloučků u hlav. Čte se pak na něm v opisu lícním LEOPOLD · D : G | R · IMP : S · A · a v rubním GER : HVN · BO | E · D | HEMIÆ · REX · 17 | 02 ·

Průměr 13 mm, váha 0·85 gr.

Měděné početní groše komory české raženy za Leopolda I. velmi skrovně a náleží proto ve sbírkách ku vzácnostem. Známe jen jediný ročník 1662, produkt to mincovny pražské (Tab. LXXXVIII. obr. 856. dle originálu ze sbírky Bedř. Skrbka v Pardubicích). Na lícní straně spatřuje se na něm v ozdobném obvodu písmeno L a nad ním koruna, sahající až k okraji. Po stranách inicialky jest rozdělený letopočet 16 | 62 Od koruny vychází opis RAITGROSCH · DER · BEHM : CAMER ·

Na rubu jest v hladkém obvodu korunovaný český lev a kolem něho opis GROSS · POCZETNI · KOMORY · CZESKE * nad korunou lva počínající.

Průměr 23½—24 mm, váha 3·4—3·6 gr.

Jím končí řada početních peněz, jež v mincovnách českých byly vybity.

Mince běžné z mincoven slezských.

Slezské mince Leopolda I. vykazují mnohem větší rozmanitost než mince v českých mincovnách vybité. Sledujeme pak na nich hlavně tyto rázy:

Na straně lícní:

I. Poprsí bezvousé, v levo obrácené, až po pás (někdy i níže), s dlouhými hladce učesanými vlasy, s korunou na hlavě jednou obroučkou překlenutou, s žezlem v pravici a državou v levici.

II. Poprsí bezvousé s pravé strany, s dlouhými hladce splývajícími vlasy, vavřínem věncené.

III. Takovéž poprsí s korunou císařskou.

IV. Poprsí s kníry a štětičkou na spodním pysku, v paruce s dlouhými vlnitými vlasy, zdobené věncem vavřínovým.

V. Podobné poprsí s vysokou hustou kadeřavou parukou.

Na straně rubní:

VI. Dvouhlavý orel s rozčtvrceným korunovaným a obyčejně zlatým rounem zdobeným štítem se znaky uherským, českým, rakousko-burgundským a kastilsko-leonským na prsou a s pazoury roztaženými.

VII. Dvojitý orel mající na prsou korunovaný štít mnohoznaký, zlatým rounem ověšený a meč v pravém a žezlo v levém spáru.

VIII. Dvouhlavý orel s prním korunovaným čtyřdílným štítem uhersko-českým s malým rakousko-burgundským štítkem uprostřed a s mečem a žezlem ve drápech.

IX. Dvouhlavý orel držící meč a žezlo s korunovaným štítem pouze rakousko-burgundským na prsou, kterýž na větších neb zlatých mincích bývá řezem zlatého rouna lemován.

Největší činností slyňula a nejčetnějšími výrobky v té době vykázati se může na prvním místě mincovna ve Vratislavi, po ní pak mincovny v Opoli a ve Břehu, jak z vyjmenovaných vybitých druhů mincí na str. 453 a 454 uvedených patrno.

Níže následují popisy jednotlivých mincí dle mincoven.

Tolar Vratislavský vardajna Jiřího Hübnera (Tab. LXXXIX. obr. 858.) má v líci mladistvé poprsí panovnickovo až po pás v levo obrácené, v nádherném brnění, s korunou obroučkovou a s dlouhými hladce zčesanými vlasy. V levici má državu a v pravici třímá žezlo a po levé straně nad pásem viděti jilec meče. Nahoře proniká poprsí provazcovitým obvodkem v opis LEOPOLDUS · D · G · EL · ROM · IMP · S · A · G · HUNG · BOH · Z · C · REX : t. j. Leopoldus Dei gratia electus Romanorum imperator semper augustus, Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ etc. rex (Leopold z Boží milosti volený římský císař, zvláště vznešený, Německý, Uherský, Český atd. král).

Na rubu v říšském orlu korunovaný rozčtvrcený srdcovitý štít, ovroubený zlatým rounem, se znaky: uherským, českým, rakousko-burgundským a kastilsko-leonským. Hlavy orla sevřeny jsou polokruhy. U roztažených pazourů jest značka vardajnova G | H. Od koruny se stuhami, jež protrhuje perlovitý obvodek, čte se opis ARCHIDUX · AUST · DUX · BURGUN · COM · TYROL · 1660 a na tolaru z r. 1659 BURGUND · COM · TYR · 1659. Okraj na obou stranách perlový.

Měří v průměru 45 mm.

Na Vratislavském dvoutolaru vardajna Jiřího Hübnera (Tab. LXXXIX. obr. 861.) jeví se na líci bezvousé ověnočené poprsí s dlouhými kadeřemi, v brnění se širokým límcem, pod nímž podložen řetěz s řádem zlatého rouna. Temeno hlavy sáhá za perlový obvodek v opis LEOPOLDUS · D · G · EL · ROM · IMP · S · AUG · G · H · BOH · Z · C · REX · ☉

Na rubu jest v perlovém obvodku orel jako na předešlém tolaru, jen že drží v pravém pazouru meč a v levém žezlo. Koruna nad orlem nemá stuh, i pokračuje za ní opis ARCHI · DUX · AUST · DUX · BURG · COM · TYROL · 1662. Obruba oboustranně perlová.

Průměr 45 mm, váha 57 gr.

Original této mince, chovaný dříve ve sbírce při městské knihovně ve Vratislavi, uložen nyní v museu slezských starožitností tamtéž.

Vratislavský tolar mincmistra Šalomouna Hammerschmidta z r. 1665 (Tab. XC. obr. 867.) má na líci v provazcovitém obvodku poprsí s dlouhým vlasem, s císařskou korunou, zahalené v ornátu s řetězem zlatého rouna na šíji, sáhající nahoře až k okraji. U koruny počíná opis LEOPOLD · D · G · ROM · IMP · S · AUG · G · H · BOH · &c REX ·

Na rubu říšský orel s mečem a žezlem ve spárech, mající na prsou pěti-boký, řetězem zlatého rouna lemovaný rozčtvrcený štít uhersko-český se štítkem rakousko-burgundským uprostřed. U noh orla nalézají se písmeny S—H jako značka mincmistra. Za obvodkem provazcovitým, korunou protrženým, obsáhá

opis ARCHI · DUX AUST · DUX BURG · ET SIL · 1663 · neb 1665 · Obruba po obou stranách čárkovaná.

Průměr 45 mm.

Jemu podoben jest tolar z r. 1664, znázorněný na tab. LXXXIX. obr. 864., z bývalé sbírky městské bibliotéky ve Vratislavi, nyní v tamnějším museu slezských starožitností uložený, s opisem LEOPOLD · D · G · ROM · IMP · S · AUG · G · H · BOH · &c · REX · na líci a ARCHIDUX AUST · DUX BURG · ET SIL · 1664 · * na rubu, avšak není na něm znamení mincmistrovo.

Průměr 43 mm, váha 28·75 gr.

Vratislavský tolar Hammerschmidtův z roku 1674 (Tab. XC. obr. 870. ze sbírky p. Edv. Haisla v Libici nad Cidl.) nese na líci v ozdobném liliovitém obvodku prostovlasé ověčené poprsí panovnickovo s kníry a štětičkou na dolním pysku, s dlouhými, až na plece se vinoucími kadeřemi, v krunýři se širokým límcem a s řádem zlatého rouna, zavěšeným na stuze. Přes ramena přehozen plášť. Za obvodkem přímo nad hlavou začíná opis LEOPOLDVS · D · G · EL · R · I · SE · AVG · GE · HV · BO · REX ·

Na rubní straně vidí se v podobném obvodku pod korunou, s níž visí dvě stuh, dvouhlavý orel s korunovaným podkovovitým zlatým rounem ovinutým rozčtvrceným štítem uhersko-českým, s menším rakousko-burgundským uprostřed. Orel třímá v pravé noze meč a v levé žezlo a obklíčen jest liliovitým pro korunu otevřeným obvodkem, za nímž v opisu čte se ARCHIDVX · AVST · (S H S) DVX · BVRG · E · SILE · 1674 · Okraj na obou stranách perlový.

Průměr 44 mm, váha 29 gr.

Jiné ročnky tolarů Hammerschmidtových stejného lícení s popsaným nesou opis v líci:

1. (Schulthess-Rechberg č. 374.) LEOPOLDVS · D · G · EL · R · I · SE · AVG · GER · HV · BO · REX ·

2. (VII. katalog Emila Fischera ve Vídni z r. 1898 č. 992.) LEOPOLDVS · D · G · EL · RO · I · SE · AVG · GER · HV · BO · REX ·

3. (Schulthess-Rechberg č. 377.) LEOPOLDVS · D · G · EL · RO · I · SE · AVG · GER · HV · BO · REX ·

a na rubu

1. (Schulthess Rechberg č. 374.) ARCHI · DVX · AVS · (S H S v obrubě) DVX · BVRG · ET · SIL · 1666 ·

2. (VII. katalog Emila Fischera ve Vídni z r. 1898 č. 992) ARCHI · DVX · AVST · (S H S) DVX · BVRG · ET · SIL · 1666 ·

3. (Schulthess-Rechberg č. 377.) ARCHIDVX · AVST · (S H S v obrubě) DVX · BVRG · ET · SIL · 1669 ·

Na obou variantech ročnku 1666 vidí se na úseči ruky ze zcela malých písmen značka řezače želez Jiřího Frant. Hoffmanna · G · F · H ·

Vratislavský tolar Hammerschmidtův z r. 1679 (Tab. XC. obr. 873.) má na líci podobné poprsí jako předešlý a v úseči paže drobnými literami G F H jako znamení řezače želez Jiřího Frant. Hoffmanna, ale na rubu na

prsou orla pouze štít rakousko-burgundský. Obvodky na obou stranách jsou perlové.

Na líci jeví se opis

LEOPOLDVS • DG : EL : ROM : IMP : SE : AVG : GE : HV : BO :
REX •

a na rubu

ARCHIDVX • AVST : (S H S) DVX • BVR • E • SILESI 16 | 79 •
Průměr 45 mm.

Vratislavský tolar Hammerschmidtův z r. 1686 (Tab. XCI. obr. 876.) vykazuje na líci věnčené poprsí panovnickovo v dlouhé paruce až na prsa splývající, v brnění se širokým přilehajícím límcem a s řádem zlatého rouna na stužce na prsou a s ozdobou v podobě lví hlavy na rameni. Za perlovým obvodkem počíná nad hlavou opis LEOPOLDVS • DG : ROM : IMP : SEM : AVG : GER : HV : & • BO : REX *

Na rubu jest dvouhlavý orel pod císařskou korunou s dvěma vlajíci stuhami, držící v pravé noze meč a v levé žezlo. Na prsou má štít mnohoznaký v podobě podkovy, lemovaný řetězem zlatého rouna a pokrytý vévodskou korunou. Orel sevřen perlovým obvodkem, nahoře i dole protrženým, za kterým čte se v opisu ARCHIDVX • AVSTRI : (značka S H S v ozdobném štítku) DVX • BVRG : E • SILESI : 16 | 86 • Obruba okraje po obou stranách perličková.

Průměr 44 mm, váha 26 gr.

Tolar ten jest majetkem p. Edv. Haisla v Libici nad Cidl.

Jemu podobá se Vratislavský tolar mincmistra Martina Max. z Wackherle (Tab. XCI. obr. 879. z téže sbírky) s vyšší ještě parukou a bez ozdoby na rameni. Jeví se na něm opis v líci LEOPOLDVS • D : G : ROM : IMP : SEM : AVG : GERM : HU : & • BO : REX ♦ a na rubu ARCHIDVX • AVSTRIAE (značka M W W v ozdobném štítku) DVX • BVRG • & • SILESIÆ • 16 | 95 •

Měří v průměru 44 mm a váží 29.05 gr.

Jiný tolar mincmistra Wackherle z r. 1699 (Tab. XCI. obr. 882.) nemá ani na líci ani na rubu žádného obvodku. Poprsí sáhá v opis LEOPOLDVS • DG : ROM : IMP : SE : AV : GE : HU • & • BO : REX • Na rubní straně kolem orla s obvodky u hlav čte se ARCHIDVX • AVSTRIA (značka M W W v zá-
vorkách) DVX • BVRG • & • SILESI : 16 | 99 •

Průměr vykazuje 41 mm.

Sličnější ráz než na Wackherlových pozoruje se na Vratislavských tolařech vardajna Frant. Nováka (Tab. XCII. obr. 891. a 894. z c. a k. dvorního musea ve Vídni a Tab. XCIII. obr. 897. z sbírky p. Edv. Haisla v Libici nad Cidl.). Vidí se na nich v líci velké a široké poprsí nahoře za obvodky sáhající, s mohutnou kadeřavou ověnčenou parukou až na prsa, zlatým rounem zdobená, se linoucí. Pod převěsným pláštěm krunýř s rukou uříznutou. Na rubu jest říšský orel třímající meč a žezlo s mnohoznakým podkovovitým štítem na prsou, jenž jest zlatým rounem ovroubený a svrchu otevřenou korunou

pokrytý. Pod orlem v ozdobném štítku znamená minc. F · N Přibážíávají se na nich opisy čili legendy na líci:

1. (Tab. XCII. obr. 891.) LEOPOLDUS · DG · ROM ; IMP ; SEM ; AVG ; GER ; HU ; & · BO ; REX ·

2. (Tab. XCII. obr. 894.) LEOPOLDVS · DG · ROM ; | IMP ; SEM ; AVG ; GER ; HU ; BO ; REX ·

3. (Tab. XCIII. obr. 897.) LEOPOLDUS · D · G · ROM ; | IMP · SEM · AVG · GER · HV · BO · REX ·

4. (Schulthess-Rechberg čís. 401.) LEOPOLDVS · D · G · ROM ; | IMP · SEM · AVG · GER · HV · BO · REX ·

a na rubu

1. (Tab. XCII. obr. 891.) ARCHIDUX · AVSTRIAE · (značka N · J v ozdobném štítku) DUX · BVRG · & · SILESIAE · | 7 | 02 ·

2. (Tab. XCII. obr. 894.) ARCHIDUX · AVSTRIAE ; (značka N · J v ozdobném štítku) DUX · BVRG · E · SILESIAE ; | 7 | 04 ·

3. (Tab. XCIII. obr. 897.) ARCHIDUX · AUSTRIÆ (značka N · J v ozdobném štítku) DUX · BURG · ET · SILESIAE · | 7 | 05 ·

4. (Schulthess-Rechberg č. 401.) ARCHIDUX · AUSTRIÆ (značka N · J v ozdobném štítku) DUX · BURG · ET · SILESIAE · | 7 | 05 ·

Průměr 44—46 mm, váha 28·2—29·2 gr.

Podobný ráz znamená se i na tolarích Krištofa Brettschneidra, minemistra ve Břehu, (Tab. XCII. obr. 888. ze sbírky p. Haislovy v Libici nad Cidl.), se značkou C · B v ozdobném štítku na rubu pod orlem. Nese opis v líci LEOPOLDVS · DG ; ROM ; IMP ; SEM ; AVG ; GER ; HU ; & · BO ; REX a na rubu ARCHIDVX · AVSTRIAE (značka R · O v ozdobném štítku) DVX · BVRG · & · SILESIAE · | 6 | 95 ·

Průměr 45½ mm, váha 29 gr.

Díly tolarové, půltolary a čtvrttolary, raženy poskrovnu.

Vratislavský půltolar křížový bez letočtu znázorněn na tab. XCIII. obr. 899. Vidí se na něm na jedné straně korunované poprsí Ferdinanda III. ze předu, jako na půltolarech tohoto panovníka. Křížek na koruně tří perlovým obvodkem až do opisu FERDINANDVS · III · D · G · R · IM · S · AV · G · HVN · B · REX · D · SI : Na druhé straně jest císař Leopold v postavě více než přes polovici (níže než po pás) s pravé strany v nádherném brnění, s řetězem zlatého rouna na prsou, s tváří mladou, bezvousou, s dlouhými po ramenou se vinoucími vlasy a s obroučkovou korunou na hlavě. V pravici třímá žezlo a v levici má državu a jest opásan mečem.

Koruna protrhuje perlový obvodkem a sáhá v opis LEOPOLDUS · D · G · EL · ROM · I · S · A · G · H · BOH · & · REX :

Měří v průměru 35 mm.

Vratislavský půltolar vardajna Jiřího Hübnera (Tab. XCIII. obr. 900.) jest v líci zcela souhlasný s rubní stranou právě popsaného půltolaru, jen opis končí místo REX : někdy též REX ·

Na rubu nese pod císařskou korunou dvojitého orla s pětibokým korunovaným a zlatým rounem obtočeným rozčtvrceným štítem uhersko-českým na prsou, ve kterém uprostřed umístěn malý štítek rakousko-burgundský. Orel drží v pravém pazouru meč a v levém žezlo. Vedle ocasu spatřuje se mincovní znamení G—H Za provazovitým obvodkem čte se od koruny opis ARCHI · DUX AUST · DUX BURG · ET SIL · 1664 ·

Průměr 37 mm, váha 14·32 gr.

Půltolar tento z někdejší sbírky v knihovně města Vratislavi nalézá se nyní v museu slezských starožitností tamtéž.

Na Vratislavském půltolaru Šal. Hammerschmidta z r. 1665 (Tab. XCIII. obr. 901. z téže sbírky) vidí se na líci též podobné poprsí až po pás, ale s širokým krajkovým límcem, zahalené v plášti a s ozdobou v podobě lví hlavy na rameni. Kolem jest opis LEOPOLDUS · D · G · EL · ROM · I · S · A · G · H · BOHEM : Z C REX ·

Rub jest jako na předešlém, jen vedle ocasu značka S—H a v opisu letočet 1665 ·

Průměr 37 mm, váha 14·14 gr.

Vratislavský půltolar Šal. Hammerschmidta z r. 1679 má na líci vavřínem věnčené poprsí s pravé strany s dlouhými až na plece splývajícími vlasy, kolem něhož čte se opis LEOPOLDVS · D · G · EL · RO · IMP · SE · AV · GE · HU · B · REX +

Na rubu dvouhlavý orel s korunovaným rakousko-burgundským štítkem na prsou, lemovaným řetězem zlatého rouna, kolem něhož běží opis ARCHIDUX · AUS (S H S) DVX · BVRG · & · SILE · 1679 ·

(Popsán dle dražebního katalogu Ad. Hessa ve Frankfurtě nad Mohanem k 15. říjnu 1893.)

Vratislavský půltolar minomistra Martina Max. z Waackherle vybit na lícní straně s věnčeným poprsím panovníka v dlouhé kadeřavé paruce až na prsa se vinoucí, jež nahoře proniká až k okraji. Na prsou jeho skví se řád zlatého rouna. Za perlovým obvodkem u čela vychází opis LEOPOLDUS · DG · ROM · IMP · SE · A · G · H · B · REX

Na rubu zobrazen pod císařskou korunou s dvěma stuhami dvouhlavý orel s mečem a žezlem v drápech a s korunovaným oválným štítem rakousko-burgundským ověšeným zlatým rounem na prsou. Za perlovým obvodkem pro korunu otevřeným opis ARCHIDVX · AVS (znamení M/W · W v ozdobné obrubě) DVX · BUR · E · SILE · 1696 ·

Průměr 36 mm.

Vyobrazen bude v dodatku dle staniolového snímku od p. Emila Fischera ve Vídni.

Vratislavský půltolar Fr. Nováka (Tab. XCIV. obr. 913.) má na líci poprsí s dlouhou kadeřavou věnčenou parukou, sáhající temenem až za perlový obvoděk, s vousem pod nosem a na dolním pysku, v brnění a s řádem

zlatého rouna na prsou. Nad čelem počíná opis LEOPOLDUS : DG · ROM · IMP · SE · AV · GE · H · B · REX ·

Na rubu jest císařský orel s kruby kolem hlav, držící v pravém pazouru meč a v levém žezlo. Na prsou má podkovitý rozčtvrcený štít uhersko-český svrchu korunovaný a zlatým rounem obehnutý, v jehož středu nalézá se malý štítek rakousko-burgundský. Pod orlem v opisu v ozdobném štítku značka F · N Obvodek jest perlový, korunou protržený a běží za ním opis ARCHIDUX · AVST (N · ě v ozdobném štítku) DVX · BUR · E · SILES · 17 | 05 · Okrse jsou rovněž na obou stranách perlové.

Průměr 35 mm.

Půltolar Krištofa Brettschneidra, mincmistra ve Břebe, (Tab. XCIV. obr. 910.) ukazuje na lici straně široké poprsí v paruce svlasy hojně zkadeřenými a věncem vavřínovým ovinutými, s kníry i štětičkou na spodním pysku, v odění s širokým límecem, pod nímž zdobí prsa řád zlatého rouna. Poprsí zahaleno v plášti, jenž na rameni stuhou v záhyby složenou jest upevněn, a obehnuto zcela hladkým obvodkem, za nímž čte se opis LEOPOLDVS · D · G · ROM · IMP · SEM · AVG · GER · HV · BO · REX ·

Rubní strana nese korunovaného dvojitého orla, který má v pravé noze nahý meč a v levé třímá žezlo. Prsa jeho pokryta jsou štítem tvaru španělského ve 4 pole rozděleným, a sice spatřují se v 1. a 4. poli břevna uherská, v 2. a 3. poli český lev a uprostřed umístěn štítek se slezskou orlicí. Hlavní štít přikryt otevřenou korunou a ovinut řetězem zlatého rouna. Orel obklíčen hladkým obvodkem, jenž jest nahoře pro korunu stuhami zdobenou otevřen, a za ním pokračuje opis ARCHIDUX · AVSTRI · (značka ě · ů v ozdobném štítku) DVX · BVRG · et SILESI · 16 | 95 ·

Průměr 35½ mm.

Na Vratislavském čtvrttolaru Šal. Hammerschmidta (Tab. XCIV. obr. 912.) jeví se na lici věncené poprsí s dlouhým vlnitým vlasem v brnění, s širokým límecem a s řádem zlatého rouna na prsou. Temeno proráží dvojitý, hladký a perlový obvodek a vyhřbá v opis · LEOPOLDVS · D · G · E · L · ROM · I · S · A · G · H · B · REX · ☉

Na rubu jest dvouhlavý orel, na jehož prsou vidí se korunovaný a zlatým rounem lemovaný podkovovitý rozčtvrcený štít uhersko-český s malým rakousko-burgundským štítkem uprostřed. V pravém spáru má meč a v levém žezlo. Nad orlem vznáš se koruna s dvěma vlajkami stuhami. Vedle ocasu nalézá se minc. značka · S · — H S Za perlovým, nahoře rozevřeným obvodkem čte se opis ARCHI · DVX · AVST : DVX · BVRG : ET · SIL : 16 | · 66 ·

Průměr 32½ mm, váha 7·26 gr.

Nalézá se v museu slezských starožitností ve Vratislavi, kamž darován byl ze sbírky numismatické při tamnější městské knihovně.

Na Vratislavských patnáctnásobech (sedmnáctnásobech) Jiřího Hübnera (Tab. XCIV. obr. 914.—916. a Tab. XCV. obr. 920.—927.) pozoruje se na lici vždy poprsí bezvousé neb jen se slabými kníry nahoře v opis

sáhající, s dlouhými hladce sčesanými po šíji se linoucími vlasy, věnčené vavřínek, v brnění, jež zdobí řetěz zlatého rouna a pokrývá nejčastěji převésný plášť. Pod poprsím v opisu naznačena hodnota mince XV ve štítku neb v závorkách; na patnáctníku obr. 914. zároveň i na rubu pod orlem.

Na rubu jest korunovaný říšský orl s mečem a žezlem, mající na prsou buď okrouhlý rozčtvrcený štít mnohoznaký, v jehož prvé čtvrti spatřují se uherská hřevna, v druhé český lev, v třetí znak rakousko-burgundský a ve čtvrté rozčtvrcený štít se znaky kastilským a leonským (věží a lvem), neb štít rakousko-burgundský. První štít bývá z pravidla lemován řetězem zlatého rouna a v prvním případě pokryt otevřenou korunou, v druhém pak vévodským kloboukem. Výjimku činí patnáctníky z r. 1659. Vedle pazourů orlích umístěno znamení minc. G—H Jdou od r. 1659 do 1664. Přihází se na nich opis v líci

1. LEOPOLDUS · D · G · R · I (AX v štítku) S · A · GER · H · BO : REX :
2. LEOPOLDUS · D · G · R · I · (AX) S · A · G · HUNG · BOH : REX ·
3. LEOPOLDUS · D · G · R · I · S · A · (AX) G · HUN · BOH : z-s · REX ·
4. LEOPOLDUS · D · G · EL · R · I : (AX) S · A · G · H · BOH · EC REX :
5. LEOPOLDUS · D · G · R · I · (AX) · S · A · G · H · BOH · REX :
6. LEOPOLDUS · D · G · EL · R · (AX) I · S · A · G · H · BO · REX :
7. LEOPOLDUS · D · G · EL · R · I · (AX) · S · A · G · H · BOH · REX :
8. LEOPOLDUS · D · G · EL · R · (AX) I · S · A · G · H · BOH · REX :
9. LEOPOLDUS · D · G · EL · R (AX) · I · S · A · G · H · BOH · REX ·
10. LEOPOLDUS · D · G · EL · R · (AX) I · S · A · G · H · BO · REX ·
11. LEOPOLD · D · G · EL · R · <AX> I · S · A · G · H · BOH · REX ·
12. LEOPOLD · D · G · EL · R · <AX> I · S · A · G · H · B · REX

a na rubu

1. ARCHIDUX · AUST · DUX · BURG · ET · SILESI · 1659
2. ARCHIDUX · AUST · D (AX) UX · BURG · ET · SIL · 1659
3. ARCHIDUX · AUST · DUX BURG · & SIL · 1660
4. ARCHIDUX · AUST · DUX · BURG · E · SIL · 1660 ·
5. ARCHIDUX · AUSTR · DUX · BURG · & SI : 1661
- 6., 7., 8., 9. a 10. ARCHIDUX · AUST · DUX · BURG · & SIL · 1662
11. a 12. ARCHI · DUX AUST · DUX BURG · & SIL · 1662 ·

Průměr 28—30 mm, váha 5·3—6·52 gr.

Vratislavské patnáctníky Šal. Hammerschmidta (Tab. XCV. obr. 928. a 929.) podobají se předešlým, toliko na rubu pod pazoury orla, který nese na prsou štít rakousko-burgundský, vidí se značka minc. S—H neb S—HS. Vydávány r. 1664, 1674 a 1675. V opisu lícním čte se

1. LEOPOLD · D · G · R · I <AX> S · A · G · H · BOH · REX
2. LEOPOLD · D · G · R · I · <AX> S · A · G · H · BOH · REX ·

Na rubu

1. a 2. ARCHI · DUX AUST · DUX BURG · & SIL · 1664 ·

Průměr 29 mm, váha 5·1—6·1 gr.

Vratislavské patnáctníky Martina Max. z Wackherle (Tab. XCVI. obr. 930.—933.) nesou na líci poprsí v dlouhé paruce vavřínem věnčené, s vousem pod nosem a na spodním pysku, v odění, přes něž přehozen plášť a na šíji zavěšen řád zlatého rouna. Pod poprsím ve štítku do opisu zapuštěném XV

- Poprsí, jež obklíčeno perlovým, dvakrát protrženým obvodkem, sahá hlavou v opis
1. LEOPOLDVS · DG · R · I · (AX v štítku) · S · A · G · H · B · REX ·
 2. LEOPOLDVS · DG · R · I · (AX v štítku) S · A · G · H · & · B · REX ·
 3. LEOPOLDVS · DG · R · (AX v štítku) I · S · A · G · H · B · REX ·
 4. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · (AX v štítku) · A · G · H · & · B · R ·
 5. LEOPOLDVS · DG · R · I · (AX v štítku) · S · A · G · H · & · B · REX ·

Na rubu vybit korunovaný říšský orl s mečem v pravé u s žezlem v levé noze, nesoucí na prsou oválový štít se znakem rakousko-burgundským, jenž svrchu pokryt jest vévodským kloboukem a kolem ovrouben řetězem zlatého rouna. Pod ocasem orla v opisu značka (M.M/W.) Kolem orla perlový obvoděk nahore pro korunu, s které visí dvě stuhy, otevřený. V opisu čte se

1. ARCHIDVX · AV · (M/W · W v štítku) DVX · BVR · & · SIL · 16 | 94 ·
2. ARCHIDVX · AV (M/W · W) DVX · BUR · E · SIL · 16 | 94 ·
3. ARCHIDVX · AV (M/W · W) DVX · BVR · & · SI · 16 | 94 ·
4. ARCHID · AVS · (M/W · W v štítku) DVX · BVR · & · SIL · 16 | 94 ·
5. ARCHIDUX · AV (M · W · W) DVX · BUR · & · SIL · 16 | 96 ·

Okraj po obou stranách perlový.

Průměr 28 $\frac{1}{2}$ —29 mm, váha 5·55—6·25 gr.

Velmi sličným a umělým rázem vyniká patnáctník Krištofa Brettschneidra, mincmistra ve Břehu, z r. 1677 (Tab. XCVI. obr. 934., ze sbírky p. Fr. R. Chaury v Praze). Na líci vidí se v perlovém, nahore i dole přetrženém obvodku poprsí panovníkovo s kníry, s velmi pěknými rysy obličeje a s dlouhými kadeřavými vlasy, na nichž spočívá véne vavřínový. Prsa kryje krunýř s širokým přilehlým límcem a zdobí řád zlatého rouna a přes rameno přehozen jest plášť. Nad blavou počíná opis ⌘ · LEOPOLDVS · D · G · R · I · (AX v štítku) · S · A · G · H · B · REX ·

Na rubu má korunovaného dvojitého orla s mečem a žezlem v pazourech a pod nimi znamení C—B Na prsou jeho jest pod vévodským kloboukem v španělském štítu znak rakousko-burgundský, otočený zlatým rounem. S koruny nad orlem vlají dvě stuhy. Za perlovým nahore i dole přetrženým obvodkem běží opis ARCHID · AVS · (šachovnice Břežská ve štítku obráceně) · DUX · BVR · C · SIL · 16 | 77 · Jest vzácný.

Průměr 31 mm, váha 5·11—6·7 gr.

Břežský patnáctník Krištofa Brettschneidra z r. 1694 (Tab. XCVI. obr. 935. z téže sbírky) podobá se úplně Wackherlovým, jen v opisu rubním pod ocasem orla má značku (C · B) Opis lícní zní LEOPOLDVS · DG · R · (AX v štítku) I · S · A · G · H · & · B · R · a rubní ARCHID · AVST · (A · O) DVX · BUR · & SIL · 16 | 94 ·

Průměr 29 mm, váha 6·31 gr.

Patnáctník se značkou · F · B · L · mincmistra nezjištěného jména (Tab. XCVI. obr. 936.) vyznačuje se též pěkně provedenou věnčenou podobiznou panovnicka s dlouhým vlnitým vlasem, kolem níž jest opis LEOPOLD · D · G · R · (AX v štítku) · I · S · A · G · H · B · REX ·

Na rubu korunovaný říšský orel, držící ve spárech meč a žezlo, má na prsou štít španělský se znakem rakousko-burgundským, lemovaný zlatým rounem, pod vévodskou korunou. Koruna nad orlem jest bez stužek. Pod ocasem orla umístěna shora uvedená značka. V opisu čte se ARCHIDVX · AVS · DVX · BVRG · E · SIL · 161 · 65 ·

Průměr 29½ mm, váha 5·72 gr.

Býval dříve zařaděn ve sbírce při městské knihovně Vratislavské, kterážto sbírka přenesena byla do musea alezských starožitností tamtéž.

Podobným rázem jako patnáctníky vybijeny dvougroše čili šestáky (též sedmáky zvané) se VI ve štítku pod poprsím.

Vratislavský šesták Šal. Hammerschmidta z r. 1665 znázorněn na tab. XCVI. obr. 937. nese na líci mladé bezvousé poprsí s dlouhými hladce učešnými vlasy, ovinitými věncem vavřínovým, jež nshoře vybíhá za obvedek v opis LEOPOLD · D · G · R · I (IA) S · A · G · H · BOH · REX ·

Na rubní straně vidí se korunovaný dvouhlavý orel, jehož prsa pokrývá španělský štít se znakem rakousko-burgundským pod klobonkem vévodským a řetězem zlatého rouna věnčený. V pazouru pravém má tasený meč a v levém žezlo a pod pazoury znamená S—H Koruna přetrhne obvedek a dělí opis ARCHI · DUX AUST · DUX BURG · & SIL · 1665

Průměr 25 mm, váha 2·6—3·13 gr.

Na jiných šestácích Hammerschmidtových (Tab. XCVI. obr. 938. a 939., Tab. XCVII. obr. 940.—949. a Tab. XCVIII. obr. 950.—955.) zobrazeno poprsí v dlouhé paruce s kníry, a mincovní značka (S H S) umístěna v opisu pod orlem. V ostatním líčení shodují se s předešlým. Někdy bývají též na koruně stuby. Jeví se na nich opis v líci

1. LEOPOLDVS · D · G · (IA v štítku) · R · I · S · A · G · H · B · R ·
2. · LEOPOLDVS · D · G · (IA v štítku) · R · I · S · A · G · H · B · R ·
3. LEOPOLDUS · D · G · (IA v štítku) R · I · S · A · G · H · B · R ·
4. LEOPOLDVS · D · G · (IA v štítku) · R · I · S · A · G · H · B · R ·
5. LEOPOLDVS · D · G (IA v štítku) · R · I · S · A · G · H · B · R ·
6. a 7. LEOPOLDUS · D · G · (IA v štítku) · R · I · S · A · G · H · B · R ·
8. LEOPOLDVS · D · G · (IA v štítku) R · I · S · A · G · H · B · R ·
9. LEOPOLDVS · D · G (IA v štítku) R · I · S · A · G · H · B · R ·
10. LEOPOLDUS · DG · R · (IA v štítku) · I · S · A · G · H · & · B · R ·
11. LEOPOLDVS · DG · R · (IA v štítku) · I · S · A · G · H · & · B · R ·
- 12., 13. a 14. LEOPOLDVS · DG · (IA v štítku) · R · I · S · A · G · H · B · R ·
15. LEOPOLDUS · DG · R · (IA v štítku) · I · S · A · G · H · B · R ·
16. LEOPOLDUS · DG · R · (IA v štítku) I · S · A · G · H · B · R ·

17. ♦ LEOPOLDVS ♦ DG ♦ (IA v štítku) R ♦ I ♦ S ♦ A ♦ G ♦ H ♦ B ♦ R ♦
18. LEOPOLDVS · DG · R · (IA v štítku) I · S · A · G · H · & · B · R ·
19. LEOPOLDVS · DG (IA v štítku) · R · I · S · A · G · H · B · R ·
20. LEOPOLDVS · DG · (IA v štít.) R · I · S · A · G · H · & · B · R (arabeska)
21. LEOPOLDUS · DG ♦ (IA v štítku) R · I · S · A · G · H · B · R ·
22. LEOPOLDVS · DG · R · (IA v štítku) · I · S · A · G · H · B · REX
23. LEOPOLDUS · D : G · (IA v štítku) R · I · S · A · G · H · & · B · R ·
24. LEOPOLDUS · DG · (IA v štítku) · R · I · S · A · G · H · & · B · R ·

a na rubu

1. ARCHID · AV (SHS) D · BUR · & · SIL · 16 · | · 72 ·
2. ARCHID · AV (SHS) D · BUR · & · SIL : 16 | 72 ·
3. ARCHID · AU (SHS) D · BUR · & SIL · 16 · | · 73 ·
4. ARCHID · AV (SHS) D · BUR · E · SIL · 16 · | · 75 ·
5. ARCHID · AV (SHS) D · BVR · & · SIL · 16 | 73 ·
6. ARCHID · AV (SHS) D · BVR · & · SIL : 16 | 75 ·
7. ARCHID · AU (SHS) DUX · B · & · SIL · 16 | 74 ·
8. ARCHID · AV (SHS) D · BVR · ET · SIL · 16 | 73 ·
9. ARCHID · AV (SHS) DUX · B · & · SIL · 16 | 74 ·
10. ARCHID · AV (SHS) D · BVRG · & · SIL · 16 | 74 ·
11. ARCHID · AVS (SHS) D · BVR · & · SIL · 16 | 75 ·
12. ARCHID · AV (SHS) D · BVR · & · SIL : 16 | 75 · neb 16 | 78 ·
13. ARCHID · AV (SHS) D · BVR · & · SIL · 16 | 75 ·
14. a 15. ARCHID · AV (SHS) D · BVR · & · SIL · 16 | 76 ·
16. ARCHIDUX · A (SHS) DUX · BV · & · SIL · 16 | 77 ·
17. ARCHID · AV (SHS) DVX · BV · & · SIL · 16 | 76 ·
18. ARCHID · AV (SHS) D · BUR · & · SILE · 16 | 82 ·
19. ARCHID · AVS (SHS) D · BUR · E · SIL · 16 | 84 ·
20. ARCHID · AV (SHS) D · BUR · & · SIL · 16 | 84 ·
21. ARCHID · AUS (SHS) DUX · BU · & · SI · 16 | 85 ·
22. ARCHID · AVS (SHS) D · BVRG · & · SIL · 16 | 86 ·
23. ARCHID · AU · (SHS) D · BUR · & · SIL : 16 | 87 ·
24. ARCHID · AVS (SHS) DUX · BUR · & · SI · 16 | 89 ·

Průměr 25—26½ mm., váha 2·6—3·3 gr.

Břežský šesták Krištofa Brettschneidra (Tab. XCVIII. obr. 956. ze sbírky p. Fr. R. Chaury v Praze) podobá se úplně předešlým, má však vedle ocasu orlišho znamení minc. C—B Na lici šte se opis · LEOPOLDVS · D : GR · (IA v štítku) I · S · A · G · H · C · B · R · a na rubu ARCHID · AVS · DVX · BVR · E · SIL · 16 | 77 ·

Průměr 27 mm, váha 3·35 gr.

Stejným rázem vybijeny i Opolské šestáky Frant. Ign. Kirchenhofra (Tab. XCVIII. obr. 957.—959.) se znaméním (F · I · K) pod orlem v opisu a letočtem 16 | 75, 16 | 76, 16 | 77, 16 | 81, 16 | 82 neb 16 | 83 Mívají opis v lici

1. LEOPOLDUS ♦ DG ♦ (IA v štítku) R · I · S · A · G · H · B · R ·

2. LEOPOLDUS · DG · (IA v štítku) · R · I · S · A · G · H · B · R ·
3. LEOPOLDVS · DG · R · (IA v štítku) I · S · A · G · H · & · B · R ·

a na rubu

1. ARCHID · AV (X · I · J) DUX · B · & · SI · 16 | 82 ·
2. ARCHID · AV (X · I · J) D · BUR · & · SIL · 16 | 85 ·
3. ARCHID · AUS (X · I · J) D · BVR · & · SILE · 16 | 85 ·

Průměr 25 $\frac{1}{2}$ —26 mm, váha 2·5—3·43 gr.

Rovněž takové jsou šestáky se znamením F · B · L pod ocasem orla (Tab. XCIX. obr. 960. a 961.), nesoucí opis na líci

1. · LEOPOLD · D : G · R · I (IA v štítku) · S · A · G · H · B · REX ·
2. · LEOPOLD : D : G · R · (IA v štítku) · I · S · A · G · H · B · REX

a na rubu

1. · ARCHIDVX · AVS · DVX · BVR · E · SIL · 1665
2. ARCHIDVX · AVS · DVX · BVR · E · SIL · 16 | 65 ·

Průměr 25 $\frac{1}{2}$ —26 mm, váha 3·25 gr.

Vratislavské groše Jiřího Hübnera jsou rázu dvojho.

Na jednéh, rázu uherského (Tab. LXXXIX. obr. 857.), jest v líci poprsí panovníka s dlouhým vlasem, pokryté korunou obroučkovou, oděné krunýřem a s řádem zlatého rouna na šji. V pravé ruce drží žezlo a v levé državu. Perlový obvodek protržen jest korunou sáhající v opis LEOP · D : G · EL · R · (z v ozdobném štítku) I · S · A · G · H · B · ZC · R ·

Na rubu vidí se orl říšský s roztaženými drápy, se srdcovitým korunovaným a zlatým rounem ovroubeným štítem na prsou. Štít ten jest rozčtvrcen ve 4 pole, i má v poli prvému znak uherský, v druhém český, v třetím rakousko-burgundský a ve čtvrtém rozčtvrcený kastilsko-leonský. Vedle pazourů značka G—H Za perlovým obvodkem pokračuje od koruny opis ARCHIDUX · AUST · DUX · B · C · T · 1659

Průměr 20 mm.

Druhé groše Hübnerovy (Tab. LXXXIX. obr. 859., 860., 862., 863. a 865.) nesou na líci bezvousé poprsí panovníka s dlouhými hladce sčesanými vlasy, ovinitými věncem vavřínovým, v krunýři s krajkovým přilehlým límcem n s řádem zlatého rouna na prsou. Vrchní část hlavy vniká hladkým obvodkem v opis

1. LEOPOLD · DG · R · (z v ozdobném štítku) · I · S · A · G · H · B · REX ·
2. LEOPOLD · D : G · R · (z v ozdobném štítku) I · S · A · G · H · B · REX :
3. LEOPOLD : D · G · R · (z v ozdobném štítku) I · S · A · G · H · B · REX :
4. a 5. LEOPOLD · D : G · R · (z v ozdobném štítku) I · S · A · G · H · B · REX ·
6. LEOPOLD : D : G · R (z v ozdobném štítku) · I · S · A · G · H · BO · REX :
7. LEOPOLD · D · G · R (z) S · A · G · H · B · REX · (Skratek I vynechán.)

(Ze sbírky p. Edv. Haisla v Libici nad Cidl.)

Na rubu jest korunovaný dvouhlavý orl s mečem a žezlem v pazourech, vedle nichž umístěna značka G—H Na prsou má pod vévodskou korunou holý

španělský štítek se znakem rakousko-burgundským. Jen na groši z r. 1663 spatřuje se štítek fetězem zlatého rouna lemovaný pod korunou otevřenou. Od koruny nad orlem dte se opis

1. ARCHIDUX · A · DUX · BURG · & S · 1659
2. ARCHIDUX · A · DUX · B · & SIL · 1660
3. ARCHIDUX · A · DUX · BURG · & SIL · 1661
4. ARCHIDUX · A · DUX · BURG · & S · 1661
5. ARCHIDVX · A · DVX · BURG & SI · 1661
6. ARCHIDUX · A · DUX · BUR · & SIL · 1661
7. ARCHI · DUX AUS · DUX BURG · & S · 1665 ·

Průměr 20—20½ mm, váha 1·6—1·7 gr.

S nimi shodují se Vratislavské groše Hammerschmidtovy staršího rázu (Tab. XC. obr. 866.), leč s tou odchylkou, že panovník má slabé kníry a při pazourech orlsch jest značka S—H a v opisu lénsm LEOP · D · G · R · I · S · (Ⓒ) A · G · H · B · REX · a v rubním ARCHI · DUX AUST · D · BUR · & S · 1665

Průměr 20½ mm, váha 1·4 gr.

Na pozdějších groších Hammerschmidtoových (Tab. XC. obr. 868., 869., 871., 872., 874. a Tab. XCI. obr. 875. a 877.) jest podoba panovníka mužnější a v plášti zahalena a značka mincovní (S H S) v rubním opisu pod orlem. Někdy bývá koruna nad orlem dvěma stuhami okrášlena. Mívají opis v lici

1. LEOPOLD · D · G · R · I · (Ⓒ v štítku) · S · A · G · H · B · R ·
2. a 3. · LEOPOLD · D · G · R · I · (Ⓒ v štítku) · S · A · G · H · B · R ·
4. · LEOPOLD · D · G · R · I · S · (Ⓒ v štítku) · A · G · H · B · R ·
5. · LEOPOLD · D · G · R · (Ⓒ v štítku) I · S · A · G · H · B · R ·
6. a 7. · LEOPOLD · D · G · R · I · S (Ⓒ v štítku) · A · G · H · B · R ·
8. · LEOPOLDVS · D · G · (Ⓒ v štítku) · R · I · S · A · G · H · B · R ·
9. · LEOPOLDVS · D · G · R · (Ⓒ) · I · S · A · G · H · B · R ·

a na rubu

1. a 2. ARCHID · A · (SHS) D · BVR · E · SIL · 161 · 67 · (1.) neb 161 · 68 · (2.)
3. ARCHID · AV (SHS) D · BVR · E · SIL · 161 · 67 ·
4. ARCHID · A (SHS) D · BVR · E · SIL · 161 · 68 ·
5. ARCHID · AV (SHS) D · BVR · & · SIL · 161 · 69 ·
6. ARCHID · AV (SHS) DVX · B · E · SIL · 161 · 69 ·
7. ARCHID · A · (SHS) DVX · B · E · SI : 161 · 69 ·
8. ARCHID · AV (SHS) DVX · B · & SIL · 161 · 70 ·
9. ARCHID · AVS (SHS) D · BVR · & · SIL · 161 · 70 ·

Průměr 21 mm, váha 1·3—2 gr.

Vratislavské groše Martina Max. z Wackherle (Tab. XCI. obr. 878., 880., 881. a 883. a Tab. XCII. obr. 887.) mají zobrazeno poprsí s dlouhou kadeřavou parukou. S koruny nad orlem visí dvě stuhy a pod orlem v opisu jest značka (M · M · W)

Přihází se na nich opis v líci

1. LEOPOLDVS · DG · R · I · (ε v štítku) · S · A · G · H · B · R ·
2. LEOPOLDVS · DG · R · I · (ε v štítku) · S · A · G · H · E · B · R ·
3. LEOPOLDVS · DG · R · I · (ε v štítku) · S · A · G · H · E · B · R ·
4. LEOPOLDVS · DG · R · I · S (ε v štítku) A · G · H · E · B · R ·
5. LEOPOLDUS · DG · R · I (ε v štítku) · S · A · G · H · B · R ·

a na rubu

1., 4. a 5. ARCHID · AVS (M/W · W) DVX · BVR · SIL · 16|95 · (1.)
neb 16|98 · (4. a 5.)

2. ARCHID · AV (M/W · W) DVX · BVR · SIL · 16|95 ·

3. ARCHID · AVS (M/W · W) DVX · BVR · E · SI · 16|95 ·

Průměr 21—21½ mm, váha 1·5—1·8 gr.

Stejného lícení jsou též Břežské groše Krištofa Brettschneidra (Tab. XCII. obr. 889., 890., 892., 893., 895., Tab. XCIII. obr. 896., 898., 902., 903., 904., Tab. XCIV. obr. 909., 911., 917., 918., 919. a Tab. XCIX. obr. 962., 963. a 964.) se srdcovitým prsním štítkem, se značkou (C · B) v rubním opisu pod orlem a s opisem na líci

1., 4., 5., 6. a 9. LEOPOLDVS · DG · R · I · (ε v štítku) · S · A · G · H · B · R ·

2. LEOPOLDVS · DG · R · I · (ε v štítku) · S · A · G · H · E · B · R ·

3. a 7. LEOPOLDVS · D · G · R · I (ε v štítku) · S · A · G · H · B · R ·

8. LEOPOLDVS · D · G · R · I · S (ε v štítku) · A · G · H · B · R ·

10. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · (ε v štítku) · A · G · H · B · R ·

11. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · (ε v štítku) · A · G · H · E · B · R ·

12. LEOPOLDVS · DG · R · I · S (ε v štítku) · A · G · H · E · B · R ·

13. LEOPOLDVS · DG · R · I · S (ε v štítku) · A · G · H · B · R ·

14. LEOPOLDVS · DG · R · I · (ε v štítku) S · A · G · H · B · R ·

15. LEOPOLDVS · DG · R · I · (ε v štítku) S · A · G · H · B · R ·

16. LEOPOLDVS · DG · R · I (ε v štítku) · S · A · G · H · B · R ·

17. LEOPOLDVS · DG · R · I · (ε v štítku) S · A · G · H · B · R ·

18. LEOPOLDUS · DG · R · I (ε v štítku) · S · A · G · H · B · R ·

19. LEOPOLDUS · DG · R · I · S · (ε v štítku) · A · G · H · B · REX ·

20. LEOPOLDUS · DG · R · (ε v štítku) I · S · A · G · H · B · R ·

21. LEOPOLDUS · DG · R · I (ε v štítku) · S · A · G · H · B · R ·

22. LEOPOLDUS · DG · R · (ε v štítku) I · S · A · G · H · B · R ·

a na rubu

1. ARCHID · AVS (B · C) DVX · BVR · SILE · 16|96 ·

2., 11. a 12. ARCHIDVX · AVS (B · C) DVX · BVR · E · SIL · 16|96 ·
(2.) neb 16|97 · (11. a 12.)

3. a 15. ARCHIDVX · AV (B · C) DVX · BVR · SIL : 16|96 · (3.) neb
16|98 · (15.)

4. ARCHID · AVS · (B · C) DVX · BVR · E · SI · 16|96 ·

5. ARCHID · AVST (B · C) DVX · BVR · E · SIL · 16|96 ·

6. ARCHID · AVST · (B · C) DVX · BVRG · SIL · 16196 ·
7. ARCHID · AVS (B · C) DVX · BVR · & SIL · 16196 ·
8. ARCHIDVX · AVS (B · C) DVX · BVR · E · SIL · 16196 ·
9. ARCHIDVX · AV (B · C) DVX · BVR · E · SI · 16196 ·
10. ARCHIDVX · AV (B · C) DVX · BVR · E · SIL · 16196 ·
13. ARCHID · AVS · (B · C) DVX · BVR · SIL · 16198 ·
14. ARCHID · AVS (B · C) DVX · BVR · SIL · 16198 ·
16. ARCHIDVX · AV (B · C) DVX · BVR · SIL · 16196 ·
17. ARCHIDVX · AV (B · C) DVX · BVR · E · SIL · 16198 ·
- 18., 19. a 21. ARCHID · AUS (B · C) DUX · BUR · SIL · 17100 · (18. a 19.)

neb 17102 · (21.)

20. ARCHID · AU (B · C) DUX · BUR · SI · 17101 ·

22. ARCHID · AUS (B · C) DUX · BUR · SI · 17105 ·

Průměr 21—21½ mm, váha 1.5—2 gr.

Opolské groše Frant. Ign. Kirchenhofra (Tab. C. obr. 976. ze sbírky pana Edv. Haisla v Libici nad Cidl.) podobají se Vratislavským grošům Hammerschmidtovým. Na líci nesou věnčené poprsí s dlouhým vlnitým se vlasem a s kníry, v brnění s širokým přilehajícím límcem a s řádem zlatého rouna na prsou. Na rameni připevněn plášť ozdobnou epouletou v podobě mušle. Kolem poprsí čte se za perlovým, nahoře i dole otevřeným obvodkem opis

1. LEOPOLDVS · D · G · (☉ v štítku) · R · I · S · A · G · H · B · R

2. LEOPOLDVS · DG · (☉) · R · I · S · A · G · H · B · R ·

Na rubu jest korunovaný říšský orl se španělským štítkem se znakem rakousko-burgundským pod vévodským kloboukem na prsou a s taseným mečem a žezlem ve spárech obklopen perlovým obvodkem a za ním opisem

1. ARCHID · AV (X I J) D · BVR · & · SIL · 16173 ·

2. ARCHID · AV (X I J) DVX · B · & · SIL · 16175 ·

Průměr 21 mm, váha 1.3 gr.

Opolské groše vardajna Frant. Nováka (Tab. XCIX. obr. 965. až 971.) se značkou (F · N) v rubním opisu pod orlem vybíjeny týmž rázem jako Břežské groše Brettschneidroy. Jeví se na nich v opisu na líci

1. LEOPOLDUS · DG · R · I (☉ v štítku) · S · A · G · H · B · R ·

2. LEOPOLDUS · DG · R · I (☉ v štítku) · S · A · G · H · B · REX ·

3. LEOPOLDUS · DG · R · I (☉ v štítku) · S · A · G · H · B · R ·

4. LEOPOLDVS · DG · R · I (☉ v štítku) · S · A · G · H · B · R ·

5. LEOPOLDUS · DG · R · (☉ v štítku) · I · S · A · G · H · B · R ·

6. LEOPOLDUS · DG · R · I · (☉ v štítku) · S · A · G · H · B · R ·

7. LEOPOLDVS · DG · R · (☉ v štítku) · I · S · A · G · H · B · R ·

a na rubu

1. ARCHID · AUS (N · J) DUX · BUR · SIL · 17101 ·

2. a 3. ARCHID · AUS (N · J) DUX · BUR · SIL · 17102 ·

4. a 6. ARCHID · AV (N · J) DVX · BVR · SIL · 17103 · (4.) neb 17105 · (6.)

5. ARCHID · AU (N · J) DUX · BUR · SIL · 17105 ·

7. ARCHID · AVS (N · J) DVX · BVR · SIL · 17105 ·

Průměr 20 $\frac{1}{2}$ —22 mm, váha 1·3—1·8 gr.

Groš se značkou F · B · L pod ocasem orla (Tab. C. obr. 977. ze sbírky p. Fr. R. Chaury v Praze) podoben jest Vratislavskému groši Hammerschmidtovu. Má opis v líci LEOPOLD · D · G · R · I · (C v štítku) · S · A · G · H · B · REX · a na rubu ARCHIDVX · AVS · DVX · BVR · ET · SIL · 161 · 65 ·

Průměr 20 $\frac{1}{2}$ mm, váha 1·66 gr.

Na Kladském krejcaru mincmistra Jiřího Wenera (Tab. XCI. obr. 884.) vidí se na líci mladé věnčené poprsí s dlouhými hladce po šíji splývajícími vlasy, sáhající temenem až k okraji, kolem něhož vine se opis LEOP · DG · R (I v štítku) I S A G H B R

Na rubu korunovaný říšský orel s roztaženými drápy, nesoucí na prsou okrouhlý štítek se znakem burgundským. Od koruny čte se opis ARCHI · A · D (značka M · G v štítku) B C T Y 1659 Na lícní ani na rubní straně není žádného obvodu.

Průměr 17 mm, váha 0·93 gr.

Krejcar tento nalézá se nyní v museu slezských starožitností ve Vratislavi, kamž dodán byl z někdejšího mincovního kabinetu při městské knihovně Vratislavské.

Vratislavské krejcarey Jiřího Hübnera (Tab. XCI. obr. 885. a 886.) nesou na líci bezvousé poprsí panovnickovo s dlouhými hladce sčesanými vlasy, zdobené věncem vavřínovým, jež sáhá nad hladký obvodek v opis

1. LEOPOLD · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX :

2. LEOPOLD · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX ·

3. LEOPOL · D · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX

4. LEOPOLD · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX

Na rubu jest pod korunou dvouhlavý orel s prázdnými roztaženými pazoury, mající na prsou v okrouhlém štítku I Při pazourech značka G—H Koruna vniká skrze hladký obvodek do opisu

1. ARCHIDVX · A · DVX · B · & S · 1659

2. ARCHIDUX · A · DUX · B · & S · 1659

3. ARCHIDUX · A · DUX · B · & SIL · 1661

4. ARCHIDUX · A · DUX · B · & SIL · 1665

Průměr 16—17 mm, váha 0·5—0·8 gr.

Vratislavské krejcarey Šal. Hammerschmidta (Tab. XCIII. obr. 905. a 906.) souhlasí na lícní straně s groši téhož mincmistra, na rubní pak s krejcarem předcházejícím, jen že v prvním štítku vyražena { neb · { neb { · Značka S—HS umístěna při pazourech, neb značka (SHS) v opisu pod orlem. Přihází se na nich opis v líci

1. · LEOPOLDVS · D · G · R · I · S · A · G · H · B · R ·

2. a 3. LEOPOLDVS · D · G · R · I · S · A · G · H · B · R ·

4. LEOPOLDVS · D · G · R · I · S · A · G · H · E · B · R ·

a na rubu

1. ARCHID · AV · (SHS) D · BVR · E · SIL · 16171 ·
 2. ARCHID · AV (SHS) D · BVR · E · SI · 16171 ·
 3. a 4. ARCHID · AV (SHS) D · BVR · E · SIL · 16171 · (3.) neb 16172 · (4.)
- Průměr 17 mm, váha 0·8—1·1 gr.

Vratislavské krejčary Wackherlovy (Tab. XCIII. obr. 907. a 908. a Tab. XCIX. obr. 972.) odpovídají lícením v lici grošům téhož mincmistra a na rubu krejčarům Hammerschmidtovým, toliko pod orlem vidí se značka (M·M/W) a v štítku na prsou orla { neb ·{ neb ·{. Nesou opis v lici

- 1., 2. a 3. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · H · B · REX ·
4. a 5. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · H · B · REX ·

a na rubu

1. ARCHID · AV (M · N · W) DVX · BVR · SI · 16198 ·
2. ARCHID · AV (M · N · W) DVX · BV · SIL · 16198 ·
3. ARCHID · AV (M · N · W) DVX · BV · SIL · 16198 ·
4. ARCHID · AV (M · N · W) DVX · BVR · SI · 16198 ·
5. ARCHID · AVS (M · N · W) DVX · BV · SIL · 16199 ·

Průměr 17 mm, váha 0·7—1·06 gr.

Krejčary Brettschneidrový z mincovny ve Břehu (Tab. XCIX. obr. 973., 974. a 975. a Tab. C. obr. 981., 982. a 983.) shodují se úplně na obou stranách s předcházejícími, jen že mají v opisu pod orlem značku (C · B) Některé jsou na lici straně bez obvodku. Jeví se na nich opis v lici.

1. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · H · E · B · REX ·
2. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · H · B · REX ·
- 3., 4., 5., 6., 7. a 8. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · H · B · REX ·

a na rubu

1. ARCHID · AVST (B · C) DVX · BVR · SIL · 16197 ·
2. ARCHID · AVST (B · C) DVX · BVR · SIL · 16197 ·
3. ARCHIDUX · AV (B · C) DVX · BVR · SIL · 16197 ·
4. ARCHIDUX · AV (B · C) DVX · BVR · SIL · 16198 ·
5. ARCHID · AVS (B · C) DUX · BVR · SIL · 16199 ·
6. ARCHID · AV (B · C) DVX · BVR · SI · 17100 ·
7. ARCHID · AVS (B · C) DVX · BVR · SIL · 17100 ·
8. ARCHID · AVS (B · C) DVX · BVR · SI · 17100 ·

Průměr 16½ mm, váha 0·79—0·95 gr.

Rovněž Opolské krejčary Novákovy vyznačují se stejným rázem. Mají značku vradajnovu F—N buď nad pazoury orla (Tab. C. obr. 984., 985. a 986.) neb (F · N) pod orlem v opisu (Tab. C. obr. 987., 988. a 989.)

Na prvejších spatřuje se opis v lici

- 1., 2. a 3. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · H · B · REX ·

a na rubu

1. ARCHIDUX · AVS · DVX · BVR · SILE · 16199 ·

2. ARCHIDVX · AVS · DVX · BVR · SIL · 16199 ·

3. ARCHIDVX · AVS · DVX · BVR · SI · 16199 ·

Průměr 16—16½ mm, váha 0·8—0·95 gr.

Na druhých krejcarech Novákových přihází se opis v lici

1., 2., 3. a 4. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · H · B · REX ·
a na rubu

1. ARCHID · AV (N · J) DVX · BVR · SIL · 17100 ·

2. ARCHID · AUS (N · J) DUX · BUR · SIL · 17101 ·

3. ARCHID · AVS (N · J) DVX · BVR · SIL · 17101 ·

4. ARCHIDVX · A (N · J) DVX · BVR · SIL · 17101 ·

Průměr 16½—17 mm, váha 0·8—0·82 gr.

Stejného lícení jsou slezské krejcarey bez znamení mincovního
(Tab. C. obr. 990. a 991.) s opisem v lici

1. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · H · B · REX ·

2. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · H · B · REX

a na rubu

1. ARCHIDVX · AVS · DVX · BVR · SILE · 16197 ·

2. ARCHIDVX · AVS · DVX · BVR · SIL · 16198 ·

Průměr 16—16½ mm, váha 0·08—1·04 gr.

Krejcarey slezské zemské mince (Tab. C. obr. 992. ze sbírky Bedř.
Skrbka v Pardubicích) mají v lici věččené poprsí panovníka v paruce bez
obvodku a opis

1. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · H · B · REX ·

2. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · H · B · REX

3. LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · H · E · B · REX

Na rubu jest říšský orel s roztaženými pazoury a s · 1 · u vejřitém štítku
na prsou. Koruna nad orlem sáhá v opis

1. a 2. SCHLESISCHE · LANDMYNTZ · 16195 ·

3. SCHLESISCHE · LANDMUNTZ · 16195 ·

Obvodku není. Okraj jest oboustranně oárkovitý.

Průměr 16 mm, váha 0·7 gr.

Jednostranné půlkrejcarey (Tab. C. obr. 999. a 1000., pak Tab. CI. obr.
1001.) vybíjeny od r. 1674 do r. 1691. Vidí se na nich v lici pod korunou
dva okrouhlé renaissanční štítky, z nichž onen v pravo (herald.) nese říšského
orla s roztaženými pazoury, štítek v levo pak slezskou orlici. Vedle koruny jest
dělený letočet 16—74, 16—78, 16—81, 16—89 neb pod. Pod štítky jsou buď
dvě tečky v podobě na koso postavených čtverců, neb dvě pětilisté rúžice, nebo
dva letící ptáci a mezi nimi v oválu ½

Průměr 14½—15 mm, váha 0·5—0·6 gr.

Trojníky (Tab. C. obr. 993.—998.) nesou v lici dvouhlavého orla s roz-
taženými pazoury a s rakousko-burgundským štítkem na prsou a na rubu
državu mezi rozděleným letočtem 16—58, 16—69, 16—71, 16—72, 16—74,
16—79, 16—80, 17—04 neb jiným. Po stranách državy (jablka) spatřují se buď

křížky různých tvarů, neb jiné ozdoby, nebo písmena M—B a vedle křížku državy obyčejné neb čtyřrohé tečky. Ve spodní polovině državy vyražena jest číslice 5

Přiházejí se též častěji ve zlatě odražené, jakých do Vratislavské sbírky slezských starožitností přijato několik ze sbírky dříve při městské knihovně tamní chované.

Průměr 15—16 mm, váha stříbrných 0·5—0·6 gr., zlatých 1·13 gr.

Zmínili jsme se již na str. 473. a 474., že v letech 1688 až 1697 raženy byly trojníky v Hoře Kutné, kde to listinnými doklady zaručeno, že tam trojníky a dvojky vybijeli, pročež jsme je z oněch let přiřadili k minci Horské, ostatní pak ročníky k mincím slezským. Nepopíráme však, že i ve Slezsku stejně mohly býti vydávány, poněvadž nařízení, jak minci sázeti, několikrát od Hor Kutných do Slezska vycházela. Těžko však o původu jich na ten čas určitě rozhodnouti, ježto bývají nejčastěji bez značky mincovní — tedy jsou mincí němou — neb mívají na sobě písmena M—B, jichž význam ale dosud rozluštěn není. Snad důkladnějším bádáním a prozkoumáním archivů z bývalých slezských mincoven podaří se světlejší paprsek do mincovnictví slezského přivoditi a úplné pravdy se dopátrati.

Zlaté mince zastoupeny jsou pětidukáty, dvoudukáty, dukáty, půldukáty, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{8}$ a $\frac{1}{12}$ dukátu.

< Vratislavský dukát Hübnerův z r. 1661 (Tab. C. obr. 978.) má ráz uherský při tolaru a půltolaru popsany, totiž v lici bezvousé poprsí panovnicka téměř k pásu, s dlouhými hladce splývajícími vlasy s obroučkovou korunou, v brnění s řetězem zlatého rouna na šíji a s žezlem v pravici a s državou v levici. Od koruny, jež protrhuje perlový obvoděk a sahá až k okraji, vychází opis LEOPOLDUS · D · G · EL · ROM · I · S · A · G · H · B · ZC · REX ·

Na rubu nese říšského orla s okrouhlým korunovaným a řetězem zlatého rouna ovinitým rozčtvrceným štítem uhersko-českým na prsou, který drží v pravém pazouru meč a v levém žezlo. Vedle noh orlích znamení G—H Orel obejmut perlovým obvodkem nahoře pro korunu rozevřeným, od níž pokračuje opis ARCHIDUX · AUST · DUX · BURG · & SIL · 1661 >

Průměr $21\frac{1}{2}$ mm.

< Na Vratislavském dukátu Hübnerově z r. 1663 (Tab. C. obr. 979.) zobrazeno v lici poprsí panovnicka s císařskou korunou a s dlouhými kadeřemi, ale bez rukou. V opisu čte se LEOPOLDUS · D · G · EL · R · I · S · A · G · H · BOH · EC · REX :

Na rubu totéž líčení jako na předešlém a opis ARCHIDUX · AUST · DUX · BURG & SIL · 1663 >

Průměr 22 mm.

Dukát ten chová se ve sbírkách c. a k. dvorního musea ve Vídni.

Vratislavský dvoudukát Hübnerův (Tab. CI. obr. 1017.) jest na lici téhož líčení, má ale opis LEOPOLDUS · D · G · EL · R · I · S · A · G · H · BOH · ZC · REX

Na rubu vidí se říšský orl s velikým korunovaným zlatým rounem, vroubeným štítem španělským o mnoha znacích na prsou, v jehož středu jest slezská orlice v štítku. V pravé noze má meč, v levé žezlo a vedle pazourků značku G—H Koruna, s které visí dvě stuhy, zasahuje v opis ARCHIDUX · AUST · DUX · BURG · & SILES · 1661

Průměr 29 $\frac{1}{2}$ mm., váha 6·87 gr.

Nalézá se v museu slezských starožitností ve Vratislavi, kamž přenesen byl z dřívější sbírky při městské knihovně tamtéž.

Též na Vratislavském půldukátu Hübnerově (Tab. CI. obr. 1009.) jeví se na líci podobné poprsí, ale opis LEOPOLD · D · G · R · I · S · A · G · H · BOH · REX ·

Rubní strana nese v hladkém obvodku dvouhlavého orla s mečem a žezlem ve spárech, na jehož prsou jest korunovaný, zlatým rounem lemovaný španělský štítek se znakem rakousko-burgundským. Po stranách ocasu umístěna značka G—H Koruna nad orlem vybíhá v opis ARCHIDUX · AU · DUX · BU · & S · 1664 · Okraj šňirovitý.

Průměr 17 $\frac{1}{2}$ mm.

< Vratislavský dukát Hammerschmidtův z r. 1674 (Tab. C. obr. 980.) ukazuje na líci věnčené poprsí panovníka s dlouhými vlnitými vlasy, s rukou useknutou, s vousem pod nosem a na dolním pysku, v brnění a s řádem zlatého rouna na prsou, které hlavou vybíhá za perlový obvodek v opis LEOPOLDUS · D · G · R · I · S · A · G · H · B · R ·

Na rubu jest pod korunou s dvěma stuhami dvouhlavý orl třímající v pazourech meč a žezlo, jehož prsa kryje korunovaný španělský štít, obejmutý řetězem zlatého rouna a rozdělený ve čtyři pole se znaky uberským a českým. Za perlovým nahoře i dole protrženým obvodkem běží opis ARCHID · A · (SHS) D · BU · & · SIL · 16 · 1 · 74 · >

Průměr 22 $\frac{1}{2}$ mm.

Podobné líčení jeví se na pětidukátu Hammerschmidtově z r. 1676 vybitém kolkem půltolarovým.

Stejné poprsí v líci viděti též na dukátu Hammerschmidtově z r. 1680 (Tab. CI. obr. 1010. ze sbírky o. a k. dvorního musea ve Vídni) v opisu LEOPOLDVS · D · G · R · I · S · A · G · H · B · R ·

Na rubu jest však na prsou orla štít rakousko-burgundský a opis ARCHID · A (SHS) D · BUR · E · SI · 16 | 80 · Obvodek přetržen korunou a ocasem orla.

Průměr 21 $\frac{1}{2}$ mm.

S ním srovnává se dvoudukát Hammerschmidtův z r. 1679 (Tab. CI. obr. 1015. z téže sbírky), ale koruna nad orlem nemá žádných stuh. Nese opis v líci LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · H · & · B · REX a na rubu ARCHID · AUS (SHS) D · BVR · & · SILE · 16 | 79 · za obvodkem perlovým pouze korunou protrženým.

Průměr 26 mm.

Také na Hammerschmidtově půldukátu z r. 1670 (Tab. CI. obr. 1011.) a čtvrtdukátu z r. 1669 (Tab. CI. obr. 1003.) shledává se týž ráz, jen na prsním štítku orla není zlatého rouna.

Půldukát má opis v lici LEOPOLDVS · D · G · R · I · S · A · G · H · B · R · a na rubu ARCHID · A · (SHS) D · BVR · E · SIL · 16 | 70 ·

Měří v průměru $16\frac{1}{2}$ mm a váží 1.75 gr.

Nalézá se ve sbírkách c. a k. dvorního musea ve Vídni.

Na zmíněném čtvrtdukátu jest opis v lici LEOPOLD · D · G · R · I · S · A · G · H · B · REX · a na rubu ARCHID · AV (SHS) D · BVR · E · SIL · 16 | 69 ·

Průměr vykazuje 16 mm, váha 0.83 gr.

Uložen nyní v museu slezských starožitností ve Vratislavi; dříve chován byl ve sbírce při tamnější městské knihovně.

I na $\frac{1}{3}$ dukátu z r. 1683 a $\frac{1}{6}$ dukátu z r. 1675 a 1676 Šalomouna Hammerschmidta přihází se podobný typ.

Na $\frac{1}{3}$ dukátu z r. 1683 (Tab. CI. obr. 1002. ze sbírky c. a k. dvorního musea ve Vídni) sáhá poprsí pouze k obvodku. Pod paží jest oválový štítek se zlomkem $\frac{1}{3}$ vyznačujícím hodnotu. Opis v lici LEOPOLDVS · D · G · R · I · S · ($\frac{1}{3}$ v oválovém štítku) · A · G · H · B · REX · a na rubu ARCHID · AV · (SHS) D · BVR · E · SIL · 16 | 85 ·

Průměr 16 mm.

Na $\frac{1}{6}$ dukátu z r. 1676 (Tab. CI. obr. 1005. ze sbírky p. Edv. Haisla v Libici nad Cidl.) vybočuje hlava panovnickova za obvedek a pod poprsím nalézá se v eliptickém štítku zlomek $\frac{1}{6}$. V opisu lícním čte se LEOPOLD · DG · R · I · ($\frac{1}{6}$ v oválovém štítku) · S · A · G · H · B · R · a v rubním ARCHID · A(SHS)D · BVR · E · SIL · 16 | 76 ·

Průměr 12 mm, váha 0.6 gr.

Stejně opisy má šestina dukátová z r. 1675 ze sbírky c. a k. dvorního musea ve Vídni.

Na Vratislavském dukátu Hammerschmidtově z r. 1690 (Tab. CI. obr. 1012.) zobrazeno v lici poprsí panovnickovo v dlouhé hustě zkadeřené paruce bez obvodku s opisem LEOPOLDVS · DG · ROM · IMP · S · A · G · H · E · B · R ·

Na rubu říšský orl dle dřívějšího líčení, ale se stuhami na koruně a ocasem za obvedek sáhající, provázený opisem ARCHID · AVS · (SHS) DVX · BVR · E · SIL · 16 | 90 ·

Průměr 22 mm, váha 3.45 gr.

Chová se v museu slezských starožitností ve Vratislavi, kamž dán byl z bývalé sbírky při tamní městské bibliothece.

S ním souhlasí dvoudukát Hammerschmidtův z r. 1687 (Tab. CI. obr. 1016. ze sbírky c. a k. dvorního musea ve Vídni), nescoucí opis v lici LEOPOLDVS · DG · R · I · S · A · G · HU · E · BO · REX a na rubu

ARCHID · AVST · (SHS) DVX · BVR · & · SILE · 16187 · za obvodkem pouze korunou protrženým.

Průměr $25\frac{1}{2}$ mm.

Hammerschmidtovy díly dukátové z pozdější doby vykazují stejné líčení a pod paží v oválovém štítku zlomkem naznačenou hodnotu mince, ale nemají ani na lici ani na rubu žádného obvodu, ani prsní štít orla ovinutý zlatým rounem.

Čtvrtdukát z r. 1691 (Tab. Cl. obr. 1004. ze sbírky p. Fr. R. Chaury v Praze) má opis v lici LEOPOLDVS · DG · R · I · S · ($\frac{1}{4}$ v oválovém štítku) · A · G · H · B · REX · a na rubu ARCHID · AVS (SHS) DVX · BU · E · SIL · 16191 ·

Průměr 15 mm, váha do stříbra odraženého 0·72 gr.

Šestina dukátu z r. 1690 (Tab. Cl. obr. 1006. z téže sbírky) nese opis na straně líčení LEOPOLD · DG · R · I · S · ($\frac{1}{6}$ v oválovém štítku) · A · G · H · B · R · a na rubu ARCHID · A · (SHS) D · B · E · SIL · 16190 ·

Průměr $12\frac{1}{2}$ mm, váha 0·57 gr.

Na dvanáctině dukátu z r. 1690 (Tab. Cl. obr. 1007. z téže sbírky) čte se opis v lici LEOPOLDVS · DG · R · I · ($\frac{1}{12}$ v oválovém štítku) · S · A · G · H · B · R · a na rubu ARCHID · AV (SHS) DVX · R · (!) E · SIL · 16190 ·

Průměr $10\frac{1}{2}$ mm, váha 0·27 gr.

V c. a k. dvorním museu ve Vídni nalézají se podobná dvanáctina dukátu z r. 1696, nesoucí opis v lici LEOPOLDVS D · G · R · I · S · ($\frac{1}{12}$ v oválovém štítku) A · G · H · B · REX · a na rubu ARCHIDVX · AVST · DVX · BVR · E · SIL · 16196 ·

Jemu podobá se $\frac{1}{12}$ dukátu z r. 1698 bez značky mincovní (Tab. Cl. obr. 1008. ze sbírky Bedřicha Škrbka v Pardubicích) s opisem v lici LEOPOLDVS · DG · R · I · S · ($\frac{1}{12}$ v oválovém štítku) · A · G · H · B · R · a na rubu ARCHIDVX · AVS · DVX · B · E · SILE · 16198 ·

Průměr 10 mm, váha 0·3 gr.

Na Opolském pětidukátu Brettschneidrově z r. 1695 pozoruje se též kolek jako na půltolaru jeho svrchu popsáném, kdežto dukát jeho (Tab. Cl. obr. 1014.) připomíná ráz patnáctáku téhož mincmistra. Má totiž v lici poprsí panovnicko s dlouhými až na prsa se vinoucími kadeřemi, věnčené vavřínek, s kníry a vousem na spodním pysku, v brnění se širokým ležatým límcem a s řádem zlatého rouna na prsou. Temeno hlavy proráží perlový obodek, sahající v opis · LEOPOLDVS · D · G · R · I · S · A · G · H · & · B · R ·

Na rubu vidí se říšský orel se znakem rakousko-burgundským v korunovaném štítku španělském a vedle pazourků, v kterých drží meč a žezlo, značka C—B Kolem orla obodek perlový, nahoře korunou a vespod pod ocasem orla znakem knížectví Břežského, t. j. šachovnicí, v štítku protržený, za nímž čte se opis ARCHID · AVS · (štítek se šachovnicí) DVX · BVR · & · SI · 16177 · Okraj oboustranně perlový.

Průměr $22\frac{1}{2}$ mm.

Osminy dukátové (Tab. Cl. obr. 1013. ze sbírky p. Frant. R. Chaury v Praze) vybity od r. 1686 do r. 1698 kolikem jednostranným beze značky, podobným půlkrejcarům. Jeví se na nich v perlovém obvodu dva ozdobné renaissanční spolu spojené štítky s říšským orlem nekorunovaným a s orlicí slezskou, oba pod korunou, vedle níž letočet 16195 neb jiný, a dole mezi výběžky obou štítků zlomek $\frac{1}{8}$

Průměr 12 mm, váha 0.44 gr.

Počtení peníz měděný (Tab. Cl. obr. 1018.) má na líci korunované L mezi dvěma velkými osmilitovými růžicemi a nahoře i dole šestipaprskovou hvězdičku.

Na rubu velký letočet 1686, nad ním osmilitou růžicí s úponkovitými ozdobami a dole v rozvilinách dvě skřížená kladívka a mezi nimi tečku. Okraj na obou stranách perlový, částečně setřený.

Průměr $22\frac{1}{2}$ mm, váha 2.18 gr.

Chován byl dříve ve sbírce při knihovně města Vratislavi, odkudž dán byl do tamnějšího musea slezských starožitností.

Mzda i ceny při horách a v minci.

Nejlépe osvětluje poměry sociální plat, jakým se práce v jisté době odměňovala.

Jest-li slyšíme za našich časů nářek dělníků, nebývalo ani za starých dob lépe dělníku za mzdu pracujícímu. Nejlépe ještě dařilo se chasě při hospodářství, zejména při zboží městském. Najedla se vždy z masy společné, ohřála se v ratejně u krbu; na oděv sotva ovšem stačily 3 až 6 kop ročního platu, ale mívaly děvečky nějaký záhon lnu neb konopí a dostávaly na boty neb střevíce jako čeledín.

Chceme zde zvláště ukázati ku mzdě horníků Kutnohorských v XVII. věku.

Kdežto ještě ku konci XVI. století dostával hutman 24 groše, havíř 20—22 grošů*), hašpléři[†] neb podruzi a podruhyně při hašplování čili tažení rudy, vody a jalového kamení z dolů 21 grošů téhodní mzdy, a na počátku století XVII. hutman 30 gr., havíř 25—26 gr., tedy r. 1689 bral hutman téhodné 1 zl. 10 kr., mladší hutman 1 zl. 5 kr., havíř 1 zl., tovaryš 48—51 kr., důlní tesař 1 zl. 40 kr. a tesař 1 zl. Počítáme-li kopu českou za 2 zl. 20 kr. rýnských, shledáváme, že se mzda havířů od 70 let nezvýšila. Známe již nářky havířů z XV. i XVI. století do bídné mzdy. Havíři při sobotě rádi utráceli, proto opatrně žádá perkmistr Horaký p. Verniera na Lipnici, aby havíře z Hory na jeho panství pracující pohnul, by při výplatě na manželky a děti nezapomínali.

Toho času kutalo se v Hoře Kutné jen v dolech řečených „Fürstenhand“, kde pracovalo 12—14 havířů s hutmanem a mladším hutmanem, v Záveselém hutman s pěti havíři, v Mladém Čížku hutman a dva hutmané mladší s 11—14 havíři, v Prostředním Aronu hutman s pěti až čtrnácti havíři, pak v Ruce Jakubově hutman s pěti havíři. Kromě toho ošetřovali 3—5 tesařů s důlným šachty Mišpuli, Hloušeckou a Holubovou. Na dědičnou štolu a vodní stroje na Turkaňku bývalo téhodního nákladu 12 až 14 zlatých rýn.

Jedna šichta účtovala se havířům po 4 kr.

Služebník za den cesty do Prahy dostával 30 kr., úředník mince K. Krahe 3 zl. denně cestovného.

Horní hofmistr Kr. Jak. Krahe dostával 466 zl. 40 kr. alužby roční a k tomu jako úředník mince a měřič i a odměnou pro písáře 506 zl. 40 kr. rýn.

*) Léta 1527 dostával havíř za 6 šicht téhodní mzdy 18 gr. č., za vození rud od vozu po 7 gr.

Vardajn Ondřej Ig. Rabenstein dostával 156 zl. ročně a vrátný na Vlaském dvoře 39 zl. rýn.

K obyčejným potřebám horním náleželo též ostření vrtáků a ocelování jich. Za prvou práci dostával kovář po krejcaru a v témdni ostřil do Mladého Aronu až 140 vrtáků a oceloval 3 až 4 po 8 kr.

Kůže k vytahování jalového kamene placeny po 4 $\frac{1}{2}$ až po 5 kr.; libra prachu po 14 kr.

Dříve rušena skála ohněm sazeným.

K louhování černých plátů potřebováno vinného kamene, libra po 9 kr.

Dříví do šachet kupováno v Starém Kolíně na Labi, a to vor smrkového dříví po 1 zl. 57 kr. Za nařezání prken placeno mlynáři v St. Kolíně od kusu po 1 kr. (Tam vedl průplav z K. Hory; posud tam říká „na šifunku“.)

Vůz dubového dříví stál 28 kr.

Truhla uhlí r. 1686 účtována po 37 kr., r. 1701 po 30 kr.

Kámen svíček deputatních stál 3 zl. 10 kr., a takových zasláno ročně 43 $\frac{3}{4}$ kamenu komoře České z mincovny Horské (1688).

Když léta 1689 Horu navštívila arcivévodkyně Marie Anna, vstali ji seminaristé zastaveníčkem na trumpety a kotle, podobně hráli ku počtě nejvyššího mincmistra i obdrželi 6 zl. rýn. odměny.

Stříbro kupováno r. 1686 po 10 říšských tolarech čili 15 zl. rýn. za hřivnu; r. 1688 již po 18 zl. a potom r. 1692 po 16, ba i po 17 $\frac{1}{2}$ zl. rýn. Výroba páleného stříbra vykazovala se z huti za 12 zl. 24 kr.

Zágrované mědi byl cent za 37 zl.

Ceny, mzda a služné v druhé polovici XVII. věku v Čechách a na Moravě.

(K dějinám cen.)

Všeobecně známo jest, že ceny surovin a také mzda v jistém poměru k sobě během doby stoupají. (Velmi poučeno jest ku př. srovnati s dolejšími udaji snesení sněmovní z r. 1549 v sobotu po sv. Žofii pro kraje různě smluvené.)

Chceme tu vypsati, jaké příjmy a vydání byly v obecním hospodářství v Čáslavi, aby tím více vynikla cena peněz r. 1667. *)

Žita koupili si mlatočci obecní koreo po 1 zl. 10 kr. rýn. (1 zl. 36 kr. r. č.); pšenice byla po 1 zl. 12 kr. rýn. (1 zl. 40 kr. r. č.). **)

Záhon role najmán po 3 kr., komora za 1 zl. ročně najata z důchodu Zárybnického.

Libra železa na šny k okování kola a na hřebky po 4 kr., libra svíček po 9 kr.

Loket plátna na pytle po 3½ kr.; sáh dříví za 14 kr.

Tři zámky ke špýcharu a stodolám za 57 kr., fičice a vopálky kupovány po 3 kr.

Mzdy za hrabání sena 5 kr. denně beze stravy. Za setí žita od záhonu 4 kr., od posezení po 1 kr. od záhonu, ***) za svázání tolikéž, od rovnání obilí do vrstvy na zádění 11 kr. denně. Mlatočci dostávali na faře po 7 kr. denně beze stravy, na podzim po 8 kr., od vláčení vlačákov 6 kr., nádeník dostal 8 kr. denně (15½ kr. r. č.), v Hoře Kutné při huti r. 1651 bral 12 kr. a r. 1689 při stavbě 10 kr., kdežto mistr zednický bral 36 kr. a tovaryš 21 kr., jiným havířům platívali 1 kr. za hodinu. Podobně též tesáři a zámečnicku ještě r. 1698. (Srovnej str. 130.) Tesář tam dostával r. 1701 za den 24—27 kr. a tovaryš jeho 15 až 18 kr.

Čeleď brala služby roční: pohůnek 20 zl. rýn., špitálník 14 zl. a kuchařka 4 zl. 30 kr. †)

*) Rukopis v archivu „Věely Čáslavské“. I. f. 295.

***) V Táboře prodávali r. 1681 oves za 21 gr., ječmen za 15 gr. V Praze r. 1680 platil oves 24 gr. čes., ječmen 20 gr. a pšenice 28 gr. Téhož roku v Soběslavi oves jen 10 gr., ostatní stejně. V Jáchymově r. 1659 strych pšenice za 39 kr., žita za 36 kr., ječmene za 35 kr. a ovesa za 36 kr. Tamtéž r. 1660 v máji 8 vajec za krejcar. (J. N. Miesl.)

***) 7½–8 strychů činilo kopu záhonů. Strych rovnal se 151 rak. měřice aneb 966 litru.

†) Kuchařka měla 5 sl. 25 kr. r. č.; neboť 18 sl. rýnských činí 21 sl. r. č., 1 sl. rýnský = 1 sl. 16½ kr.; 1 kr. rýn. = 194 kr. r. č.

Jak ceny domů stoupaly neb klesaly, znamenáme z těchto příkladů. Dům č. 79. v Čáslavi prodán r. 1525 za 99 kop gr. čes., r. 1614 za 160 kop mš., r. 1635 za 200 zl. rýn. a léta 1685 za 170 zl. rýn.

Dům č. 82. v Čáslavi s pivovarem prodán r. 1530 za 116 kop gr. č., r. 1541 za 150 kop, r. 1552 za 150 k. gr. č., r. 1566 za 130 k. gr. č., r. 1607 za 300 kop gr. mš., r. 1621 za 325 kop gr. mš., r. 1633 za války za 200 kop gr. mš. a r. 1661 za 520 zl. rýn.

Hospoda u „červeného jelena“ nově vystavěná prodána r. 1537 za 150 kop gr. č., r. 1547 za 195 kop, r. 1660 za 650 zl. rýn., r. 1688 za 350 zl. rýn.

Dům č. 124. v městě prodán r. 1559 za 97 kop gr. čes. r. 1606 za 100 kop gr. č., r. 1888 za 8700 zl. r. č.

Dům Moučkovský (č. 138.) ve Slaném náležel nešťastnému a lakotnému primatoru Janu Šultysovi. Před válkou ceněn za 2500 kop, při odhadnutí r. 1633 za 400 kop a po požáru r. 1634 prodán za 60 kop. (Paměti kr. m. Slaného str. 148.)

Dům Rukavičkovský v Slaném koupen r. 1505 za 62 kopy a r. 1546 prodán za 210 kop a zase r. 1569 za 330 kop. Roku 1622 prodán za 1000 kop mš. a r. 1651 zbořený prodán za 20 zl. rýn.

Kovářnu koupil r. 1590 Kilián Svoboda, kovář, za 380 kop, r. 1617 prodána za 450 kop a r. 1641 za 80 kop.

Chalupa Kmentovská v Slaném stála r. 1589 300 kop, 1595 koupěna za 330 kop, r. 1602 za 390 kop a r. 1646 jen za 50 kop.

Ceny nemovitostí spoustou války třicetileté klesly. Uvedeme tu příklady, kterak prodávány pozemky.

Léta 1655 prodal Martin Pacovský při městě Ronově 20 záhonů rolí za 12 $\frac{1}{2}$ kop gr. mš. (Knihy Ronov. sirotčí list 35.) Před tím r. 1625 Tomáš Rumbus prodal rolí 18 záhonů za starou řekou u Ronova za 7 $\frac{1}{2}$ kop gr. č. a Šimon Čapek 30 záhonů role neoseté za 15 kop gr. čes. čili 30 kop gr. mš. Pak r. 1628 prodala Dorota Vorlova 15 záhonů rolí za zahradou za 4 $\frac{1}{4}$ kopy gr. čes., r. 1631 bylo 30 záhonů v „Sitinách“ za 10 kop gr. mš. a r. 1633 pak 31 záhon za 14 kop gr. čes. Potom r. 1635 prodal Pavel Vorel 24 záhony neoseté za 9 kop gr. mš. a Matěj Nožíř 9 záhonů za 9 kop gr. mš. a r. 1642 Mik. Mandlíř 26 záhonů neosetých za 14 kop gr. mš.

Léta 1646 prodal Jan Květák z Ronova 60 záhonů neosetých za 22 kopy gr. mš. a téhož roku 10 záhonů za 7 $\frac{1}{2}$ zl. rýn.; pak 33 záhony oseté za 22 zl. rýn. a 45 záhonů za 30 zl. rýn. Výměnou dostalo se r. 1647 30 záhonů rolí za starou řekou za hodnou klisnu a 3 zl. rýn.

Léta 1650 koupil Jak. Lokaj 8 záhonů za 8 zl. rýn.; r. 1651 rolí 8 záhonů neosetých za 5 zl. rýn. a r. 1654 podobně 34 záhony za 16 zl. rýn.

Dlouho ještě (1670) prodáván pak záhon role po 1 kopě mš. aneb laciněji (r. 1660 rolí 20 záhonů za 12 $\frac{1}{2}$ gr. mš.).

Léta 1662 koupila Dorota Kolářka rolí 20 záhonů za 7 zl. rýnských, r. 1664 Jak. Tichý 15 záhonů za 8 rýnských a r. 1665 30 záhonů za 53 rýn. Jan

Izdrabel pro nedostatek prodal v Ronově léta 1677 roli 22 záhony za 18 zl. — Za roli přes troje hony po třech záhonech, tedy za 9 záhonů, zapláceno r. 1682 v Ronově 10 rýn. a 30 kr., k tomu 2 strychy ječmene po 45 kr.

Grundy vrchnostenské pod plat prodávány laciněji a držitel byl povinen v ustanovený čas klásti roční plat (úrok). Tak Šidákovi v Ronově puštěn r. 1652 grunt za 5 kop čes. a 20 gr. bílých platu ročního, aby hleděl dobrým hospodářem býti. Ale již r. 1662 zase týž grunt postoupen tak J. Rumbiaovi.

V Kutné Hoře platili r. 1678 z kopy záhonů dobré role 30—35 kr. ročního nájmu.

Ku přirovnání klademe sem ze stejné doby důchody Vysokomýtského děkana a officialů školních z r. 1668. Děkanovi platila obec platu celoročního na čtyry kvartály po 20 kopách gr. mš., na rýnské čině 23 zl. 20 kr. Pak s penězi jarmarečnickými a za pivo na děkanství u rozličných sousedů brané celkem ročně 113 zl. 20 kr. a 88 sáhů dříví.

Vsrhansk dostával od obce ročně 30 kop gr. mš. čili 35 zl. rýn., kantor 23 zl. 20 kr., subkantor 11 zl. 40 kr.

Purkmistr tu měl služby 10 kop gr. mš. měsíčně, servus 1 kopy měsíčně jakož i obecní rybář, jenž dostával na boty. Myslivec obecní ve Vysokém Mýtě dostával po 2 kopách na rok a kromě toho na prach a střevíce.*)

V Pardubicích odvozovalo se r. 1650 děkanovi platu stálého ročně 120 kop m. a desátku 6 kor. žita a 4 kor. pšenice, pak od města dříví s potřebu a 2 prostice soli. V Táboře měl děkan roku 1680 400 zl. rýn.

Léta 1673 dostával v Hradci Králové kantor platu ročního 40 zl., 8 korců žita a 6 sáhů dříví; neměl pány sousedy od pohřbů přetahovati.**)

V Čáslavi míval od r. 1564 bakalář 7 gr. č. téhodně a kantor 5 gr. č. z měsíce obecního,***) kromě toho rozličné platy od mládeže (precium od malých 8 peněz bílých, od větších 2 groše bílé, sabbatalesu sakcentorovi po 1 pen. malém příslušelo), r. 1644 a později dostával varhaník 30 kr. téhodní stance, čili ročně 26 zl. rýn. Léta 1674 bral kantor jen 20 zl. r. (asi 23 zl. r. č.) služného a mládenec 10 zl. rýn.; r. 1691 již varhaník 30 zl. rýn., kantor 20 zl. a mládenec Samuel Zajáček jen 6 zl. rýn. (7 zl. r. č.); tedy méně než pohunek a špitálsk. Kromě toho dostávali žáci do školy ze špitálského důchodu ročně 4 věrtel hrachu, 52 věrtel (13 korců) žita a 2 korce ječmene na kroupy. Masa každý týden 10 liber, po 2 kr. 3 den. až 3 kr. Kantorka za mytí nádob ve

*) Dr. Herm. Jireček: „Král. věnné město Vysoké Mýto“ str. 86.

***) Jeronym Solar „Dějiny Hradce Králové“. Ve Slaném dle „Paměti král. m. Slaného“ od prof. Jos. Laciny měl r. 1620 děkan 560 kop, vína a starého piva 7 věrtel, hrachu 2 strychy, másla 70 šejdlíků a dříví s potřebu; kaplanovi určen roční plat 10 kop.

***) V Slaném bral r. 1570 bakalář ročně od obce 20 kop gr. mš., kantor 12 kop (Lacina str. 104.). Varhaník dostával od r. 1594 ročně 12 kop.

škole dostávala korec žita. (Krejcar platil 6 denárů; tedy 2 kr. 3 den. rovnají se $2\frac{1}{2}$ kr.). Léta 1714 měl v Čáslavi kantor služby 40 zl. a varhaník 32 zl.

V Pelhřimově měl učitel 15 kop mš. a pomocník 8 kop; ve Vimberce 24 zl. od obce a 6 měr žita od vrchnosti. V Prachaticích dostával za učitelství 16 zl. a za kantorství též 16 zl. V Pardubicích byl opatřen učitel z nadace Pernétynské 91 zl. ročně a obec dávala k tomu pro dva kollegy 32 zl. 40 kr. Mistr v Heřmanově Městoí bral jen 25 zl. ročně. V Uher. Brodě 30 zl., 4 mřry pšenice a 4 mřry ovsa, v Kyjově 16 zl. a potraviny, v Hustopeči 14 zl., 2 mřry obilí a $1\frac{1}{2}$ mřry pole; v Přerově 12 zl., v Tovačově od města 15 zl., od kostela 5 zl. Ve vsích dostával ze statku snop obilí a jinde bochník chleba, všude pak sobotáles.

V Sadské měl kantor od r. 1698 z obecní kasy 20 kop mš. služného (stance) a jiné požitky, celkem v obnosu 88 zl. 22 kr. rýn.*)

Z obecních počtů města Holešova na Moravě patrno, že vycházelo služby za celý rok 1685 varhaníkovi 40 zl., rektorovi 16 zl. a od zpívání pašijí o Veliký pátek 35 kr., dvěma kantorům po 14 zl. a mládeci 8 zl., písaři radnímu 35 zl. a čtyřem hlášeným po 5 zl. 50 kr.

Při splátkách dluhů a peněz sirotčích upotřebováno na Moravě vrubů čili vroubků. Tak když r. 1652 „prodána jest čtvrt rolí od J. M. pana Ludvíka Leandra, převora kláštera karthúskeho na předhradí Olomúckém obci Lúčanský . . . za sumu 70 hřiven, a to na termíny, hned jak se smlúva stala, 10 hř. hotových položiti a 60 hřiven má se pokládati rok po roce; 10 hř. při sv. Václavě počna léta Páně 1652, až do sumy vyplnění. Na to se vrub udělal; obec mají jednu polovici a J. M. pán v klášteře druhú.“

Co na vruby nařezáno, to v zápisech bývalo připsáno aneb též přeškrtnáno. Když byl dluh úplně splacen, tu byly vruby před právem polámány, aby žádný na ten statek natabovati a majiteli překážek dělati nemohl. Tak r. 1693 „Pavel Ošládál zaplatil statku poletního na svém gruntě Janovi Svozilovi od Moravičan 26 hř., a tak již Janovi nic dlužen není, jakož taky vroubek se před právem polámá.“ „Jan Odstrčil dal sobě vyhledati z rejster statek po manželce své a vydán mu jest vyšlý (splacený) na vejtah a poletné na vrub.“**)

Poštání na vrubu bylo v XVII. století velmi obvyklé zejména v pivovarech. V instrukci správci a písaři pivovarnímu kr. města Čáslavi jest odstavec „O držení vrubův s sládkem“, který zde doslovně klademe: „Co se týče toho na sladovnu shromažďujícího sladu neb ječmene a chmele, na to má písař pivovarní pořádný vruby s sládkem držeti; při vyjítí pak jednoho každého roku, správce toho pivovaru je od dotčeného písaře u sládka vyzdvihnouti a skonferirující je bedlivě s počtem, takové má k počtu složiti“.

*) Český lid. III. str. 409. poznámka.

***) V. Houdek Z truhlice Loučanské v „Časopise vlast. spol. muzej. v Olomouci“ r. 1894 č. 45. str. 103. atd.

Při svěcení hřbitovního kostelíčka sv. Marka v Soběslavi r. 1659 vystrojena tabule k uctění hostí, zejména kardinála arcibiskupa Pražského Arnošta z Harrachu, o níž nalézají se v památné knize „vyznamenání útrat“ v úhrnném obnosu 335 zl. 34 kr. 1½ den.

Ku poznání způsobu hostiny starodávné a jako příspěvek k dějinám cen, podáváme tuto z onoho vyznamenání krátké výpisky. Při trachtaci vyšlo: 320 lib. hovězího masa po 2 kr. a 2 den. činí 12 zl. 36 kr. 4 den.*), 225 lib. telecího po 2 kr. činí 7 zl. 30 kr., skopového 40 lib. po 2 kr. činí 1 zl. 20 kr., jehňata dvě po 15 kr. činí 30 kr., prasat 7 po 19 kr. činí 2 zl. 13 kr., tři indiáni po 45 kr. — 2 zl. 15 kr., pět indiánek po 24 kr. — 2 zl., 21 kaponů po 12 kr. — 2 zl., 4 kohouti po 6 kr. — 24 kr., 43 kuřat po 2 kr. — 1 zl. 26 kr., 18 slepic po 5 kr. — 1 zl. 30 kr., 30 kuřat po 1 kr. 3 den. — 45 kr., 9 holoubat po 1 kr. 3 den. — 13 kr. 3 den. Másla přepouštěného 99 žejdlíků po 6 kr. — 9 zl. 54 kr., putru 85½ lib. po 6 kr. — 7 zl. 12 kr. 3 den., špeku 12 lib. po 6 kr. — 1 zl. 12 kr., 33 kaprů po 8 kr. — 4 zl. 24 kr., 21 štik po 6 kr. — 2 zl. 6 kr., 3 úhoře za 2 zl., klobásy 36 kr., 16 jitrnic po 1 kr. — 16 kr., octa pivního 18 žejdlíků za 36 kr., soli 2 věrtele 1 míra za 3 zl. 36 kr.**), 12 žejdlíků vinného octa za 36 kr., křenu za 12 kr., česneku za 6 kr., perníku za 1 zl. 38 kr., cibule za 12 kr., petržele za 8 kr., 16 lib. svíček po 8 kr. — 2 zl. 8 kr., 6 voskových svíček po 8 kr. — 48 kr., ovesa 24 strychů za 15 kr. — 6 zl. 3 kr. 4½ den., vína uberského půl čtvrti za 14 zl. 15 kr., pleten cibule za 14 kr., piva 8 sudů po 7 zl.***) — 56 zl., za 2 vědra vína varhanskovi hradeckému 15 zl. 20 kr., za 4 vědra po 6 zl. 45 kr. — 27 zl., za jedno vědro moselové 7 zl. 30 kr., za 2½ kůže pergamentu na sepsání fundací 2 zl. 55 kr., za 6 archů regalpapíru po 3 kr. — 18 kr., za 1¼ lotu hedvábní 49 kr., za ¼ lib. vosku červeného 36 kr.

V Holešově po obnově úřadu r. 1711 na trachtaci koupeno máslo libra po 14 kr., herynk za 3 kr., za más starého vína 9 kr., za 26 másův piva po 1½ kr. zapláceno 39 kr., za limon 12 kr., za libru cukru po 39 kr., za moráka 45 kr. a za kapouna 12 kr.

Když císař Leopold nastoupil, jal se nepotřebná místa úřední zrušovati a zakázal, aby někdo bral dvojí služné. Přes to však činilo vydání na úřednísky značnou část zemských příjmů; tak na Moravě stály zemské úřady 27.000 zl. Při tribunale tam předsedal zemský hejtman, který r. 1657 měl zlužného 4.000 zl., pak byl kancléř s 1200 zl., čtyři assessoři po 800 zl., český a německý sekretář po 500 zl., český a německý registrator s 300 zl., český a německý koncipista s 300 zl., translator s 233 zl. 20 kr., 6 kancelistů se 175 zl., dva

*) Roku 1648 byla ve Staném kráva za 6 kop mls, svině za 2 kopy a ovce za kopu gr. Od početí a svázení záhonu pšenice a žita po 2 gr. 2 den. tam plativali.

***) V Tarnovicích stál vládou sud Věličské soli 18 sl, centnýř soli dobytčí 8 sl. Prostička Gmundenské soli r. 1657 stála na Moravě 27 kr.

***) V letech 1570—1596 byl za 50 gr., r. 1615 za 1 kopu = 2 sl. 20 kr. rýn., tedy litr za 1½ kr. r. č., r. 1659 za 3½ kr. r. č. V Hoře Kutné stál r. 1660 sud piva 2 sl. 60 kr. a 8 žejdlíky prodávány za 1 kr., pinta za 8 malých peněz.

sluhové s 58 zl. 20 kr. a topič se 46 zl. 40 kr. — Při zemských deskách bral nejvyšší písař 600 zl., podkomoří 500 zl., místosudí 500 zl., místopísař 500 zl., purkrabí 250 zl., menší písař 300 zl., registrator 200 zl., ingrossator 175 zl., dva kancelisté se 120 zl., dva komorníci se 120 zl., dveřní s 58 zl. 20 kr. a dva drabantí s 50 zl. Krajských hejtmanů bylo šest; pět z nich byli stavu panského a brali po 800 zl. a jeden byl stavu rytířského s platem 500 zl. ročně Moravský prokurátor komorní dostával 600 zl. a Olomoucký velitel vojenský 1800 zl.)*

Paní Zuzana Čerušnová z Harasova na Radenšáě**) prodávala z dvorů svých léta 1634 třicet vepřů po 3 zl. 15 kr., léta 1652 kopy vajec za 15 kr., kačera za 3 kr., zajíce po 2 gr. Čes., husy po 16 neb 17 groších, herynků kopy po 3 zl.; léta 1653 byly husy po 15 krejcarech.

Paní Kateřina z Žerotína rozená z Valdštejna***) povolovala písaři Janu v Brandýse nad Orlicí r. 1634, 25. října, aby prodal jednomu měšťanu do Litomyšle 1447 žejdlíků másla, po 7½ kr. žejdlík (v březnu 1635 po 8 kr.), a též sýrů centnýř za 5 zl. rýn., tak aby dukáty po 3 rýn. vzíti mohl, poněvadž nyní tak jdou. „Husy po 12 kr. a kačeny po šesti, vidí mi se, že by bylo lacino dáti; pročez přičiň se, aby husy na šest a kačeny na tři bílý jak loňského roku přivésti mohl.“

„Těch osm krav, že si jednu ke druhý na pomoc po 5 kopách 12 groších a býka za 8 kop prodal, není nic drabo“. Korec suchého ovoce prodal písař Jan na Brandýse po 2 kopách.

*) Na Moravě dlouho bylo obvykle počítati na hřivny. Tak r. 1650 prodán byl v Pterově grunt za 450 hřiven, hřivna po 28 groších a za grš 7 denárů.

**) Z dopisů vydaných Fr. Dvorským. V Praze 1886.

***) Listy její vydané Fr. Dvorským. V Praze 1896. II. dílu str. 193.

Prílohy listinné.

Patent císaře Leopolda I., jímž se valvují cizí krejcary na 4½ halíře*), polturáky Bromberské na 6 halířů, půlpance neb dvoukrejcary na 9 halířů čili 1½ kr., dudky polské a všechny cizí groše na 2 kr., dvoududky a benátské šestáky na 4 kr. a půlmarcelly neb justiny na 24 kr. K tomu doprovopení rad, komorníků a místodržících v král. Českém z 9. dubna 1659.

Ve Vídni 1659., 31. března. — Original tištěný v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

Wir N. N. der röm. Kai: auch zu Hungaren und Böhemb königl. Mai. würcklich Geheimer und andere Ráthe, Cammerere, verordnete königl. Statthaltere und Obriste Land-Offizirer im Königreich Böhemb. Fügen allen und jeden Inwohnern dieses Königreichs, was Standts, Condition, Würden und Weesens die sein hiemit zuvernehmen, was gestalt allerhöchsterwehnte Ihre kaiserl. und königliche Mai: Unser allergnädigster König und Herr oc. Nach deme wieder die in dero Erb-Königreich Böhemb und dessen incorporirte Länder so häufig eingeschlichene frembde ringhaltige Müntz bereit von langer zeithero grosse beschwerden geführet worden zu abwendung dieses dero sambtlichen Erb-Königreichs und Ländern, insonderheit aber dem srmen gemeinen Mann hieraus zustehenden Schadens kein füglichers mittl befunden, als das die Calada obbemelter frembder Müntz-Sorten durchgehend in allen Ihrer kai: und königl. Mai: Erb-Königreich und Ländern auf einmahl vorgenommen werde: dahero dann selbe zu diesem ende gewisse Patenten verfassen und den abschlag solcher frembder ringhaltigen Müntz-Sorten aller Orthen zugleich ohne einzigen Anstandt publiciren zu lassen allergnädigst resolviret haben. Und lauten dachte hierüber gefertigte Ihrer Kais: und königl. Mai. allergnädigste Patenten Ihrem buchstablichen Inhalt nach, von Wort zu Wort also:

Wir Leopold von Gottes Gnaden erwöhlter römischer Kaiser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs in Germanien auch zu Hungarn und Böhemb oc. König, Ertzhertzog zu Oesterreich, Hertzog zu Burgundt, Steier, Kärndten, Crain und Würtemberg, in Ober und Nider Schlesien, Marggraf zu Mähren, in Ober und Nider Laussnitz, Grave zu Habsburg, Tyrol und Görtz oc. Entbiethen allen und jeden Unserer Erb-Königreich und Landen Underthanen und Inwohnern Geist. und weltlichen was Stands, Würden oder Wesens die seindt Unsere Guad; Und geben Euch hiemit zuvernehmen massen auch ohne das jederman genug-

*) V jiném originalu tištěném bez doprovopení místodržících čte se „cizí krejcary na 4 halíře české“.

samb wissend ist, wie von etlichen Jahren hero allerlei frembde Hand: oder Schiedt-Müntz in Unsere Erb-Königreiche und Lando heuffig eingelauffen und dadurch Unsere Müntz bevorab die grobe Sorthen an Goldt und Silber fast gantz hinaus gezogen worden wie dann solches Übel annoch jeh lenger jeh mehr einreisset; wann nun Wir als regierender Kaiser, König und Lands Fürst zu Unserm, wie auch Unsere Erb-Königreich und Länder grossen Nachtheil und Schaden dieses länger zu verstaten nicht gedacht seindt: Als hetten Wir zwar wohl Ursach gehabt alle främbde und ausländische Müntzsorthen gäntzlich zu verbiethen. Damit aber dadurch der gemeine Mann, der sich bishero mehrer theils mit solchem Gelde betragen auf einmahl nicht zu hoch zu Schaden komme; Als haben Wir Uns dahin gnädigist resolwirt, setzen, ordnen und wollen, dass besagte frembde Müntz zwar noch fortan in Unsern Erb-Königreich und Landen gangbar verbleiben jedoch nachfolgende Sorthen hinfüro höher nicht, dann in volgendem Werth, als ein Kreuzer ins gemein, der in Unsern Erb-Königreich und Landen nicht geprägt, umb vier und ein halben Pfenning böhmischer Wehrung, ein Polturack oder Bromberger umb sechs Pfenning oder ein Kreuzer. (Die halbe Marcell: oder justiner aber so diese Zeit herumb per Dreissig.) Ein halber Batzen oder Zweikreuzer allerband Sortben umb neun Pfenning böhmisch oder Anderthalben Kreuzer, ein einfaher polnischer Dutich, wie auch alte andere in Unsern und Unsers Ertzhauser Erb Königreich und Landen nicht gemüntzte groschen umb zwei Kreuzer, ein doppelter polnischer Dutich wie auch die sechs Kreuzer venedischen geprägs zu vier Kreuzer. Die halbe Marcell: oder justiner aber so diese Zeit herumb per Dreissig Kreuzer gangbahr gewesen umb vier und zwanzig Kreuzer passiert ausgegeben und eingenommen werden sollen; Da auch einer oder der andere sich Unsern Mauthe und anderen Aembtern bereith die gnädigste Verfügung gethan das solche in höhern Werth als vorge-meldet nicht angenommen werden sollen; Da auch einer oder der andere sich unter-stähen thäte, wider dis Unser verbott ob specificirte Sorthen einem andern in höhern Valor zuzumuthen und auszuzehlen oder anzunehmen oder wider Unsere Patenten ausser Lands zuverführen und darüber betreten oder dessen überwiesen wurde; der solle nicht allein umb das Gelde sondern auch noch absonderlich mit wohlempfindlicher Straff belegt werden. Darnach sich nun männiglich zurichten und für Schaden zu hüten wissen wird. Dann dies ist Unser gnädigster auch ernstlicher Will und Meinung. Geben in Unserer Stadt Wienn den ein und dreisigsten Martii, anno Sechzehnhundert neun und funftzig Unserer Reiche des römischen im ersten, des hungarischen im vierdten und des böheimbischen im Dritten.

Leopold.

Johannes Hartvigius comes de Nostitz

R. B. S. cancellarius.

Ad mandatum sacrae caesareae regiaeque
maiestatis proprium.

Frantz Graf von Potting.

D. Pächta.

Als befehlen an statt und im Nahmen mehr allerhöchst gedachter ihrer kaiser. und königl. Mai. Wir denen königl. Ereisshaubeleuthen auch königl. Richtern, Burgermeistern und Rütthen der königl. Städte in diesem dero Erb-Königreich Böhem, das sie diese Patenten gehöriger Orthen dem üblichen Gebrauch nach zu jedermännigliohen Wissenschaft ohne einziger Zeit Verliehrung publiciren und anhangen, so dann sie und jede andere nach gesetzte Instanz und Obrigkeiten ernstlich darob halten und mit würcklicher Bestraffung der Übertretter ohne einzigen respect verfahren sollen. An diesem Beschieht Ihr Kaiser. und königl. Mai. allergnädigster Will und Meinung. Geben auf dem königl. Prager-Schloss den 9. Monats Tag Aprilis, im sechzehnhundert neun und fünfzigsten Jahre.

Venedic Smolik.

Císař Leopold zapovídá vyměňování a vyvážení dobré mince ze země.

Ve Vídni 1665, 3. července. — Original tištěný v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

Wir Leopold von Gottes Gnaden Erwählter römischer Kaiser zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, in Germanien, zu Hungaren, Böhheimb, Dalmatien, Croatien und Solavonien oc König, Ertzhertzog zu Oesterreich, Marggraf zu Mähren, Hertzog zu Lutzenburg und in Schlesien und Marggraf zu Lausnitz oc entbieten N. allen und jeden Unsern lieben getrewen und gehorsamben Unterthanen von Prälaten, Herrn, Ritter und Burger-Standt, was Würden. Ampts oder Wesens dieselben in Unserm Erb Königreich Böhheimb sein Unser kaiser und königliche Gnad und alles Guts; und geben Euch hiermit gnädigst zuvernehmen, was massen man von einer zeithero wahrgenommen, dass nicht allein die Ducaten, Reichsthaler und andere grobe Müntz-Sorten, sondern auch gar die alte kaiserl. Groschen, Kreutzer und andere gute Müntzen durch gewinnsüchtige Personen zu ihrem privat-Nutzen und Vortheil under andern Müntzen ausgeklaut, theils auch mit Laggio aufgewechselt und so dann ausser Lands geführt und verschickt werden; wann nun dergleichen allein zu eines oder anderen Eigen-Nutz angesehene Geldt Aufwechel und ausser Landsführung, als durch welche die Länder der mehrist und besten Baarschaft gleichsamb unvermerckter destituir wurden bereit hievor durch offene Generalien verboten worden und Wir also sonderlich bei denen im Reich für-gangenen devaluationen und dahero in Wechel: auch Kauff und Verkauffen und allen andern Handlungen entsprossenen Difficulteten gnädigst nicht gemeint seind, dergleichen in Unsern Erblanden sich befindende grobe Reichs und andere gute Müntz Sorten, alte Groschen und Kreutzer und was dergleichen mehr seind aus Unsern Landen entführen zu lassen: dannenhero Wir dann guädigst entschlossen sothanige allein zu eines oder andern privat-Nutzen angesehene Aufwechel und Verführung dergleichen Gelder weiter nicht zngestatten: als befehlen Wir hiermit Euch allen und jeden Geist und weltlichen Inwohnern

niemands ausgenommen, wie sonderlich auch Unsern Zoll und andern Beambten, dass dieser Unserer Gnädigsten resolution ihr nicht allein für euch selbst ge-horsambst geleben, sondern auch allen Fleiss fürkehren und ernstlich darob sein sollet; auf das dergleichen unzulässige zu eines oder andern Eigen-Nutz ange-schene Aufwechsl und ausser Landsführ oder Verachickung obgedachter Müntz-Sorten niemanden es sei zu Land zu Wasser oder auf der Post, verstattet, sondern was also betreten wurde in würcklichen contraband und dergleichen heim-bliche eigen nutzige Aufwechsler zu empfindlicher Straff gezogen werden; Dar-nach sich männiglich und ein jeder insonderheit zu richten und vor Schaden zu hüten. Und es beschicht auch hieran Unser gnädigster auch ernstlicher Will und Meinung. Geben in Unserer Stadt Wienn den dritten Julii, anno sech-zehnhundert fünf und sechtzig Unserer Reiche des römischen im sibenden, des hungarischen im ailften, und des böheimbischen im neunnten.

Leopold.

Ad mandatum sac. caes. regiaeq.
maiestatis proprium.

Frantz Ulrich G. Khinsky.

J. V. Boltz.

Patent císaře Leopolda I., že za tři měsíce polská mince ze Slezska vynášena na ceně dle valvace brána býti má.

Ve Vídni 1666., 8. máje. — Original tištěný v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

My Leopold z boží milosti volený římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, charvatský a slovanský oc král, arcikníže rakouské, margkrabě moravské, lucemburské a alezské kníže, a lužický margkrabě etc. Všem obyvatelům a poddaným Našim duchovního i světského stavu v království Našem dědičném českém, jakého by ti koliv stavu, řádu, povolání neb vyvýšenosti byli milost naši císařskou a královskou též všeckno dobré vzkazujeme. Věrní milí. Na vědomí vám dávajíce, což sice bez toho v vůbec známé a vědomé jest, kterak od některých léth do knížecství Našeho slezského lehká polská mince na mnoze vtroušena jest, kudyž obyvatelům země nemalá škoda netoliko již pošla, alébrž i to zlé čím dále tím více se rozmáhá, zvláště že taková lehká polská mince odtud ze Slezska jak do již jmenovaného království Našeho dědičného českého a margkrabství Moravského tak i do arciknížectví Našeho rakouského houfem se hrne a tudy v handlích, vexlích a jiných obchodech obecních veliká nesnáž a nepřiležitost se působí. I jakž nám jakožto králi českému dle povinnosti Naši věrné poslušné obyvatele a poddané Naše před další takovou škodou chrániti přísluší a náleží, an bychom sice tuž lehkou polskou minci dokonale zapověditi dáti slušnou a hodnou příčinu jmíti ráčili; však nicméně z jistých a podstatných příčin ráčili jsme se tak dalece resolvovati a dotčenou lehkou minci toliko na způsob, cenu a valor nynější mince Naši devalvovati a vysaditi, tomu milostivě chtějíce a nařizujícíce, aby nicméně níže jmenované a specifičované groše od datum pu-

blikaci těchto císařských a královských patentův Našich ještě za tři měsíce pořád zběhlé v již jmenovaném království Našem českém v předešlé ceně úplně zůstaly a brány byly, po vyjití pak týchž třích měsícův nic vejšeji a dražeji, nežli jakž následuje neplatily a přijímány nebyly. Totiž předně jeden polský ort s nápisem 1663 a 1664 létha za 16 kr. Za druhé polský patnáctník s nápisem 1664 létha po 6 kr. Za třetí tuppludek polský s nápisem 1664 létha za 5 kr. Čtvrté jednoduchý dudek s nápisem 1662 létha za 2 kr. 2 peníze. Brumer neb půltorák s nápisem 1662 létha za 1 kr. Čímž se jedenkaždý spraviti a před škodou jak vystříhati věděti bude; a tato jest milostivá a konečná vůle a mínění Naše. Dán v městě Našem Vídni třetího dne měsíce máje létha páně šestnáctistého šedesátého šestého království Našich římského osmého, uherského jedenáctého a českého desátého.

Následuje německé znění téhož patentu.

Leopold.

Jo. Hartwigius comes de Nostitz R^o Boh. s. cancellarius.

Ad mandatum sacrae caesareae regiaeq.
majestatis proprium.

Frantz Ulrich Khinsky.
Pachta.

Císař Leopold I. povoluje, aby polská mince šla do r. 1668 v plné ceně, a odtud teprve ve snížené.

Ve Vídni 1667., 16. listopadu. — Original tištěný v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

My Leopold z boží milosti volený římský císař po všecky časy rozmnožitel říše a uherský, český, dalmatský, chorvatský a slovanský etc. král, arcikníže ruskou, margkrabě moravské, lucemburské a slezské kníže, a lužické margkrabě oc Všem obyvatelům a poddaným Našim duchovního i světského stavu v království Našem dědičném českém jakého by ti koliv stavu, řádu, povolání neb vyvýšenosti byli milost Naši císařskou a královskou též všecko dobré vzkazujeme. Věrní milí. Na vědomí vám dávajíce, což sice bez toho v vůbec známé a vědomé jest, kterak od některých léth do knížectví Našeho slezského lehká polská mince na mnoze vtroušena jest, kudyž obyvatelům země nemalá škoda netoliko již pošla, alébrž to zlé čím dále tím více se rozmáhá, zvláště že taková lehká polská mince odtud ze Slezska, jak do již jmenovaného království Našeho dědičného českého a margkrabství moravského, tak i do arciknížectví Našeho rakouského houfem se hrne a tudy v handlích, vexlích a jiných obchodech obecních veliká nesnáze a nepřiležitost se působí. I jakž nám jakožto králi českému dle vznešené povinnosti Naši věrné poslušné obyvatele a poddané naše před další takovou škodou chrániti přísluší a náleží; ačbychom sice tuž lehkou polskou minci dokonale zapověditi dáti slušnou a hodnou příčinu msti ráčili, však nicméně z jistých a podstatných příčin ráčili jsme se resolvovati a dočnou lehkou minci toliko na

vnitřní hodnost a vážnost nynější mince Naši devalvovati a zsaditi: Tomu milostivě chtëjšce a nařizujšce, aby níže jmenované species mince až do vyjití toliko roku tohoto v již jmenovaném království Našem českém a v předešlé ceně úplně zůstaly a brány byly. Od prvního pak dne měsíce Ledna létha prv příštího šestnáctistého šedesátého osmého nic vejše a draže nežli, jakž následuje, neplatily a přijímány nebyly: totiž předně jeden polský ort s nápisem 1663 a 1664 létha za 16 kr., za druhé polský patnáctník neboližto pětigrošník s nápisem 1664 létha po 6 kr. Za třetí tuppludek polský s nápisem 1664 létha za 5 kr. Čtvrté jednoduchý dudek s nápisem 1662 létha za 2 kr. 3 peníze. Za páté brumcr neb půltorák s nápisem 1662 létha za 1 kr. Čímž se jedenkaždý spraviti a před škodon jakou jak vystříhati věděti bude, na čemž se také milostivá vůle Naše naplní. Dán v městě Našem Vídni patnáctého dne měsíce Listopadu létha páně šestnáctistého šedesátého sedmého království Našich římského desátého, uherského třináctého a českého dvanáctého.

Následuje text německý.

Leopold.

Ad mandatum sacrae caesareae regieq.
majestatis proprium.

Adolf Wratislaw Graf v. Sternberg.
Pachta.

Patent cís. Leopolda I., kterým sníženy v ceně polské čtvrttolary na 16 kr., patnáctníky na 6 kr., dvoududky polské na 5 kr., dudky na 2½ kr. a půltoráky na 1 kr. bez rozdílu letopočtu na nich.

Ve Vídni 1668., 29. února. — Original tištěný v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

My Leopold z boží milosti volený římský císař po všecky časy rozmnožitel říše a uherský, český, dalmatský, chorvatský a slovanský etc. král, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužické margrabě oc všem obyvatelům a poddaným Našim duchovním a světským v knížectví Našich horního a dolního Slezska jakého by ti koliv stavu, řádu neb vyvřšenosti byli milost Naši císařskou a královskou též všecko dobré vzkazujeme. Věrní milí. A mohou sobě oni dobře ku paměti přivésti, kterak a z jakých příčin jsme skrz Naše patnáctého dne měsíce Listopadu teď pominulého šestnáctistého šedesátého sedmého léta publicované patenty jisté polské lehké v některých toliko létech species mince tak aby tudy země Naše a obyvatel jich žádná další škoda ne-následovala na vnitřní hodnost a vážnost nynější Naši drobné mince devalvovati naříditi ráčili. Jsouc však nyní v tom rozdílně hodnověrně spraveni, že též k dobrému a užitečnému věrných a poslušných poddaných Našich patřící a se vztahující mínění a intenci Naše k svému náležitému effectu nepřišla, nýbrž dotčené patenty Naše při mnohých zvláště pak mezi obecním čísti a psátí ne-umějším lidem mnohé confusi a omyl a to větším dílem za příčinou, že mnozí cifru leth jedněch od druhých rozeznati neumějí působili. An se také po vzaté další probě to vskutku vynachází, že ty všecky v též Caladě obsažené polské

species mince (zvláště že táž starší a lepší větším dílem již zmizela a se stratila) téměř veskrze v jednostejné nevážnosti se vynacházejí. Protož k vyvarování další větší škody odtud vylejvajících nepřiležitostí, omylův i obtížností, ráčili jsme toho důležitou a nevyhnutelnou k vzdělání a k dobrému království a zemi Našich se vztahující potřebu uznati oznámenou pod datum patnáctého dne měsíce Listopadu teď pominulého létha publicírovánu devalvati mince takto vysvětliti a dále naříditi, že těch v nich jmenovaných pět species mince indifferenter a bez rozdílu léth z té vystavené ceny zsazeny a vedle toho již napotom a dále jeden polský orth nic vejše a draže nežli za 16 krejcarův: polský patnáctník neboližto pětgrošník za 6 krejcarův, tuppludek polský za 5 krejcarův, jednoduchý dudek polský za půltřetího krejcaru a bruner neb půltorák za jeden krejcar v království Našem českém a v jiných zemích brán a dáván býti má. V kteréžto příčině také, aby v týchž dědičných království a v zemích Našich mezi věrnými a poslušnými poddanými a obyvateli jich k lepšímu a užitečnému zase všeobecný handl a obchod tím snázejí a spíšeji ku povstání a vzrostu svému přijíti mohl: ráčili jsme k tomu milostivě povoliti a sice kdež za potřebí bylo to zaopatřiti a naříditi, aby těch již často oznámených pět species polské mince v tom teď prv jmenovaném valoru a ceně netoliko v království Našem českém a zemích k němu přivtělených, alebrž i v arciknížectví Našem rakouském do všech peněžitých důchodův Našich v solním, celním, mejtným i sice všech jiných podobných ouřadních místech neméně i v mincích přijímány a brány byly. Čímž se jeden každý spraviti a na tom milostivou vůli Naši císařskou a královskou naplniti věděti bude. Dán v městě našem Vídni dvacátého devátého dne měsíce února létha páně šestnáctistého šedesátého osmého, království Našich římského desátého, uherského třináctého a českého dvanáctého.

Následuje německé znění téhož patentu.

Leopold.

Ad mandatum sacrae caesareae regiaeque
maiestatis proprium.

Adolf Wratislaw Graf v. Sternberg
Pachta.

Patent císaře Leopolda I. o dobrých groších čili plecháčích z Dolních Sas, aby po třech krejcařích v Čechách brány byly, avšak ve dvou měsících aby noseny byly do král. mincoven v Praze a v Hoře Kutné, kde je po srážce 7 zl. ze sta vyměňují a na drobnou minci přemincují. Též ze země dovoluje tuto lehkou minci vyvážeti.

Ve Vídni 1674, 9. dubna. — Original tiský v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

My Leopold z boží milosti volený římský císař, po všechny časy rozmnožitel říše, německý, uherský, český, dalmatský, chorvatský a slovanský oc král oc arcikníže rakouské, margkrabě moravské, lucemburské a slezské kníže a lužické

margkrabě ze milost Naši císařskou a královskou a všecko dobré N. všem a jednomu každému Naším věrným milým obyvatelům a poddaným duchovním i světským jakého ti koliv stavu, důstojenství a povolání v Našem dědičném království českém jsou, vzkazujeme a milostivě věděti dáváme, jakož bez toho již až příliš dosti vědomé a známé jest, kterak od některého času do téhož Našeho dědičného království českého z dolejších Sassiů mince tam devalvovaná, kterouž vůbec dobré groše neb plecháče jmenují a houfem se vloudila a tudý netoliko nám při Našich královských úřadech důchodních, do nichž táž lehká mince u veliké summě se sešla tím, co na ni uchází, nemalá škoda následovala, nýbrž i naposledy (an to zlé čím dále tím více se rozmáhá, kdyby mu folkováno bylo) dokonce vůbec celé zemi veliké škody se obávati jest. I jsouce Naše jakožto kralujícího krále v Čechách z vysokého na sobě majícího úřadu povinnost to opatřiti, aby Naši obyvatelé vůbec v té příčině dalšího nebezpečení a škody zbaveni byli, My také dotčené vysoce škodlivé a nebezpečné nepořádnosti v minci dáleji dopouštěti nechceme. Pročež jsme se milostivě resolvovati ráčili, ustanovovati, nařizovati a tomu chtíti ráčíme, aby dotčení v dolejších Sassiích zlechčení grošové neb plecháči v Našem dědičném království českém napotom počna ihned od vyhlášení těchto Našich císařských a královských patentův nio výšeji než po třech krejcařích pasirování, vydávání a přijímání byly. Jakož pak při všech Našich mejtách a jiných úřadech již to milostivě opatřeno jest, že jinak než jak dotčeno oznámení plecháčové přijímání nebudou. Aby však obyvatelé zvláště chudý lid obecný při tom velké stráty příliš obtížně nepocejtili ani ti, ješto v té příčině fide publica pokračovali, nějaké škody netrpěli; ráčíme netoliko všecko to, co v Našem královském nejvyšším berničném a jiných úřadech, až do tohoto času na též minci pospolu se nachází, úplně milostivě přijímati, ale také od Nás při Našich královských minciatřích pražském a Horo-Kuttenském takové milostivé nařízení se stalo, aby všechny dotčené spadlé plecháče, co by jich koliv obyvatelé dědičného království Našeho českého v času dvou měsíců v pořád zběhlých, (kteréž tímto listem za termin k takové výplatě ukládati ráčíme) ode dne oznámeného vyhlášení tohoto patentu počítajíce do Naši královské mince přinesli a odvedli beze vši odpornosti přijali místo 20 fl. ze sta (kteroužto strátu sice byli by trpěli) proti 7 fl. ze sta po srážce vyvexlovali a podle nynější dobroty neb valcu jich v jinou od Nás milostivě resolvovanou drobnou minci přemincovali, při čemž jsme chudým lidem k dobrému i od toho mincovního užitku neb šlag-šacu (kterýž by nám sice podle obyčeje náležel) dobrovolně milostivě upustiti ráčili: chtěl-li by ale kdo tuž lehkou minci sám ven z země vésti, to každý svobodně uiniti moci bude. Pakli by někdo proti této Naši záповědi připomenuté spadlé z dolejších Sassiů pocházející groše neb plecháče jinému u vyšším valoru odváděti neb platiti, neb proti těmto Naším patentům diniti se opovážil a v tom postižen neb přesvědčen byl, ten netoliko o takové peníze přijíti, nýbrž ještě k tomu obzvláštní jinou přístnou pokutou strestán býti má. Čímž se jeden každý spraviti a před škodou vystříhati jak

věděti bude; neb ta jest Naše milostivá opravdová vůle a mínění. Dán v městě Našem Vídni devátého dne měsíce dubna léta páně tisícého šestistého sedmdesátého čtvrtého a království Našich římského šestnáctého, uherského devatenáctého a českého osmnáctého.

Následuje německé znění téhož patentu.

Leopold.

J. Hartwigius comes de Nostic

R^{is} Boh. a. cancellarius.

Ad mandatum sac: caes: regiaeq.
maiestatis proprium

J. von Tamf.

Patent cis. Leopolda I., kterým devaluji se ve dvou měsících zlatníky a půlzlatníky Lauenburské, Oettingenské a Štolberské.

Ve Vídni 1678., 8. října. — Original tištěný v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

Wir Leopold von Gottes Gnaden erwählter römischer Kaiser zu allen Zeiten Mehrer des Reichs in Germanien, zu Hungarn, Böhemb, Dalmatien, Croatien und Slavonien etc. König, Ertz-Herzog zu Oesterreich, Marggraff zu Mähren, Herzog zu Lützburg und in Schlesien und Marggraff zu Hausnitz oc entbiethen allen und jeden Unsers Erb Königreichs Böhemb Inwohnern und Unterthanen Geist- und Weltlichen was Standts, Würden oder Wesens die seind Unsere kaiserl. und königliche Gnad. Und geben Euch hiemit gnädigst zuvernehmen, wie das Wir berichtet worden, was massen von geringhaltigen Müntz-Sorten die fürstliche sächsische, lawenburgische, fürstliche und Graff Oettingische und die Graff Stollbergische halbe und gantze Gulden-Stuck von geraumer Zeithero in besagt Unserm Erb-Königreich Böhemb häufig eingeschlichen war durch Uns bei unsern königlichen Aembtern, allwo dise geringhaltende Müntz-Sorten in grosser Summa eingangen nicht allein solchen Abgangs halber allbereit ein zimblicher Schaden zngewachsen, sondern auch, da disen je länger je mehr einreisenden Übel mit zeitlich vorgebogen werden solte, bei längern Anstand endlich ein allgemeiner Landschaden zn beförchten sein wurde. Wann Uns dann als regierenden König zu Böhemb hohen tragenden Ambts halber obliget, darauf bedacht zu sein, wie von Unsern Inwohnern der disfahls ferner besorgliche Schaden abgewendet werden möge, Wir auch dise schädliche und gefährliche Confusion in Müntzweesen länger zugestatten nicht gedacht sein. Als haben Wir gnädigst resolvirt, obbesagte fürstl. sächsische, lawenburgische, fürstliche und Graff Oettingische, wie auch die Graff Stollbergische halbe und gantze Guldenstuck in Unserm Erb Königreich Böhemb bis auf Unsere in Müntzweesen ferner erfolgende gnädigste determination zu devalwiren und zu verbieten, allmassen Wir dann bei Unsern königlichen Mauth und Aembtern bereith hierüber die gnädigste Verordnung gethan das selbe hinführo alsobald anfangend von Publication diser Unser kaiser. und königlichen Patenten weiters nit ein- oder angenomben werden sollen. Damit aber denen Inwohnern bevorab dem armen Mann diser Verbott und Devaluation

nicht allzubeschwärlich fallen, noch auch die jenigen, welche hierin fahls fidem publicam bishero gefolget, was darbei zuleiden haben mögen. Thuen Wir nicht allein den in Unsern königlichen Ober-Steuer und anderen Aembtern allbereit vorhandenen Vorrath für voll gnädigst annehmen und behalten, sondern haben auch an Unser königliche Prager- und Kuttensbergische Müntz Stätte unter einstem die gnädigste Verordnung ergehen lassen, dass allda solche devalwirt und verbottene halbe und gantze Guldenstück so vil derenselben die Inwohner Unsers Erb-Königreichs Böhmeim inner denen nechsten zwei Monathen, so Wir hiemit pro termino solcher Auslesung ansetzen thuen von dem Tag oberwehnter Publication an zu raiten in besagte Unsere königliche Müntz-Stätte ein- und zuebringen werden unwaigerlich angenomben werden sollen, gestatten Wir dann dem armen Mann zum besten den Uns sonsten gebührenden Schlagschatz und Müntz Nutzen freiwillig gnädigst fahren lassen. Zum fahl aber jemand solche devalwirte Müntz-Sorten selbstn ausser Land führen wollte stehet solches demselben in alle Weeg frei und bevor. Da auch einer oder der ander sich unterstehen thete, wider dis unser königliche Verbott und Patenten zuhandlen und obangezogene ringhaltige Müntz-Sorten einen andern zuzumuthen und auszuzehlen und darüber betretten, oder dessen überwissen wurde, der solle nicht allein des Geldes verlustiget sein, sondern auch noch absonderlich mit wol empfindlicher Straff angesehen werden, darnach sich nun männiglich zurichten und für Schaden zu hütten wissen wird, dann dis ist Unser gnädigster Will und Mainung. Geben in Unserer Stadt Wienn den achten Monats-Tag Octobris, im sechzehnhundert acht und sibenzigsten Unserer Reiche des römischen in ain und zwainzigsten, des hungarischen in vier und zwainzigsten und des böheimbischen im drei und zwaintzigsten Jahr.

Leopold.

Jo. Hartwigius C. de Nostic

R^{le} B^{ae} s. cancellarius.

Ad mandatum sacrae caesareae regiaeq.
majestatis proprium.

Carl Maxmilian Graf Laschansky.

G. Vonhollen.

Patent cís. Leopolda I., kterým se zapovídá voziti do země cizí
lehkou minci a vyvážeti domácí minci drobnou.

Na Pardubicích 1680, 28. června. — Original tištěný v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

My Leopold z boží milosti volený římský císař po všecky časy rozmno-
žitel říše, uherský, český, dalmatský, chorvatský a slovanský král, arcikníže ra-
konské, margkrabě moravské, lucemburské, slezské kníže a lužické margkrabě.
Všem obyvatelům a poddaným našim ze všech čtyř stavův království Našeho
dědičného českého, jakého by ti koliv řádu, povolání neb vyvýšenosti byli věrným
milým milost Naši císařskou a královskou též všecko dobré vzkazujeme: věděti
jim milostivě dávajíce, kterak nás toho dokonalá správa dochází, že by od ně-
kterého času nad míru mnoho peněz na lehké a méněji než by mělo v sobě

držící minci pod rázem rozdílných křížat a stavův říšských a to zejména knížete z Sassu lavemburského, knížete z Sassu Jana Arnošta a z Onoltzbachu, též hrabat z Stolbergku a Švartzenburgku, z Montfortu, z Reisenblau a Fugkerův, jako i jiných, respective celý a půl zlatýho, patnácte- dvanácte- šest- tři- a jeden krejcar platcích kusů do výš dotěcného království Našeho dědičného českého vtroušeno bylo, tak že skrze takovou lehkou minci netoliko nám při královských ouřadech a důchodech našich, alebřž také jim samým věrným a poslušným stavům a poddaným Našim velká a nevypravitedlná škoda vzrostla a způsobena jest, a kdyby takovému den ode dne čím dále tím víceji se rozšiřujícímu zlému časně vstříc vkročeno a prostředkováno býti nemělo, naposled s dalším odkládáním jinšho nic, nežli obecní a veřejní země záhuba následovati by musila. Poněvadž ale Nám jakožto kralujícímu králi českému mocí nejvyššího ouřadu Našeho na to, aby od nich věrných a poslušných obyvatelův a poddaných Našich ta k dalšímu vzniku a rozšíření přijíti se obávající škoda a záhuba země odvrácená a tím časněji zamezená býti mohla, bedlivý pozor a zřetel míti přísluší. My též takovou celé zemi škodlivou a vysoce nebezpečnou confusí a nepořáduost v věcech mincovných déleji prohlížeti a snášeti moci neráčíme: Pročež ráčili jsme milostivě resolvirovati, aby budoucně žádná taková mince aneb peníze, které by jakž naddotčeno rázu knížete z Sassu lavenburskýho, knížete z Sassu Jana Arnošta a Onolcbachskýho, též hrabat z Štollbergku, z Švartzenburgku, z Montfortu, z Reisenblau a Fugkerův byli a respective celý neb půl zlatýho, patnácte, dvanácte, šest, tři a jeder krejcar vynášeli jako i teď v nově pod rázem kurfiršta Brandenburskýho a počtu létha šestnáctistého sedmdesátého devátého na světlo vyšla mince, jižto dvanácte kusů jeden říšský tolar vynáší do již jmenovaného království Našeho dědičného českého až do dalš v věcech mincovných následující milostivě resoluci a ustanovení Našeho žádným vymyšleným způsobem více vozená a dodávaná nebyla; jakož jsme již také za tou příčinou při královských mejtních a celních ouřadech Našich, aby ihned ode dne publicirování tohoto císařského a královského patentu Našeho počítajíc taková mince napotom do téhož království Našeho dědičného českého se nevozila milostivě a dostatečně nařízení učiniti ráčili, ku kterémužto konci a cíli My všechny věrné a poslušné obyvatele a poddané Naše obzvláště pak ty, kteří by s handlem neb knpectvím zacházeli tímto patentem Naším milostivě napomínati a jim společně neb rozdílně přísně poroučeti a zapovídati ráčíme, aby jedenkaždý z nich od vození a dodávání nahore zejména podotknutých peněz a lehké mince do často jmenovaného království Našeho dědičného českého na konec se zdržeti hleděl; nieméně však, aby jim věrným a poslušným stavům a poddaným Našim obzvláště pak lidu potřebnému tato inhibici a záповěď Naše příliš obtížná nebyla aniž ti, jenž v tom až posavád fidem publicam následovali nějaké skrácení a škodu při tom nenesli, ráčili jsme milostivě resolvirovati, aby mezi tím až do dalšího milostivého nařízení a ustanovení Našeho taková mince a peníze, oo by jich tak v zemi až podnes. před rukami bylo, vůbec déleji zouplna přijímána byla; pakli by ale kdo takovou lehkou a neberncu minci neb peníze sám ven z země vézti

chtěl, to při jeho vůli zůstaveno býti má. A jakož také toho doslejšati ráčíme, že by někteří lidé tak opovázliví býti a naši vlastní drobnou minci ven z království vyvozovati a takovou jinde proti dvěma i více procento vyvexlovati měli, což působí, že jenom samí přil a celý zlatý vynášející kusy a jinou výš dotčenou lehkou a méně v sobě držící minci v zemi viděti jest, která následovně u větším houfu do země se vtrhuje a vozí, pak v ní škodně vzezeti zůstává. Pročež napodobným způsobem i toto ven z země vyvozování a vyvexlování Naší drobné mince tímto patentem Naším na konec zapovídati a zamezovati ráčíme neopomenuvše již také v té příčině při všech Našich mejtech, ouřadech a clech hraničných přísné a takové nařízení učiniti, že nápotom jak nadoznamená a zapovědná lehká a méně v sobě držící mince do království našeho dědičného českého více pasírovaná a vozená; tak také naše vlastní i jiná taková drobná mince, která by naší minci vnitřní dobrotě rovná byla, ven ze země pod žádným vymyšleným způsobem neb praetextem vyvážená býti nemá, nýbrž všechny do země přivážející zadělané sudy, štoky, felejzy aneb rance, truhly, vozy a jiné podobné nádoby, v nichžto zboží skládáno bývá beze všeho ohledu a respectu těch osob, jenž by takové respective od jinud do země: aneb ven z země vézti chtěli na pomezích a hranicích s bedlivou pilností přehlížované podle povahy věci zastavené a contrabantirované; denunciantu pak třetí díl odtud přínašezeti a zanechán býti má; pod kteroužto však záповědí My teliko nad specifičirovanou a jinou lehkou a méněji v sobě držící minci rozuměti, však cizí a takovou minci ne, kterou by jeden neb druhý věrný a poslušný obyvatel a poddaný náš za prodané zboží od hraničných a často opáčeným královstvím Naším dědičným českým mezujících zemí přijal a taková ještě v těch zemích devalvirovaná neb zapovědná nebyla, nýbrž ještě v předešlém valoru svém a při tom také Naši minci, jakž naddotčeno, vnitřní dobrotě a jádře rovná byla v tuž záповěď Naši potahovati chtěti ráčíme. A kdyby tehdy někdo proti tomuto císařskému a královskému patentu a přísné záповědi naši jináče činiti a naddotčenou lehkou a méněji v sobě držící minci do země, Naši pak drobnou minci ven ze země voziti se opovážil, a v tom postižen neb přesvědčen byl, ten a takový netoliko, jakž naddotčeno, o takovou přijíti, anobřž ještě obzvláštně k tomu přísně streatán a pokutován býti má: Čímž se jedenkaždý spraviti a před škodou vystříhati jak věděti bude. Neb v tom jest také Naše milostivá a dokonalá vůle. Dán na Pardubicích dvadcatého osmého dne měsíce června léta páně šestnáctistého osmdesátého, království Našich římského dvadcatého druhého, uherského dvadcatého šestého a českého dvadcatého čtvrtého.

Následuje text německý.

Leopold.

Jo. Hartwigijs comes de Nostiz

R^o Boh^o a. cancellarius.

Ad mandatum sacrae caesareae regiaeq.
majestatis proprium.

Carl Maximilian Graf Laschansky
J. von Tam m. p.

Patent císaře Leopolda I., jímž ve třech měsících vzaty budou z oběhu zlatníky, půlzlatníky a čtvrtníky, načež opět po tři měsíce vyměňovány budou v minci po 56 kr. a potom ceny pozbudou. Též zapovídá se vyvážeti minci dobrou, vnášeti oizí lehkou a ustanovuje se, jak se mají zásilky mincí v král. mincovnách a mýtech prohlédnouti. Také oběh lehkých tolarů se zastavuje a po třech měsících přijímati se mají jen v mincovnách hřivna Vídeňská fejnu po 19 zl. rýn.

Ve Vídni 1682., 30. března. — Original tištěný v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

Wir Leopold von Gottes Gnaden erwählter römischer Kaiser zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, in Germanien, zu Hungarn, Böhheim, Dalmatien, Croatien und Slavonien König, Ertzhertzog zu Oesterreich, Marggraf zu Mähren, Hertzog zu Lutzenburg und in Schlesien und Marggraf zu Laussnitz. Entbieten allen und jeden Unsers Erb-Königreichs Böhheim Inwohnern und Unterthanen geist. und weltlichen auch was Stands, Würden oder Wesens die seind Unsere kaiser und königliche Gnad und gehen Euch hiemit gnädigst zu vernehmen, welcher Gestalt Wir vorhin öfters berichtet und Uns erst jüngsthin abermahls gehorsambst vorgetragen worden, was massen von einer geraumen zeitbero vil unterschiedliche frembde und ausländische ringhaltige Müntz-Sorten als gantze, halbe und viertlstuck Guldiner wie auch andere dergleichen kleinere Müntz-Sorten in besagtem Unserm Erb Königreich Böhheim häufig eingeschlichen, wardurch dann nicht allein Uns bei Unsern königlichen Aembtern sondern auch Unseren Ständen Inwohnern und Unterthanen bereits ein grosser Schaden zugewachsen und dafern disem Unheil und Übel nicht bald vorgebogen werden sollte bei längerem Anstandt endlich ein allgemainer uowiderbringlicher Schaden daraus zu besorgen sein wurde. Gleich wie aber Uns als regierendem König zu Böhheim von tragenden hohen Amtswegen obliget in allweg darob zu sein, das von Unseren getreuen Landes Inwohnern und Unterthanen, der disfalls ferners besorgliche Schaden sovil möglich abgewendet werden möge, Wir auch diese schädliche und gefährliche Confusion im Müntzwesen länger zugestatten nicht gedacht sein; Als haben Wir Uns nach reifer Erwegung der Sachen gnädigst erschlossen, alle Unsere getrene Landes Inwohnere und Unterthanen in mehrberührtem Unserm Erb-Königreich Böhheim bevorab die jenige so in Handel und Wandel begriffen seind von solchen ringhaltigen Müntz-Sorten hiemit widerholter allergnädigst abzumahnem und zu warnem und denenselben in Krafft dises offnen Patents sambt und sonders gemessen anzubefehlen, dass sich ein jeder mit Einnahmb und Ausgab aller gantzen, halb und Viertlstuck Guldiner, wie nicht weniger auch derlei anderer kleinern ringhaltigen Müntz-Sorten sie haben Namen gleich wie sie wollen, in offtermeldten Unsern Erb Königreich Böhheim von unten gesetztem dato nach Ausgang der nächsten drei Monat hestmöglichst zu hütten und zu verwahren auch hierüber sodann das weitere gehorsambst zu erwarten haben solle. Massen Wir Uns dann gnädigst entschlossen, damit keiner

unter einstem in gar zu grossen Schaden eingelaitet werde, das zwar obbesagte Müntz-Sorten von Anfang des hie unten gesetzten dati durch die-erste drei Monat in vilbesagtem Unserm Erb Königreich Böheimb durchgehents für voll angenommen nach dem eraten Tag solcher verstrichenen eraten drei Monat aber ein jedes gantzes Stuck Guldiner gleicher Gestalt ohne Unterschied durch abermahlige anderte drei Monat auf sechs und fünfzig Kreutzer reducirt, und bei Unsern königl. Müntz-Stätten gegen der immittelst ausmüntzenden und in Vorrath verschaffenden guten neuen Schied- und andern Müntz dergestalt eingelöset, oder aber für die Wiener Marckt fein derselben neunzehen Gulden reinisch gegeben nach verstrichenen solchen abermahligen dreien Monaten aber oftbedeüte Sorten durchgehendt und ohne Unterschied völlig verboten und auf deren Betretung ohne Scheü und respect völlig confiscirt und eingezogen, darunter dann die halbe und Viertlstuck Guldiner auch andere kleinere ringhaltige Müntz-Sorten nach proportion verstanden werden sollen. Nach dem auch verkombt, dass sich einige unterstehen Unsere eigene Schied-Müntz auf öftters erwöhnten Unserm Erb Königreich Böheimb auszuführen und anderswerts gegen zwei und mehr procento eigennutzlich zu verwechseln, welches dem gemeinen Weesen höchst schädlich nicht weniger durch Aufwechsel und Ausführung derjenigen gantzen, halber und viertel Guldiner-Stucken (so am Srott und Korn Unserer kaiserlicheu Müntz in der Ausmüntzung gleich seind) mercklichen Vortheil zu treiben, wordurch eben kommet das hingegen nur die schlimme Müntz im Land verbleibet und de facto nichts, als andere obangezogene frembde ringhaltige Müntz-Sorten zusehen, und desto häufiger herein geführet werden. Als thun Wir gleicher gestalt alle und jede hiemit vor solcher schädlicher Ausfuhr und Verwechslung Unserer eigenen Schiedmüntz auch anderer guten Sorten, bei würcklicher Straff und unachlässiger Confiscirung nochmahlen getreulich und gnädigst vermahnen, dass sie von dergleichen Vortheilhaftigkeiten abstehen sollen, wie wir dann zu solchem Ende bei Unserem Mauth- und Zollämbtern auch auf denen Gränitzen bereits die gemessene Verfügung gethan, das so wol die Einfuhr aller gross und kleinern ringhaltigen Müntz-Sorten, als auch die Ausfuhr Unserer eigenen Land und Schiedmüntz, auch obgedachter anderen sich an Unserem Schrott und Korn gleich befindenden guten Sorten keines Weegs verstattet, sondern die dahin ankommende Vässer, Stöck, Felleiss, Küsten, Wägen und anders Packwerck, ohne respect der Persohnen eröffnet, und untersucht auch zu noch mehrer Verhüttung alles Unterschleiffs hernach ihre gewöhnliche Ampts Sigel auf dergleichen Vässer, Stöck, Felleiss, Küsten und Packwerck jedesmahl gedruckt werden sollen, auf das selbige nicht bei denen Niderlagen, oder wo sie etwa sonst unter Weegs abgelegt werden mächten, sondern allererst an dem Orth, dahin die Güter anfangs zugeben beordert mit Ordnung eröffnet und befunden werden könne, ob das Gränitz oder Mauth-Siegel unverletzt verbliben, und folglich, ob mit Ab- und Zulegung einiger obgedachter Müntz-Sorten nicht einer Vortheilhaftigkeit unter Weegs vorbei gangen seie auf hefund des widrigen dann unverschonet

männiglichen die Güter und anders angehalten und contrabandirt werden sollen; damit aber auch zugleich ein jedweder verlässlich wissen möge wie es inskünstig so wol wegen Beschau und Einpackung der abschickenden, als auch wider Eröffnung der ankommenden zulässlichen Gelder eigentlich gehalten werden solle; So befehlen Wir hiemit gnädigst und wollen, dass wie mit jenen, also auch mit diesen die Eröffnung in Unseren königlichen Münzämtern zu Prag und Kuttenberg vorgenommen solche Gelder daselbst aus- und eingepackt auch besichtigt vor allen aber specialiter beobachtet werden solle, damit der von denen Kauff und Handels-Leuthen auch andern hierinfals etwan suchende Eigennutz und Unterschleiff in allweg verhütet bleibe und weilen nit aller Orthen Münz-Stätte vorhanden, so solle an denenjenigen Orthen, wo sich würckliche Münz-Stätte befinden auf gleich vorangeregte Weiss mit Aus- und Einpackung der Gelder vorsichtig verfahren werden, wo aber keine Münz-Statt vorhanden, solches in Unsern Mauthämtern daselbst beschehen, und sich die Mauthbeamte mit Unsern Münz-Ämtern, wohin oder woher die Gelder versendet werden, fleissig vernehmen. Mit der noch weiteren gnädigsten Vorsehung, wofern ein frembder und in offtbedeutem Unserm Erb Königreich Böhemb mit angesessener oder sonst unbekanter Kauff- und Handelsmann oder wer ander einige zulässliche Gelder hinaus oder herein führen wollte, dass sothanige gelder dorthin und nicht anderwärtig verführet werden: Im fall der Hereinführung aber solle er von demjenigen Orth, wovon die Gelder herkommen, entweder von selbigem Münz-Beamten, oder wann daselbst keine Münz-Statt wäre von Unseren Mauth-Beamten, oder auch in deren Ermanglung von selbigen Orths Obrigkeiten ein gnugsame Attestation und Urkund vorzuweisen schuldig sein. Wir wollen auch mit Gelegenheit dieses Unsers königl. offenen Patents diejenige noch hiebevorig so wol von Uns, als auch Unseren glorwürdigsten Vorfahrern römischen Kaisern und Königen zu Böhemb mehrmahlig ausgegangene gemessene General-Mandata, Patenten und Edicten, dadurch die Aufwechslung und Ausfuhr der groben Münz-Sorten, als Duggaten, Reichsthaler, Silber-Cronen und dergleichen speciern, bei deren würcklichen Confiscirung ernstlich verboten worden, alles ihres Inhalts hiemit dergestalt gnädigst widerholet und erfrischt haben, dass auch noch fürhin keinem, wer der auch seie, von jetzt besagten groben Münzt-Sorten im Land, was aufzuwechseln, und an andere frembde Orth zu verführen zugelassen sein solle. Und nach deme Uns weiters allerunterthänigst vorgebracht worden, was massen in öftters ernandtem Unserm Erb-Königreich Böhemb und etlich Jahren hero, neben denen Guldinern auch allerhand Schweitzerische: Burgund: Holländisch: Sächsisch: Cölnisch: und andere geringhaltige Thaler, welche dem alten Reichs-Schrott und Korn zu wider gantz ungleich ausgemüntzet, eingeschlichen und denen guten Reichsthalern zugleich per neuntzig Kreuzer sambt dem darauf geschlagenen Laggio hinaus gebracht und hingegen Unsere gute Reichsthaler in andere Länder verführet worden; Also haben Wir Uns gnädigst entschlossen, dass auch dergleichen ringhaltige Thaler ebener Massen wie die Guldiner länger nicht dann die nechsten drei Monat vor gültig angenommen die andere drei

Monat aber, weil sie denen Stücken nach ihrer Ungleichheit halber nicht wol taxirt werden können nach der fein die Wiener-Marck zu neunzehn Gulden reinisch eingelöst und nach Verstreichung solcher abermahligen dreien Monaten gänzlich und ohne Unterschied so lang verboten werden sollen, bis man sich zu einem durchgehenden allgemeinen Reichs-Schrott und Korn verstehen würdet, inmassen Wir dann nicht unterlassen werden auf alle Unsere inländische Haupt-Märckte Unsere Müntz-Quardeinen abordnen, daselbst in loco auf alle geringhaltige Müntz-Sorten gute Obsicht haben dieselbe auf ihren Werth valuiren und die Übertretter diesen Unseren gemessenen Generalien gemess zu gebührender Straff anhalten zulassen. Und da nun im übrigen ein oder der der andere sich unterfangen wollte wider dies Unser königliches Patent zu handeln, und derselbe darüber betreten oder dessen in andere Weeg überwisen würde gestalten Unsere königliche Statthaltere böheimische Cammer und nachgesetzte Aembter, Überreütter und andere mehr hierauf fleissige Obsicht zu haben vermög der ihnen zugestellten Patenten würcklich und alles ernst befehlet sein, der solle nicht allein solch seines Gelde würcklich verlustiget und confiscirt, sondern noch darzu mit einer absonderlichen wohl empfindlichen Leibes oder anderen Straf unachlässlich angesehen dem ersten Anzeiger aber im Geld sein gebührender Theil würcklich abgefolget werden. Darnach sich nun mönniglich zu richten und vor künftigen Schaden zu hüten wissen wird. Dann hieran wird vollzogen Unser gnädigster Will und ernstliche Mainung. Geben in Unserer Stadt Wienn den dreissigsten Monats-Tag Martii, im Sechzehnhundert zwei und achtzigsten Unserer Reiche des römischen im vier und zwaintzigsten, des hungarischen im siben und zwaintzigsten und des böheimischen im sechs und zwaintzigsten Jahr.

Leopold.

Jo. Hartwigius C. de Nostiz

R^{is} B^{ae} s. cancellarius.

Ad mandatum sacrae caesareae regiaeque
maiestatis proprium.

Carl Maxmilian Graf Laschansky

J. von Tampff.

Cís. Leopold I. obnovuje patenty o minoi z léta 1680 a 1682, zakazuje vyvážení dobrých tolarů a dukátů ze země a vnášení lehkých zlatníků, půlzlatníků a čtvrtníků cizích, pak vytýká tresty na přestupníky a odměnu udavači.

Ve Vídni 1691, 15. března. — Original tištěný v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

My Leopold z boží milosti volený římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, chorvátský a slovanský král etc., arcikníže rakouské, margkrabě moravské, lucemburské a slezské kníže, a lužické margkrabě. Všem obyvatelům a poddaným Našim království Našeho dědičného českého duchovním i světským jakéhoby ti koliv stavu, řádu, povolání neb vyvýšenosti byli, milost Naši císařskou a královskou též všecko dobré vzkazujeme. Věrní milí. A bude jim prv dobře povědomo, kterak jsme z vysoce důležitých a pohnutelných příčin přinuceni býti ráčili to škodlivé přivážení lehké nehodné

mince, totiž celých, půl a čtvrt zlatého platících kusův, jako i jiné cizí drobné ničemné mince do království a zemí Našich dědičných, tak i naproti tomu vyvexlování neb měnění a vyvážení naší dobré mince a species jako dukáty a tolary pod skutečným confiscirováním prostředkem císařských a královských šestnáctistého a osmdesátého a šestnáctistého osmdesátého druhého létha prošlých a vůbec vyhlášených patentův Našich zapověditi. I docházejíce nás zase, ač s velikou nelibostí Naši toho hodnověrná správa, což také sama každodenní zkušenost vysvědčuje, která s vysoce trestanlivým přestoupením naddotknutých císařských a královských patentův Našich od některých privatních osob z pouhé lichvy a žádosti jich vlastního, zemím však velice škodlivého zisku, Naše drobná mince jako i dukáty a tolary se vyměňují skrze rozličné tejně a obmyslné prostředky ven z země se vyváží od postranních a nepořádných mincářův se směleují a v lehké nehodné proti starobylé hodnotě a zrnu o třicet, čtyřicet i více procento méně držiteli species mince se předělávají následovně pak prostředkem přivážení rozličného zboží a potrav jako vosku, prachu, koží, suken, oleje, vína, medu a herynků v soudkách též ovsu a jiných potřeb houfem do zemí se vtroušují a donázejí a nimi Naše království a země dědičné k Naši a Našich věrných a poslušných poddaných nevypravitedlně škodě se naplňují. Pročež k dalšímu odvrácení a dokonalému zamezení takové skrze ty při nynějším roztržitým cizozemské mince způsobu den po dni špatněji na světlo vycházející species cizí mince pošle nenapravitelně škodlivosti a záhuby země jsme milostivě resoluovali ráčili nadopáčené již prv zemích Našich vyhlášené císařské a královské patenty Naše netoliko obnoviti, ale i také je tak dalece extendirovati a zostřiti, že napotom, a to ode dne vyhlášení této milostivé resoluci Naši ten a takový, který by v vyměňování a vyvozování naddotčených specierum a Naši dobré drobné mince potřebovaného stříbra a pagamentův neméně i ten, který by podvodně a toliko pro svůj vlastní zisk způsobem lichevnickým v vyhledávání lepších zlatých aneb v přivážení do království a zemí Našich všech cizích celých, půl a čtvrt zlatého platících kusův bez rozdílu jako i všechny jiné lehké nehodné mince postížen byl netoliko contrabantýrováním takových peněz a všeho jiného vy- neb přivážejícího zboží a věcí, byť jich jen toliko několik kusův z takové zapověděné mince při něm nalezeno bylo, alébrž také jiným sobě podobným a rovným peněz lichevnickům k vejstraze a příkladu na hrdle neproměnitelně strestán, tomn pak, jenž podobné zapověděné přivážení nehodných a na proti tomn vyvážení dobrých peněz vyjeví aneb takového přestupníka (byť by ne hned in flagranti postížen byl) na ruku dá a jeho, že on proti těmto patentům Našim po jich aneb týchž předešlých stálém vyhlášení něčeho takového se dočinil a přestoupil předsvědčí jedna polovice z toho contrabantu jak peněz tak zboží přivlastněná a jméno jeho na žádost jeho zatajeno, nad tím pak pronešeným contrabantníkem výš vyměřené hrdelní trestání skutečně vyplněno býti má. Aby však také tomu zapověděnému respective při- a vyvozování z před zejména položené jak lehké a nehodné tak i dobré hrubý a drobné mince tím spíšeji vyvarováno a všem při tom se abíhající obmyslnostem a podvodům nejvýš možně vstříc vkročeno

býti mohlo: ráčíme moci tohoto otevřeného listu a patentu Našeho dostatečně poroučeti, tomu milostivě ohtájce, aby budoucně netoliko ven z země vyvázející neb do ní přivážející peníze v Našich mincovních domích, aneb kde takový před rukami nejsou, na Našich olech a mejtech respective zadělávané a otvírané, alébrž také všechny vycházející peníze, ačkoliv by ty z jedné do druhé dědičné země Naší odeslané byly, tam zapečetěné a všechna vy- a přivážející zboží příkře přehledávaná byly a žádný buď on kdo buď takové visitaci neb přehledávání pod těžkým neproměnitelným trestáním naproti se stavěti nemá, ti pak správoové jako mejtní, celníci, gegenhandlerové, přehlídači, pojezdni a těm podobní, kdyby skrze jejich nedbanlivost neb také svývolné přehlížení dobrý peníze ze země aneb špatné a nehodné do ní vezené byly z svých služeb skutečně stvrzeni i také vedle uznání hrdební pokutou neméně i vextrlí v dědičných královstvích a zemích Našich, též šífaři a formani, palskův svažovači a všichni jiní bez rozdílu, kteří by jak v zadělávání tak i vyvozování a přivážení často připomenutých zapověděných peněz vědomě a podvodně potřebovati dali, vedle povahy věci příkladně trestáni býti mají. Čímž se jedenkaždý jak spraviti před škodou a skutečným trestáním vystříhati a tím Naši milostivou vůli poslušně naplniti věděti bude. Dán v městě Našem Vídni patnáctého dne měsíce března létha páně šestnáctistého devadesátého prvního, království Našich římského třidecátého třetího, uherského třidecátého šestého a českého třidecátého pátého.

Následuje text německý.

Leopold.

Franc. Udelr. Khinský
reg. Boh. sup. cancellarius.

Ad mandatum sac. caesareae regiae
majestatis proprium.

Carl Maximilian Graf v. Thurn
E. J. Košinský.

Patent cesáře Leopolda I., jímž zakazuje se přívoz cizí lehké mince (dukáty, tolary, koruny a dublony vyjmaje). Cizí zlatníky, půlzlatníky a čtvrtníky pobudou voběhu jen do svatého Michala. Zásilký peněz buďtež v mincovnách neb na mýtech otvírány a též vypravovány a zapečetěny.

Ve Vídni 1692, 20. června. — Original tištěný v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

Wir Leopold von Gottes Gnaden erwählter römischer Kaiser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, in Germanien, zu Hnngarn, Böhemb, Dalmatien, Croatien und Slavonien König ꝛc, Ertzhertzog zu Oesterreich, Marggraff zu Mähren, Hertzog zu Lutzemburg und in Schlesien und Marggraff zn Laussnitz. Entbieten allen und jeden Unseren Inwohneren und Unterthanen was Würden, Standts, Ampts, oder Weesens die in Unserem Erb-Königreich Böhemb seind Unsere kaiserl. und königliche Gnade und alles Gutes. Nachdem männiglich vorhin bekandt, dass denen grossen und Lands- verderblichen confussionen des von dem allten Schrott und Korn zu des Reichs und Unserer kaiserl. Erb Königreich und Ländern hart empfindlichen Schaden durch frembde ringhaltige Münt-

zung auch Aufwechsel und Ausführung Unserer kaisrl. guten Müntz Sorten allzuweit abgefallenen Müntz-Weesens mit denen dagegen fürgekehrten vielfältigen Satz- und Ordnungen zu Erreichung des heilsamben Vorhabens bis in Gegenwart nicht sattsamb abgeholfen und gestreuet werden können. Sondern die Verwirrung und Schädlichkeiten mit dem Ausländischen aus wucherischen Eigennutz noch immerfort verübten schlechtern Ausmüntzen mehr zugenommen; als seind Wir daher bemüssiget worden zu Abwendung des fernern Übels Unsere vorige disfalls in Müntz-Sachen publicirte Patenten und Edicta nicht allein (wie hiemit beschicht) zu erneuern, sondern auch dahin zu stellen und zu schärffen. Das furohin erstlich die Einfuhr in Unsere Erbkönigreich und Länder aller dergleichen frembden gross und kleinen ringhaltigen Müntz-Sorten, wie die Nahmen haben mögen indifferenter und ohne allen Unterschied (nur allein die Ducaten, Reichs-Thaler und dergleichen andere gute Sorten deren Gold- und Silbermüntzen wie Dublonen allerhand Cronen, Genueser, und dergleichen ausgenommen) gänzlich verboten sein sollen. Dannenhero wann Andertens sich jemand unterstehen wurde, gedachte ringhaltige frembde Müntz-Sorten wider diese Unsere gemessene und ernstliche Inhibition, es seie heimlich oder öffentlich und unter was praetext es immer sein möchte einzuführen demselben sowohl das Geldt als alle darbei befindliche Effecten und Waaren auch Ross und Wägen, obgleich nur etliche wenige Stuck der ringhaltigen Müntz-Sorten darunter begriffen sein wurden weggenommen und völlig ins Contraband gezogen: Über dieses auch wieder die Übertretter und Einschwärtzer so gestalter ringhaltigen Müntz-Sorten nach Beschaffenheit der Sache und Grösse des Verbrechens zugleich mit Leib und Lebens- Straff nach der Schärffe verfahren: Dann drittens dem jenigen so derlei vermessene Misshandlung und Unterschleiff in Einschwärtzung des frembden schlechten Gelds entdecken wurde von dem Contraband der Müntz und Waaren die Helffte zugeaignet und da ers also verlangte sein Nahmen in geheim gehalten und verschwiegen werden solle: Was aber vierdtens von solchen ausländischen Müntzen gantzen halb und viertel Gulden Stucken in Unserm Erbkönigreich und Landen bereits der Zeit schon würcklich vorhanden, solle solches durchgents nicht länger als bis auf nechts zu künfftiges St. Michaelis Fest, im Handl und Wandel auch Contributionen oder sonsten annemblich und giltig auch bis dahin jederman solche schon vorhandene Müntz-Sorten unweigerlich bei Vermaidung unausbleiblicher ernstlicher Bestraffung anzunehmen schuldig und verbundens. Folgendts aber fünfftens nach Verfliessung des vorbemelten Termini, nemblich des Festes St. Michaelis dieses lauffenden Sechzehnhundert zwei und neüntzigsten Jahrs oft erwebte ringhaltige frembde Müntz-Sorten, wie die Nahmen haben mögen, zu deren völliger Austilgung in Krafft dieses Unsers kaisrl. und königlichen Patents allerdings verruffen ungültig und unannemblich sein. Inmassen Wir dann aus Lands-Väterlicher Vorsorg Uns auch inzwischen auf ein gewisses thuenliches Surrogandum gnädigist entschliessen wollen. Darneben sechstens solle auch immittelsts nicht weniger die Ausführung angeregter Guldiner und anderer ringhaltigen Müntzen nach deren Beschau- und Sigillirung von jedes Orths Müntz oder Mauth-Beamb-

ten die bessere und schlechtere promiscio bei Straff der Confiscation unausgeklaut ausser Lands passirt; und dagegen siebentens, ob dem Verbott die Species und Unsere kaiserliche Schied-Müntz nicht auszuführen cum summo rigore der hierüber dictirten Bestraffung gehalten, auch zu mehreren Verhüttung ermelter verbotenen respective Ein- und Ausfuhr die Gelder in Unseren Müntz-Bäncken oder Zoll- und Mauth-Städten eingepackt und eröffnet allda versieglet und alle aus und egehende Waaren aufs genaueste visitirt die jenige Beampte, Mauthner, Zollner, Gegenschreiber, Beschauer, Überreiter und dergleichen, durch deren Nachlässigkeit oder auch etwan ihr Collusion gutes Geld hinaus oder schlechters herein geführt werden möchte mit alsobaldiger Entsetzung von ihren Diensten und nach gestalten Dingen mit mehrerer Leibs- Straff belegt; ingleichen die Schiff und Fuhr-Leuthe, Ballenbinder und alle andere, welche sich zu derlei Verschwärtzungen, Einpacken, Aus- oder Einfuhr der verbotenen Müntz-Sorten gebrauchen lassen nach der Sache Befund exemplarisch abgestrafft; wie nicht weginer zu fleissiger Absicht und öfteren Müntz-Proben die Betretung der schlechten Sorten Unserm bestellten Land-Guberniis ad extirpandum zeitlich anzuzeigen und davon mit Unserm Müntz-Ambt ihre Wochentliche-Correspondenz zu pflegen; in dem Landt gewisse taugliche Müntz-Probierer aufgenommen und im übrigen alle andere mögliche Vorsorg dahin gewendet werden solle, womit denen bisherigen Nachtheiligkeiten in Müntz-Sachen beständiglich möge remerdirt werden; wornach sich ein jeder zu verhalten und sich vor Schaden und Bestrafung zu hüten mithin Unsern gnädigsten Willen und Mainung gehorsambist zu vollziehen wissen wird. Geben in Unserer Stadt Wienn den zwaintzigsten Monats-Tag Junii im Sechzehnbundert zwei und naüntzigsten, Unserer Reiche des römischen im vier und dreissigsten, des hungarischen im sieben und dreissigsten und des böheimbischen im sechs und dreissigsten Jahr.

Leopold.

Frantz. Udalr. comes Khinsky
Reg. Boh. supr. cancellarius.

Ad mandatum sac. caes. regiaeque maiestatis
proprium.

Carl Maximilian Graff v. Thurn.
G. J. Koschinsky.

Resoluce císaře Leopolda I., aby dřívě již zapovězené zlaté, půlzlaté a čtvrtky až do konce r. 1692 vůbec brány byly.

Ebersdorf 1692, 21. září. — Original tištěný v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

My Leopold z boží milosti volený římský císař, po všecky časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, chorvatský a slovanský král oc, arcikníže rakouské, markrabě moravské, lucemburské i slezské kníže a lužický markrabě oc Všem obyvatelům a poddaným Našim ze všech čtyř stavův království Našeho dědičného českého, jakého ti koliv stavu, ouřadu neb povolání jsou milost Naši císařskou též všecko dobré vzkaznjeme; a budou se dobře pamatovati z jakých tak pohnutelných a podstatných příčin, obzvláště pak k odvrácení té skrze cizí lehkou minci do Našeho království českého a zemi hluboce se vtřelého vše-

obecného zlého a škody všechny celý, půl a čtvrt zlatého platící kusy jako také jinší špatnou a neplatnou minci, která hodnoti a zrna nemá, mimo říšských tolarův, dukátův, dublonův genueských a věelijakých korun prostředkem Našich sub dato dvacátého dne měsíce června císařských a královských patentův vydaných zapověditi též brání a platnost jich s vyjitím terminu svatého Michala tohoto léta dokonale zameziti dáti ráčili: a ačkoliv My sice jak dalece se zapověděného dovožování všech nadřešených cizích peněz, mezi kterýmižto také bavorská a salcburská nová zemská mince rozumná jest, se dotýče, při Naši za tou příčinou prošlé podobně skrze otevřené patenty publicirované milostivé resoluci dokonale pozůstavovati i při tom zanechávati a to též tímto patentem opakovati ráčíme, aby k prostupníkům, kteříž by se pokusili takovou zapověděnou lehkou minci do Našeho království a zemí pod jakým koliv fochem aneb na jakýkoliv způsob to by státi se mohlo dovážeti s tou naddotčených předešlých patentích vysazenou pokutou příkře přikračováno bylo; však jsouce my při tom milostivě pohnuti nadepsaný uložený termin den svatého Michala ještě dáleji a to až do vyjití tohoto dobíhajícího 1692 léta prodloužiti a podotknutý celý, půl a čtvrt zlatých platící kusy, co se jich v Našem dědičném království českém a zemích do přítomného času ještě vynachází v handlích a obchodech, za berný passirovati vyzoumívajíce milostivě, že opátčený celý, půl a čtvrt zlatých platící kusy dosavad z Našeho království a zemí dokonale, jakž Naše milostivá intenti k tomu směřovala, vypuzené nejsou, nýbrž takových ještě mnoho mezi lidmi jest a tudy to směřující surogatum anebo to, co by na místě té zapověděné mince napotom jíti a berný býti mělo, ještě docela nevydává; však s tím doložením, aby pod tím takový zlatý vesměs nevybíraje jich všelikým způsobem ven z země bez jednoho každého překážky passirovány byly, nejsouce podobná vybírání a sortirování též mince kupcům i sice žádnému jak při vyvožování tak i v jinších handlích a placení jakožto sub poena commissi již zapověděná, nikterakž dovolená. Pročež tímto jednomu každému obzvláště pak Našim královským místodržícím, hejtmanům, krajským vrchnostem, magistrátům a sloužícím též Našim hraničným celným, mejta vejběřím a pojízdným milostivě poroučeti ráčíme, aby oni nad touto Naši milostivou resoluci pevnou ruku držeti též na tom, by tomu všemu pod uvarováním připomenutého vyměřeného skutečného trestání těch, jenž by proti tomu se dočinili, za dosti se dalo poslušně býti nepomýjeli: To jest Naše přístné mínění a bude na tom Naše milostivá vůle naplněna. Dán v Eberstorffu dvacátého prvního dne měsíce září léta páně šestnáctistého devadesátého druhého království Našich římského třicátého pátého, uherského třicátého osmého a českého třicátého sedmého.

Následuje text německý.

Leopold.

Franc. Udalr. comes Khinský, Ad mandatum sac. caes. regiaeq. maiestatis proprium.
 Reg. Boh. sup. cancellarius. Carl Maxmilian Graff von Thurn.
 G. J. Koschinsky.

Patent císaře Leopolda I., kterým se zapovídá oběh zlatníků od konce června 1695. Tytéž budou v minci do konce července vyměňovány a ze $\frac{3}{4}$ jich mají býti tolary a půltolary vybity, z $\frac{1}{4}$ krejcary a půlkrejcary. Dále ustanovuje se cena dukátu, tolaru a jiných mincí.

V Laxenburgu 1695, 26. máje. — Original tištěný v c. k. místodržitelském archivu v Praze.

My Leopold z boží milosti volený římský císař, po všechny časy rozmnožitel říše, uherský, český, dalmatský, chorvatský a slovanský král, arcikníže rakouské, margkrabě moravské, lucemburské a slezské kuříže a lužické margkrabě oc všem obyvatelům a poddaným Našim z stavu duchovního a světského, jakého ti koliv řádu, stavu, ouřadu aneb povolání v tomto našem dědičném království českém a k němu přivtělených zemí jsou milost Naši císařskou a královskou též všecko dobré vzkazujeme. A jest jim již předešle dobře povědomo, do jakého tak neřádu a škodlivosti naše dědičné království a země též obecné dobré skrze dovážení do nich cizích celých, půl a čtvrt zlatých platících kusův uvedeno jest, tak že bez ohledu všech Našich předcházejících zaopatření těmž obecnému dobrému v tom spomoženo býti nemohlo, kudyž My pohnuti jsme býti ráčili, ještě v létu šestnáctistým devadesátým druhým takové dovážení podobné cizí jak hrubé tak také drobné lehké mince, jak tážkoliv jmenovaná býti mohla bez rozdílu pod pokutou confiscaci a na hrdle trestání dokonce zapověděti. Poněvadž ale podobné obecné dobré z takové confuzy a škodlivosti vždy vybědnouti nemohlo a jakž se poznává bez dokonalého vypuzení jich všech též obecné dobré takových se sprostiti nemůže: Pročež k tomu přinucení jsouce na Naše prv prošlá milostivá nařízení s všelikou přičinlivostí dále nastoupiti a ty za tou příčinou publicirované císařské a královské patenty netoliko zůstati a obnoviti, alebrž připomenuté kusy po zlatých dokonce vypuditi jsme milostivě resolvovati ráčili; aby předně dotčený po zlatých vesměs jak takové jmenované býti mohou budoucně v handli a obchodu nic dáleji jen do vyjití teď příštího měsíce června brány byly a platily. A za druhé co se těch lehkých po zlatých dotýče, ti pod tím na to při Našich královských mejtných a mincích se ohlášení sice passirované a ven z země vyvezené, které pak v zemi zůstanou do Našich mincovních domův v běžícím valoru přinešené býti mají. Za kteréž my za třetí tři čtvrtě v celých a půl tolařích ab intrinseco podle kolínské nastříže a zrna, zevnitř pak podle lipského respective po jednom a dvou zlatých vysazovati a ostatní čtvrt v zemskou drobnou minci pojednom a půl krejoarů přemincovati dáti, vydávati poroučeti ráčíme. Za čtvrté mají ti zlatý, jenž by při vyjití dotčeného terminu odbyty nebyly až do konce měsíce července do Našich domův mincovních přinešené a cena za ně v běžící nové minci daná: Pak za páté ti, kteréby dále po prošlém termině v obchodu se vyskytly ipso facto k ruce Naši královské komory confiscirované býti. Za šesté ustanovovati ráčíme, aby žádná hotovost podobných peněz sub titulo mercium, neboližto zboží se nerozuměla aneb platila: I také za sedmé dáleji žádných takových zlatých víceji do dědičného

království Našeho a zemí pod skutečným propadením a jinými v nadepsaným léta šestnáctistého devadesátého druhého dvacátého dne měsíce června publicovaným patentu obsaženými pokutami a clausulemi se nevozilo a nevtrušovalo a podle toho přestupník dle povahy věci i na životě trestán. Naproti tomu za osmé všeliké cizí se vyskytnouti mohoucí mince skrze Naše mincmistry, quardejny a prubíře zemský pokaždý všechny pilně prubířované a po vynalezení nějakého porušení aneb zlehčení neprodleně zapověděné býti mají. Za deváté ustanovujeme a nařizujeme, aby vážný dukáty a cykyny každé po 4 flor. Naše a jinší dobré říšský tolary každý po 2 flor. hollandský a burgundský tolary každý po 1 flor. 54 kr. hollandský a benátský stříbrný koruny každá po 2 flor. 20 kr. veskrze v handlích a obchodech se braly jako i naše drobná císařská mince a v svém dosavad trvajícím běhu a vysazení až do Naší další milostivé resoluci bez odporu braná byla. Podle čehož jeden každý jak spraviti a od škody vystříhati jak věděti bude. Na čemž se naše milostivá vůle a mínění naplní. Na potvrzení toho listu jest Naše císařská a královská pečeť přitisknutá. Dán v Laxenburgku dvacáté-šestého dne měsíce Máje léta šestnáctistého devadesáté pátého království Našich římského třicátého sedmého, uherského čtyřicátého a českého třicátého devátého.

Následuje text německý.

Leopold.

Franz. Udalr. komes Khinsky,
reg. Boh. supr. Cancellarius.

Ad mandatum sacrae caesareae regiaeque maiestatis
proprium.

Thomas Graf Tschernin
H. E. von Pein.

Instrukce pro úředníka mince a kvardajna v Hoře Kutné.

V Praze na hradě dne 24. prosince 1678. — Original německý v archivu král. hor. města na Horách Kutných.

Leopold z Boží milosti zvolený Římský císař, též král uherský a Český. — (Prvých šest článků srovnává se s instrukcí danou Pavlu Škretovi, mincmistru Pražskému a kvardajnovi Řehoři Steigmüllerovi léta 1620, jak otištěna při dokladech o mincovnictví císaře Ferdinanda II. na str. 287.)

7. Kolik stříbra páleného bude dodáno, má tím takto naloženo býti: Když se stříbro z pregandy do mince dodá, má býti dokonale zváženo až na kventl úředníkem mince za přítomnosti kvardajnově, jakož i hutního neb horního písaře aneb hutmistra a váha jeho zapsána budiž do zvláštní knížky, jak od úředníka tak od kvardajna. Potom má vydati kvardajnu ne více než 1 kv. na zkoušku, kterýž pak sdělá lístek o zkoušce, kde zaznamenána jakost, aby se dalo čisté stříbro řádně vypočítati a zaznamenati.

8. Potom má čisté stříbro páleného kusu dle udané jakosti, jak v lístku o hnaní jeho vytženo, býti poznamenáno, a kdyby se ukázal většší schodek v ohni

a klejtu aneb cosi podezřelého pozorováno, má to hned našemu hutmistru oznámiti a zvědět od něho příčinu, aby zamezeny byly takové nepřítelnosti a takový lístek o hnaní stříbra vedle probací jiných k počtu svému o stříbře má české účetně podati.

9. Když stříbro pálené bylo vyzkoušeno a zrno jeho vypočítáno, má úředník mince s hutmistrem podepsati, kterýmž lístkem se hutmistr při inventuře vykáže.

10. Má všechno přinesené stříbro a zlomky kverkům a prodavačům, jak cena stříbra vysazena, platiti a při tom zvážiti až na půl lotu a co do zrna až do penízku, a co méně jest k našemu užtku se počítá.

11. Má toho dbáti, když do mince vedle páleného aneb dolového stříbra též zlomky aneb jiné s podílem zlata ku prodeji se přináší, aby náležitě zapsáno bylo do knížky o stříbře do zvláštních rubrik a též kvardajn naznačil váhu ve své knížce o zkouškách, za kteréž stříbro prodejné a zlomky má se platiti 17 zlatých 30 kr. za 1 hřivnu čistého až k dalšímu nařízení.

12. Dříve se však nezaplatí, než kvardajn v přítomnosti úředníka mince učiní zkoušku a vydá lístek o tom, při čemž úředníku oznámí se podrobně váha zrna, kdežto kverkům jen až do penízku, aby mohl tak spočítati úředník dodavatelům zrno až na penízek a dle toho zaplatiti a ostatní, co ještě v haléřích více ukázalo, a ostatní na váze méně $\frac{1}{2}$ lotu, nám k užtku při sazení bude a spočítá se.

13. Cizího prodejného a dolového zlata vydá kvardajnovi 2 penízky váhy k přesné zkoušce, kterou kvardajn hned vykoná a vydá o tom lístek úředníku mince, načež má se vše zvážiti až na halíř dle Vídeňské hřivny a pořádně dle zkoušky spočítati každý lot zlata Pražské váhy za 7 zl. 43 kr., za Vídeňský lot 8 zl. 33 kr. 5 penízků, což činí za Vídeňskou hřivnu 137 zl. 1 kr. 2 pen. a jak bude dále nařízeno. Jiné zlomkové zlato má takto kupovati: Když zlato vykáže až 18 karatů čistého, má za hřivnu fejnu Pražské váhy zaplatiti 119 zl. rýn. aneb za Vídeňskou 131 zl. 52 kr., 2 pen.; od 18 do 22 karatů 120 zl. aneb za Vídeňskou hřivnu 132 zl. 24 kr. 2 pen. a od 22 do $23\frac{1}{2}$ karatu a přes to 120 zl. po 60 kr. činí na Vídeňskou váhu 34 zl. 5 kr. 2 den. aneb jak se budoucně nařídí, ale stříbro obsažené ve zlatě nemá se prodavači platiti, nýbrž při cimentování nám k dobrému přichází.

14. Taktéž má zlatodárné stříbro neb nízké zlato dle zkoušky kvardajnovy, k níž se mu vydá kventlík, načež se stříbro zlatodárné až na kventlík odváží, a když se ukáže při zkoušce, že obsahuje až 12 karatů zlata, má náš úředník mince a kontrollor také čisté stříbro vedle zlata vypočítati a prodavači každou hřivnu čistého stříbra Vídeňské váhy za 17 zl. 30 kr. počtati a zlata lot po 8 zl. 17 kr. dle Vídeňské váhy zaplatiti (dle Pražské přišlo by 7 zl. 14 kr. 3 den.), aby hřivna Víd. čistého zlata přišla za 80 dukátů. Když však jest více než dvánáctikaratové zlato, má se zaplatiti prodavači za zlato, a stříbro se nemá počtati. Kvardajn má zbytek z kventlíku na zkoušku mu daného prodavači vrátiti, a za práci svou dostane od něho 15 kr.

15. Taktéž 2 penízky váhy, jež dostal ku zkoušce zlata, má vrátiti a přiložiti k celku a dostane od prodavače za práci 30 kr.

16. Když zlato na pravou jakost cimentováno aneb když vyjde z cimentu takové jakosti, jak nutno, má úředník mince v čas zavolati kvardajna, aby společně sadili na dukáty a dříve jemu zase 2 penízky zlata vydati, aby znovu zkoušel, načež po zkoušce mají se opět ke zlatu průby přiložiti a když byly dle našich nařízení nalezeny, má se pilně zlato saditi, aby hřivna zmincovaných dukátů obsahovala 23 karatů, 8 grénů sni více ani méně a na stříži aby se vypočítalo $80\frac{1}{3}$ kusu. Kdyby se však pro nepilnost stalo, že dšlo by dvakráte do kelímku sázeno býti musilo, zaplatiti má schodek na váze a náklad na přelití úředník mince aneb osoba, jejíž vinou se tak stalo.

17. Také mají úředník mince a kvardajn přesně zlato zvážiti a jakost jeho až na půl grénu vyšetřiti a zapsati a vždy při slévání, dokud jest zlato v kelímku, býti přítomnu ve slévárně a dohlížeti.

18. Po vychladnutí cánů mají je ještě zvážiti, popsati a spočítati, jakož i odpadky s kelímkem a krec s veškerou pilností sebrati a zapsati schodek, na který se povoluje z desíti hřiven $\frac{1}{2}$ kventle, ale kdyby méně ubylo, má nám přijíti k dobrému.

19. Dříve kupovávali zlato mincovní úředníci k své ruce, ale nyní všecko k našemu užitku se má počítati.

20. Aby poznány byly mince, které za správy úředníka mince vybity byly, má vedle našeho rázu v textu zlatých i stříbrných mincí užívati zvláštní značky své a na mince ji raziti.

21. Ku šmitnám přihlížeti má náš úředník mince, zejména ale kvardajn, aby dukáty čistě a pěkně upraveny i vybějeny byly a bez kaprů se razily, zvláště ale co nejvíce se srovnávaly se vzorným penízem a dobře byly rozděleny, aby zamezeno bylo opilování a obřezávání dukátů, jak podvodní a zlí lidé činívají a aby se uvarovalo pomlouvání a spílání naší mineovně.

22. Aby kverkové a prodavači, kteří malé množství stříbra prodávají, nebyli srážkami a braním velkých částí ke zkouškám od kvardajna obtěžováni, má se při dodávání cizího páleného stříbra z kusu páleného stříbra, který až 10 hř. váží, vzíti ku zkoušce 1 kv., a z 10 – 60 hřiven $1\frac{1}{2}$ kv., z 60 až 100 hřiven půl lotu, a jest-li více kvardajn vybere, má býti úředníkem mince dodavatelům zaplaceno, a poněvadž tu v Hoře Kutné sami svůj zákup rudný a huť máme, má se z každého kusu páleného jen kventlík bráti ke zkoušce.

23. Poněvadž nyní dle zřízeného zákupu stříbra a zmincování drobných peněz tolarů říšských dle starého řádu říšského na stříž i zrno nemůže beze škody a ztráty vybějeti a vybějení patnáctníků již zastaveno, má náš úředník mince dodané stříbro zmincovati na groše po 3 kr., jichž $161\frac{21}{64}$ jde na Vídeň. hřivnu a v kelímku se sadí na 6 lotů 2 kv., aby vyšly jakosti 6 lotů 2 kv. 2 den. z mince.

24. Krejčary tři jdou na groš a těch se zmincuje $292\frac{1}{2}$ bílých plátů a jakosti čtyřlotové.

25. Půlkrejcarý jdou dva na krejcar a vybějí se jich 438^{3/4}, z Vídeňské hřivny jakosti třílotové.

26. A když mince na šmitnách jest vyražena, má ji hned náš úředník mince a kvardajn od šmitmistra na váhu přijati a spočítati, a kolik shledáno, všecko pilně a skutečně zapsati a v příjmu hotových peněz uvésti, aniž dovolovati, aby si šmitmistr peníze spočítané do své skříňe zavíral, nýbrž je hned po zmincování do svého opatrování a pokladny vzíti.

27. Nemá náš mincmistr dovoliti, aby se mince sčítaly a vydávaly, než naším kvardajnem zkoušeny a na stříži i zrně správnými nalezeny byly, jak náš řád mincovní velí.

28. Aby náš kvardajn každou minci tím pohodlněji mohl zkoušeti, má se mu na šmitnách vydati z grošů osm kusů čili 24 kr., tolikéž z krejcarů a půlkrejcarů za osm grošů aneb 24 kr. průbných grošů, které zkouší a které vyčtou se v účtu; jakož i nalezl-li je lehčími neb těžšími aneb špatně dělenými, má je z hodných peněz vyhoditi mezi frakty. Z průbných grošů dostane čtvrtinu zkoušeč náš, jednu čtvrtinu zemský prubeř a kvardajn též čtvrt svou jako ordinari. Poslední čtvrt s poznámkou o zrně každého díla má se ukládati při pokladně ve zvláštní skříňce, k níž mají úředník mince a kvardajn po zvláštním klíči a uvedou se v účtu, jakož i průbné groše zkoušeči a prubeři zašlou se zapečetěny naší české komoře a když zkoušeče není, vydají se účtovně komorní ke schování, aby se v čas, kdy účty složeny, mohly průby s účtem srovnati, aby nebylo nalezeno nedostatku a mince v zrně i stříži správnými nalezeny byly, načež teprve úředník mince schované průby dá slíti a nám je k dobrému v příjmu zúčtuje.

29. Než náš úředník mince a kvardajn na rozličné mince stříbro sadí, mají přesně vypočítati dle lístku průbného, kolik potřebí a pak z pokladny stříbro vzíti, zvážiti a saditi, při čemž mají býti oba přítomni a nic nemají před se bráti ani se stříbrem ani s mědí ani při sazení aniž při dosazení, aby každý z nich mohl užitek, který ze stříbra přijde, pro sebe vypočítati a zapsati.

30. Poněvadž však jest zkušenost, že na zrně i stříž nelze drobné mince úplně dokonale zmincovati, povoluje se na groších v stříži odchylka dvou kusů na hřivně a na zrně peníz, a podobně na krejcarech a půlkrejcarech na hřivně 5—6 kousků a na zrně nejvíce 1 peníz jakožto dovolené remedium. Tím se však nerozumí, že jest obyčejné, nýbrž když ho nebude potřebí, že se má ne úředníku mince, ale nám k dobrému počítati. Pročež mají při sazení dobře dohlížeti, aby mincíři vždy mohli vystihnouti náležitě zrně i stříž mincí a nesnáším se vyhnulo.

31.—35. (srovnává se s dotčenou instrukcí starší obsahem).

36. Má sice vrátiti šmitmistr cány jemu odevzdané, ale poněvadž při přepalování a práci jest některá ztráta, povoluje se mu ze 100 grošových cánů na pomoc vývažku 10 lotů, z krejcarů 14 lotů a z půlkrejcarů 16 lotů s podotknutím (jako při 25.), že poněvadž se v Hoře Kutné více dolového stříbra i mědi potřebuje ke zmincování, má se vývažek účtovat a každého čtvrtletí jemu odpočítati.

37. Mají hleděti, aby černé pláty nebyly váženy špinavé a s popelem a při přepalování a bělení nebylo zbytečných schodků.

38. Následkem přepalování ztrácejí sice malé peníze na střízi, ale v zrnou nabývají, mohou se drobné peníze o 2 penízky lehčími saditi a černé pláty něco těžšími říznouti, aby vyšly dle řádu mincovního přesně v střízi i v zrně a se vzorným penízem na šmitnách se srovnávaly, a dobře byly rozděleny nám nikoli ku škodě a ku pomluvám.

39. Úředník mince též pilně znamená schodek při bělení a jest při tom přítomen.

40. Aby kdykoliv rozeznány byly, má mince úředník opatřiti vedle rázu našeho svým příznakem za obvodkem pod obraz a do textu značku vyšíjeti.

41. Šmitmistru a mincovníkům platí se za Vídeňskou hřivnu tříkrejcarových grošů 9 kr., za 1 hř. krejcarů 11 kr. a od půlkrejcarů neb trojnů 14 kr. jako m z d a, ale bez cizur, jež mají vyčísti.

42. Jakož zvykem bylo v Hoře dávatí slitkovou pečení těm, kteří z kelmku slévali, při čemž celé hostiny na náš účet bývaly, povolujeme z milosti, že se jim má ve čtvrtletí vypláceti jako deputát, když v Kutné Hoře drobné budou mincovány a raženy, teď dva zlaté, které jim ke kvitanci vydá náš úředník mince.

43. Podle starého obyčeje nechť dostanou na světlo tovaryši po zlatém rýnském a učenci po 30 kr.

44. Úředník mince má ustanovovati šmitmistra, tovaryše i učensky v mincovně však s vědomím a svolením nejvyššího mincmistra a též propouštěti i dbáti má toho, aby získal způsobilé dělníky. Jest nám též každým schodkem v mincovním obchodě zodpověden.

45. Ku každodenní potřebě při strojích mincovních, jakož i vs světlici kvardajnově, ve šmitnách i slévárně potřebné uhlí, a nímž se má šetrně zacházeti, vydává se na hřivnu stříbra spracovaného za 2 kr. a platí se z užitku mince.

46. Všecky naše užitky, stříbro a hotové peníze sluší bráti do pokladny a nemá náš úředník mince a kvardajna žádné vydání mimo za koupené stříbro, služné a jiné obyčejné výlohy, pak pense, dary, půjčky, náklady na stavbu, cestovné a jak jinak se jmenují o své vůli činiti bez zvláštního nařízení české komory, a tato k účtům přikládati a za všechna vydání mimořádná má k české komoře žádati a nám ke škodě vědomě nic nečiniti. Také žádná nedoložená výloha bez přílohy nebudiž zaplácena.

47. Železa svrchní i štoky, které k naší minci se opatřují, má náš mincmistr a kvardajna bedlivě prohlížeti, jestli dobře a dle našich nařízení vyřezány, mají je uschovati a neupotřebovati jinak než k naší potřebě a ražbě peněz. Po ražbě zase vezmou svrchní železa a dobře uschovají ve zvláštní trubce, aby se s nimi šetrně zacházelo a nám žádná újma a faleš se nestala. Nemají též býti bez vědomí naší komory české měněny. Co se týče potřeb našich v minci, jako mědi, viného kamene, soli, kelmků a sběraček, lisů, hlíny, sudů, hub, koží k ražbě, kvače,

šálků, ručních ve šmitně, též železa, hliněných a dřevěných nádob, nástrojů a j., to vše má s kvardajnovým vědomím na náš náklad koupiti a řádné partikuláře zhotoviti a s kvardajnem podepsati a o všem vésti inventář a připomenouti v ročních účtech, kolik v zásobě zůstává, aby při potřebě v minci bylo po ruce a mohlo se vykázáti. Zač dostanou od odběratelů peníze, mají doložiti v partikulářích a řádně sčítovati.

48. Poněvadž dříve často se vydlužováno a naše pokladna mincovní často se vyprazdňovala nepotřebně a nám ke škodě se jednalo, má se náš úředník mince a kvardajn všeho půjčování a vypůjčování bez našeho výslovného rozkazu varovati docela, také pro svou potřebu nesahati do našich peněz, nýbrž pamatovati, že jím vykázaný zbytek vždy má býti v pokladně a ne jako dluh býti uváděn.

49. Jelikož kverkům i Nám záleží na dobře cimentovaných váhách a závažích, které se všední potřebou velmi opotřebují a pak vedou k rozličným omylům, protož mají úředníci mince váhy i závaží jednou ve čtvrtletí inventovati a při převažování stříbra mají míti pilné zření, aby tato závaží pokud možno přesny byly a každá nerovnost aby v čas byla zamezena.

50. Náš úředník mince a kvardajn nemají také bez dovolení naší komory České aneb toho času ustanoveného nejvyš. mincmistra a bez nutné příčiny ze svých úřadů odcestovati aneb přes noc zůstávati, nýbrž když pilná cesta je kamsi volá, mají dříve od komory neb jejího presidenta aneb nejv. mincmistra vzíti si dovolení a svou cestu vykonati v čas, když se tím pro nás nic nezmešká.

51. Jakož všecko stříbro a zlato přijímají a vydávají a všecko náležitě zapisují, mají své účty každého půl léta zavřítí a opatřiti svým podpisem a pečeti a nechť jsou vždy připraveni, aby na konci každého půlletí všecky probace, ratifikace, partikuláře a kvitance v prodlení dvou měsíců bez meškání české komoře zaslali, aby je tato dala zkoušeti naší účtárně. Jest-li však řečeno dobu překročí o měsíc, má se jim, jak jsme rozhodli dne 1. února 1671. zvláštním rozkazem, strhnouti služné za čtvrtletí; po prodlení dvou měsíců se z úřadu na čas složí, po třech měsících zbaví se úřadu a služby docela, a podobně též při zodpovídání nedostatků účetních po 14denním prodlení ode dne obdržení dostane se mu čtvrtletní srážky ze služného, po čtyřnedělním suspensivu ab officio, a po šestinedělním prodlení skutečné amotion. Také se nařizuje, aby účty dříve přijímány a konečné jich schválení s urychlením se dělo.

Konečně má úředník mince i kvardajn všecky zde dotčené artikuly a jiné od Nás mu svěřené k úřadu náležité věci plniti co nejpilněji a nejsvědomitěji k našemu dobrému, též všecky ztráty naší komory bedlivě předcházeti, nezmocňovati se žádného zisku kromě svého užitku, nýbrž všecko nic nevyjímaje nám k dobrému počítati a jinak úřad tak zastávati a opatřovati, jak se sluší věrnému sluze pánu svému a spravovati se má touto instrukcí až k Našemu nařízení jinému, v nio se míchati, a když se mu vidí cosi nejasného neb obtížného, má to ihned vznésti na naši českou komoru aneb na nejv. mincmistra a nejv. horní mistra, jimž má náležitý respekt prokazovati a jim obšírné zprávy má podávati,

aby vždy do všeho viděli a pořádek shledávali. Též máme k němu Naší milostivou důvěru a on tak jednati jest povinen. Zůstavujeme si tuto instrukci dle potřeby časové a dle sběhlých případů změnit, rozmnožiti a zjednodušiti, čímž naplní Naší královskou vůli. Dáno na královském zámku v Praze pod císařskou pečeti Jeho Majestátnosti dne 24. prosince 1678.

Jan Fr. hr. z Vrtby.

Ad Mandatum Sac. Caes. Regiae Majestatis proprium
Václav Karel Čabelický ze Soutic.
Frant. Campion.

Instrukce daná nejvyššímu mincmistru Frant. Karlu Přebořovskému svob. pánu z Kvasejovic.

Ve Vídni dne 8. října 1688. — Original v archivu kr. hor. m. Hor Kutných.

Leopold Boží milostí zvolený Římský císař, král Uherský a Český.

Instrukce a pořádek, již urozený náš věrný milý Frant. Karel Přebořovský svob. pán z Kvasejovic, náš komoří a deputovaný nad tákem viným a pivním i solními důchody v našem dědičném král. Českém, kterého jsme si obrali za nejvyššího mincmistra nade všemi horami a mincemi král. Českého nevyjímaje horních měst a městeček v našem dědičném král. Českém a co k nim náleží pod správu nejv. mincmistra, a které dle snešení Naší České komory od Nás přijaty byly nejmilostivěji a kterých nejv. mincmistru v Našem dědičném král. Českém šetřiti jest s Naším nejmilostivějším poručením, aby v Naších horních a mincovních věcech při Naší České komoře své zprávy skládal a při naší České komoře se hlásil a při nutnosti žádosti své ústně přednášel a rozhodnutí očekával.

1. Náš nejv. mincmistr má míti své sídlo obyčejně v Kutné Hoře.
2. Má se řídití snešením sněmovním o horách z r. 1575 a k jeho správě přísluší Hory Kutné, České Budějovice, Jilové, Knín, Příbram, Hory Kašperaké, jakož i Jáchymov a ostatní města i městečka horní, jakož Slavkov i Schönfeld, Lauterbach a j., odkudž Náš desátek a poplatek devítinný ze štol vychází.
3. Při nesnážích má bráti v potaz komoru Českou a při neshodách vždy se řídití řádem o horách.
4. Po Jeho Milosti Císařské a České komoře mají horní města řídití se poručením nejv. mincmistra, radní města po vyslyšení České komory má obsazovati a kverky k horám povolávati.
5. Obnovu rady v horních městech má konati vždy po třech letech, pokud nenalezne jinak česká komora hledíc prospěchu J. M. Císařské.
6. Účty úředníků mince mají se České komoře na konci každého roku skládati, v čemž žádnému úředníku nepovolovati, ale úřadu má nepořádné sprošlovati a oznamovati, čeho potřebí a přehled mravného chování všech úředníků vésti. Sem přísluší také správa tácu ve Slavkově a obchod se železem v Staré huti.

7. Po úmrtí úředníka má očekávati rozhodnutí České komory.
8. Častěji má sjížděti do dolů v Hoře a na Turkaňku a k hornímu hospodářství přihlížeti.
9. Má se raditi o prospěchu hor s představenými horních závodů.
10. Hlavní štola na Horách Kutných má se silně a pilně hloubiti.
11. Má dohlížeti k nákupu rud i k hutem.
12. Aby placeny byly J. C. M. regalie horní, má dohlížeti.
13. Nařizovati má, zaš má býti stříbro placeno.
14. Přihlíží, aby stříbro kverky dobyté, dodáváno bylo do cís. mince.
15. Dohlíží, aby se dříví pravidelně plavilo z Trutnovských a Rychnovských lesů.
16. K těmto lesům má bedlivé zření.
17. Dbá toho, aby dříví bylo v čas poráženo, pak, aby nebylo odcizováno, o čemž se mají vésti pořádné počty na každém místě, jakož i o nákladech za plavení vorů a vše aby se drželo v dobrém pořádku.
18. Má působiti ku vázání vorů a dbáti včasné záplaty plavců i dřevorubců, pročež má lesmistru peníze pořádně posílati a ku stavbě splavů má sám osobně přihlížeti a tam cestovati.
19. Zejména má ku nově zřízenému skluzu Rychnovskému dohlížeti, aby nic nebylo zpronevěřeno a splavy se stavěly.
20. Má též zření ku zřizování nových dílen na štípání dříví.
21. Má vésti pravé a pořádné počty o lesních pracích a nevydávati více, než co mzda dělníkům vynáší.
22. Dbá toho, aby horní města při svých starých právech zůstávala.
23. Když potřebí, aby k horám povoláni byli cizí dělníci, má oznámiti král. České komoře.
24. Má prohlížeti všecky hory aspoň jednou v roce aneb vždy, když toho potřebí a všecky nedostatky zameziti dle porady s majitelem pozemku.
25. Všecko zlato a stříbro ze stavovských pozemků má odevzdávati cís. minci, aby též z něho zaplacen byl desátek.
26. Horníci císarští i soukromí mají zasílati nejv. mincmistru každého půlletí soupis dobytého zlata i stříbra, což se král. komoře oznamuje.
27. Když stříbro a zlato nebylo dodáno do cís. mince, má přestupníky komorní prokuratuře oznámiti.
28. Úředníky v soukromých dolech má bráti v slib jako úředníky v císařských závodech a městech a sám císaři má býti zavázán přísahou.
29. Nejv. mincmistr propůjčuje nově se zřizující doly novým kverkům a zřízení horní doporučeně jim ku žetření.
30. Zamezovati má v Kutné Hoře a jiných horních městech předražování obilí, masa i piva.
31. Nemá dovoliti žádnému židu, aby do horních měst vkročoval, aniž dovoliti, aby židé pod záminkou, že pergamenty na prodej nesou, v jisté dny do horních měst pouštěni byli.

32. Zvláštní výlohy na stavbu a jiné mají se povolovati jen s vědomím České komory; do čtyř kop míšenských neb málo výše může nejv. mincmistr sám povolovati.

33. Od města Hory Kutné má se pomoc na dolování správně vypláceti a štola sv. Maří Majdaleny stavěti.

34. Úřední pokladny v horních městech má nenadále přehlížeti, aniž jich však užiti smí ku svému užitku.

35. Dohlížeti má, aby pivní a viný tůc řádně byl odváděn a pomoci na hory aby náležitě bylo upotřebeno, jakož i aby hory nebyly jim pro formu špatně těženy a nebyly stavěny v místech, kde nelze očekávati výtěžku. Přebytek má býti odváděn do pokladny daně nápojové.

36. Při stavění hor má se dělníkům platiti dle sáhu a oznamovati České komoře, mnoho-li každého půl léta vyhloubeno.

37. Nemá dovoliti, aby načat byl sud piva neb vína, než z něho zaplaceno výběřímú nápojové daně a než se kdo lístkem o zaplacení vykáže.

38. Dukáty i tolary mají bez měnění jen k užitku Jeho Cís. Milosti přicházeti.

39. Pomoci k dělání hor mají se oznamovati půlletně České komoře, a jest-li by nebylo čeho zlepšiti v horním řádu Horském a Jáchymovském.

40. Aby horní regalie a jiné příjmy půlletně byly zúčtovány a složeny, aby žádné peníze nezůstávaly za úřednicky bez nutného základu v pokladně a dluhům aby zamezováno bylo.

41. Při ustanovení úředníků horních a placení jich má zůstati při starém způsobu.

42. Horníci mají býti vypláceni penězi a ne viktualiemi.

43. Konečně ustanovené úřednicky má opatřiti řádnými instrukcemi.

44. Všecky jiné věci, jež nejsou v instrukci obsaženy má oznamovati České komoře a vyčkati rozhodnutí, jež se pak mají zapřati do zvláštních knih.

45. K žalobám na nejv. mincmistra i úřednicky horní mají býti tito dříve vyslyšeni.

46. Nejvyšší mincmistr má aspoň jednou v roce bez zvláštního zaplacení horní města prohlížeti.

47. Má poctivě dle tohoto nařízení a věrně k užitku J. C. Milosti působiti a ve všem podporovati.

Dáno v Našem městě Vídni dne 8. měs. října 1688, léta panování Našeho říšského a římského 31., uherského 34. a českého 33.

Leopold.

L. F. hrabě Wratislav.

Ad mandatum Caes. et Regiae Majestatis proprium

Frant. Hieserle z Chodů.

M. Frant. Strahl.

Důležitý jest přehled vybitých mincí ve Vratislavi, kterýž zaslán do Vídně. (Státní archiv AA I. 56ii). V něm počítáno na tolary, který platil 30 stř. grošů po 18 haléřích. Klademe jej sem dle spisu F. Friedensburgova nezkrácený dílem i z časů císaře Josefa I. *)

Roku	Kusů dukátů	Říš. tolarů za		16krejc. za		6krejc. za		3krejcarů za			Grošů za			Celkem za		
		tol.	gr.	tol.	gr.	tol.	gr.	tol.	gr.	h.	tol.	gr.	h.	tol.	gr.	h.
1692	960 $\frac{1}{2}$	129				16.405	4							16.534	4	
1693	1.990 $\frac{1}{2}$	171	15	314.677	6	43.658	28 $\frac{1}{3}$	12.839	10					371.346	29	6
1694	1.598 $\frac{1}{2}$	257		548.632	6									548.889	6	
1695	2.114	22.788		99.924	7			140.605	24					263.318	1	
1696	134 $\frac{1}{2}$	301		380.189	11			21.515	10					402.075	21	
1697	847 $\frac{1}{4}$	298						73.322	9					73.620	9	
1698	820 $\frac{1}{4}$	204	15					17.072						17.276	15	
1704		1.072									30.364	16		31.436	16	
1705	11.130	21.660						122.112	25		57.175	10	13 $\frac{1}{2}$	290.948	5	13 $\frac{1}{2}$
1706	3.991	904						125.800	10					126.704	10	
1707	5.590	2.069	10					190.808	14					192.877	24	
1708	3.820	1.223	10					162.597	6					163.820	16	
1709	3.881	1.409	10					86.643	18					88.052	28	
1710	4.144	2.389	25					105.499	19					107.889	14	
1711	7.278	1.330						142.091						143.421		

V Opoli bylo vybito:

Roku	Kusů dukátů	Říš. tolarů za		8krejc. za		Krejc. za		Grošů za			Půlkrejc. za			Celkem za		
		tol.	gr.	tol.	gr.	tol.	gr.	tol.	gr.	h.	tol.	gr.	h.	tol.	gr.	h.
Od $\frac{13}{11}$ 1692 až 1693								15.614	16		377	12	9	15.991	28	9
1694								33.385	19					33.385	1	9
1695						30.965	9**)	41.420	28					72.386	7	
1696								120.849	79					120.849	7	9
1697								114.661	26	4 $\frac{1}{2}$				114.661	26	4 $\frac{1}{2}$
1698				19.148	18	96.067	7	6.160	24	9				121.376	19	9
1699	340	573	10	25.105	23	119.231	27							144.911		
1700		694	20	18.862	2	90.279	2							109.835	24	
1701		743	8	43.969		40.510	5							85.222	13	
1702		12.325	10	28.561	26	4.246	16							45.133	22	
1703	226	932		41.758	8			4.373	2					47.063	10	
1704	504			4.616	3			92.216	2	9				96.832	5	9

*) F. Friedensburg: Schlesiens neuere Münzgeschichte str. 104. a 105. Ve Vratislavi 1899.

***) „Kreutzer-Landmünze“ jen t. r. Viz obraz 992. na tab. C.

Mincmistři českých mincoven a jich znamení za Leopolda I. (1657—1705).

Mincovna v Praze:

- Tab. LI. značka 57. Kotva v kruhu: Krištof Margalík 1657—1668.
Značka (I): Antonín svob. pán z Janinall a Jangangu 1669²⁰/₂—1687.
Značka (M · V): Matyáš Vaist 1687¹⁵/₁—1694 † v září.
Značka (P · M) t. j. Pražská mince: Mincmist. úřad neobsazen 1694.
Značka (G · E): Řehoř Egerer z Windhoffa 1694—1705 († v Praze 1710³/₂).

Mincovna v Kutné Hoře:

- Tab. LI. značka 58. Ruka se sekerou v kruhu: Úředník mince Řehoř Leopold Hackl z Hackenfelsu 1657—1677.
„ LI. „ 63. Skřížená kladívka mezi písmeny C—K v ozdobném štítku neb v závorkách: Úředník mince Krištof Jakub Krahe (též Krah) 1678—1702; r. 1681 ustanoven horním správcem v Kutné Hoře.
„ LI. „ 64. a 65. Skřížená kladívka nad horami a vedle nich písmena B a W buď v rozvilinách neb volně: Úředník mince a horní hofmistr Jan Bernard Wohnsidler 1702¹⁷/₁—1705.

Mincovna v Jáchymově:

- Tab. LI. značka 61. Korunka v obrubě: Jan Jakub Kittner z Perchheimbu 1657—1668.
Značka t. j. přesypací hodiny v kruhu: Pavel Václav Seling 1668—1670.
Jan Jakub Macasius, správce mincovny, 1670—?

Po roce 1670 o mincovně v Jáchymově zpráv není, poněvadž starý archiv mincovní shořel r. 1874 skoro úplně.

Mincovna v Brně:

Snad ještě za času císaře Ferdinanda III. byl vardajnem v Brně Zikmund Hammerschmidt, později zaměstnaný při mincovně ve Vídni do r. 1693.

Zkoušeči mince (vardajni) a řezači želez při českých mincovnách za vlády Leopolda I.

Zkoušeči mince v Praze: Hanuš Karel Wölcher 1651—?, Jindřich Brottkam 1670—1674, Vít Flausz 1675, Krištof Krah od 1676²⁰/₄—1677, Jan Jindřich Glageman, též řezač želez, 1680—1696, Jan Bern. Wohnsidler 1698²²/₁₂—1702¹/₁₀, Ig. Ant. Putz od října 1702—1705.

Řesaři želez pro Pražskou mincovnu: Tobiáš Schielle 1670—1671, Ondřej Ignác Rabenstein 1685 a 1691—1693, Jan Jindřich Glageman 1671—1696, Jan Jiří Ritter 1693—1705 a Bened. Rud. Hoffmann 1701—1705.

Zkoušeči mince v Kutné Hoře: Adam Enderle z Burgstadtu 1657—1672 (od r. 1663 byl též hutmistrem), Jan Karel Enderle 1677 a 1678, Ignác Antonín Putz 1681—1683, Ondřej Ignác Rabenstein 1684—1699, Jan Bern. Wohnsidler 1700—1701.

Řesaři želez pro Kutnohorskou mincovnu: Tobiáš Schielle z Prahy 1670 až 1672, Jan Jindřich Glageman z Prahy 1677—1683 (měl na pečetí znak s kotvou), Ondřej Ignác Rabenstein 1684—1703 († 1713).

Zkoušeči mince v Jáchymově: Zikmund Schweitzer 1657—1666, Jan Wohnsidler 1666—1670.

Řesař želez pro mincovnu Jáchymovskou: Jiří Teuch 1657—1663.

Úřednictvo a dělnictvo slezských mincoven císař.

za Leopolda I. (1657—1705).*)

Mincovna ve Vratislavi:

Značka G—R nebo labuť: Jiří Reichard, mincmistr a již od r. 1637 nájemce mince, 1657—1664.

Značka G—H nebo GH (znak dvojité lile): Jiří Ondřej Hübner, vardajn, 1657—1664 (současně též v Břehu).

Frant. svob. pán Lisola, rada dvorské komory ve Vídni, nájemce mince, 1664.

Značka S—H neb S—HS nebo SHS: Šalamoun Hammerschmidt, vardajn, 1664—1693; manželkou jeho byla Alžběta Kirschenhofrova z Opolí.

Značka M·M·W: Martin Maximilian Wackerle neb Wackherle (od r. 1696 „von“), vardajn v Opolí od r. 1685—1695, od r. 1696—1701 mincmistr zde i v Opolí, od r. 1697 zemský pruběř a císař. rada, 1704 rada komory slezské.**)

Ehrenfried Neugebauer, kontrolor mince, † 1677.

Značka (F·N) neb F—N: Jan Frant. Nowack (Novák), šmitmistr před r. 1699, vardajn od r. 1704—1705, napotom mincmistr.

Baltazar Klogner, kontrolor, 1674.

*) Prozkoumáním mincovních archivů zjistil jsem a nejnověji F. Friedensburg, že některé osoby při mincovnách slezských samostatně zastávaly jiný úřad a působily částečně i v jiném období, než se až dosud za to mělo. Sestavil jsem proto tento seznam na základě jeho nových výzkumů a svých vlastních prací archivních ve Vratislavi, ve Zhořelci a v Berlíně, doufaje, že si čtenář některé nepatrné sem tam odchylky v předcházejících státech při seznamu vybitých mincí, jakož i při popisu slezských mincí Leopolda I. dle těchto údajů laskavě sám opraví.

***) Znak viz v Blázkově spisu „Ausgestorbener schlesischer Adel“ díl II. 140, a Friedensburg: Codex diplomaticus Silesiae XIX. 1899, str. 235—257, pak 63, 101 a násl.

Kristian Gottfried Wiesner, kontrolor, (při komoře od r. 1666), 1697—1712.
Alex. Leop. Bennmann, důchodní a inspektor mince 1662, r. 1669
šlechticem.

Vavřinec Stebers, řezák želez, 1657.

Značka GFH: Jiří Frant. Hoffmann, řezák želez, 1661—1705.

Martin Brunner, řezák želez, 1677—1680.

Jiří Fritsch, pokladník, 1672—1705.

Matouš Giess (Güsse), šmitmistr, 1678—1681 (matrika).

Martin Barthel, téhař, 1656.

Hanuš Rausch, pregér, 1661—1681.

Jan Henkelmann, tavič, 1665—1681.

Michal Zechelmeister, střihač plátů (Stückelmeister), 1670.

Martin Keller, minceř, 1664.

Michal Kleiner, tavič od r. 1704.

Ondřej Karwath, dělník, 1655—1657.

Jiří Klautznic, dělník, 1683.

Mincovna v Kladsku:

Značka GW v štítku: Jiří Werner, mincmistr, 1657—1660.

Mincovna v Nise:

Leonard Pavel Haller, vardajn, 1677—1701.

Vilém Helweg, mincovní zámečnick, 1677, pak dslovedoucí.

Mincovna v Břehu:

Značka E R: Lehnice — Břeh kolem 1676.

Znak srdce a kříž z růží: Kristian Pfahler, mincmistr, řídil mincovnu 1651 —
† 1665††.

Eliš Weiss, vardajn, 1657—1662.

Michal Krakov z Gdanska, strojník, 1657—1705; též syn Jan Fridrich,
mincovní zámečnick.

Ondřej Bunzke ze Střelína, písař mincovní, 1662—1665.

Adolf Václav Schubert, kontrolor, 1670.

Značka C—B neb (C·B): Křištof Brettschneider (nar. 1637 v Kralovci), od
r. 1662²⁴/₃ řezák želez v Břehu, † v únoru 1714.

Samuel Koller, zlatník a řezák želez, 1674—1675.

Bartoloměj Scheunflegel, gegenschreiber a kolkář (Siegelwärter), 1669.

David Ebinger, mincovní pokladník, 1674—1687.

Jan Gwordegen, písař mince, 1673.

Martin Keller, střihač plátů (Stückelmeister), 1665—1704.

Hanuš Retzel, tavič, 1670.

Jan Neidhart z Norimberka, řezák želez pro vévodu Württembersko-
Olešnického, 1672—1705 též pro císa. mincovnu.

Mincovna v Opoli:

Jul. Ferd. z Jarošína, kom. rada v Prešpurku, nájemce mincovny, 1658.

David Ehinger, vardajn, 1669—1673.

Značka (F · I · K): Frant. Ignác Kirschenhofer, vardajn, 1673¹⁷/₄ — † 1685¹⁷/₁₀.

Značka C—B neb (C · B): Krištof Brettschneider, vardajn, 1677.

Značka M · M/W: Martin Maximilian Wackherle, vardajn, od r. 1685—1695.

Značka (F · N) neb F—N: Jan Frant. Nowack (Novák), šmitmistr ve Vratislavi, vardajn v Opoli 1699¹⁴/₁—1704, pak ve Vratislavi vardajnem a posléze mincmistrem.

Znak píl orla a skřížené háky: Valentin Weintritt, pokladník, 1669 — † 1692²²/₅.

Martin Keller, střihač plátů (Stückelmeister), 1665—1704.

Petr Entzesberger, mincovní zámečník, 1669—1686.

Znak snop a muž v děleném štítu: Krištof Gerstmann, pokladník, 1692¹⁷/₁₁—1704.

Michael Kleiner, tavič, 1666—1704.

Ondřej Karwath, dělník, 1667—1704.

Mincovna v Olešnici:

Jan Kristian Schultz, inspektor mince, 1676.

Znak lev a tři lilie: Jakub Mahieu, inspektor mince, 1699—1705.

Krištof Leop. Melchert, pokladník, 1662—1671.

Adam Mann, pokladník a správce mince, 1656—1668.

Matouš Ehrenberg z Rakous, pokladník mince, 1696—1713.

Michal Finger, tiskař mince, 1676—1678.

Jiří Getze, tiskař mince, 1676.

Valentin Krones, tiskař mince, 1676—1677.

Adam Funckler, tavič, 1676—1677.

David Gubitz, těhař, 1678.

Martin Staše, střihač, 1676.

Jiří Kirehner, střihač plátů (Stückelmeister), 1676—1679.

Kristian Klose, rozpalovač, 1676.

Julius Klebel, dělník, 1678.

Kilian Klopsch, dělník, 1704.

Jan Justus Tolle, vardajn, 1693 a násl.

Jáchym Mecklenburg, pokladník, 1671 a násl., pak v Bernštatě 1684.

Fr. K. Uhle, vardajn, 1678—1680.

Křišťan z Lohe, vardajn, 1694—1705.

Samuel Seyfried, dělník, 1678.

Jiří Rohl, těhař, 1678.

Ondřej Tak, dělník, 1678.

Lukáš Laurentius, dodavatel stříbra, 1694—1699.

Značka T: 1698 ?

Znak srdce a kříž ze tří růží: Samuel Pfahler, syn Kristiana, r. 1647 ve Vratislavi, mincmistr 1674—1679.

Ondřej Türbitz, dělník, 1704.

Kristian Pfandtke, mincář, 1705.

Bohumír Filip, dělník, 1698—1706.

Eliáš Suckert, mincovní dělník, 1704.

Krištof Unverricht, střihač, 1676—1678.

Kristian Werner, střihač plátů (Stückelmeister), 1699—1706.

Vavřinec Zepke, dělník, 1704—1706.

Seznam vyobrazených mincí Leopolda I. (1657—1705).

Z mincovny v Praze = P., v Kutné Hoře = K. H., v Jáchymově = J, ve Vratislavi = V.,
v Opolí = Op., ve Břehu = Bř., v Kládku = K., mincmistr = m., úředník mince = úř. m.

Mince korunovační, pamětní a běžné z mincoven českých.

Tab. LXXIX.	obr. 736.	Páltolar korunovační z r. 1656. P.
" "	" 737.	Velký korunovační peníz z r. 1656. P.
" "	" 738.	Střední korunovační peníz z r. 1656. P.
" "	" 739.	Malý korunovační peníz z r. 1656. P.
" "	" 740.	Pamětní medaille od Kristiana Wermutha, řezače želez v Gothě. Značka C · W ·
" "	" 741.	Páltolar či zlatník z r. 1695. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 742.	Páltolar či zlatník z r. 1702. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 743.	Páltolar či zlatník z r. 1703. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
Tab. LXXX.	" 744.	Groš z r. 1659. P. m. Krištof Margalík.
" "	" 745.	Tolar z r. 1696. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 746.	Groš z r. 1676. P. m. Ant. svob. pán Janinalli.
" "	" 747.	Groš z r. 1693. P. m. Matyáš Vaist.
" "	" 748.	Tolar z r. 1702. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 749.	Groš z r. 1693. P. m. Matyáš Vaist.
" "	" 750.	Groš z r. 1693. P. m. Matyáš Vaist.
" "	" 751.	Tolar z r. 1705. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 752.	Groš z r. 1694. P. za mincmist. interregna.
Tab. LXXXI.	" 753.	Groš z r. 1695. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 754.	Tolar z r. 1671. K. H. úř. m. Řehoř Leopold Hackl z Hackenselsu.
" "	" 755.	Groš z r. 1695. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 756.	Groš z r. 1695. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 757.	Tolar z r. 1695. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
" "	" 758.	Groš z r. 1696. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.

Tab. LXXXI.	obr. 759. Groš z r. 1696. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 760. Páltolar či zlatník z r. 1695. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
" "	" 761. Groš z r. 1697. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
Tab. LXXXII.	" 762. Groš z r. 1698. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 763. Páltolar či zlatník z r. 1671. K. H. úř. m. Řehoř Leopold Hackl z Hackenfelsu.
" "	" 764. Groš z r. 1698. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 765. Groš z r. 1700. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 766. Tolar z r. 1659. J. m. Jan Jakub Kittner z Perchheimbu.
" "	" 767. Groš z r. 1701. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 768. Groš z r. 1703. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 769. Páltolar či zlatník z r. 1659. J. m. Jan Jakub Kittner z Perchheimbu.
" "	" 770. Groš z r. 1704. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
Tab. LXXXIII.	" 771. Pálzlatník či čtvrttolar z r. 1693. P. m. Matyáš Vaist.
" "	" 772. Pálzlatník či čtvrttolar z r. 1693. P. m. Matyáš Vaist.
" "	" 773. Pálzlatník či čtvrttolar z r. 1695. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 774. Pálzlatník či čtvrttolar z r. 1663. J. m. Jan Jakub Kittner z Perchheimbu.
" "	" 775. Patnáctník z r. 1664. P. m. Krištof Margalík.
" "	" 776. Patnáctník z r. 1674. P. m. Ant. svob. pán Janinalli.
" "	" 777. Patnáctník z r. 1693. P. m. Matyáš Vaist.
" "	" 778. Patnáctník z r. 1694. P. m. Matyáš Vaist.
" "	" 779. Patnáctník z r. 1694. P. za mincmist. interregna.
" "	" 780. Patnáctník z r. 1694. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
Tab. LXXXIV.	" 781. Patnáctník z r. 1696. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 782. Patnáctník z r. 1694. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
" "	" 783. Patnáctník z r. 1695. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
" "	" 784. Patnáctník z r. 1663. J. m. Jan Jakub Kittner z Perchheimbu.
" "	" 785. Šesták z r. 1665. P. m. Krištof Margalík.
" "	" 786. Šesták z r. 1681. P. m. Ant. svob. pán Janinalli.
" "	" 787. Šesták z r. 1684. P. m. Ant. svob. pán Janinalli.
" "	" 788. Šesták z r. 1687. P. m. Ant. svob. pán Janinalli.
" "	" 789. Šesták z r. 1689. P. m. Matyáš Vaist.
" "	" 790. Šesták z r. 1691. P. m. Matyáš Vaist.
Tab. LXXXV.	" 791. Groš z r. 1705. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
" "	" 792. Páltolar či zlatník z r. 1693. P. m. Matyáš Vaist.

Tab. LXXXV.	obr. 793.	Groš z r. 1665. K. H. úř. m. Řehoř Leopold Hackl z Hackenfelsu.
"	"	" 794. Groš z r. 1678. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
"	"	" 795. Groš z r. 1679. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
"	"	" 796. Groš z r. 1688. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
"	"	" 797. Groš z r. 1692. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
"	"	" 798. Groš z r. 1693. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
"	"	" 799. Groš z r. 1695. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
"	"	" 800. Groš z r. 1696. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
"	"	" 801. Groš z r. 1698. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
"	"	" 802. Groš z r. 1700. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
"	"	" 803. Groš z r. 1705. K. H. úř. m. Jan Bernard Wohnsidler.
"	"	" 804. Krejcar zemský z r. 1695. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
"	"	" 805. Krejcar z r. 1701. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
"	"	" 806. Krejcar z r. 1705. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
Tab. LXXXVI.	" 807.	Groš z r. 1659. J. m. Jan Jakub Kittner z Percheimbu.
"	"	" 808. Groš z r. 1660. J. m. Jan Jakub Kittner z Percheimbu.
"	"	" 809. Groš z r. 1668. J. m. Pavel Václav Seling.
"	"	" 810. Groš z r. 1668. J. m. Pavel Václav Seling.
"	"	" 811. Dukát z r. 1659. P. m. Krištof Margalík.
"	"	" 812. Krejcar z r. 1660. K. H. úř. m. Řehoř Leopold Hackl z Hackenfelsu.
"	"	" 813. Krejcar z r. 1681. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
"	"	" 814. Krejcar zemský z r. 1695. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
"	"	" 815. Krejcar z r. 1700. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
"	"	" 816. Krejcar z r. 1701. K. H. úř. m. Krištof Jakub Krahe.
"	"	" 817. Krejcar z r. 1702. K. H. za mincmist. interregna.
"	"	" 818. Půlkrejcar z r. 1662. P. m. Krištof Margalík.
"	"	" 819. Půlkrejcar z r. 1665. P. m. Krištof Margalík.
"	"	" 820. Krejcar z r. 1703. K. H. úř. m. Jan Bernard Wohnsidler.
"	"	" 821. Krejcar z r. 1660. J. m. Jan Jakub Kittner z Percheimbu.
"	"	" 822. Půlkrejcar zvaný též haléf z r. 1701. P. m. Řehoř Egerer z Windhoffa.
"	"	" 823. Půlkrejcar (haléf) z r. 1667. K. H. úř. m. Řehoř Leopold Hackl z Hackenfelsu.
"	"	" 824. Půlkrejcar (haléf) z r. 1674. K. H. úř. m. Řehoř Leopold Hackl z Hackenfelsu.

Mince běžné z mincoven slezských.

Tab. LXXXIX.	obr.	857. Groš z r. 1659. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
"	"	858. Tolar z r. 1660. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
"	"	859. Groš z r. 1659. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
"	"	860. Groš z r. 1660. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
"	"	861. Dvoutolar z r. 1662. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
"	"	862. Groš z r. 1661. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
"	"	863. Groš z r. 1661. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
"	"	864 Tolar z r. 1664. V. bez znamení minc.
"	"	865. Groš z r. 1663. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
Tab. XC.	"	866. Groš z r. 1665. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
"	"	867. Tolar z r. 1665. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
"	"	868. Groš z r. 1667. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
"	"	869. Groš z r. 1667. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
"	"	870. Tolar z r. 1674. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
"	"	871. Groš z r. 1668. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
"	"	872. Groš z r. 1669. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
"	"	873. Tolar z r. 1679. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt a řezač kolků Jiří Frant. Hoffmann.
"	"	874. Groš z r. 1669. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
Tab. XCI.	"	875. Groš z r. 1670. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
"	"	876. Tolar z r. 1686. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
"	"	877. Groš z r. 1670. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
"	"	878. Groš z r. 1695. Op. vardajn Martin Max. Wackherle.
"	"	879. Tolar z r. 1695. Op. vardajn Martin Max. Wackherle.
"	"	880. Groš z r. 1695. Op. vardajn Martin Max. Wackherle.
"	"	881. Groš z r. 1695. Op. vardajn Martin Max. Wackherle.
"	"	882. Tolar z r. 1699. V. m. Martin Max. z Wackherle.
"	"	883. Groš z r. 1698. V. m. Martin Max. z Wackherle.
"	"	884. Krejcar z r. 1659. K. m. Jiří Werner.
"	"	885. Krejcar z r. 1659. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
"	"	886. Krejcar z r. 1661. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
Tab. XCII.	"	887. Groš z r. 1698. V. m. Martin Max. z Wackherle.
"	"	888. Tolar z r. 1695. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
"	"	889. Groš z r. 1696. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
"	"	890. Groš z r. 1696. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
"	"	891. Tolar z r. 1702. Op. vardajn Jan Frant. Nowack.
"	"	892. Groš z r. 1696. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
"	"	893. Groš z r. 1696. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
"	"	894. Tolar z r. 1704. V. vardajn Jan Frant. Nowack.

Tab. XCII.	obr. 895.	Groš z r. 1696. Bř. řezač kolků Křištof Brettschneider.
Tab. XCIII.	" 896.	Groš z r. 1696. Bř. řezač kolků Křištof Brettschneider.
" "	" 897.	Tolar z r. 1705. V. vardajn Jan Frant. Nowack.
" "	" 898.	Groš z r. 1696. Bř. řezač kolků Křištof Brettschneider.
" "	" 899.	Páltolar křížený bez letočtu. V.
" "	" 900.	Páltolar z r. 1664. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
" "	" 901.	Páltolar z r. 1665. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 902.	Groš z r. 1696. Bř. řezač kolků Křištof Brettschneider.
" "	" 903.	Groš z r. 1696. Bř. řezač kolků Křištof Brettschneider.
" "	" 904.	Groš z r. 1696. Bř. řezač kolků Křištof Brettschneider.
" "	" 905.	Krejcar z r. 1671. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 906.	Krejcar z r. 1672. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 907.	Krejcar z r. 1698. V. m. Martin Max. z Wackherle.
" "	" 908.	Krejcar z r. 1698. V. m. Martin Max. z Wackherle.
Tab. XCIV.	" 909.	Groš z r. 1698. Bř. řezač kolků Křištof Brettschneider.
" "	" 910.	Páltolar z r. 1695. Bř. řezač kolků Křištof Brettschneider.
" "	" 911.	Groš z r. 1698. Bř. řezač kolků Křištof Brettschneider.
" "	" 912.	Čtvrtolar z r. 1666. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 913.	Páltolar z r. 1705. P. vardajn Jan Frant. Nowack.
" "	" 914.	Patnáctník z r. 1659. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
" "	" 915.	Patnáctník z r. 1659. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
" "	" 916.	Patnáctník z r. 1660. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
" "	" 917.	Groš z r. 1698. Bř. řezač kolků Křištof Brettschneider.
" "	" 918.	Groš z r. 1698. Bř. řezač kolků Křištof Brettschneider.
" "	" 919.	Groš z r. 1700. Bř. řezač kolků Křištof Brettschneider.
Tab. XCV.	" 920.	Patnáctník z r. 1660. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
" "	" 921.	Patnáctník z r. 1661. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
" "	" 922.	Patnáctník z r. 1662. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
" "	" 923.	Patnáctník z r. 1662. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
" "	" 924.	Patnáctník z r. 1662. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
" "	" 925.	Patnáctník z r. 1662. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
" "	" 926.	Patnáctník z r. 1662. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.

Tab. XCV.	obr. 927.	Patnáctník z r. 1662. V. vardajů Jiří Ondřej Hübner.
" "	" 928.	Patnáctník z r. 1664. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 929.	Patnáctník z r. 1664. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
Tab. XCVI.	" 930.	Patnáctník z r. 1694. Op. vardajů Martin Max. Wackherle.
" "	" 931.	Patnáctník z r. 1694. Op. vardajů Martin Max. Wackherle.
" "	" 932.	Patnáctník z r. 1694. Op. vardajů Martin Max. Wackherle.
" "	" 933.	Patnáctník z r. 1696. V. m. Martin Max. z Wackherle.
" "	" 934.	Patnáctník z r. 1677. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
" "	" 935.	Patnáctník z r. 1694. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
" "	" 936.	Patnáctník z r. 1665. se značkou F · B · L
" "	" 937.	Šesták z r. 1665. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 938.	Šesták z r. 1672. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 939.	Šesták z r. 1672. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
Tab. XCVII.	" 940.	Šesták z r. 1673. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 941.	Šesták z r. 1673. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 942.	Šesták z r. 1673. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 943.	Šesták z r. 1673. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 944.	Šesták z r. 1674. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 945.	Šesták z r. 1674. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 946.	Šesták z r. 1675. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 947.	Šesták z r. 1675. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 948.	Šesták z r. 1676. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 949.	Šesták z r. 1676. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
Tab. XCVIII.	" 950.	Šesták z r. 1678. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 951.	Šesták z r. 1682. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 952.	Šesták z r. 1684. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 953.	Šesták z r. 1684. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 954.	Šesták z r. 1685. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 955.	Šesták z r. 1689. V. vardajů Šalamoun Hammerschmidt.
" "	" 956.	Šesták z r. 1677. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
" "	" 957.	Šesták z r. 1682. Op. vardajů Frant. Ignác Kirschenhofer.
" "	" 958.	Šesták z r. 1683. Op. vardajů Frant. Ignác Kirschenhofer.
" "	" 959.	Šesták z r. 1683. Op. vardajů Frant. Ignác Kirschenhofer. (Jiný kolek má na konci rubního opisu jeů SI ·)

Tab. XCIX.

	obr.	960.	Šesták z r. 1665. se značkou F · B · L
"	"	961.	Šesták z r. 1665. se značkou F · B · L
"	"	962.	Groš z r. 1700. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
"	"	963.	Groš z r. 1701. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
"	"	964.	Groš z r. 1705. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
"	"	965.	Groš z r. 1701. Op. vardajn Jan Frant. Nowack.
"	"	966.	Groš z r. 1702. Op. vardaju Jan Frant. Nowack.
"	"	967.	Groš z r. 1702. Op. vardajn Jan Frant. Nowack.
"	"	968.	Groš z r. 1703. Op. vardajn Jan Frant. Nowack.
"	"	969.	Groš z r. 1705. V. vardajn Jan Frant. Nowack.
"	"	970.	Groš z r. 1705. V. vardajn Jan Frant. Nowack.
"	"	971.	Groš z r. 1705. V. vardajn Jan Frant. Nowack.
"	"	972.	Krejcar z r. 1698. V. m. Martin Max. z Wackherle.
"	"	973.	Krejcar z r. 1697. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
"	"	974.	Krejcar z r. 1637. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
"	"	975.	Krejcar z r. 1699. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider
Tab.	C.	976.	Groš z r. 1675. Op. vardajn Frant. Ignác Kirschenhofer.
"	"	977.	Groš z r. 1665 se značkou F · B · L
"	"	978.	Dukát z r. 1661. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
"	"	979.	Dukát z r. 1663. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
"	"	980.	Dukát z r. 1674. V. vardajn Šalamoun Hammerschmidt.
"	"	981.	Krejcar z r. 1700. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
"	"	982.	Krejcar z r. 1700. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
"	"	983.	Krejcar z r. 1700. Bř. řezač kolků Krištof Brettschneider.
"	"	984.	Krejcar z r. 1699. Op. vardajn Jan Frant. Nowack.
"	"	985.	Krejcar z r. 1699. Op. vardajn Jan Frant. Nowack.
"	"	986.	Krejcar z r. 1699. Op. vardajn Jan Frant. Nowack.
"	"	987.	Krejcar z r. 1700. Op. vardajn Jan Frant. Nowack.
"	"	988.	Krejcar z r. 1701. Op. vardajn Jan Frant. Nowack.
"	"	989.	Krejcar z r. 1701. Op. vardajn Jan Frant. Nowack.
"	"	990.	Krejcar z r. 1697 bez znamení minc.
"	"	991.	Krejcar z r. 1698 bez znamení minc.
"	"	992.	Slezaký zemský krejcar z r. 1695 Op. bez znam. minc.
"	"	993.	Trojník či grešle z r. 1668 bez znamení minc.
"	"	994.	Trojník či grešle z r. 1668 bez znamení minc.
"	"	995.	Trojník či grešle z r. 1669 bez znamení minc.
"	"	996.	Trojník či grešle z r. 1671 bez znamení minc.

Tab.	C.	obr. 997. Trojsk či grešle z r. 1672 bez znamení minc.
"	"	" 998. Trojsk či grešle z r. 1680 bez znamení minc.
"	"	" 999. Půlkrejoar z r. 1674 bez znamení minc.
"	"	" 1000. Půlkrejoar z r. 1678 bez znamení minc.
Tab.	CI.	" 1001. Půlkrejoar z r. 1689 bez znamení minc.
"	"	" 1002. $\frac{1}{8}$ dukátu z r. 1683. V. vardajn Šalamoun Hammer- schmidt.
"	"	" 1003. Čtvrtdukát z r. 1669. V. vardajn Šalamoun Hammer- schmidt.
"	"	" 1004. Čtvrtdukát z r. 1691. V. vardajn Šalamoun Hammer- schmidt.
"	"	" 1005. $\frac{1}{6}$ dukátu z r. 1676. V. vardajn Šalamoun Hammer- schmidt.
"	"	" 1006. $\frac{1}{6}$ dukátu z r. 1690. V. vardajn Šalamoun Hammer- schmidt.
"	"	" 1007. $\frac{1}{12}$ dukátu z r. 1690. V. vardajn Šalamoun Hammer- schmidt.
"	"	" 1008. $\frac{1}{12}$ dukátu z r. 1698 bez znamení minc.
"	"	" 1009. Půldukát z r. 1664. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
"	"	" 1010. Dukát z r. 1680. V. vardajn Šalamoun Hammer- schmidt.
"	"	" 1011. Půldukát z r. 1670. V. vardajn Šalamoun Hammer- schmidt.
"	"	" 1012. Dukát z r. 1690. V. vardajn Šalamoun Hammer- schmidt.
"	"	" 1013. $\frac{1}{8}$ dukátu z r. 1693. bez znamení minc.
"	"	" 1014. Dukát z r. 1677. Bř. fezač kolků Krištof Brett- schneider.
"	"	" 1015. Dvoudukát z r. 1679. V. vardajn Šalamoun Hammer- schmidt.
"	"	" 1016. Dvoudukát z r. 1687. V. vardajn Šalamoun Hammer- schmidt.
"	"	" 1017. Dvoudukát z r. 1661. V. vardajn Jiří Ondřej Hübner.
"	"	" 1018. Početní peníz z r. 1686. (Mince tato zařaděna jest sice ve Vratislavském museu slezských starožitností mezi mincemi slezskými, ale dle skřížených kladívek na ní jsoucích lze pravděpodobněji pokládati ji za výrobek mincovny Kutnohorské.)

Tohoto cenného díla, jehož autory jsou konservator Kliment Čermák a musejní kustos Bedřich Skrbek v Pardubicích a vydává je F. Hoblík tamže, vyšel sešit 11. za 6 K. Má 47 obrázků mincí z doby panování císaře Františka Josefa I. Mezi nimi je také pamětní medaile na návštěvu panovníka ve Slezsku r. 1880. Na líci má hlavu císařovu, na rubu slezskou orlici a jenom německý nápis: Franz Josef I. Kaiser von Oesterreich — zur Erinnerung an die Anwesenheit S. M. d. Kaisers in Schlesien 1880. V textu jsou popisy mincí z posledních dob panování Marie Teresie až ke konci panování císaře Františka I. Zde je uvedeno také úřednictvo slezské mincovny ve Vratislavi za Marie Teresie (1740—1780). Nový sešit tohoto díla je opětným důkazem veliké pile autorů i snahy nakladatelstva, aby podali veřejnosti dílo obsahově důkladné a úpravou co nejvzhlédnější.

„Neodvislé Listy“ v čís. 24. roč. XV. ze dne 12. června 1909 napsaly: Mince království Českého. Nákladem F. Hoblíka vyšel 11. sešit pozoruhodného díla „Mince království Českého za panování rodu Habsburského od roku 1526“ společnou prací Klimenta Čermáka, o. k. konservatora a předsedy musejního spolku „Včela Čáslavská“, a Bedřicha Skrbka, čestného člena a kustoda městského musea v Pardubicích. Sešit ten přináší na 8 tabulkách celkem 47 obrázků mincí Františka Josefa I. od r. 1848 a to

mince bílé, medaile záslužné a medaile pamětní na jubilea narozenin, vlády a návštěv panovníkových v zemích koruny české. Text obsahuje popis mincí Františka I. Lotrinského, Josefa II., Leopolda II. a Františka II., seznam úřednictva mincoven a císařské patenty z dob těch. Připojeny jsou též příspěvky k dějinám cen a platů v druhé polovině 18. století. Z popsaných mincí zvláštní zajímavost má měděná grošle Josefa II., jako poslední bílá mince ražená pro země koruny české se znaky tohoto semí. Mezi patenty doslovně uvedenými je též pověstný patent Františka II. o spádu vídeňských bankocetlí a zavedení vídeňské měny (šajnt), jehož následky stihly hrozně všechno obyvatelstvo naší říše. Doslovně uvedeny též patenty, kterými zřizena byla privilegovaná rakouská národní banka. Dílo toto — v naší literatuře jediné — vychází již 17 roků a bude přístím sešitem ukončeno. Uvážíme-li, že nutná byla třeba dlouholetá, usilovná práce, neúmorného bádání, ba i hmotného nákladu dříve nežli autoři překročití mohli k vydání 1. sešitu, uvážíme-li dále, že vydavatel nelitoval nákladu k žádné úpravě textu, zvlášť pak obrázků mincí, pak zajiště oprávněno jest upřímně přání a pevná naděje, že všechna česká musea, četné obecní úřady a školy i všichni naši numismatikové vynasáží se, aby cenné dílo toto získali, zvlášť nyní, kdy již není žádné pochyby, že dočká se šťastného dokončení. Krámská cena tohoto sešitu jest 6 K.

Upozornění českým numismatům.

KROUŽEK ČESKÝCH NUMISMATŮ V PRAZE

pořádá

pravidelné přátelské schůzky každý první a třetí čtvrtek v měsíci

o 8. hodině večer

v „Obecním domě“ u Pražné brány,
mezzanin, síň čís. 1.

Hojná účast sběratelů pražských i z venkova vždy vítána.

Účelem těchto večerů jest přetvořit numismatiku vůbec a českou zvlášť, pořádat odborné přednášky a rozpravy o mincích, předkládat mince k určování k vůli porovnání mincovního materiálu pro další bádání, jakož i k výměně.

V nejbližších schůzkách projednávají budou stanovy příštího spolku, k jehož založení podnět hlavně ze strany sběratelů mimo Prahu bydlicích nedávno vyšel, aby sběratelská činnost po celé vlasti naší byla organizována, a též přátelé české numismatiky na venkově účastní byli výhod se sdružení toho plynoucích. Potěšitelný značný a živý zájem sběratelů opravňuje k naději, že vybudování prvního střediska tento zájem ještě více vzroste. Spolek pak bude moci s mnohem větším zdarem pracovati ku rozšíření české vědy numismatické a ve prospěch českých sběratelů spíše než dosavadní malý soukromý kroužek, jehož prostředky nestačí ku získání vědeckých pomůcek a pod., které organizovaný spolek, nehlédě k jiným výhodám, lehčeji svému členstvu opatřiti bude moci.

Případné informace podají pánové:

KARÉL CHAURA,
PRAHA I.,
Ferdinandova tř. 17.

Dr. VIKTOR KATZ,
PRAHA II.,
s. k. paří. Poštovní.

Pp. odběratelům tohoto díla.

Ku přání s mnoha stran projevenému odhodlal jsem se dáti poříditi na úplné dílo „Mince království Českého“ známým odborníkem panem Alexandrem Bydžovským

vkusné trvanlivé celokožené desky

v imitaci staré vazby,

které by odpovídaly vnitřní hodnotě této knihy. K vůli praktické potřebě jest celé dílo rozvrženo ve tři díly, a sice: část textová ve dva díly a třetí díl budou tvořiti veškeré tabulky. Titulní listy k nim připojeny jsou k poslednímu (12.) sešitu.

Cena těchto desek na každý díl obnáší
4 K, tudíž na celé dílo 12 K.

Pánům odběratelům, kteří se dříve přihlásili, expeduji desky současně s 12. sešitem. Ti, kteří teprve nyní objednají, musí vyčkat, až se sejde nejméně 10 objednávek, poněvadž jednotlivé desky dělati by se nevyplatilo.

F. HOBLÍK,
knihtiskárna a nakladatelství
V PARDUBICÍCH.

KAREL CHAURA,

NUMISMAT A STAROŽITNÍK.

PRÁHA I., FERDINANDOVA TĚ. 17.

(VEDLE C. K. POLICEJNÍHO ŘEDITELSTVÍ)

doporučuje svůj

sklad starožitností

pozornosti všech pp. sběratelů.

Velký výběr
starých peněz, zvláště českých.

Zasílají se též na nůžku.

Upozornění. Jednotlivé předměty,
celé nálezy i sbírky
kupuji vždy za nejvyšší ceny.

OTTY HELBINGA NÁST.

OBCHOD S MINCEMI

V MNICHOVĚ,

Lenbachplatz 4,

v budově banky pro obchod a průmysl.

♦ ♦ ♦

KOUPĚ I PRODEJ MINCÍ A MEDAILLÍ VĚKHO DRUHU. :-:

Koupě celých sbírek za hotové za nejvyšší ceny nebo převzetí jich do prodeje v cestě dražební za přiměřenou provizi.

Ročně více velkých dražeb mincí.

Vydávání katalogů s přípojen. cenami.

Zásilky k výběru se pp. sběratelům vždy co nejochotněji vyřídí.

NÁKLADEM MUSEJ. SPOLKU V PARDUBICÍCH
VYŠLO:

MINCE A MEDAILLE

RODIN A OSOB PARDUBICKÝCH.

NAPSAL BEDŘICH SKRBEK.

S 19 SVĚTLOTISKOVÝMI OBRAZY MINCÍ NA 3 TABULKÁCH.

CENA 1 K 50 HAL.

OBJEDNÁVKY VYŘIZUJE JEDNATEL MUSEJNÍHO SPOLKU

BEDŘICH SKRBEK V PARDUBICÍCH.